

הלכות קידושין

סימן כו: שלא לקדש בביאה, ואיסור ביאה על הפנויה אפילו אם יחדה.

סימן כו: שלא לקדש בביאה, ואיסור ביאה על הפנויה אפילו אם יחדה.

ובו ד' סעיפים (קידושין: ב, ה, יב. יבמות: סה).

כו - א

1. אין האישה נחשבת אשת איש אלא על ידי קידושין שנתקדשה כראוי, אבל אם בא עליה דרך זנות, שלא לשם קידושין - א. אינו כלום.
2. ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו (כיון שלא היו עדים), א. ואפילו אם ייחדה לו, אלא אדרבא כופין אותו להוציאה מביתו. ב. הגה - דבודאי בושה היא מלטבול, ובא עליה בנידתה (טור).
3. אבל אם מייחד אליו אישה וטובלת אליו: א. יש אומרים - שמותר והוא פילגש בתורה (הראב"ד וקצת מפרשים). ב. וי"א - שאסור, ולוקין על זה משום "לא תהיה קדשה" (דברים כג, יח) (הרמב"ם והרא"ש והטור).
4. ריב"ש e ותה"ד: גוי שנשא גויה, וכן מומר שנשא מומרת לעבודת כוכבים בנימוסיהן, ונתגיירו אח"כ - אין כאן חשש קידושין כלל ומותרת לצאת ממנו בלא גט, אע"פ ששה עמה כמה שנים אינו אלא כזנות בעלמא (ריב"ש סימן ו' ובת"ה סימן ר"ט). וע"ל סימן קמ"ט סעיף ו'.

ר"א אומר - עשאה זונה

רע"א - אינה זונה אלא המופקרת לכל.

יוחכ"א - אין זונה אלא גיורת ומשחררת שנבעלה בעילות זנות או בת ישראל לנתין וממזר (כלומר לפסול לה, כגון א' מהערייות). כ"פ רמב"ם והטור.

ב"י: ומ"ש הרמב"ם כאן "והיא זונה האמורה בתורה", לא לומר שאסורה לכהן אלא לעניין השם בלבד.

וד"מ - הרמב"ם מתכוון לומר שביאה זו ביאת זנות היא ולא לשם אישות, ואין כוונתו שזו זונה האסורה לכהן.

2. רמב"ם: ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו.

א. ת' הרא"ש: פנויה המשרתת בבית ראובן ויצא קלא דלא פסיק שמתייחד עמה: לא מבעיא שבני משפחתה יכולים למחות בידו, שהוא

1. רמב"ם: אין האישה נחשבת אשת איש אלא על

ידי קידושין שנתקדשה כראוי, אבל אם בא עליה דרך זנות, שלא לשם קידושין - לוקה משום "לא תהיה קדשה", והיא שונה האמורה בתורה.

א. והראב"ד - אין מלקות, שאין קדשה אלא מזומנת, והיא המופקרת לכל אדם. שאם היה מלקות עליה משום "לא תהיה קדשה" למה המפתה משלם קנס, והרי אין לוקה ומשלם.

אבל המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה מלקות ולא איסור, ואינה פילגש. כ"כ ה"ה (קצת מפרשים).

ח"מ: אף לראב"ד יש איסור ביאת פנויה מדרבנן, שהרי אף יחוד פנויה גזרו דוד וב"ד דינו.

מי היא זונה האמורה בתורה?

יבמות(סא): פנוי הבא על פנויה שלא לשם אישות:

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

3. אבל המייחד... וטובלת

א. י"א – שמותר, כמ-ש בסנהדרין (כא). מאי נשים ומאי פילגשים? אמר רב יהודה אמר רב נשים בכתובה ובקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין. וכן גירסת הרמב"ן.

ב. וי"א – שאסור, שאינו מותר בפילגש רק מלך, אבל הדיוט אסור (רמב"ם).

לוקין ע"ז

ח"מ: ומהרא"ש והטור – לא משמע שיהא אסור (אפילו לא לאו) בפילגש רק משום פגם משפחה, שאם היה בה לאו, היה מוטל על ב"ד לכופ ע"ז.

גם מהרמב"ם – לא משמע שיש מלקות בפילגש המיוחדת לו, רק שכתב שפילגש אסורה להדיוט ולא כתב שלוקה.

כ"כ ב"ש – אין מלקות על פילגש.

ולפי הרא"ש – אף מותר, ולא אסור רק כשלא טובלת.

וא"ת: איך פילגש מותרת (למ"ד שמותרת), הרי כלה בלא ברכה אסורה כנידה?

וכבר תירץ הרמב"ן – דווקא כשרוצה לשאת אותה שתהיה קנויה לו לכל דבר ותהא אסורה לזרים אז אמרה התורה לקדש ולכנוס בברכה, אבל פילגש א"צ ברכה וקידושין.

4. משומד שנשא משומדת

ח"מ: בת' הריב"ש ותה"ד – משמע דווקא משומדים לרצונם שאז יצאו מן הכלל מכל עבירות שבתורה, ולכן עושה בעילתו בעילת זנות.

אך אונסי הזמן אם נודע ששומרים מצוות בצנעה ונשאה אנוסה לשם אישות, אף שנשא בחוקות הגויים – יש להתיישב בדבר כיון שנתייחדו בפני הרבה אנוסים לשם נישואין. כ"כ הב"ש.

כ"כ פ"ת (אחרונים) – נראה פשוט שאם דר עמה אחר זה, מסתמא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ויש לחשוב לקידושין.

פגם משפחה שתהיה פלגשו.

ב. אלא ב"ד כופים אותו להוציאה, שהדבר ידוע שבושה לטבול ונמצא בועל נידה.

3. ואם יחדה לו וטובלת כראוי

א. ראב"ד – מותרת, וזהו פילגש האמור בתורה.

ב. רמב"ם והרא"ש – אסורה ולוקין עליה משום לא תהיה קדשה.

4. שו"ע (קמט/ו): וכן איש ואישה שהמירו

לעבודת כוכבים, באונס הגזירות, ונשאו זה לזה בחוקות עובדי כוכבים, אף על פי שמתייחדים זה עם זה בכל יום לעיני הכל - אין חוששין להם משום קידושין.

2. אפילו בא עליה לשם אישות

ב"ש: פסק הרמ"א (קמט/א) – "כל שנשאה וגלוי לכל, הוי כאילו היה בעדים בעת הביאה".

ולפ"ז: ג"כ אם גלוי לכל שנושא אותה לשם אישות (אף שלא היו עדים בביאה) הוי קידושי ביאה. אלא דאיירי שלא היה בגלוי אלא בינו לבינה.

והב"מ – מקשה, הרי הב"ש סותר עצמו, ששם כתב דווקא שהיה קודם קידושין מהני "שנשאה לעין כל", אבל לא שיחשב בעצמו לקידושין, שמניין לנו שבעל לשם קידושין ולא לשם זנות.

והג' מעשה ניסים – מתרץ, שכוונתו: שגלוי שכוונתו לשאת אותה לשם אישות בקידושין, אז הביאה עושה קידושין, אבל לשם אישות לבד לא מהני.

א. אפילו יחדו לה

דין נישואין אזרחיים בימנו: (עיין עוד סימן ו).

אוהל אברהם (לר"א קרפלס) – יש לחוש לאישות, ולכן מצריכים אותו לתת גט כשיפרד ממנה. כ"ד מערכי לב.

אבל דרכי נועם – אין חוששים כלל וא"צ גט. כ"ד מהר"ם שיק.

אגרות משה: כשאפשר יש להצריך גט אף האנשים שאינם שומרים תורה ומצוות (שעושים בעילתם בעילת זנות).

כו - ב

ט"ק.

1. אם הכניס אישה לחופה - אינה מתקדשת בכך. א. וי"א שהוא

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

0. קידושין(ה.): אר"ה – חופה קונה (כלומר

אם הכניסה לחופה הוי מקודשת), מק"ו מכסף שטר וביאה. ופריך הש"ס מה להצד השווה... ותירץ ר"ה. ופירך רבא... ותירץ אב"י.

להלכה:

1. תו"ס והרמב"ן – אין הלכה כר"ה, ואינה

מקודשת.

כ"כ הר"ן(ר' יהודה גאון ובה"ג).

א. והר"ת – ספק מקודשת.

הרי"ף – לא הזכיר את ר"ה, ויש מחלוקת מה דעתו:

הרא"ש – ס"ל לר"ף שחופה אינה קונה.

רמב"ן – ס"ל לר"ף שהוא ספק וכמו שפסק הר"ח.

הר"ן והרשב"א: אף שרו"פ פסקו שחופה אינה קונה, מ"מ כיון שהר"ח מסתפק – אין להקל.

1 א. וי"א שההוא ספק

ובספר שער המלך: גם דעת רש"י כר"ח לפסוק כר"ה לחומרה.

כ"ד הטור לאפוקי הרא"ש.

ואף לר"ה לא הוי אלא מקודשת ולא נשואה (פני יהודע). לאפוקי מהרש"א שס"ל שלר"ה חופה גומרת אף בתחילה.

כ"ד התו"ס והטור – שרק מקודשת.

אף באלמנה חופה קונה (אף שנשואים באלמנה צריך ביאה).

פ"ת: ובחופת נידה אין לחוש לר"ה :

▪ לפי שיש ספק אם פוסקים כר"ה

▪ ועוד שאף לר"ה יתכן שחופת נידה לא מיקרי חופה, שחופה צריכה להיות ראויה לביאה ונידה אינה ראויה לביאה.

כו - ג

משנתקדשה, נחשבת כאשת איש לחייב הבא עליה, כמ"ס: ה לשוק.

שלענין חיוב: מזונות, ירושה ושיטמא לה – אינה אשתו עד שתכנס לחופה. כמ"ס בסימן נ"ה).

כאשת איש

פרישה: אבל אינה א"א לכל דבר.

כו - ד

1. האישה מתקדשת בשלשה דרכים: בכסף או בשטר או בביאה,

א. אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות, ואם עבר וקידש בביאה, מכין אותו מכת מרדות היא מקודשת.

ב. ואפילו קדשה בכסף או בשטר, אם לא שידך תחלה, או שקידש בשוק - מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת.

ג. הגה - וי"א שאין מכין אם קידש בכסף או בשטר, אפילו בשוק ובלא שידוכין (טור בשם הרא"ש). ולא ראיתי מימי שהכו מי שקדש בלא שידוכין (הרא"ש).

(גיטין), מה גיטין בשטר, אף קידושין בשטר. **שם(ה:):** ביאה מניין? כתיב "כי יקח איש אישה בעל עליה", ובעלה מלמד שנקנית בביאה.

א. קידושין(יב:): אב מנגיד (מלקה) למי שמקדש בביאה משום פריצות. **ב.** ועל המקדש בשוקא ועל המקדש בלא שידוכי ועל המבטל גיטא...

1. קידושין(ב.): משנה – האישה מתקדשת

בכסף שטר וביאה.

גמ: בכסף מנלן? גמר 'קיהה' 'קיהה' משדה עפרון. כתיב הכא: 'כי יקח איש אישה'. וכתוב התם: 'נתתי כסף השדה קח ממני'.

שם(ה.): שטר מנלן? מקיש הויה (קידושין) ליציאה

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

פ"ת(ישועות יעקב): רק אותו מלקין ולא אותה, אף שגם היא נתרצת להתקדש בביאה.

והיא מקודשת

הג מ עשה ניסים(יד אהרן): לאפוקי רבותיו של רש"י דס"ל דשויה רבנן בעילתו בעילת זנות (שאינה מקודשת). קמ"ל.

ב . או שקידש בשוק

פ"ת: קידש אישה בלילה, מה דינו?

הרא"ם – כמו שגט בלילה פסול, כן קידושין בלילה יש לחוש, ליפ שמקישים יציאה להוי"ה. וכ"ה בת' ריא"ז.

כ"כ מהר"י מינץ – דהוי ספק מקודשת.

כ"כ תה"ד והרדב"ז

הגר"א – ומנהגנו לערוך חופה ביום.

אולם פרח מטה אהרן – אין לסברה זו שורש וענף, שההיקש זה הוא רק בשטר ולא בקידושי כסף.

כ"כ שו"ת רב פעלים – וגם המנהג בבגדאד לקדש בלילה.

כ"כ ספר נתיבי עם – מנהג הספרדים לקדש בלילה.

וכ"פ בילקוט יוסף – רבים נהגו לקדש בלילה, שאז האנשים פנויים והוי ברוב עם, והנח להם. מ"מ טוב לחוש לקדש מבעוד יום.

ג . נהרדעי אמרי – בכולו רב לא מנגיד רק על המקדש בביאה.

להלכה:

רמב"ם – כל"ק שרב מלקה על כל המקרים.

כ"פ המחבר.

והרא"ש – כנהרדעי, שרב מלקה רק על המקדש בביאה.

כ"פ הרמ"א.

1 א . משום פריצות

פ"ת(ספר המקנה): קשה לדידן דקי"ל ביאה קידושין עושה הוי דינה כשאר ארוסות שאסורה לו כ"ז שלא נכנסה לחופה?

וי"ל שלא היה כוח ביד חכמים לאסור קידושי ביאה משום שכתובה בתורה.

מכין אותו

הלכות קידושין

סימן כז: כיצד לשון הקידושין ושיאמר הוא ויתן הוא.

סימן כז: כיצד לשון הקידושין ושיאמר הוא ויתן הוא.

ובו ד' סעיפים (קידושין: ה, ו, ז.).

כז - א

1. בכסף כיצד? נותן לה בפני שנים פרוטה או שוה פרוטה, ואומר

לה: הרי את מקודשת לי בזה.

א. הגה – *כסף*: וי"א שיש לומר: 'כדת משה וישראל'. וכן נוהגין לכתחילה.

ב. וכן נוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני הזוהר ריש תיקון ה' ותיקון ו' (דברי הרב).

2. וה"ה אם אמר לה: הרי את מאורסת לי, או הרי את לי לאישה א. וכן בכל לשון שמשמעותו לשון קידושין ודאי באותו מקום, ב. ובלבד שהיא תבין שהוא לשון קידושין.

3. ואם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, ונתן לה אפילו בשתיקה - הוי קידושין. א. והוא שעדיין עסוקין באותו ענין. וכל שכן אם אמר לשון קידושין ודאי, אלא שאינה מבינה אותו, דהו קידושין.

ב. הגה: וי"א דלא בעינן מדברים באותו ענין ממש, אלא מדברים מענין לענין באותו ענין, דהיינו שאין מדברים בקידושין, רק בצרכי זיווג (מרדכי ו"כ הרשב"א).

ג. וי"א דלא בעינן מדברים עמה, אלא כל שמדברים לפניה, סגי (מרדכי וכן משמע לשון הטור).

פשוט מיהא חדא, דתניא האומר לקוחתי - הרי זו מקודשת משום שנאמר כי יקח איש אשה .

במאי עסקינן? אם לא מדבר עמה בעניני קידושיה מהיכן יודעת מה שאומר? ... אלא מיירי שמדבר עמה על עסקי קידושין.

רמב"ם: השאלה היתה על כל הדוגמאות, ובכולן צריכה להבין מה שאמר לה. שאם אמרה שלא הבינה לא מהני.

אבל בעה"ט והרא"ש – השאלה רק על הלשונות המסופקות, אבל לשונות שפסקה הגמרא שמקודשת א"צ להבין.

3. **(שם): תנן** – היה מדבר עם אישה על עסקי קידושיה ונתן לה ולא פירש:

רבי יוסי אומר – דיו (והיא מקודשת אף בשתיקה).

רבי יהודה אומר – צריך לפרש דבריו.

אר"י א"ש: הלכה כרבי יוסי.

א. **אמר רב יהודה אמר שמואל:** והוא שעסוקין

1. **קידושין(ה): ת"ר** – כסף כיצד? מתן לה כסף או שווה כסף וא"ל: 'הרי את מקודשת לי'.

2. **או** שאמר לה הרי את מאורסת לי, את לי לאינתו (לאישה) - ה"ז מקודשת.

א. **שם(ו):** איבעיא להו – 'חרופתי' מהו? ומסקינן דמקודשת.

הרא"ש – וכן בכל הלשונות של אירוסין שבכל מקום ומקום.

כ"כ הרמב"ם – יש לאיש לקדש האישה בכל לשון שיהא מוכרת בו, ויהיה משמע באותו לשון שקנאה.

ב. **(שם): תנו רבנן** - הרי את אשתי, הרי את ארוסתי, הרי את קנויה לי – מקודשת.

הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את זקוקה לי – מקודשת.

איבעיא להו? מיוחדת לי, מיועדת לי, עזרתי, נגדתי, עצרתי, צלעתי, סגורתי, תחתית, תפושתי, לקוחתי מהו?

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ואף שאם קידש בשטר מחובר לקרע אינה מקודשת
דמקשינן הוי-ה ליציאה כמו בגט שפסול, אבל כסף שלא
שייך הגט – מקודשת. ולכן אם קידש בקרקע מקודשת.
ועוד שבגט המחובר פסול משום שמחוסר קציצה, משא"כ
בקידושין שאף שלא בא לידה מקודשת, כמו "תן לפלוני
ואקדש אני לך" (כט/ב).

שוה פרוטה

פ"ת: ח' הרשב"א – יש להסתפק אם קידשו בכלי פחות
משווה פרוטה? די"ל שא"צ שווה פרוטה כמו לעניין
שבועה (ח"מ פח"ג) שאף בפחות משווה פרוטה נשבע.
אבל קצה"ח – חולק, ס"ל שלא מקודשת פחות משווה
פרוטה אף שהוא כלי.
מ"מ הנתיבות – מיישב דעת הרשב"א.

ב"ש: התנה שיתן לה מנה, ואח"כ נתן לה בע"כ,
האם מקודשת?

מה"ר יוסף מטרנאני: התנה שיתן לה מנה ואח"כ נתן לה
שוה מנה בע"כ – לא הוי נתינה.

משמע שאם נתן לה מנה עצמו אף שהוא בע"כ מקודשת.
וקשה: שהרי הרשב"א כתב - שאם אמרה היא תן לי מנה
ואקדש לך, ונתן לה בע"כ אינה מקודשת.
ואפשר – שיש לחלק, בין הוא אמר שיתן דמהני בע"כ
וכשהיא התנתה שיתן דלא מהני בע"כ.

הדין בגיטין (שאמר ע"מ שיתן לה מנה ונתן בע"כ):

לפי הרא"ש – הוי ספק מגורשת

ולפי הרמב"ם – הוי פסול מדרבנן.

ומסתמא אותה מחלוקת בקידושין

פ"ת(ספר המקנה) – ולכן בכל עניין הוי ספק מקודשת.

הרי את מקודשת לי בזה

ב"ש: ואם א"ל טלי קידושך מע"ג קרקע:

▪ **ת' רש"ך** - הוי ספק מקודשת.

▪ **ובספר המקנה** – הוי ודאי קידושין.

כ"כ רשד"ם ראנ"ח והרח"ש.

▪ **ומהרי"ל** – לא הוי מקודשת כלל.

▪ **גט פשוט** – קידושי כסף אפילו א"ל אלי מע"ג קרקע

הוי מקודשת, אבל בקידושי שטר הוי ספק.

פ"ת: נתן לה טבעת לפקדון ואח"כ א"ל 'התקדשי לי
בו?' פסק המהרי"ל דהוי מקודשת.

וטעמו – כשהפקיד בידה הוי ידה יד המפקיד, וכשמקדשה
סילק כוחו, ונעשית ידה יד עצמה והו"ל כמוסר מידו
לידה.

באותו עניין.

וכתנאי:

רבי אומר – והוא שעסוקין באותו עניין.

ר"א ברבי שמעון – אף שלא עסוקים באותו עניין, אלא
מעניין לעניין באותו עניין.

אבל כשאינם עסוקים באותו עניין מניין ידעה שהוא
לקידושין?

אמר אביי – מיירי מעניין לעניין באותו עניין.

פרש"י: **שעסוקים** – בדיבור בעסקי קידושיהם עד
שעת הנתינה.

מעניין לעניין – שפסקו לדבר בקידושין ממש, ודיברו
בענייני זיווגם, כמה נדוניה וכו'.

הר"ן: הלכה כרבי יוסי מחברו, דבעינן שעסוקים
באותו עניין.

כ"ד הרי"ף, רא"ש, רמב"ם, ה"ה, בעה"ט.

ואם לא היו עסוקים כלל בזה – אינה מקודשת.

רשב"א – ואף אם חזר ואמר לה 'הרי את מקודשת
לי' והיא רוצה – צריך ליטול הכסף ממנה ולחזור ולתת
לה בתורת קידושין.

ב. והמרדכי: א"צ לדבר איתה באותו עניין ממש,
אלא אף מעניין לעניין באותו עניין. כ"כ הרשב"א.

ג. וי"א דלא בעינן מדברים עמה, אלא כל שמדברים
לפניה, סגי. וכ"מ מלשון הטור.

1. פרוטה

ב"ש: לכתחילה אין מקדשים על מטבע, משום שאישה
דעתה על צורת המטבע (כמה שוה בשוק) וצורה עשויה
להתבטל.

בפני שנים

באה"ט: היינו שמזמין שנים ומראה להם הטבעת ושואל
האם שוה פרוטה, ואומרים: הן (מהרי"ל).

והוסף הר"ם מינץ – יזהיר לעדים לראות נתינת הטבעת
לאצבע הכלה.

ויקדש בימין שלו לימין של הכלה, וישים הטבעת באצבע
הסמוכה לגודל.

כרם שלמה – ואסור שיהא חציצה בין אצבע הכלה
לטבעת, ולכן תוריד בתי הידיים.

פרוטה

ב"ש: ואם קידש בדבר המחובר לקרקע?

תו"ב רשב"א והר"ן – הוי קידושין.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

מקודשת לי

ב"ש: לשון מקודשת, כהקדש, ואסורה על כל העולם.

בזה

בנה"ג: מנהגנו לומר "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל".

כ"כ הרמ"ט – מ"מ בדיעבד לא מעלה ולא מוריד.

בטבעת

ספר סוד ישרים (לבא"ה): טעם יש בטבעת לענין

קידושין טפי מדבר אחר - נראה הטעם הוא על פי מה שכתב רבינו האר"י ז"ל (בשער טעמי המצות פרשת כי תצא) כי יקח איש אשה וזה - דע כי על ידי הקידושין שהאדם מקדש אשתו נמשך אליה חד רוחא מכח רוחו של בעל והוא בבחינת אור מקיף, ואחר שכבר נמשך לה אור מקיף מן רוחא דיליה, אחר כך בא עליה ביאה גמורה, ויהיב בה חד רוחא בסוד אור פנימי בגוה מכח רוחא דיליה, ולכן צריך להקדים הקידושין, כי אין רוח הפנימי נכנס בה עד שיכנס אור המקיף של זה הרוח, עיין שם. נמצא בקידושין נותן לה אור מקיף, לכך טוב ונכון לקדש בטבעת שהיא מקפת את האצבע דוגמת אור המקיף ודו"ק.

ב2 . ובלבד שהיא תבין

ח"מ: ואם אומרת שלא הבינה – אינה מקודשת כלל, אא"כ א"ל לשון שכל הנשים מבינות, כגון: "הרי את מקודשת לי" שאז אינה נאמנת שלא הבינה. מ"מ לחומרה חיישינן שאם קידשה אחר צריכה גט גם מהאחר. לאפוקי רי"ו – דס"ל כשאר לשונות דהוי ספק מקודשת.

והב"ש – אף בלשון "הרי את מקודשת" צריך להיות לנו ברור שהבינה. כ"מ מהר"ן (שלא חילק בין הלשונות) לאפוקי הב"י.

ובשאר לשונות אם אמרה שלא הבינה – הוי ספק מקודשת שמא משקרת וכמ"ש רי"ו.

סיכום: אמרה שלא הבינה

לשונות אחרים	לשון מקודשת	ח"מ
אינה מקודשת	מקודשת ואינה	
כלל	נאמנת שלא	
כ"פ ת' נו"ב	הבינה	
ספק מקודשת	הוי ספק, אא"כ	ב"ש
שמא משקרת	ברור שלא	
	הבינה	

3. היה מדבר עמה... אפילו בשתיקה

ב"ש: ואם גם היא קיבלה בשתיקה –

ה"ה – דווקא שהיא אמרה כן, אבל שתקה לא מהני.

מ"מ מש"פ משמע – אף שגם היא שתקה מקודשת.

כ"מ מהגמ"ר.

וכן י"ל לרמב"ם – שאף ששתקה הוי ריצויו. כ"ד מהרי"ט.

עסקי קידושין

פ"ת(ה"ה): ל"ש היו מדברים על עסקי קידושין לעצמו או לחברו (כגון שליח) כשנתן הקידושין ולא פירש. כ"כ מהרי"ט.

באה"ט: כתב כנה"ג – שצריכים עדים שהיה מדבר עמה על עסקי קידושין.

מהריב"ל: מי ששאל לאישה "תרצי להתקדש לי?" והיא שתקה, ומיד נתן לה בשתיקה- הוי ספק מקודשת.

כז - ב

1. אמר לה: הרי את אשתי, הרי את זקוקתי, הרי את קנויה לי, וזו ארוסתו, הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את לקוחתי – מקודשת.

2. הגה – **ה"ה אפר"ן:** אם הבינה דבריו, או שדברו תחלה מעסקי קידושין. א. אבל האיש אינו נאמן לומר שלא כוון לשם קידושין (ב"ב בשם הרא"ש).

2. אם הבינה

ח"מ: כמו שנתבאר שאם אמרה שלא הבינה נאמנת (לאפוקי רי"ו).

1. קידושין(ו.): ת"ר – הרי את אשתי, הרי את

ארוסתי, הרי את קנויה לי – מקודשת.

הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את זקוקה לי – מקודשת.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

אם הבינה דבריו

אבני מילואים: משמע אפילו אין עדים יודעים אם הבינה – נאמנת לומר שהבינה.
וקשה: דהוי כמקדש בלא עדים?
ואפשר – כיון שעיקר קידושין מצד המקדש (כמ"ש הר"ן) לא בעינן עדים אלא לגוף הקידושין ששמעו מן המקדש, וא"צ עדים על רצון האישה. וצ"ע.
ובספר טיב קידושין – ואפשר דמיירי שאמרה באותו מעמד שקיבלה לשם קידושין, אבל לאחר זמן אפשר דהוי כמקדש בלא עדים והוי ספק מקודשת.

א. אבל האיש אינו נאמן

ת"מ: מהרא"ש משמע שדוקא לשונות הברורות (כאן) אינו נאמן, אבל בלשונות שהסתפקה הגמרא (ס"ג) נאמן לפרש דבריו שלא כיוון רק למלאכה.
כן הבין הב"י בדעת הר"ן.
והב"ש – פירושו אינו מוכרח, ומהרי"ט פירוש בעניין אחר.

כז - ג

- 1. אמר לה: הרי את מיועדת לי, מיוחדת לי, עזרתי, נגדי, צלעתי, סגורתי, וכוונתי, עצורתי, תפוסתי - הרי זו מקודשת בספק.**
- 2. הגה** - וה"ה אם אמר: הרי את חרופתי. א. אבל אמר לה: הרי את נשואתי - י"א שאינו כלום.
- 3. והוא שיהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, אבל אם אינו מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין - אין חוששין למילות אלו.**

✓ ר' יוסי אומר – ד"ו.
ר' יהודה אומר - צריך לפרש.
לעולם במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה, ואי דיהיב לה ושתיק ה"נ, הב"ע דיהב לה ואמר לה בהני לישני.
והכי קא מיבעי ליה: הני לישני לקידושי קאמר לה או דילמא למלאכה קאמר לה? תיקו.
הר"ן: הילכך בלשונות המסופקים כל שלא היה מדבר עמה על עניני קידושין – ליכא למיחש כלל, שהרי לא הבינה מה דיבר.

1. הרי את מיועדת לי

ספק המקנה: אמר לאישה שני לשונות, לשון המסופק ולשון הברור (כגון הרי את אשתי ועזרתי) – הוי ספק קידושין, דהוי "קני את וחמור" (דכיון שלחמור א"א להקנות גם לו לא נקנה).

2. הרי את נשואתי – אינו כלום

- 1. קידושין(ו):** איבעיא להו - מיוחדת לי מהו? מיועדת לי מהו, עזרתי מהו, נגדתי מהו, עצורתי מהו, צלעתי מהו, סגורתי מהו, תחתי מהו, תפוסתי מהו, לקוחתי מהו?
פשוט מיהא חדא, דתניא: האומר לקוחתי - הרי זו מקודשת משום שנאמר "כי יקח איש אשה".
- 2. איבעיא** להו חרופתי מהו? תא שמע דתניא האומר חרופתי – מקודשת, שנאמר "והיא שפחה נחרפת לאיש". ועוד ביהודה קורין לארוסה חרופה.
- א. רשב"א:** הרי את אשתי מקודשת – אבל אם אמר הרי את נשואתי לא שמענו. שלא נקראת נשואה אלא אחר בעילה אר שנכנסה לחופה.
- 3. (שם):** המאי עסקינן?
אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה, מנא ידעה מאי קאמר לה?
ואלא במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה אף על גב דלא אמר לה נמי.
דתנן היה מדבר עם אשה על עסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש:

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

הג' מעשה ניסים: האם צריך גם להיות עדיין עסוקים באותו עניין?

דרישה – בכל מקום שמוזכר "על עסקי קידושין" צ"ל עדיין עסוקים באותו עניין, כמ"ש המחבר ס"א. אבל רעק"א – אין צריך.

אין חוששים

ח"מ: לפי שלא הבינה מה שאמר.

וח"מ: ואם היה מדבר עמה בענייני קידושין – מקודשת. והרשב"א מיירי שלא היה מדבר עימה בענייני קידושין. ושאלת הגמרא קאי רק בלשונות שיש במשמעותם מלאכה או שאר דבר. אבל נשואתי לא משמע שום משמעות אחרת. כ"כ הט"ז.

כ"כ הב"ש – אף שלא היה מדבר עמה הוי לפחות ספק מקודשת.

3. על עסקי קידושין

כז - ג

1. הגה – **ת' איאונ':** מי שאמר לאישה שנותן לה בשביל אהבה וחבה - חוששין לקידושין, כי שמא אמר שנותן לה שיהיה אהבה וחבה ביניהם, והוי כאלו אמר לה: מיועדת לי או מיוחדת לי.

2. יש אומרים דאע"ג דלשונות אלו לא מהני אם לא דבר עמה מעסקי קידושין, מ"מ אם היא אומרת שקבלה לשם קידושין, הוי ספק קידושין.

א. ואפילו נתן לה בשתיקה ולא דבר כלום, והוא והיא אומרים שכוונו לשם קידושין, הוי קידושין.

בלשונות אף לעדים הוי ספק.

היא אומרת שקיבלה לשם קידושין... ספק

ב"ש: מהלשון משמע שהוא לא נאמן לומר שלא כיון לשם קידושין (כמ"ש הב"י לדעת הרא"ש). מיהו לשון הר"ן משמע – שהוא טוען לשם קידושין והיא הבינה כוונתו, אבל כל שאומר שמעולם לא כיון לקידושין – ודאי נאמן.

א. **נתן לה בשתיקה** (מהר"ם)

ח"מ: מהלשון משמע – דהוי ודאי מקודשת, ועדיף נתן בשתיקה מדיבר הני לשונות המסופקים.

ואינו נראה – איך יעלה על הדעת שנתן בשתיקה הוי ודאי מקודשת, וכשנתן הוא ואמרה היא הוי רק ספק, וכי אמירתה מגרע?

ואף מהר"ם לא הצריכה גט רק מספק.

ולכן להלכה: אפילו ספק לא הוי כל שלא דיבר עמה (ומיירי שלא היו מדברים בענייני קידושין). ומהר"ם מיירי שדיברו קודם רק שהעדים לא ידעו.

כ"ד הב"ש – לא הוי קידושין כלל, כ"מ מהפוסקים.

מיהו אם היה כבר ריצוי בניהם ואח"כ נתן בשתיקה – הוי ספק.

2. הר"ן: בלשונות המסופקים צריך שידבר עמה קודם בענייני קידושין. מ"מ אם אמרה שהבינה (אף שלא דיבר עמה) – הוי ספק מקודשת.

א. ובמרדכי – אפילו נתן לה בשתיקה ולא היה מדבר עמה תחילה כלום, אם אמרו שהיה בדעתם לשם קידושין – הוי מקודשת. כ"כ ת' מהר"ם ות' מימוני.

1. בשביל אהבה וחובה

ב"ש: כלומר ע"מ שתהיה אהבה וחובה בינינו (בענייני אישות), ולא גרע מאמר "מיוחדת לי". ואם היה דעת שניהם לשם קידושין צריכה גט (ודאי). כ"ד ח"מ.

2. שקיבלה לשם קידושין – הוי ספק מקודשת **ב"ש:** מיהו מהרמב"ם והרא"ש משמע – שאפילו ספק מקודשת לא הוי, כיון שלא היו עסוקים בענייני קידושין, אפילו נתכוונו לקידושין. כ"כ רי"ו ומהרי"ט.

ואם היו עסוקים בענייני קידושין ואמרו שכוונתם לשם קידושין – הוי ספק מקודשת (רי"ו), דכיון שיש ספק

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

כז - ג

הגה – ה"פ(רע"א): ובמקום דלא הוי קידושין, אפילו אם חוזר אח"כ ואמר לה: הרי את מקודשת לי, צריך ליטול הכסף ממנה וליתן לה בתורת קידושין.

לחזור ליטול הכסף

ת"מ: לפי הרמ"א שאם נתן בשתיקה מהני, מיירי שהוא נתן לשם קידושין בשתיקה והיא התכוונה שלם מתנה ולכן צריך ליטול הכסף... אבל אם היא קיבלה הכסף לשם פקדון (ולא למתנה) מהני מה שיגיד אח"כ "הרי את מקודשת לי בפקדון שיש בידך", וא"צ ליטול הכסף חזרה (כמ"ש כח/ד).
וכן אם לא דיברו בענייני קידושין אף שכיוונו שניהם לשם קידושין, כיון דקי"ל שאינו כלום (לאפוקי הרמ"א) צריך ליטול הכסף חזרה.

צריך ליטול הכסף... וליתן

ב"ש(ט"ז): קשה – בגיטין מבואר (קלח/ג) כשנתן לה הגט ולא היתה הנתינה כשרה א"צ לחזור ויטול הגט חזרה, למה כאן צריך לחזור ויטול?

וכן לקמן (לא/א) קידשה בדבר הצריך שומא ואח"כ נתברר ששוא פרוטה – מקודשת וא"צ ליטול ממנה חזרה?

אבני מילואים – ל"ק, שאני הכא כיון שנתן לה סתם אמרינן לשם מתנה נתן אף שלבו היה לשם קידושין. ולכן צריך לחזור ויטול ממנה.

אבל לקמן (לא/א) נתן בפירוש לשם קידושין.

כ"כ ביאור הגר"א(ת' מהרי"ט).

הגר"א – ואף אם נאמר שסתם אינו לשם מתנה, מ"מ אינו פקדון אלא הלואה, וכיון שהלוואה להוצאה ניתנה אינה מקודשת עד שיחזור ויטול.

ובאה"ט – לכן יש שפסקו שאינה מקודשת כלל, ויש שפסקו דהוי ספק מקודשת עד שיחזור ויטול ממנה.

כז - ד

1. אמר לה: "הרי את מקודשת", ולא אמר: "לי":

א. אינו מקודש (וכן עיקר תשובת הרא"ש,

ב. אבל יש מחמירין ואומרים דהוי קידושין) (תמצאם בתשובת הרשב"א ורמב"ן והרא"ש כלל ל"ו).

2. ואם היה מדבר עמה על עסקי קידושין - הרי זו מקודשת.

3. ואם קידש תחלה אישה אחת קידושין גמורים, ואמר לאחרת בפניה: תהא מקודשת, ולא אמר: "לי" - ידיים מוכיחות (פירוש כמו שאוחז בבית יד הכלי מושך עמו הכלי עצמו, כן אלה הדברים מוכיחים שמושכים אחריהם לשון לי) נינהו, וחוששין לקידושין.

הכא במאי עסקין דאמר "לי".

ואם לא אמר "לי"

ב. בת' לרמב"ן המיוחסות – משמע שהוא ספק קידושין.

כ"כ הר"ן(י"א) – שבגיטין וקידושין אזלינן לחומרה.

א. הר"ן – פשוט שאינה מקודשת וא"צ גט, דלא הוי ידיים כלל.

כ"ד הרא"ש ה"ה (רמב"ן והרשב"א).

כ"כ ר"ו בדעת הר"ף והרמב"ם. כ"כ הריב"ש (רמב"ן).

ב"י – נמצא שתשובת הרמב"ן(ב.) אינה בר סמכא.

1. קידושין(ה): אמר שמואל – נתן לה כסף או

שוא כסף וא"ל: "הרי את מקודשת" (ולא אמר "לי") – ה"ז מקודשת.

אמר רב פפא לאב"י למימרא דסבר שמואל ידיים שאין מוכיחות הו"ן ידיים?

והתנן האומר אהא הרי זה נזיר. והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר? ואמר שמואל והוא שהיה נזיר עובר לפניו.

טעמא דנזיר עובר לפניו הא לאו הכי לא (משמע שידיים שאין מוכיחות לאו כלום הוא)?

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ב. יש מחמירים

הב"ח: לעשה יש להחמיר.

כ"ד הב"ש – מ"מ אם יש עוד ריעותא דלא הוי קידושין או שיש ספק בקידושין אף אם היה אומר "לי" – מקילים.

באה"ט – כ"כ ב"י (רשב"א ות' מימוניות).

אבל הריב"ש ורו"פ כתבו בשם הרשב"א שאין כאן חשש. גפ בבד"ה כתב – שתשובה זו של הרשב"א אינה בר סמכא.

באה"ט: ואם היו שידוכים בניהם הוי דיים מוכיחות (מהריב"ל).

ומהרי"ט – חולק (אף כה"ג לא מקודשת).

2. היה מדבר עמה... מקודשת

באה"ט: היה מדבר עמה בפני עדים, ויצא לבקש עדים אחרים שיקדשה בפניהם – הפסיק העניין ואין כאן ידיום מוכיחות.

אבל אם אמר לעדים שהולך להביא עדים לקדשה בפניהם – הוי ידיום מוכיחות (רדב"ז).

ואם יש סתירה בדברי העדים, שתחילה אמרו שלא היה מדבר עמה על עסקי קידושין, ואח"כ אמרו שהיה מדבר עמה – אינם נאמנים (מהריב"ל).

3. חוששים לקידושין

ב"ש: היינו קידושי ספק.

2. הרא"ש: מסתבר שאם היה מדבר עמה על

ענייני קידושין מקודשת, שהוא טוב יותר מנזיר שעובר לפניו (קידושין ה:): דהוי ידיום מוכיחות.

3. הרמ"ה: ואם קידש תחלה אישה אחת קידושין

גמורים, ואמר לאחרת בפניה: תהא מקודשת, ולא אמר: "לי" – ידיום מוכיחות (פירוש כמו שאוחז בבית יד הכלי מושך עמו הכלי עצמו, כן אלה הדברים מוכיחים שמושכים אחריהם לשון לי) נינהו, וחוששין לקידושין.

ב"י – טעמו, שמדמה לנזיר עובר לפניו דהוי ידיום מוכיחות. כ"כ ר"ו.

וטעמו שרק חוששים (ולא הוי מקודשת ודאי) – לפי שיש לחלק בניהם, בנזיר אמר "אהא" ונזיר עובר לפניו מוכחא מילתא שכוונתו להיות נזיר. אבל כאן שקידש אחרת לעצמו בפניה של זו כשאומר לזו "תהא מקודשת" לא מוכח כל כך שלעצמו קידש ואפשר לחברו רוצה לקדשה שהרי לעצמו כבר קידש אחרת. הילכך הוי ספיקא.

1 א. אינה מקודשת

ח"מ: ואף ששניהם מודים שהבינו שהוא מקדש אותה לעצמו – לא הוי קידושין, דמקרי ידיום שאין מוכיחות, ולא תלוי הדבר בכוונה אלא צריך שיאמר דבר שמורה שקונה אותה לעצמו.

[ובאה"ט בשם הרשד"ם – יש להחמיר.]

וכבר כתבתי שאף בנותן לה בשתיקה וכוונתו שניהם לשם קידושין לא מהני, דהוי ידיום שאין מוכיחות, שהרי אף בחסרון "לי" אינה מקודשת.

כז - ה

1. ריב"ז: יש מי שאומר שאם כשנתן לה הכסף אמר לה: "הריני

נותן לך בנותן קידושין", הוי כאומר: "לי".

2. הגה - פ"י בשם תוספת ה"י ד"א: וצריך שיאמר לה לשון המוכיח להבא, כגון שאומר: "הרי

הן קידושין", או "קידושין יהיו". אבל אמר: "הן קידושין", לחוד, אינו כלום (כמו בגיטין).

שאף לשיטתם צריכה גט מספק (ס' המקנה).

בתורת קידושין

ב"ש: הטעם כיון שהזכיר שהוא נותן לה בתורת קידושין נראה שהוא מקדש והיא מתקדשת. ואפילו הוא שליח לאחר והיא שליחה לאחר אמרינן עושים שליחותם.

אמר: הרי נותן לך לקידושין (ולא 'בתורת קידושין')

1. בתורת קידושין הוי כאומר "לי"

ח"מ: משמע מהלשון דהוי מקודשת ודאי, אבל המעיין בת' הריב"ש יראה שאינה אלא ספק מקודשת. כ"כ כנה"ג.

ובת' רשד"ם – דעת הריב"ש דהוי קידושין גמורים, ומ"ש בסוף דבריו "וצריכה גט מפסק" אינו אלא לחולקים

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ב"ש: וכמו בביטול הגט שצריך לומר לשון עתיד ואם אמר "גט זה חרס הוא" לא אמר כלום, וכן בקידושין.
ח"מ: קידושין לשון **הקדש** שאוסר הדבר לכל העולם, ולכן כיון שבהקדש אין חילוק בין אומר "ככר זה" לאומר "יהיה הקדש", כן בקידושין אין חילוק בין אומר "תכשיטין אלו קידושין יהי הלך" או "קידושין הן לך ממני", ולא גרע מאמר "אני נותן לך בשביל חיבה" (רמ"א ג) שיש לחוש לקידושין.
ב"ש – ואם דיברו תחילה מעסקי קידושין נראה להחמיר.
מ"מ אבני מילואים – תמה על הח"מ, ל"ד להקדש, שבהקדש חל על גוף הכיכר, אבל טבעת שמקדש אישה אין בטבעת שום הקדש.

ת' מהרי"ט – ליכא חשש קידושין, שי"ל שנתן לצורך קידושין ואינו מקדש, ול"ד לאומר "בתורת קידושין" שמלגה דעתו שבנתינה זו היא מתקדשת.
ות' הרשב"א – הוי כאומר "לי".

2. לשון מוכח להבא

ח"מ: אמר "קח טבעת זו קידושין על ביתך" אינו כלום, שאינו מוכיח שהוא מקדש, שמא מקדשו לאחר, והוי כלא אומר "לי" (ב"ש בשם ר"י דוראן).

הן קידושין – אינו כלום

כז - ו

1. אמר לה: הריני אישיך, הרי בעליך, הריני ארוסיך - אינו כלום, א. אפילו היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, משום דכתיב: "כי יקח" (דברים כד, א) ולא שיקח את עצמו.
2. נתן הכסף לאחד ואמר לו: הרי את חמי, ולא אמר: בתך מקודשת לי, אין בזה כלום.

לא מהני, דדמי לאמר הריני אישך, דגרע מנתן בשתיקה.

1. הריני אישך

באה"ט (מהרה"ש): ואפילו קדשה בשטר שכתב בו "הרי את מקודשת לי" כיון שאמר בע"פ "הריני אישך" אינה מקודשת.
וכמו בגט שא"ל "אני אישך" אף שכתב בגט "הרי את מגורשת ממני" – אינה מגורשת.

אפילו היה מדבר עמה

ס' המקנה: ואם אמר שני הלשונות יחד: הרי את אשתי (דמהני) והרני אישך (דלא מהני) – מהני, מ"מ הוי רק ספק מקודשת.

אין בזה כלום

ות"מ: חולק, ל"ד להרני אישך שעבר על מצוות התורה שהבעל הוא הקונה ולא נקנה. משאכ"כ שאומר: הרי את חמי, שמרמז שיקנה ביתו, מניין לבדות דרשות מלב איש, אשר שלא נזכרו בגמרא? והרי הפסוק צווח: "את ביתי נתתי לאיש זה".

1. קידושין(ה): אמר שמואל - נתן לה כסף ושוה כסף ואמר לה: הרי את מקודשת, הרי את מאורסת, הרי את לאינתו - הרי זו מקודשת. הריני אישך, הריני בעליך, הריני ארוסיך - אין כאן בית מיחוש.

שם(ו): טעמו – דכתיב "כי יקח איש אישה" ולא שיקח את עצמו לאישה.

אינו כלום

א. הרא"ש - אפילו היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין.

ורי"ן – ו"א שמקודשת ודאי, ו"א שמקודשת ספק.

ב"ש: ובת' מהר"י (לבית הלוי) מחמיר.

פ"ת(ת' ברית אברהם) – ודוקא היו עסוקים באותו עניין מחמיר ר"י, דהוי כמו נתן בשתיקה.

2. הג' אלפסי: נתן הכסף לאחד ואמר לו: הרי

את חמי, ולא אמר: בתך מקודשת לי, אין בזה כלום. וטעמו "כי יקח איש אישה" אמרה התורה שתהא הקיחה לאישה ולא לאביה. ומעשה בא לדינו וכן הורינו.

ח"מ – משמע אף שהיה מדבר עמה בענייני קידושין

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

2. הרי את חמי

פ"ת: אף שמרמז שמקדש את ביתו לא מהני, שצריך לשון ברור, ואפילו היה מדבר עמו בענייני קידושין.

ולכן צ"ע, אפילו לא דיבר עמו על ענייני קידושין, ומדי ספק לא יצא.

כז - ז

קידושין (ה:): ת"ר - נתנה היא לו כסף, ואמרה: הריני מקודשת לך -

אינה מקודשת (דכתיב: "כי יקח איש" ולא שתקח היא).

אינה מקודשת

וגם באה"ט כתב - אף באדם חשוב אינה מקודשת שצריך הוא לקדש ולא היא, ו"עסוקים באותו עניין" לא הוא כאילו הוא מדבר אלא כמו שהוא שותק, וכיון שנתנה היא לא מהני.

ואם נתן הוא ואמרה היא דמהני אם היה מדבר עמה בעסקי קידושין, היינו משום דלא גרע מנתן בשתיקה, אבל כשנתנה היא לא מהני.

ב"ש: אפילו היו מדברים בענייני קידושין הוי כאמר הוא, מ"מ כיון שנתנה היא יש בזה מחלוקת (הרי"ף - לא הוי קידושין, ובה"ג - הוי קידושין מדרבנן).

ובאדם חשוב

ב"ש: אם היו עסוקים בענייני קידושין הוי מקודשת ודאי, שהרי "היו עסוקים" הוי כאילו מדבר הוא, וב"אדם חשוב" הוי כנתן הוא.

מיהו לא משמע כן מהת"ו"ס. וגם הפרישה פסק שאינה מקודשת.

כז - ח

1. נתן הוא ואמרה היא, אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין -

הוי ודאי קידושין, ואם לאו - הוי ספק קידושין.

2. ואם ענה הבעל: הן, בשעת נתינה - הוי ודאי קידושין אפילו אין עוסקין באותו ענין.

אבל הרמב"ם - הוי ספק מקודשת (ספק דאורייתא). מ"מ כשהיו מדברים בענייני קידושין הוי כאמר הוא ונתן הוא דהוי קידושי ודאי.

פ"ת(ס' המקנה): נ"מ בין הרי"ף והרמב"ם (חיישינן מדרבנן או ספק דאורייתא) אם בא אחר וקידשה באותו גוונא (נתן הוא ואמרה היא) :

לרי"ף שחיישינן מדרבנן - צריכה גט גם מהשני, דגזרינן בשני אטו נתן הוא ואמר הוא.

ולרמב"ם דהוי ספיקא דאורייתא - א"צ גט מהנשי ממ"נ: אם היו קידושין לראשון לא חל מעשה השני, ואם לא היו קידושים אף לשני אינו כלום.

1. הרא"ש: נתן הוא ואמרה היא, אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין - הוי ודאי קידושין, דלא גרע מנתן בשתיקה, ואמירתה לא גרע. ואם לאו - הוי ספק קידושין.

2. הרמ"ה: ואם ענה הבעל: הן, בשעת נתינה - הוי ודאי קידושין אפילו אין עוסקין באותו ענין.

1. הוי ספק קידושין

ת"מ: ובקידושין (ה:): אמרו - סיפקא הוי וחיישינן מדרבנן.

ב"ש - כ"כ הרי"ף חיישינן מדרבנן (ולא הוי קידושי ודאי). כ"כ הרא"ש הר"ן ורי"ו.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

והב"ש – אף שלא היו מדברים, כיון שאמר הבעל "הן" מקודשת, ולא כמ"ש הב"ח שיש "הן" שהוא כלאו, שא"כ למה מהני כשקידש בגזל ואמרה "הן" (כח/ב). כ"ד הדרישה (מהרש"ל).

2. ואם ענה הבעל

ח"מ: ובב"ח – מיירי שמדבר עמה בענייני קידושין שאל"כ הוי ספק אף שאמר הן, כי פעמים יש "הן" שהוא לאו.

כז - ט

1. נתנה היא ואמרה לו: הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך, ולקחו א. ואמרו לו: וזהו את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה, אם אדם חשוב הוא, הרי זו מקודשת, שהנאה יש לה בהיותו נהנה ממנה, ובהנאה זו הקנתה עצמה לו.

2. הרא"ע: וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב להתיירה בלא גט.

3. (ת' הרא"ש): ויש מחמירים אפילו לא אמרה תחלה כשנתנה: "ואתקדש לך", רק נתנה סתם ואמר לה: התקדשי כו' ושתקה.

כ"כ כ"ב התו"ס.

ואין לומר כ"ש הוא שיש לה יותר הנאה שקיבל ממנה אפילו דבר מועט, שא"כ אפילו פחתו משווה פרוטה תהיה מקודשת באדם חשוב, וזה לא מצוינו.

שקבלתי ממך מתנה

הג' מעשה ניסים: זהו לשון הרמב"ם, שאם תיתן לקידושין לא מהני כיון שהוא צריך לתת, אלא שנותנת למתנה ובהנאה שמקבל ממנו מתקדשת.

2. מי נקרא אינו חשוב

ח"מ: משמע שסתם אדם נקרא חשוב וצריכה גט מספק, אא"כ ידוע ע"פ חקירת חכם שאינו חשוב. והרשב"א כתב - סתם בני אדם אינם חשובים.

3. ויש מחמירים

ח"מ: ה"ה לא אמר הבעל כלום, אלא היא אמרה ונתנה, כיון שאדם חשוב הוא וקיבל בשתיקה הוי כנותן הוא ואמרה היא דהוי ספק מקודשת.

רק נתנה סתם

ב"ש: ג' שיטות נתנה סתם לאדם חשוב ואמר לה התקדשי... ושתקה.

(א.) רנ"פ ס"ל להחמיר אף שלא אמרה "אתקדש..." שהרי הרא"ש הר"ן ר"ו וה"ה כתבו – נתנה היא ואמר הוא הוי קידושין, אפילו לא אמרה "ואתקדש אני לך".
(ב.) ת' הרשב"א: אם לא אמרה הוי ספק מקודשת, אפילו דיבר עמה, שמא אין רצונה להתקדש לאדם חשוב.

1. קידושין (ז.): בעי רבא – אמר היא הילך מנה

ואתקדש אני לך, מהו?

לקח ואמר הרי את מקודשת לי – מקודשת. מיירי באדם חשוב, שבהנאה שהסכים לקבל המתנה גמרה ומקנה עצמה.

א. רש"י: הלך מנה ואקדש אני לך – ומיירי שקבלו הבעל ואמר "התקדשי לי בכך". כ"כ הרא"ש והרמב"ם.

סיכום: נתן הבעל, נתנה האישה

סיכום:	נתן הבעל	נתנה האישה
אמר הבעל	(א.) מקודשת	הר"ן – אינה מקודשת
אמרה האישה	(ח.) העסקי קידושין – ודאי. ואם לא – הוי ספק	בה"ג – ספק מקודשת (ז.) לא מקודשת

1. הילך דינר זה

ספר טיב גיטין: לעיל (ס"ז) נקט "כסף" סתם ובאדם חשוב כתב "דינר" (שהוא של זהב), ואפשר שרק דבר חשוב מקודשת שיש לה הנאה ש"פ, אבל אם נתנה פרוטה אפשר שהנאה זו אינה שווה פרוטה.

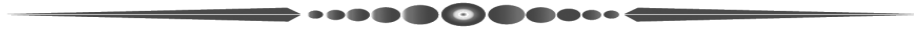
הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

(ג.) בה"ג: אפילו אדם שאינו חשוב הוי ספק מקודשת.

הר"י: **שיעור הכסף שמקדשין בו: משקל חצי שעורה כסף צרוף.**
סעיף ו' שיעור שוה פרוטה).

כז - י

הלכות קידושין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

ובו כ"ג סעיפים (קידושין: ו, ח, יב, יג, יט, מז, מח, נב, נו. כתובות: עד. פסחים: ז)

קדשה בגזל של אחרים

כח - א

- המקדש את האישה בגזל או בגניבה או בחמס, אם נתיאשו הבעלים, ונודע שקנה אותו דבר ביאוש - הרי זו מקודשת. ואם לאו - אינה מקודשת.
- הגה - אהר"י: קדשה בגזל או גניבת עובדי כוכבים, הוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק מכח קידוש השם.
- קדשה בגזל אחר יאוש לבד, מקודשת מדרבנן.

סיכום: סתם גניבה/גזלה - מתי הוי ייאוש?

V - הוי ייאוש. X - לא הוי ייאוש

גזלה		גניבה		יש"ש מחב ר
גו	ישר	גו	ישר	
י	אל	י	אל	
X	X	X	V	
X	V	V	V	

וקשה: למה כאן פסק המחבר סתם גניבה וגזלה לא הוי ייאוש?

תירץ הב"ח - לענין קידושין דאורייתא סתם גנבה גזלה לא הוי ייאוש, אא"כ נודע שהיה ייאוש. אבל מסתמא לא הוי מקודשת דאורייתא, מ"מ מדרבנן מקודשת.

בגזל

מהרי"ט: טען האיש שהכסף שלו, והאישה טענה שהכסף שלה. חזקה כל מה שביד האדם שלו הוא ולכן מקודשת.

דוגמאות לקידוש בכסף:

מהרי"ל: פועל שנשכר לבעל הבית ליום, ובחצי היום לקח ממעות בעה"ב שלא ברשות ולא לשם פרעון וקידש בו אישה - הוי גזל ואימה מקודשת.

1. קידושין(נב): ההוא גברא דחטף זוזי

מחבריה ושדא לה וא"ל: הרי את מקודשת לי.

אמר רבא - לית מאן דחש ליה לר"ש שאמר סתם גזלה ייאוש בעלים.

הרי"ף: ש"מ גזל בעלמא כשלא נתיאשו הבעלים אינה מקודשת כלל, אף ששידך קודם.

כ"פ הרמב"ם: המקדש את האישה בגזל או בגניבה או בחמס, אם נתיאשו הבעלים, ונודע שקנה אותו דבר בייאוש - הרי זו מקודשת. ואם לאו - אינה מקודשת.

ה"ה: נתיאשו הבעלים מקודשת - אף דקי"ל ייאוש לבד אינו קונה? הכא כיון שהוא ביד האישה הוי ייאוש ושינוי רשות, וכיון שהאישה קנתה אף הוא קנה אותה.

3. ורי"ו כתב - אם קידשה אחר ייאוש מקודשת מדרבנן.

1. בגזל

ב"ש: פסק יש"ש - שסתם גניבה וגזלה הוי ייאוש בגוי, ובישראל בגניבה הוי ייאוש, בגזלה לא הוי ייאוש. וכ"מ מהרמב"ם.

אבל המחבר פסק בחו"מ(שסח/א):

גניבה - הוי ייאוש בין ישראל ובין גוי.

גזלה - בישראל הוי ייאוש, בגוי לא הוי ייאוש.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

כתב מרדכי(הר"ם) הביאו הח"מ: זרק לה גט ומסופק לעדים אם קרוב לה או לו – הוי כמקדש בלא עדים. כלומר כיון שבשעת קידושין נדמה לעדים שאינה מקודשת (בגלל הספק) נחשב כמקדש בלא עדים (אף שהרשב"א חולק), ולכן אף שנודע אח"כ שהיו קידושין כשרים אין כאן קידושין.

ולפ"ז: אף במקדש בגזל ועדי קידושין ידעו זאת וחשבו שעדיין לא נתיאשו העדים – הוי כמקדש בלא עדים, אף שאח"כ נודע שהיה ייאוש בשעת קידושין.

ולכן כתב הרמב"ם והשו"ע: "אם נתיאשו הבעלים ונודע שקנה אותו..." , היינו שנודע לעדי הקידושין בשעת קידושין, אבל אם נודע אח"כ לא מהני.

ולפ"ז: אף אם קידש בכספו רק שהעדים חשבו שמקדש בגזל – אינה מקודשת. ולא מצאתי לי חבר בזה.

הרי זו מקודשת

ב"ש: לשיטת הרמב"ם (חו"מ שנו) מבואר שאם לקח מגנב מפורסם אפילו היה ייאוש ושינוי רשות צריך הלוקח להחזיר דמי החפץ (וא"כ כאן צריכה האישה להחזיר לנגב), ולכן אינה מקודשת. וצריך לומר שכאן מיירי בגנב שאינו מפורסם.

מקודשת

ח"מ: ואע"פ שייאוש לבד אינו קונה, כאן כשהוא ביד האישה הוי גם שינוי רשות, וכיון שהיא קנתה אף הוא קנה אותה לאישה (ה"ה). כ"כ הב"ש.

מקודשת

ב"ש: ואם בשעת הקידושין לא היה ייאוש לא מהני ייאוש אח"כ, כיון שבשעת קידושין נתן לה דבר שאינו שלו.

ואפילו א"ל: תתקדשי לאחר ייאוש לא מהני, ול"ד לאומר שתתקדש לאחר ל' יום, כיון שבשעת הנתינה אינו שלו.

מקודשת

באה"ט: צ"ע לפמ"ש הרמ"א (חו"מ שנו/ז) – עכשיו נהגו להחמיר כל גניבה אפילו לאחר ייאוש בעלים ושינוי רשות מכח דינא דמלכותא (א"כ אינה מקודשת)? **ובית הלל כתב** – הואיל ומהתורה קנאה בייאוש ושינוי רשות, רק שמכוח דינא דמלכותא לא קנאה הוי כמו מדרבנן.

ואם לאו אינה מקודשת

ט"ז: דסתם גזלה לא הוי ייאוש בעלים.

מהרי"ו: מי שאמר לראובן "נכסי לך ואחריך לפלוני" שהדין שלכתחילה לא ימכור – אם קידש בו אישה מקודשת.

סמ"ע: מכר מטלטלים וקיבל מעות אבל לא משך הלוקח המטלטלים (שמעות אינן קונות) – אם קידש בהם אישה מקודשת (לשי שדבר תורה מעות קונות).

מל"מ – ואם קידש המוכר את החפץ שמכר ועדיין הוא אצלו – הוי ספק מקודשת, כיון שמהתורה מעות קונות והחפץ שייך לקונה והוי גזל.

ספר יד המלך – ואם הלוקח קידש בחפץ שקנאו במעות ועדיין לא משך והמוכר לא חזר בו – יש להסתפק אם מקודשת, שאף שהמוכר לא חזר בו כיון שבשעת קידושין יכל לחזור בו אינה מקודשת.

א"ד כיון שאף לאחר תקנת חכמים מעות קונות לעניין "מי שפרע", ואם המוכר לא חזר בו נתגלה למפרע שלא היה בדעתו לחזור ונגמר הקניין למפרע.

הב"ח בתשובה: נתן מטבע לקטן לשחק בו, ובא אחר ונטל מהקטן המטבע וקידש בו אישה – מקודשת, כיון שנתן המטבע לקטן ולא שמרן הוי אבדה מדעת דהוי הפקר וחיישינן לקידושין.

ופלי קצה"ח – אין חשש לקידושין, שאבדה מדעת דווקא במניח במקום שאינו משתמר, אבל קטן לכו"ע לא הוי הפקר.

ונודע שקנה אותו דבר בייאוש (רמב"ם)

ח"מ: משמע שסתם גזלה לא הוי ייאוש, ע"כ כתב "ונודע שקנה אותו", פירוש שיש עדים שנתיאשו הבעלים.

קנה אותו הייאוש

ח"מ: כלומר שיש עדים שנתיאשו הבעלים, אבל אם בשעת הקידושין עדיין לא נודע שנתיאשו אף שאח"כ נודע שנתיאשו קודם קידושין – הוי כייאוש שלא מדעת דלא הוי ייאוש.

והנו"ב בשם הרבנים – תמהו על ח"מ, דל"ד לייאוש שלא מדעת, ששם בשעה שבא לדיו לא נתיאש רק אח"כ, אבל כאן נודע למפרע שבשעת הקידושין היה ייאוש.

ובאמת גם במציאה אם נודע למפרע שבשעה שמצא מציאה כבר התיאשו הבעלים רק שנודע אח"כ – הוי ייאוש?

והנו"ב עצמו – אלמלא דברי הח"מ אפשר לפרש דברי הרמב"ם והשו"ע במה שכתבו "ונודע שקנה בייאוש" כדלקמן:

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

אינה מקודשת

ס' קהילת יעקב: בזה"ז שקי"ל בחו"מ (שנו/ז-הגה) שמחזירים כל גניבה אף לאחר ייאוש ושינוי רשות (מדינא דמלכותא), אם קדשה בגזל שלה אפילו לאחר ייאוש ושינוי רשות – אינה מקודשת, שיכולה לומר שלי תפסתי.

שידך תחילה

תח"ס: ומסתמא חיישינן שמא שידך (והוי מקודשת), אא"כ הוא או היא משודכים לאחרים.

ב. לא שווין בנתינת גדוניה

ת"מ: פירוש שהסכימה להתקדש אלא שלא הסכימה לתת גדוניה כרצונו, וא"כ עכשיו שנתן לה קידושין מסתמא מסכים לדבריה.

שנתרצית

טיב קידושין: דווקא שתחילה נתרצית להתקדש סתם, אבל אם נתרצית להתקדש בסלע, וחטף ממנה סלע וקידשה אפשר שלא נתרצית כה"ג.

א. לשלם גזלותיה (הר"ן)

ס' קהילת יעקב: והרשב"א ושאר קדמונים חולקים, וס"ל כיון שאמרה "הן" או שדיך שנתרצית לקידושין, ודאי מחלה לו.

טיב קידושין – אף לדעת הר"ן שצריך לשלם גזלותיה, אם לא שילם הקידושים לא בטלים.

אחר שבאו לידה

ב"ש: כיון שבשעת נתינה לא אמר לשם קידושין – לא מהני שאמרה "הן" אף דשדיך, כי מסתמא קיבלה לשם גזל שלה.

אע"פ שאמרה 'הן'

טיב קידושין: יש לעיין אם חטף ממנה, ואמרה היא: החזר לי גזלתי ואתקדש לו, ונתן לה בשתיקה האם מקודשת?

שאילו נתן משלו בשתיקה הוי "נתן הוא ואמרה היא" דהוי ספק (כז/ח). אבל אם קידשה בכה"ג בגזל מסתמא לא חש לדבריה ובתורת חזרה נתן לה ואינה מקודשת.

א"ד מ"מ כיון שאמרה אתקדש אני לך הוי כאילו הקנתו הגזל והוי כאילו נתן משלו ואמרה היא דהוי ספק.

וכ"ש אם אמרה לו החזר חובי ואתקדש אני לך, שי"ל שלא היה דעתו על הקידושין כלל, או שמא כיון שאמרה

שקליה ואשתקיה – אר"נ אינה מקודשת, שיכולה לומר שלי לקחתי.

מתיבי חטף סלע מידה וקידשה – מקודשת? לא קשיא:

ב. הא דשדיך (מקודשת) **א.** הא דלא שדיך.

פרש"י: גזל שלה – כיון שקיבלה מחלה לו.

בשדיך – שנתרצית להתקדש לו וכשקיבלה הגזל שלה ודאי מחלה לו ומקודשת.

2. קידושין (יג): א"ל כנסי סלע זו שאני חייב לך,

וחזר ואמר התקדשי לי בו בשעת מתן מעות:

רצתה – מקודשת, לא רצתה – אינה מקודשת.

3. לאחר מתן מעות אפילו רצתה אינה מקודשת.

ומסקינן: רצתה – דאמרה "הן", לא רצתה – ששתקה (וה"ה בקידשה בגזל שלה).

ר"י'ף והרא"ש ע"פ הגמרא: אף שלא שדיך אם אמרה "הן" מקודשת.

א. אם שידך מקודשת – האם צריך

להחזיר הגזלה

הר"ן – א"צ להחזיר הגזלה, כיון שקיבלה הגזל לשם קידושין מחלה לו (רש"י).

אבל הירושלמי – רוצה היא מקודשת, ויהא חייב לה סלע. כ"פ הרמ"א.

1. גזל את האישה

באה"ט (מהרי"ל): גנבה האישה מהמקדש, וקידש אותה באותו גזל – אינה מקודשת אפילו במשודך.

א. ונטלה ושתקה

ת"מ: מיירי בלא ייאוש, שאם נתייאשה הרי קנה הגזילה ומתקדשת בו.

אינה מקודשת

ב"ש: שיכולה לומר שלי לקחתי.

ואפשר דווקא בחפץ יכולה לומר שלי לקחתי, אבל גזל ממנה מעות וקידשה בהם שאז דומה לחוב – לא יכולה לומר שלי לקחתי (ומקודשת).

מיהו בגמרא משמע שאף במעות יכולה לומר שלי לקחתי (קידושין ג. חטף ממנה סלע).

ס' טיב גיטין – גם כשחטף ממנה סלע וקידשה בסלע אחר ושתקה יש להסתפק אם יכולה לומר שלי לקחתי (ואינה מקודשת). ול"ד לגזל ממנה חפץ ונתן לה מעות שאינו כעין הגזלה, משא"כ בסלע שעשוי להתחלף.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

בשתיקה שלם שידוכין, דשמו חכמים דעתה שלא נוה לה להתקדש בגזל שלה א"כ שידך קודם או שאמרה 'הן'.
ב"ש – ואפשר דקאי אסיפא זו (3), קומ"ל שלא נאמנת, לאפוקי הגהה (כז/ג).

ב"ש: ואם בשעת נתינה א"ל שמקדש אותה והיא שותקת (שאינה מקודשת א1). ואח"כ אמרה 'הן' גם לא מהני כיון שלא אמרה בשעת נתינה.

אתקדש אני לך מחלה לו החוב ועכשיו מקדש משלו דהוי ספק.
ולהלכה: לעולם הוי ספק מקודשת.

אינה נאמנת

ח"מ: לא קאי אסיפא (3) שנתן בשתיקה, דודאי אינה נאמנת שהרי לא אמר כלום בשעת נתינה. אלא קאי ארישא (א1). שקידשה בגזל שלה בלא שידוכין וקבלה

קידשה בחוב שלה

כח - ג1

- 1. וכן אם החזיר לה חוב שהיה לה אצלו ואמר לה: "כנסי סלע זו שאני חייב ליכי והרי את מקודשת לי בו", קודם שתטלנו, ונטלתו ושתקה: אם היו ביניהם שידוכין - הרי זו מקודשת. ואם לא שידך - אינה מקודשת עד שתאמר: הן.**
- 2. אבל אם לאחר שנתנו בידה אמר לה: הרי את מקודשת לי בו, אפילו אמרה: הן - אינה מקודשת אע"פ ששידך תחלה.**

סיכום:

א1. המחבר קידשה בגזל של אחרים	א2. הרמ"א קידשה בגזל הגוי	א3. הרמ"א קידשה בגזל לאחר ייאוש (בלא שינוי רשות)	ב1. המחבר קידשה בגזל או חוב שלה
נדע שקנה בייאוש – מקדשת. <u>ואם לאו</u> – אינה מקודשת	מקודשת שהרי אינה חייבת להחזיר אלא מדין מקידוש ה'	מקודשת מדרבנן	<u>שתקה</u> ולא היו שידוכין קודם – אינה מקודשת <u>אמרה</u> הן או היו שידוכים קודם – מקודשת.

באה"ט: ל"ש חוב בשטר או בע"פ כיון שאמר שאני חייב לך הרי הוא חייב לה ויכולה לומר שלי לקחתי (הר"ם מטראני).

אמר לה: תיקחי כוס זה ששלחה אמך, ובעוד שהכוס בידה א"ל: הרי את מקודשת לי – אינה מקודשת (הר"ם מטראני).

שידוכין

באה"ט: דווקא ששידך ונתרצית להתקדש לו עכשיו, אבל אם פירשו להתקדש רק לאחר זמן פלוני – לא מהני שידוכין כה"ג (מהרי"ט).

ה"ז מקודשת

- 1. קידושיין (יג):** א"ל כנסי סלע זו שאני חייב לך, וחזר ואמר התקדשי לי בו בשעת מתן מעות: רצתה – מקודשת, לא רצתה – אינה מקודשת.
- 2. לאחר מתן מעות** אפילו רצתה אינה מקודשת. ומסקינן: רצתה – דאמרה "הן", לא רצתה – ששתקה (וה"ה בקידשה בגזל שלה).
- ✓ רי"ף והרא"ש** ע"פ הגמרא: אף שלא שידך אם אמרה "הן" מקודשת. כ"פ הרמב"ם.

1. שאני חייב לך

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

החוב.

הג' מעשה ניסים: כיון שאמר בפירוש שהסלע הוא גם עבור החוב וגם עבור הקידושין א"צ לשלם לה אח"כ

כח - גג

- 2. הגה – פר"ן:** וכל זה שאמר לה: כנסי סלע שאני חייב לך. אבל אמר לה: כנסי סלע זו, סתמא, וחזר ואמר: התקדשי לי בו, אף על פי שחייב לה ג"כ, והגיע זמן הפרעון - מקודשת, ואינה יכולה לומר: לפרעון קבלתי.
- 2. פר"ן (פה"ד והכא"פ):** אמר לה: כנסי סלע זו שאני חייב לך, וחזר ואמר: לא לשם פרעון אני נותנו לך, רק לשם קידושין - י"א דהוי מקודשת אפילו לא שידך.
- 3. ת' הרשב"א:** בקש ממנה שתלוה לו מעות על משכון, ונתנה לו המעות, וכאשר נותן לה המשכון אמר לה: התקדשי לי בו, וקבלתו ושתקה - הוי ספק קידושין.

קהילת יעקב: מחלוקת הט"ז והב"ח כשאמר "כנסי חוב שאני חייב לך" ולא הגיע זמן הפרעון – לפי הב"ח – הוי קידושין ולפי הט"ז – לא הוי קידושין. וה"מ לשיטה שבאמירת "כנסי סלע שאני חייב, והרי את מקודשת" הייתי כוונתו לשניהם (לפרעון ולקידושין) כמ"ש הרשב"א, שאז יכולה לומר לא נתרצתי רק לפרעון.

אבל לשיטה דמיירי שחוזר בו ואמר לא לשם פרעון רק לשם קידושין – ודאי מקודשת כשלא הגיע זמן פרעון, שהרי יכול לחזור מהפרעון כשלא הגיע הזמן.

2. מקודשת אפילו לא שידך

וה"ה: דין זה צריך תלמוד.

ח"מ – ומהתימה שהרמ"א פסק דין זה בפשיטות.

3. שתלוה לו מעות (ת' הרשב"א)

ח"מ: והרשב"א כתב – הללוני דינר על המשכון... ודמי קצת לאומר "כנסי סלע זו שאני חייב לך" ולכן הוי ספק. אבל א"ל סתם: "הללוני על המשכון" (בלא "זה") ואח"כ נתן לה משכון לשם קידושין אפשר שאין כאן ספק שאפשר שיתן לה משכון אחר. ותימה על הרמ"א שהשמיט מילת "זה". כ"כ הב"ש.

2. הר"ן: א"ל כנסי סלע זה שאני חייב לך, וחזר ואמר לא לפרעון אני נותן לך אלא לשם קידושין: נראה – שאינה מקודשת, שכל שהזכיר לה פרעון סתמא דעתה לשם פרעון, ואף שחזר בו, אא"כ שידך או אמרה כן.

אבל מהרמב"ם ובה"ג – משמע כיון שחזר וא"ל לשם קידושין מקודשת אף שלא שידך ולא אמר 'הן'. כ"פ הרמ"א.

רשב"א בת': אמרה האישה לאיש – תן טבעתי זו לאומן לתקנה. לאחר התיקון אמר האיש: אראה אם יכנס לאצבעך, ואמר בפני עדים: הרי את מקודשת לי. מיד צעקה אותה האישה וחרפה לאותו האיש – אין בזה שום חשש, שהרי יש עדים שהטבעת שלה, ואפילו אם היתה שותקת אינה מקודשת אא"כ שידך, וכ"ש כאן שצעקה.

1. 'סלע זו' סתמא

ב"ש: הב"ח (רשב"א) – חוז שלא הגיע זמנו, אפילו קיבלה בשתיקה מקודשת (ואף שא"ל תחילה כנסי חוב שלך), כיון שהוסיף "הרי את מקודשת לי" וקיבלה בשתיקה לשם קידושין קיבלה כיון שלא הגיע זמן הפרעון. ולא מצאתי כן בת' הרשב"א.

והט"ז – חולק על הב"ח. א"ל כנסי סלע שאני חייב לך, אף שלא הגיע זמנו - אינה מקודשת.

כח - ד

קידש בפקדון

1. נתן לה פקדון ואמר לה: כנסי פקדון זה, וחזר ואמר: הרי את

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

מקודשת לי בו:

- א. **אם אמר לה כן קודם שנטלתו, ונטלתו, אף על פי ששתקה - הרי זו מקודשת.**
- ב. (**הגה** - וי"א דווקא שנטלתו בידה, אבל אם זרק לה הקידושין, אפילו לתוך חיקה, שתיקה כה"ג - לאו כלום היא, הואיל ולא נתרצית תחלה לקדושי ליה).
- ג. **ואם אחר שנטלתו בתורת פקדון אמר לה: הרי את מקודשת לי בו, ושתיקה - אינו כלום. אבל אם אמרה: הן, הרי זו מקודשת.**

הב"ח - פירוש לאחר שזרק לתוך חיקה נייערה חיקה עד שנפלו הקידושין והלכה (שאם לא נייערה הוי שתיקה בשעת מתן מעות דמהני).
אבל מהריב"ש - משמע שאף שלא נייערה, כל שלא גילתה דעתה שנוח לה אינה מקודשת.
ונראה שמ"מ הוי ספק מקודשת.
[**סיכום**: זרק לה גט לתוך חיקה - אינה מקודשת
הב"ח - דווקא שנייערה הגט מחיקה והלכה לה, שאל"כ מקודשת.
לפי הריב"ש - אף שלא נייערה, כל שלא גילתה דעתה שנוח לה אינה מקודשת. כ"ד הב"ש וח"מ]

זרק

רשד"ם: ראובן נכנס לבית לאה וזרק לה טבעת על שוליה, וא"ל: קחי טבעת זו וראי שאני נותן לך קידושין, לקחה הטבעת מעל שוליה - הוי כאמרה 'הן' ומקודשת. ומהר"י אדרבי - חולק.

ג. **אמרה 'הן' - הרי זה מקודשת**

ב"ש: אבל שדיך לבד לא מהני. כ"כ הר"ן והריב"ש. וטעמו: אף ששידך אינה ראויה שנתרצית, אא"כ לקחה מתחילה בתורת קידושין אלא שהיה חייב לה או גזלה, אבל אם קיבלה בתורת פקדון לא מהני שדיך. כנה"ג - וכל שלא אמרה 'הן' בפירוש לא מהני.

1. **קידושין(יב): תניא** - א"ל כנסי סלע זו לפקדון, וחזר וא"ל התקדשי לי בו:
א. בשעת מתן מעות - מקודשת.
ג. לאחר מתן מעות אם אמרה "הן" מקודשת, ואם שתיקה " אינה מקודשת.
ש"מ: שתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום הוא.
ב. **הרמ"ה**: ודווקא שנטלתו בידה, אבל אם זרק לה הקידושין, אפילו לתוך חיקה, שתיקה כה"ג - לאו כלום היא, הואיל ולא נתרצית תחלה לקדושי ליה.

1. מקודשת לי בו

- באה"ט**: ב' עדים, אחד אומר שא"ל בשעת מתן מעות הרי את מקודשת לי. ואחד אמר שאחר מתן מעות אמר לה - יש להסתפק שאם נאמר שמכחישים זה את זה ולא כלום הוא (מהר"י בן לב).
והרשד"ם - פסק בפשיטות דהוי הכחשה.
מי שנתן טבעת לאישה בתורת מכירה וחליפין, ואחר זמן אמר שקדשה בו - אין חשש לקידושין (ת' שבו"י).
ב. **זרק... אפילו לתוך חיקה**
ח"מ: מהרמ"ה משמע של"ד לנתן לה פקדון, אלא לזורך סתם קידושין לתוך חיקה בלא שידוכין ואינה מקודשת.

כח - ה

1. **אמר לה: התקדשי לי בחפץ זה, ואמרה לו: והרי אינו שוה פרוטה, ואמר: והתקדשי לי בארבע זוזים שבתוכו - הרי זו ספק מקודשת.**
2. **הגה** - *וה"ה אם לא חזר ואמר: והתקדשי לי, רק אמר לה: הרי בתוכו שוה פרוטה - מקודשת מספק.*
3. **תוספת אהר"ם פאדואה**: אישה שחטפה מעות מאיש א', והוא בקש ממנה שתחזירם לו, ולא רצתה, ואמרה לה: הרי את מקודשת לי בהם, ושתיקה והחזיקה המעות - לא הוי קידושין, דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום הוא.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

מיהו מהריב"ש – לא משמע כן.

ה"ז ספק

ב"ש: דאי לא ניח"ל היה לה לזורקו, אבל אין ספק שמא שווה פרוטה במדי, שהרי חזר בו ממנה שרצה לקדשה בפחות משווה פרוטה. כ"כ הרא"ש. והר"ן פירוש – שלכתחילה לא התכוון לקדש בציפתא אלא במעות שבתוכו.

2. לא חזר... הרי בתוכו שווה פרוטה

ב"ש: לפי הרא"ש הנ"ל (שחזר בו ומקדש עכשיו במעות שבתוכו) לא מהני כאן שהרי מקדש מחדש וצ"ל 'התקדשי לי בו'.

והט"ז כתב – אף לר"ן (שלכתחילה לא התכוון לקדש רק במעות שבתוכו) לא מהני אם לא אמר 'התקדשי לי בו'. וטעמו – שלשון ראשון בטל שהרי היא לא הבינה וא"כ במה תקדש בפעם השנית, כיון שלא אמר לשון קידושין. **מ"מ כנה"ג וקהילת יעקב** – תמהו על הב"ש ומסיקים שמקודשת מספק, אף בלא אמירת התקדשי מחדש. כ"כ באה"ט ופ"ת.

3. לאו כלום הוא (מהר"ם פדואה)

ח"מ: והמעין בגוף ת' מהר"ם פדואה שם מסיים דבריו: דחששא רחוקה לחוש לקידושין, מ"מ לא באתי להקל להתירה בלא גט.

מ"מ להלכה יש לדמות גזל לפקדון ואין לחוש לקידושין (לאחר מתן מעות)..

כ"פ הב"ש – אין לחוש לקידושין דלעולם שתיקה לאחר מתן מעות לא מהני. כ"כ ת' שארית יוסף.

ולכן אף אם אמר 'הן' לא מהני. מיהו לשון הרמ"א 'ושתיקה' משמע שאם אמרה 'הן' נעשה מיד פקדון בידה ומקודשת.

ובית הלל – לדינא צריך לגרשה בגט מחומרת קול שיוצא. כ"כ באה"ט.

רשד"ם – ואם היו עסוקים באותו עניין מהני אף בשתיקה שלאחר מתן מעות.

1. קידושין(יב): ההוא גברא דקדיש בציפתא

דאסא. אמרו: ליה והא לית בה שווה פרוטה? אמר להו תיקדוש בארבע זוזי דאית בה. שקלתא ואישתיקא.

אמר רבא הוה שתיקתא דלאחר מתן מעות וכל שתיקתא דלאחר מתן מעות לאו כלום היא.

והראיה כשא"ל כנסי לפקדון ואח"כ אמר קדשי לי בו ושתיקה, אחר מתן מעות אינה מקודשת. גם כאן הוי אחר מתן מעות שאינו כלום, אא"כ אמר 'כן'.

ר"ה ברי דרבי יהושע – דוחה, שם קיבלה בתורת פקדון ולכן פחדה לזרוק שמא תתחייב לשלם, לכן מה ששתיקה אינו כלום. אבל כאן שנתן לה לשם קידושין אם לא נוח לה למה לא זקרה?

ומקשה הגמרא: וכי שנים יודעות חילוקים אלו, אף בקידושין פחדה לזרוק שמא תתחייב ולכן אינה מקודשת. **✓שלחו לפני רבינא:** אמר אנו לא שמענו את ר"ה ברי דרבי יהושע שיש לחשוש, אתם ששמעתם תחששו לו (רש"י – להצריכה גט מספק).

פרש"י: ציפתא דאסא – מחצלת של הדס

שקלתא – לקחה בשתיקה ולא השליכה.

להלכה:

✓רי"ף והרא"ש – צריכה גט מספק, ואם רוצה לכונסה צריכה קידושין אחרים.

אבל הרמב"ם – לא כלום הוא, אלא שמקודשת מספק שמא שווה המחצלת פרוטה במדי.

וכ"ד ה"ה(רשב"א) – דשתיקה לאחר מתן מעות אינו כלום.

כ"ד הרמב"ן והר"ן – אינו כלום אף דשדיך.

1. ד' זוזים שבתוכו – ה"ז ספק

באה"ט: טעמו – דאי לא ניח"ל היה לה לזורקו, אבל כשבא לדיה בתורת פקדון ואח"כ א"ל התקדשי לי בו ושתיקה ל"א אם לא נוח לה היה לה לזרוק, שפחדה שתתחייב לשלם.

ואם היה בידה בתורת פקדון בלא אחריות אז אמרינן שאם לא רצתה להתקדש היה לה לזורקו (מהר"ם פדואה).

כח - ו

1. היה לו פקדון בידה, או שהשאיילה חפץ, ואמר לה: התקדשי לי בפקדון או בשאלה שבידך, ונמצא שנגנב או נאבד (קודם שנתקדשה): אם נשתייר ממנו

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

שׁוה פרוטה, מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת.

2. ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון, ומתרצת להתקדש בו הן אם הוא רב הן אם הוא מעט, אבל אם ידעה סכום הפקדון, ונמצא שנגנב או נאבד, אע"פ שנשתייר ממנו שׁוה פרוטה - אינה מקודשת, (שאינה מתרצית להתקדש אלא בסכום הפקדון) (טור):

2. אבל יודעת... אינה מקודשת

ח"מ: כ"כ הרא"ש

אבל הריטב"א - חולק, כל שלא א"ל שתתקדש בכל הפקדון דעתה להתקדש בכל דהו אפילו שפרוטה. כ"כ הב"ש.

הב"ח - למעשה יש להחמיר דהוי ספק מקודשת (כל שלא א"ל להתקדש בכל הפקדון).

והר"ש יונה (שי למורא): אם לא ידעה הסכום בכל גוונא מקודשת. ואם ידעה הסכום בכל מקרה שחייבת לשלם (נגנב בשומר שכר, נאבד בפשיעה אפילו שומר חנם) מקודשת אם נשאר שׁוה פרוטה.

אבל מקרים שהיא פטורה לשלם (כגון אונס בש"ש, בעליו עמו בשוכר ושואל) אינה מקודשת.

הדין בשאלה (כשיודעת)

ב"ש: אף בשאלה כשיודעת הסכום עכ"ז מקודשת, שהרי היא חייבת במה שנגנב והוי מלוה ופרוטה שמקודשת.

כ"כ הב"ח, פרישה וח"מ.

מיהו אינו מוכרח, שי"ל שאין רצונה להתקדש במה שחייבת לשלם (ולכן בשאלה שיודעת הסכום אינה מקודשת).

כ"ד הט"ז.

אלא בסכום הפקדון

ט"ז: והטור מוסיף - והוא לא חייב להשלים לה, כיון שלא הזכיר סכום הפקדון.

ואף שבסימן (כט/ז): אמר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר - מקודשת וישלים! כאן אין חייב להשלים לפי שלא הזכיר הסכום, ולכן אינה מקודשת (כיון שידעה הסכום).

1. קידושין(מז): תניא - האומר לאישה

התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך, והלכה ומצאתו שנגנב או אבד: אם נשתייר ממנו שׁוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת.

טור - ה"ה אם השאילה חפצים וקידשה בהם.

2. הרא"ש: ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון,

ומתרצת להתקדש בו הן אם הוא רב הן אם הוא מעט, אבל אם ידעה סכום הפקדון, ונמצא שנגנב או נאבד, אע"פ שנשתייר ממנו שׁוה פרוטה - אינה מקודשת.

וגם הוא לא חייב להשלים לה, כיון שלא הזכיר סכום הקידושין (שאם היה חייב להשלים לה הוי מקדש במלוה, מה שצריך להשלים, ובפרוטה, שׁוה פרוטה שנשאר - שמקודשת).

1. התקדשי לי בפקדון

ח"מ: כלומר והיא אמרה 'הן' (שאל"כ הוי שתיקה שאחר מתן מעות שאינה מקודשת - מחצית השקל).

נגנב או נאבד

באה"ט(כנה"ג): ואם לא נגנב אלא נתנה ביד אחרים לפקדון לשמור לה:

לרשד"ם - מקודשת.

לר"י הלוי - אינה מקודשת.

ואם לאו - אינה מקודשת

פרישה: אינה מקודשת ודאי אבל מקודשת מספק שמא שׁוה פרוטה במדי.

כח - ח

אמר לה: התקדשי בשטר חוב, ונתנו לה, שמין הנייר, אם יש בו שׁוה פרוטה, מקודשת. ואם לאו, הרי היא ספק מקודשת.

רמ"א - אינה מקודשת. רא"א - מקודשת. ויחכ"א - אם יש בו שׁוה פרוטה מקודשת, ואם לאו

קידושין(מח): התקדשי לי בשטר:

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

דחיישין לשמואל שמא שווה פרוטה במדי.

אינה מקודשת.

ומעמידה הגמרא בשט"ח שלה.

התקדשי בשט"ח

ב"ש: ואף שהשטר שלה (דקי"ל הלואה משלם שכר הסופר), מ"מ לא גרע ממשכון (שאף שהוא שלה יכול לקדשה בו).

ב"י: ואע"פ שהגמרא דחתה תירוץ זה, מ"מ לומדים ממנה על שט"ח שלה אם יש בו שווה פרוטה מקודשת. כ"כ הר"ן¹ה"ה(י"א), [רמב"ן והרשב"א].
טור – ואם אין בו שווה פרוטה מקודשת מספק,

כח - ט

1. הלואה לה עתה 200 זוז, ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארווח לך במלוה שתהיה בידך כך וכך יום ואיני תובע ממך עד זמן פלוני - הרי זו מקודשת, ואסור לעשות כן מפני שהוא כריבית.

כח - י

2. היה לו מלוה אצלה ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאת מחילת מלוה, וכן אם אמר לה: הרי את מקודשת לי במה שאני מרוויח לך הזמן, מקודשת ואסור לעשות כן משום רבית. א. ויש אומרים שאינה מקודשת.
3. הגה - ויש לחוש לב' הסברות, ואם קדשה אחר צריכה גט משניהם (כל בו בשם הרמ"ה והטור הביאו).
4. היתה חייבת לאחרים, ובא אחד ונתן פרוטה למלוה להרוויח לה זמן, וקידשה בזה, הוי מקודשת (התוספות והמרדכי והר"ן).

לי בהנאת זמן שארוויח לך המלוה כ"כ ימים, שהרי יש לה הנאה להשתמש במלוה יותר זמן, ואסור לעשות כן כיון דהוי רבית. כ"ד הר"ח.
כ"פ המחבר (ס"ט).

והתו"ם – הקשו על שיטת רש"י.

ופירש ר"ת – דמירי שהיתה חייבת לאחר והגיע זמן פרעון, ובא זה ונתן פרוטה למלוה ע"מ שידחה זמן הפרעון, וקידשה באותה הנאה, שא"ל בשעת מתן מעות התקדשי לי בפרוטה, ואסור לעשות כן שהרי חוזר ונטלו מהאישה.

2 א. והר"ן: הרמב"ם חולק על הר"ף (ורש"י), שאם דוחה לה זמן הפרעון להלוואה קיימת אינה מקודשת, כיון שעכשיו לא נותן לה כלום. כ"ד הר"ח.

3. רמב"ן: כיון שיש בזה מחלוקת אם קדשה בהרווחת מלוה קיימת – הוי ספק מקודשת, ואם קיבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם.
(וי"א בשם הרמ"ה או הרמב"ם).

1. כריבית

0. קידושין(ו): אמר אבוי – המקדש במלוה אינה מקודשת, בהנאת מלוה מקודשת, ואסור לעשות כן משום הערמת רבית.
ה"ד הנאת מלוה?
אילמא דזקפה ד' ב' ה' – רבית מעליא היא, ועוד היינו מלוה (אחד הנוסף גם הוא מלוה)?
לא צריכה דארווח ליה זימנא.

שאריות ליה זימנא

2. רש"י – שמקדשה בהנאה זו שהייתה נותנת פרוטה לאדם שיפייסנו לדחות זמן הפרעון, והערמת רבית היא ולא רבית גמורה שהרי לא קצץ.
וכ"ש אם מחל כל המלוה וא"ל: התקדשי לי בהנאת מחילה זו שעכשיו נותן לה אותה פרוטה של הנאת המחילה.

אבל כשמקדש במעות המלוה לא נותן לה כלום, שהמעות כבר אצלה. כ"ד רמב"ן והרשב"א.
כ"כ הר"ף, הרא"ש והטור. כ"פ המחבר (ס"י).

1. והרמב"ם – (מצריך שיתן לה בשעת הקידושין דבר) כגון שמלוה לה עכשיו 200 זוז וא"ל הרי את מקודשת

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

וְדוּקָא שלקח כבר הריבית ממנה ומקדש אותה בהם, שאף שריבית קצוצה יוצאה בדיינים, לא יהא אלא שהוא חייב לה וקידשה בסתם סלע שמקודשת. וכן בגזל ממש אם קידשה בו ולא אמר שמחזיר הגזלה – מקודשת.

ורע"א – אף שלא לקח מעות הריבית, אלא א"ל בהנאת מחילת זוז הריבית – מהני.

וי"א שאינה מקודשת

ח"מ: זוהי דעת הרמב"ם והמחבר (ס"ט) וכ"פ הר"ח. וביאר ה"ה – טעמם, דלא עדיף הנאת מלוה, ממלוה עצמה כיון שבשעת קידושין לא נותן לו כלום.

אינה מקודשת

ב"ש: אינו חולק רק אם הרוויח הזמן, אבל באומר שמקדש אותה בהנאת מחילה מקודשת לכו"ע.

[מ"מ הג' מעשה ניסים בשם ארץ צבי – צ"ע, שהרי טעם שיטה זו שלא נתן לה כלום עכשיו, א"כ גם במחילת מלוה לא נותן לה כלום].

מ"מ הר"ן – מסתפק בזה (שאף בזה חולק הרמב"ם, שאפשר שדעתה על מעות המלוה ולא על הנאת המחילה).

ב"ש: ולא ריבית ממש, אף שקוצץ בשעת הלוואה, כיון שאינה נותנת לו שום דבר.

2. בהנאת מחילת מלוה

ב"ש: אבל אם אמר "במחילת מלוה" אינה מקודשת (שאז אמרינן דעתה על עיקר המעות ולא על הנאת המחילה – מחצית השקל). כ"כ ר"ש, הרא"ש והר"ן.

לאפוקי התו"ס – שכה"ג מקודשת, רק שאומר התקדשי לי במעות מלוה שאת חייבת לי שאינה מקודשת (ר"י).

בהנאת מחילת

ב"ש(ח' מהרי"ל): וצריך תחילה למחול לה ואח"כ יאמר "תתקדשי לי בהנאת מחילת מלוה". אבל אם רק אומר "בהנאת מחית מלוה" לא משמע שמוחל.

משום ריבית

ט"ז: משמע שלכו"ע המקדש בריבית קצוצה אינה מקודשת. וטעמו – כיון שצריך להחזיר בדיינים הוי גזל, כדאיתא (ב"מ סא.) שריבית ואונאה דינם כגזל.

ואם כן שייכים כל דיני ייאוש גבי ריבית ואונאה. וע"כ יש להחמיר גם באונאה שאינה מקודשת, ולכן אם יקדשנה אחר צריכה גט גם מהשני.

אבל הב"ש – רש"י ס"ל שהמקדש בריבית קצוצה מקודשת, כ"כ הב"ח (ריטב"א).

כח - יא
1. **היה אצלה מלוה על משכון, א. אפילו במשכנו בשעת הלוואה, וקדשה באונאה מלוה ב. והחזיר לה המשכון ג. (או שהיה המשכון ברשותה) (ר"י בשם הרמ"ה) - הרי זו מקודשת.**
ד. **וי"א שאפי' לא החזיר לה המשכון, מקודשת.**

צריכה להחזיר לאדון) והיא עצמה משכון תמורת התחייבות (הלוואה) זו.

כאשר האדון משיר בה עבודה כדי שווה פרוטה ומייעד אותה הרי שווה פרוטה זו הוי קידושין, אף שהם הלוואה, כיון שיש עליה משכון. ה"נ בהלוואה כיון שיש עליה משכון מקודשת.

א. תו"ס: ל"ד משכנו שלא בשעת הלוואה שאז קונה מדרבי יצחק (שא"כ הוי לגמרא להביא את שיטת ר' יצחק).

אלא אפילו משכנו בשעת הלוואה, דומיא דאמה עבריה שהתמשכנה בשעת ההלוואה.

1. קידושין(יט): אמר רבא – המקדש במלוה שיש עליה משכון שמוחל לה החוב ומחזיר לה המשכון – מקודשת.

מדברי רבי יוסי בר יהודה: מעות ראשונות לא ניתנו לקידושין, הלוואה היא והיא גופה (האישה) משכון היא, וכי משיר בה שווה פרוטה ומייעד הוי קידושין. ה"נ ל"ש.

פירוש: אב שמוכר ביתו הקטנה לאמה ומקבל מעות מהאדון. מעות אלו לא לשם קידושין ניתנו (אם ירצה האדון ליעדה לעצמו או לבנו).

א"כ התחייבות הבת לעבוד היא כמו הלוואה (שהיא

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

1. בשעת הלוואה

ט"ז: וכ"ש במשכון שלא בשעת הלוואה שקונה מרבי יצחק, שדורש "ולך תהיה צדקה" על אדם שמחזיר משכון, דאם אינו קונה משכון צדקה מניין? וזה היה שלא בשעת הלוואתו.

ג. שהיה משכון ברשותה

הג' מעשה ניסים: ר"ל לאחר שקיבל ממנה המשכון חזק והפקידו אצלה, והיתה אסורה להשתמש בו. ועכשיו שמקדשה מותר להשתמש בו, ונחשב לה דבר חדש.

ד. **תו"ס** – אף שאינו מחזיר המשכון אלא א"ל: הרי אף מקודשת לי במלוה שאת חייבת לי על המשכון שלך שבידי – מקודשת. אף שהמשכון עדיין בידו, שהרי "המקדש המלוה שיש עליו משכון" קאמר ולא "המקדש במשכון".

ב. **אבל הר"ן** – דווקא כשמחזיר המשכון.

כ"כ הרמב"ם – שמחזיר המשכון מקודשת, שהרי נהנית מהמשכון והגיע לה הנאה. כ"כ ה"ה¹ (רשב"א והרמב"ן), הטור (הרמ"ה).

ג. **רי"ו (הרמ"ה):** אם לא הזכיר לה המשכון בשעת הקידושין כיון שהחזירו בשעת קידושין או שהיה ברשותה מקודשת.

הרמ"ה: דווקא שבא לידו בתורת משכון, אבל לא בא לידו בתורת משכון אף שיכול לתפוס המשכון כ"ז שלא גילה דעתו שתפסו למשכון – אינה מקודשת.

כח - יב
1. **היה לו משכון על חוב שיש לו אצל אחרים, וקידש בו אישה, וזו היא מקודשת, לפי שבעל חוב יש לו קנין בגופו של משכון.**
א. **הגה** - וי"א דווקא במשכנו שלא בשעת הלוואתו.
2. **וכל זה במשכון שיש לו מישראל, אבל מעובד כוכבים אינה מקודשת.**
א. **ואם מכרו המלוה לאחר וקידש בו, הוי מקודשת.**

1. היה לו משכון

ב"ש: וצריך להודיע שאינו שלו אלא משכון של אחרים, שאל"כ יכולה לומר "אין רצוני להתקדש בדבר שאינו שלי", כמ"ש לקמן (סי"ט) בטבעת שאולה.

ב"ש: אם יש בידו תכשיט משכון של ישראל – אינו יכול לקדש בו בהנאה שתוכל להתקשט בו, משום דהוי ריבית.

2. אבל מגוי אינה מקודשת (ראבי"ה)

ח"מ: לפי שאין ישראל קונה מגוי משכון, דלא שייך בו הפסוק "ולך תהיה צדקה" שממנו לומדים שבע"ח קונה משכון.

הב"ש – כתב ה"ה בדעת הרי"ף והרמב"ם – ישראל קונה מגוי.

מ"מ באו"ח (תמא/ב) – מבואר שלא קי"ל הכי.

אינה מקודשת

1. קידושין (ח): קידשה במשכון (של אחרים)

מקודשת. וכרבי יצחק – שבע"ח קונה משכון.

פרש"י: במשכון – של אחרים שהיה בידו וקידשה בחוב שיש לו עליו מקודשת, שהמשכון עצמו קנוי לו.

במשכון

✓ **תו"ס** – אף במשכנו בשעת הלוואתו. שמשכון כיון שלא בשעת הלוואתו קונה המשכון קניין גמור (מרבי יצחק), בשעת הלוואתו אלים שיעבודיה לחשב ממון שלו לקדש בו אישה.

כ"כ הר"ן, ה"ה בדעת הרמב"ם והרמב"ן.

א. **אבל הרא"ש** – דווקא שלא בשעת הלוואתו.

2. מרדכי (ראבי"ה): קידשה במשכון של

אחרים קני מהפסוק "ולך תהיה צדקה", וה"מ בישראל דבר צדקה הוא אבל משכונות הגוי לא.

א. **ד"מ (מהרי"ו):** מכר משכון של גוי לחברו וקידש בו האחר אישה, מקודשת.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

ועוד שאפשר להשמיט מהגוי בשום תחבולה (שיאמר שאבד המשכון שאז בהיתר הוא בידו).

וא"כ דברי ראבי"ה (הרמ"א 2) ומהר"ו (הרמ"א 2א) חלוקים, וקשה על הרמ"א שפסק כשניהם.

ת"מ והט"ז: קשה על הרמ"א שבסעיף א פסק שאם קידשה בגזל הגוי מקודשת, א"כ מדוע כשקידש במשכון הגוי אינה מקודשת?

והב"ש – ל"ק, אף שמשכון הגוי קל מגזל, שאני כאן שאין רצונו להחזיק במשכון (אלא רוצה חזרה הלוואתו) ויכולה לומר שאין רצונה להתקדש בדבר שאינו שלו. אבל אם רוצה להחזיק במשכון לא גרע מזל ומקודשת (דהמקדש בגזל הגוי מקודשת).

ב"ש: ויש לדחות, שמא המרדכי לשיטתו שדוקא משכון שלא בשעת הלוואתו קונה קניין גמור, מש"ה ס"ל משכון של גוי לא נקנה (שאינו בכלל צדקה) ואינה מקודשת! מיהו מהתו"ס משמע – שמשכון של גוי גרע טפי ממשכון בשעת הלוואתו (ולכן אף למ"ד אף משכון שבשעת הלוואה קונה, משכון של גוי גרע ולא קונה).

א . מכרו הלוח לאתר (מהר"ו)

ט"ז: מיירי במשכון של גוי שמכרו לאתר והאחר קידש בו אישה דהוי מקודשת.

ת"מ: מגוף ת' מהר"ו נראה מהטעמים שכתב שאף הוא עצמו אם קידש בו אישה מקודשת (לאפוקי הרמ"א 2. בשם ראבי"ה). שאין זה דומה לגזל ממש אלא להפקעת הלוואתו של גוי.

ואף שיש בו משום חילול ה' הוי כאבק ריבית שבדיעבד מקודשת.

כח - יג

1. **היה לו חוב ביד אחרים, ואמר לה: "הרי את מקודשת לי בחוב"** – במעמד שלשתן - הרי זו מקודשת. א. וי"א שאינה מקודשת.
2. **אבל אם לא אמר לה במעמד שלשתן, אפילו היא מלוה בשטר והקנה לה השטר כראוי בכתיבה ובמסירה - אינה מקודשת אלא בספק.**

פרוטה מקודשת ודאי ואם לאו מקודשת מספק שמא שווה פרוטה במדי (כשמואל).

אבל הר"ן – פסק שאינה מקודשת כלל, שהרי הנייר של הלוח ואם ימחל יחזיר לו השטר ללוח ולא לאישה.

א 1. למחול במעמד שלושתם

הר"ן – י"א שאף שמואל מודה במעמד שלושתם שלא יכול למחול.

שאל"כ למה העמידה הגמרא מחלוקת ר"מ*חכמים האם מועיל מעמד שלושתם רק בפקדון או גם במלוה, הרי אל למ"ד שמועיל אף המלוה (בע"פ) הרי יכול למחול. אלא לאו ש"מ אין יכול למחול.

ועוד למה להעמיד שיטת רבנן דלא כהילכתא שרק בפקדון יש מעמד שלושתם. שתעמיד שלכו"ע גם המלוה יש מעמד שלושתם ומחלוקתם במחילת שט"ח.

וואחרים – דוחים ראייה זו, וס"ל שאף במעמד שלושתם יכול למחול (וא"כ אינה מקודשת).

ואפשר שכ"ד הר"ף שהשמיט כל זה.

אבל הרמב"ם כתב – שבמעמד שלושתם מקודשת.

1. **קידושיין(מז:):** תניא – המקדש בשט"ח או

שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשה עליה:

רמ"א – מקודשת.

וחכ"א – אינה מקודשת.

גמ': מחלוקתם –

במלוה, היינו מלוה בע"פ, פליגי בדאמר ר"י א"ר – מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלושתם – קנה:

חכמים ס"ל – שרק בפקדון קונה ולא המלוה.

ור"מ ס"ל – שאף במלוה קונה.

וכיון שקי"ל כר"מ – ה"ז מקודשת.

2. **בשט"ח** של אחרים מיירי במלוה בשטר ופליגי

בדאמר שמואל – המוכר שט"ח לחברו וחזר ומחלו מחול.

רמ"א ס"ל – לית ליה לשמואל (שאינו יכול למחול).

וחכמים ס"ל – אית ליה לשמואל, הילכך לא סמכה דעתה שמא ימחל (ואינה מקודשת).

כ"פ ה"ה בדעת הרמב"ם – שאינה מקודשת.

והטור: אינה מקודשת - אלא שמים הנייר אם שווה

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

כ"ד התו"ס.

רי"ן: אף למ"ד מקודשת היינו מדרבנן, שמעמד שלוש תקנת חכמים. כ"כ ד"מ והב"ח.
ב"י – ואינו מוכרח, ש"ל כיון שתיקנו חכמים שנקנו המעות הו"ל כנתן לה מעות ומקודשת מדרבנן.

1. חוב ביד אחרים

ב"ש: שעדיף מחוב שלה, שהרי נותן לה דבר חדש מה שלא היה לה עד עתה, משאכ"כ בחוב שלה (תו"ס).

א. וי"א שאינה מקודשת

ת"מ: אף שבח"מ (מ/ס/כט) פסק – שבמעמד שלושתם אינו יכול למחול (ולכן צריכה להיות מקודשת), הכא משום חומרת קידושין יש לחוש למ"ד שיכול למחול ולא סמכה דעת האישה. ולכן אינה מקודשת ודאי (ואם קידשה אחר צריכה גט משניהם).

2. אפילו מלוה בשטר

ת"מ: אין הלשון מדוקדק, שדוקא מלוה בשטר ספק מקודשת, אבל מלוה בע"פ כלל אינה מקודשת.

כח - יד

היה לו מלוה אצלה, ונתן לה עתה פרוטה ואמר לה: "התקדשי לי במלוה ופרוטה" - הרי זו מקודשת.

כ"פ הרי"ה הרא"ש והרמב"ם.

קידושין (מו.): אמר רבא – ש"מ מרבי אמי: המקדש במלוה ופרוטה דעתו אפרוטה (ומקודשת).

כח - טו

1. אמר לה: התקדשי לי בשכר מלאכה זו שאעשה עמך, ועשה –

א. אינה מקודשת.
ב. ויש אומרים שהיא מקודשת. הגה - אם הוא קבלן על המלאכה, דאומן קונה בשבח כלי (טור בשם ר"י).

2. ואם הכלי עדיין אצלו וקדשה בשכרו - לכו"ע מקודשת, דהו"ל כמלוה שיש עליו משכון.

3. נתן משלו פרוטה לצורך המלאכה, וקדשה בו - מקודשת לכולי עלמא, דהו"ל כמלוה ופרוטה.

4. עשה מלאכה אצל אחר ונתחייב לו פרוטה - הוי ליה כמלוה ביד אחרים (ביאור דברי המרדכי לדעת הרב כ"ש ריש א"נ ומיד שעשה השכיר וכו').

ואתקדש אני לך:

1. **קידושין (מת.):** עש לי שירים ונזמים וטבעות

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

לקדש בו אישה ע"י שיקנה לה במעמד שלושתם. אבל אם עשה מלאכה אצל האישה לא יוכל לקדשה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. כנ"ל.

1. אינה מקודשת

ח"מ: לפי שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והו"ל מלוה. ואם הוא אומן קבלן אין אומן קונה בשבח כלי.

אינה מקודשת

ב"ש: ואם בעת שנותן לה הכלי א"ל: התקדשי לי בהנאת מחילת מלוה (השכר) דינו כדלעיל סעיף י. ולפי התו"ס – כ"ז שהכלי בידו לא מהני הנאת מחילת מלוה (שכל שאינו יכול לתובעה בדין על שכרו, שהרי לא נתן לה הכלי, לא מהני הנאת מחילה).

ב. וי"א שהיא מקודשת

ב"ש: האם צריך לחזור ולקדשה בעת נתינת החפץ?

■ **הב"ח(תו"ס רי"ד)** – בשעה שנותן לה החפץ צ"ל: "הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה", ולא מועיל מה שאמר לה בתחילה: "בשכר שאעשה, והיא אמרה הן". וכמו בגט שלא מועיל אם יאמר לה: "הרי את מגורשת בגט שאכתוב לך".

■ **ובפרישה** – א"צ לקדש אותה מחדש. כ"כ הט"ז ומ"מ.

2. וקדשה בשכרו

ח"מ: והיינו ע"פ הדעות בסי"א:

שלדעה ראשונה – צריך להחזיר הכלי.

ולדעה שנייה – אף שלא החזיר הכלי (שהוא משכון אצלו) מאחר שרוצה להחזיר לה בחינם. וכ"ד רי"ו.

למה צריך הטעם האומן שקונה שבח הכלי כשמחזיר לה הכלי?

■ **רי"ו ס"ל** – דמיירי שכבר החזיר לה הכלי ועכשיו מקדשה בשכר שהייבת לו, אבל אם עכשיו מחזיר לה הכלי – מקודשת מדין משכון (וא"צ שאומן יקנה בשבח כלי).

■ **אבל הר"ן** – שאני משכון שקונה מרבי יצחק, אבל לגבי אומן (כאן) לא חשיב הכלי שעושה משכון (ולכן גם עכשיו אם מחזיר לה הכלי צריך לטעם אומן קונה בשבח כלי).

וכ"ד הב"ח בשם ריטב"א (רמב"ן) – שאין דין אומן כדין מלוה על המשכון.

כיון שעשאן מקודשת – דר"מ.

וחכ"א – אינה מקודשת עד שיגיע ממון (אחר) לידה.

במאי קמפלגי? כו"ע המקדש במלוה אינה מקודשת.

והכא בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף פליגי:

ר"מ סבר – אינה לשכירות אלא לבסוף.

וכחמים ס"ל – ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.

ואיבע"א כו"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף,

ומקדש במלוה אינה מקודשת, וקמפלגי:

ר"מ סבר – אומן קונה בשבח כלי.

וכחמים ס"ל – אין אומן קונה בשבח כלי (ולא נתן משלו כלום, ולכן אינה מקודשת).

3. ואיבע"א כגון שהוסיף לה נופך משלו, וקמפלגי:

ר"מ סבר – מלוה ופרוטה דעתה על הפרוטה, ומקודשת.

וכחמים ס"ל – מלוה ופרוטה דעתה על המלוה, ואינה מקודשת.

פרש"י: שכירות מתחילה ועד סוף – כל פרוטה

כשנגמרה נתחייב בה בעל המלאכה לפועל בשכרו, הילכך כשמחזיר לה הכלי שכרו הוי מלוה למפרע.

אומן קונה בשבח כלי – הכא מיירי שהוא קבלן ולא שכיר, והאומן שמשביח הכלי. ר"מ סבר שקונה השבח חלק מהכלי ואינה מלוה, וכשמחזיר לה הכלי נותן לה גם השבח ומתקדשת בו.

להלכה:

✓ **רי"ף רמב"ם והרא"ש:** ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ולכן אינה מקודשת (אם אינו אומן).

לעניינן אומן קונה בשבח כלי:

א. רמב"ם, רי"ף והר"ן – אין קונה בשבח כלי (ולכן אינה מקודשת).

ב. רי"י והרא"ש – אומן קונה בשבח כלי (ולכן מקודשת מדין אומן).

2. רי"ו: אם עשה לה שירים ונזמים ועדיין הם אצלו בשכרו וקדשה בשכרו – מקודשת, דהוי כמלוה שיש עליו משכון.

ד"מ – ואף שלהרמ"ה דווקא כשהגיע הכלי לדיו בתורת משכון (וכאן בא לדיו לתקנו), יודה כאן הרמ"ה לפי שכל אומן שומר הכלי שבידו בתורת משכון על שכרו.

4. מרדכי: מדי שעשה השכיר מלאכה שווה פרוטה יכול לקדש בו אישה.

ד"מ – ומיירי שעשה מלאכה אצל אחרים שאז יכול

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

• **רי"ו והטור** – כשמגלה דעתו ותופס כמשכון על שכרו
הוא משכון.

3. נתן משלו פרוטה

ב"ש: נראה דמיירי בדבר מסוים השווה פרוטה, שאם
נתן מעות גם הם נעשו מלוה ולא הוי קידושין.

4. כמלוה ביד אחרים

ח"מ: כלומר ותלוי בדין שנתבאר סי"ג – אם מעמד
שלושת מהני המלוה של אחרים. ובלא מעמד שלושת
פשיטא דלא מהני.

ותימה: על הרמ"א שפסק כהרי"ו ולא חשש לדעת
הריטב"א הרמב"ן והר"ן (שאינה מקודשת מדין משכון).

וכן הקשה הב"ש – רי"ו מיירי דווקא כשתפס הכלי
כמשכון על שכרו, שאל"כ אינה מקודשת.
כ"ד הר"ן – דלא הוי משכון אא"כ תובע שכרו ותופס על
שכרו.

ודעת הרמב"ן – אף שתפס על שכרו לא הוי משכון אא"כ
בא מתחילה לידו בתורת משכון.

סיכום: הדין בנוזמים שעשה לה

• **לרמב"ן** – לא הוי משכון אא"כ בא לידו מתחילה
בתורת משכון.

• **הר"ן** – כשתובע שכרו ותופס על שכרו אז הוי משכון.

כח - טז

1. קידש במלוה, ובעל סתם בפני עדים שראו שנתייחד עמה -

צריכה גט מספק.

א. הגה – **הר"ן:** והוא הדין אם קידש בפחות מפרוטה ובעל, וכל כיוצא בזה.

ובעל סתם – צריכה גט, שמא ביטל התנאי כשבעל,
המקדש בפחות משווה פרוטה או המלוה ובעל צריכה
גט, שעל בעילה זו סמך שקידושין ראשונים פסולים.
בי"ו: ואף לרמב"ם שמצריך גט, לא מצריך אלא מספק.

ובעל סתם

הרא"ש: מיירי שבעל בפני ב' עדים, דאמרינן הן הן
עדי יחוד הן הן עדי ביאה.

1 א. בפחות משווה פרוטה

ב"ש: מיירי בכסף, שאל"כ ממילא יש ספק שמא שווה
פרוטה במדי.

וכל כיו"ב

ח"מ: היינו בקידש על תנאי ובעל, וכן קטן שקידש ובעל
לאחר שגדל.

1. כתובות(עד): אמר עולא א"ר אלעזר –

המקדש במלוה (שאינה מקודשת) ואח"כ בעל סתם, או
המקדש על תנאי ובעל, או מקדש בפחות משווה
פרוטה ואח"כ בעל – צריכה גט (דאין אדם עושה
בעילתו בעילת זנות).

א"ר יוסף א"ר מנחם א"ר אמי – רק המקדש בפחות
מפרוטה ובעל צריכה גט, שבזה לא טועים לומר
שמקודשת בפחות משווה פרוטה (אבל בשאר אופנים,
חושבים שקידושין תפסו ולא בועלים לשם קידושין).

להלכה:

הרי"ף – נראה שס"ל כרבי אמי, שרק בקידש בפחות
משווה פרוטה ובעל צריכה גט, אבל באשר א"צ גט
(מדהשמיט השאר).

כ"כ הרא"ש בדעת הרי"ף.

✓ **אבל הרמב"ם** – פסק כר"א, שהמקדש על תנאי

כח - יז

1. הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם וקידש בו

היטות, וזהו כלי בית, אף על פי שאמר לו: 'למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה
שנתת לה' – אינה מקודשת, שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו,
והואיל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גזל ואינה מקודשת.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

2. ראמ"ט: ואם קדשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמרה או אגוז - הרי זו מקודשת מספק.

3. הגה - *הפ"ק*: אורח שיושב אצל בעה"ב, ונוטל חלקו וקידש בו - הוי מקודשת.

אא"כ נאמר שדעת הרמב"ם אף שלא יצא מרשות מרא קמא ולא יכול לזכות בו, מ"מ כיון שאין בו גזל (שאינ בעה"ב מקפיד) אם קידש בו אישה האישה כבר זכתה בו, דלא גרע מייאוש ושינוי רשות.

ולפ"ז: (שאף בדבר שאין בעה"ב מקפיד אין אדם זוכה בו) - אף שבגזל י"א שייאוש לבד מהני מדרבנן משום תקנת השבים, בדבר שאינו מקפיד (שאו אין חיוב השבה) ודאי ייאוש לבד לא מהני (שהרי אין תקנת השבים), אף שאח"כ נודע לבעלים והתייאשו לא קנה אא"כ הקנה לו בפירוש.

ולפ"ז: אם לקח חפץ מאישה שאינה מקפדת בו, אף שנודע לה קודם קידושין ונתייאשה, כיון שאינו בהשבה לא קנה בייאוש לבד, ואין כאן קידושין כלל אא"כ שידך מתחילה שאז אמרינן שמחלה (שכאן אין שינוי רשות שהרי הוא שלה).

ואם כן: אם לא ידעה כלל שהחפץ שלה אפילו שידך אינה מקודשת (אף שלא מקפדה) שהרי שידך דמהני משום דאמרינן ודאי מלה, וכאן לא ידעה שתמחול.

3. אצל בעה"ב

באה"ט: אף שבאו"ח(קע) כתב - האורחים לא רשאים ליטול מלפניהם וליתן לבנו של בעה"ב ! דווקא לבנו לא יתן אבל יכולים אורחים לתת זה לזה, מאחר שזימן אותם אינו מקפיד.

גם כאן אינו מקפיד אם קידש בו אישה, כיון שזימן אותו.

מ"מ הט"ז - כתב דהוי ספק מקודשת, מחמת קושיה זו. **ובמרש"ל** כתב: אם נתן בעה"ב חלק לאורח, שוב רשאי האורח לתת לבן בעה"ב (שהרי לא נוטל מה שלפניהם אלא משלו נותן).

ולפ"ז: לא קשה מאו"ח (רע), שכאן מיירי ש - "ונוטל חלקו וקידש בו".

1. קידושין(נב): ההוא סרטיא דקדיש בפרומא

דשיכרא (כלי משקה לאחר שהוציא ממנה המשקה). אתא מריה דשיכרא אשכחיה אמר ליה: אמאי לא תיתיב מהאי חריפא (שהוא טוב יותר)?

אתא לקמיה דרבא אמר: לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד, דתניא תרם שלא מדעת בעה"ב ובא בעה"ב וא"ל: כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה.

אבל הכא משום כיסופא הוא דעבד ואינה מקודשת.

פרש"י: דווקא בתרומה - שהרי עומד לתרום ממנו, אבל כאן משום בושא א"ל שלא יתבייש, אבל לא נוח לו.

1. כדי שלא להתבייש עמו

ח"מ: אם גילה דעתו שנוח לו -

■ **הב"ח** - דעת הפוסקים כשיש גילוי דעת שנוח לו (כגון שמחל בפירוש) תולים שנוח לו למפרע ומקודשת מספק למפרע, אף שעכשיו נתאכלו המעות.

■ **ולפענ"ד** - אם אין הקידושין ביד האישה אינה מקודשת כלל, דמה מהני גילוי דעת כשנתאכלו הקידושין. אבל כשהקידושין ביד האישה מקודשת להבא. ולמעשה צ"ע.

■ **כ"ד הב"ש** - שכל הסוגיה מיירי לענין חלות הקידושין מעכשיו ולא למפרע, ולכן אם אין חשש שאמר כן מחמת בושא מקודשת מעכשיו אם הקידושין בידה, ולא מיירי למפרע, דהא קי"ל ייאוש שלא מדעת לא הוי ייאוש.

שלא יתבייש

ב"ש(ריטב"א): ואף אם א"ל בנחת, אמרינן משום בושא אמר, ואינה מקודשת.

שאינ בעה"ב מקפיד

ת' נו"ב: ותימה על הרמב"ם, ומה בכך שאין בעה"ב מקפיד, מ"מ כ"ז שלא הפקירו בפירוש במה יצא החפץ מרשות מרא קמא?

כח - יח

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

- 1. היתה סחורה בינו ובין חבירו, וחילקה שלא מדעת חבירו, וקידש בחלקו - א. הואיל וצריכה שומת בית דין אינה מקודשת, שאין זה נוטל לעצמו מה שירצה ויניח מה שירצה.**
- 2. הגה -** ואפילו נתן לה כל הסחורה שיש בחלקו יותר מפרוטה, אפ"ה אינה מקודשת, שאין רצונה להתקדש רק בכל (שהרי א"ל התקדשי לי בכל ולא בחלק).
- 3. ואם הוא דבר שהכל שוה ואינו צריך שומא - הרי זו מקודשת.**

3. (שם): אבל כישא מצי א"ל: אגא שקלי כישא, שקיל אתה כישא.

1. א. שאין זה נוטל לעצמו

ח"מ: ואם בא השותף ונתרצה מקודשת מכאן ולהבא אם הקידושין קיימים, אף למפרע יש לדון אם מקודשת אם נתאכלו הקידושין, שמא אמרינן התגלה למפרע שבשלו קידש.

והב"ש - לכאורה נראה דל"א שלמפרע קידש בשלו, כמו בייאוש שלא מדעת.

2. רק בכל

ח"מ: אא"כ פירש לה שמקדשה בחלק שיש לו בסחורה זאת.

1. (שם): ההוא אריסא דקדיש במוזא דשמכי.

כי אתא לקמיה דרבא אמר ליה מאן אחלך (מי חילקם)? והני מילי במוזא אבל כישא מצי אמר ליה אגא שקלי כישא שקיל את כישא, כישא כי כישא.

פרש"י: מוזא דשמכי - מלא יד בצלים (שיש מהם גדולים וקטנים).

כישא - אגודת ירק וכל האגודות שוות, וא"ל אני נטלתי אחת טול אתה אחת.

א. ה"ה: ולכן דבר הצריך שומא אינה מקודשת.

2. הר"ן: יש מי שאומר - שאפילו במוזא (שלא כולם שווים) אם לוקח מוזא ששווה ב' פרוטות ומקדש בו מקודשת, שהרי חלקו במוזא שווה לפחות פרוטה. ולא נהירא - כיון שא"ל התקדשי לי בזה, במוזא שלמה קידש ולא בחצי, אא"כ א"ל התקדשי לי בחלקי שבמוזא. כ"כ הרמב"ם, ה"ה(רמב"ן והרשב"א).

כח - יט

- 1. השואל חפץ מחבירו, והודיעו שרוצה לקדש בו אישה, מקודשת. ואם לאו, הרי הוא ספק מקודשת.**
- א. הגה -** תה"ד: וה"ה לשוכר כלי או חפץ מחבירו וקידש בו.
- 2. שאל כלי מאישה שיש לה בעל, וקידש בו - חוששין לקידושין, אע"פ שכל מה שקנתה אישה קנה בעלה ולא שאל מן הבעל.**

בו אישה - מקודשת, כיון שמשאיל לזמן. ואם לא ידע (שאז משאיל לו שיחזיר לו מיד כשירצה חזרה) - אינה מקודשת, אא"כ השאילו לזמן ידוע ונתן לו רשות להשאילו לאחר, ויש בזמן הזה הנאת שימוש שווה פרוטה.

2. ת' הרשב"א: רצה לקדש אלמה ולא היה לו טבעת, ונתנה לו בת האלמנה (בלא רשות בעלה)

1. לקדש בחפץ שאול

בעה"ט(י"א) - אינה מקודשת שדומה למתנה ע"מ להחזיר מיד.

בעה"ט(וי"א) - מקודשת, שדמי לשאלה ל' יום, ובאותה הנאת שימוש מקודשת. כ"ד הר"ש

והרא"ש - אם ידע המשאיל שרוצה השואל לקדש

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

ב"מ(כט): אר"ל – אין השואל רשאי להשאיל, ואין השוכר רשאי להשכיר.

■ **תה"ד** – בדיעבד מקודשת. שהרי פסק הרא"ש בשם הרי"ף דאמרינן אין השואל רשאי להשאיל היינו לכתחילה אבל בדיעבד לא נקרא גזלן כיון שמסרה לבן דעת, ולכן מקודשת. כ"פ הב"ש.

■ **אולם** הרבה פוסקים (קורבן נתנאל, שארית יהודה, חק"ל) – פסקו שאינה מקודשת כלל.

ספק מקודשת

ח"מ: לפי הרא"ש כשנתקיימו 4 תנאים הוי מקודשת ודאי, מ"מ לפי בעה"ט (י"א שמדמה לנותן מתנה ע"מ להחזיר מיד) אינה מקודשת.

ספק

ת' הרא"ש: לכתחילה לא יקדש בכלי שאול אפילו ביקש מחברו לקדש בו.

וד"מ – כבר פשט המנהג לקדש בכלי שאול שהשאילו לקדש בו, עכ"פ כל מסדר קידושין צריך לשאול למקדש אם הטבעת שלו או שאולה, ואם היא שאול האם ביקש מהמשאיל לקדש בו.

א . **ה"ה לשוכר כלי**

ב"ש: התו"ס ס"ל ששכירות ליומא הוי ממכר רק לעניין אונאה ולא לשאר דברים.

וא"כ אין יכול לקדש בגוף החפץ אלא בהנאת שימוש.

כ"פ כאן הרמ"א ע"פ תה"ד כהתו"ס.

ואם יש בידו משכון אין לקדש בהנאת קישוט דהוי ריבית, אלא יקדש בגוף המשכון, וצריך להודיע לה שהוא משכון.

2. שאל כלי מהאישה (שיש לה בעל)

ח"מ: ואע"פ שהודיעה הוי ספק מקודשת הואיל ובלא ידיעת הבעל נתנה.

• ועכשיו נוהגים להקל בזה כשאין לבעל טבעת לשאול לאישה שנמצאת שם. דמסתמא אין הבעל מקפיד לתת מתנה ע"מ להחזיר.

• ובב"ש – חולק, אין להקל, שלא תמיד אומרים שניח"ל לבעלה למעבד מצוה בממונו.

וקידש – אין להתירה לשוק בלא גט.

שמא טבעת זו מתנה ע"מ להחזיר, והטבעת היתה שלה אף שיש לה בעל.

ושמא של הבעל הוא. ומידי ספק לא יצא.

1. השואל חפץ

ביאור הגר"א: כיון שהשאילו ע"ד שיקדש בו אישה, נותנו לו באופן המועיל, אם בלשון שאלה לא יועיל היא בלשון מתנה או מתנה ע"מ להחזיר (אשרי).

ח"מ – ואח"כ יקנה הטבעת מהאישה ויחזירו או יחזיר דמיו.

ואם לא החזירו לפי לשון שנתנה למתנה ע"מ להחזיר הוי גזל בידו, וצ"ע אי הוי קידושי ודאי (שמא נתן מתנה גמורה) או ספק.

לא הודיעו (הרא"ש)

ב"ש: ואם לא הודיעו צריך 4 תנאים לפי הרא"ש שתהא מקודשת:

א. שואל על זמן, שאל"כ יוכל המשאיל לתובעו מיד ולא הוי הנאה שווה פרוטה.

ב. שיתן לו רשות להשאיל לאחר, שאל"כ אסור לו להשאיל לאחר וקדשה בגזל, מיהו בדיעבד מקודשת.

ג. צריך להודיע לאישה שהוא שאול לזמן, שאל"כ תהיה סבורה שקידשה בטבעת עצמה.

ד. צריך שיהא בהנאה שווה פרוטה.

ואז מקודשת אף שצריכה להחזירו לאחר זמן.

המקדש במתנה ע"מ להחזיר, וא"ל התקדשי לי

בהנאת שימוש שאת נהנית בתוך הזמן.

ח"מ – לפי המחבר שחשש לבעה"ט שבמתנה על מנת להחזיר דהוי ספק מקודשת, גם הנאת קישוט הוי רק ספק מקודשת.

והב"ש – הוי מקודשת, שהנאה זו אינה חוזרת.

כ"פ הרמ"א.

באה"ט: אם נתן לו חפץ מתנה ע"מ להחזיר אחר כמוהו לכו"ע מקודשת, שהרי זה אינו כלי שאול.

שאל חפץ מחברו ולא נתן לו רשות להשאילו, וקידש בו אישה, האם מקודשת לדעת הרא"ש?

כח - כ

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

הרא"ע: הנותן לחברו מתנה על מנת להחזיר, והלך המקבל וקידש בה אישה - הרי זו מקודשת (ובלבד שיחזיר המתנה או דמיה למי שנתנו לו - טור).

*טעמו - כיון שקיבל מתנה ע"מ להחזיר הוי אצלו כמתנה גמורה לזמן, ואם קידש אישה מקודשת.

וקידש אישה

ט"ז: ואם קידש האישה על מנת שתחזיר לפלוני לא הוי קידושין שדומה לקניין חליפין.

באור הגולה: וצריך המקדש לתת לאישה לחלוטין, אבל במתנה ע"מ להחזיר אינה מקודשת כמ"ש (כט"א). וצריך הבעל לקנות מהאישה ולהחזיק לנותן או יתן לו דמיו.

קידושין(ו): אמר רבא - מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה.

דאמר רבא: הילך אתרוג זה ע"מ שתחזירוהו לי. נטל והחזיר - יצא, לא החזירו - לא יצא.

א"ר אשי - בכולהו קני, לבר מאישה (כיון שצריך מיד), לפי שאין אישה נקנת בחליפין.

פרש"י: לא החזירו לא יצא - דהוי גזל למפרע.

בחליפין - דמי לקניין סודר שאינו אלא אוחזו ומחזירו.

הרא"ש: אבל אם חברו נתן לו מתנה ע"מ להחזיר והלך וקידש בו אישה - מקודשת, רק שיחזיר המתנה למי שנתנו לו או שיחזיר לו דמיה.

כח - כא

1. המקדש באיסורי הנאה:

- א. ורבנן גמרו, שאין לו עיקר בדאורייתא - מקודשת.
- ב. ואם בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן, או בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא - ספק מקודשת.
- ג. ואם באיסורי דאורייתא לגמרי, כגון חמץ דאורייתא בשעות דאורייתא - אינה מקודשת.

2. הגה - קהל שתקנו ועשו הסכמה ביניהם שכל מי שיקדש בלא עשרה או כיוצא בזה, ועבר אחד וקידש - חיישין לקידושין וצריכה גט. אע"פ שהקהל התנו בפירוש שלא יהיו קידושין קידושין והפקירו ממונו, אפילו הכי יש להחמיר לענין מעשה (מהרי"ק שורש פ"ד).

3. **k"pe**: אישה שנדרה הנאה מאדם אחד או מכל מה שיתנו לה שלא בפני פלוני ופלוני, ועבר אחד וקדשה - אינה מקודשת, דהוי כאלו קדשה באיסורי הנאה.
- א. ודוקא שקדשה בתורת כסף, אבל אם קדשה בשטר, הוי קידושין (רשב"א ס' תר"ב ותר"ג).

שישית? כיון שיש בו איסור דרבנן לא יכול לבטל דלא ברשותיה קיימא.

דאמר רב גידל אמר רבי חייא בר יוסף אמר רב: המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא (דהוי חמץ נוקשה שאיסורו מדרבנן) - אין חוששין לקידושין (כיון דאיסורי הנאה נינהו).

משש שעות ומעלה

- **רש"י** - תחילת שש (שאיסורי מדרבנן).
- כלומר:** לרש"י אף באיסור דרבנן (חמץ נוקשה) ואף בשעות דרבנן (תחילת שש) - אינה מקודשת. כ"כ ה"ה[רמב"ם].

1. איסור דאורייתא

קידושין(נו): משנה - המקדש (באיסורי הנאה - רש"י):

המקדש בערלה בכלאי הכרם בשור הנסקל ובעגלה ערופה בצפורי מצורע ובשער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה - אינה מקודשת.

מכרן וקידש בדמיהן מקודשת.

איסורי דרבנן

פסחים(ז): גבי ביטול חמץ בע"פ - ויבטל בשעה

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

מ"מ למעשה יש להחמיר להצריכה גט.

כ"כ הרשב"א – מ"מ צריך עוד להתיישב בדבר.
כ"ד הר"ש בו הרשב"ץ.

כ"ב מהרי"ק – קהל שתקנו ועשו הסכמה ביניהם שכל מי שיקדש בלא עשרה או כיוצא בזה, ועבר אחד וקידש – חיישין לקידושין וצריכה גט. אע"פ שהקהל התנו בפירוש שלא יהיו קידושין ופקירו ממונו, אפילו הכי יש להחמיר לענין מעשה.

1. שאין להם עיקר דאורייתא (מקודשת)

ח"מ: כגון חולין שנשחטו בעזרה (למ"ד לאו דאורייתא) וכן חמץ נוקשה (שאיסורו מדרבנן) בשעה שישית שהוא מדרבנן.

אבל ה"ה בדעת הרמב"ם ס"ל – שאף בכה"ג מיקרי יש לו עיקר מהתורה (ואינה מקודשת). ול"ד לחולין שנשחטו בעזרה שאין לו כלל עיקר מהתורה.

ולפ"ז: היה ראוי לפסוק שהיא רק ספק מקודשת.
כ"ד הרא"ש – דהוי ספק מקודשת.

סיכום: חמץ מדרבנן ושעות דרבנן לרש"י – אינה מקודשת.

כ"מ מהטור וה"ה (רמב"ם).

אבל התוס' והרא"ש – מקודשת מדרבנן. ואפילו תרי דרבנן הוי רק ספק מקודשת.

ב"ש: לכאורה נראה שכל איסור דרבנן אף שאין עיקר מהתורה אינה מקודשת, כיון שאסור מדרבנן בעצם אינו נותן לה כלום.

וכ"מ משלטי גיבורים.

וכ"ה ברי"ף – שאם קידש לפני עדים פסולים מדרבנן אינה מקודשת.

אבל אבני מילואים – מקודשת, דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר מיד, שאף שאין לה הנאה, מקודשת.

ב. **חמץ דאורייתא שעות דרבנן** (ספק מקודשת) **ח"מ:** ויש לחוש לשיטת הרמב"ן.

ג. **חמץ דאורייתא שעות דאורייתא**

ח"מ: לבעל המאור שפסק שלא כרב גידל (שרב גידל ס"ל שלרבי יהודה חמץ אחר שש בלאו, ואנן שקי"ל כר"ש שאין בו לאו עד הלילה) – א"כ אף אחר שש יש לחוש לקידושין עד הלילה.

אינה מקודשת

ח"מ(ב"ח): אפשר אף המקדש בחמץ בפסח חוששין לקידושין, דקי"ל כרבי יהודה שביעור חמץ רק בשריפה

• **הר"ן(ר"ת)** – מסוף שש (שאיסורו דאורייתא).

כלומר: בחמץ דרבנן (חמץ נוקשה) ושעות דאורייתא (מסוף שש) או חמץ דאורייתא ושעות דרבנן – אינה מקודשת.

לפ"ז: בחמץ דרבנן ושעות דרבנן חוששין לקידושין. וכ"כ הר"ן [הרמב"ם].

וכ"ד הרא"ש – והקשה מקידושין(נח.): המקדש בחולין שנשחטו בעזרה – ר"ש אומר מקודשת. אלמא חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא (משמע כיון שהוא מדרבנן מקודשת).

ואילו כאן משמע אף מדרבנן אינה מקודשת?

יש לחלק: בין חמץ שעיקרו מהתורה לבין חולין בעזרה שאין עיקרו מהתורה.

ולכן בחמץ שיש לו עיקר מהתורה יש לחלק כמ"ש ר"ת: (חמץ דרבנן ושעות דאורייתא, אן חמץ דאורייתא ושעות דרבנן – אינה מקודשת. אבל שעות דרבנן וגם חמץ דרבנן חוששים).

וכ"כ הב"ן [רמב"ם].

• **והרמב"ן** – מתחילת שש אפילו חמץ דאורייתא חוששים לקידושין. וטעמו – משום גזרה. שא"ת בשעה שישית אין חוששים יבואו להתיר אף בשעה ד' ה' שאינה מקודשת ויתירו א"א לשוק.

אבל בסוף שש אין מקום לטעות (שאז השמש כבר נוטה להעריב) ואין לחשוש לקידושין.

[כלומר: עד תחילת שש – עדיין חוששים לקידושין. אבל בסוף שש אין לחשוש.

היינו: אף בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא – אינה מקודשת.

אבל בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן – יש לחשוש לקידושין, שמא יבואו לטעות במקדש בשעות ד' ה').

ב"ש: **סיכום**

לרש"י – אף תרי דרבנן אינה מקודשת.

לר"ת – חד דאורייתא אינה מקודשת, אבל תרי דרבנן מקודשת מדרבנן. וכ"ד הרא"ש והרמב"ם.

לרמב"ן – בשעה שישית מקודשת אף בחמץ דאורייתא. בסוף שישית אינה מקודשת אף בחמץ דרבנן.

2. **ר"י(רשב"א):** יש לציבור כוח לעשות הסכמה ביניהם שכל מי שיקדש בלא עשרה – לא יהיו קידושין קידושין.

כ"כ הריב"ש – יכולים הקהל לתקן שכל מי שיקדש בלא ידיעת נאמני הקהל ובפניהם ובפני עשרה – יהיו קידושין מופקעים ובטלים ואינה צריכה גט.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

משמע שחולק על רש"י, וס"ל כיון שאסור למקדש למכור אף שלמקודשת מותר אינה מקודשת לפי שהולכים גם לפי המקדש.

גם בת' הרדב"ז – פסק שאינה מקודשת כלל.

2. קהל שתיקנו

מהרשד"ם: הטילו חרם על העדים אם ימצאו בקידושין בלי חכם, והעדים הוזמנו להעיד והיו מתכוונים ומזידים – אין לחוש לקידושין מחמת פיסול העדים שעברו על החרם.

ות' מהרי"ט – השיג עליו, פלגינן דיבורא, שלא הוזמנו להעיד או שלא היו מזידים ולא ידעו מהחרם.

4. אישה שנדרה

ת"מ: ודוקא שאמרה בלשון הזה: "כל מה שאקבל שלא בפני פלוני ופלוני יהיה פקונם או פהקדש. אבל אמרה: הקדש (בלא כף) הסתפק הרשב"א אם הקדש ממש אמרה ואינו חל, שהרי אדם לא יכול להקדיש מה שאינו שלו והוי ספקא וצריכה גט. כ"כ הב"ש.

א. אבל קידשה בשטר הוי קידושין (רשב"א)

ב"ש: והמעין בסוף התשובה יראה שמסיק ע"פ הירושלמי שיש מחלוקת אם מקודשת, ומ"ש תחילה מקודשת, בא לאפוקי שם קדשה בכסף אינה מקודשת. וכן הקשה הח"מ.

ולכן הוי קידושין לחומרא ולא לקולא.

וכל הנשרפים אפרן מותר, ושמא יש באפרם שווה פרוטה במדי. ורב גידל לא ס"ל כרבי יהודה בזה ולא חשש לקידושין.

ואף שבשו"ע או"ח(תמה/א) פסק כחכמים שחמץ מן הנקברים ואפרן אסור! היינו לחומרא, אבל לעניין קידושין גם נלך לחומרא שמא אפרן שווה פרוטה במדי.

מ"מ אם האישה חושבת שמקדשה בגוף החמץ (כגון שלא יודעת שהוא חמץ) - בודאי שאינה מקודשת.

אינה מקודשת

מל"מ: אישה חולה מסוכנת שמותרת בדברים אלו, או אישה חולה שאינה מסוכנת וקידשה בדברים האסורים בהנאה מדרבנן – מה דינה?

יש ללמוד מרש"י (עז נד): גבי איסור הנאה מערלה. שאם מכרן וקידש בדמיהם מקודשת.

וכתב רש"י – אע"פ שהוא אסור בדמיהם לגביה הוי ממון ומתקדשת בו.

ולכן גם כאן כיון שלמתקדש הם מותרים אף שאסור למקדש – מקודשת.

מ"מ לבי מהסס שמא מה שהותר לחולה אינה סיבה שתתקדש בו ואינו חשוב ממון רק מה ששוה לכל.

אך זאת יש ללמוד מרש"י – שמי שאסר על עצמו דבר בקונם (ולא הזכיר אכילה) דקי"ל שאסור בהנאתו, אם קידש בו אישה מקודשת, שאף למקדש אינו שווה כלום ולכל העולם שווה פרוטה.

ובת' הריטב"א – אף שחולה יש בו סכנה מותר באיסורי הנאה, מ"מ אסור למכור לו וליטול ממנה דמים שהרי המוכר נהנה, ולכן גם בקידושין לא מהני. אא"כ קידשה באותו הנאה שנתן לה דבר שתתפא בו והוא שווה פרוטה.

כח - כב

1. **עבר ומכר איסורי הנאה וקידש בדמיהם - מקודשת.**

2. **ואם מכרם לישראל, ולא ידע הלוקח שהם איסורי הנאה, ולקח המוכר דמיהם וקידש בדמיהם - ספק מקודשת.**

א. **אסקנת הנארא (קידושין נ.נ.):** בד"א, בשאר איסורי הנאה, חוץ מאילילים שאם מכרה וקידש בדמיה אינה מקודשת.

כ"פ הרמב"ם.

2. **הרא"ש:** מקודשת – וא"ת הרי כסף שקיבל

1. **קידושין(נו):** משנה – מכר איסור הנאה

וקידש בדמיה – מקודשת.

הלכות גיטין

סימן כח: המקדש בגזל בפקדון או במלוה ובאיסור הנאה דאורייתא ודרבנן.

והתו"ס – כיון שאין האישה דומה לחליפי הדמים.
א"נ – בקידושין הקלו משום מצוות פריה ורביה.

2. ולא ידע הלוקח

ב"ש: שאם ידע הלוקח אמרינן שנתן הדמים במתנה (הרא"ש).

ספק מקודשת

ב"ש: אף שלא ידע י"ל דהוי כהלואה בידו כיון שדרך מקח וממכר בא לידו ותהיה מקודשת.

הג' מעשה ניסים – ולכן פסק בשו"ע דהוי ספק מקודשת, דהוי ספק מלוה ספק גזל.

א. חוץ מאלילים

ח"מ: לפי שבע"ז תופס דמים.

מהמכירה אינו שלו כיון שמכר לו איסורי הנאה דהוי מקח טעות?

ו"ל: כגון שמכרו לגוי או לישראל וידע שהם איסורי הנאה, שהמעות הם במתנה.

והר"ן ע"פ רש"י – אף שהדמים אסורים למקדש, כיון שלה מותרים מקודשת.

א"נ – אע"פ שמחויב המוכר לשלם מביתו, מ"מ הדמים הלואה (כיון שהיה מקח טעות) וישלם מביתו, אבל האישה מקודשת.

בד"ה – מ"מ מידי ספק לא יצא.

1. מקודשת

הג' מעשים ניסים: וטעמו –

לפי רש"י – כיון שאין הדמים נתפסים באיסור נחשב ממון ומתקדשת בו, ואף שאסור ליהנות מהדמים מדרבנן מ"מ לעניין קידושין מהני.

כח - כג

בכור, בזמן הזה, אם קדשו בו בעלים - הוי ספק מקודשת.

הרא"ש: בכור בזמן הזה –

לפי ר' יוסי הגלילי – אפילו תם הוי ממון בעלים ויכול לקדש בו אישה.

ולרבנן – אפילו בעל מום לאו הוי ממון בעלים, ואין יכול לקדש בו אישה.

ווצ"ע כמי ההלכה (ולכן הוי ספק מקודשת).

בעלים

ח"מ: והבעלים הם הכהן.

ספק מקודשת

ח"מ: הספק בבכור חי, אבל שחוט לד"ה מקודשת ודאי, שהרי אף לגוי יכול להאכילן.

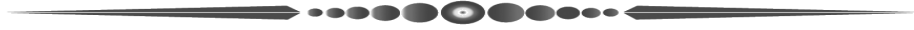
כ"כ הב"ש.

והיש"ש – אף בחי הוי מקודשת דאורייתא.

הלכות קידושין

סימן מא: אין קידושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו.

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

(ובו י' סעיפים) (קידושין: ג, ו, ז, ח, מז, מח)

כט - א

- 1. האומר לאישה: הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שתחזירי לי, אינה מקודשת.**
- 2. הגה – הכ"ע:** אבל האישה שנתנה לאחד מתנה על מנת להחזיר לה לאחר שלשים יום, כדי לקדשה בה תוך ל', ונתן לה תוך שלשים לקידושין - הוי מקודשת.
- 3. י"א דאם נתן לה מתנה על מנת להחזיר ואמר לה: בהנאה זו שאת נהנית תוך הזמן הרי את מקודשת לי - הוי קידושין.**

1. האומר לאישה

שער המלך: יש להסתפק אם נתנה לאדם חשוב מתנה ע"מ להחזיר האם מקודשת?
וי"ל כיון שלדעת התו"ס אינו אלא משום גזרה שמא יאמרו אישה נקנית בחליפין, כה"ג שהוא דבר שלא שכיח לא גזרו.
א"כ כיון שבאדם חשוב מקודשת משום שבאותה הנאה שמקבל האדם ממנה, ואותה הנאה אינה חוזרת והוי מקודשת.
מ"מ מידי ספק לא יצא.

ע"מ להחזיר

ח"מ: משמע שאינה מקודשת כלל, ואינה צריכה, ואף ש"ל שמהתורה והי קידושין, מ"מ חכמים עקרו לגמרי הקידושין, שכל המקדש ע"ד חכמים מקדש.
אבל הג' אלפסי – כתב גזרה שמא יאמרו אישה נקנית בחליפין. ולפ"ז אם קיבלה קידושין גם מאחר צריך גט משניהם.
ב"ש: כתב הב"ח – ומיירי שכפל התנאי, שאל"כ בטל התנאי והמעשה קיים. כ"ד הרא"ש.
משמע שדעת הרא"ש שאם לא כפל התנאי הוי קידושין גמורים.

- 1. קידושין(ו):** הילך מנה ע"מ שתחזירי לי, האישה אינה מקודשת, לפי שאין אישה נקנית בחליפין.
קידושין(ג): אישה אינה נקנית בחליפין, שבחליפין יש אף בפחות משווה פרוטה ואישה הפחות משווה פרוטה אינה מקודשת.
פרש"י: בחליפין – דמי לקניין סודר שאינו אלא אוזח בה ומחזירו (כן הדבר במתנה ע"מ להחזיר מיד).
תו"ס והרא"ש – לפי שדרך להחזיר הסודר שמקנין בו, ואי אמרת דקני אתי למימר שאישה נקנית בחליפין. לכן הפקיעו חכמים קידושין אלו אף שמהתורה מקודשת.
ד"מ: משמע שאף מדרבנן אינה מקודשת.
דלא כהג' אלפסי דס"ל דהוי קידושין מדרבנן אלא שצריך לחזור ולקדשה קידושין גמורים.
רמב"ם: אינה מקודשת – בין החזירה לו או לא, שאם לא החזירה לא קיימה התנאי, ואם החזירה הרי לא נהנית ולא הגיע לידה כלום.
3. רי"ן: י"מ שאם נתן לה מתנה לזמן ידוע וא"ל: תהיה מקודשת לי בהנאה שאת נהנית עד אותו זמן – מקודשת. וכן עיקר.
לאפוקי י"א – שאינה מקודשת.

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

מתנה ע"מ להחזיר אחר ל' יום מקודשת, שכאן מיירי שמחזיר מיד לכן אינה מקודשת).

אבל בספר קהלת יעקב – ול"נ דמקודשת.

3. בהנאה זו שאת נהנית (רי"ו)

ח"מ: קשה: לפי בעה"ט (כח/ט) שבמתנה ע"מ להחזיר אינה מקודשת דדמי לחליפין, ואז גם בהנאה שנהנית תוך הזמן הוי רק ספק מקודשת. וכאן פסק (כרי"ו) דהוי ודאי מקודשת. למה לא הגיה ב (כח/ט) שיש חולקים?
והב"ש – "בהנאה זו" שנהנית אינה מחזירה לו את ההנאה, ולכן הוי מקודשת. כ"מ מהר"ן (רמב"ם) כדעת רי"ו.

ואף בעה"ט לא חולק (לאפוקי ח"מ), שבעה"ט מיירי בהשאיל כלי כדי לקדש בכלי עצמו ואז דומה למתנה ע"מ להחזיר, אבל אומר "בהנאה זו" מקודשת שהרי ההנאה אינה חוזרת.

בהנאה זו

קהלת יעקב: אף אם החפץ לא היה שלו, שגם הוא קבלו ע"מ להחזיר – מקודשת.

ספר המקנה: ואם א"ל בשכר זה שאת מתקשטת בכלי זה תהיה מקודשת לי – הוי שכירות כלי שמשלמת מתחילה ועד סוף, והוי מלוה שאינה מקודשת.

על מנת שתחזירהו

*: מיירי שמחזירה מיד ואינה נהנית ממנו כלל, ולכן אינה מקודשת.

אינה מקודשת

ב"ש: טעמו – שהרי חליפין אינם קידושין כלל אפילו מדרבנן. ומתנה ע"מ להחזיר (מיד) גזרינן אטו חליפין שמחזירים הסודר.

משמע דלא הוי קידושין כלל (ע"פ תו"ס והרא"ש).
לאפוקי שלטי גיבורים – דס"ל שצריכה גט.

אינה מקודשת

ב"ש: ואם מקנה לה הטבעת ע"י קניין סודר ומקדש אותה בטבעת –

הרש"ך – הוי מקודשת.

אבל בשלטי גיבורים – לא הוי מקודשת.

2. כדי לקדשה

ח"מ: לא דווקא "על מנת לקדשה", דה"ה אם נתנה לו סתם ע"מ להחזיר תוך ל' וקדשה תוך ל'.

וסיים הרא"ש – ה"ז מקודשת ומחזיר המתנה.
כ"כ הב"ש.

כדי לקדשה תוך ל'

ספר המקנה: אם נתנה לו הטבעת במתנה על מנת להחזיר ויקדש בה – אינה מקודשת (ול"ד למ"ש הרמ"א:

כט - ב

1. אמרה לו: תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך, ונתן לו ואמר לה:
וזו אינה מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך - הרי זו מקודשת.

2. הגה: ואם היו עסוקים באותו ענין, אע"פ שנתן סתם בציוויה - הרי זו מקודשת (ב"י בשם ר"י).

א. וכל זה דווקא שהיא התחילה לומר: תן מנה לפלוני. אבל אמר לה הוא תחלה, והיא אומרת: תן לפלוני, עיין לקמן סי' ל' סעיף ח'.

3. אמרה לו: הלוא מנה לפלוני ואתקדש אני לך, והלוא לפלוני ואמר לה: הרי את מקודשת בו - הוי קידושין, כמו במתנה. א. אבל אם הרוויח זמן מלוה על פה וקדש בו, אינה מקודשת (בית יוסף בשם הרשב"א).

מדין ערב – ממה שמצינו אצל ערב שמשתעבד למלוה.
כ"כ הרמב"ם – שצריך לומר לה 'התקדשי לי בהנאת מנה זו שנתתי על פיך'.

2. רי"ו: וה"מ שנתן סתם כשהיה מדבר עמה על עסקי קידושין. א. ומיירי שהיא אמרה מתחילה: תן

1. קידושין(ו): **אמר רבא** – תן מנה לפלוני ואקדש אני לך – מקודשת, מדין ערב. שהרי הערב אף שלא מגיע לידו הנאה משתעבד, גם האישה אף שלא בא לה הנאה מקנה עצמה.

פרש"י: ואתקדש אני לך – כשנתנו לו א"ל: 'התקדשי לי' – מקודשת.

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

ב"ש: אבל לא אמר הוי כנתן הוא ואמרה היא דהוי ספק מקודשת. ומה שאמרה היא לא הוי עסוקים באותו עניין דלהוי מקודשת, כיון שהוא לא אמר כלום. כ"כ הר"ן וה"ה.

ט"ז – משמע שאם אמר הוא בעת שאמרה היא אף שהנתינה היתה אח"כ ואז שתק – מקודשת, לפי שהנתינה נגדרת אחר האמירה.

ב"ש(רש"ל): אף שהיא לא אמרה: 'ואתקדש אני לך' רק אמרה: 'תן מנה לפלוני' ונתן וא"ל: 'הרי את מקודשת לי' – מקודשת.

כ"כ ת' מהר"א ששון.

3 א. הרוויח זמן... אינה מקודשת (רשב"א)

ב"ש: דהוי ערב לאחר מתן מעות שלא משתעבד (רשב"א).

וקשה: אף שהערב לא משתעבד מ"מ בקידושין מה שהרוויח לו הזמן על פיה הוי כאילו נתן פרוטה לפלוני בשבילה, והרשב"א ס"ל כהרי"ף בהרוויח לה זמן הוי קידושין?
וכן הקשה הח"מ.

מנה לפלוני ואתקדש אני לך', אף שנתן בשתיקה מקודשת.

אבל אם הוא התחיל ואמר: 'התקדשי לי במנה', והשיבה לו: 'תנהו לפלוני' – אינה מקודשת.

3. רשב"א: ה"ה אם אמרה: 'הלזה מנה לפלוני ואתקדש אני לך' – מקודשת. א. אבל אם א"ל: 'הרווח לפלוני זמן ההלוואה ואקדש אני לך' – אינה מקודשת, דהוי כערב לאחר מתן מעות שאינו משתעבד.

1. ואמר: הרי את מקודשת לי

ח"מ: כתב הב"ח – דווקא שאמר תכ"ד לנתינה, אבל אח"כ הוי שתיקה שלאחר מתן מעות שאינה מקודשת.

ואין דבריו ברורים – דווקא שנתן תחילה לשם פקדון ואח"כ אמר שתתקדש בו והיא שתקה – אינו כלום.

אבל כאן שא"ל: 'תן מנה לפלוני ואקדש אני לך' וקיים שליחותה, אף שאחר זמן א"ל: 'הרי את מקודשת לי במה שנתתי לפלוני על פיך', אמירה זו הוי נתינת מעות, שאז נהנית שקיים דבריה.

כ"כ הב"ש, ט"ז.

ואף שנודע לה קודם שהודיע לה מקודשת, דלא גרע מעסוקים באותו עניין, כמ"ש הרמ"א כאן (2).

ואמר לה

כט - ג

1. אמרה לו: תן דינר לפלוני ואתקדש אני לו, ונתן לו, א. וקדשה
אוננו פלוני ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך - הרי זו מקודשת.

1 א. בהנאת מתנה זו שקבלתי

ח"מ: אף שאינו אדם חשוב (שבאדם חשוב מקודשת בהנאה שהוא הסכים לקבל המתנה, כמ"ש כז/ט) – מקודשת מאחר שלא חסרה דבר (שהרי האחר נתן משלו בשבילה), ולעיל מיירי שחסרה ממון לכן דווקא באדם חשוב (ה"ה).
כ"כ ב"ש.

1. קידושין(ז): תן מנה לפלוני ואקדש אני לו – מקודשת מדין ערב ומדין עבד כנעני.

א. רמב"ם: וה"ד שאותו פלוני קידשה, שא"ל: הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך.

כט - ד

א"ל: הילך מנה ואתקדש אני לך, נתבאר בסי' כ"ז (אדם חשוב מקודשת).

כט - ה

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

1. אמר לה: הילך דינר משלי והתקדשי לפלוני, א. ואותו פלוני עשאו שליח, או שלא עשאו שליח ב. ואמר לה אותו פלוני: התקדשי לי במנה שנתן ליך פלוני - הרי זו מקודשת.

הר"ן: לפי הרמב"ם א"צ להיות שליח שלו.
א. וכ"פ הרא"ש – כשניהם (רש"י-רמב"ם): ואותו פלוני עשאו שליח, או שלא עשאו שליח ואמר לה אותו פלוני: התקדשי לי במנה שנתן ליך פלוני - הרי זו מקודשת.
ב. רמב"ם: וצריך אותו פלוני לומר – התקדשי לי במנה שנתן ליך פלוני.

1. קידושין(ז.): הילך מנה והתקדשי לפלוני – מקודשת מדין עבד כנעני.
עבד כנעני, אע"פ שלא חסר לו כלום (שאחרים פודים אותו) וקונה עצמו, גם זה המקדש אע"פ שלא חסר לו כלום (שהרי אחר נתן כסף הקידושין) קונה את האישה.
הילך מנה
רש"י – והוא שלוחו, אלא שמקדשה משלו אף שהממון אינו של המשלח.
והרמב"ם – מקודשת בהנאה זו שבאה לה בגללו, אע"פ שלא נתן לה המקדש כלום.

1. אמר לה: התקדשי בדינר, ונתן לה משכון עד שיתן הדינר -

כט - ו

א. הגה - וכ"ש אם נתן לה שטר על הדינר, דלא הוי קידושין (הגמ"י בשם הרשב"א).
2. כ"ן: אמר לה: הרי את מקודשת לי בדינר ותזכה בו בגוף המשכון שאני נותן לך על זה - הרי זו מקודשת.

באה"ט(בנימים זאב): אבל א"ל התקדשי לי במשכון והמשכון יהא שלך – פשוט שמקודשת.

אינה מקודשת

ב"ש: לפי שמנה אין כאן ומשכון ואין כאן. ופירש הרמב"ן והרשב"א – מנה אין כאן אלא אגוד אצלו ולכן לא מהני משכון.
אבל הראב"ד פירוש- מנה אין כאן שאינו מחויב ליתן המנה, ולכן לא חל המשכון. ולכן אם מחייב עצמו לתת המנה, יש משכון. כנ"ד הרא"ש.
ולפי שיטה זו: אם נתן שטר על המנה מקודשת לאפוקי הרמ"א.
ולכן מ"ש ת' הרש"ך שאם מקנה לה הטבעת ע"י סודר הוי קידושין – הוא שיטת הראב"ד, אבל לשיטת הרשב"א לא הוי קידושין דאגוד גביה.
כ"כ ח"מ – ע"כ כשנתן לה שטר על דינר הוי ספק קידושין.

א. נתן לה שטר אינה מקודשת

1. קידושין(ח.): התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליה – אינה מקודשת, מנה אין כאן משכון אין כאן.
פרש"י: מנה אין כאן – הלכך משכון אינו שווה כלום שאין המשכון מתנה.
רמב"ם: אינה מקודשת – לפי שלא הגיע הדינר לידה ולא משכון נתן להיות שלה.
ה"ה(רשב"א) – אפילו א"ל הרני חייב לך מנה בקניין והתקדשי לי בו מתקדשת בו שאין כאן מלוה.
א. ואפילו ככתב לה עליו שטר. כ"כ הרמב"ן.
דלא כהג' אלפסי – דס"ל שמקודשת.
הר"ן: א"ל קני משכון בשעבוד מנה והתקדשי לי בו: לפי הרמב"ן – אינה מקודשת, כיון שמנה עדיים אצלו.
ולפי הראב"ד – מקודשת, שהרי חייב עצמו.
ח"מ – ולמעשה חיישין והוי ספק מקודשת.

1. ונתן לה משכון

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

המשכון עד שאתן את המתנה – יכול לעכב המשכון עש שיתן לו המנה.

וה"ה באומר לאישה בקידושין כן, ואצ"ל תזכי בגוף המשכון.

והב"ש – מהני לעניין מתנה ולא לקידושין (דאל תחזירי המשכון, אינו קניין בגוף החפץ ואינו אלא משכון דלא מהני – אבני מילואים).
כ"ד בעל עצמות יוסף וכנה"ג.

כאמור הח"מ פוסק – דהוי ספק מקודשת, ועוד שמא השטר שווה פרוטה במדי. כ"כ הב"ש.

כט - ז זשכון

ח"מ: תו"ס (רבנו חיים כהן) – אמר אדם לחברו אתן לך מנה במתנה והניח לו משכון עליו וא"ל: אל תחזיר לי

- 1. האומר לאישה: הרי את מקודשת לי במאה דינרים, ונתן לה אפילו דינר אחד - ה"ז מקודשת משלקחה הדינר והוא ישלים לה השאר, שזה כמי שאמר: הרי את מקודשת לי בדינר זה ע"מ שאתן לך ר' זוז, שהיא מקודשת לו מעכשיו.**
- 2. (וה"ה אם חסר דינר אחד או שהוא רע (הרא"ש והרמב"ן), א. ויש חולקין (הרשב"א).)**
- 3. בד"א, כשאמר לה: במאה דינרין, סתם. אבל אם פירש ואמר לה: הרי את מקודשת לי במאה דינרין אלו, והתחיל למנות לתוך ידה, א. (וי"א דבחדא מינייהו כגון שאמר: מאה דינרין אלו, או שמתחיל למנות) (הרא"ש והטור) – אינה מקודשת עד שישלים לה. ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולים לחזור זה בזה, ב. אלא א"כ אמר לה: דינר החסר יהא עלי במלוה, ונתרצתה.**
- 4. וכן אם נמצא מנה חסר דינר, או נמצא מהם דינר נחושת ולא הכירה בו תחלה - אינה מקודשת.**
- א. (ויכולין לחזור בהן) (דעת רש"י). ב. (וי"א דאפילו בלא חזרה אינה מקודשת) (הר"ן פ"ק דקדושין) ד. הכ"ה: (עד שיאמר לה אח"כ: התקדשי בזה, ושתקה).**
- 5. ואם יכולה להוציאו ע"י הדחק - הרי זו מקודשת.**

מנה חסר דינר מתביישת לבקש את הדינר שנשאר, אבל מנה חסר 99 דינר לא מתביישת לבקש את הנותר. (99).

להלכה:

- 2. רמב"ן – הלכה כ"א שמקודשת. כ"ד הרא"ש.**
- א. והרשב"א – פוסק כת"ק, כל שנתן לה חסר דינה אינה מקודשת.**
- 3. (שם): מתיבי – התקדשי לי במנה, והיה מונה והולך. רצה אחד מהם לחזור אפילו בדינר אחרון חוזר משמע שלא הוי קידושין עד שיתן לה כל המנה?**

- 1. קידושין(ח): אמר ר"א – התקדשי לי במנה הרי זה מקודשת ויתן לה הדינר וישלים השאר. מ"ט? דהוי כמ"ד השאר ע"מ (פירוש התקדשי לי ע"מ שאשלם לך השאר שמקודשת וישלים).**
- 2. קידושין(מז): אר"ב – א"ל התקדשי לי במנה ונמצא חסר דינר (שנתן לה רק 99 דינרים): מ"ס – אינה מקודשת, לפי שמתביישת לבקש דינר החסר (לפי שהוא דבר מועט) ולא סמכה דעתה. ומ"ס – שמקודשת, לא מתביישת לבקש דינר החסר. והאר"א (קידושין ח): התקדשי לה במנה ונתן לה דינר (ונשאר עוד 99) – מקודשת וישלים?**

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

ולכן נ"ל שתיבת "או רע" צ"ל למטה אצל "דינא נחושת" (4).

וכ"ה בטור – דינר רע או של נחושת. כ"כ נחלת צבי.

3. במאה דינרים אלו

ח"מ: לפי שיטה זו (הרמב"ם והרי"ף) העיקר תלוי ב"מנה זו" וגם "מונה והולך" אז יכולים לחזור בדינר אחרון.

אבל הרא"ש והטור – פסקו כרב אשי שאפילו במנה סתם אם מונה והולך יכולים לחזור, כמ"ש הרמ"א.

ולפי דעת המחבר א"צ תרוייהו אלא סגי באומר "מנה זה", ולא כמו שהבין הרמ"א דבעי תרוייהו. כ"כ הב"ש.

אפילו בדינר אחרון... יכולים לחזור

ב"ש: משמע דס"ל כרש"י שאם לא חזרו בפועל מקודשת לאפוקי הרמב"ן דס"ל שאף שלא חזרו בהם בטלו הקידושין.

2. דינר חסר יהא עלי במלוה

ח"מ: אם אמרה "הן" פשוט שמקודשת, דסברה להתקדש ב 99 דינר ועוד דינר במלוה, ולכן כתב כאן "נתרצית".

אבל שתקה אפשר שלא נתרצית שמתביישת לתובעו ודינו כדלעיל (2). שיש חולקים שאינה מקודשת.

אבל קשה על הב"י: שכבר סתם כדעת הרמב"ם שהוא דעת הרא"ש לעיל (2). שמקודשת. למה כתב כאן "ונתרצית", שהרי אף בלא נתרצית מקודשת?

והב"ש – אם שתקה לא מקודשת, שי"ל שסמכה על דיבורו הראשון שאמר מנה ועדיין יכולה לחזור, אא"כ נתרצית.

4. ולא הכירה

ב"ש: ואם הכירה סברה וקיבלה.

וכן א"ל "התקדשי לי במנה" וניכר שאינו מנה סברה וקיבלה. כ"כ הר"ן.

א . יכולין לחזור בהן (רש"י)

ח"מ: משמע אף שהיא מרוצה להתקדש בחסר דינר, הוא יכול לחזור בו, ואין היא יכולה לומר "כאילו התקבלתי". כ"כ הב"ש.

ג . ושתקה (מקודשת)

ח"מ: למה שתקה מהני, הרי מה שכבר קיבלה (מנה חסר דינר) הוי כפקדון אצלה ועכשיו שא"ל התקדשי לי

הב"ע דאמר "במנה זו".

והרי קתני סיפא: התקדשי לי במנה זו ונמצא חסר דינר או דינר של נחושת – אינה מקודשת. דינר רע מקודשת ויחליף. **משמע** שרישא לא מיירי "במנה זו"?

✓ **רישא** וסיפא "במנה זו" וסיפא מפרש את הרישא.

א . ורב אשי אמר – לעולם רישא במנה סתם, ו"מונה והולך" שאני דדעתה אכוליה.

להלכה:

✓ **הרי"ף** – ה"מ דאמר לה מנה סתם, אבל "מנה זו" והיה מונה והולך אינה מקודשת עד שישלים (שמצריך שניהם: מנב זו, והולך ומונה).

הר"ן: לפי שהוא פוסק כתירוץ הראשון של הגמרא ולא כרב אשי.

א . אבל הרא"ש – א"ל מנה זו או אפילו מנה סתם והיה מונה והולך... (שמפסיק באחד מהם).

לפי שספר כרב אשי שאינו חולק על תירוץ הגמרא. כ"כ הטור.

ב . הטור: ואם א"ל דינר החסר יהא עלי כמלוה ונתרצית – מקודשת.

1. ונתן לה אפילו דינר אחד

ח"מ: והוא לשון הרמב"ם, ומדכתב "אפילו" משמע אף שנתן 99 וחסר רק דינר מקודשת, ול"א מתביישת לתבוע ואינה מקודשת.

וכן דעת הרמב"ן והרא"ש כמ"ש הרמ"א (2).

לאפוקי הרשב"א (א2). דס"ל שאינה מקודשת לפי שמתביישת לבקש דינר החסר ולא סמכה דעתה להתקדש.

והוא ישלים לה

ח"מ: ואם לא השלים אינה מקודשת, כמו שאמר ע"מ. כ"כ הב"ש.

2. ה"ה חסר דינר

ב"ש: האם צריך לקבל עליו הדינר שנשאר כמלוה?

לפי רש"י הר"ן והרא"ש – דווקא כשקיבל עליו דינר החסר למלוה, שאם לא אינה מקודשת.

ולרמב"ן – אף בלא קבלה הוי מקודשת.

וכ"מ מהרמב"ם.

והרשב"א – אף שקיבל עליו במלוה אינה מקודשת, משום שמתביישת לתבוע רק דינר אחד.

או רע

באה"ט: בנמצא רע לכו"ע מקודשת ומיירי שיוצא בשעת הדחק.

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

וכתב הרמ"ה – אא"כ א"ל אח"כ "התקדשי לי בו" ושתקה הוי ספק מקודשת.
ופירש הב"י הספק – שי"ל כיון ששתקה נתרצית או שמא סומכת על דבריו הראשונים ורוצה במנה יפה, ומה ששתקה לפי שאינה חוששת להשיבו.
ותימה, הוי שתיקה שלאחר מתן מעות דלא מהני (וצריך ליטול ממנה ולהחזור ולתת ולומר כמ"ש הרמ"א כג').

בזה – שתיקה לא מהני אחר קבלת מעות, שהרי אין כאן גילוי שנתרצית.
והטור כתב – דהוי ספק מקודשת. כ"כ הב"ש והט"ז.

5. להוציאו ע"י הדחק – מקודשת

הט"ז: והטור סיים – ואם אינה יכולה להוציאו אינה מקודשת.

כט - ח

1. האומר לאישה: "התקדשי לי בדינר זה ע"מ שאשלים לך מנה", והיא אומרת: על מנת שתשלים לי 200, והלך זה לביתו וזו לביתה ולא הסכימו ביניהם, ואח"כ תבעו זה את זה, וקדשו, ונתן לה הדינר:
א. אם האיש תבע את האישה - יעשו דברי האישה וישלם לה 200.
ב. ואם האישה תבעה את האיש - יעשו דברי האיש, ולא ישלים אלא מנה.

1. והיא אומרת

ב"ש: ואם קבעו בניהם סכום, ואח"כ חזר אחד מהם, ולאחר זמן חזרו ונתקדשו - על סמך קציצה ראשונה נתקדשו כמ"ש בח"מ (רכא/ב-הגה).

א. ישלים לה 200

ח"מ: ואם לא קיים תנאו אינה מקודשת.

1. **תוספתא:** א"ל התקדשי לי במנה והיא אמרה אתקדש ב 200, והלך זה לביתו וזו לביתה ולא הסכימו ביניהם, ואח"כ תבעו זה את זה, וקדשו, ונתן לה הדינר:
א. אם האיש תבע את האישה - יעשו דברי האישה וישלם לה 200.
ב. ואם האישה תבעה את האיש - יעשו דברי האיש, ולא ישלים אלא מנה.
✓ **הר"ן** – פירוש האומר לאישה "התקדשי לי בדינר זה ע"מ שאשלים לך מנה", והיא אומרת: על מנת שתשלים לי 200...

כט - ט

1. האומר לאישה: "התקדשי לי בכוס זה":

אם היה מלא מים - הרי זו מקודשת בו (בכוס) ובמה שבתוכו, דמצטרפו לשוה פרוטה.
ואם היה מלא יין - הרי מקודשת בו ולא במה שבתוכו.
ואם היה מלא שמן - הרי זו מקודשת במה שבתוכו ולא בו. לפיכך אם לא היה בשמן שוה פרוטה, הרי זו מקודשת בספק. ואם היה בשמן שוה פרוטה, הרי זו מקודשת ודאי.

2. ויש חולקים ואומרים במים, בו ולא במה שבתוכו. וביין, במה שבתוכו ולא בו. ובשמן או בציר דגים, בו ובמה שבתוכו.

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

מהכוס הכוס הכוס

0. קידושין(מח): ת"ר – התקדשי לי בכוס זה:

תני חדא – בו ומה שבתוכו. תניא אידך – המ שבתוכו ולא בו.

ולא פליגי: הא במיא הא בחמרא והא בציהרא (שמן).

פרש"י: בו ומה שבתוכו – זכתה בשניהם ומצטרפים לש"פ.

בו ולא מה שבתוכו – במים, דלא חשיבה ולא היה דעתה על הכלי.

החמרא – מה שבתוכו ולא בכלי, שכוס עשוי לשתות ממנו ולהחזירו.

ציהרא – ציר דגים, וי"א שמן.

כ"כ הרא"ש(ר"ח).

1. ור"ת פירש: מים – בו ומה שבתוכו, שהמים

בטלו לגבי הכוס.

ביין – בכוס ולא ביין, שהיין חשוב ולא בטל לגבי הכוס, מ"מ אינו חשוב כ"כ שנאמר שדעתה על היין ולא על הכוס.

ציהרא – חשוב הוא יותר מהכוס אבל הכוס לא בטל לגבי ציהרא.

כ"כ הרא"ש והרמב"ם.

סיכום: התקדשי לי בכוס זה, במה מתקדשת?

1. מלא מים

ט"ז: סיכום הדשות

דעה ראשונה: –

בכוס של מים – שנהם, לפי שהמים בטלים לגבי הכוס.

כוס של יין – רק ככוס לפי שיין חשוב ואינו בטל לגבי

הכוס, מ"מ אינו חשוב כ"כ שנאמר שדעתה על היין.

אבל שמן – רק בשמן, שאין חשוב מהכוס, אבל לא בכוס

שהכוס לא בטל לגבי שמן.

ויש חולקים ס"ל:

במים – רק בכוס, לפי שהמים אינם חשובים.

ביין – רק ביין לפי שבכוס שותים ומחזירים.

שמן – בשניהם, שעשוי לימים רבים לטבול בו, והכוס

צריך לשומרו.

מלא יין בו ולא במה שבתוכו

ב"ש: וקשה (לח/כ"ד) – קידש אותה בכוס של יין

ונמצא דבש אינה מקודשת. ואם נפרש "בו ולא מה

שבתוכו" הרי כוונתו רק על הכוס ולמה אינה מקודשת?

שאני התם: שא"ל כוס של יין, שאז ודאי כוונתו על היין.

כ"כ ב"ה, ח"מ.

בשניה רשד"ם – ואם היו בתוך הסעודה אף שאמר כוס סתם

"כוס זה" זכתה רק ביין.

כ"כ הר"ש חיון.

הר"ש חיון: א"ל "בכוס זה" מתקדשת בכולו (בכוס

ומה שבתוכו), ואם חלק אינו שלו אינה מקודשת.

כוס של שני	כוס של יין	כוס של מים	
בשניה רשד"ם	ביין שבכוס שותים ומחזירים	בכוס שלא חשבה על היין	2. רש"י
בשמו ששמו חשוב יותר	בכוס שיין לא בטל לגבי	בשניהם שהמים בטלו לגבי	1. ר"ת

כט - י

1. היו לו מיני כלים או מיני מאכל או שאר כל דבר, ואמרה לו:

תן לי מעט מאלו", ואמר לה: "אם אתן ליך תהיה מקודשת לי?"

א. אם אמרה: "הן", ונתן לה - הרי זו מקודשת.

ב. אבל אם אמרה לו: "תן לי מהן", או "השלך לי", או דברים שעניינם לא תשחק

עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד, ונתן לה - אינה מקודשת.

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

- 2. הגה:** ואם אמר לה בשעה שהוא נותן לה: "הרי את מקודשת לי", וקבלה - מקודשת (טור בשם הרא"ש). ואם קבלה בשתיקה, רק חזרה ואמרה: "תן לי", או "השלך" וכיוצא בזה - אינה מקודשת (כך משמע מדברי הרא"ש).
- 3.** וכל זה בהתחילה היא לומר: "תן לי מעט", אבל אם התחיל הוא לדבר: "אם אתן לך תתקדש לי", ואמרה לו בלשון שחוק: "הן", וקבלה ממנו - הוי ספק קידושין (סברת הר"ן).
- 4. וכן אם היה שותה יין ואמרה לו: "תן לי כוס אחד", ואמר לה: "אם אתן לך הרי את מקודשת לי בו", ואמרה: "השקני", (או תן) והשקה אותה - אינה מקודשת, שאין הדברים נראים אלא השקיני בלבד ולא תשחק עמי בדבר אחר.**
- א. ואם אמר בשעה שנתנו לה: "הרי את מקודשת לי", וקבלה - מקודשת.**

הר"ן(רמב"ן) - דווקא קיבלה בשתיקה, אבל חזרה ואמרה א' מלשונות אינה מקודשת, מפני שאמר תחילה בלשון שאלה "מקדשה לי?".

והר"ן עצמו - אפילו אמרה "הב לי" מקודשת, כיון שא"ל "הרי את מקודשת לי".

והרשב"א - כל שלא אמרה "הן" אינה מקודשת, שאף שחזר וא"ל "הרי את מקודשת לי", כיון שאמרה תחילה "הבה מיהבא" ודאי התכוונה שלא נוח לה בקידושין רק במתנה.

3. הר"ן(י"א): טעמו שאינה מקודשת כיון שסומכת על דיבורה הראשון שאמרה "הב" שאין רצונה לשם קידושין.

אבל אם הוא אמר תחילה "אם אתן לך תתקדשי לי?" ואמרה "תן", כוונתה תן כמו שאמרתה ומקודשת. **וכן** אם אמרה היא תחילה "תן" אם חזר וא"ל בשעת נתינה "התקדשי לי בו" אף שאמרה "בה מיהבא" מקודשת (שלא כה"ה בשם הרמב"ן).

אבל הרשב"א - אף שלא היא התחילה, כיון שהוא אמר בלשון שאלה, והיא לא ענתה "הן", אלא "הב" אף שחזר וא"ל בשעת נתינה "הרי את מקודשת לי בזה" - לא מהני, דכיון שלא השיבה לשאלתו "הן" ודאי לא נוח לה בקידושין רק במתנה.

ולכן: הוי ספק מקודשת.

1 א. אם אמרה "הן"

ת"מ: אבל שתקה לא מהני.

ול"א שתיקה מהני רק אם חזר וא"ל בשעת נתינה "הרי את מקודשת לי" וקיבלה בשתיקה.

1. קידושין(ת): (ג' דוגמאות)

ההוא גברא דהוה קא מזבין חומרי פתכייתא. אתאי ההיא איתתא אמרה ליה: הב לי חד שוכא. אמר לה: אי יחיבנא לך מיקדשת לי? אמרה ליה הבה מיהבה.

אמר רב חמא: כל "הבה מיהבה" - לאו כלום הוא.

ההוא גברא דהוה קא שתי חמרא בחנותא אתאי. ההיא איתתא אמרה ליה הב לי חד כסא. אמר לה אי יחיבנא לך מיקדשת לי? אמרה ליה אשקויי אשקייין. אמר רב חמא" כל "אשקויי אשקייין" - לאו כלום הוא.

ההוא גברא דהוה קא שדי תמרי מדקלא. אתאי ההיא איתתא א"ל שדי לי תרתי. אמר לה אי שדינא לך מיקדשת לי? אמרה ליה שדי מישדא. אמר רב זביד: כל "שדי מישדא" - לאו כלום הוא.

הרא"ש: בהא מיהבא - פירוש תתן לי זה, ולא תשחוק עמו בדבר אחר. כ"פ הרמב"ם.

תו"ס והרא"ש: הגמרא הביאה ג' דוגמאות להשמיענו שהן בדברי מאכל והן בדברי משקה, והן בדברים אחרים - לא כלום הוא.

א. רמב"ם: ואם אמרה הן, ונתן לה מקודשת. ב"י: ותימה, למה צריכה לומר "הן", אפילו שתקה וקיבלה מקודשת. וכ"מ מהרא"ש והרמב"ן. מיהו לפי הרשב"א (2). אתי שפיר.

2. הרא"ש: ואם אמר לה בשעה שהוא נותן לה: "הרי את מקודשת לי", וקבלה - מקודשת. וכן מצאתי בראב"ד.

משמע - שאם לא קיבלה בשתיקה אלא אמרה "תן לי" אינה מקודשת.

וקיבלה - מקודשת

הלכות קידושין

סימן כט: שצריך ליתן הכסף במתנה שלימה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע.

ב"ש: ותימה, למה פסק כנגד הרשב"א דס"ל דלא הוי קידושין אא"כ אמרה "הן".

ואף לר"ן – הוי רק ספק מקודשת.

הט"ז – ולא הוי רק ספק מקודשת.

הוי ספק מקודשת

ב"ש: סיכום הדעת אם הוא התחיל לדבר

▪ **לפי התו"ס** – טעם שאינה מקודשת אף ששתקה (כשהיא התחילה) לפי שסמכה על דבריה הראשונים ("תן לי" ולא לקידושין).

אבל כשהוא התחיל "אם אתן לך תתקדשי לי?" ואמרה "הב" – מקודשת, שהתכוונה תן כמו שאמרתה.

ואם אמרה "הב מיהבא" (פעמיים) – אינה מקודשת שהוא לשון שחוק וכמ"ש הרמ"א.

▪ **והר"ן** – י"א שאף שאמרה "הב מיהבא" מקודשת, ונראה דהוי רק ספק מקודשת.

ב"ש: ואף שאם אמרה רק "בה" מקודשת. וכ"מ מהמרדכי.

▪ **מיהו הרשב"א** – אף שאמרה רק "הב" אינה מקודשת. **ולכן להלכה:** אפילו לא השיבה בלשון שחוק מקודשת מספק. כ"כ ח"מ.

4 א . מקודשת

ח"מ: גם הרמ"א (2). כתב זה, ולא ידעתי למה כתבו שוב, הרי המחבר כתבו כבר.

אבל כששאל אותה וקיבלה בשתיקה אין זו הודאה, שהרי רק שאל אותה, ומה ששתקה סמכה על דבריה בתחילה "תן לי" בלא קידושין.

כ"כ ד"מ והב"ח.

לאפוקי הב"י (שאף שלא אמרה "הן" כיון ששתקה מקודשת).

אד הב"ש – מביא ראייה לב"י שמקודשת אף ששתקה : קידושין (יג). ההוא דחטף ורשכי, אמרה לו "תן לי", א"ל תתקדשי לי בו? קיבלה בשתיקה – אינה מקודשת שיכולה לומר "שלי לקחתי".

הא בדבר שאינו שלה מקודשת אף ששתקה.

כ"כ ר' בצלאל אשכנזי בשם הרשב"א – ראייה זו שמקודשת. וכ"פ להלכה.

כ"פ הט"ז – אף ששתקה מקודשת.

כ"כ עצמות יוסף ומהרי"ט.

אבל לד"מ והב"ח – צ"ל שהגמרא מיירי שחזר וא"ל בשעת נתינה "הרי את מקודשת לי".

סיכום: אמרה לו תן לי מאלו, ואמר לה "האם תתקדשי לי בו?" וקיבלה בשתיקה, האם מקודשת?

▪ **ב"י** – הוי מקודשת.

ב"ש, ר' בצלאל אשכנזי (הרשב"א), ט"ז, עצמות יוסף ומהרי"ט.

▪ **ח"מ** – אינה מקודשת.

כ"כ ד"מ, הב"ח.

2. וקיבלה בשתיקה.

הלכות קידושין

סימן ל': לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

סימן ל': לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

ובו יא סעיפים (קידושין: ה. גיטין: עז, עח. ב"מ: יא)

ל - א

1. המקדש את האישה בכסף או בשטר - אינו צריך שיתן הקידושין לתוך ידה, אלא כיון שרצתה לזרוק לה קדושיה, וזרקו, בין לתוך ידה בין לתוך חיקה או לתוך חצרה או לתוך שדה שלה - הרי זו מקודשת.

והרי ר"ג שהקנה לזקנים (מעשר עני ושני...) אף שלא עמדו בצד השדה?
התם לא מתורת חצר אלא מטלטלים אג"ק הקנה להם.
ורב פפא מתרץ - שאני התם דדעת אחרת מקנה, ואף שגם בגט דעת אחרת מקנה שאני גט שחוב הוא לה ואין שליחות.

הרא"ש: ולכן -

במתנה - שזכות הוא לה, ויש דעת אחרת מקנה - זוכה אף בחצר שאינה משתמרת ואף שאינו עומד בצדו.

במציאה - שזכות הוא לה אבל אין דעת אחרת מקנה, אם החצר משתמרת קנה, אבל א"צ לעמוד בצידה, לפי שקונה מדין שליחות.

אבל חצר שאינה משתמרת ואין עומד בצידה - לא קנה.

אבל הרי"ף - לא הביא דברי רב פפא (דעת אחרת מקנה) ולכן אין חילוק בין מתנה למציאה, ור"ג הקנה לזקנים מטלטלים אג"ק (ולכן בעיני חצר משתמרת).
מ"מ נראה כמו שכתבי.

הדין בקידושין:

לפי הרא"ש - דינו כמתנה, שהרי דעת אחרת מקנה ומתקדשת אף בחצר שאינה משתמרת ואינה עומדת בצידה.

ולפי הרי"ף - דלא ס"ל דעת אחרת מקנה, בעיני חצר משתמרת. כ"פ הטור.

והרמב"ם: סתם - המקדש את האישה בכסף או בשטר - אינו צריך שיתן הקידושין לתוך ידה, אלא כיון שרצתה לזרוק לה קדושיה, וזרקו, בין לתוך ידה בין

גיטין(עז): משנה - הזרוק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה - הרי זו מגורשת.
זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו, אפילו הוא עמה במטה - אינה מגורשת.

פרש"י: בתוך ביתה - מגורשת שקנתה לה חצרה.

גמ': בתוך ביתה או חצרה -

עולא אמר - והיא שעומדת בצד ביתה ובצד חצרה (אף שהיא חצר המשתמרת).

רבי אושעיא אמר - אפילו היא בטבריה מקודשת כיון שהחצר משתמרת לדעתה.

פרש"י: חצר המשתמרת לדעתה - כלומר על פיה וציוויה.

להלכה בגיטין:

הרי"ף והרא"ש: הלכה כעולא (דבעינן תרתי: חצר המשתמרת והיא עומדת בצידה), לפי שחצר נתרבה מידה ולא גרע משליחות. ובגט שחוב הוא לה ואין שליחות, דינה כיד שצריכה לעמוד בצידה.

אבל במתנה שזכות הוא לה - זכין לאדם שלא בפניו וזוכה אף שאינה בצידו.

ב"מ(יא): הדין במציאה -

ראה אותם (צבי שבור וכו') רצים ואמר זכתה לי שדי - זכתה לה שדה.

אר"י א"ש - והוא שיעמוד בצד שדהו.

ותקני ליה שדהו (אף שאינו עומד בצידו) שהרי חצרו של אדם לו קונה שלא מדעתו?

ה"מ בחצר המשתמרת, אבל אינה משתמרת בעיני עומד בצד שדהו.

הלכות קידושין

סימן ל: לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

כיון שרצתה לזרוק לה

ח"מ: משמע שצריכה להסכים לזריקה (בנוסף על הרצון להתקדש).

כ"כ הב"ח – שאם אמרה "תן קידושין בידי" וזרק לה אינה מקודשת, ואם א"ל סתם "קדשתני" וזרק לה הוי ספק מקודשת, שמא מקפידה לקבלו בידה.

אבל הרמ"ה כתב (ס"ו) – כשזרק לה הקידושין קרוב לה שמקודשת, דווקא שנתרצת להתקדש.

משמע שא"צ ריצוי על הזריקה אלא על הקידושין. כ"כ הב"ש.

לתוך חצרה

ח"מ: ובטור כתב – חצרה המשתמרת לדעתה.

והב"י – אם נדמה קידושין למתנה כבר פסק הרא"ש שא"צ חצר משתמרת, כיון שיש דעת אחרת מקנה שמירת הנותן חשובה כשמירת המקבל.

והמחבר פסק כהרמב"ם, והרמב"ם סמם עמ"ש בהלכות זכיה דבעי חצר המשתמרת או עומד בצד שדהו.

ואף הרמ"א שפסק בחו"מ כדעת הרא"ש שבשמירת המוכר סגי, אפשר שהכא מודה משום חומרת קידושין והוי ספק מקודשת.

כ"כ הב"ש.

והט"ז – אף לדעת הרא"ש בקידושין הוא מחמיר דבעינן חצר המשתמרת לדעתה דבעינן שתהא דעתה סומכת שכסף הקידושין היה בידה.

לתוך חיקה או לתוך חצרה או לתוך שדה שלה - הרי זו מקודשת.

כ"פ המחבר.

ב"י: נראה שבכל גוונא מקודשת אף בחצר שאינה משתמרת ואינה עומדת בצידה.

ואף שמתנה בחצר שאינה משתמרת הצריך עומד בצידה כהרי"ף! אפשר שבקידושין עדיפי ממתנה.

ויותר נראה – שכאן קיצר וסמל עמ"ש בהלכות מתנה.

סיכום:

• **בגט** – בעינן תרתי: חצר משתמרת וגם שעומדת בצד חצרה, כיון שחוב הוא לה.

• **במציאה** – בעינן רק חצר משתמרת וא"צ עומד בצד שדהו, לפי שזכות הוא לו וזוכה מדין שליחות.

• **במתנה** –

לפי הרא"ש: א"צ לא חצר משתמרת ולא עומד בצד שדהו, לפי שזכות הוא לו ויש דעת אחרת מקנה.

ולפי הרי"ף: דינו כמציאה דבעינן חצר משתמרת.

• **בקידושין**

לפי הרא"ש – דינו כמתנה

ולפי הרמב"ם – אפשר שדינו כמתנה, או כמציאה

א"צ שיתן לתוך ידה

ב"ש: ואם א"ל: תלי קידושין מעל גבי הקרקע הוי ספק מקודשת (רש"ך).

ול"ך לפקדון שהיה כבר בידה ועכשיו מקדשה בו דהוי קידושין אף שעכשיו לא נתן לה כלום, דשם בתחילה בא לידה ע"י נתינה.

ל - ב

1. היתה עומדת ברשות הבעל, צריך שיתן לתוך ידה או לתוך

חיקה. 2. הגה: השאיל לה הבעל מקום בחצירו, דינו כמו לענין גירושין. (ועיין לקמן סי' קל"ט סעיף י"א).

ואם יש שם אחד מג' דברים אלו, חלק רשות לעצמה, ומקום אחד השאיל לה ולא שני מקומות - ואינה מגורשת.

ויש מי שכתב: שאע"פ שאין שם שום אחד מג' דברים אלו - אינה מגורשת, עד שיהיה בתוך ארבע אמותיה.

1. גיטין(עז): הזורק גט לאשתו והיא בתוך בית בעלה או בחצרו ואפילו עמון במיטה – אינה מגורשת. לתוך חיקה או קלתה – ה"ז מגורשת.

2. שו"ע(קלט/יא): השאיר לה הבעל מקום בחצרו ולא יחד לה, ונפל על גבי קורה או ע"ג סלע: **אם** המקום שנפל אין בו ארבע אמות על ד' אמות ואין גבוה י' ואין לו שם לזו - הרי זו מגורשת.

ל - ג

הלכות קידושין

סימן ל': לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

קידושין מדעתה ולא הגיעו לידה או לחיקה - הרי זו מקודשת קידושי ספק. ואפילו אמרה לו: הנח קידושי על מקום זה, ואותו המקום של שניהם, הרי אלו קידושי ספק.

כרשות שהוא של שניהם

ב"ש: כ"כ הרמב"ם, דס"ל בהניח על הסלע של שניהם – ספק מקודשת. – אבל התו"ס – ס"ל שאינה מקודשת כלל.

קידושין(ת:): ת"ר – התקדשי לי במנה, תנם ע"ג הסלע – אינה מקודשת. ואם הסלע שלה מקודשת. היתה סלע של שניהם מהו? תיקו.
ה"ה – ואף שבמקח וממכר אינה קונה, בקידושין יש לחוש שמא משאיל לה זכותו.

ל - ד

1. היתה עומדת בסימטא (פירוש שביל של יחיד) או בצידי רשות הרבים, וזרקם לתוך ארבע אמותיה - מקודשת. ואם נשאר תוך ד' אמותיו - אינה מקודשת, א. אפילו נכנסה היא לתוך ד' אמותיו, כיון שקדם הוא לתוכם זכה בהם והם שלו.

1. בצדי רה"ר

ב"ש: אבל ברה"ר לא תיקנו ד"א (רמב"ם). כ"כ ד"מ.

מיהו הגמ"י והגמ"ר – כשדעת אחרת מקנה (גיטין קידושין) תיקנו ד"א אף ברה"ר.
כ"כ הרשב"א – שבגט תיקנו ד"א ברה"ר משום תקנת עגונות, ולכן מקישים קידושין לגיטין (ואף שבקידושין אין תקנות עגונות).
ולכן: אם זרק לה קידושין - ברה"ר תוף ד"א אמותיה הוי ספק קידושין.

לתוך ד' אמותיה

ח"מ: לפי רי"ו – כיון שקניין ד"א תקנת חכמים הוי רק קידושי דרבנן.
אבל דעת הר"ן – הוי קדושי דאורייתא, דהפקר ב"ד הפקר, מאחר שתיקנו חכמים מקודשת מהתורה.
כ"כ הב"ש.

ד' אמותיה

ב"ש: כתבו התו"ס – תוך ד' אמותיה אף ששניהם יכולים לשמור מקודשת.
אף שהרמב"ם – פוסל בגיטין (קלט/יג) ! ה"ד בגט שמחמירים כשמואל דאמר: עד שתשוש ותטלנו, אבל מהתורה מגורשת, וא"כ כל שכשר בגט מהתורה

1. גיטין(עת): משנה – היתה עומדת ברה"ר וזרק לה הגט: קרוב לה – מגורשת. קרוב לו - אינה מגורשת, מחצה על מחצה – ספק מגורשת. וכן לענין קידושין.

גמ': ה"ד קרוב לו, קרוב לה?

אמר רב - ד' אמות שלו זהו קרוב לו, ד' אמות שלה קרוב לה.

ה"ד מחצה על מחצה? כגון שהיו שניהם ב'ד' אמות.

א. וליחזי הי מנייהו קדם לתוך ד' אמות (והוא הזוכה)?
כ"כ הר"ן – מי שקדם לתוך ד' אמות זכה, ואין לחברו הבא לשם אח"כ זכות בו.
כ"כ הרמב"ם.

ורב שמן בר אדא בשם רבי יוחנן מפרש: קרוב לו - כל שהוא יכולה לשומרה אף רחוק מ'ד' אמות, קרוב לה - כל שהיא יכולה לשומרו (ולא הוא), מחצה על מחצה – שניהם יכולים לשומרו או שניהם אין יכולים לשומרו.

הרא"ש: ר' יוחנן לא חולק על רב, ולכן זרק תוך ד' אמותיה מקודשת.

ב"י: ואף שהמשנה מיירי שעמדו ברה"ר כיון שרב אשי ס"ל שלא תקנו ד"א ברה"ר ע"כ לומר שרה"ר היינו סימטא או צדי רה"ר.
כ"כ התו"ס והרשב"א.

הלכות קידושין

סימן ל: לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

בקידושין מקודשת ודאי (ה"ן).

מקודשת

ב"ש: אפילו אם בא אח"כ הבעל לתוך ד' אמותיה הוי קידושין, ואף שבגט כה"ג פסול! היינו רק מחומרא ולכן בקידושין כשר.

כיון שקדם הוא

ח"מ: ואם שניהם באו כאחד לתוך ד' אמות המציאה – קנו שניהם, אבל בקידושין הוי ספק מקודשת.
ח"מ: לפי הראב"ד לא תקנו ד"א רק בעומד, אבל לא במהלך, ואף שהרא"ש נחלק עליו, משום חומרת קידושין יש לחוש לראב"ד ולא הוי רק ספק מקודשת.

ל - ה

1. הלכה קמ"א: היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינה של

שניהם, וזרק לה קידושין: קרוב לו - אינה מקודשת, קרוב לה - הרי זו מקודשת, מחצה למחצה, או שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ואבדו קודם שיגיעו לידה - הרי זו ספק מקודשת.

כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה: כל שהוא יכול לשמור אותם והיא אינה יכולה, זהו קרוב לו. היא יכולה לשמור אותם והוא אינו יכול, זהו קרוב לה. שניהם יכולים לשמור אותם, או שניהם אינם יכולים לשמור, זהו מחצה למחצה.

ח"מ: כתב המרדכי (מהר"ם) – דווקא בב' כיתי עדים וכ"א אומרת קרוב לזה, אבל כת אחת שהיא מסופקת אין כל חשש שמעמידים האישה בחזקת פנויה כמעיקרא (כ"כ הב"ש – דהוי כמקדש בלא עדים).
ואם כת אחת נחלקה, שכל עד אומר אחרת – הוי ספקא דרבנן, משום שיש עד אחד שאומר קרוב לה והוי קידושי דרבנן.
כ"כ הב"ש.

ספק קרוב לה

ב"ש: כתב הריב"ש – בבית כנסת דינו כסמטא לענין ד"א.
ובית הלל כתב – דהוי כחצר השותפים.
והריב"ש – ס"ל כיון שרגילים לעשות בבית כנסת גיטין וקידושין הו"ל כסמטא.

שניהם אינם יכולים לשמור – ספק

ח"מ: פירוש אף אחד לא יכול לשומרו לבד רק יחד, אבל אם אף יחד לא יכולים לשומרו – לא מגורשת כלל, וכן בקידושין (תו"ס). כ"כ הב"ש.

1. גיטין (ע"ת): ה"ד קרוב לו, קרוב לה?

• **אמר רב** - ד' אמות שלו זהו קרוב לו, ד' אמות שלה קרוב לה.

• **ורב שמן** בר אדא בשם רבי יוחנן מפרש: קרוב לו - כל שהוא יכולה לשומרה אף רחוק מ' ד' אמות, קרוב לה – כל שהיא יכולה לשומרו (ולא הוא), מחצה על מחצה – שניהם יכולים לשומרו או שניהם אין יכולים לשומרו.

להלכה:

הרא"ש – אין כאן מחלוקת

רמב"ם - הלכה כר' יוחנן שחולק על רב.

ה"ן: תימה על הרמב"ם, הרי אין ד"א קונות ברה"ר אלא בסמטא?

והפרישה – ברה"ר היינו בסמטא.

ה"ה: מה שהשווה הרמב"ם רשות שאינה של שניהם מפני שדינם שווה לענין מכירה (ב"ב פה:).

1. קרוב לה מקודשת

ח"מ: אף שלא מצינו שיהא קניה תלויה בשמירה! מ"מ משום תקנת עגונות בגט התירו, ומשום הקש לקידושין אף בקידושין התירו.

ספר קרוב לו

ל - ו

הלכות קידושין

סימן ל: לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

טור(פרא"ה): זרק לה קידושיה, אפילו לתוך חיקה, ולא שקלתינהו אלא אשתיקה - יש מי שאומר שאינו כלום, כיון דלא ארצאי מעיקרא לאיקדושי ליה.

אלא אישתקיה

ב"ש: לכאורה היינו דעת הרמ"ה (טור סימן כח) דס"ל שכל שלא גילתה שנוח לה – אינה מקודשת אם זרק לה, אפילו לא נייערה.

והט"ז כתב – היינו דעת הגמ"ר (הרמ"א מב/א), שאם לא נתרצית וזרק לה והשליכתו לא הוי קידושין אף ששתקה. וגורס "שדתינהו" במקום "אישתקיה".

ואין לשבש הספרים בכך.

כיון דלא ארצאי

ח"מ: משמע שאם נתרצית מעיקרא על הקידושין מהני אף שלא נתרצית על הזריקה (כמ"ש לעיל).

ל - ז

1. אמר לה: התקדשי לי בדינר זה, נטלתו וזרקתו לים בפניו, או לאור או לכל דבר האבד - אינה מקודשת. ואין צריך לומר אם זרקתו בפניו למקום שאינו אבד שזה מוכיח שאינה חפצה בקידושין.
א. (ועיין לקמן סי' מ"ג סעיף א').

1. זרקתו לים

פ"ת(רע"א): דווקא תכ"ד (ת ח"צ).

זרקתו בפניו

ב"ש: מהב"ח משמע – שאם זרקתו והיה חצרה מקודשת, אא"כ אמרה בפירוש שאין רצונה להתקדש לו. וכן אם זרקתו בפניה תוך ד"א הוי קידושין.

1. קידושין(ח): ת"ר – התקדשי לי במנה

ונטלתו וזרקתו. לא מבעיא זרקתו בפניו שאינה מקודשת (שהרי מוכיח שאינה רוצה להתקדש לו), אלא אפילו זרקתו לים ולאש דהוה אמינא כיון שמתחייבת בנזק קידשה עצמה רק רצה לבדוק אם אינו כועס – קמ"ל שאינה מקודשת.

פרש"י: זרקתו לים – לומר שאינה רוצה. כ"פ הרמב"ם.

א. **שו"ע(מב/א):** אין האישה מקודשת אלא לרצונה. והמקדש אעשה בעל כורחה - אינה מקודשת.

ח - ל

1. אמר לה: התקדשי לי במנה, אמרה: תנהו לאבא, או לאביך, או לפלוני, ונתנו להם, אע"פ שאמר לה: התקדשי לי במנה שנתתי להם - אינה מקודשת.
2. אבל אם אמרה: שיקבלום לי - מקודשת, אפילו לא חזר ואמר: התקדשי לי במנה שנתתי להם.

תנם לאבא, ולאביך, לפלוני – אינה מקודשת.

1. קידושין(ח): ת"ר – התקדשי לי במנה,

הלכות קידושין

סימן ל': לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

ב"ש: ול"ד ל(כט"י) באמרה "נתון תיתן" שאם אמר לה בשעת נתינה התקדשי לי שמקודשת (לדעת הרא"ש) ! דשם היא קיבלה הקידושין. כ"כ הב"ח.

2. אפילו לא חזר

ח"מ: מ"מ כשנותן להם צ"ל "תזכו בקידושין אלו לפלונית" שאל"כ מניין ידעו לזכות לה (שהרי אמרה שיקבלום לי).

שיקבלום לי

ח"מ: וכשנתן אמר תזכו לפלונית או ששמעו כשאמרה לו שיקבלום לה, אז קבלתם הוי כאילו הגיעו לידה. כ"כ הב"ש.

פרש"י: אינה מקודשת – ול"ד תן מנה לפלוני ואקדש לך שמקודשת (שם ו:!) ששם היא אמרה מעיקרא, אבל כאן משטה היא בו, תן מעותיך לאחרים. כ"כ התוס' והר"ן.

טור – אפילו חזר ואמר: התקדשי לי במה שנתתי להם אינה מקודשת, שעדיין היא משטה בו.

2. (שם): ע"מ שיקבלם לי – מקודשת.

הטור – אפילו לא חזר ואמר התקדשי לי... דכיון שאמר כן מתחילה א"צ לחזור ולומר.

1. אע"פ שאמר התקדשי לי

ל - ט

1. **התקדשי לי במנה, ואמרה לו: הניחהו על הסלע - אינה מקודשת. ואם היה סלע שלה - מקודשת.**

א. (וי"א דווקא בייחדה לו הסלע, כגון שאמרה לו: תן על סלע פלוני או על סלע שלי, אבל אמרה סתם: על הסלע, ונתן על שלה - אינה מקודשת) (טור בשם הרמ"ה).

2. **היה סלע של שניהם - הרי זו מקודשת בספק.**

3. **הגה:** והרא"ש והתוספות מפרשים שכל זה מיירי שנתן אח"כ לתוך חיקה בשתיקה, אפילו הכי אם אמרה תחלה: תן על סלע - אינה מקודשת, ובסלע שלה מקודשת.

הסלע" סתם.

2. (שם): סלע של שניהם מהו? תיקו.

3. של שניהם מהו?

הרא"ש: לא לענין קניין (שהרי קי"ל של שניהם אינה קונה), אלא דמיירי אפילו זורק לתוך חיקה וקיבלתו, כיון שאמרה תחילה תנע"ג הסלע הוי כאילו אמרה: "איני חפצה בקידושין" ואפילו זרקו לה ושתקה לא מקודשת.

ושאלת הגמרא, כשאמרה תנע"ג סלע של שניהם וזרק לתוך חיקה איך נפרש דעתה בחצר של שניהם? כ"ד התוס'.

[נ"מ:] בין רש"י לתוס' והרא"ש – כחצר של שניהם לפי התוס' והרא"ש – אינה מקודשת כלל. ולפי רש"י והרמב"ם – ספק מקודשת .]

1. הניחהו על הסלע

1. **קידושין(ת:):** ת"ר – התקדשי לי במנה, ואמרה לו: הניחהו על הסלע - אינה מקודשת. ואם היה סלע שלה - מקודשת.

פרש"י: היה סלע שלה – מקודשת, שחצרו של אדם קונה, והרי כאילו קבלתו.

והתוס' – לא בגלל קניין חצר, שהרי קי"ל חצר השותפות אינה קונה (ב"ב פד:), אלא כל שהסלע שלה סמכה דעתה.

א. **הרמ"ה:** דווקא בייחדה לו הסלע, כגון שאמרה לו: תן על סלע פלוני או על סלע שלי, אבל אמרה סתם: על הסלע, ונתן על שלה - אינה מקודשת.

ב"י: כלומר, כל שאמרה לו תנהו על הסלע סתם הוי כאילו אמרה איני חפצה בקידושין. הילכך אפילו נתנה על הסלע שלה לאו כלום הוא. אבל כשאמרה תנהו על הסלע שלי הוי כאילו חפצה בקידושין.

ייחדה לו סלע – ל"ד ייחדה "סלע פלוני" אלא אף שאמרה "על הסלע שלי" מקודשת. לאפוקי אומרת "על

הלכות קידושין

סימן ל: לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

▪ והרש"ך – ספק מקודשת.

א. וי"א דווקא בייחדה

ח"מ: אף שכתב בלשון י"א הדבר מוסכם ואין חולק ופשוט הדבר, שהרי כשאמרה: "תן על הסלע" דרך דחייה הוא, ומה מועיל אם אמרה אח"כ תן על הסלע שלי.

והט"ז – הלשון "ויש אומרים" (ביו"ו) טעות הוא שהרי המחבר הביא את הגמרא, והרמ"ה לא בבא לחלוק, אלא צריך לגרוס "יש אומרים" (בלי וי"ו) ואינו חולק.

3. שנתן אח"כ לתוך חיקה

ב"ש: וברא"ש – כתב זרק לתוך חיקה אינה מקודשת, כמו ב "הבא מיהבא", שאפילו נתן בידה בשתיקה אינה מקודשת כיון שגילתה דעתה שאינה רוצה בקידושין. מיהו יש חילוק אחר, אם בעת שנתן אמר "הרי את מקודשת לי" וקיבלה בשתיקה (כט"י), אם נתן לה מקודשת ואם זרק לה אינה מקודשת.

ב"ש: לפרש"י והרמב"ם – איירי שתקדש מתורת חצר אם הסלע שלה, וכן בסלע של שניהם עלתה בתיקו. אף שבעלמא בחצר השותפים אין קונים זה מזה, מ"מ בקידושין שיש לה חלק, ולו ניחא שתקנה אמרינן שמקנה החצר.

ולשיטת התוס' והרא"ש – לא איירי בתורת חצר, כי חצר השותפים לא מהני אף קידושין. אלא איירי שבא לידה שאז אם אמרה הניחהו על הסלע סתם אין רוצה להתקדש אף שהגיע לידה אינה מקודשת.

מיהו לשיטת התוס' אם היה הסלע שלה ועמדה אצלו מקודשת מדין חצר.

על הסלע – אינה מקודשת

ברש"ך: ואם הסלע קרוב ל ד' אמותיה יש לחוש לקידושין.

באה"ט: נתן הכסף ע"ג קרקע ונטלתו משם:

▪ ת' מהרי"ל – אינה מקודשת כלל.

▪ הרשד"ם – מקודשת גמורה.

כ"כ הראנ"ח והרמ"ש.

▪ מהריב"ל – אין בידי להכריע.

ל - י

1. התקדשי לי בכיכר זה, ואמרה לו: תנהו לעני פלוני, אפילו

וזיה עני הסמוך עליה - אינה מקודשת. א. (וגם זה מיירי שנתנו אח"כ בחיקה) (טור).

אם העל החוב גוי – מקודשת ודאי.

ואם ישראל – ספק מקודשת.

א. שנתנו אח"כ בשתיקה

ט"ז: פירוש שאח"כ נתן בתוך חיקה בשתיקה אפ"ה אינה מקודשת שהדיבור "תנהו לעני" מורה שאינה חפצה בקידושין.

1. קידושין(ח): התקדשי לי בכיכר. תנהו לעני -

אינה מקודשת, אפילו עני הסמוך עליה.

מאי טעמא? אמרה לו כמו שאני חייבת הצדקה אף אתה חייב בצדקה, וזה אינו כסף קידושין.

1. תנהו לעני

רשד"ם: היתה בעלת חוב, ובע"ה דוחק בה, וא"ל אדם

אחר: האם תקדשי לי בזה? ואמרה תן בעל חוב שלי:

ל - יא

1. התקדשי לי בכיכר זה, ואמרה לו, תנהו לכלב זה: אם היה

לכלב שמת, הרי מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת.

א. ואם היה רץ אחריה לנשכה, הרי זו ספק מקודשת.

2. הגה – התוס': וגם זה מיירי בכה"ג שנתן אח"כ בחיקה.

הלכות קידושין

סימן ל: לאיזה מקום צריך ליתן הכסף, ודין אם קדשה בכיכר.

3. אמרה היא מתחלה: תן ככר לכלב, או תן דינר על הסלע, ואתקדש אני לך - י"א דדינו כאמרה: תן דינר לפלוני (שמקודשת) (טור בשם י"א), וכמו שנתבאר לעיל סי' כ"ט סעיף ב', ויש להחמיר בדבר (טור).

הנאה לאחר (ללוה). לפיכך גמר הערב ומשעבד נפשו. משאכ"כ שאין הנאה לאף אחד שלא דומה לערב ואינה מקודשת?

ידעתי נוטה של"ד לערב ואינה מקודשת וראוי להחמיר. כ"כ הר"ן בשם הרמב"ן בשם י"א - דבמוציא ממון לאיבוד לא מהני, וכן אם א"ל: זרוק מנה לים ואקדש אני לך - אינה מקודשת (של"ד לערב).

1. כלב שלה - מקודשת

ח"מ: אף שלא בא לידה כיון שיש לה הנאה מזה מקודשת.

ה"ג מעשה ניסים (ספר ראש פינה) - מש"ה א"צ לחזור ולומר הרי את מקודשת, בשעה שנותן לכלב.

1. שם(ת): התקדשי לי בכיכר, תנהו לכלב - אינה מקודשת. ואם היה כלב שלה מקודשת.

בעי רב מרי: כלב רץ אחריה מהו? בההוא הנאה דקא מצלה נפשה מיניה גמרה ומקניא ליה נפשה או דלמא מצי אמרה ליה מדאורייתא חיובי מחייבת לאצולן? תיקו.

הר"ן: ואף בעני הסמוך על שולחנה (ס"י) אינה מקודשת, אף שיש לה הנאה! מ"מ בכלב שהוא הצלה של גופה חשוב טובא ומקודשת.

3. הרא"ש: אם אמרה "תן מנה ע"ג סלע או כיכר לכלב (שאין הנאה לשום אדם) ואקדש אני לך": האם מקודשת מדין ערב כמו "תן מנה לפלוני ואקדש אני לך" שמקודשת (כט/ב). א"ד שאני גבי ערב שאף שלא הגיע הנאה לערב יש

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

ובו ט' סעיפים (קידושין: ג, ז, ח, ט, יב, מוח. כתובות: עג)

לא - א

1. אין מקדשין בפחות משוה פרוטה.

2. ומיהו אם קדשה בחפץ סתם, אין צריך לשום אותו תחלה אם שוה פרוטה (כדי שתדע שוין), אלא אם שוה פרוטה, מקודשת. א. ואפילו אם אמר לה: התקדשי לי בחפץ זה ששוה 50 זוז, ולא שמו אותו תחלה, אם נמצא אח"כ ששוה 50 זוז, מקודשת.

עשה כן מקודשת מספק שמא שווה פרוטה במדי (כמ"ש ס"ג) ויבוא לתקלה (ברכה לבטלה, או שמא יקדשנה אחר).

בפחות משווה פרוטה

מל"מ"ת' הרדב"ז: מי שזרק קידושין לאישה פחות משווה פרוטה ולא הספיק להגיע לידה עד שנתייקרו ועמדו על שווה פרוטה – הולכים לפי המקבל, וכיון שהיא קיבלה שווה פרוטה מקודשת, אף שהוא לא חסר פרוטה, מדין עבד כנעני שנקנה לעצמו אף שלא חסר כלום (שאחר שיחררו).

ה"ה עושה שליח לקדש לו אישה בפחות משווה פרוטה, ולפני שקידשה התייקר ועמד על שווה פרוטה – מקודשת, ול"א דלא הוי שליח על פחות משווה פרוטה.

וכ"ד הר"ן – שהסתפק אם נתן לה חצי פרוטה ואמרה "לי הוא שווה פרוטה"? משמע שאם קיבלה שווה פרוטה מקודשת אף שהוא נתן פחות משווה פרוטה.

פחות משווה פרוטה

הג' מל"מ: נסתפק הרב (מל"מ) אם קידש אישה באתרוג שאינו שווה פרוטה ובשביל מצוותו שווה פרוטה האם מקודשת?

ברכ"י בשם חכם אחד – אינה מקודשת. ופ"ת – תלוי במחלוקת ח"צ * ומהר"ם מינץ במי שפסל אתרוג גדול ויפה של חברו כמה משלם: לפי מהר"ם מינץ – משלם לו אתרוג קטן לצאת בו י"ח,

1. קידושין(יב.): אין האישה מתקדשת בפחות משווה פרוטה.

2. קידושין(ז.): ההוא גברא דאקדיש בשיראי (בגד יקר).

אמר רבא – לא צריכה שומא (בשעת הקידושין). ר' יוסף אמר – צריכה שומא.

✓ ואי אמר ליה בכל דהו (פירוש כמות שהם) כו"ע לא פליגי דלא צריכה שומא (שודאי אינם פחות משווה פרוטה).

פרש"י: צריכה שומא – ואם לא שמם לפני הקידושין אינה מקודשת כיון שלא סמכה דעתה.

הר"ן: בכל דהו – פירוש שקידשה בתם. כ"כ הרשב"ץ.

א. (שם): אי א"ל חמישים (התקדשי לי בזה ששוה 50) ולא היו שווים 50 – ודאי אינה מקודשת. כי פליגי דא"ל 50 ושווה 50.

✓ רבה אמר – לא צריכה שומא שהרי שווה 50.

רב יוסף אמר – צריכה שומא, כיון שהאישה לא בקיאה בשומא לא סמכה דעתה (פירוש חושבת שאין שווה 50 ולא רוצה להתקדש).

והילכתא שיראי לא צריכה שומא (כרבה).

1. אין מקדשין בפחות משווה פרוטה

הט"ז: משמע שיש בזה איסור לכתחילה, שהרי אם

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

2. אם שווה פרוטה מקודשת

ב"ש: היינו מקודשת למפרע משעת קידושין. כ"כ ח"מ. אבל אם מקדש באבנים טובות וכיו"ב צריך לשום בשעת קידושין, שאל"כ אינה מקודשת ואפילו לא משעת שומא (רש"י, תו"ס).

מהרי"ט – ואם לא שמו צריך לקדשה מחדש, וא"צ לקחת הקידושין ולקדש שוב, אלא א"ל הרי את מקודשת לי בזה. ול"א דהוי שתיקה שלאחר מתן מעות כיון שדומה לשידוך (רשב"א).

א. שווה 50 זוז מקודשת

פ"ת: כתב ס' קהלת יעקב – משמע שאם שווה פחות מ 50 אינה מקודשת אפילו פחות משיעור הונאה. שפחות מ 50 אינה מקנה עצמה ולא שייך בזה מחילה. ואם נמצא החפץ שווה הרבה יותר מ 50 מקודשת ואינה חייבת להחזיר המותר, שגם כאן שייך לומר כמו הדין בחליפין (חו"מ רכז/כ) שזה רוצה באישה יותר מהחפץ.

מיהו מה ששוה גדול יותר מהקטן אחר החג חייב לשלם. ולפי הח"צ – חייב לשלם לו דמי אתרוג כמו ששוה בחג. וכ"ד מל"מ. וא"כ בקידושין: לפי הח"צ - מקודשת. ולפי הרמ"מ – אינה מקודשת.

פחות משווה פרוטה

המקדש בפחות משווה פרוטה ואמרה האישה: לי שווה פרוטה, האם מקודשת?

קידושין(ת): רב כהנא לקח סודרא מאבי הבן לפדיון בנו (אף שלא היה שווה ה' סלעים), אמר: לי שווה ה' סלעים:

א"ר אשי – דווקא רב כהנא שהיה אדם גדול ולובש סודרא בשבילו שווה אבל לכו"ע לא.

הר"ן – יש להסתפק אם קידש אישה בפחות משווה פרוטה ואמרה: לי שווה פרוטה, אפשר כיון שלא שווה פרוטה לא כל הימנה להשוותו לשווה פרוטה.

לא - ב

1. י"א שאם קדשה בדבר שאין בקיאה בשומתן, ופעמים טועים

בהם הרבה, כגון אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהם, ואמר לה: התקדשי לי באבן זו ששוה נ' זוז - צריך שומא, דלא סמכה דעתה.

א. ויש מי שאומר שאפילו קידש באבן סתם, ולא אמר לה ששוה נ' זוז - צריכה שומא, ולכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן.

2. **הגה:** ואם קדשה בטבעת שיש בו אבן, או בסתם טבעת, ונמצא של נחושת, אע"פ שאין דרך לקדש בכך - חיישינן לקידושין (ב"י בשם תשובת הר"ש בר צמח ומרדכי). א. ואפילו אמרו העדים תחת החופה שהוא של זהב, ונמצא נחושת, אע"ג דלענין דינא נראה דלא הוי מקודשת, אפ"ה יש להחמיר לענין מעשה (תשובת מיימוני).

ב. ומ"מ נוהגין תחת החופה לשאול לעדים אם הטבעת שוה פרוטה, כדי שתדע הכלה שאין מקדשה רק בשווה פרוטה (או"ח).

ג. גם נוהגין לכסות פני הכלות הצנועות, ואינן מקפידות במה מקדש אותן (מבואר בתשובת הרשב"א).

שיש שאינם יקרים ורגילים לטעות שהם יקרים צריכים שומא, שאל"כ לא סמכה דעתה.

לפיכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן טובה.

• **והרא"ש** – לא ברור מה נהגו להסיר האבן מהטבעת, הרי "בכל דהו" (שלא הזכיר הסכום) לא חולקים רבה ורב יוסף שא"צ שומא (לל"ק).

[כלומר: רק כשמזכיר הסכום צריך שומא].

אבל הר"ן – באבן טובה שיש מקום לטעות בשוויים,

0. **קידושין(ט):** הילכתא כרבה (לאפוקי רב יוסף) ששיראי א"צ שומא.

תו"ס: וקשה, למה צריך לומר שהילכתא כרבה, הרי בכל הש"ס הילכתא כמו רבה מול רב יוסף (חוץ מ'ג דברים)?

• **ואר"ת** - קמ"ל דווקא בשיראי א"צ שומא ששמותם ידועה ואין רגילות לטעות, אבל אבנים טובות ומרגליות

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

שהאישה מתאוה להם שאז סומכת דעתה (ומוכנה בכל מחיר להתקדש) לבין שאר דברים שלא סמכה דעתה.

צריך שומא

ח"מ: ואם לא שמו אלא אחר קידושין:

לרש"י – אינה מקודשת כלל.

לרמב"ם – מקודשת משעת שומא (ולא למפרע).

כ"כ הר"ן.

והב"ש – אף לרמב"ם לא מהני שומא אח"כ (לאפוקי

הר"ן בדעת הרמב"ם), וצריך לקדשה מחדש.

א. אפילו קדשה סתם

ח"מ: זוהי דעת הר"ן (ר"ת) שאף שקדשה סתם היא

טועה וסוברת שהאבן שווה יותר (ואין רצונה להתקדש בפחות).

ספר קהלת יעקב – דווקא ראתה את האבן של קידושה

אז יש מקום להטעות עצמה, שסבורה ששווה הרבה יותר.

אבל אם לא ראתה קידושה הרי רואים שרצונה להתקדש

בכל שהוא. ולכן אף בלא שומא מקודשת.

והראיה (כח"ו): קידשה בפקדון שהיה אצלה, ונגנב או

אבד, אם נשאר בו שווה פרוטה מקודשת, ואף שלא ידעה

סכום הפקדון.

ואם כן כשמכסים פני הכלות אפילו קדשה באבן טובה

מקודשת ודאי.

2. שיש בה אבן... חיישינן לקידושין

ב"ש: הוי ספק כיון שי"א שלא סמכה דעתה. וכ"ש אם

יש בו זיוף לדעת הי"א (א1). אינה מקודשת כלל.

מיהו לדעת הרשב"ץ – חיישינן לקידושין כיון שמקדש

אותה סתם.

חיישינן לקידושין

מרדכי: א"ל "התקדשי בזהב שיש בו" מקודשת.

אע"פ שאין דרך לקדש בכך

ח"מ: טעמו – אף שסומכת דעתה ששווה יותר, כל שלא

פירש בשעת קידושין הוי דברים שבלב, ואפשר דסברה

וקיבלה (ולכן הוי ספק מקודשת).

א. יש להחמיר

ב"ש: אף שאם הוא היה מטעה אותה אינה מקודשת!

שאני הכא שהוא לא הטעה אותה אלא העדים. כ"כ ח"מ.

ג. נוהגים לכסות

ב"ש: אף שלא כיסתה פניה, הרי שואלים העדים אם

הוא שווה פרוטה! מ"מ י"ל דלא סמכה שהרי ראתה

ששווה יותר (וכמו בחו"מ רכז/כב: שאם א"ל המוכר

אפשר שחושבת ששווה הרבה אף רבה יודה שצריך שומא אע"פ שלא אמר שווים. לפיכך נהגו שלא לקדש באבן טובה.

1. לקדש באבנים טובות

והרא"ש – אם אמר שווים צריך שומא שאז עשויה לטעות, ואם לא אמר א"צ שומא.

א. ר"ת – צריך שומא, שיתכן שסבורה ששוים יותר.

כ"ד הר"ן.

רמב"ם – בדברים שהאישה מחמדתן, כגון אבנים

טובות או בגדים, אף שאמר שווים א"צ שומא שמתוך

שמתאוה להם גמרה ומקניא נפשיה כל כמה ששווה.

אבל בשאר דברים כגון שאין האישה מחמדתן – צריך

שומא.

2. רשב"ץ: קידש בטבעת ונמצאת של נחושת אין

זה מספיק לבטל הקידושין, כיון שלא א"ל שהיא של

כסף, אלא שהיא חשבה ששל כסף הם ודברים שבלב

אינם דברים, שהרי קי"ל קדשה ב"כל דהו" (פירוש

סתם) א"צ שומא, כיון ששווה פרוטה מקודשת.

או שמא אינה מקודשת דכיון שרגילות לקדש בשל כסף

הוי כמפרש. וצ"ע!

מ"מ או"ת (הר"ם) – הקידושין פסולים.

ב"ש: לסברת ר"ת אינה מקודשת כלל, שהרי ס"ל

באבנים טובות אף אלא הזכיר סכום צריכים שומא, כיון

שחושבת ששווה הרבה יותר, וכ"ש כאן.

א. ת' מימוני (מוהר"ם) – ואם אמרו העדים תחת

החופה שהוא של זהב, ולא היה של זהב – אינה

מקודשת, מ"מ למעשה צריכה גט.

ב. או"ת: לכן נהגו לומר לעדים בשעת קידושין

"טבעת זו שווה פרוטה" בפני האישה, שאף אם הוא

של נחושת אין זה טעות שהרי הודיעו לה ששווה

פרוטה.

ג. רשב"א: עכשיו נהגו בנות ישראל הצנועות

שמכסות פניהן בשעת קידושין ואין מדקדקים, או

מקדשה בפרוטה.

1. ופעמים טועים בהם הרבה

ב"ש: היינו לפירוש הרא"ש, שסבורה שאינו שווה כל

כך (50), ולכן אין קפידא אא"כ אומר ששווה כו"כ.

ולהר"ן – הטעם שסברה ששווה הרבה יותר, ולכן אף

שקדשה סתם (שלא הזכיר הסכום) צריך שומא.

והרמב"ם – ס"ל כהרא"ש, אלא שמחלק בין תכשיטים

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

להעיד שאיש זה הרוצח. ועוד הרי לא זזה ידם עד שבדקה וראוה בודאי חשוב ראייה.

ואינן מקפידות במה

ח"מ: ולכן אף שקידשה בטבעת של נחושת או של זהב ונמצא נחושת – מקודשת, דהוי כאמרה תיתן מה שתרצה ובלבד שיהא שווה פרוטה.

שאינו שווה אלא זוז עכ"ל יכול לטעון אונאה). מש"ה מכסים פניה.

לכסות פניה

ספר קהלת יעקב: ח' מהרי"ט – אחד שקידש אישה שפניה מכוסות בשעת קידושין ולא ראו אותה, אח"כ כשהלכה החזירו פניה כדי שיוכלו להעיד מי המקודשת אין לחוש לקידושין כלל, דהוי מקדש בלא עדים.

ולענ"ד – פשוט שמקודשת, שחשוב ידיעה וראיה. וכמו שאם ראו אחד שפניו מכוסות שרצה וכי לא יכולים

לא - ג

1. קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו, ששוה פחות משוה פרוטה, הרי זו מקודשת מספק, שמא דבר זה שווה פרוטה במקום אחר.
2. וי"א שאם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם, אם לא היה שווה פרוטה באותו מקום - אינה מקודשת כלל, שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסיד ויאבד ולא יהיה שווה פרוטה.

אבל מהרא"ש משמע – שאם אנו יודעים ששוה פרוטה במקום אחר מקודשת מהתורה (הט"ז – שהרי הרמב"ם ס"ל כיון שאפשר ללכת לשם הוי המקום ההוא כמו כאן ממש), ורק שאין יודעים חוששים שמא שווה פרוטה במדי הוי רק ספק מקודשת. כ"ד הר"ן

אבל דעת הר"י – אפילו ידוע ששוה פרוטה במקום אחר הוי רק ספק, שאין לך אלא מקומו ושעתו (וכמו שכתב ה"ה בדעת הרמב"ם). ומה שחוששים שמא שווה פרוטה במקום אחר הוא גזרה אטו אותו מקום (הר"ן – שמא יהא אחד ממדי כאן וכשיראה שאין חוששין להם, אף במקומו לא יחוש).

א"כ אין חילוק בין דבר המתקיים שאינו מתקיים אלא בכל גוונא הוי ספק משום הגזרה.

וכן מסתבר.

כ"כ מהרי"ק בדעת רש"י. כ"ד הרמב"ן והרשב"א.

1. שמא שווה פרוטה במקום אחר

ספר מעין גנים: ודוקא שקידשה סתם, אבל א"ל שמקדשה בפרוטה ולאחר ששמו אותה אינה שווה פרוטה – אינה מקודשת כלל אף ששוה פרוטה במדי, שהרי לא נתרצית להתקדש בפחות משווה פרוטה במקומה.

שווה פרוטה במקום אחר

ח"מ: וה"ה אם יש עדים שיודעים שהוא שווה פרוטה

1. קידושין(יב): אמר שמואל – קידשה

בתמרה אפילו כור של תמרים בדינר (שאז תמרה אינה שווה פרוטה) – מקודשת, חיישין ששווה פרוטה במדי.

והתנן בפרוטה (ולא פחות)?

ל"ק: בפרוטה מקודשת ודאי, בפחות משווה פרוטה מקודשת מספק.

פרש"י: אם שווה פרוטה במקומה הוי קידושין ודאי ואף שאחר קידשה אינו כלום, ואם אינה שווה פרוטה לא הוי קידושי ודאי לבטל קידושי אחר, אלא צריכה גט משניהם.

הר"ן: מהגמרא משמע – שרב חיסדא ורבנן חלוקים על שמואל.

מש"ה פסק בה"ג - שלא כשמואל.

ואבל הרי"ף והרא"ש – פסקו כשמואל.

כ"פ הרמב"ם, ה"ה(רמב"ן ורשב"א).

2. הרמב"ם: אם קידש בתבשיל או בירק שאינו

מתקיים וכיוצא בהם, אם לא היה שווה פרוטה באותו מקום - אינה מקודשת כלל, שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסיד ויאבד ולא יהיה שווה פרוטה.

כ"כ ה"ה(רמב"ן).

ה"ה: מהרמב"ם משמע שאפילו ידוע ששוה פרוטה במדי אינה אלא ספק מקודשת, שאין לך בכסף אלא מקומו ושעתו.

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

מקודשת מספק

ספר קהלת יעקב: טעם שצריך שווה פרוטה

בקידושין

א. בעיני כסף, שלמדו "קחה קחה" משדה עפרון שכתוב שם "כסף" ובפחות משווה פרוטה אינו כסף.

ב. אין אישה מקנה עצמה בפחות משווה פרוטה.

ולפ"ז: אם שווה פרוטה במקום אחר מקודשת ודאי:

לפי טעם (א.) – כיון ששוה פרוטה במדי מקרי כסף.

ולפי טעם (ב.) – שאין האישה מקנה עצמה בפחות מפרוטה, כיון שפשטה ידה וקיבלה לא שייך טעם זה (שהרי הסכימה בפחות משווה פרוטה).

וגם הר"ן כתב – אם שווה פרוטה במקום אחר ונתרצית לקבל קידושין, הוי כאמרה לדידי שווה פרוטה.

במקום אחר הוי רק ספק אף שיש לו דרך לשם, לפי שאין להקדש רק מקומו ושעתו.

כ"ד הר"י והרא"ש.

לאפוקי הרמב"ם – שס"ל דהוי מקודשת ודאי.

מיהו יש להסתפק אם יש דרך לשם ושם שווה פרוטה, הוי כאומר לה מאחר שאת הולכת לשם התקדשי לי שם ותהיה מקודשת כשתגיע לשם!

שווה פרוטה במקום אחר

ב"ש: ולפי הרמב"ם אם ידוע ששוה פרוטה במקום אחר הוי מקודשת ודאי, ודוקא כשידוע לעדים, אבל כשאין ידוע לעדים הוי כקדשה בלא עדים.

לא - ד

1. **הא דאמרינן שהיא מקודשת מספק שמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר, צריכה גט להתירה לעלמא. ואם רוצה לקיימה, צריכה קידושין אחרים.**
2. **ואם קדשה אחר קידושין גמורים, יגרש ראשון ונושא שני, אבל לא יגרש שני וישא ראשון** (שלא יאמרו מחזיר גרושתו).
3. **הגה:** ודוקא שלא בא עליה השני קודם גירושין, אבל בא עליה הרי נאסרה לראשון (מדרכי), וכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל (ועיין מו/ה).
4. **וי"א שאם ילדה משני ולא גירש ראשון - הוולד כשר.**

שגירשה הראשון, אבל בא עליה הרי דינה כספק א"א לראשון וזינתה עם השני, נמצא שנאסרה על שניהם (לבעל ולבעל), ואפילו נישאת ע"פ חכם לשני, אסורה לשניהם.

4. **הרמ"ה:** ואם ילדה משני ולא גירש ראשון - הוולד כשר, דנהי דחיישין לקידושי ראשון להצריכה גט, אבל לא לפסול הוולד.
ב"י – טעמו, דס"ל כר"י שטעמו של שמואל משום גזרה (עיין ביתר פירוט בח"מ – 4).

1. צריכה קידושין אחרים

ב"ש: ואם ידוע ששוה פרוטה במקום אחר – א"צ קידושין אחרים. וכמו בקידושי קטנה שאינו אלא מדרבנן וא"צ קידושין אחרים אלא כשיגדל יתכוון בביאה לשם קידושין.
כ"כ הב"ח.

1. **קידושין (יב.):** אמר שמואל – קידשה בתמרה אפילו כור של תמרים בדינר (שאז תמרה אינה שווה פרוטה) – מקודשת מספק.
רש"י: וצריכה גט להתירה לעלמא.
טור – ואם רוצה לקיימה צריכה קידושין מחדש.
2. **הטור:** ואם קדשה אחר קידושין גמורים, יגרש ראשון ונושא שני, אבל לא יגרש שני וישא ראשון.
ב"י – טעמו, שאם יגרש שני וישא ראשון, יאמרו גירש הראשון תחילה ונשא שני, ועכשיו גירש שני וחזר ראשון ונשאה נמצא מחזיר גרושתו.
וכמו בגיטין (טו): אישה שיצא עליה קול שראשון קידשה ואח"כ קידשה שני קידושין גמורים – מגרש ראשון ונושא שני, ולא יגרש שני וישא ראשון דאתי למימר מחזיר גרושתו מן הנישואין.
3. **מהרי"ק:** דווקא שלא בא עליה השני עד לאחר

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

ואם כנסה שני קודם שגירש ראשון, הרי זו אסורה עליו עולמית, אף לאחר שגירש ראשון (ועיין לעיל סי' ל' סעיף ד').

4. הוולד כשר

ח"מ: זוהי דעת הרמ"ה – שהולך לשיטת ר"י (ב"י), דס"ל שאין להקדש אלא מקומו ושעתו וקידושי ראשון אינם כלום, ורק חומרא בעלמא שהצריכו גט מראשון גזרה ששמא יחש כאן אחד מאנשי מדי... ע"כ הוולד כשר.

אבל לדעת רמב"ם – אפילו שווה פרוטה במדי (שאז מקודשת ודאי לראשון) הוי הוולד ממזמר גמור, ואם הוי ספק מקודשת, הוי ספק ממזר.

ב"ש – ורו"פ ס"ל כהרמ"ה, שהבנים מותרים, שהחשש הוא רק מדרבנן, וגם ה"ה והרמב"ם ס"ל שאינו אלא מדרבנן.

2. ואם קידשה אחר

ח"מ: ואם גם השני קדשה בפחות משווה פרוטה, א' מגרש ושני נושא, בין ראשון או שני כמבואר (מו/ו).

ב"ש – ואם השני קידש באותו חפץ שאינו שווה פרוטה מותרת לראשון וא"צ גט משני, ממ"נ: אם שווה פרוטה באיזה מקום הרי מקודשת לראשון ולא לשני, ואם אינו שווה פרוטה בשום מקום אינה מקודשת לאף אחד.

שו"ע(מו/ה): יצא עליה קול שהיא מקודשת לפלוני, ובא אחר וקדשה בפנינו, בודקים על קדושי ראשון שהם בקול, אם באו עדים ברורים בראיה ברורה שהיא מקודשת לראשון, אין קדושי שני כלום; ואם לאו, מגרש ראשון שקדושו בקול, ונושא שני שקדושו ודאי.

ואם גירש השני, לא יכנס ראשון, שמא יאמרו: החזיר גרושתו מן הארוסין אחר שנתארסה לאחר.

לא - ה

1. האומר לאישה: התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו,

התקדשי לי בזו, אם יש באחד מהן שוה פרוטה - הרי זו מקודשת; ואם לאו - אינה מקודשת אלא מספק, שמא תשווה תמרה אחת פרוטה במקום אחר.

א. ואם אמר לה: התקדשי לי בזו ובזו ובזו - כלן מצטרפות, שאם יש בכלן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק.

ב. היתה אוכלת ראשונה ראשונה אם יש באחרונה שווה פרוטה - מקודשת, והאם לאו אינה מקודשת אלא מספק, שאותם תמרים שאכלה הרי הן כמלוה, והמקדש במלוה אינה מקודשת, שאין קידושין אלא בתמרה אחרונה.

פרש"י: כיון שהקידושין לא נגמרו עד שתקבל כולם, והיא אוכלת הראשונות קודם שתזכה בקידושיה הוי המלוה גבה.

1. התקדשי לי בתמרה זו

ב"ש: הגמרא (קידושין מו.) מעמידה הסוגיא אליבא דר"ש בשבועות (לו:) לעניין חיובי שבועה, שאינו חייב על כל אחר, אא"כ אמר "שבועה לכל אחת" (שבועה שלא אוכל פת חטים, שבועה שלא אוכל פת שעורים). ולכן גם כשאמר התקדשי לי על כל תמרה, הוי כל תמרה קידושין בפ"ע, ואם יש באחת מהן שווה פרוטה מקודשת. ותמה בכסף משנה - למה לא פסק הרמב"ם בשבועות כר"ש.

ובשלטי גיבורים - אכן פסק שאפילו לא אמר התקדשי לי

1. קידושין(מו.): משנה - האומר לאישה

התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו - אם יש באחת מהן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.

א. בזו ובזו ובזו: אם יש שוה פרוטה בכלן מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.

ב. היתה אוכלת ראשונה ראשונה - אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה.

פרש"י: באחת מהן שווה פרוטה - כיון שאמר התקדשי התקדשי, כל אחד קידושין בפ"ע (וצריך שווה פרוטה באחת מהן).

גמ': היתה אוכלת ראשונה

א"ר אמ"י: אסיפא קאי (שאמר בזו ובזו) ומאי עד שיהא באחת מהם שווה פרוטה, עד שיהא באחרון שווה פרוטה.

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משהו פרוטה, ואם צריך שומא.

בכל אחת הוי פרט.

ב. שאותם תמרים שאכלה... כמלוה

ב'ש: ול"ד לאומר "הרי את מקודשת לאחר ל' יום" שמקודשת אף שנאכלו המעות תוך ל'!

דשם מ"מ אחר גמר דבריו היתה נתינה (תו"ס).

רי"ו: כשהפסיק בין "בזו" ל "בזו" אפילו תכ"ד חיישינן שמא חזר בו וצריך שתהא באחת מהן שווה פרוטה.

לא - ו

- 1. אם אמר לה: התקדשי לי באלו, ואכלה אותם ראשונה ראשונה גם אותם שאכלה מצטרפות לשה פרוטה, כיון שגמר כל דבריו קודם שנתן לה כלום, א"כ מיד כשנתן לה הראשונה, בתורת קידושין באה לידה, ומדידה קאכלה.**
- 2. וה"ה אם אמר: בזו ובזו, וגמר כל דבריו קודם שקבלה אותם - כולם מצטרפות אפילו אכלה ראשונה ראשונה.**
 - א. ויש מי שחולק בזה.**

2 א. ויש מי שחולק

ח"מ: כלומר אף שנגמר הדיבור כיון שלא נגמרו הקידושין עד אחר מסירה אחרונה, כיון שחלקן זו מזו. ולכן כל אחת שאכלה הוי מלוה (לאפוקי דעת הרמ"ה 2).
אבל ב"אלו" אף שנגמר הדיבור ולא הנתנה מצטרפים כיון שלא חילקם (שלא אמר בזו ובזו).
אומנם שלטי גיבורים - אף ב"אלו" פסק שלא מצטרפים (דס"ל "אלו" נקרא פרט, דלא קי"ל כר"ש בשבועות).

- 1. גמ(מו:): אמר רבא - ל"ש אלא שא"ל "בזו ובזו ובזו". אבל א"ל: "באלו", אפילו אוכלת ראשון ראשון הכל מצטרף, ומה שאכלה משלה אכלה.**
- פרש"י: באלו -** כבר נגמר קידושין, וכל מה שמקבלת ואוכלת משלה היא, ואם יש שווה פרוטה בכולן מקודשת.
- 2. הרמ"ה: ה"ה א"ל: "בזו ובזו" וגמר דבריו ואח"כ קיבלה ואכלה - כולן מצטרפות.**
 - א. אבל הר"י -** אף שקיבלה אותם אחר כמר דבריו לא מצטרפים, כיון שחלקו זו מזו (שאמר בזו ובזו ולא אמר באלו).

לא - ז

- 1. אמר לה: התקדשי לי חציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה, א. או שאמר לה: חציך בפרוטה וחציך בפרוטה, או חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר, או שני חציך בפרוטה, או שאומר לחבירו: שתי בנותיך לשני בני בפרוטה, ב. או בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה, או בתך מקודשת לי וקרקעך מכורה לי בפרוטה - הרי זו ספק מקודשת.**

דילמא כל ביומיה מונה והולך הוא.
את"ל כל ביומיה מונה והולך הוא חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר מהו כיון דאמר לה למחר פסקה או דילמא הכי קאמר לה קידושין מתחלו מהאידינא ומגמר לא ניגמרו עד למחר.

- 1. קידושין(ז:): בעי רבא -** חציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה מהו? כיון דאמר לה חצי פרוטה פסקה או דילמא מונה והולך הוא.
את"ל מונה והולך הוא חציך בפרוטה וחציך בפרוטה מהו כיון דאמר לה בפרוטה ופרוטה פסקה למילתיה או

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

ב"י: וטעמו, כשא"ל חצייך לא היה רצונה להתקדש כולה. ולפ"ז – אם אמרה מיד שרצונה להתקדש מקודשת. ודע: שכל אלו השאלות איירי שנתן לה מיד המעות, אבל אם נתן לה חצי פרוטה ואמר חצייך בחצי פרוטה ושוב נתן עוד חצי פרוטה – לא הוי קידושין, דודאי קידש רק חציה (הב"ח בשם הריטב"א).

א . שתי בנותיך

ח"מ: מיירי בקטנות, שאם גדולות והוא שלוחם, דין השליח כהמשלח ובעינן פרטה לכל אחת. וכן מיירי שבירר דבריו: "הגדולה לגדול והקטנה לקטן", שאל"כ הוי קידושין שלא נמסרו לביאה שאינם קידושין (תו"ס).

והב"ש – אנן קי"ל כאביי שקידושין שלא נמסרו לביאה הוי קידושין.

ומל"מ – אף לנו, כאן הוי קידושין, דכיון שהאב שלוחם של הבנים ודאי הם מקפידים על השליחות זו (שהרי לא נמסרו לביאה) והוי שינוי בשליחות (והשליחות בטלה).

ב . בתך מקודשת לי, ופרתך מכורה

מל"מ(ריטב"א): דווקא שמשך הפרה, שאל"כ ודאי בתך ופרתך בפרוטה קאמר ואינה מקודשת כלל. וראוי להחמיר.

בתך ופרתך

ב"ש: ואם אמר "שתי פרוטות" – הוי קידושין, דאמרינן ביתך בפרוטה ופרתך בפרוטה (שמהתורה פרה נקנית במעות).

שני חצייך בפרוטה מהו הכא ודאי בחד זימנא קאמר לה או דילמא אין אישה מתקדשת לחצאין כלל – תיקו.

א . בעי רבא שתי בנותיך לשני בני פרוטה מהו? בתר נותן ומקבל אזלינן והאיכא ממונא או דילמא בתר ידיהו אזלינן והא ליכא – תיקו.

ב . בעי רב פפא בתך ופרתך בפרוטה מהו? מי אמרינן בתך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה, או דילמא בתך בפרוטה ופרתך במשיכה – תיקו.

רמב"ם: שני שאלות ראשונות (חצייך בחצי פרוטה וחצייך בחצי פרוטה, חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה) שנאמרו בלשון את"ל מקודשות ודאי. וזו שיטת הגאונים שכל את"ל פשיטותא היא.

אבל הרא"ש – חולק, כולם נשאר בתיקו, שהרי שאלה האחרונה "שני חצייך בפרוטה" מסתבר שמקודשת יותר מכולן, ועכ"ז נשארה בתיקו, כ"ש הקודמות הוי ספק. כ"ד הר"ח. כ"כ הר"ן(ראב"ד) וה"ה(רשב"א).

וה"ה – אין זו קושיה, מ"מ יש להחמיר כדבריהם, ואם פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם.

תו"ס: ומיירי שאמר הכל (חצייך בפרוטה היום וחצייך בפרוטה למחר) בפעם אחת, אבל אם הפסיק בינתיים – פשיטא שאינה מקודשת. כ"כ הר"ן – אמי שני החלקים תכ"ד.

1. וחצייך בפרוטה

ב"ש: תו"ס – ואם אמר בלשון קידושין הוי קידושין ודאי שמתפשטים מיד גם על חצי השני כמו בהקדש, אלא דמיירי שאמר בלשון אירוסין. אבל הרמב"ם – אף שאמר בלשון קידושין הוי ספק.

לא - ח

1. האומר לאישה: התקדשי לחציי - הרי זו מקודשת. הא למה

זה דומה, לאומר לה: תהיה אשתי את ואחרת, שנמצא שאין לה אלא חצי איש.
א. אבל אם אמר: חצייך מקודשת לי - אינה מקודשת, שאין אישה אחת ראויה לשנים. כמ"מ: וכן האומר: הרי את מקודשת לי ולזה - אינה מקודשת.

פרש"י: אי אפשר לאישה להינשא לשני אנשים, וזה שקידש חציה נשאר החצי לאחרים וזה אי אפשר.

1. קידושין(ז): אמר רבא – התקדשי לי לחציי מקודשת. **א .** חצייך מקודשת לי – אינה מקודשת. וטעמו: איתתא לבי תרי לא חזי.

הלכות קידושין

סימן לא: שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם צריך שומא.

1. התקדשי לחצי

ברכ"י: אף לאחר חרם רבנו גרשום לא לישא שתי נשים מקודשת אף שלא יכול לישא שתיהן.

ת"מ: אף שאמר אח"כ גם חציך השני מקודשת לי – אינה מקודשת.

ומ"ש בס"ז חציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה דהוי ספק! מיירי שאמר הכל בבת אחת. אבל כאן שאמר בשני זמנים אינה מקודשת כלל (וכ"ה בתו"ס).

א. חציך מקודשת לי

לא - ט

1. קדשה בכסף פחות משוה פרוטה, אע"פ ששלח לה סבלונות

(פי' דרונות, כי הוא לשון סבל ומשא ומצא משא בלשון מתנה, כמו "וישא משאות" (בראשית מג, לד)) **אחר כך - א. אין חוששין ששלח אותן סבלונות לשם קדושין.**

2. אבל אם קדשה בפחות משוה פרוטה, ואח"כ בא עליה סתם בפני עדים, צריכה גט, שודאי בעל לשם קידושין.

א. הגה: ה"ה קטן שקידש ונתגדל אצלה, צריכה גט, דודאי בעל כשהגדיל לשם קידושין (טור ס' מ"ג ותשובת הרא"ש כלל ל"ה).

3. ודוקא בכהאי גוונא, שכל אדם יודע דאין קדושי קטן או בפחות מפרוטה כלום, ולכן בעל לשם קידושין. אבל במקום דאיכא למיטעי, צריך קידושין אחרים. (תשובת מיימוני סוף נשים כמו שנתבאר ס' זה עיף ד').

1. קידושין(נ): משנה - המקדש שתי נשים

בשוה פרוטה או אישה אחת בפחות משוה פרוטה אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן – אינה מקודשת שמחמת קידושין הראשונים שלח.

א. הר"ן(תוספתא) - לא עשה ולא כלום, שע"מ קידושין ראשונים שלח.

כ"מ מהרמב"ם וש"פ – דלא הוי קידושין כלל.

2. כתובות(עג): ומ"ס - אדם יודע שאין קידושין

תופסין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קידושין.

כ"פ הר"ף, הרא"ש והרמב"ם.

הרא"ש: בועל לשם קידושין – היינו שיש ב' עדי ייחוד.

1. בפחות משוה פרוטה

ת"מ: פירוש במטבע של כסף, שאילו בחפץ אף ששוה פחות מפרוטה חיישינן שמא שווה פרוטה במדי (כשמואל) ומקודשת מספק.

2. ודאי בעל לשם קידושין

ת"מ: משמע דהוי קידושי ודאי וא"צ גט מהשני. אבל הר"ן וה"ה – י"א דהוי ספק מקודשת, וראוי להחמיר.

כסף משנה – וכן יש לבאר דברי הרמב"ם (המחבר).

כ"כ הב"ש – דהוי רק ספק מקודשת, וכן הדין בקטן.

א. ה"ה בקטן שנתגדל

ת"מ(הר"ן): קטן שגדל ובעל קידושיו הוי קידושין גמורים, ודמי לקטנה שלא מיאנה וגדלה ודאי בעל לשם קידושין.

3. דאיכא למטעי

ת"מ: ת' מימוני – איש ואישה שנישאו ויש להם כבר ילדים, ואח"כ נודע שקידשו בטבעת שלא היתה שווה פרוטה – צריך לחזור ולקדשה.

ואם בא עליה אח"כ יש לומר איש ואישה הדריים יחד הוי כעדי ייחוד.

כ"כ הריב"ש _ הרא"ה).

ובת' הריב"ש כתב – שלא הוי כעדי ייחוד.

הלכות קידושין

סימן לב: כיצד האישה מתקדשת בשטר:

סימן לב: כיצד האישה מתקדשת בשטר.

ובו ד' סעיפים (קידושין: ט)

לב - א

- 1. בשטר כיצד: כותב לה על הנייר או על החרס, אע"פ שאין בו שוה פרוטה - "הרי את מקודשת לי", ונותנו לה בפני עדים.**
- א. וצריך שיכתוב אותו לשם האישה המתקדשת, כמו בגט. ואם כתבו שלא לשמה, אינה מקודשת.**
- ב. ואינו כותבו אלא לדעתה, ואם כתבו שלא לדעתה, הרי זו ספק מקודשת.**

להלכה: כתב שטר קידושין שלא מדעתה

הרי"ף – פסק כרב פפא שאינה מקודשת, לפי שהגמרא מקשה על רבא ורבינא. כ"ד הרמב"ם.

הרא"ש והר"ן – פסק כרבא ורבינא שמקודשת. כ"ד הר"ח ובה"ג.

הרא"ש: להלכה עבדין לחומרא דהוי ספק מקודשת. כ"כ הרמ"ה והטור.

1. ונותן לה בפני עדים

ח"מ: ב (קלג/א) חתמו על הגט ומסר לה בינו לבינה – מגורשת, ויש פוסלים.

ה"ה בקידושי שטר. כ"כ הב"ש.

א. שיכתוב אותו לשם האישה

ב"ש: וצריך לכתוב בו שם עירו כמו בגט.

וא"צ לומר לה "הרי את מקודשת לי", אלא "הרי זה לקידושין" (שלטי גיבורים).

ב. שלא לדעתה... ספק מקודשת

ח"מ: בלא"ה הוי ספק מקודשת שמא שוה פרוטה במדי, מ"מ נ"מ אם התנה עמה שאינו מקדשה בממון אלא בשטר אפ"ה הוי ספק מקודשת כיון שלא נכתב לדעתה.

ב"ש - נ"מ נוספת בספק אם הנייר שווה פרוטה במדי הוולד אינו ספק ממזר, כיון שהוא מדרבנן, אבל בספק בגלל שלא נכתב לדעתה הוי הוולד ספר ממזר.

1. קידושין(ט): ת"ר – בשטר כיצד?

כתב לה על הנייר או על החרס אף על פי שאין בו שוה פרוטה "הרי את מקודשת לי" – מקודשת, בין ע"י אביה בין ע"י עצמה מדעתה והוא שבגרה.

גמ': אף שבשטר מכר המוכר כותב "שדי מכורה לך", כאן הבעל (שהוא הלוקח) כותב "בתך מקודשת לי", לפי שכתוב "כי יקח איש אישה", תלה הכתוב הקיחה בבעל.

הר"ן: אע"פ שאינו שווה פרוטה – כתב בחרס כיון שהוא עשוי להזדייף לא מהני עדים חתומים אלא צריך עדי מסירה. ואם יש בו עדים חתומים פסול גזרה שמא יבואו לסמוך על עדי חתימה לבד.

א. (שם): בעי ר"ל – שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה מהו?

היות ליציאות מקשי מה יציאה בעינין לשמה אף הוייה בעינין לשמה, או דלמא היות להדדי מקשינין מה הוייה דכסף לא בעינין לשמה אף הוייה דשטר לא בעינין לשמה?

בתב דבעיא הדר פשטה: הוייה ליציאה מקשינין דאמר קרא ויצאה והיתה.

ב. (שם): כתבו לשמה אבל לא לדעתה, מהו?

רבא ורבינא – מקודשת, שמקשים קידושין לגיטין, מה גיטין א"צ דעתה אף קידושין א"צ דעתה.

ורב פפא ורב שרביא – אינה מקודשת, מקיש קידושין לגט, מה גט בעינין דעת המקנה, אף קידושין בעינין דעת מקנה, והאישה מקנה עצמה בעינין דעתה.

לב - ב

הלכות קידושין

סימן לב: כיצד האישה מתקדשת בשטר:

אף על פי שהשטר פסול לקדש בו, שמין את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה - מקודשת. ואם לאו, הרי זו ספק מקודשת.

אע"פ שהשטר פסול

ח"מ: אף שנתנו לה בתורת שטר, אם הוא פסול בודקים אם הנייר שווה פרוטה. אא"כ אמר בפירוש שאין מקדשה בתורת כסף שאז אינה מקודשת.

הרמ"ה: אף על פי שהשטר פסול לקדש בו, שמין את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה - מקודשת. ואם לאו, הרי זו ספק מקודשת.

ב"י – ועיקר פירוש דבריו שאף שקדשה בתורת שטר (ולא בשטר ממון) אם יש בנייר שווה פרוטה מקודשת.

לב - ג

אם היא קטנה או נערה ומקדש על ידי אביה בשטר, כתב: (פ"ק) **ח"מ:** ואם יש לו כמה בנות צריך לפרש השם).

לב - ד

- 1. ויש מי שאומר: שצריך שיזכיר שמות האיש והאישה בשטר קידושין, כשם שצריך להזכירם בגט.**
- 2. הגה:** כתבו על דבר המחובר לקרקע או על איסורי הנאה - י"א שהוא פסול, ויש מכשירים.
- 3. בי"ו:** ואין צריך לכתוב זמן בשטר קידושין.
- 4. נ"א:** כתבו בכתב ידו ואין עליו עד - מקודשת מספק.
- 5. הר"ן:** נתן לה שטר ואמר: על מנת שהנייר שלי, אינה מקודשת.

וני"ל שבאיסורי דאורייתא פסול ובדרבנן כשר. **וח"מ** – לא מצאתי מי שחולק על הרשב"א, ותימה על הרמ"א שלא חילק בזה?
4. נמ"י: כתב גט בכת"י ויש עליו עד אחד – בגיטין כשר (כמ"ש קל/כ).
ולענין קידושין יש מחלוקת:
י"א שהטעם שבגיטין כשר כיון שכתב "וכתב" והרי כתב, אבל בקידושין אין דבר שבערוה פחות מ'ב' עדים.
וי"א גם בגיטין אין דבר שבערוה פחות משנים ועכ"ז הכשיר כת"י, משום שחשוב כ'ב' עדים, א"כ ה"ה בקידושין שכן.
ולכן פסק הרמ"א: דהוי ספק מקודשת.

4. כתב ידו ואין עליו עד

1. רשב"א: אף בהזכרות השמות הוקשו קידושין לגיטין.

2. לכתוב שטר קידושין בדבר המחובר

לקרקע

רשב"א – כשר. וכ"מ בתוספתא
אבל מרש"י – לא משמע כן.
כ"ד העיטור וה"ה.

וח"מ: והרשב"א (בתשובה אלף רכ"ו) חזר בו ופסל שטר קידושין מחובר לקרקע, ורק אם מקדש בתורת כסף מקודשת.
וא"כ אין מי שמכשיר בזה, ותימה על הרמ"א שכתב "יש מכשירין"?

רשב"א: בירושלמי נחלקו בשטר שכתבו באיסורי הנאה אם מקודשת?

הלכות קידושין

סימן לב: כיצד האישה מתקדשת בשטר.

ולכן: הוי ס"ס להכשיר האישה לשוק, מ"מ אם בא שטר קידושין בכת"י לפנינו, כל שלא ידוע אם היו עדים מסירה הקידושין פסולין מדרבנן עד שיתברר שהיו עדים מסירה.

5. ע"מ שהנייר שלי

ת"מ: אם קידש בשטר וא"ל: ע"מ שתחזירי לי הנייר – מקודשת, שמתנה ע"מ להחזיר מהני אם מקדש בשטר. ואם מקדש בנייר בתורת כסף ואמר: ע"מ שתחזירי לי הנייר – לא הוי מתנה ואינה מקודשת. כ"כ הב"ש.

בגרסת ד"מ(נמ"י): שטר בכת"י ואין בו אלא עד אחד או שאין בו עד – מקודשת מספק.

ב"ש: בסימן (קלג/א) יש מחלוקת אם בעדי חתימה לבד כשר הגט. א"כ נמ"י מיירי אליבא למ"ד עדי חתימה כשר. שאל"כ ממילא פסול כיון שאין עדי מסירה.

[והח"מ כתב – ולמ"ד עדי חתימה לבד פסול, אין כאן קושיה כלל].

ולדידן: הוי ספק אף בלא ספקו של הנמ"י (האם עדי חתימה לבד כשר.

הלכות קידושין

סימן לג: כיצד האישה מתקדשת בביאה.

סימן לג: כיצד האישה מתקדשת בביאה.

ובו ב' סעיפים (קידושין: ב, י)

לג - א

- 1. בביאה כיצד, אמר לה בפני שני עדים: הרי את מקודשת לי בביאה זו, ונתייחד עמה בפניהם - הרי זו מקודשת אף על גב דחוצפא היא. א. בין שבא עליה כדרכה (בין שלא כדרכה) (טור).**
- 2. ואין דינה אלא כמאורסה, ולא כנשואה.**
- 3. הגה - פ"ג: ויש אומרים דווקא שבא עליה בבית חמיו, אבל כנסה לביתו ובא עליה, או שקידש כבר ובא עליה - דינה כנשואה.**
- 4. מ"א: שפנוי הבא על הפנויה לפני עדים, חוששין שמא כוון לשם קידושין, דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.**
 - א. ת"ה: אבל אם כבר הוחזק לזנות, או שיש לו אישה אחרת, לא חיישינן.**
 - ב. ראמ"ט: ויש מקילין בכל ענין.**
 - ג. ועיין לקמן סימן קמ"ט/ה וקס"ז/ב, ולעיל סימן ט"ו/י.**

אבל המרדכי - שפנוי הבא על הפנויה לפני עדים, חוששין שמא כוון לשם קידושין, דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. כ"פ הרמ"א כאן.

1. ואמר... הרי את מקודשת לי

ת"מ: ה"ה אם היו מדברים על עסקי קידושין ובא עליה מקודשת (אף בלא אמירה).

ונתייחד עמה

ת"מ: בת' מימוני - מסתפק באיש ואישה הגרים יחד אי הוי כעדי ייחוד (אף שאין עדים).

א. בין שלא כדרכה

בשער המלך: ותימה, הרי שלא כדרכה אין לה הנאה ואדרבא מצטערת? וי"ל שביאה קונה אף שאין בה הנאה שווה פרוטה, כמו שבשטר שמתקדשת בו אף שאין בו שווה פרוטה.

שבא עליה

ב"ש(רי"ן): וביאת שוגג לא קונה אלא ביבמה.

- 1. קידושין(ב.):** האישה נקנית בכסף שטר וביאה.
- רמב"ם:** וצריכה להתייחד עמו בפני עדים.
- טור** - ושיאמר בפני עדים: "הרי את מקודשת לי" ולהתייחד עמה בפניהם.
 - א. רמב"ם:** בין שבא עליה כדרכה או שלא כדרכה.
- 2. קידושין(י):** איבעיא להו - ביאה נישואין עושה או אירוסין?
אביי ורבא מביאים ראיות שאירוסין עושה, והגמרא דוחה ראיותיהם.
בן בג בג מנסה להוכיח שנישואין עושה, ור"נ ורבינא דוחים אותו, לעולם אירוסין עושה.
- הרא"ש(רמב"ן):** להלכה כאביי ורבא שאירוסין עושה.
- 4. רמב"ם:** הורו הגאונים - שאפילו בא על אישה בעלמא בעדים - צריכה ממנו גט, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.
- ואין נראה** - שאין צריכה ממנו גט.

הלכות קידושין

סימן לג: כיצד האישה מתקדשת בביאה.

3. אבל כנסה לביתו

ח"מ(הר"ן): כל שהביאה לביתו וכנסה ובעלה הרי קידושין ונישואין באים כאחד.

או שקידשה כבר ובא עליה

ב"ש: אף שבא עליה בבית חמיו הרי היא נשואה ואין לוקה ע"ז כיון שבעל לשם נישואין (הר"ן).

4. פנוי הבא על פנויה

ח"מ: אף שהוא אמר שלא כיוון לשם קידושין לא נאמן וחוששים, שאינו נאמן נגד חזקה "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות".
כ"פ השו"ע (קמט/ה).

א. או שיש לו אישה אחרת

הג' מעשה ניסים: שאם יתכוון לקידושין עובר על חרם רבנו גרשום, ואולי חמור לו החרם יותר מבעילת איסור, ובסברא כלשהי דוחים לחזקה "אין עושה בעילתו בעילת זנות".

לג - ב

המקדש בביאה, דעתו על גמר ביאה. לפיכך אם קודם שגמר קיבלה קידושין מאחר - מקודשת לשני. אבל אם הערה בה ופירש מיד, או שאמר תחלה שדעתו לקנות בהעראה, קנה מיד.

אבל אם הערה בה ופירש מיד (שגילה דעתו שמעוניין לקדשה בהעראה) קנה בהעראה.
וכן אם אמר לפני ביאה שרוצה לקדש בהעראה לבד מקודשת בהעראה.
כ"כ התוס', בה"ג והרמב"ם.

דעתו על גמר ביאה

ב"ש: ואם כבר קידשה בהעראה לבד קנה.

קידושין(י): איבעיא להו – תחילת ביאה קונה או גמר ביאה קונה? נ"מ: כגון שהערה בו ופשטה ידה וקבלה קידושין מאחר?
אמר אמימר משמיה דרבא: על הבעל ע"ד גמר ביאה בועל.

הרא"ש: והרי קי"ל (יבמות נה): אישה נקנית בהעראה?
וי"ל דווקא כשגמר ביאתו אז אמרינן שדעתו על גמר ביאה, ואם קודם גמר ביאה קיבלה קידושין מאחר מקודשת לשני.

הלכות קידושין

סימן לד: ברכת האירוסין, ואם צריך עשרה.

סימן לד: ברכת האירוסין, ואם צריך עשרה.

ובו ד' סעיפים (כתובות: ז)

לד - א

1. כל המקדש אישה, בין ע"י עצמו בין ע"י שליח - מברך (הוא או השליח (טור). א. וי"א דאחר מברך (סמ"ג והגהות מיימוני) -
2. "אקב"ו על העריות ואסור לנו הארוסות והתיר לנו הנשואות א. [לנו] ע"י חופה בקידושין ב. נאסח הראפ"ט: ברוך אתה ה' מקדש ישראל."
- ג. נאסח הרא"ע: (וי"א נוסח הברכה בלשון אחר, כי אומרים: "והתיר לנו הנשואות ע"י חופה וקידושין", וחותם: "בא"י מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין", וכן נוהגים במדינות אלו.
3. ואחר שיגמור הברכה, יקדש (הרי את מקודשת לי וכו').

והתיר לנו את הנשואות - את נשותינו הנשואות לנו ע"י חופה וקידושין.

א. הר"ן: ר"ח הגיה בנוסח "והתיר לנו את הנשואות לנו".

והרב האי כתב "והתיר לנו (ודילג "את הנשואות") ע"י חופה וקידושין".

חופה וקידושין

קשה: הרי הקידושין קדמו לחופה?

הר"ן - פרוטה חופה שקדמה לה קידושין.

והעיטור - עיקר הנוסחה "ע"י חופה בקידושין".

3. החתימה

ב. רמב"ם - בא"י מקדש ישראל.

כ"כ הר"ן (רמב"ן) - שאינו מזכיר "ע"י חופה וקידושין", לפי שאינה נעשית עכשיו (אלא לאחר שיתיחד עמה). ועוד "שמקדש ישראל" הוא מעין הפתיחה שקידשן בכל עסקי נישואין.

כ"כ הרב האי הנוסח שבגמרא ומנהג הישיבות, לפי שאין קדושת ישראל תלויה בחופה וקידושין.

ג. והרא"ש - בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין.

מתי מברך?

רמב"ם - מברך קודם הקידושין (הרי את מקודשת לי),

1. כתובות(ז): מברכין ברכת אירוסין בבית אירוסין.

מי מברך?

רמב"ם - המקדש בין ע"י עצמו בין ע"י שליח - מברך.

כ"פ רבנו יחיאל ע"פ הירושלמי.

הגמ"י - יכול כס אחר לברך

כ"פ סמ"ג והר"פ - שחששו שהחתן שאינו יודע לברך יתבייש. כ"כ מהרש"ל, ט"ז ועוד.

א. רב שר שלום גאון - אחר יברך ולא החתן,

שאם החתן עצמו יברך מחזי כיוהרא.

כ"כ ת' הגאונים בשם רש"י.

כ"כ ספר המנהיג - לפי שהחתן טרוד.

כ"פ הד"מ - שכן המנהג.

פרישה - ואם אין אחר יברך החתן.

2. מה מברכים

(שם): מאי מברך? "בא"י אמ"ה על העריות, ואסור

לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין".

רב אדא מסיים בה - "בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין".

פרש"י: ואסור לנו את הארוסות - מדרבנן גזרו עד שתכנס לחופה ובברכה.

הלכות קידושין

סימן לד: ברכת האירוסין, ואם צריך עשרה.

נישואי חרש יש להסתפק, שהרי החתן צריך לברך אלא שאחר מברך במקומו שלא לבייש ע"ה, ומוציא את החתן י"ח, וכאן שאינו שומע הברכות איך יברכו. אא"כ נאמר שגם הכלה צריכה לצאת י"ח הברכות שאז אפשר לברך, מ"מ אם גם הכלה חרשת לכו"ע לא יברכו.

2. אקב"ו על העריות

ב"י: קשה, היכן מצינו ברכה על איסור, והרי אין מברכים "שאסר לנו אבר מן החי"? וי"ל שאין זו ברכת המצוות ממש אלא ברכה על קדושת ישראל.

א. הנשואות לנו

כ"פ האחרונים.

ט"ז: וטעמו, שלא ישתמע שכל הנשואות מותרות לכ"א.

3. ואחר שיגמור הברכה יקדש

ח"מ: שלכתחילה יברך עובר לעשייתה. מ"מ בדיעבד שלא בירך לפני יברך אחרי, ובפרט למנהגנו שאחר מברך.

ואם קידש ולא בירך שוב לא יברך דהוי ברכה לבטלה. כ"ד הרי"ף והרא"ש.

והרא"ש (י"א) – מברך אחר הקידושין, שאם יברך קודם שמא תתחרט והוי ברכה לבטלה. ואין בעיה של מברך עובר לעשייתן כיון שאינו מברך בלשון "לקדש אישה", וכיון שאינו מזכיר עשיית המצווה (שאינן זו ברכת המצוות) אין לברך עובר לעשייתן. כ"כ הגמ"י, תו"ס והמרדכי(ר"ת).

ב"י: קי"ל כהרמב"ם הרי"ף והרא"ש, וכן פשט המנהג בא"י ומצרים. כ"כ ד"מ המנהג.

1. בין ע"י שליח

ב"ש(תו"ס): דכתיב "ויברכו את רבקה" ואליעזר הי השליח.

א. אחר מברך

ת' נוי"ב: אנדורגיננוס מותר לו לשאת אישה כמו שפסק הרמב"ם, מ"מ לא יברכו הברכות.

סדר אירוסין ונישואין:

בְּנֵי עַדֵי עַד. בְּרוּךְ אַתָּה ה', יוֹצֵר הָאָדָם:
שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתַגַּל עֶקְרָה בְּקִבוּץ בְּנֵיהָ לְתוֹכָהּ בְּמַהֲרָה
בְּשִׂמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבִנְיָה:
שִׂמְחָה תְּשַׂמַּח רַעִים אֲהוּבִים כְּשִׂמְחָה יְצִירָה בְּגֵן עֵדֶן
מִקֶּדֶם. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׂמֵּחַ חֵתָן וְכֹלָה:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּרָא שְׂשׁוֹן
וְשִׂמְחָה. חֵתָן וְכֹלָה. גִּילָה רְנָה. דִּיצָה וְחֻדָּה. אֶהְבֵּה
וְאֶחֱוָה. שְׁלוֹם וְרַעוּת. מַהֲרָה ה' אֱלֹהֵינוּ יִשְׁמַע בְּעֲרֵי
הַיּוֹדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַיִם. קוֹל שְׂשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִיחָה. קוֹל
חֵתָן וְקוֹל כֹּלָה. קוֹל מְצַהֲלוֹת חֲתָנִים מְחַפְּתֵם. וְנִעְרִים
מִמִּשְׁתֵּה נְגִינְתֵם. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׂמֵּחַ חֵתָן עִם
הַכֹּלָה (וּמְצַלִּיחַ):

וטועמים הכוס ואחר כך אומרים: ירבו שמחות בישראל ויהיה בסימן טוב:

ואומר החתן: אם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי לַחֲפֵי אִם לֹא אֲזַכְּרֶכִי אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם
על ראש שמחתי:
ושוב החתן כוס לזכרון ירושלים.

סברי מרגן:

ועונים - לחיים:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרָא פְּרֵי הַגֶּפֶן:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קָדְשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הָעֲרִיּוֹת וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוּסוֹת.
וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוּאוֹת לָנוּ עַל יְדֵי חֲפָה בְּקִדּוּשֵׁינוּ. בְּרוּךְ
אַתָּה ה', מִקֶּדֶשׁ עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֲפָה בְּקִדּוּשֵׁינוּ:

ושותה המברך ואחר כך החתן והכלה:

החתן לפני שיתן הטבעת באצבע הכלה יאמר:

הרי את מקדשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל.

סדר שבע ברכות:

סברי מרגן:

ועונים - לחיים:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרָא פְּרֵי הַגֶּפֶן:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהִפֵּל בְּרָא
לְכַבֹּדוֹ:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, יוֹצֵר הָאָדָם:
בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר יָצַר אֶת
הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. בְּצִלְמֵ דְמוּת תְּבַנִּיתוֹ. וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ

הלכות קידושין

סימן לד: ברכת האירוסין, ואם צריך עשרה.

לד - ב

כאמ"ס: נהגו להסדיר ברכה זו על כוס של יין, ומברך עליו תחלה, ואח"כ מברך ברכה זו. ואם אין שם יין או שכר, מברך אותה בפני עצמה.

כוס של יין

הג' מעשה ניסים: ומה שלא הזכיר "או שכר" כמ"ש הרמב"ם בא להורות שלכתחילה יקה יין. שהרי בסוף סיים המחבר "אם אין לו יין או שכר" משמע שאף בשכר אפשר אלא שעדיף יין.

על כוס של יין

ספר באר שבע: יזהר החתן לשתות רביעית מהכוס ולברך ברכה אחרונה. **וכנה"ג** – ולא ראיתי נוהגים כן, אלא רק טעימה.

לד - ג

1. אם לא בירך ברכת אירוסין בשעה שקידש - לא יברך אותה

בשעת נישואין.

א. הגה: וי"א דמברכין אותה בשעת הנישואין (מרדכי) וכן נוהגין. אפילו קדש אישה מזמן ארוך, מברכין ברכת אירוסין תחת החופה.

2. וי"א דחוזר ומקדש אותה תחת החופה, כדי שיהיו הקידושין סמוכין לברכה (ריב"ש). ועיין לקמן סימן ל"ו.

א. ריב"ש: ואם בירך כבר ברכת אירוסין בשעת קידושין הראשונים - י"א דחוזרים ומברכים תחת החופה בלא הזכרת שם, משום הרואים, וכן נ"ל.

ב"ש: אף שב (לו/ו) פסק שהמשלח לא יקדש פעם שנית אחר שקידש השליח, שלא יאמרו קידושי שליח אינם כלום! אפשר שקידושין ע"י שליח חוששים יותר ממה שהוא קידש קודם, שיאמרו שקידושי שליח לאו כלום הם. וכ"ה ברשב"ץ חילוק זה.

א. חוזרים ומברכים תחת החופה

ח"מ: היינו במקום שכולם מקדשים תחת החופה ורוצה לחזור לקדש מפני הרואים, ע"כ גם יברך בלא הזכרת השם.

משום הרואים

באה"ט: קטן פחות מ"ג שקידש או נשא אישה, האם יברך ברכת אירוסין ונישואין? ואם בירך האם יחזור ויברך כשיגדל?

לפי הרמב"ם – דס"ל שאסור להשיא לבנו קטן, דהוי כזנות – אין לברך, ואף אם בירך יחזור לברך לכשיגדל. ולפי התוס' – שיש מצווה להשיא בנו הקטן, אף מברך, וכשיגדל לא יחזור לברך.

1. אם לא בירך ברכת האירוסין בשעה שקידש

ר' שרירא גאון – לא יברך אח"כ ב"י - כן דעת הרמב"ם והרא"ש. כ"פ יבי"א (או"ח ב, טז, ב).

א. רבנו ניסים – יברך אח"כ עם ברכת הנישואין כ"כ הרא"ש – שדומה למי שלא בירך ברכת המזון אחר אכילתו, כ"ז שלא נתעכל המזון שבמעיו יברך. ג"כ כל זמן שלא נגמר ההיתר (עד הנישואין) מברך. ביאור הגר"א: דס"ל הרא"ש שא"צ בברכה זו עובר לעשייתו, ולא דומה לברכת המוציא שלא יברך אחר שאכל.

2. ריב"ש: נהגו לחזור ולקדש, ויפה הם עושים שלא תראה כברכה לבטלה. ב"י – וכבר נתבאר שלפי הרמב"ם הוי ברכה לבטלה.

1. אפילו קידש אישה מזמן ארוך

ח"מ: פירוש ואז לא בירך מברך בחופה.

2. חוזר ומברך

הלכות קידושין

סימן לד: ברכת האירוסין, ואם צריך עשרה.

כנה"ג: קידושין שלא חלו וזקוק לקידושין אחרים, לא יברך שנית.
וכן בכל קידושי ספק כשחוזר ומקדש לא יברך.

וכתב המהרי"ט: ולבי מגמגם אף לתו"ס שיש מצווה, מ"מ כיון שהוא קטן ופטור מכל המצוה איך יברך?
וכנה"ג – ודווקא ששניהם קטנים, אבל אם היא גדולה ש"ד לברך משום חיוב האישה.

ברכת אירוסין צריכים עשרה, לכתחילה.

לד - ד

עשרה

ח"מ: עשרה ומתוכם ב' העדים.

לכתחילה

ב"ש: ואם אין עשרה לא מעכב, אבל ברכת האירוסין מעכב.

עשרה

ב"ש: היינו לברכה של קידושין סגי ב' עדים.

הרא"ש: ברכת אירוסין צריכים עשרה.

כ"כ רב אחאי.

והר"ש הנגיד – א"צ עשרה, שהרי קידושין בפני ב'.

והעיקר שצריכה עשרה, שהרי בועז (רות ד, ב) עשה ברכת אירוסין בשערה.

כמו שכתוב שם: "וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזְקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹה וַיֵּשְׁבוּ".

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

סימן ל"ה: דיני שליחות לקידושין.

ובו ט"ו סעיפים (קידושין: מא, מג, מה, נט, סג, עט. נזיר: יא)

לה - א

1. האיש יכול לעשות שליח לקדש לו אישה, א. בין אישה סתם בין אישה פלונית, ויאמר לה השליח: "הרי את מקודשת לפלוני".
2. (ה"מ כשלא יכול לקדשה בעצמו) אבל אם אפשר לו לקדשה בעצמה, אסור לקדשה ע"י שליח, אלא אם כן מכירה, שמא אחר כך ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו.
3. ומכל מקום אע"פ שמכירה, מצווה שיקדשנה בעצמו, אם אפשר.

1. קידושין(מא.): האיש מקדש בו ובשלוחו.

א. רמב"ם: ויכול לקדש ע"י שליח, בין אישה סתם (אע"פ שאינו מכירה) בין אישה פלונית.

ב"י – ולמד כן מגיטין(ד.ס.): א"ר יצחק – האומר לשלוחו צא וקדש לי אישה סתם, ומת שלוחו – ה"ז אסור בכל השנים שבעולם.

משמע שאם לא מת מהני שליחות לקדש אישה סתם.

ב. הטור: ויאמר השליח לאישה: "הרי את מקודשת לפלוני".

2. קידושין(מא.): אר"י א"ר – אסור לאדם שיקדש אישה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה (אחר הקידושין) ותתגנה עליו, ואמר רחמנא "ואהבת לרעת כמוך".

טור – כשאפשר לו לקדשה בעצמו אסור לקשה ע"י שליח אא"כ מכירה.

ב"י – אבל אם א"א לו לקדשה בעצמו, כגון שהוא במקום רחוק וא"א לו ללכת למקומה לקדשה – מותר לקדשה ע"י שליח.

3. ב"י: ואע"פ שמכירה מצווה בו יותר מבשלוחו.

מהרי"ק (תשב"ץ): קידש ארוסתו ע"י שליח, אין לו לחזור ולקדשה שלא להוציא לעז על קידושין שעל ידי השליח.

או"ת, מרדכי והר"פ – אם השליח קידש שלא במניין, יכול לקדשה פעם אחרת בשעת נישואין כדי לברך ברכת האירוסין.

1. יכול לעשות שליח

ב"ש: ולכתחילה אין לעשות שליח לקדש אישה סתם (שמא ימות השליח ויאסרו עליו הרבה נשים), וכמ"ש התו"ס.

לעשות שליח

ת' נו"ב: איך יכול לקדש אישה ע"י שליח, הרי שליח זה הוא "תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים" דלא מהני (שהרי אוסר אישה זו על האחרים), וקו"ל אין שליחות מועילה כשחב לאחרים?

וי"ל: כיון שהיא בעלת בחירה והיא רוצה בזה ממילא אין רצונה באחר (ולא הוא חב לאחרים).

ול"ד למציאה (שאמר לשליח זכה לי בזה, שזכה) אף שאין רצונו של המציאה להיות של זה! דשם אמרינן מיגו שהשליח יכול לזכות לעצמו יכול לזכות גם לאחרים.

ת' ברית אברהם – לפי זה אישה שספק מגורשת, שהדין שאם קיבלה קידושין מאחר צריכה גט גם מהשני. ה"מ כשקידשה השני מעצמו, אבל אם קידשה ע"י שליח לא מהני שליחות, כיון שחל על האישה קידושי ראשון מספק תו אין לאישה בחירה לחזור מהראשון ולרצות בשני. ע"כ תתרצה לראשון משום "טב למיתב טן דו", וע"י קדושי שני תיאסר לראשון והוי חב לאחרים (לראשון).

3. שיקדשנה בעצמו

ב"ש: וכן האב שמקדש ביתו מצווה שיקדשנה בעצמו ולא ע"י שליח (ח' מהרי"ט).

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

בעצמו

ב"ש: ומה שעושים בימנו ששידוכין ואין החתן רואה את הכלה!

משום שאינו קידושין, וקודם קידושין יראנה. וזהו הסמך שעושים סעודה בליל קודם החופה, כדי שיראה החתן את הכלה.

ועוד לפי טעם שכתבו התו"ס – שאנו מתי מעט (ולכן מקדשים קטנה לפי שאנו בגלות ואין לנו תמיד זיווג הגון).

בעצמו

ת"מ: ודווקא במצווה עצמה, אבל בברכת המצווה נתבאר (סימן לד/א) שאף לכתחילה אחר מברך.

שיקדשנה בעצמו

פ"ת: ה"ה בכל המצוות מצווה בו יותר משלוחו.

לה - ב

- 1. השליח נעשה עד. לפיכך אם עשה שני שלוחים לקדש לו אישה - אין בין עדים אחרים.**
- 2. בד"א, כשאין שם כפירת ממון, כגון שקידשה בשטר, או אפילו בכסף והיא מודה שקבלתו אלא שאומרת שלא קבלתו לשם קידושין אלא לשם פקדון. אבל אם יש שם כפירת ממון, שאומרת שלא קבלה מהם כסף (ה"ה): או שטר שיש בו שוה פרוטה) - הרי זו ספק מקודשת.**

• **הר"ן והרשב"א** – בקידושי כסף הוא ספק מקודשת אף שאין הכחשה.

שדברי רבי יוסי בירושלמי תמוהים, שאף שהתורה האמינה להם מ"מ כיון שתיקנו להם חז"ל שבועה נמצאים נוגעים בעדותם.

ואפשר שרבי יוסי שאמר שנאמנים ומקודשת, לענין להצריכה גט מספק ולא שהיא מקודשת ודאי.

ואפילו כשאין הכחשה כיון שנאמנות השלוחים נובעת מהודאת האישה שקילה הכסף (ואין הכחשה), הוי כמקדש בלא עדים שלא מקודשת (אלא מספק).

• **בה"ג והרמב"ם** – פסקו בסתם ששליח נעשה עד, ולא חילקו בין קודם תקנת השבועה או אחריה ובין קידושי כסף לקידושי שטר. **משמע** בכל גוונא שליח נעשה עד ומקודשת.

כ"ד ה"ה – והטעם שאחרי המחלוקת בירושלמי (ר' אבין ור' יוסי) פסק רבא ששליח נעשה עד. **משמע** שהלכה כרבי יוסי שאף בקידושי כסף מקודשת.

סיכום: שליח בקידושי כסף

• **רבי יונתן הכהן** – אם יש הכחשה אינה מקודשת ואם לאו מקודשת.

• **הר"ן והרשב"א** – בכל גוונא הוי ספק מקודשת.

• **בה"ג והרמב"ם** – בכל גוונא הוי מקודשת.

כלומר:

1. קידושין (מג.): מחלוקת אם שליח נעשה עד. ואסיקנן דשליח נעשה עד.

אר"נ: אמר לשנים צאו וקדשו את אשתי – הן הן שלוחיו הן הן עדיו, וכן בגירושין וכן בממונות (רש"י) – ששלח חוב למלוה ע"י שנים).

בממונות: השתא דתקון רבנן שבועת היסת (שני השולחים שנתנו החוב למלוה, והמלוה מכחיש שקיבל החוב – נשבע מלוה שלא קיבל ונשבעים השלוחים שנתנו ופורע שוב הלואה למלוה), ל"א הן הן שולחיו הן הן עדיו (שכל שנוגעים בדבר, שהרי צריכים להישבע, אינם עדים).

2. הרא"ש: ירושלמי – א"ר אבין: נראין כשקידש בשטר, אבל קידש בכסף נעשים נוגעים בעדותן. **א"ר יוסי** – כיון שהאמינתם התורה אפילו בכסף נאמנים.

אמר רבא: בא מעשה לפני רב ועשה שליח עד.

להלכה: בקידושי כסף

• **✓ הרב יהונתן הכהן** – אם אין כפירת ממון, שמודה האישה שקיבלה הכסף אלא שטוענת שהוא לפקדון ולא לקידושין, והשלוחים אומרים לקידושין – השלוחים נאמנים ומקודשת.

אבל כשהאישה טוענת שלא קיבלה הכסף, שאז השלוחים צריכים להישבע – לא הוו עדים, ואינה מקודשת.

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

(שנפטרה מלשלם בשבועה) הוי העדים נוגעים בעדות (שאומר המשלח למה שיניתם לתת בפקדון, לפיכך מוכרחים לומר שנתנו לשם קידושין).

ה"ז ספק מקודשת

ח"מ: ותימה, למה העדים נאמנים להצריכה גט מספק הרי הם נוגעים בעדות. ומה בכך שמהתורה הם פטורים משבועה מאחר שחכמים מחייבים שבועה הרי הם פסולים לעדות אף מהתורה (שעד שצריך להישבע פסול לעדות)? **וי"ל:** שמ"מ אם יבוא אליהו ויאמר שקיבלה המעות לשם קידושין ודאי מקודשת, אלא שהחיסרון הוא מצידנו שאנו מסופקים, ולכן פוסקים להם שבועה. א"כ מספק לא יצאנו.

ועי"ל: שהעד הנוגע פסול רק מדרבנן.

ועי"ל: שאין כאן נגיעה גמורה, שבין יאמרו נתנו הכס לשם קידושין או החזרנו לבעל צריכים שבועה. ולא מצד עד הנשבע אינם עדים. וזה רק מדרבנן ולכן צריכה גט מספק.

ספק מגורשת

ח"מ: ואם יש שליח ועוד עד אחד, והעד מסייע לשליח שנתן הכסף לאישה, הרי קי"ל (חו"מ פזו) עד המסייע פטור משבועה והוי השליח גם עד והוי קידושי ודאי.

מ"מ זה רק לדעת הרמב"ם דס"ל כשהאישה מודה שקיבלה הכסף הוי מקודשת ודאי.

אבל לדעת הר"ן דס"ל שאף שמודה שקיבלה הכסף הוי קדושי ספר כיון שצריכים אנו להודאתה, א"כ גם כאן הוי ספק מגורשת כיון שאנו צריכים לסיוע העד להכשיר השליח וא"כ הוי רק עד אחד.

ועוד ששני העדים צריכים להואיל בשווה, וכאן העד מועיל יותר מהשליח (ודומה לכתובות כא. – נפיק נכי ריבעא דמונא ע"פ עד אחד).

האופן הפוסקים	יש	אין
ר' יהונתן הכהן ✓ר"י	- אינה מקודשת	הכחשה מקודשת
הר"ן והרשב"א בה"ג והרמב"ם	- ספק מקודשת	ספק מקודשת

✓ר"י: מאחר שיש בזה מחלוקת (כשיש הכחשה) הוי ספק מגורשת.

2. והיא מודה שקבלתו

ח"מ: זוהי דעת הרמב"ם שמקודשת ודאי.

כ"כ הרא"ש, טור, רי"ן [מרדכי, ת' מהרי"ק].

אבל החלוקים (הר"ן) – ס"ל שאף שהיא מודה שקיבלה הכסף אינם אלא קידושי ספק, כיון שאין העדים נאמנים רק בגלל הודאתה הוי כמקדש בלא עדים. כ"ד הרשב"א. כ"פ הב"ח – דהוי ספק מקודשת. וכן עיקר.

ח"מ: ואם מתחילה פטר המשלח את השלוחים משבועה (כמ"ש בחו"מ קכא/ט) לא הוי נוגעים והוי קידושי ודאי.

והב"ש – כיון שבחו"מ הביא דין זה בשם י"א (משמע שיש מחלוקת) – מש"ה לא הוי קידושי ודאי.

והג' משעה ניסים – זה אינו, שלא מצינו מי שחולק. ומ"ש בלשון י"א שכן דרכו להביא דעת יחיד בשם י"א אף שאין חלוק.

לשם פקדון

בנה"ג: ודוקא שהכסף בעין או שמודה שפשעה בהם ורוצה לשלם. אבל אם הכסף לא בעין ואומרת שנאנסו

לה - ג 1. א"צ עדים במינוי האיש שליח לקדש לו אישה, רק שהשליח

והמשלח מזהים בדבר. א. (ביב"ע: ולא מקרי הודה, רק אם הודה בפני עדים כדרך הוראה).

אבל בשליחות האישה שהיא עושה שליח לקבל קידושין, צריך שיהיה בעדים.

2. וי"א שגם בשליחות האיש צריך עדים.

3. הגה - וי"א דאף בשליחות האישה בלא עדים יש להחמיר (דהוי ספק מגורשת).

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

4. ואם לא היו עדים אצל הקידושין (ט"ס וכן צריך להיות: "ואם לא היו עדי קידושין לפנינו" – ח"מ וב"ש), והאישה והשליח אומרים שנתקדשה כראוי, ובא אחר וקדשה - צריכה גט.

5. ואם אין עדים בדבר, והמשלח כופר שעשאו שליח:

א. י"א דהוי ספק מקודשת.

ב. וי"א דאינה מקודשת כלל (ראבי"ה ור"י מינץ), וכן נראה עיקר.

קידושי שני, שחזקה זו מהני רק לחומרא ולא לקולא.

5. מרדכי: דקדק היעבץ מהגמרא שא"צ למנות

שליח בעדים לקדש ולגרש, ואם כופר המשלח לאחר נתינת הגט או הקידושין – הוי ספק ואזלין לחומרא, שהרי השליחות כבר אינו ביד השליח. א.

ב. ולראבי"ה – לא הוי קידושין כלל, כדאמרינן (גיטין סד.) מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימנא? רווח'

והד"מ – ובת' מהר"י מינץ פסק כראבי"ה, אפילו באב שקיבל קידושי ביתו ואומר ששויה שליח והיא כופרת.

וכבר תמה עליו בח"מ – שבת' מהר"י מינץ לא כתב במשלח כופר אלא כשהשליח כופר, ואינו עניין לראבי"ה. ולכן הכרעת הרמ"א צ"ע!

1 א. דרך הודאה

ח"מ: וברביב"ש מיירי בשליח קבלה של האישה, אבל שליח הודאה א"צ הודאה גמורה, אלא שאינו מדבר דרך שחוק.

ב"ש – ולא משמע כן בריב"ש.

אבל שליחות האישה

ט"ז: פירוש שליח שהאישה עושה לקבל קידושין, דהוי כשליח קבלה שעשתה האישה לקבל גיטה שצריך עדים (כמ"ש בגיטין סג:).

3 אף בשליחות האישה... להחמיר (הרא"ש)

ח"מ: וטעמו של הרא"ש – שיש לחלק בין גירושין שמתירים אותה לעלמא, לקידושין שבאים לאוסרה.

כ"כ הר"ן טעמו – בגירושין שבאה להוציא עצמה מבעלה א"א בלא עדים, אבל בקידושין שאוסרת עצמה, אם הודאת הבעל מספיקה למנות שליח הולכה, כן הודאת האישה תספיק לשליח קבלה.

4 לא היו עדים

ב"ש: אע"ג דקי"ל "חזקה שליח עושה שליחות" (ולמה לא נאמר שמקודשת ודאי)! היינו רק לחומרא ולא לקולא שלא נחשוש לקידושי אחר.

0. גיטין(סג): מינוי שליח קבלה בגיטין צ"ל בפני עדים.

בקידושין

1. רמב"ם – שליח קבלה שלה לקבלת הקידושין צריך מינוי בעדים כמו בשליח קבלת הגט. אבל שליח הבעל לקדש לו אישה א"צ מינוי בעדים, וכמו שבגירושין א"צ מינוי בעדים.

כ"ד הרשב"א.

2. ראב"ד – בין שליח הבעל או שליח האישה צריך מינוי השליח להיות בעדים.

ול"ד לגירושין שא"צ עדים במינוי השליח, לפי ששם הגט שביד השליח מוכיח שהוא שליח. משא"כ בקידושין שאין שם דבר שמוכיח (הר"ן).

ב"ש – לפ"ז אם הוא שליח עם שטר קידושין א"צ עדים, כיון שהשטר שבידו מוכיח.

אבל באה"ט – בכל גוונא צריך מינוי בעדים אף בשליחות ע"י שטר.

כ"ד הר"ן – כיון שבקידושין עצמם צריך עדים ולא מהני מה שהבעל והאישה יודו, אף במינוי שליח לקידושין צ"ל בעדים אף בשליח הבעל, ולא מהני מה שהבעל והאישה יודו.

כ"ד הרמ"ך.

3. הרא"ש – פסק כהרמב"ם. אומנם מפקפק לומר

שאף בשליחות האישה א"צ עדים, שיש לחלק בין גיטין שבא להתירה לעלמא שמחמירים, לקידושין שבאים לאוסרה שהוא קל, ונשווה שליחות האיש לאישה בקידושין, שא"צ מינוי בעדים.

אגרות משה – טעמו של הרא"ש: לפי שקידושין זכות הוא לה שהרי גילתה דעתה שרוצה שהשליח יקבל קידושיה (ולכן א"צ מינוי בעדים, ול"ד לגירושין).

4. ריב"ש: אם השליח והאישה מודים שנתקדשה

כראוי בפני עדים, אבל העדים אינם לפנינו – ה"ז מקודשת וא"צ קידושין אחרים.

✓ **אבל** אם קבלה קידושין מאחר חוששין לקידושין עד שיבואו העדים שנתקדשה לראשון בפניהם.

ואין חזקת "שליח עושה שליחותו" מספיקה לבטל

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

ת"מ: פשוט שאין כוח ביד השליח (שמודה שהוא שליח) לאסור קרובי האישה על המשלח מאחר שהוא כופר בשליחות.

אבל גבי האישה שאינה יכולה לכפור בשליח שאינו שליח, הוי ספק מגורשת וצריכה גט מספק ואסורה בקרוביו.

והב"ש – כיון שהיא צריכה גט מהראשון, הוא אסור בקרובותיה.

ואפשר שכופים אותו לתת גט (אף שנאסר בקרובותיה) כיון שהשליח אומר שהמשלח שלחו וקידש אותה לו.

ואפשר שמה שמתיר הח"מ בקרובותיה מיירי שלא נתן גט, אלא היא נפטרה, ואז הואר מותר בקרובותיה.

איש ואישה שהיו בחזקת נישואים, אין קידושי אחר תוספים בא, אף שאין בפנינו עדי קידושין של ראשון. אלא מחמת חזקה שנוהגים כאיש ואשתו. וקשה למה בחזקת "שליח עושה שליחותו" חוששים לקידושי אחר? וי"ל שאין לדמות חזקות זו לזו.

שליח שהחזק בעדים, והאישה יודעת שנעשה בעדים, האם קידושי אחר תופסים בה מספק.

ת"מ – לא תופסים, כמו איש ואישה שהם בחזקת נישואים. ורק כשאין עדי שליחות והאישה עצמה אינה יודעת בברור שהשליח עשה שליחות רק מכח חזקה, וחזקה זו לחומרא ולא לקולא לפוטרה מגט מהשני, לכן תוספים קידושי שני מספק.

והב"ש – מהריב"ש משמע שקידושי אחר תופסים בה מספק, ול"ד לאיש ואישה שהם בחזקת נישואים.

5 א . י"א דהוי ספק

לה - ד

1. יש מי שאומר שאפילו לא מינוהו שליח בהדיא, אלא שגילה וצענו שהוא חופץ באישה פלונית ואמר לו לשדכה לו, והלך השדכן וקדשה לו בלא מינוי שליחות, הרי זו מקודשת.

לה - ה

2. יש מי שאומר שאם האב הרצה הדברים לפני הבן שהוא רוצה לקדש לו, ושתק הבן, והלך האב וקידשה לו, הרי זו מקודשת, דמחמת כיסופא דאב שתק ועשאו שליח לקדש לו. אבל באיניש אחריני, כהאי גוונא, הרי זו ספק מקודשת.

פלונית ואמר לשדכה לו, והלך השדכן וקידשה לו בלא מנוי שליחות – מקודשת.

כ"פ בשו"ע (ד).

2. והרמב"ן – פירוש שהאב הרצה דברים לפני הבן שהוא רוצה לקדשה לו ושתק הבן מחמת בושה מאביו, והלך האב וקידשה לבן – מקודשת, דמסתמא הוי האב שליח הבן.

✓ולפ"ז: דווקא באביו (שמתבייש הבן למנות האב לשלחו, ושתיקתו הוי כמינוי שליח) אבל אדם אחר הוי ספק מקודשת. כ"פ הרמ"ה. כ"פ השוע(ה).

1. א"ל לשדכה לו

1. קידושין(מה): הנהו בי תרי שהווי שת

חמרא תותי ציפי בבבל. שקל חד מיניהו כסא דחמרא יחב ליה לחבריה. אמר: מיקדשא לי ברתיק לברי.

אמר רבינא: אפילו למאן דאמר חיישין שמא נתרצה האב, שמא נתרצה הבן לא אמרינן.

אמרי ליה רבנן לרבינא ודילמא שליח שויה? לא חציף איניש לשווי לאבואה שליח.

ודילמא ארצווי ארצויה קמיה.

ארצווי ארצויה קמיה

1. הרא"ש – כלומר, גילה הבן דעתו לאב שחפץ בה וזכות הוא לו, וזכין לאדם שלא בפניו, והוי כאילו עשה האב שליח לקדשה לו.

✓ולפ"ז: אם גילה דעתו לשדכן שהוא חפץ באישה

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

ת"מ: הב"ח והמהרש"ל – תמהו, למה הוי קידושי ודאי, שמא לא מחמת בושא שתק אלא שלא נתרצה או נסתפק בדבר?

מקודשת

באה"ט: דווקא בבן גדול, אבל בבן קטן אינה מקודשת לפי שאין שליחות לקטן (ת' ב"י).
כ"כ הר"א ששון.

רא"ש: אבל לא א"ל אינה מקודשת, ולא חוששים שמא עשאו שליח.

ה"ז מקודשת (הרא"ש)

ת"מ: משמע שמקודשת ודאי, וצ"ל שהיו עדים בשעה שגילה דעתו, שהרי יש פוסקים המצריכים עדים במינוי שליחות.

מיהו מהרא"ש – לא משמע שמקודשת ודאי, שכתב בלשון "היה נראה לדקדק".

אבל הב"ש – מקודשת ודאי. וכ"מ מהרמ"ה (בס"ה).

2. ה"ז מקודשת דמחת כיסופא

לה - ו

1. ראמ"ט מסכת גיטין: הכל כשרין לשליחות קידושין, חוץ מחרש שוטו וקטן, לפי שאינו בני דעת. והעובד כוכבים, לפי שאינו בן ברית. והעבד, לפי שאינו בתורת קידושין.

2. הגה – א. וי"א דשליח ראשון יכול לעשות שליח שני (מרדכי פ' המקבל בשם י"א), אם מוסר לו הקידושין שמסר לו הבעל, אבל אם לא מסר לו הבעל הקידושין, רק ציוה אותו לקדשה בכל כסף שירצה, אין עושה שליח.

ב. ויש אומרים - שבכל ענין אין שליח ראשון עושה שליח שני (הגהות מרדכי פרק האיש מקדש).

3. השולח כתב ע"י עובד כוכבים לחבירו ישראל שבמקום אחר, וממנו להיות שלוחו לקדש לו אישה:

א. י"א שדינו כמו בגיטין (שיתבאר לקמן סימן קמ"א/לה) (רבינו ירוחם).

ב. וי"א דגבי קידושין לכולי עלמא הוי מקודשת מדאורייתא (כ"כ הב"י).

2. האם שליח יכול למנות שליח אחר?

ב. **הקדוש מרדוש** – נתן הבעל טבעת לשליח לקדש לו אישה, ונאנס ורוצה למנות שליח אחר – אינו יכול.

אפ שבגיטין שליח עושה שליח ולא הוי מילי כיון שמוסר לה הגט, הרי גם כן מוסר לה הטבעת! מ"מ ל"ד לגט שיכול לגרשה בע"כ ולכן לא הוי מילי, אבל שליח קידושין שלא יכול לקדשה בלא דעתה הוי מילי שלא מימסרן לשליח.

א. והמרדכי – אם מסר שטר קידושין לקדש לו אישה יכול לעשות שליח אחר, אבל א"ל קדש באיזה כסף שתרצה שליח אינו עושה שליח (הג' אלפסי).
ד"מ – ואם מסר לו טבעת הוי כמסר לו שטר.

ושלטי גיבורים – רק כששטר הקידושין ביד שליח יכול למנות שליח אחר, אבל אם יש בדיו כסף של המשלח לא יכול שהרי אין קפידיא אם יחליף הכסף.

1. הכל כשרים

פ"ת: כתב פמ"ג – ראובן שלח סומא לקדש לו אישה וקדשה, ואחר כך קידשה גם אחר – י"ל שצריכה גט מהשני, לפי שיש מחלוקת בסומא האם חייב המצוות מהתורה (רבי יהודה * ת"ק בב"ק פז.). ואם אינו חייב מהתורה אינו בר שליחות, דבעינן "אתם" גם אתם שיהא בשליח והמשלח שווים.

מיהו אם גם המשלח סומא – ודאי יכול לעשות שליח, שהרי הם שווים.

מ"מ אף לר"י שפוטר סומא ממצוות התורה דווקא במצוות עשה, אבל במצוות ל"ת חייב, וא"כ בודאי הוא בכלל בן ברית (ומקודשת ודאי).

ועבד שאינו בתורת קידושין

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

ת"מ: זוהי דעת הקדוש מרדוש שמחלק בין גיטין לקידושין, שבגט שהמעשה נגמר מיד שהרי יכול לגרשה בע"כ יכול למנות שליח אחר. משא"כ בקידושין שהמעשה לא נגמר שמא לא תרצה האישה.

3. השולח ע"י גוי

ב"ש: הוי מקודשת - שאף אם ישלח מעות הקידושין ע"י גוי שרי, ורק בגיטין ששולח הגט ביד גוי יש אוסרים הואיל ויוצא הגט מיד הגוי ליד השליח.

ב"ש: תימה, בסימן (קמא/לא) לעניין שליחות הביא שעבד בשליח הולכה הוי רק ספק גט, וכן פסלו!

2. שליח ראשון עושה שליח שני

ת"מ: ולומדים כן מגירושין שכתוב "ויצאה והיתה", ודוקא כעין גיטין שיש ביד השליח גט דלא מקרי "מילי" כן בקידושין שיש ביד השליח שטר או כסף. אבל אם אמר המשלח שיקח כסף משלו ויקדש אישה מקרי "מילי" שאין יכול לעשות שליח אחר.

ב. וי"א

לה - ז

1. קידושין (נ.י.) *קידושין*: האומר לשליח: קדש לי אישה במקום פלוני, וקידשה במקום אחר – אינה מקודשת.

א. *ראמ"ט*: וכן בכל מה ששינה: שאם אמר לו לקדש, סתם, וקידשה על תנאי, או שאמר לו לקדשה על תנאי, וקידשה סתם או ששינה בתנאי - אינה מקודשת.

מל"מ: ואת"ל שבקידושי דרבנן יש קפידא, אף שמגלה דעתו אח"כ שאינו מקפיד לא אזלינן בתר דבריו ואינה מקודשת.

אלא שקשה מקידושין (כג): וברש"י שם – שמשמע שכל דבר שאינו שינוי ממש רק מצד אומדנא, אם גילה דעתו שאינו מקפיד מהני. רצ"ע.

בכל מה שישנה

ברכ"י: א"ל קדש לי אישה במנה והלך וקידשה בחצי מנה – הוי ספק מקודשת (הרב קריית מלך).

1. במקום פלוני

ת"מ: טעמו שיש לבעל קפידא מפני שבמקום זה אוהבים אותו ולא יאמרו עליו דבר גנאי (גמ' שם).

א. בכל מה שישנה

מל"מ: יש להסתפק אם א"ל קדש לי אישה פלונית והלך וקידשה קידושי דרבנן או קידושי ספק, האם הוי שינוי ואינה מקודשת כלל?

פ"ת – ומשמע מדבריו שאם לא יכל לקדשה קידושי תורה לא הוי שינוי.

לה - ח

(pe): אמר לו: קדשה לי והרי הוא במקום פלוני, וקדשה במקום אחר - מקודשת, שאינו מקפיד אלא מראה מקום הוא לו.

לה - ט

1. העושה שליח לקדש לו אישה פלונית, והלך שליח וקדשה לעצמו - הרי זה מנהג רמאות ומה שעשה עשוי, א. אם לא קדשה במעות המשלח. ב. אפילו אמר לה תחלה: "פלוני שלחני לקדשך לו", (ובשעת קידושין אומר לה: הרי את מקודשת לי, הרי זו מקודשת לשליח) (טור).

2. ודוקא שהאישה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקידושין שאמר: "הרי את

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

מקודשת לי", דאם לא כן אדעתה דמה שאמר לה בתיחלה לקדשה לפלוני קבלה הקידושין.

**3. אבל אם טעה השליח ואמר: מקודשת לי, אין כאן בית מיחוש, דהקדש בטעות לא הוא הקדש. א. (ארכי' קט"ה כ"א): נאמן השליח לומר דטעה).
ב. ויש מי שמחמיר להצריכה גט.**

וכשקונה לעצמו מנהג רמאות הוא, הרי במה שקנה לעצמו הוסיף בעבירה?

עשוי

הודאה יד אפרים: וקמ"ל שלא קונסים אותו שלא יכנס אותה (ריטב"א).

א. לא קידשה במעוטת השליח

ב"ש: ודוקא כשיש קפידא אם יחליף אז הוא גזל, אבל כשאין קפידא ויכול השליח להחליף המעות – לא הוא גזל. מ"מ בימנו שלא מקדשים במעות אלא בטבעת יש קפידא.

2. שמעה והבינה

ח"מ: הוא אמינא שכוונת האישה והשליח הוא דברים שבלב מאחר שבתחילה בא בשם המשלח והיא הסכימה ולא מהני אף שאמר "לי", ש"ל שכוונתו היתה שליחותי לקדשך למי ששלחני, ואינה מקודשת – קמ"ל דתיבת "לי" בצירוף הכוונה הוא חזרה ומקודשת לשליח.

אבל אם אמר תיבת "לי" בלי כוונה – אין כאן בית מיחוש.

ואם אמרה שלא הבינה וכוונתה למשלח

פרישה – אפשר שצריכה גט משניהם, מיהו אין טעם לדבר להצריכה גט משניהם, אא"כ שאנו לא מאמינים לה שלא הבינה או משום הרואים.

הט"ז – אינה צריכה גט לא מראשון ולא משני.

3. אם טעה השליח

ב"ש: אין כאן בית מיחוש – אף שהיה בידו מעות שאין קפידא, שאם יש קפידא בלא"ה אינה מקודשת.

אין כאן בית מיחוש

רי"ז: ומקודשת לראשון (כשהיא התכוונה לראשון). כ"מ מב"ש.

א. נאמן השליח

ב"ש: נאמן בלא שבועה.

ובאגודה – נאמן רק בשבועה.

1. קידושין(נח): משנה – האומר לחברו צא וקדש לי אישה, והלך וקידשה לעצמו – מקודשת לשני.

גמ': תנא ומה שעשה עדוי אלא שנהג מנהג רמאות.

א. מרדכי: מה שעשה עשוי – דווקא שקידשה במעות שלו, אבל קידשה במעות המשלח הוא גזל ואינה מקודשת.

הרא"ש: וא"ת מאי קמ"ל שמקודשת לשני, וכי בגלל מנהג רמאות שנהג לא תהיה מקודשת לו?

ב. וי"ל דמיירי שאמר לה תחילה: "פלוני שלחני לקדשך לו", ובשעת נתינה א"ל: "הרי את מקודשת לי", דסד"א "לי" היינו שליחות לקדשך למשלח ותתקדש לראשון, קמ"ל.

2. ומיירי שהאישה שמעה והבינה קודם קבלת הקידושין שאמר "לי", שאל"כ ע"ד מה שאמר תחילה בא לקדשה למשלח.

3. אבל אם טעה השליח ואמר "לי" – אין כאן בית מיחוש כלל, דהקדש בטעות לא הוא הקדש. כ"כ מרדכי (הרב ידידיה) – צריך גט לחומרא.

1. העושה שליח

ב"ש: בקידושין (נט.). כתוב – אף שאינו שליחו רק שא"ל 'כשתלך לשם קדשה לי', והלך וקידשה לעצמו ה"ז מנהג רמאות.

מנהג רמאות

ב"ש: והרמב"ם קרה לו 'רשע'.

מה שעשה עשוי

ת' נו"ב: אף אם השליח קדשה לעצמו ע"י שליח אחר – מקודשת, ול"א אין שליח לדבר עבירה, משום שעיקר העבירה במה שלא קיים שליחות שחברו סמך עליו, ואפילו לא יקדשנה לעצמו כלל. ושוב מה שקידשה לעצמו אינו מוסיף על חטא ולא שייך בשליחות זו עבירה.

והג' מעשה ניסים – תימה, בחו"מ (קפג/א) כתב שאם נתן כסף לחברו לקנות לו ולא קנה יש רק תרעומת,

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

אבל החזיק שליחותו בב"ד – מעשיו מוכחים שטעה בלשון.
כ"כ הב"ש.

ב. מי שמתמיר

ת"מ: אין כאן מחלוקת –

כשלא החזיק בשליחות בב"ד שהוא שליח – מחמירים להצריכה גט, ש"ל שחזר משליחותו.

לה - י

1. אם לא רצתה האיה להתקדש למשלח וקידשה השליח לעצמו

- אינו נקרא רמאות.

בין כך ובין כך היה בא אדם אחר ומקדשה.

לא רצתה האישה

ומסיים הטור – מיהו צריך להודיעו אן יכול (גמ').
כ"כ ח"מ והב"ש.

1. קידושין (נט.): רבין חיסדא הלך לקדש אישה

לבנו, וקשה לעצמו.

והתניא: מה שעשה עשוי אלא שנהג מנהג רמאות?

מיירי שלא רצו לקדשה לבנו ולכן נשא לעצמו.

היה לו להודיע לבנו על כך?

לה - יא

1. האומר לשלוחו: צא וקדש לי אישה, ומת השליח, ואינו יודע

אם קידש לו אישה או לא קידש - הרי זו בחזקת שקידש, שחזקה שליח עושה שליחותו.

והואיל ואין יודע איזו אישה קידש לו, הרי זה אסור בכל אישה שיש לה קרובות שהן ערוה עמה, כגון: אישה שיש לה בת או אם או אחות וכיוצא בהן, שאם תאמר ישא זו, שמא אמה קידש לו שלוחו או אחותה או בתה. ומותר באישה שאין לה קרובות כגון אלו.

2. היתה לה קרובה כגון אם: או אחות וכיוצא בהן, והיתה הקרובה אשת איש בשעה שעשה שליח, אע"פ שנתגרשה קודם שימות השליח - ה"ז מותר בה, ואין אומרים שמא קידש השליח את קרובתה אחר שנתגרשה, מפני שלא היתה ראויה בשעה שעשה השליח, ואין אדם עושה שליח לקדש לו אלא אישה שיכול הוא לקדשה בשעת השליחות.

3. הגה - וכן אם באו הקרובות ואמרו: לא נתקדשנו, ועמדו ונשאו - מותר באישה זו, דהא ודאי לא נתקדשו הקרובות (הר"ן והריב"ש).

4. י"א דה"ה אם ציוה לקדש אישה פלונית, ומת השליח, נאסר מיד בקרובותיה מטעם חזקה שליח עושה שליחותו (תוספות). א. ויש חולקין בזה.

אסור בכל הנשים שבעולם, חזקה שליח עושה שליחותו וכיון שלא פירש את מי קידש כולם אסורות (משום קרובות).

1. נזיר (יא:): א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן –

האומר לשלוחו צא וקדש לי אישה סתם ומת השליח

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

1. חזקה שלית עושה שליחותו

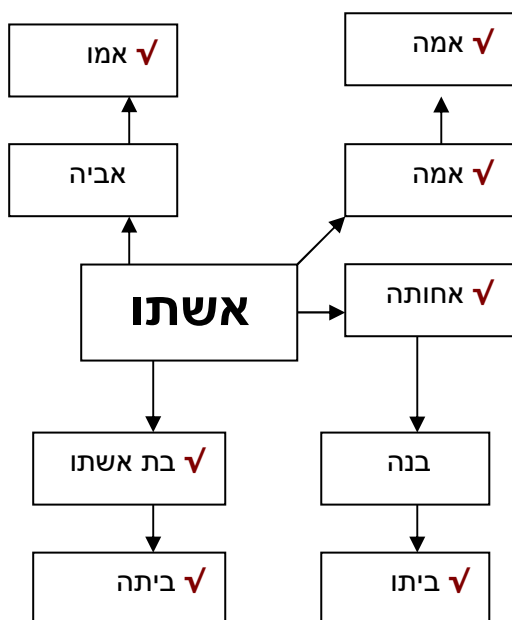
ח"מ: אף שאינה חזקה גמורה, שהרי האישה יכולה להתנגד לקידושין, מ"מ לחומרא הוי חזקה. כ"כ הב"ש.

שהן ערוה עמה

שו"ע(טו - יג,טו,כו): קרובות אשתו שאסורות לו מדים ערוה:

- א. בת אשתו.
- ב. בת בת אשתו.
- ג. בת בן אשתו.
- ד. אחות אשתו.
- ה. אם אשתו.
- ו. אם אם אשתו.
- ז. אם אבי אשתו.

כלומר:

ערוה עמה

ב"ש: היינו ערוה מהתורה ואל שניות. כ"כ רש"י.

והט"ז – גם שניות.

אסור בכל אישה

ב"ש: טעם הדבר –

לפי התו"ס – משום קנס שציוה לשליח לקדש לו איעשה סתם.

לפי הרמב"ן – הוא מעיקר הדין, חזקה שלית עושה שליחותו.

נ"מ בין הטעמים:

אמר רבא – ומודה רבי יוחנן באישה שאין לה בת ולא אם ולא אחות שלא נאסרו הנשים.

2. (שם):

– מותרת. מ"ט? באותה שעה שמינה שליח היתה נשואה ואז המשלח לא יכל לקדשה גם שליח לא יכול לקדשה אף שנתגרשה.

ופירש כתב הטור

– כיון שלא היו פנויות בשעת המינוי לא חל עליהן השליחות, כיון שהוא עצמו לא היה יכול לקדשן בשעת השליחות.

3. התו"ס:

קשה, א"כ כל הנשים בעולם יאסרו להינשא שמא השליח קידשם? ואף אם נאמר שנאמנות לומר שלא נתקדשו, הקטנות שיש להן אב ומת האב אחר כך יאסרו שמא אביהן קידשן?

וי"ל: שעיקר הדבר הוא קנס לפי שעשה שלא כהוגן שאמר לשלוחו לקדש אישה סתם, ולכן אותו קנסו ולא אחרים. כ"ד הר"ן.

אבל הרמב"ן

– אינו קנס אלא ע"פ הדין, והקטנות מותרות לפי שהן פנויות ואין חזקת שליח עושה שליחותו מוציא מחזקת פנויה.

אבל הוא אסור בנשים שיש להם קרובות ואין חזקת פנויות של הקרובות שאינן באות לפנינו מועילה לו. ואם באו הקרובות ואמרו שלא נתקדשו – ודאי מהני לו, שעד אחד נאמן באיסורים.

סיכום: באו הקרובות ואמרו שלא נתקדשו ע"י השליח?

✓תו"ס והר"ן

– המשלח אסור בנשים שיש להם קרובות משום קנס, ולכן אף שאמרו הקרובות שלא נתקדשו ע"י השליח אסורות לו, אא"כ הלכו ונישאו לאחרים שאז המשלח מותר באישה זו שיש לה קרובות שנישאו.

ולרמב"ן

– המשלח אסור מדינא חזקה שלית עושה שליחותו, ולכן אם אמרו הקרובות שלא נתקדשו מותר המשלח באישה זו שיש לה קרובות.

4. ריב"ש:

לפ"ז אם א"ל לקדש אישה פלונית – מיד נאסרו קרובותיה מטעם חזקה שלית עושה שליחות, אא"כ אמרה האישה שלא נתקדשה.

ואם אמר השליח שקידשה והיא אומרת שלא קידשה – המשלח אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו.

א. ד"מ

– אבל לפי התו"ס דהוי קנס, אם אמר 'קדש לי אישה פלונית' אין קנס ומותר בקרובותיה. מיהו הרמב"ן – ס"ל שאינו קנס אלא מדינא.

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

מל"מ: אישה שספק מקודשת (כגון שזרק לה קידושין ספק קרוב אליה ספק קרוב לו) ובא אחר ומינה שליח שיקדשה לו אחר שיגרשנה הראשון, מהו?
האם כיון שהוא עצמו יכול לקדשה ויתפסו הקידושין להצריכה גט משניהם, יכול למנות שליח לקדשה אחר שתגרש.

א"ד כיון שאין יכול לקדשה קידושי ודאי הוי מילתא דלא מצי עביד ולא יכול למנות שליח?

ת' שיבת ציון: אם נשבע שלא לקדש אישה פלונית ועשה שליח לקדשה לו, ואחר שנשאל על שבועתו קידשה לו השליח, מהו?

האם השליחות בטלה כיון שהוא עצמו לא יכל לקדשה בשעת מינוי השליחות מחמת השבועה.

א"ד כיון שחכם עוקר השבועה למפרע מהני שליחות?

3. ועמדו ונישאו

ח"מ: כאם אף התו"ס והר"ן יודו שבאמירה בעלמא של קרובותיה שלא נתקדשו מהני, שאין כאן קנס.

כ"כ הריב"ש והב"ש.

א. לקדש אישה פלונית

ח"מ: ד"מ כתב שה"ש חולקים" הם התו"ס כיון שכאן אין קנס (שלא ציוה לקדש סתם אישה אלא פלונית) – אין לאסור.

ולא דק – שכוונתו התו"ס כשציוה לקדש סתם קנסוהו אף שהוא חששה רחוקה, אבל כשציוה לקדש אישה פלונית ודאי שנאסרו קרובותיה מן הדין, ולא מטעם קנס, דודאי שליח עושה שליחותו ואין כאן חומרא.
כ"כ הב"ש והט"ז.

סיכום: אמר לשליח לקדש לו אישה פלונית ומת השליח –

ד"מ – התו"ס חולקים על הריב"ש ומתירים קרובותיה, שהרי אין כאן קנס.

ח"מ, ב"ש והט"ז – התו"ס מודים לריב"ש שאסור בקרובות אישה זו, שמא קידשה השליח.

(א.) קטנה שהלך אביה למדינת הים, למה לא נאסרת שמא אביה קידשה?

לפי התו"ס – כיון שהוא קנס וכאן לא שייך הקנס.

ולפי הרמב"ן – דהוי מעיקר הדין, קטנה מותרת כיון שיש לה חזקת פנויה.

(ב.) אמרו קרובות שלא נתקדשו

לתו"ס – לא מהני, שמ"מ קנסו אותו, אא"כ הלכו קרובות אלו ונתקדשו לאחרים.

לרמב"ן – מהני.

(ג.) עבר המשלח וקידש אישה זו שיש לה קרובות

לתו"ס – מקודשת ודאי בדיעבד, כיון שהוא רק קנס.

לרמב"ן – הוי ספק מקודשת שמא השליח קידש הקרובות, שהרי איסורו מעיקר הדין.

2. אלא אישה שיכול הוא לקדשה

תו"ס: ולכן לא יכול השליח לקדש לו אישה לכשתגרש.

מהרי"ט – קשה, שמא רק מסתמא שאמר לו לקדש שהיתה נשואה ואח"כ נתגרשה, אז אמרינן שדעת המשלח לקדש לו אישה שהוא עצמו גם יכול לקדשה. אבל אם אמר בפירוש לקדשה לכשתגרש שמא מהני.

כ"ד מרכבת המשנה ויד המלך.

מ"מ מל"מ – חולק על המהרי"ט, אפילו עושה שליח בפירוש לא מהני.

שהרי יכול לקדשה

באה"ט (מהר"ם מינץ): ואף אם בא השליח ואמר

בפירוש שקידש אישה שהיתה נשואה בשעת מינוי השליחות ונתגרשה – אינה מקודשת.

כ"כ כנה"ג והראנ"ח.

לה - יב

ודשה

העושה שליח לקדש לו אישה פלונית, *בא"ט, ונאמר דין סו"ד:*

והלך וקידשה לו, וקידש המשלח בעצמו לאמה או לבתה או לאחותה, ואין ידוע איזה מהן נתקדשה ראשונה - שתיהן צריכות גט ואסורות עליו.

לה - יג

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

עשה שליח וביטל השליחות קודם הקידושין - הרי הוא בטל. ואם אין ידוע אם בטל השליחות קודם או אחר הקידושין - הרי זו ספק מקודשת.

ופסק המרדכי: כל שליחות לפני שנגמר אפשר לבטלו אפילו עשה מינוי השליחות בקניין.

מתוך כך פסק הרמב"ם: עשה שליח וביטל השליחות קודם הקידושין - הרי הוא בטל. ואם אין ידוע אם בטל השליחות קודם או אחר הקידושין - הרי זו ספק מקודשת.

שלא בפניו מבטל

הג' יד אברהם: ולכתחילה צריך לבטל בפני השליח ובפני ב' עדים.

קידושין(עט.): וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה היא וקידשה עצמה (לאחר): אם שלה קדמו - קידושה קידושין.

ואם של שלוחה קדמו - קידושיו קידושין. **ואם** אינו ידוע - שניהם נותנים גט, או אחד נותן גט ושני כונס.

קידושין(נט.): האם יכולה לחזור ממינוי השליחות?

ר' יוחנן - חוזרת, דאית דיבור (הביטול) ומבטל דיבור (המינוי).

ור"ל - אינה יכולה לחזור.

לה - טו

העושה שליח לקדש לו אישה, והלך וקידשה: הוא אומר לעצמי קידשתיה, והיא אומרת למשלח:

1. לא הוחזק השליח בעדים:

הוא (השליח) אומר: לעצמי קידשתי, והיא אומרת: לראשון (למשלח):

א. (דין) השני (השליח) כאומר לאישה: "קידשתיך" והיא אומרת: "לא קידשתיני" - שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו.

ב. היא (והדין האישה): כאומרת: "לראשון קידשתיני", והוא אומר: "לא קדשתיך" (הטור) - שהיא אסורה בקרובי המשלח, והמשלח מותר בקרובותיה).

ג. אמרה: "איני יודעת" (למי שהתקדשתי) - חזקה (מקודשת) לשני.

2. הוחזק השליח בעדים:

א. הוא אומר: לעצמו, והיא אומרת: לראשון - חזקה לראשון. (ה"ה בעט הראב"ד: ואפילו הכי השני אסור בקרובותיה).

ב. אמרה: איני יודעת - שניהם נותנים גט, ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס.

הוחזק בעדים		לא הוחזק בעדים		סיכום:
לעצמי קידשתי	למשלח קידשתי	לעצמי קידשתי	למשלח קידשתי	השליח אומר

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

מקודשת למשלח לראשון הגה: אף השליח אסור בקרובותיה מקודשת לשליח	מקודשת למשלח ?	דין השליח: אסור בקרובותיה דין המשלח: מותר בקרובותיה מקודשת לשליח	מקודשת למשלח ?	היא אומרת למשלח התקדשתי לשליח התקדשתי איני יודע
שניהם נותנים גט	מקודשת למשלח	מקודשת (חזקה) לשליח	מקודשת למשלח	

? הרמ"א: המשלח אסור בקרוביה ע"פ השליח.

1. ירושלמי:

לא הוחזק השליח: הוא (השליח) אומר: לעצמי קידשתי, והיא אומרת: לראשון (למשלח):

א. (דין) השני (השליח) כאומר לאישה: "קידשתיך" והיא אומרת: "לא קידשתיני" - שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו.

ב. היא (והדין האישה): כאומרת: "לראשון קידשתיני", והוא אומר: "לא קדשתיך" (הטור - שהיא אסורה בקרובי המשלח, והמשלח מותר בקרובותיה).

ג. אמרה: "איני יודעת" (למי שהתקדשתי) - חזקה (מקודשת) לשני.

2. הוחזק השליח:

א. הוא אומר: לעצמו, והיא אומרת: לראשון - חזקה לראשון. (ה"ה בשם הרמב"ד: ואפילו הכי השני אסור בקרובותיה).

ב. אמרה: איני יודעת - שניהם נותנים גט, ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס. כ"פ הרמב"ם והשו"ע.

הר"ן: טעמי הדברים -

■ כשלא הוחזקה השליחות בעדים חזקה לשני - כיון שלא הוחזק בעדים מסתמא אין רצונה להתקדש לראשון לפי שאינו כאן, ועוד שאין השליחות מוחזקת (וחוששת שהמשלח יחיש שלא עשאו שליח). ולכן חזקה לשני.

■ אבל כשהוחזק בעדים - היא סומכת על השליחות, ולכן חוששים לראשון, מיהו כיון שהראשון לא כאן והשני כאן חוששים גם לשני.

השליח הוחזק/לא הוחזק

✓רמב"ם - הוחזק פירוש מינה השליח בעדים, לא הוחזק שמינה השליח בלא עדים.

ראב"ד - בכל גוונא צריך מינוי השליחות בעדים. החזק פירוש שהתפרסם במקום האישה שהוא שליח שלו. לא הוחזק - לא נתפרסם.

איך היה המקרה?

ראב"ד - אמר לה: אני שליח של פלוני לקדשך לו, ולאחר שעה קדשה סתם (הרי את מקודשת):

השליח אומר - לעצמי נתכוונתי לקדש.

היא אומרת - למשלח נתכוונתי להתקדש.

✓**והר"ן** - תימה, כיון שאין כאן מעשה במוכיח הוי דברים שבלב ומסתמא קידש למשלח.

לכן נראה דמיירי שהשליח אומר בפירוש "לעצמי קידשתי" והיא אומרת בפירוש לראשון נתקדשתי. ויש כאן עדים שראו הקידושין אבל אינם זוכרים למי נתקדשה.

כ"ד התוס' והרא"ש.

והרמב"ם - סתם דבריו.

1. והוא אומר לא קדשתיך... המשלח מותר

בקרוביה.

ח"מ: אף שהמשלח לא אומר ברי שלא קידשה (שהרי אינו יודע), כיון ששולחו אומר שלא קידשה למשלח שחזר בו משליחותו וקידש לעצמו, ושליחו של אדם כמותו, יש ביד השליח להתיר קרוביה למשלח, כיון שלא הוחזק בעדים.

לא קדשתיך (מותר בקרוביה)

ב"ש: ושאני מ"ש הרמ"א (ג.) שאם המשלח אומר שלא מינהו שליח עכ"ז אסור בקרוביה! שאני התם שהשליח קידשה למשלח, משאכ"כ שהשליח אומר שלא קידשה למשלח.

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

2 א. חזקה לראשון

ח"מ: אף שהשליח צווה שקידשה לעצמו אין כוח ביד השליח להתיר קרובי האישה למשלח, כיון שהחזק בעדים מסתמא עשה שליחותו אא"כ חזר בפני עדים. **מ"מ** גם השני אסור בקרוביה, שלגבי עצמו נאמן שקידשה (דשויה אנפשיה חתיכא דאיסורא). כ"כ הב"ש.

ב. איני יודעת... שניהם נותנים גט

ח"מ: טעמו – ששניהם שקולים. השליח טוען ברי, והשליחות הוחזקה בעדים. כ"כ הב"ש.

המשלח מותר בקרוביה

הג' מעשה ניסים: ה"ד שלא נתן לה גט להתירה, אבל אם נתן גט להתירה הרי נאסר בקרוביה (כמ"ש הרמ"א מח"ו).

ואפשר מפני כן לא כתב בשו"ע כאן כמו ברישא שהמשלח מותר בקרוביה, כיון שזה תלוי אם נתן גט או לא.

ג. אמרה איני יודעת – חזקה לשני

הר"ן: טעמו – כשלא הוחזק בעדים מסתבר שאין האישה רוצה להתקדש לראשון כיון שאינו כאן ואין שליחותו מוחזקת. ולכן כשאומרת איני יודעת חזקה לשני נתקדשה.

לה - טו

1. הגה - ויש חולקין דאף אם הוחזק השליחות, אם השליח אומר שחזר משליחותו, אינה מקודשת לראשון. **א.** וכן אם לא הוחזק השליחות והמשלח אומר שעשאו שליח, הוא אסור בקרובותיה (טור בשם הרא"ש).

2. מהר"ק (ת' מופה"ט): מיהו אם אחר כך חזר השליח ואמר: סבור הייתי שקידשתי לעצמי, ונזכרתי שקידשתיה לשולחי - יש לסמוך אסברא הראשונה (ומותר בקרוביה).

3. ריב"ז (ת' מופה"ט): שליח שאמר: קידשתיה למשלח, והיא אומרת: לא קידשתיני - המשלח אסור בקרובותיה על פי השליח.

קושיה ראשונה (1): אף שהשליח צווה שקידש לעצמו מקודשת לראשון! י"ל שחזר בו ואומר שטעה.

קושיה שנייה (א1): שתמה שאף שלא הוחזק שליח איך השליח מותר בקרוביה הרי הוא טוען שעשה שליח לקדשה לו, וגם היא טוענת שנתקדשה למשלח! י"ל כיון שלא עשאו שליח בעדים נאמן לומר שחזר משליחותו ואין חזקה שליח עושה שליחותו.

1. אינה מקודשת לראשון

ח"מ: הגה זו תמוהה, שמשמע שראשון מותר בקרובותיה, הרי בסמוך כתב אף שלא הוחזק בעדים הראשון אסור בקרובותיה?

אלא שי"ל שיש חולקים אלו (הרא"ש) ס"ל שאין חילוק בין הוחזק בעדים ללא הוחזק (שחולק על הירושלמי) ודין שניהם שווה לחומר.

1. הרא"ש: ואינו מובן, שאף שהחזק השליח בעדים איך הוחזק לראשון הרי השליח צווה: אף שהמשלח מינה אותי חזרתי בי ולעצמי קידשתי.

א. אף ברישא (לט1-1ב1). כשלא הוחזק איך המשלח מותר בקרוביה הרי הוא טוען שעשה שליח לקדשה, גם היא טוענת שנתקדשה לו, ומה לנו שלא הוחזק בעדים, הרי היא מודה שנתמנה לשליח.

2. הגמ' (ת' מוהר"ם): אם השליח עומד בדיבורו שקדשה לעצמו אז הוא אסור בקרוביה, דשויה נפשיה חתיכא דאיסורא.

✓ מיהו אם חזר בו ואמר: כסבור הייתי שקידשתי לעצמי, ונזכרתי שקידשתי למשלח – מותר בקרוביה, אף שמתחילה שויה נפשיה חתיכא דאיסורא כשחזר בו מותר, דמשום שליח עושה שליחותו מקילין.

ד"מ: ולפ"ז אפשר לתרץ קושיות הרא"ש.

הלכות קידושין

סימן לה: דיני שליחות לקידושין.

יש לסמוך על סברה ראשונה

ח"מ: כלומר –

כשהוחזק בעדים – נאמן השליח לחזור בו ולומר שטעה ומותר בקרוביה, ומקודשת ודאי לראשון, דחזקה שליח עושה שליחותו.

לא הוחזק בעדים – לא מועיל חזרה.

3. המשלח אסור בקרוביה

ח"מ: אף שלא הוחזק שליח בעדים, כיון שאמר שעשה שליחותו וחזקה שליח עושה שליחותו מסייע לו. כ"כ הב"ש.

והב"ש – ויותר נראה שכך המחלוקת:

למחבר – כשהוחזק בעדים חזקה לראשון ומקודשת לו ודאי ומותרת לו אף בלא גט מהשני, אף שהשני אסור בקרוביה.

ולרמ"א – אסורה לו בלא גט משני.

כ"כ הפרישה.

2. חזר... נזכרתי

ב"ש: הגמ"ר פירש הירושלמי לעניין אם חזר אח"כ, היינו: אמר לעצמי קידשתי שאסור בקרוביה, ואח"כ אמר טעיתי ונזכרתי שקידשתי למשלח:

אם לא הוחזק בעדים – עדיין אסור בקרוביה, דכיון שלא הוחזק אפשר שחזר בו וקידש לעצמו.

אבל כשהוחזק בעדים – נאמן ומותר בקרוביה, דהואיל והוחזק בעדים 'חזקה שליח עושה שליחותו' מסייע לו שטעה.

הלכות קידושין

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

ובו יב סעיפים (קידושין: מא, נ, נב, נט, עט. נדרים: י. גיטין: סג)

לו - א

- 1.** האישה יכולה לעשות שליח לקבל קידושה, ומצווה שתקדש על ידי עצמה, אם תוכל, אבל איסור ליכא כמו שיש באיש.
- 1.** כאמ"ס: ואומר האיש לשליח: "הרי פלונית ששלחה אותך מקודשת לי", והשליח אומר: "קידשתיה לך". ואם אמר: הן, דיו. ואפילו שתק (השליח), אם היו עסוקים באותו ענין ונתן לשליח ולא פירש ולא אמר דבר, דיו.
- 3.** ואם מקדשה בשטר, אינו כותבו אלא מדעת השליח.
- א. ויש מי שאומר שאינו כותבו אלא מדעתה.

2. אפילו שתק

ח"מ: כלומר אפילו שתק שליח ולא השיב 'הן', וכמו באישה דמהני אם קיבלה בשתיקה אחר שהיו עסוקים באותו עניין. כ"כ הדרישה והט"ז.

והב"ח פירש – אפילו שתק המקדש ונתן לו סתם, כיון שעוסקים באותו עניין דיו. אבל שליח צריך להשיב. כמ"מ הב"ח והמהרש"ל.

אם היו עסוקים

ח"מ: דבר בפ"ע הוא (וקאי על המקדש בעסוקים באותו עניין, שגם המקדש אצ"ל כלום – מחצית השקל).

והרמב"ם גרס - "ואם היו עסוקים" (עם וי"ו המחובר למעלה ממנו).

3. מדעת השליח

ב"ש: פירש ול"צ דעתה אלא סגי בשעת השליח.

ח"מ: כ"ש אם כתב מדעתה עדיף טפי. מ"מ אם לא היה לדעת כלל – הוי ספק מקודשת (וכמ"ש לב/א).

1. קידושין(מא): האישה מתקדשת בה ובשלוחה.

טור – ומצווה ע"י עצמה (כמו באיש), אבל איסורא ליכא, ול"ד דמי לאיש שחיישין שיראה בה דבר מגונה, שבאישה אמרינן "טב למיטב טן דו מלמיתב ארמלו".

3. כשמקדשה בשטר

רמב"ם – א"צ לכתוב אלא מדעת השליח.

א. אבל הרמב"ן – כותב רק לדעתה של האישה.

1. לעשות שליח

ח"מ: ומינוי השליחות צריך להיות בעדים (כמ"ש לה/ג), ואם נעשה בלא עדים אפ"ה יש להחמיר להצריכה גט.

יכול לעשות שליח

ב"ש: ואם גילתה דעתה שנוח לה להתקדש לזה, יכול לזכות לה ע"י שליח לקבל בשבילה קידושין, שרק בגיטין אף שהיתה קטטה בניהם (ונוח לה להתגרש) אמרינן שלא לא נוח לה להתגרש (והוי חוב לה), שהאישה בכל שהוא נוח לה. וסברא זו לא שייכת בקידושין.

הלכות קידושין

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

לו - ב

בכא"פ: בכל הדברים של קידושין דין האיש עם שלוחה כדינו עם האישה.

לו - ג

אמרה לשליח: קבל הקידושין במקום פלוני, והוא קיבלם במקום אחר, או בכל דבר שישנה בשליחותה - אינה מקודשת.

שו"ע(לה/ז): קידושין(ג.א)הנב: האומר לשליח: קדש לי אישה במקום פלוני, וקידשה במקום אחר - אינה מקודשת.

בכא"פ: וכן בכל מה ששינה: שאם אמר לו לקדש, סתם, וקידשה על תנאי, או שאמר לו לקדשה על תנאי, וקידשה סתם או ששינה בתנאי - אינה מקודשת.

לו - ד

אמרה לו: "הרי הוא במקום פלוני", וקבל במקום אחר - מקודשת, שמראה מקום היא לו.

שו"ע(לה/ח): (פ.א) אמר לו: קדשה לי והרי הוא במקום פלוני, וקדשה במקום אחר - מקודשת, שאינו מקפיד אלא מראה מקום הוא לו.

לו - ה

יש מי שאומר דשליח דקדושין אינו יכול למנות שליח, דמילי נינהו ולא ממסרי לשליח. (ועיין לעיל סימן ל"ה סעיף ו' נתבאר).

שליח בקידושין

ב"ש: דווקא בשליח קבלה של האישה שהוא מילי (שהרי אין ביד שליח כלום) אינו עושה שליח. אבל שליח הולכה של הבעל ויש בידו כסף לקדש - יכול לעשות שליח אחרץ ועיין הרמ"א(לה/ו).

הרמ"א(לה/ו): הגה - ו"א דשליח ראשון יכול לעשות שליח שני (מרדכי פ' המקבל בשם י"א), אם מוסר לו הקידושין שמסר לו הבעל, אבל אם לא מסר לו הבעל הקידושין, רק ציוה אותו לקדשה בכל כסף שירצה, אין עושה שליח.

ויש אומרים - שבכל ענין אין שליח ראשון עושה שליח שני (הגהות מרדכי פרק האיש מקדש).

לו - ו

1. בכא"פ והרא"ע: מי שקדש ע"י שליח - לא יקדש פעם אחרת

הלכות קידושין

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

בשעת חופה, שלא להוציא לעז על הקידושין הראשונים, שיאמרו: אין קידושי שליח כלום (ועיין לעיל סוף סימן ל"ד).

2. חזרה וביטלה השליחות קודם שקיבל הקידושין - הרי הוא בטל, ואינה מקודשת. ואם אין ידוע אם ביטלה השליחות קודם קבלת הקידושין או אחר כך - הרי זו ספק מקודשת.

2. שו"ע(לה/יג): עשה שליח וביטל השליחות קודם הקידושין - הרי הוא בטל. ואם אין ידוע אם בטל השליחות קודם או אחר הקידושין - הרי זו ספק מקודשת.

ופסק המרדכי: כל שליחות לפני שנגמר אפשר לבטלו אפילו עשה מינוי השליחות בקניין. מתוך כך פסק הרמב"ם: עשה שליח וביטל השליחות קודם הקידושין - הרי הוא בטל. ואם אין ידוע אם בטל השליחות קודם או אחר הקידושין - הרי זו ספק מקודשת.

2. חזרה וביטלה

פ"ת(הג' יד אפרים): כאן אף לכתחילה יכולה לבטל שלא בפני השליח. דלעיל (לה/יד) כתב: שאין לבטל משום צנועות ופרוצות, וכאן לא שייך טעם זה, שהרי היא יודעת שביטלה.

2. קידושין(עט.): וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה היא וקידשה עצמה (לאחר): אם שלה קדמו - קידושה קידושין. ואם של שלוחה קדמו - קידושיו קידושין. ואם אינו ידוע - שניהם נותנים גט, או אחד נותן גט ושני כונס.

קידושין(נט.): האם יכולה לחזור ממינוי השליחות?

ר' יוחנן - חוזרת, דאיתי דיבור (הביטול) ומבטל דיבור (המינוי). ור"ל - אינה יכולה לחזור.

לו - ז

1. אם קיבל שלוחה קידושין מאחד, והיא בעצמה קיבלה קידושין מאוהו, ואין ידוע אם קידושין שקבל שלוחה קדמו לשלה או שלה קדמו - אסורה לשניהם, וצריכה גט משניהם. ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס, (ומקדשה קידושין אחרים) (רבינו ירוחם נ' כ"ב).

א. ראמ"ט: במה דברים אמורים, ברחוקים, אבל אם קדשה השליח לאב, וקידשה היא בעצמה לבן או לאח, שניהם נותנים גט ואסורה לשניהם.

נותן לה גט ואחד כונס רי"ו(הרב נרבוני): א' נותן גט ואחד כונס - וצריך לקדשה שנית, שמא קידושי המגרש תפסו ולא שלו.

1. קידושין(עט.): משנה - וכן האישה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה וקדשה את עצמה: אם שלה קדמו - קדושה קידושין. ואם של שלוחה קדמו - קידושיו קידושין. ואם אין יודעין - שניהם נותנים לה גט, ואם רצו אחד

לו - ח

הלכות קידושין

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

1. אישה נעשית שליח לחברתה לקבל קידושין, אף ע"פ שנעשית

לה צרה, שמקדש לשתייהן.

א. ויש מי שאומר שאפילו אם כשאמרה לה: "קבלי גם בשבילי", ולא השיבה "הן" אלא שתקה וקבלה סתם - מסתמא גם בשבילה קיבלה.

1. שמקדש לשתייהן

ספר בית מאיר: אשת איש לא יכולה להיות שליח קבלה לחברתה לקבל קידושין מבעלה (אף שבארוסה מהני) כיון שיד אישה כיד בעלה, נמצא שבקידושין לא יצאו מיד בעלה.

א. וקבלה סתם

ח"מ: משמע שאין שליח קבלה צריך שיאמר "הן", ואפילו קיבל בשתיקה מהני.

1. קידושין(נ): משנה - אמר לחמש נשים

כולן מקודשות לי וקיבלה אחת מהן ע"י כולן (שהיתה שלוחה של כולם) - כולן מקודשות, חוץ מהאחיות שבהן.

שם(נב): אמר רבה - ש"מ אישה נעשית שליח לחברתה אפילו במקום שנעשית צרתה.

פרש"י: אף שבכל עדות שהאישה כשרה לה אין צרתה נאמנת, מ"מ השליחות שעשתה מהני.

א. הרא"ש(ר"י) - פשיטא? אלא קמ"ל שאפילו אם כשאמרה לה: "קבלי גם בשבילי", ולא השיבה "הן" אלא שתקה וקבלה סתם - מסתמא גם בשבילה קיבלה.

לו - ט

1. אישה שהיא שליח לקבל קידושין לחברתה, וכשנתן

הקידושין אמר לה: 'ואת נמ"י, או 'וכן את' - שתיהן מקודשות.

2. אבל אם לא אמר לה אלא: 'ואת' - הרי זו שקיבלה הקידושין ספק מקודשת, שמא לא נתכווין אלא לראות מה בלבה, וכאלו אמר לה: 'ואת מה תאמרי בדבר זה?', ולפיכך קיבלה הקידושין היא, שהרי זה עדיין שואלה לראות מה בלבה (ולא קדשה).

ואם קידש אחת ונתן לשנייה פרוטות ואמר: 'ואת' - הוי קידושין גמורים אע"ג דלא אמר: 'את נמי'.

ודוקא כשנתן ב' פרוטות לאחת ואמר לשנייה 'ואת' יש להסתפק שמא שאל אותה 'ואת מה בליבך?', אבל כשנתן גם לשנייה פרוטה - מקודשת אף שאמר רק 'ואת'.

לפיכך קיבלה הקידושין

ח"מ: כלומר, שלא תאמר מאחר וקיבלה הקידושין בשתיקה משמע שהסכימה, על כן אמר: מאחר ששאל אותה 'ואת' מה בליבך? היא נמלכת העצמה מה לעשות ועדיין לא הסכימה - ולכן הוי ספק מקודשת.

1. נדרים(ו): אמר לאישה - הרי את מקודשת

לי, ואמר לחברתה 'ואת נמ"י, הרי גם חברתה מקודשת.

2. אבל אמר לחברתה 'ואת', יש להסתפק מי אמרין 'ואת נמ"י מקודשת, א"ד ואת חזי (תראי). ולא איפשטא.

כ"פ הרמב"ם - דהוי ספק מקודשת.

ה"ה - ואם נתן כסף לשתייהן - שנהן מקודשות. כ"כ הרא"ש והר"ן.

1. וכשנתן הקידושין

ב"ש: היינו כשנתן לה ב' פרוטות ואמר: 'פלוגית ששלחה אותך מקודשת לי, ואת נמי' - שנהן מקודשות.

לו - י

הלכות קידושין

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

1. ויש מי שאומר שאין האב יכול לעשות שליח לקדש בתו בוגרת, א. וחלקו עליו.

שאיין האב יכול להיעשות שליח

ח"מ: שמא יטעו שהיא מקודשת אף כשאין האב שליח, לפי שהאב יכול מקדש ביתו אף שהיא בוגרת, ויאמרו מיד כשקיבל האב הקידושין נתקדשה. אבל להיות שליח הולכה מותר, לפי שאינה מתקדשת מיד ולא יטעו.
ב"ש: ת' הרשב"א – ואם אין ידוע אם הבת קטנה נערה או בוגרת, מי יקבל קידושיה? תיעשה הבת שליח לאביה לקבל קידושיה, דהוי כדעבד.

1. רשב"א בת': ויש מי שאומר שאין האב יכול לעשות שליח לקדש בתו בוגרת, גזרה שמא יאמרו שבקבלת האב הקידושין מתקדשת כמו בקטנה שהאב מקדשה.
א. והרא"ש – דחה דבריו, מניין לו גזרה חדשה זו. והראיה שהאב נעשה שליח לקבל קידושי ביתו מבעה"ט (לקמן סי"א) שכתב: ראובן קידש ביתו הבוגרת לשמעון, ולא עשתה אותו שליח, ואח"כ שלח לה שמעון מתנות – חיישין לקידושין. משמע שהאם נעשה האב שליח מהני. כ"ד הר"ן וה"ה.

לו - יא

מי שקיבל קידושין לבתו בוגרת, ולא עשאוהו שליח - יש מי שאומר שצריכה גט מספק.

גט מספק

ח"מ: ודקדק ולא כתב מקודשת מספק, אלא צריכה גט מספק, דודאי אין כאן קידושין כלל, ולכן אם נישאת לאחר לא תצא. ורק לכתחילה צריכה גט מחומרה.

בעה"ט: ראובן קידש בתו הבוגרת לשמעון ולא היה שליח שלה, אך ידעה שאביה קידש אותה. ואח"כ שלח שמעון מתנות לביתו של ראובן. אף שאין רשות לראובן לקדש ביתו הבוגרת, חיישין שמא נתרצתה הבת וצריך גט מספק.

לו - יב

1. אין האישה עושה שליח לקבל קידושין מיד שליח בעלה.
א. (מיוזם א"ט ע"ת), הוי ספק מקודשת - ב". ועיין לקמן סימן קמ"א סעיף א' גבי גט).

שאינה רוצה לקבל ישירות ממני.
חצרה הבא לאחר מיכן – אחר שנתן הבעל הגט בחצר אחרים, קנתה היא החצר ונמצא הגט ברשותה שאינו גט, דבעינן "נתן בידה".
וגזרין שלא יקבל שליח האישה מיד שליח הבעל דדמי לקדם הבעל ונתן הגט בחצר אחרים ואח"כ היא קנתה החצר.
דקדמה היא ועשתה שליח – לפני שעשה הבעל שליח, דל"ד לחצר הבא אח"כ.
להלכה:

1. גיטין(סג): אמר רב חיסדא – אין האישה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח של בעלה.
ורב חנינא אמר - עושה.
מ"ט דרב?
אב"א – משום בזיון הבעל.
ואב"א – משום חצרה הבאה לאחר מיכן.
מאי בנייהו? בקדמה היא ועשתה שליח לפני שיעשה הבעל שליח (דל"ד לחצרה הבאה אח"כ).
פרש"י: בזיון הבעל – כסבור קל אני בעיניה

הלכות קידושין

סימן לו: כל דיני שליחות לאישה.

ספק מקודשת.

1. אין האישה שליח

ב"ש: תמוה, שכאן פסק שאין עושה שליח, ובגיטין (קמא/א) הביא מחלוקת.

הג' מעשה ניסים (תפראת מנחם) – תירץ, טעם האיסור משום הקפדת הבעל. בגיטין שמגרש אותה סברת המתיר שלא חיישינן להקפדתו כיון שממילא נפרד ממנה. אבל בקידושין שהוא בא להיות בעלה מפקיד בזה.

✓הרי"ף – כרבי חנינא שאין לחשוש.

כ"ד רב האי, רא"ש, רשב"א-[הר"ח], רמב"ם, ה"ה. כ"פ המחבר בהלכות גיטין (קמא/א).

בה"ג – הלכה כרב, שאין האישה עושה שליח לקבל

משליח הבעל. כ"פ המחבר שם בשם י"א.

כ"פ הר"ש בן חופני, בעה"ת, קונטרסין (ר"ח).

כ"פ הר"ן – ואם עשתה כן ספק מגורשת.

ב"י: להכלה נקטינן כהרי"ף וסייעתו. מיהו ראוי לחוש

לסברת רב מפני חומר אשת איש.

✓הב"י: מצאתי כתוב שכן הדין בקידושין. ולכן הוי

סימן לו: כל דיני קדושי קטנה.

ובו כ"ז סעיפים (בתובת: מג, מד, מו. יבמות: קיב. קידושין: ג, יט, מא, מג-מו, נא, נב, עח, עט, סג, סד)

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

לז - א

- 1. ראב"ד:** האב מקדש את בתו שלא לדעתה, כל זמן שהיא קטנה. וכן כשהיא נערה, רשותה בידו וקידושיה לאביה. וכן הוא זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובכתובתה.
א. כתובות (דנ): אם נתאלמנה, או נתגרשה מן האירוסין, הוא זכאי בכל עד שתבגר. לפיכך מקבל האב קידושי בתו מיום שתלד עד שתבגר.
ב. יבמות (ק"ב): ואפילו היתה חרשת או שוטה וקדשה האב, הרי היא אשת איש גמורה.
2. ואם היתה בת שלש שנים ויום אחד, מתקדשת בביאה מדעת אביה. פחות מכאן, אם מסר אביה לקידושי ביאה, אינה מקודשת.
3. הגה: י"א דאין קידושין תופסין בנפל, ואם קיבלה אביו בו קידושין והמקדש קידש אחר כך אחותו, צריכה גט (או"ת).

ולהרשב"א – אית ליה חופה (כמו שחופת נידה דינה כחופה).
ובשער המלך כתב - שלכו"ע אין דינה כחופה.

קידושיה לאביה

ב"ש: ולמדו זאת (קידושין ג): מהפסוק: "ויצאה חינם" כשיוצאת מהאדון בסימנים ושש יוצאת חינם, אבל מהאבא אינו חינם אלא מקבל האבא כסף הקידושין. ואף שלפי הדין מתקדשת בפרוטה, כל כסף קידושיה (אף מה שיתר על פרוטה) הכל לאביה.
מכאן יש ללמוד – שמי שנותן מתנה לבתולה (קטנה) זוכה אביה במתנה זו. וכ"מ מהתו"ס.
אבל ת"מ – מסתפק אם נתנו לה מתנה, שדוקא כסף הקידושין הוא של אביה שאם ירצה יכול למוסרה למנוול, אבל במתנה שזכו לה אחרים אין לאביה כלום.
כ"כ הפת"ש – והב"ש לא דק.

3. אין קידושין תוספים בנפל

ת"מ: ירושלמי - בת יום אחד מתקדשת ה"ד שכלו לה חודשיה או ששהתה ל' יום.
ונראה שאף בנפל (שלא עברו ל' יום) הוי ספק מקודשת, ואם קידש אח"כ אחותה שניהם צריכות גט מספק.
והב"ש – אינה מקודשת כלל.

- 1. ירושלמי (קידושין): תנן** – ילדה אשתך נקבה מקודשת לי – לא אמר כלום.
הא בת יום אחד – מקודשת בכסף.
הרא"ש – ה"ה שמתקדשת בשטר ולא בא אלא לאפוקי בביאה.
קידושין (מג): א"ר יוחנן – ואף בנערה (ול"ד קטנה) מקדש האיש את ביתו (לאפוקי ר"ל דס"ל שרק בקטנה).
קידושין (ג): וכסף קידושין של האב.
כתובות (מו): האב זכאי בביתו בקידושיה בכסף ובשטר ובביאה, זכאי במציאתה ובמעשה ידיה.
2. טור ממשנה גדה (מד): – אבל בביאה אינו אלא מגיל ג' שנים ויום אחד, שבפחות מכאן אינה מקודשת בביאה שאין שמה ביאה.
3. ד"מ: או"ת – אין קידושין תוספים בנפל (פירוש קידש תינוקת ומתה תוך ל' דהוי נפל), ואם קידש אח"כ אחותה – הקידושין באחותה תופסים.

1. מקדש את ביתו

פ"ת (מל"מ): אם הכניסה אביה לחופה פחות מ' שנים, האם דינה כנשואה?
לפי רש"י, תו"ס והריטב"א – לית ליה חופה פחות מג' שנים. וכ"ד הרמב"ם ומקת הגאונים.

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

מקידושין (68) והראש"ט: בגרה הבת, אין לאביה בה רשות, והרי היא כשאר כל הנשים שאין מתקדשות אלא לדעתן. (ואם נשים יכולות להעיד שהיא בוגרת, עיין לקמן קס"ט/י"א, קנ"ה/ט"ו).

לז - ג

1. וכן אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה - הרי היא ברשות עצמה. ואף על פי שעדיין היא קטנה, כיון שנשאת, אין לאביה בה רשות לעולם.
א. אבל אם קדשה, ונתאלמנה או נתגרשה כמה פעמים קודם שתבגר - חוזרת לרשות אביה.

[דכיון שהשיאה אביה שוב אין לה בה רשות והוי כיתומה בחיי אביה - קידושין מד:].
כ"פ הרמב"ם.

1. כתובות(מג:): משנה - המארס את בתו וגרשה אירסה ונתאלמנה - כתובתה שלו. השיאה וגרשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה.

לז - ד

נתקדשה קודם שתבגר, שלא לדעת אביה - אינה מקודשת.

באחותה.
✓ ורבינא - לא מקודשת כלל.
כ"פ הרי"ף והגאונים. וכ"ד הרמב"ם.

קידושין(מד:): איתמר - קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה:
רב ושמואל - צריכה גט שמא נתרצה האב, וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב ויאמרו אין קידושין תוספים

לד - ה

1. קדשה אביה בבקר וקידשה עצמה בערב, ושניהם ביום שבת, כשהיא בת ששה חודשים של ימי נערות, ובדקה ומצאוה בוגרת - מחזיקים אותה בחזקת בוגרת וקידושי האב אינם כלום.
א. ויש מי שאומר דאפילו אינה מכחישתו לומר שבאו הסימנים בבוקר.
ב. ויש מי שאומר דדוקא מכחישתו, אבל באינה מכחישתו צריכה גט משניהם.

1. קידושין(עט:): איתמר - קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת:
רב אמר - הרי היא בוגרת לפנינו (ורק קידושין שלה תפסו).
ושמואל אמר - חיישין לקידושי שניהם.
ומסקינן דמיירי בהוא יומא דמשלים ששה:

0. הקדמה: קטנה, נערה ובוגרת
קטנה: מתחת לגיל 12 יום אחד.

נערה, בוגרת: פרש"י - 6 חודשים יש בין נערות לבגרות, וכשהביאה סמני נערות אינה שווה להיות בוגרת יותר מ 6 חודשים. ופעמים אף מקדימה וסימניה ניכרים בדדיה.

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

וכ"ש שאם רק אביה קדשה שבטלו הקידושין, שמעמידים אותה על חזקת פנויה. כ"כ התו"ס.

והח"מ – צריכה גט מספק כל שאינה מכחישה אביה, דבכה"ג אף רב מודה שחיישינן ולא מוקימנן על חזקת פנויה.

ומ"ש התו"ס שאינה מקודשת דהחזק אישה בחזקת פנויה ה"מ שהיא מכחישה אותו וכ"ש אם מודה לו.

מה הדין כשרק היא קידשה עצמה?

ב"ש: מקודשת רק מספק, משום שחזקת פנויה שלה מרע הסברה שאף בבוקר היתה כבר בוגרת.

ביום שנשלם 6 חודשים

ח"מ וב"ש: ואם קידשה אביה תוף 6 חודשים ואח"כ נמצאו בה סימני בגרות – מקודשת מספק. שחזקת פנויה שלה לבד לא מהני אף בסוף 6 חודשים יש תרתי לטיבותא (חזקת פנויה וחזקת מדהשתא בוגרת וכו').

ואם קידשה עצמה תוך 6 חודשים?

ב"ש – לא מקודשת (חזקת פנויה וחזקת נערות).
והח"מ – ספק מקודשת.

א. אפילו אינה מכחשתו – בחזקת בוגרת

ח"מ: אפשר אף שהיא מודה לאביה שבבוקר לא היתה בוגרת דינה כבוגרת, שאין בכוחה לאסור עצמה על מי שקידשה עצמה לו.

מיהו אפשר שאינה טוענת ברי שלא היתה בוגרת בבוקר. **והפת"ש** – ולי נראה שאף שטוענת ברי שלא היתה בבוקר בוגרת – לא נאמנת לאסור עצמה על בעלה. שאל"כ תעמיד הגמרא (עט). הסתירה בברייתא אליבא דרב, שכאן שטוענת ברי וכאן לא טוענת ברי! אלא ודאי בכה"ג מקודשת למי שקידשה עצמה לו.

ב. וי"א דווקא במכחשתו

ח"מ: אפילו קידשה אביה לבדו כיון שאינה מכחשתו צריכה גט אף שהיא בחזקת פנויה.

ב"ש: כתב הרמב"ם – כל שהיא ספק בוגרת (ספק בת י"ב ו 6 חודשים) בין קידשה אביה או קידשה עצמה – צריכה גט מספק. שבכה"ג לא מהני חזקת פנויה.

רב אמר – הרי היא בוגרת לפנינו מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת.

ושמואל אמר – השתא הוא דאייתי סימנים. **והילכתא** – כרב.

פרש"י: בוגרת לפנינו – וקידושה קידושין ולא של אביה.

ביום אחרון של 6 חודשים – אביה בבוקר והיא בערב והיום הזה היא בחזקת שתבגור.

תו"ס: וקשה, למה לא נעמיד מחלוקת רב ושמואל שרק אביה קדשה בבוקר, ובערב ראינו סימנים? וי"ל: שבכה"ג אף שמואל יודה שאינה מקודשת. **באה"ט** – טעמו שיש לה חזקת פנויה ולכן לא חולק שמואל.

א. (שם): **תני חדא** – הרי היא בוגרת לפנינו.

ותני אידך – חיישינן לקידושי שניהם? תרווייהו שמואל נינהו: כאן במכחשתו (דינה כבוגרת) וכאן בלא מכחשות (חיישינן שקידושי שניהם). [ז"א: במכחשתו - לכו"ע דינה כבוגרת בלא מכחשתו – מחלוקת רב ושמואל, ורב ס"ל שדינה כבוגרת].

כ"פ הרא"ש – אפילו אינה מכחשתו קידושי האב אינם כלום (שהלכה כרב אף במכחשתו, שקידושי האב אינם כלום).

(שם): ונימא כשם שאין מחלוקת בברייתא גם בין רב ושמואל אין מחלוקת? ותסברא? הרי רב יוסף ברי דרב מנשיא מדויל עשה מעשה כרב, ומשואל הקפיד עליו. ואי ס"ד דלא פליגי אמאי קפיד שמואל? דילמא כי עבד רב יוסף במכחשתו (פרש"י) – אלא ודאי באין מכחשתו פליגי).

ב. אבל הרמ"ה – דוקר במכחשתו, אבל אינה מכחשתו לכו"ע צריכה גט משניהם.

1. וקידשה עצמה

ב"ש: ואף שגם היא קדשה עצמה, ועכשיו היא ממ"נ אשת איש (ואין לה חזקת פנויה) עכ"ז אין קידושי האב כלום.

לז - ו

אם בתוך הששה חדשים של נערות קדשה אביה שלא לדעתה, הלא לדעת אביה, ונמצאו לה סימנים - הוי ספק וצריכה גט משניהם.

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

ח"מ: כיון שהוא תוך ו' חודשים שיש להסתפק אם היו כבר סמני בגרות בשעת קידושין או עכשיו היא בגרה – לכך הוי ספק.

אבל אם קדשה אביה לאחר ו' חודשים ונמצאו לה אחר הקידושין זמן רב סמני בגרות – אמרינן כבר בשעת קידושין היתה בוגרת.

ואפשר אף שלא ראתה כלל סמני בגרות דינה כבוגרת וכשמואל דס"ל שאין בין נערות לבגרות אלא ו' חודשים בלבד.

וכל זה לדעת המפרשים שיש הבדל בין סמני נערות לסמני בגרות, ואם הביאה סמני בגרות תוך ו' חודשים נעשית בוגרת.

אבל לדעת הרמב"ם שלא הזכיר סמני בגרות, אינה בוגרת לעולם קודם ו' חודשים (ואז היא בוגרת אף בלא סימני בגרות).

רשב"ץ: מי שקידש ביתו וכששמעה מיחתה

א. אם יש עדים כשרים שבשעת הקידושין היתה יותר מ י"ב שנים וששה חודשים.

ב. ויש נשים שראו אצלה סימני נערות תוך ו' חודשים. אין חוששים לקידושי האב. אבל בלא"ה צריכה גט אף שראינו עכשיו סמני בגרות.

לפי שבעדות סמנים סומכים על נשים אחר שהגיעה לכלל שנים (שסומכים על חזקת רבא שקטנה שהגיעה לכלל שנים הביאה סמני בגרות).

אבל עדות שהגיעה לכלל שנותרה לא סומכים על נשים.

ח"מ – לפי הרשב"ץ כיון שראתה סמני נערות תוך ו' חודשים אמרינן כבר ראתה בתחילת י"ב וכשיגיע סוף ו' חודשים דינה כבוגרת וא"צ להמתין ו' חודשים מהופעת סמני הנערות. [ב"ש – דס"ל ש ו' חודשים מסמני הנערות היא בוגרת אף שלא ראתה סמני בגרות, וכהרמב"ם].

אבל אם תוך ו' חודשים לא ראתה סמני נערות אף שאחר י"ב ו' חודשים ראתה סמני בגרות חיישינן שמא רק עכשיו בגרה.

(שם): ה"ד מחלוקת רב ושמואל?

אילמא בתוך ו', בזה יאמר רב שהיא בוגרת לפנינו, רק עכשיו היא בגרה?

אלא לאחר ו', בזה יאמר שמואל שחוששים לשניהם, הרי אמר שמואל שאין בין נערות לבגרות אלא ו' חודשים?

אלא ביום שנשלם ו' חודשים.

פרש"י: בזה יאמר רב – הרי כל אותן ו' חודשים בחזקת נערה היא עד שנכיר בסימני הבגרות. ואף שעכשיו ראינו סמני בגרות שמא רק עכשיו באו ולא בבוקר.

רי"ו: ואם הביאה סימני בגרות תוך ו' חודשים:

לפי גרסת הרי"ף ורש"י – דינה כבוגרת

כ"כ מהר"ם מלובלין, וכ"ד הרמב"ם.

ולפי גרסת התוס' – עדיין נערה היא.

והיא קדשה עצמה

ט"ז: ספק זה שייך אף אם קדשה עצמה לבד או אביה קדשה לבד. אלא שקמ"ל שאף שקידושה שניהם צריכה גט ול"א ממ"נ חד מינייהו לאו כלום. כ"כ ח"מ.

אבל הב"ש – אומנם קדשה אביה תוספים הקידושין (מספק) וצריכה גט, ואף שיש לה חזקת פנויה, ולא מהני חזקת נערות (מה שהיא תוך ו' חודשים).

אבל קידושה עצמה ולא אביה – לא חיישינן כלל כיון שיש לה חזקת נערות וחזקת פנויה (לאפוקי הט"ז וח"מ).

ונמצאו לה סמנים

ב"ש: כתב הרי"ף – אם הביאה א' מהסימנים וקדשה עצמה – מקודשת וצריכה גט, ואם קדשה אביה גם צריכה גט.

הוי ספק

לז - ז 1. כשם שיכול האב לקדשה בעצמו, 2. כך יכול לקדשה על ידי

שלושה או ע"י עצמה, שיאמר לה: צאי וקבלי קידושיך.

3. הגה: וצריך לומר לה כן בפני עדים, דהרי שליח קבלה צריך עדים (פוקי מהרא"י סי' נ'), כמו שנתבאר לעיל סי' ל"ה סעיף ג'.

א. ואם גלוי לכל שמכניה לחופה ולקבל קידושיה - כאומר לה בפני עדים דמי (ריב"ש סי' תע"ט).

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

ב. הכ"ן: ואין חילוק בין נערה לקטנה, וכן עיקר.

4. אבל יש חולקים ואומרים דאין בת קטנה יכולה לקבל קידושיה, אלא האב בעצמו צריך לקבלם.

א. וכדי להוציא נפשו מפלוגתא, יחזיק האב יד הקטנה בשעה שמקבלת הקידושין, או יעמוד אצלה כשתקבלן, דהוי כאלו קבלן בעצמו (כל בו ובת"ה סי' מ"ג).

ב. והכי עדיף טפי משיקבלו בעצמו, דהרי י"א דאסור לקדש בתו קטנה (שם בת"ה), כמו שיתבאר בסמוך (ס"ח).

• רי"ו (ראב"ד) – לא מדין שליחות הוא, שהרי אין לקטן דין שליחות. אלא הוי כמו שאומר תן ככר זה לכלב שלי, תן מנה לפלוני ותתקדש לך ביתי, דמהני. ה"ה אמר לה צאי וקבלי קדושייך הוי כאומר "כל מי שיתן לך מנה מעלה אני עליו כאילו נתן לי ותתקדשי בו".

כ"כ הרמב"ן – ול"ש קידושי כסף או שטר דמהני.

• והר"ן – כתב כהרמב"ן אלא שמחלק שרק קידושי כסף מהני ולא קידושי שטר. דמה דמהני "תן ככר לכלב שלי" הוא מדין שהוא נהנה שכלבו קיבל אוכל, וכן כשנותן לה קידושי כסף האב נהנה שביתן קיבלה כסף. משא"כ בשטר שאין הנאה לאב.

וגם אינו מדין ערב, שבערב מהני רק אם דיבר האב עם המקדש קודם שאז נעשה האב ערב וביתו מקודשת (שהרי הערב קיבל הנאה ששמעו לקולו). אבל אם לא דיבר עמו אין כאן ערב (שהרי הערב אומר למלוה: "תן מנה לפלוני ואני ערב", שצריך לדבר עם המלוה, ג"כ צריך האב לדבר עם המקדש שקודם ואז נשעה ערב).

אבל רי"ו כתב: אצ"ל שאם דיבר האב עם המקדש הוי כאילו א"ל: תן לה מנה ותתקדש לך, אלא אפילו לא דיבר עמו מקודשת.

• והרא"ש – מה שקי"ל אין שליחות לקטן, ה"ד לזכות לאחרים. אבל כאן שזוכה לעצמה בשליחות אביה מהני שליחותה, וכאילו קיבל אביה קידושיה בשבילה.

סיכום: צאי וקבלי קדושייך מדין מה מהני?

ראב"ד – הרי כאומר "כל מי שיתן לביתי מעלה אני עליו כאילו נתן לי", ולכן מקודשת. ל"ש בכסף או השטר.

הר"ן – מהני רק בקידושי כסף, וטעמו כיון שיש לאב הנאה במה שקיבלה ביתו.

והרא"ש – בדבר שלטובתה נעשית הקטנה שלוחה.

1. קידושין (מא.): משנה – האיש מקדש את ביתו כשהיא נערה בו ובשלוחו.

פרש"י: נערה – וכ"ש כשהיא קטנה, אלא קמ"ל שלכתחילה לא יקדשה כשהיא קטנה.

2. קידושין (יט.): אמר רבא אר"ן – אומר אדם לביתו קטנה "צאי וקבלי קדושייך".

והרא"ה מאמה עבריה, דא"ר רבי יוסי ברבי יהודה – מעות ראשונות (מעות שקיבל האב במכירה) לא ניתנו לקידושין (ליעודי אמה לאדון או לבנו), ואעפ"כ אם רוצה ליעדה משאיר שווה פרוטה בעבודה שצריכה לעבוד ומקדשה בזה. ואף שהאב לא קיבל כלום (דהוי כאילו אמר לה האב בשעת המכירה צאי קבלי קדושייך). ולכן גם כאן ל"ש ויכולה לקבל קידושין בדעת האב.

הרא"ש – אף שלא קי"ל כרבי יוסי בר יהודה, מ"מ בסברא זו אין חולק.

כ"פ הרמב"ם והרשב"א – שיכולה לקדש עצמה.

4. אבל הרי"ף – השמיט כל זה, ואפשר שטעמו דלא קי"ל כרבי יוסי בר יהודה.

כ"ד המרדכי בשם הר"ם – ולכן יקבל האב עצמו את קידושיה להוציא עצמו ממחלוקת.

ב. אבל תה"ד כתב שבמרדכי של בני אושטרייך כתב שהר"ם מתיר שתקבל גיטה.

שכתב: אף שאסור לקדש ביתו קטנה (שצריך להמתין שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה – גמרא שם), ה"מ כשהוא מקבל קידושיה, אבל אם נתן לה רשות לקבלם מותר, וזה עדיף. וכן עשיתי בביתי קטנה שאמרתי לה: קבלי קדושייך אם את חפצה.

א. דעד כאן ל"פ אלא כשהאב לא נמצא שם, אבל אם האב עומד על גבה ותופס בידה – לכו"ע מהני, דהוי כאילו הוא קיבל הקידושין.

למה מהני קבלת קידושין על ידה, הרי היא קטנה ואין לה דין שליח?

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

■ **אבל לשיטת הר"ן** – דווקא בביתו מהני ובכסף, אבל בקטנה אחרת או בשטר לא מהני. דמה דמהני "תנהו לכלב שלי ואקדש אני לך" הוא מדין שהאב נהנה, ובשטר אינו נהנה.

■ **והרא"ש** – הוי מתורת שליחות, דמה שהוא לטובת הקטנה מהני שליחות. ולכן: קטנה בעלמא לא מהני (אבל בשטר מהני).

3. בפני עדים

ח"מ: ובדיעבד אף שבלא עדים חושיים לספק קידושין.

4. יש חולקים

ב"ש: הנה פוסקים אלו סוברים בדעת הרי"ף שאינה יכולה לקבל קדושה, מדהשמיט הרי"ף ממירא זו.

ולפי הגרסא שלנו הרי"ף לא השמיטה.

ואף לפי גרסתם מוכח מהרי"ף שקטנה יכולה לקבל גיטה, מדהביא משאמר רבא (ט): בתוך מקודשת לי.. ביו ע"י עצמה מדעתו... משמע אף ע"י עצמה מקודשת.

א. להוציא עצמו מפלוגתא

ב"ש: ואם אמר האב למקדש: תן לביתי מנה ותתקדש לך - לכו"ע יכולה לקבל גיטה, אף שהאב אינו שם, מדין ערב, דהוי כאומר "תן מנה לפלוני ואקדש אני לך" (שאז ודאי דינו כערב כיון שדיבר עם המקדש).

ב. שאסור לקדש בתו קטנה

ח"מ: אבל כשהיא מקבלת אין האב מחויב למחות בה.

3. תה"ד: וצ"ל "צאי קבלי קדושייך" בפני ב' עדים,

דהוי כשליח קבלה שצ"ל בפני ב' עדים.

א. ואלו ששולחים בנותיהם הקטנות הכלות למקום אחר לקבל הקידושין, אף שאין עדים שאמר לה "קבלי קדושייך", הואיל ויש עדים שמשלחה לחופה להתקדש הוי כאילו א"ל בפירוש בפני עדים.

כ"ה בתשובת הריב"ש – כל שמכינה לקבל קידושה הוי כאילו החזיק בידה.

נוסח הקידושין:

הר"ן: כשמקדש קטנה, איזה נוסח אומר לה?

- כשמקדשה בכסף אומר – "הרי את מקודשת לי".
- וכשמקדשה בשטר – כותב בשטר "ביתך מקודשת לי", וכשמוסר לה השטר אומר "הרי את מקודשת לי".

מ"מ אם שינה בדברים אלו מקודשת.

1. ע"י שלוחו

ח"מ: מ"מ מצווה באב יותר משלוחו, שהרי המצווה מוטלת עליו. כ"כ הב"ש.

2. ע"י עצמה

ב"ש: נ"מ בין שיטות הראשונים בטעם הדבר –

■ **לדעת ראב"ד והרמב"ן** – שטעמו, כמו הדין שאמר "תנהו לכלב שלי ואקדש לך" שמקודשת, כן מהני בביתו, דהוי כאומר "מי שיתן לה מעלה אני עליו כאילו נתן לי".
ולכן אף בשטר מהני, וכן מהני אם תקבל קטנה אחרת קידושי ביתו.

לז - זא

1. הגה - כ"ף: וכשמקדש הקטנה אומר לה הרי את מקודשת לי.
א. ל"א ואת אנו... בתך מקודשת לי - הוי קידושין, דהרי היא במקום אביה עומדת, אע"ג שנותן לה הקידושין.

2. כ"ף: ואם מקדשה בשטר, כותב בשטר: "בתך מקודשת לי", ובשעה שנותן לה אומר לה: "הרי את מקודשת לי". ואם שינה בדברים אלו, אפ"ה הוא מקודשת.

3. פסקי מהרא"י: וכששולחים הבנות הקטנות למקום אחר, ואין האב אצלן כשמקבלין לקדושיהן, הואיל והכינה להכניסה לחופה ולקדושין הוי כאלו מחזיק בידה בשעת קבלה דמיא.

סיכום: כשמקדשה מה אומר לה?

בדיעבד	לכתחילה	כשמקדש בכסף
אף שאמר "בתך מקודשת לי" ואם שינה מקודשת.	הרי את מקודשת לי בשטר יכתוב: ביתך מקודשת לי.	כשמקדש בשטר

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

כשנותן יאמר: הרי את מקודשת לי

בשטר – דווקא "את מקודשת לי", ואם אמר "בתך" לא מהני.

סיכום: כשהאב מקבל קידושי ביתו.

בשטר	בכסף	קטנה ונערה, שאינו שלוחה
או "בתך" או "את"	דווקא "בתך"	
דווקא "את" ולא "בתך"	"בתך" או "את"	בוגרת שהוא שלוחה

3. כאילו מתזיק בידה

ט"ז: כבר נתבאר שטוב יותר שיעמוד אצלה בשעה שמקבלת קידושיה.

1. הרי את מקודשת לי

ח"מ: ואם נמצא שם האב יאמר: בתך מקודשת לי, ואם אמר "הרי את מקודשת לי" אין קפידא.

מיהו הריב"ש – הלשון "בתך מקודשת לי" מהני אף כשאין האב שם, כ"ש כשהאב נמצא שם.

ונראה שכוונתו שאומר לאב (אף שעתה לא נמצא שם) "בתך מקודשת לי בכסף שאתן לה" ונותן מדעת אביה.

אבל כשיאמר לבת: "בתך מקודשת לי" לא מהני.

אבל הב"ש – אף שלא דיבר עם האב מהני הלשון בתך מקודשת לי.

האי את

ב"ש: ואם האב מקבל הקידושין –

אם היא נערה או קטנה:

בכסף יאמר "בתך מקודשת לי".

ובשטר יאמר: "בתך" או "את".

ואם היא בוגרת והוא שלוחה:

בכסף יאמר – "בתך" או "את".

לז - ח

בפנינו אני וזכותי

1. מצווה שלא יקדש בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר:

2. הגה – ת"ס (רי"ע הא"ש מקדש): וי"א דנוהגין בזמן הזה לקדש בנותינו הקטנות, משום שאנו בגלות ואין לנו תמיד סיפוק כדי צרכי נדוניא. גם אנו מתי מעט, ואין מוציאין תמיד זיווג הגון. וכן נוהגין.

ח"מ: אף שבגמרא אמרו "אסור לקדש בתיו"? אפשר בא"ל "צאי קבלי קדושייך" אין איסור, מ"מ מצווה שהמתין עד שתגדל.

והב"ש תירץ – נראה שאין הלכה כרב שאמר אסור, שהרי מצינו בש"ס כמה פעמים שקידשו קטנה. אלא "מצווה" לצאת כדברי רב.

ב"ש: ומ"ש (סנהדרין עו:) מצווה להשיאן קודם פרקן! מיירי בקטנה שיש לה דעת לומר בפלוני אני רוצה (הב"ח והפרישה).

1. קידושין(מא): משנה – האיש מקדש בתו כשהיא נערה.

גמ: נערה – אבל קטנה לא, מסייע לר"י א"ר: לא יקדש אדם בתו קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.

הר"ן: אע"פ שהאישה נוח לה בבעל כל דהו, "דטב למיטב טן דו מלמיטב ארמלו!" ה"מ בגדולה כיון שעשתה שליו סברה וקיבלה. משא"כ בקטנה שלא מדעתה יש חשש שכשתגדל לא תרצה בו.

1. מצווה שלא יקדש

לז - ט

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

1. האב שנתן רשות לשלוחו לקדש בתו, והלך הוא וקדשה לאחר, ושלוחו קדשה לאחר - איזה מהם שקדם הוו קידושין. ואם אינו יודע איזה קדם - אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם.

וכן האישה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, והלכה וקדשה את עצמה, אם שלה קדמו, קדושיה קדושין. ואם של שלוחה קדמו, קדושיו קדושין. ואם אינו ידוע, שניהם נותנין לה גט. ואם רצו, אחד נותן לה גט ואחד כונס.

1. קידושין(עח): משנה - מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלך הוא וקדשה: אם שלו קדמו - קדושיו קדושין. ואם של שלוחו קדמו - קדושיו קדושין. ואם אינו ידוע - שניהם נותנים גט. ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס.

לז - י **אי שוי שליח אחרינא, ולא בטליה לשליח ראשון בפירוש, ואזל כל ש, בעיא גט מתרוייהו.** (פירוש: אם מינה שליח אחר ולא ביטל את השליח הראשון בפירוש, והלך כל אחד וקידש - צריכה גט משניהם).

והב"ש - יש לדחות סברת הח"מ, שא"כ אף אם הוא עצמו קידש קודם השליח, נאמר שסומך על השליח רק חשב שלא יוכל למצוא אישה, ועכשיו שקידש קידושי שליח תופסים.

ואפשר שס"ל שקידושי עצמו ודאי נוח לו יותר ממעשה השליח.

הרמ"ה: אי שוי שליח אחרינא, ולא בטליה לשליח ראשון בפירוש, ואזל כל חד מיניהו וקידש - קידושי שני הוי קידושין ולא של ראשון, שע"י מינוי השני ביטל שליחות הראשון. **מ"מ** לענין מעשה צריכה גט משניהם.

מתרוייהו

באה"ט: קשה (קמא/מד) - אם מינה כמה שלוחים בגט, לא ביטל שליח הראשון?

וי"ל שקידושין ל"ד לגיטין. דבשלמא גיטין אחד מקבל מבעלה או נותן גט לאשתו ומי שיקדים מגורשת.

אבל בקידושין אינו אלא ע"י אחד, שיתכן שהראשון יקבל קידושין של שרה מראובן, והשני יקבל של לאה משמעון וזה אי אפשר. לפיכך אמרינן בטל שני לראשון.

לפיכך אם עשה שליח שיקדש אישה פלונית הידועה, ואח"כ עשה כן בשליח שני, הרי מי שיקדש אותה ראשון מקודשת והשאר אינם כלום.

שליח אחרינא

ח"מ(הב"ח): ה"ה בעל או אישה שעשו שליח אחר הדין כן.

בעיא גט

ב"ח: ואם קידושי שני קדמו צריכה גט רק משני מ"נ: אם שני ביטל הראשון - הרי של ראשון כלום.

ואם לא ביטל - הרי קידושי שני שהיו קודם תפסו ושל ראשון אינו כלום.

והח"מ - חולק, יתכן שלא ביטל שליחות ראשון, רק שחשב שהראשון לא ימצא אישה לקדש לכן מינה את השני. אבל אם ימצא ראשון מעדיף הוא יותר את הראשון ולא ביטלו.

לז - יא **1. קטנה או נערה שקידשה עצמה בלא דעת אביה, א. או נשאת, אינו נכנס. ואפילו מיאון אינה צריכה. ואפילו שדכה אביה תחלה.**
2. ואפילו נתרצה האב בפירוש אחר הקידושין.

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

א. וי"א שאם נתרצה האב כששמע, הוו קידושין משעת שמיעה, אפילו אם לא שידך, ב. ואפילו אם לא נתרצה מיד כששמע, אלא שתק ולא מיחה ואח"כ נתרצה, הוכיח סופו על תחלתו - והוי קידושין משעת שמיעה, אפילו נתאכלו המעות קודם שמיעה.
ג. הגה - (וי"א דאם נתאכלו המעות קודם, לא הוי קידושין) (מרדכי פרק האיש מקדש בשם רשב"ם וראב"ה וראב"ן).

שנתרצה מקודשת ודאי.
כ"פ רש"י.

סיכום: נתרצה האב

- הר"ן [הרי"ף] - אינה מקודשת אף אם נתרצה בשעת קידושין.
- הריב"ש [הרי"ף], והרמב"ם - נתרצה בשעת הקידושין מקודשת, אחר הקידושין אינה מקודשת.
- הרא"ש והרמ"ה - אף שנתרצה אח"כ מקודשת משעת השמיעה.

ב. הרמ"ה: אפילו לא נודע מיד כששמע אלא שתק ולא מיחה ולבסוף נתרצה מקודשת, שהוכיח סופו על תחילתו והוי קידושין משעת שמיעה. ואפילו נתאכלו המעות קודם שמיעה (לאפוקי מרדכי).

ג. אבל המרדכי - אם שתק מתחילה שוב אינו יכול למחות אח"כ אלא מקודשת.

1 א. או נישאת

ב"ש: פרוטה התקדשה ונישאת שלא לדעת אביה. ותימה, על המחבר שפסק כעולא, שאין הלכה כר"ה (דס"ל שדינה כשנואה), שהרי -

- הריב"ש - פסק שאינה מקודשת ודאי.
- כ"ד ת' הרשב"א (רמב"ן) - שצריכה גט ומיאון (ספק מקודשת).
- אגן פסקינן כרבא שהוא בתרא, שפסק כר"ה שאוכלת בתרומה (שדינה כמקודשת).
- כ"כ באה"ט.

אפילו שידכה אביה

קשה: אם שידכה אביה הרי גילה דעתו שחפץ לקדשה לו. ובסעיף י"ב כתב: שאם גילה האב דעתו שחפץ לקדשה חיישינן שמא נתרצה?

הב"ת תירץ - צריך להגיה "שידכה באביה", פירוש שהמקדש ביקש מאביה לקדש לו ביתו.

1. קידושין (מד:): איתמר - קטנה שנתקדשה

שלא לדעת אביה:

אב ושמואל - צריכה גט ומיאון. צריכה גט שמא נתרצה האב, וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב לפרסם שקידושין תוספין באחותה.
אר"ב: והוא ששידכו.

ועולא אמר - אפילו מיאון אינה צריכה.

גם רבינא חולק על רב ושמואל.

הרי"ף: להלכה - כרבינא ועולא שחולקים על רב ושמואל.

כ"פ הגאונים (ר' אחא משבחה, בה"ג, רב האי) - שקטנה או נערה שקידשה עצמה בלא דעת אביה לא הוו קידושין.

א. קידושין (מה:): נתקדשה ונישאת שלא לדעת אביה:

ר"ה אמר - אוכל בתרומה (שדינה כמקודשת).

✓ ר' ירמיה בר אבא - אינה אוכלת (אינה נשואה).

✓ אמר עולא: דברי ר"ה כחומץ לשניים.

ורבא - מתרץ דברי ר"ה.

2. מה הדין אם נתרצה האב כששמע

הרי"ף - אינה מקודשת אף שנתרצה האב.

דעת הרי"ף אם נתרצה בשעת קידושין

הר"ן - אף שנתרצה בשעת קידושין אינו כלום (שהרי נתקדשה שלא לדעתו).

הריב"ש - אם נתרצה בשעת קידושין מקודשת כדעת הרמב"ם.

✓ כ"כ הרמב"ם - אפילו שמע באה אח"כ ונתרצה אינו כלום (כדעת הרי"ף).

הר"ן: אבל אם שמע בשעת הקידושין ונתרצה מקודשת.

א. אבל הרא"ש והרמ"ה - אם נתרצה אח"כ מקודשת משעת שמיעה, שהרי כל הסוגיה משמע שחולקים שמא נתרצה האב. משמע שאם ברור

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

מהרי"ק – לא הוי ריצוי (ומה ששתק מפני שרתח).
ת' הריב"ש – הוי ריצוי.

א. וי"א שאם נתרצה... הוי קידושין

קשה: איך מקודשת לאחר מתן מעות?

ב"ש(הר"ן): לפי שזכות הוא לאב לפי שכל אדם רוצה להשיא ביתו זכין לאדם שלא בפניו. כ"כ הרא"ש.
ולפ"ז: הוי קידושין למפרע משעת קידושין (ולא מרגע השמיעה).

והח"מ – א"צ להגיה, שאף שנתרצה בשידוכין לא נתרצה בקידושין של עכשיו, עד שיתן כסף הקידושין לידו דווקא (משא"כ בס"ב שנתרצה בקידושין).

והב"ש ע"פ הריב"ש – אף שנתרצה בשידוכין מ"מ בקידושין כוונתו שיקדש הוא בעצמו.

2. אפילו נתרצה... אחר הקידושין

ת"מ: זוהי דעת הרמב"ם והריב"ש[הרי"ף].

אבל הר"ן[הרי"ף] – ס"ל שאף שנתרצה בשעת קידושין אינה מקודשת.

קידושין בפני האב ושתק, האם דינו כנתרצה?

לז - יא2

1. בד"א, כשלא מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה, אבל אם מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה - לא הוו קידושין אפילו נתרצה האב אחר כך.

2. הגה: ויש אומרים דאם שמע האב ושתק ולא מיחה מיד - הוי כאלו נתרצה.

3. ואם לא שמע האב, או שהלך למדינת הים ונתגדלה הבת ושתקה ולא מיחתה - גדלו הקידושין עמה וצריכה גט (ריב"ש ס' תע"ט).

א. ויש אומרים דבעינן שבעל אחר שנתגדלה (הרשב"א ס' אלף רי"ט). ויש להחמיר כסברא הראשונה.

שנתרצית בפירוש אלא ששתקה משגדלה וצריכה גט.
כ"כ מהרי"ו והטור.

א. מת' הרשב"א ותה"ד - משמע של"א גדלה גדלו קידושיה עמה א"כ בעל אחר שגדלה.

1. אבל מחתה

ב"ש: ודעת התוס' – שאפילו אחר ריצוי האב יכולה היא לעכב, כיון שלא קדש האב עצמו מעיקרא.
וכנ"ד הרמב"ם כמו שפירשו הב"י – ריצוי האב אחר הקידושין לא מהני, אבל בשעת קידושין מהני, מ"מ אם אח"כ מיחתה הבת מהני.

2. שתק ולא מיחה הוי כאילו נתרצה

ת"מ: זוהי דעת המרדכי.

ועוד מחמיר המרדכי שאפילו היכא דאנן סהדי שיתרצה אף שעדיין לא בא האב - צריכה גט ומיאון (דבזה מודה רבינא).

1. קידושין(מו): איתמר – קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה:

✓ רב אמר – בין היא בין אביה יכולים למחות.

רב אסי אמר – אביה יכול למחות ולא היא.

פרש"י: יכולים למחות – הואיל ובשעת קידושין לא נתרצה האב, יכולה לחזור קודם שיתרצה האב ושוב לא מהני ריצוי האב.

✓ כ"פ הטור: בד"א, כשלא מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה, אבל אם מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה - לא הוו קידושין אפילו נתרצה האב אחר כך.

כ"כ ד"מ(ת' בר ששת) – אם מיחה האב פ"א מדי נתבטלו הקידושין ושוב לא מהני אם יתרצה אח"כ.

2. מרדכי: אם שמע האב ושתק ואל מיחה הוי כאילו נתרצה ושוב לא יכול למחות.

וד"מ כתב – אבל מהרמ"ה והרא"ש לא משמע ששתיקה הוי כהודאה (ולכן יכול למחות אח"כ).

3. מהרי"ק: אף שלא נתרצה האב אלא שתק, וגדלה הבת ונתרצית הוי קידושין אף שלא ידענו

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

ב"ש: אף החולקים בשתק האב (דלא מיקרי נתרצה) משום שחיישינן ששתק מחמת כעס, משא"כ בשתקה היא (דכיון שנתקדשה לדעתה כ"ז שלא חזרה בה בפירוש הוי ריצוי).

גדלו הקידושין עמה

ח"מ: ויש להסתפק כאשר גדלו קידושין עמה האם הוי קידושין דאורייתא או דרבנן.

הוי כאילו נתרצה (מרדכי)

ב"ש: מ"מ כל הפוסקים חולקים עליו. כמ"ש התו"ס – שהסוגיה (קידושין מד:) מיירי בשמע האב ושתק שרב ושמאל חוששים ורבינא ועולא לא חוששים. והמסקנה שלא קי"ל כרב ושמאל. וכ"ה בהר"ן והטור (הרמ"ה) ות' ריב"ש.

3. ושתקה ולא מיחתה

לז - יב

קטנה שקדשה עצמה למי שגילה האב דעתו **שהיה חפץ לקדשה - חיישינן שמא נתרצה.** **ב"ן (הרא"ה) והטור:**

עשו סעודה לחיבת חיתון. בתוך הסעודה הגיע קרוב הבעל בגג וקידש לו הבעל ביתו, מה הדין? **לא** חיישינן לקידושין אלו. וטעמו: **אבי אמר** – לא חיישינן שנתרצה האב לקידושי קרובו, דשארית ישראל לא יעשו עוולה. **רבא אמר** – אם אין טורח בסעודה ומפסידה. **משמע:** שאם לא טרח בסעודה חיישינן לקידושי קרובו. **והם** דברי הרמ"ה שאם שידכה האב לאחר לא הוי קידושי ראשון קידושין.

שמא נתרצה

ח"מ: וסיים הרמ"ה – והוי קידושין כ"ז שלא שידכה האב לאחר. **וכתב הב"י** – ודברים אלו לא נוחים לי. **ובאמת** היא גמרה ארוכה (קידושין מה:): היה ויכוח בין הבעל והאישה למי לקדש את ביתם. האישה רצתה בקרובה והבעל רצה בקרובו, לבסוף הסכים הבעל לדעת אשתו.

לז - יג

1. נתקדשה לדעת אביה, ונשאת שלא לדעתו, א. בין שאביה כאן, ב. בין שהלך למדינת הים - אינם נישואין.
2. ואם מתה - אינו יורשה ואינו מטמא לה.
א. וי"א דה"ה אם מת האב קודם שנשאת, ונשאת (כן משמע במרדכי פרק ב' דקידושין בשם מקצת רבותינו).

אינו כאן, אבל כשנמצא כאן ושתק סימן הוא שהוא כועס מאוד.

רבי ירמיה אמר – אוכלת, שרב אסי שאסר שמא יבוא האב וימחה, אבל כשהוא כאן ושתק משמע שנח לו.

2. (שם): ומודה רב שאם מתה אינו יורשה, דאוקי ממונא בחזקת מריה (האב).

להלכה:

✓הרי"ף והרא"ש - כרב אסי שאין דינה כנשואה. **הרי"ף (י"א)** – כרב שדינה כנשואה.

1. קידושין(מה:): נתקדשה לדעת אביה,

ב. והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת:

אמר רב – אוכלת בתרומה (אם בעלה כהן, שדינה כמקודשת).

✓רב אסי אמר – אינה אוכלת, שמא יבוא האב וימחה ונמצאת זרה למפרע.

ואך רב חשש לרב אסי.

א. (שם): נתקדשה לדעת אביה ונישאת שלא לדעת אביה ואביה כאן:

✓ר"ה אמר – אינה אוכלת, שאין להתיר רק כשהאב

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

כ"פ הרא"ש(ר"ת).

א. ד"מ: מעשה באחד שקיבל קידושי ביתו הקטנה ומת לפני הנישואין, והבת היתה בת יחידה וראויה לירושה גדולה והיתה חולנית. רצה החתן לכונסה כדי שיוכל לרישתה אם תמות, והקרובים מתנגדים.

• **מרדכי בשם מקצת רבותיו** – מנעוהו לכונסה, שאפילו ישאנה קטנה, כיון שקידושיה דאורייתא ונישואין דרבנן (כיון שאין אב) הרי היא אצלו בזנות, ולכן ירשוה קרוביה.

• **ור"ת השיב** – אחר יב"ח יכולה לישא אותה, ואם מתה ירשנה (שאין חשש שמא ימחה האב כיון שמת). ועוד אפילו אביה היה קיים יכול למחות רק עד יב"ח ולא אח"כ.

הרמ"א: פסק כהמרדכי בשם מקצת רבותיו שלא ישאנה.

מ"מ ב"ש – במרדכי משמע דס"ל כר"ת דהוי נישואין מעלייתא.

ח"מ: אף אין לה כתובה ואינו חייב בקבורתה.

כ"כ הב"ח בשם הריטב"א.

ואינו מטעמא לה

ב"ש: אף שנושא קטנה מטמא לה (יבמות פט:!) שם תיקנו כיון שהוא יורשה לא יתעסקו בה קרוביה לקבורה והוי כמת מצווה לכן חייב בקבורתה. משאכ"כ שאינו יורשה לכן גם אינו מטמא לה.

א. ה"ה אם מת האב (מרדכי)

ב"ש: טעמו מבואר במרדכי – הואיל והקידושין דאורייתא והנישואין אינם דאורייתא הוי כביאת זנות, וגרע מקדשה אחיה ואמה.

ה"ה מת האב

ח"מ: כ"מ במרדכי בשם מקצת רבותיו, מ"מ הביא בשם ר"ת שתמה על רבותיו שאין האחים יכולים לעכב, שלגביהם ל"א החזק ממון בחזקת מריה.

כ"כ הב"ש – משמע שדעת המרדכי כר"ת דהוי מקודשת גמורה לפי שמת האב ולא ימחה שוב.

2.

אינה יורשה

לז - יד1

1. קטנה שהלך אביה למדינת הים, והשיאוה (פירוש קידשוה והשיאוה) **אורייתא ואמה** – וזו קידושין וצריכה מיאון. וכי אתי אביה לא בעיא קידושין אחרים.

2. ויש אומרים שאינם קידושין, ואפילו מיאון אינה צריכה. ומכל מקום אין לאוסרה עליו, משום דתחשב כפנויה ועומדת אצלו בזנות, כיון שדרך קידושין ונישואין היא אצלו.

א. הגה – **ריב"ש:** ואפילו בא האב ומיחה – אין לאוסרה עליו ואין ביאתו ביאת זנות, ויכול לעכבה אצלו עד שתגדיל ויגמרו קידושיה. אלא שאם קדשה האב לאחר קודם שתגדיל, צריכה גט מתרוייהו (ריב"ש ס' קנ"ג, ושם כתוב דצריכה גט מהשני, והרב פסק דצריכה מתרוייהו). ויש להחמיר כסברא הראשונה (1).

3 מרדכי: ויש מחמירים עוד לומר: דכל שאביה במדינת הים, אפילו קדשה קטנה עצמה – חיישינן שמא אם שמע האב הוי מתרצה, והוי ספק מקודשת.

כ"ד השאלתות.

• **2. התו"ס והרא"ש** – לא תקנו קידושין אלא רק

כשמת האב.

מ"מ אין לאוסרה שתחשב כפנויה ותהא עומדת אצלו בזנות, כיון שדרך קידושין ונישואין היא אצלו, וכמו קטן

קטנה שהלך אביה למדינת הים והשיאוה אחיה

• **1. בה"ג** – הוי נישואין, שתיקנו חכמים נישואין

לקטנה כשאביה לא נמצא (ול"ד כשמת) וצריכה מיאון.

יב"י גדלה גדלו נישואין עמה, וכשבבא האב לא צריך לקדשה מחדש.

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

מהר"ש חקאן – אין הבעילות בעילות זנות כיון שדרך קידושין ונישואין היא אצלו. כ"כ הרדב"ז.

מיהו מהר"י בי רב – דווקא שנישאת שלא בפני אביה, אבל נישאת בפניו בעל כורחו הוי בעילת זנות.

א. אפילו בא האב ומיחה

ב"ש: אף שהריב"ש כתב כן בקידושה אימה ואביה במדינת הים, מ"מ כיון שכתב כן אליבא ד"ד שלא תקנו חז"ל נישואין (תו"ס וסייעתו) א"כ ה"ה כשהאב כאן (שהרי ממילא אין קידושין ועכ"ז לא הוי בעילת זנות).

עד שתגדל ויגמרו

ב"ש: ומיירי שבעל אחר שגדלה, שאל"כ לכו"ע ל"א בזה גדלו הקידושין כיון שמיחה האב (וכ"ה בריב"ש).

ואף לבה"ג שתיקנו חז"ל נישואין, מ"מ במיחה האב עקר הקידושין.

שאם קדשה האב צריכה גט מתרוויהו

ח"מ: ותימה, למה צריכה גט מהראשון. שאף לסברת בה"ג(1). אינה מקודשת רק למיאון וכאן אין חשש שנתרצה האב שהרי מיחה? וכן הקשה הב"ש.

ויש להחמיר כסברא ראשונה

ח"מ: כלומר, שאם נתקדשה שצריכה מיאון. וגם יש לחשוש שמא קידשה האב במדינת הים לאחר (ואסורה לזה) וכמ"ש הר"ן.

3. אם קדשה הקטנה עצמה... ספק מקודשת

ב"ש: ורבינא שלא חשש שמא נתרצה האב ה"ד כשהאב כאן, אבל אם הוא במדינת הים – חיישינן.

ומ"ש הרמ"א(2) – שיש חולקים שאין הבת יכולה לקדש עצמה, חולק על הגה זו.

והוי ספק מקודשת

ח"מ: ולכן צריכה גט ולא סגי במיאון.

שהשיאו אביו דלא חשיב כזנות אלא שלא תיקנו חכמים נישואין לקטן.

ולכן אפילו מיאון אינה צריכה.

• **תו"ס(הרב מנחם)** – אוסר לקיימה שמא קידשה אביה לאחר. אבל ר"ת לא חשש לזה, דלעולם בחזקת היתר עומדת.

• **והמרדכי** – אם האישה מכניסה ומוציאה ובעלה בטל לגביה י"ל שנתרצה האב, וכ"ש אם עזב שלא ע"מ לחזור קידושה קידושין. אבל כשהבעל סוחר שגר בבית – פשוט שלא נתרצה.

1. והשיאוה אחיה ואימה

ח"מ: טעמו – כשם שתקנו רבנן קידושין ליתומה ה"ה בהלך אביה למדינת הים.

אחיה ואימה

באה"ט(מהרי"ו): ל"ד אחיה ואימה, ה"ה אחרים.

הוי קידושין

פת"ש(ת' רדב"ז): שידך ביתו הקטנה והלך למדינת הים ובאו אחיה ואימה להשיאה – אף לתו"ס(2). יכולים לברך ברכות ואין ברכה לבטלה.

וכי אתי אביה

ב"ש: אפילו בא האב כשהיא עדיין קטנה א"צ קידושין אחרים.

הג מעשה ניסים – כיון שסופה להיות גדולה תחתיו ויהיו נישואין דאורייתא.

2. מ"מ אין לאוסרה עליו

ח"מ: ויש מחמירים (הרב מנחם) שמא יקבל האב קידושין במדינת הים.

וכתב הרן – שראוי להחמיר. כ"כ התו"ס והריב"ש (לאפוקי ר"ת שלא חושש).

ב"ש(ריב"ש) – מיהו אם ידע אביה שהיא מקודשת לא חיישינן, שלא יכשיל אותה.

אין לאוסרה

באה"ט: ואם נישאת שלא על דעת אביה (בעל כורחו):

לז - יד2

1. **ריב"ע:** מעשה באחד שגרש אשתו, ופסק עמה שהיא תטפל בבנותיו לזונן

ולהגדילן ולהשיאן, וכן עשתה, ובא האב ומיחה בנשואי בנותיו הקטנות – ופסקו: **דאם ציוה "להשיאן ולהגדילן" - מה שעשתה עשוי ואינו יכול למחות, ובלבד שציוה כן לפני עדים, כי שליח קבלה צריך עדים, כמו שנתבאר לעיל סי' ל"ה סעיף ג'.**

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

אבל אם אמר "שיהא כח בידה להשיאן כשיגדלו", והיא השיאן בקטנותן - אין במעשיה כלום ויוכל למחות, דהרי שינתה ממה שצויה לה.

1. ולהגדילן ולהשיאן

ב"ש: ולא אמרינן שהקפיד להשיאו רק אחר שיגדלו. ואף שבאומר לשליח טול חפץ ותן לה הגט (במסכת גיטין) – הוי קפידא שיטול תחילה החפץ ורק אח"כ יתן הגט!

שאני שליח [הג' מעשה ניסים – פירוש ששם מינה השליח לעשות ב' דברים: ליטול החפץ, ולתת הגט. משאכ"כ ש"לגדלן ולהשיאן" הם שני דברים שלא קשורים זה בזה, וכוננתו שההוצאות עליה, ואין כוננתו שישאן דווקא לאחר שגדלו – רא"ש פינה].
כ"כ ח"מ – צויה שני דברים, לגדלן לחוד ולהשיאן לחוד (ולא אמר מתי להשיאן).

מה שעשתה עשוי

ט"ז: ואם עדיין לא עשתה כלום יכול האב למחות שלא יקדש אותן בקטנותן.

ובלבד שצויה כן בפני עדים

ח"מ: ואף שלא היו עדים חוששים מספק לקידושין (כמ"ש הרמ"א עצמו לה"ג). אלא שאם היו עדים הוי קידושין גמורים. כ"כ הב"ש.

2. ויכול למחות

ח"מ: ואף שלא מיחה אין כאן קידושין מאחר ועברה על דבריו. כ"כ הב"ש.

והג' מעשה ניסים – אף שהוא מקפיד שלא להשיאן עד שיגדלו מ"מ צריך למחות, דלא גרע מקדשה הבת עצמה שאם שתק כששמע מהני (ספר המקנה).
*ותימה, שאני כאן שראינו בדבריו שהקפיד, משא"כ שם שקידשה עצמה ולא ידענו מה דעתו.

לז - טו

1. המקדש בתו, סתם, או שאמר לו: "אחת מבנותיך מקודשת

לי" - אין הבוגרת בכלל (ואינן צריכות גט), אפילו נתנה לו רשות לקבל קידושיה ושיהיה הכסף שלו.

2. הרי"ם"ע: ודוקא דשויתיה שליח לקבל קידושין, סתם, ולא אמרה: "מפלונני", אבל אמרה: "מפלונני" - גם היא ספק מקודשת, ושאר הבוגרות אינן בכלל.

1. המקדש בתו סתם

ב"ש: כלומר שאמר לו: "בתך מקודשת לי" או שאמר: "אחת מבנותיך מקודשת לי".
לאפוקי ר"ת דס"ל "בתך מקודשת לי" הגדולה משמע.

ושיהיה הכסף שלו

ט"ז: וכ"ש אם אין הכסף שלו דודאי לא שביק מלקדש הקטנה שהכסף שלו ויקדש בוגרת שאין הכסף שלו.

2. גם הוא ספק

ח"מ: אבל שאר בוגרות אפילו נתנו לו רשות לקבל קידושין אינן בכלל הספק (כיון שלא אמרו "מפלונני").

1. קידושין(סד): משנה - המקדש את בתו

סתם - אין הבוגרות בכלל.

גמ': הב"ע שהוא שליח הבוגרת, ועכ"ז לא שביק איניש מצווה דרמיא עליה לקדש הקטנות (דכתיב "את בנותיכם תנו לאנשים" ומיירי בקטנות) ועביד מצוה דלא רמיא עליה (הבוגרת).
כ"פ הר"ן הרמב"ם וה"ה.

2. הרמ"ה: אבל אם אמרה לו להיות שליח לקדשה

ל"פלונני" מסתמא קיבל הקידושין רק בשבילה, ואפ"ה הדבר לא הוכרע ומכלל ספק לא יצא וגם הקטנות בספק.

לז - טז

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

1. מי שיש לו שתי בנות, אפילו שתיהן קטנות, ושידך אחת מהן לאחד, ואחר זמן קבל ממנו קידושין ואמר, סתם: "בתך מקודשת לי", א. אפילו היו עסוקים בה - שתיהן אסורות לו וצריכות גט ממנו.

ב. הגה - ואפילו חזר תוך כדי דיבור ופירש: "בתך פלונית" - אינו מועיל (מרדכי ריש קידושין בשם ראב"ה).

2. וכל כי האי גוונא דהוו קידושין שלא נמסרו לביאה - כופין אותו לגרש (רשב"א).

3. משנה קידושין (פס:): המקדש את בתו, סתם - אין הבוגרות בכלל.

ממה חזר ר"ת?

מהתו"ס והרא"ש משמע - שרק מ (ג). חזר בו, שאפילו בפה לא פירש (לא יעשה כן במקומו), אבל מ (א) + (ב) לא חזר בו.

אבל ה"ה - חזר בו מהכל (א, ב, ג) אפילו במשודכת.

כ"כ הרמב"ן והרשב"א - להחמיר.

כ"כ הר"ן + (ר' סעדיה גאון), הגמ"י ות' הגאונים.

א. הר"ן: אבל אם היו עסוקים באותו ענין היו כמפרש ועדיף משידך ומקודשת.

כ"כ המרדכי (ראב"ה).

אבל המרדכי (הר"מ) - הו"י קידושין שלא נמסרו לביאה והו"י ספק מקודשת.

ב. ואפילו חזר בו תכ"ד לאחר הקידושין ופירש "ביתך פלונית" - אינו מועיל, דק"ל תכ"ד אינו כדיבור בקידושין, גירושין, ע"ז ומגדף (ב"ב קכט:).

1 ב. אפילו חזר תכ"ד

ח"מ: מיירי שלא טעה אלא מתקן תכ"ד דלא מהני.

אבל אם טעה שדעתו היתה על רחל רק שטעה בלשונו - יכול לחזור, כמו שליח שטעה (לה/ט) ואמר "מקודשת לי" שיכול לחזור. כ"כ ב"ש.

1. קידושין (נא:): לא שביק איניש מצוה דרמיה עליה (לקדש הקטנה) ועביד מצוה דלא רמיא עליה (הבוגרת).

א. הרא"ש: מכאן דקדק ר"ת -

(א) שאם שידך אחת מבנותיו ואמר אח"כ המקדש סתם "בתך מקודשת לי" - אמרינן המשודכת קידש, משום "שארית ישראל לא יעשו עוולה" ולא יקדש מי שמוטל עליו (הקטנה) לעבור עבירה.

(ב) ועוד נראה אף שאמר "בתך הגדולה" ויש לו בנות רק מאישה אחת, כוונתו על הגדולה שבכולן.

(ג) ועוד אפשר שרק לשון "אחת מבנותיך" הו"י ספק (קידושין שאינם מסורים לביאה), אבל "בתך מקודשת לי" משמע הגדולה אפילו בלא שידך תחילה.

ולא בא ר"ת להורות למעשה.

כ"כ התו"ס - מעשה בא לפני ר"ת בבנו של ר' ישעיה הלוי שקידש בלשון "בתך מקודשת לי" -

(א) לא מבעיא אם שידך קודם, שדעתו על המשודכת.

(ב) אלא אפילו לא שידך רק שנתרצו בפה שיתן לו פלונית - דעתו עליה, דשארית ישראל לא יעשו עוולה.

(ג) ועוד אפילו לא פירשו הפה קודם - י"ל שקידש הגדולה משום "לא יעשה כן במקומותינו לתת הצעירה לפני הבכירה"

והרב מנחם מייני - נחלק עליו. ואף ר"ת לא עשה הלכה למעשה.

לז - יז

1. מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים, וכולן ברשותו נקדשו, ואמר "מקדש בשעת הקידושין: "קידשתי לך את בתי הגדולה, ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות, אם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות" - כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות.

לז - יח

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

2. וכן אם אמר לו: "קידשתי את בתי הקטנה, ואיני יודע אם קטנה שבקטנות אם קטנה שבגדולות, אם גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנה שבגדולות" - כולן מותרות חוץ מן הקטנה שבקטנות.

1. וכולן ברשותו

ח"מ: לאפוקי בוגרת שאינה ברשותו שאינה בכלל ספק, אפילו עשתה אותו שליח. מיהו אם הבוגרת עשתה אותו שליח לקדש את פלוני גם היא בכלל כמ"ש סט"ו.

קידשתי לך את ביתי הגדולה

ב"ש: אף לר"ת דס"ל "בתך הגדולה מקודשת לך" דעתו הגדולה אף שהיא בוגרת (אף שלא עשתה אותו שליח לקדש לה את פלוני!) ה"מ בכת אחת של בנות שאז "הגדולה" על הגדולה שבכולן קאמר, אבל בשתי כיתי בנות ששם "גדולה" חל גם כל הבנות שבכת הגדולה, שכולן גדולות מן הכת הקטנה – עדיין ספק.

ביתי הגדולה

פת"ש: כתב רעק"א – אמר "קידשתי לך בת מבנותיי ונשכח ממני איזו" – אין השליח נאמן לומר זו קידשתי. ול"ד לסכ"א.

וקשה – סעיפים כ, כא: קידשתי את ביתי ואינו יודע למי, ובא אחד ואמר אני קידשתי – נאמן. למה כאן אינו נאמן?

תירץ התיו"ט – בסכ"א כיון שאינו מוציאה מחזקת אשת איש נאמן, אבל כאן שמוציאה האחרות מהספק "אינו נאמן".

1. קידושין(סד): משנה - מי שיש לו שתי כיתי

בנות משתי נשים ואמר: "קידשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות שבקטנות":

ר' מאיר אומר: כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות.

✓רבי יוסי אומר - כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות.

2. קידשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם קטנה שבקטנות או קטנה שבגדולות או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות:

ר' מאיר אומר: כולן אסורות חוץ מן הגדולה שבגדולות.

✓ר' יוסי אומר: כולן מותרות חוץ מן הקטנה שבקטנות.

טעמו של רבי יוסי: דלא נחית איניש נפשיה לספיקא להזכיר גדולה אם לא גדולה שבכולן.

להלכה:

✓הרי"ף – כרבי יוסי. כ"פ רא"ש ורמב"ם.

הרא"מ – כרבי מאיר.

פירוש הר"ן: קידשתי את ביתי הגדולה – פירוש שאמר האב לבעל בשעת קידושין "קידשתי לך את ביתי הגדולה".

לז - יט

כ"תא קידושין(נב): מי שיש לו חמשה בנים ועשו כולם את אביהם, ואמר אבי הבנים למי שיש לו ה' בנות: "אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני", וקיבל האב הקידושין - כל אחת צריכה גט מכל האחים. מת אחד מהם, כל אחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהם.

חליצה מאחד מהם – שמא ארוסה מת וכל אחת עומדת בספק.

פרש"י: צריכה ה' גיטין – שאין ידוע איזו התקדשה.

לז - כ

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

- 1. האב שאמר: "קידשתי את בתי ואיני יודע למי" - אסורה לכל העולם עד שיאמר: "נודע לי למי קידשתי". א. ואפילו לא נודע לו עד שבגרה.**
- 2. הגה: וי"א דאם החתן עמד לפניו תחלה ולא הכירו, ואחר כך אמר שמכירו - אינו נאמן.**

ופת"ש – בלא"ה דברי משפט צדק ד"שוויה נפשיה חתיכה דאיסרא" הוא מדין נדר - אינן נכונים, שעיקר הטעם הוא שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים, וכמ"ש הנו"ב.
ולכן בנדון הרשד"ם כיון שהתורה האמינה לאב על ביתו, הרי הוא כמעיד על עצמו (שנאמן יותר ממאה עדים).

עד שיאמר נודע לי

ב"ש(התו"ס): והא דנאמן אחר כדי דיבור משום שאינו סותר דברים הראשונים אלא מפרש (שמא שאמר שקידשה היינו לפלוני).

2. ולא הכירו

ח"מ: לכאורה משמע שאמר שאינו מכירו (שהרמ"א הוא המשך המחבר דמיירי שאינו יודע למי).
אבל הב"י(התו"ס) כתב – שהיה החתן עומד לפניו ואמר "קידשתי את ביתי" ושתק, ואחר שעה אמר "לאיש הזה", דכיון של"א תכ"ד ודאי אינו מכירו לפיכך לא פירש תחילה!

וצ"ל דמיירי שבאו שנים וכ"א אומר "אני קידשתי" לכך האב אינו נאמן. אבל באמת אם יש רק אחד נאמן האב, שהרי לקמן (סכ"א) אחד נאמן לומר אני קידשתי אף שהאב אינו מכירו.

הט"ז: מהתו"ס משמע שאם סיים תכ"ד "לאיש זה" נאמן.

וקשה (הרמ"א טז) – אפילו חזר תכ"ד ואמר "ביתך פלונית" לא מהני, דלגבי קידושין תכ"ד לא מהני? ונראה דשם סיים דבריו כשאמר "ביתך מקודשת לי" אלא שאח"כ בא לפרש, דלא מהני אפילו תכ"ד.
אבל כאן שאמר "קידשתי את ביתי" אין כאן סיום ולכן אם תכ"ד אומר "לפלוני" הכל דיבור אחד.

1. קידושין(סד): **אר"ה א"ר** – מניין לאב שנאמן לאסור את ביתו מהתורה, שנאמר "את ביתי נתתי לאיש זה", "נתתי לאיש" – אסרה על כל העולם, "הזה" – חזר והתירה לזה.

פרש"י: לאיש אסרה – על הכל לפי שאין יודע למי קידשה.

א. רמב"ם: אפילו לא נודע לאב עד שבגרה – נאמן.

2. תו"ס: אם היה החתן עומד לפניו בשעה שאמר "קידשתי את ביתי" ושתק, ואח"כ אמר "לזה קידשתי" – אינו נאמן, שהרי משמע שלא הכירו לפיכך לא פירש.

1. האב שאמר

מל"מ: **כתב המגיה בשם הרשד"ם** – האב שאמר קידשתי את ביתי לראובן והיה גדול. אף שבאו עדים ואמרו שראובן קטן היה – נאמן האב לאסור את ביתו לכל העולם.

הראיה יו"ד(א/יב) מהרשב"א: טבח שאמר על בהמה זו שלא שחטה (אלא מתה מעצמה והיא נבלה) ובאו שני עדים ואמרו ראינו שכן שחטה – בהמה זו מותרת לכל מלבד לשוחט, דשויה נפשיה חתיכה דאיסורא.

משפט צדק – תימה על הרשד"ם, שהרי דין "שוויה נפשיה חתיכה דאיסרא" מדין נדרי איסור הוא (שאדם אוסר על עצמו את ההיתר בנדר) ולכן השוחט שאמר שלא שחטה אסר על עצמו בהמה זו.

משאכ"כ בנדון דרשד"ם מאחר שיש שני עדים שקטן היה אין כאן קידושין, איך יכול האב לעשות קידושין מה שאינו קידושין, ולא שייך לנדרי איסור.

ושער המלך – ונעלם ממשפט צדק ת' הרשב"א במי שטען שקידש אישה במעות אלו, אף שהעדים מעידים שנתן לה לשם פקדון ולא לשם קידושין – נאסר בקרובותיה אפילו נגד עדים. וא"כ ג"כ נאמן האב לאסור את ביתו (שהרי היא כמותו).

לז - כא

- 1. בא אחד ואמר א. (בפני האב) (הר"ן ורבי ירוחם): "אני קידשתי" -**

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

נאמן, ומותרת לו כיון שהאב אומר: "איני יודע". ב. וכשכונסה, אינו צריך לקדשה. 2. הט"ו: אבל אם האב מכחישו - יש מי שאומר שאינו נאמן אפילו להצריכה גט.

והרי אין דבר שבערוזה פחות משנים ואיך מתירים לו לכונסה? וי"ל דווקא כשמוציאה מחזקתה, אבל כאן הרי משאירה בחזקת אשת איש.

א. רי"ו: אמתלא – דווקא שאמר כן פני האב שאז אינו חצוף לשקר, שמתירא שמא יכחשו האב.
ב. רמב"ם: וכשכונסה א"צ לחזור ולקדשה.

1. אני קידשתיה

רעק"א(ירושלמי): אמר "קידשתי אחד מבנותי", ובא אחד ואמר: "אני קידשתי פלונית" – אינו נאמן, לפי שחושב לעצמו פלונית ודאי לא נתקדש לאחר ומותרת לי.

1. קידושי(סג): "קידשתי את ביתי ואיני יודע למי", ובא אחד ואמר: "אני קידשתי" – נאמן.

נאמן

ר"נ אמר – נאמן לתת לה גט להתירה לשוק, אבל אינו נאמן לכונסה.

וואב אסי אמר – נאמן אף לכונסה. ותניא כוותיה.

הר"ן: הטעם שנאמן לתת גט להתירה לשוק כיון שאין אדם חוטא ולא לו בדבר שאין לו הנאה (שהרי עליו אסורה ממילא) ולא יתירה לשוק אם הוא לא קדשה. והטעם שנאמן לכונסה – שאינו חצוף לומר שקידשה לפי שמפחד שמא יכחישו האב.

לז - כב

1. באו שנים וכל אחד אומר: "אני קידשתי" - שניהם נותנים גט. ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס. א. (וצריך קידושין כשכונסה, מאחר שנתגרשה כבר מאחר) (הר"ן והרשב"א).

1. באו שנים

ב"ש: וקשה כיון שבודאי אחד משקר ולא פחד שהאב יכחישנו, נחשוש ששניהם שקרנים, וא"כ איך מועיל גט שנותנים להתירה לשוק?

וי"ל שאין חוטא ולא לו, ואם באמת יתנו גט ודאי שאחד יודע שהשני קידשה ולא תצא תקלה.

א. וצריכה קידושין כשכונסה

הג' מעשה ניסים (נהורא דיעקב): וטוב שיקדש בלי ברכה.

1. קידושי(סג): "קידשתי את בתי ואיני יודע

למי קידשתי", זה אמר אני קידשתי וזה אמר אני קידשתי - שניהם נותנים גט, ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס.

ה"ה(ירושלמי): אחד נותן גט ואחד כונס - ואם קדם אחד וכנסה (לפני שהשני יגרשה) מוציאים אותה ממנו.

ת"מ – ואף אם חזר השני וגרשה אסורה לראשון לפי שכנסה באיסור. ונראה שאף לשני אסורה שמא בעל זה באיסור ואסורה לבעל ולבעל.

א. רשב"א: ואפשר כשבא השני לכונסה צריך לקדשה קודם שהרי הראשון הכניסה בספק על זה. כ"כ הר"ן.

לז - כג

1. בא אחד וכנסה, ואח"כ בא אחד ואמר: "אני קידשתי" - אינו נאמן לאוסרה עליו. א. וי"א דאפילו לא כנסה ממש, אלא כיון שהתירוה ליכנס ככנסה דמי.

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

ופת"ש (יד המלך) – תימה, למה אסורה לבעל?

- שאף אם נדון הבת כמזידה (שנבעלה לראשון) הרי פיתוי קטנה דינו כאונס, כמ"ש רש"י והתו"ס והראב"ד שזנות קטנה אינה נאסרת.

- ואף אם נאמר דמיירי שאח"כ נעשית גדולה ובא עליה ובאו עדים שהאחר קידשה, עדיין הוא אנוסה, שהרי האמינה לאב שקידשה לראשון.

וראיתי ברי"ו שלא כתב "אסורה לבעל ולבועל" רק שתצא מזה ומזה (שהוא רק מדרבנן).

1. (שם): כנסה, ובא אחר ואמר "אני קידשתיה" –

לאו כל הימנו לאוסרה עליו.

א. רשב"א: ואף שעדיין לא כנסה כל שהתירו לו לכונסה לא נאמן האחר לאוסרה עליו.

והראיה כתובות (כג.): שבויה שהתירו לה להינשא לכהן (כגון שאמרה נשבתי וטהורה אני) אף שבאו אח"כ עדים שנשבית (שאז לא נאמנת) לא יכולים לאוסרה, אף שעדיין לא נישאת כיון שהתירו לה להינשא.

1. אינו נאמן לאוסרה

ת"מ: אבל אם הביא ב' עדים שקדשה, אף שהאב מכחיש העדים – אין נאמנות האב מועיל נגד העדים ואסורה לבעל ולבועל. כ"כ רי"ו.

לז - כד

1. האישה שאמרה: "קידשתי את עצמי ואיני יודעת למי", ובא
א. ואם כנסה, אין מוציאים מידו.

2. הר"ן: (ואם יש עד אחד שהוא קדשה, מותר לכונסה לכתחילה).

1. ואיני יודעת למי

ב"ש: ואם באו שנים וכ"א אומר "אני קדשתיה", אם רצו א' מגרש והשני כונס (כמו סכ"ב), ולא חיישינן שתחפה עליו.

2. אם יש עד אחד שהוא קדשה

ת"מ: ובסעיף כ"ב כששניהם אומרים שקידשוה עד המסייע לא יעזור, שעד המסייע לא מהני בערווה. וכאן שאני שאין אדם מכחישו (משא"כ שם שכ"א מכחיש חברו).

ותדע שכאן קל יותר, שהרי אם כנסה לא מוציאים מידו, משא"כ בסעיף כ"ב שאם כנסה תצא (כמ"ש בירושלמי).

1. קידושין (סג): ומודה רב אסי באומרת

"קידשתי עצמי ואיני יודעת למי", ובא אחד ואמר אני קידשתיה – אינו נאמן לכנוס.

וטעמו (בברייתא) – מפני שמחפה עליו (ולכן לא מפחד לשקר).

ב"י – ולא דמי לאב שאמר איני יודע ואחד אמר אני קידשתי שנאמן! שודאי האב לא יחפה עליו ומפחד לשקר, אבל כאן היא תחפה עליו ותתרצה בו ותכחיש כל האחרים שיאמרו שקידשו אותה.

רמב"ם: ונאמן לתת גט להתירה לשוק, אבל עליו אסורה (שאל"כ יש חשש לקנוניה שיגרשנה ויחזור וישאנה – ה"ה).

א. רשב"א: אע"פ שאינו נאמן לכונסה אם כנסה לא מוציאים מידו שהרי הוא ספק. כ"כ הר"ן.

לז - כה

הלכות קידושין

סימן לז: כל דיני קדושי קטנה.

1. האב שאמר על בתו בעודה קטנה או נערה: "קידשתיה וגירשתיה" - נאמן לפוסלה מן הכהונה.
א. ודוקא שאמר: גירשתיה, תוך כדי דיבור לקידשתיה, אבל היכא שהוחזקה אשת איש על פיו - אינו נאמן לומר לאחר זמן "גירשתיה".

לז - כו

2. אם אחר שבגרה אמר: "קידשתיה וגירשתיה כשהייתה קטנה" - אינו נאמן.

1 א. תוך כדי דיבור

ב"ש: ואף שקי"ל שבקידושין ל"א תכ"ד כדיבור ואינו יכול לחזור בו, למה כאן מהני כשאומר תכ"ד גירשתיה? וי"ל דשאני שם שעשה מעשה קידושין בפני עדים שוב לא יכול לחזור בו אף תכ"ד. אבל כאן שסותר דבריו נאמן תכ"ד במיגו (שלא היה אומר כלום). וכמו (מז/ד) שאמרה נתקדשתי ותכ"ד אמרה פנויה אני שנאמנת.

אינו נאמן

ח"מ: ל"ד "גירשתיה" אינו נאמן לפוסלה לכהונה, אלא ה"ה באומר קידושי תנאי היו (ולא נתקיים התנאי) או פסול עדות היו - אינו נאמן.

2. כשהייתה קטנה

ח"מ: וכ"ש שלא נאמן לומר "קידשתיה כשהייתה קטנה" לאוסרה על הכל, מאחר ועכשיו היא גדולה.

1,2. קידושין (סד): משנה - קידשתי את בת

קידשתיה וגירשתיה כשהיא קטנה והרי היא קטנה - נאמן.
קידשתיה וגירשתיה כשהיא קטנה והרי היא גדולה - אינו נאמן.
נשבית ופדיתיה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן.

פרש"י: גירשתיה - קבלתי את גיטה.

והרי היא קטנה - עכשיו כשאומר עליה כך. נאמן - לפוסלה.

והרי היא גדולה - משגדלה אמר כן וכשהייתה קטנה לא אמר - אינו נאמן ומותרת לכהן.

הר"ן: וא"ת נאמין לאב במיגו שיכול לומר קידשתיה לפסול לה שנפסלה לכהונה ומתרומה? וי"ל שבקידושי ביאת איסור האב לא נאמן. וכ"מ בירושלמי.

א. הר"ן: נאמן - תכ"ד, אבל אם כבר הוחזקה באשת איש אינו נאמן אחר כ"ד לומר גירשתיה שלא האמינה התורה לו בגירושין.

לז - כו

1. אב שאמר שקידש בתו, ואח"כ קדשה לאחר ואמר: קדושי ראשון היו בפסולי עדות דאורייתא ואינו כלום - נאמן.
א. (ול"נ דווקא תוך כדי דיבור נאמן, וכמו שנתבאר בסמוך סעיף כ"ה).

1. ת' הרשב"א: אב שאמר שקידש בתו ואח"כ קידשה לאחר, ואמר שקידושי ראשון היו בעדים פסולים מהתורה

ואינם כלום - נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

והראיה מכתובות (כב.): מעשה באישה גדולה...

וא"ת: הרי בגיטין (פט.): כשיצא קול שמקודשת לא מהני אמתלא (שהקידושין לא תפסו), למה כאן מהני מה שאומר שקידושי ראשון היו בפסול?

וי"ל: דהתם יצא קול מעלמא ולכן לא מהני אמתלא, משאכ"כ שהוא עצמו הוציא קול דמהני אמתלא.

הב"י: נאמן אף אחר כ"ד, וזה סותר למ"ש הר"ן (בשו"ע סכ"ה) דמהני רק תכ"ד.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

1. נאמן

ט"ז: לפי המחבר נאמן אף אחר כ"ד, והרמ"א חולק על המחבר ולא מתיר רק תכ"ד.

נאמן

קשה: הרי בסעיף כ"ה התיר המחבר רק תכ"ד (כהר"ן), ואיך כאן מתיר אף אחר כ"ד?

- הט"ז – וי"ל דלא פליגי, דשאני כאן שיש לו אמתלא (שקידושי ראשון לא תפסו) משא"כ סכ"ה שאין לו אמתלא, ומה שטען שקיבל גירושיה אינו אמתלא על הקידושין שהרי הוא מעשה בפ"ע שלא היה בשעת הקידושין.
- אף שאמתלא שאחר קידושין לא מהני, ה"מ בקול דעלמא אבל כאן שהקול הוא מחמתו מהני אמתלא.
- כיו"ב כתב ערך לחם – שאני כאן שעקר הקידושין הראשונים מעיקרא ונתן אמתלא לדבריו, ולכן נאמן כיון שמעולם לא היתה אשת איש. משא"כ באומר גרשתיה.
- הב"ח – לא פליגי, בקידושין כיון שהתורה האמינה לאב, הוא נאמן אף לאחר כ"ד על קידושי השני (כשהוא מסביר שקידושי ראשונים היו פסולים), משא"כ בגירושין שהתורה לא האמינה לאב.
- ח"מ והב"ש – ישנה סתירה, והלכה שאף כאן נאמן דווקא תכ"ד.
- הלבוש – כאן מיירי שאמר "קידשתי את ביתי" סתם, ואח"כ אמר "קידשתיה לאחר" שאז נאמן אחר כ"ד במיגו שהרי אומר "לזה קידשתיה" שנאמן (כמ"ש ס"כ).
- והדרישה – הב"י לא חזר בו, ובאמת הרשב"א חולק על הר"ן, אלא שפסק כהר"ן. ובסכ"ז הביא דברי הרשב"א בקיצור, ולפי יצור זה אפשר לומר דמיירי תכ"ד. והרמ"א שכתב "ולוי נראה" כוונתו לפרש דברי המחבר.

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ובו ל"ט סעיפים (קידושין: מח, מט, ס-סג. גיטין: עה, פב, פד. ב"מ: צד. נדרים: פז. כתובות: נו, עד).

לח - א

כאמ"ס: המקדש על תנאי, אם נתקיים התנאי - מקודשת. ואם לאו,

אינה מקודשת, בין שיהיה התנאי מן האיש בין שיהיה מן האישה.

המקדש על תנאי

ב"ש: אם לא נתקיים התנאי מחמת אונס

הר"ן – אינה מקודשת כרבי יוחנן בירושלמי, שהרי קידושין מרצון הם ואם לא התקיים מה שהתנתה לטובתה אינה מרוצה (ה"ה בתנאי שלטובתו המקדש), ומה איכפת לה באונס שלו.

ולפ"ז: גם בגט לאחר חרם רבנו גרשום שמגרשה רק מרצונה והיא התנתה לטובתה אין הגט חל עד שיתקיים התנאי, ואין האונס מקיים התנאי. כ"פ הח"מ.

והר"ן (העישור) – ספק מקודשת (שחושש לר"ל שחולק על רבי יוחנן בירושלמי).

כ"כ ה"ה (העישור).

תנאי בני גד

1. כל תנאי צריך להיות בו ארבע דברים, ואלו הן:

לח - ב

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

(א). שיהיה כפול, (ב). ושיהיה הן שלו קודם ללאו, (ג). ושיהיה התנאי קודם למעשה, (ד). ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. ואם חסר התנאי אחד מהם - הרי התנאי בטל, וכאילו אין שם תנאי כלל, אלא תהיה מקודשת מיד, כאלו לא התנה כלל.

2. הגה - פ"ל: הזכיר לאו קודם להן וחזר והזכיר הלאו אחר הן, הוי תנאי כאילו הזכיר הן קודם ללאו.

כתובות(עד.): כל תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח

הוי תנאי, ואם א"א לקיימו ע"י שליח אינו תנאי והמעשה קיים (כגון: בחליצה שאמרו לו - תחלוץ ע"מ שתתן לך 200 זוז, אינו תנאי).

והרי ביאה שא"א ע"י שליח ומהני תנאי (הרני בועל אותך ע"מ... עג:)?

שאני קידושין שאיתקש הויות להדדי (וכמו שמהני תנאי בקידושי כסף ושטר ע"י שליח כן מהני תנאי בביאה).

פרש"י: ע"י שליח - שהרי משה מצוה ליהושע שליחו.

ב"י - כלומר בקידושין לא בעינן אפשר לקיימו ע"י שליח.

סיכום: הכללים בתנאי

(א). צריך לכפול התנאי (קידושין סא.).

(ב). הן קודם ללאו (גיטין עה.).

(ג). תנאי קודם למעשה (שם).

(ד). תנאי שאפשר לקיימו (גיטין פד.).

(ה). תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר (גיטין עה.).

(ו). שיוכל לקיימו ע"י שליח, מ"מ בקידושין לא בעינן (כתובות עד.).

✓ **והרמב"ם:** כתב רק 4 תנאים -

(א). שיהיה כפול.

(ב). ושיהיה הן שלו קודם ללאו.

(ג). ושיהיה התנאי קודם למעשה.

(ד). ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו.

ומה שלא כתב (ה) שהרי פסק: הרי זה גיטך ע"מ שהנייר שלי - שזה גט (אף שהתנאי והמעשה שניהם בנייר הגט). דס"ל שלא קי"ל כההיא סוגיה, שהרי רב אשי מעמיד את הברייתא בצורה אחרת.

אבל הרא"ש - הצריך גם תנאי זה.

(ג). **וצ"ל תנאי קודם מעשה**

הטור - ואם אמר המעשה ואח"כ התנאי. כגון "הרי

0. במדבר (לב, כט-ל): ויאמר משה אלהם אם

יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני ידוד ונכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה:

ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתככם בארץ כנען.

1. קידושין(סא.): משנה - רבי מאיר אומר, כל

תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן, אינו תנאי, שנאמר "ויאמר משה אלהם אם יעברו בני גד ובני ראובן", וכתוב, "ואם לא יעברו חלוצים".

רבי חנינא בן גמליאל אומר, צריך היה הדבר לאומרו, שאלמלא כן, יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו.

פרש"י: שאינו כתנאי בני גד - שאינו כפול, אף שלא נתקיים התנאי נתקיים המעשה. כגון הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי 200 זוז ולא כפל (ואם לא תתני לי לא היא גט) אין כאן תנאי, ואפילו לא נתנה מגורשת, שהרי משה כפל תנאו (אם יעברו... אם לא יעברו...).

גיטין(עה.): מוסיף תנאים נוספים

- תנאי קודם למעשה.

- תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר (לאפוקי "הרי זה גיטך ע"מ שתחזירי לי את הנייר").

- הן קודם ללאו.

פרש"י (קידושין סא.): ה"ה דבעינן תנאי קודם למעשה "אם יעברו" והדר "ונתתם...".

וכן בעינן הן קודם ללאו, שכתב תחילה "אם יעברו" ואח"כ כתב "אם לא יעברו".

ב"מ(צד.): בעינן תנאי קודם למעשה, ואם היה המעשה קודם (כגון הרי את מגורשת אם תתני לי 200 זוז) הרי התנאי בטל ומגורשת מיד.

תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו תנאי בטל (כגון: אם תעלי לשמים הרי זה גיטך).

פרש"י: שא"א לקיימן - כמפליגה בדברים שאין בלבו לשום תנאי, אלא להקניטה בעלמא מרחקה ודוחה אותה בדברים.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

בידה, וכשאמר לה היה תנאי קודם למעשה. והיינו כשהיא אומרת "כן", כמ"ש (כח/ד).
כ"כ הפרישה.

תנאי קודם למעשה

ט"ז: א"ל בעת הנתינה: הרי את מקודשת לי, ואח"כ אמר: על תנאי כו"כ, אפילו תכ"ד – לא הוי תנאי. וכן בעלמא נתן מתנה לאחד ותכ"ד א"ל: על תנאי כו"כ – לא מהני התנאי, כיון שמיד שקיבל המתנה זכה בו בסתם ללא כל תנאי.
כ"כ הב"ש.

ב"ש: וכל התנאים שמתנה עם השליח אפילו אינו כפול התנאי קיים (הג' מעשה ניסים – וכן הדין תנאי קודם למעשה והן קודם ללאו), שלא נתרצה המשלח אלא בתנאי זה (שיכול המשלח לומר: לתקוני שדרתיך ולא לעוותי).
כ"כ ת' הרשב"א והר"ן.

2. כאילו הזכיר הן קודם ללאו

ח"מ: הא דבעינן הן קודם ללאו, כדי שלא יסיים דבריו בהן, שבגמר דבריו נתפס האדם ונמצא מעשה קיים ותנאי בטל. מש"ה אם הקדים לאו להן ואח"כ הן ללאו לא מהני תנאי, כיון שסיים בהן.

את מקודשת לי אם תתני לי 200 זוז. ואם לא תתני... – אינו תנאי לפי שהקדים מעשה הקידושין לפני התנאי, ואף שלא נתן לה הקידושין עד שהשלים כל התנאי (ומיירי שלא הפסיק בדיבורו כלל).
כ"כ תו"ס, רמב"ן, ר"ן והרמ"ך.

אבל הרמב"ם – אם השלים כל תנאי ואח"כ נתן לה הקידושין הוי תנאי אף שהקדים המעשה לתנאי. אבל נתן לה הדינר ואח"כ א"ל התנאי שתתן לו 200 זוז אינו תנאי (ומקודשת).
ב"י - לפי שמפרש "מעשה" עצם נתינת הקידושין.
והראב"ד – השיגו, אף שלא נתן עדיין הקידושין כל שהקדים המעשה לתנאי אינו תנאי וכמו בתנאי גד.

1. תנאי קודם למעשה

ב"ש: גם צ"ל שיכול לקיימו ע"י שליח (כמ"ש קסט"נ), אלא שבקידושין איתקש הויות להדדי, וכמו שבקידושי כסף ושטר מהני תנאי, כן קידושי ביאה מהני תנאי, אף שלא מהני ע"י שליח.

(ג). תנאי קודם למעשה

ב"ש: ואם נתן לה הקידושין ולא אמר שמקדש אותה ואח"כ אמר: בתנאי כו"כ הרי את מקודשת לי, אף שהנתינה היתה בתחילה בלא תנאי מ"מ הוי תנאי קודם למעשה, שכ"ז שלא א"ל שהוא לשם קידושין הוי פקדון

לח - ג

- 1. כל האומר: מעכשיו, או על מנת, אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים תנאי למעשה, א. אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו.**
- 2. ויש חולקין ואומרים דאפילו באומר: מעכשיו, או על מנת, צריך להיות בתנאי כל הד' דברים.**
- 3. הגה – וי"א דאפילו לא פירש כל דיני תנאי, רק אמר סתם שמתנה כתנאי בני ג' ובני ראובן, הוי תנאי גמור.**

לסיים בלאו.

ה"ה: וכן דעת כל הגאונים, והכריחם לשון הרבה משניות שהם בלשון ע"מ שהוא מעכשיו ולא הזכיר כפילות התנאי.

וטעם הדבר: שמעכשיו או ע"מ א"צ לדברים אלו, כיון שחל המעשה עכשיו, אבל כשאין חל המעשה עד קיום התנאי, והתנאי בא לבטל המעשה לפיכך צריך חיזוק יותר.

1. רמב"ם: כל האומר: מעכשיו, או על מנת, אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים תנאי למעשה.
כ"ד הרי"ף.

ב"ש – ולפי שטיה זו גם א"צ תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר, כיון שאומר מעכשיו (כמו שמשמע מהרא"ש והר"ן).

מיהו לפי מה שכתבו לדעת הר"ן בכל מקרה צריך

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

אבל התנאי "אם", כיון שהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעכשיו אינו תנאי אם לא כפלו.

3. אמר סתם (הגמ"י)

ח"מ: הגמ"י לא החליט הדבר אלא כתב בלשון "יכול להיות שמועיל", ורק בד"מ כתב בלשון "הוי תנאי גמור".
והב"ש – הח"מ לא ראה דביר הד"מ שכתב: שהרא"ש (בחז"מ סימן רמ"א) פסק בפשיטות דמהני.

הוי תנאי גמור

ח"מ: וה"מ בדין כפילות התנאי, אבל תנאי קודם למעשה לא מהני מה שאמר "כתנאי בני ג' ובני ראובן", שהרי רואים שלא התנה כבני ג', ורק לענין כפילות מהני.

א. גיטין (פד.): הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע – ה"ז גט (אף בלא קיום התנאי), דברי ר"י בו תימא. וכן הלכה שכל תנאי "על מנת" צריך להיות התנאי שאפשר לקיימו (שאל"כ המעשה קיים בלא התנאי). כ"פ הרמב"ם.

2. והר"ח – אפילו תנאי מעכשיו או ע"מ צריך שיהיו בו כל דיני התנאים. כ"ד הרא"ש.

1. אינו צריך לכפול התנאי

ב"ש: טעמו – כיון שעכשיו חל המעשה, אז הוא חל בתנאי שמתנה עמו עכשיו.

לח - ד' 1. י"א דלא בעי שיהיה בתנאי ארבעה דברים אלו אלא במקום

ואני מינייהו וזו נרא, ולא היכא דאתי מינייהו קולא.

2. הגה – וי"א עוד דאע"ג דאיכא כל הני ד' דברים, בעינן ג"כ שיהיה התנאי בדבר אחד והמעשה בדבר אחר, אבל אם הכל הוא בדבר א', אינו תנאי (הרא"ש והטור). ויש לחוש לדבריו לחומרא.

1. קידושין (סא.): משנה – רבי מאיר אומר, כל תנאי שאינו כתנאי בני ג' ובני ראובן, אינו תנאי, שנאמר "ויאמר משה אלהם אם יעברו בני ג' ובני ראובן, וכתיב, "ואם לא יעברו חלוצים". רבי חנינא בן גמליאל אומר, צריך היה הדבר לאומרו, שאלמלא כן, יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. **רמב"ם:** יש מהגאונים דס"ל שא"צ לכפול תנאו אלא בגיטין וקידושין בלבד, אבל בממונות א"צ.

(יבמות קו).
✓ **מ"מ הרא"ש והרמב"ם** – מצריכים כל דיני תנאים.

2. גיטין (עה.): ת"ר – הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת (שהרי לא ניתן לה כלום – רש"י). ע"מ שתחזירי לי הנייר – מגורשת. מ"ש רישא שאינה מגורשת, ומ"ש סיפא שמגורשת? וישנם כמה תירוצים...

רב אדא בר אהבה אמר – סיפא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד (בגט עצמו, ובעינן תנאי בדבר אחר ומעשה בדבר אחר).

רב אשי אמר – הא מני רבי היא דס"ל ע"מ הוי כמעכשיו (שמיד מגורשת וחייבת להחזיר הנייר).

להלכה:

• **רמב"ם** – לה הזכיר תנאי זה (תנאי ומעשה בדבר אחד). כ"פ השו"ע ס"ב כהרמב"ם.
ה"ה – וטעמו, דלא קי"ל כרב אדא בר אהבה, שהרי רב אשי חולק עליו.

• **הרא"ש** – צריך שיהא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר. כ"פ הטור. וכ"פ הרמ"א כאן לחומרה.

ה"ה: כ"ד הרי"ף כהגאונים. ואף שר"מ מצריך לכפול התנאי חכמים חולקים עליו, ואין הלכה כר"מ.

ולכן מדינא א"צ לכפול התנאי, אלא כיון ששמואל התקין בגט שכיב מרא תנאי כפול (גטין עה): שחשש שמא יבוא ב"ד טועה שיסברו כר"מ ויתיר אישה כשהתנאי לא כפול אף שלא נתקיים התנאי, אף שא"צ כפול התנאי.

הילכך: בגיטין וקידושין הולכים לחומרא, שאם התנה תנאי לא כפול ולא נתקיים התנאי – הוי ספק מקודשת/מגורשת. וכנ"ד הרמב"ן והרשב"א.

רמב"ן – מ"מ קי"ל כר"מ בתנאי קודם למעשה דסתם משנה היא בב"מ (צד). וכן אפשר לקיימו ע"י שליח

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

אבל לפי הרא"ש – אף שאינו סותר הוי תנאי ומעשה בדבר אחד.

ולכן:

(א). המקדש בשטר וא"ל: "על מנת שתחזירי לי הנייר". לתו"ס – כיון שהתנאי לא סותר את המעשה מקודשת וצריכה לקיים התנאי.

ולרא"ש – מקודשת אף בלא קיום התנאי.

(ב). א"ל: אם תחזירי לי הנייר:

אל לתו"ס – הוי תנאי ומעשה בדבר אחד, כיון שהתנאי סותר את המעשה (שהרי מתקדשת רק לאחר שתחזיר הנייר, ואז אין שטר שתתקדש בו). ולכן התנאי בטל ומקודשת ודאי.

אבל לשיטת הרמב"ם – התנאי קיים, שאינו מצריך תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר (ואינה מקודשת כיון שברגע הקידושין אין שטר).

(ג). קדשה בכסף ע"מ שתחזיר לו הכסף

לתו"ס – אין התנאי סותר את המעשה, והתנאי קיים והוי מתנה ע"מ להחזיר שאינה מקודשת.

ולרא"ש – התנאי בטל דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ומקודשת ודאי.

(ד). קדשה בכסף אם תחזיר לו הכסף

לתו"ס והרא"ש – הוי תנאי ומעשה בדבר אחד, שהתנאי בטל ומקודשת.

לרמב"ם – תנאי קיים, והקידושין בטלין דהוי מתנה ע"מ להחזיר.

ויש לחוש לחומרות כל השיטות.

1. דלא בעי

ב"ש: דס"ל הרי"ף שלא קי"ל כר"מ שמצריך תנאי כפול אלא כחמים, ורק בגיטין וקידושין חיישינן לחומרה.

דלא בעי... ד' דברים

ב"ש: לא מצינו כל הארבעה אלא רק שא"צ תנאי כפול והן קודם ללאו, אבל תנאי קודם למעשה ואפשר לקיימו ע"י שליח – צריך. כ"כ ה"ה והר"ן.

וטעמו – אף שלא לומדים מתנאי גד"מ מה שהוא סברה ילפינן. וכ"נ מהרא"ש.

ותימה על המחבר שכתב שא"צ כל הארבעה?

דאתי מינייהו חומרא

ט"ז: וא"כ אין לחייב ממון אא"כ יש בו ד' הכללים שבממון הולכים לקולא לא להוציא ממון מהמוחזק.

ולא לקולא

ח"מ: פירוש אף שאין ד' כללים (והוה אמינא דהוי מקודשת ודאי בלא תנאי) – הוי ספק מקודשת, ואם קדשה אחר צריכה גט משניהם.

2. תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר

ב"ש: לפי התו"ס – רק אם התנאי סותר המעשה הוי תנאי ומעשה בדבר אחד (והתנאי בטל והמעשה קיים), כגון: הרי זה גיטך אם תחזירי לי את הגט, שאז הוי גט אחר שהחזירה, ואין כאן גט שתגרש בו, והתנאי סותר את המעשה ולא הוי גט.

אבל ע"מ שתחזירי לי את הגט שדינו מגורשת מעכשיו בתנאי שתחזיר את הגט, אם תחזיר תהיה מגורשת.

לח - ד

1. הגה: התנה עמה שתאכל חזיר או שאר איסור דאורייתא - מקרי אכילת איסור. אבל התנה עמה שתבעל לאסור לה, מקרי אי אפשר לקיימו, שאחר לא יתרצה לה.

2. כמ"מ: אבל אם התנה עמה שפלוגי יתן לו חצירו, או ישיא בתו לבנו, מקרי אפשר לקיימו, דהרי תוכל ליתן לפלוגי ממון הרבה עד שיתרצה לדבר.

3. (ועיין לקמן סי' קמ"ג סעיף י"ב).

רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט. כלל אמר רבי יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר.

1. איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר

0. גיטין (פד): ת"ר - הרי זה גיטך ע"מ שתעלי

לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות ע"מ שתיבי לי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך - אינו גט.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

חזיר מהו?

אמר אב"י - היא היא.

רבא אמר - אפשר דאכלה ולקיא (ומקודשת).

א. מיתביבי: הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט. על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן. ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני, וקשיא לרבא?

אמר לך רבא - בשלמא בשר חזיר אפשר דאכלה ולקיא, פלוני נמי אפשר דמשחדא ביה בממונא, אלא אבא ואביך בדידה קיימא? נהי דאיהי עבדא איסורא אבא ואביך מי עבדי איסורא.

3. שו"ע (קמג/יב): התנה על דבר שאי אפשר לקיימו, כגון: ע"מ שתעלי לרקיע, או שתרדי לתהום, או שתבלעי קנה של ארבע אמות - אינו תנאי, והגט גט. אבל אם התנה בדבר שאפשר לקיימו, אפילו באיסור, כגון: ע"מ שתאכלי בשר חזיר - הוי תנאי שאפשר שתאכלנו, ותלקה. ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאינו מתנה שתאכלנו עכ"פ, שאם לא תאכלנו לא תתגרש.

בד"א כשהאיסור תלוי בה לעבור עליו. אבל אם תלוי

באחרים, שאמר לה: ע"מ שתתבעלי לאבא - לא הוי תנאי, שאביו לא ישמע לה לעשות איסור.

1 א. תבעל לאסור לה

ח"מ: אבל התנה עמה שתבעל למותר לה אף שיש כאן איסור קצת (זנות פנויה) - מקודשת שימצאו פרוצים לעבור על איסור פנויה.

וה"מ שהתנה בלשון "אם", אבל בלשון ע"מ שהקידושין חלין למפרע הוי אסור לה (שבשעת הביאה נעשית א"א למפרע).

מיהו אפשר לה לעבור שלא תגיד לו שבביאה זו תהיה מקודשת למפרע לפלוני.

והב"ש - ואפשר אף בתנאי "אם" נמי אסור שהרי בשעת הביאה חלים הקידושין (ונמצא בעל א"א).

והב"ח - אף בתנאי ע"מ שתבעלי לפלוני גם אפשר לקיימו לאחר מיתת הבעל (ואז תהיה מקודשת למפרע).

לח - ה

1. התנה בשעת הקידושין שלא יהא לה שאר וכסות, תנאו קיים, ואינו מונעו לזו בהם. אבל אם התנה שלא יתחייב בעונה, תנאו בטל וחייב בה.

א. הגה - נ"ד: דכל המתנה על מה שכתוב בתורה, ואינו ממון, תנאו בטל.

2. ה"א: וי"א דכל מאי דתיקון רבנן הוי כמ"ש בתורה.

0. שמות (כא, י): אם אחרת יקח לו שארה כסותה

וענתה לא יגרע.

1. כותובות (נו): האומר לאישה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה - ה"ז מקודשת ותנאו בטל - דר"מ.

ורבי יהודה אומר - דבר שבממון תנאו קיים.

פרש"י: דבר שבממון - שאר וכסות.

הרי"ף: פסק כרבי יהודה.

הר"ן: דבר שבממון - שניתן למחילה לכן תנאו קיים, אבל עונה דצערא דגופה לא ניתן למחילה. כ"כ שאר הפוסקים.

לאפוקי המרדכי - דס"ל שאף בעונה תנאו קיים, שיכולה האישה למחול.

1. שאר וכסות

ב"ש: כתב בית הלל - דווקא שלא אמר "על מנת שאין בקידושין שאר וכסות" (אלא אמר ע"מ שלא יהא לה שאר וכסות), שאם אמר כן תנאו בטל, שהרי כתוב בתורה שבקידושין יש שאר וכסות.

ב"ש: ואם מתנה שתפטרנו מן העונה הוי תנאי.

א. מתנה עמ"ש בתורה

מל"מ (מהר"א ששון): ואם מתנה גם על דבר אחר דלא הוי מתנה עמ"ש בתורה, כיון שמועיל התנאי לאותו דבר מועיל גם עם מ"ש בתורה.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

2. מאי דתקון רבנן

ח"מ: משמע – שכל איסור דרבנן שאינו ממון הוי כשל תורה ואסור להתנות.
אבל הגמ"ר – בכל תקנה דרבנן, אף ממון, תנאו בטל, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

פת"ש – ולא מצאתי כתוב במל"מ בשם מהר"א ששון כן, אלא הפוך, דל"א מיגו שחל על דבר שלא כתוב בתורה חל גם על דבר שכתוב בתורה.

עמ"ש שכתוב בתורה

ב"ש: ול"ד לתנאי שתוכל חזיר, דשם בידה לאכול ולהתקדש, אבל כאן התנאי שאחר שתתקדש לא יהיה עליו חיוב עונה, נמצא עוקר מ"ש בתורה.
ובדרישה מחלק – שאני עונה שהוא עיקר אישות.

לח - ו

1. נתן לה פרוטה ואמר לה: התקדשי לי בזה על מנת שאתן לך

מנה - כשיתקיים התנאי יחולו הקידושין למפרע, אע"פ שלא אמר: מעכשיו, שכל האומר: על מנת, כאומר: מעכשיו, דמי.

א. ואם קבלה קידושין מאחר קודם שיתקיים התנאי, ואחר כך נתקיים התנאי, אין קדושי השני כלום.

2. ואם אמר לה: על מנת שאתן לך מנה תוך ל' יום: אם נתן לה תוך ל' יום - הוי קידושין למפרע. ואם לא נתן תוך ל' יום - אינה מקודשת.

א. ואם קבלה קידושין מאחר תוך ל' יום, מקודשת ואינה מקודשת עד ל' יום, וכי שלמו ל' יום:

אם לא קיים ראשון תנאי, פקעי קדושי קמא וגמרי קדושי בתרא ואינה צריכה גט מראשון.

ואם קיים ראשון תנאו, אינה צריכה גט משני.

2. (שם): "על מנת" שאתן לך מכאן ועד ל' יום: נתן

תוך ל' מקודשת, לא נתן אינה מקודשת.

א. **ר"י(הר"מ נרבוני):** אם קידשה אחר תוך ל' מקודשת ואינה מקודשת עד ל' יום. וכי שלמו ל' יום אם לא קיים תנאו פקעי קידושי קמא וחלו קידושי שני ואפילו אינה צריכה גט מהראשון. ואם קיים תנאו מקודשת לראשון וא"צ גט משני.

1. שאתן לך מנה

הרלנ"ח: ואם נתן לה חפצים כדי מנה אינה מקודשת, אבל אם נתן לה יותר ממנה כדי שכר טורח מכירה מקודשת מספק.

וכ"ש אם א"ל: אתן לך מנה ממטבע פלונית - לא מקרי קיים תנאו בחפצים דמי מנה (הרב אלשקר).

1. קידושין(ס): משנה - האומר לאישה: הרי

את מקודשת לי ע"מ שאתן לך 200 זוז "ה"ז מקודשת ויתן.

✓ **פרש"י:** מיירי שא"ל הרי את מקודשת לי בפרוטה ע"מ שאתן לך 200 זוז.

א. **ג"מ: איתמר** - מקודשת "על מנת":

ר"ה אמר - והוא שיתן (פירוש מקודשת מיד ויתן אח"כ), שזהו תנאי ומקיים תנאו ואזיל.

רב יהודה אמר - לכשיתן (כשיתן יהיו קידושין ולא קודם).

איכא בנייהו: שפסטה ידה וקיבלה קידושין מאחר ✓ **לבר"ה** - לא הוי קידושי אחר קידושין, שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו.

ולרב יהודה - הוי קידושין.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

והרלנ"ח פסק – שמקודשת.

אבל האומר לארוסתו ע"מ שאתן לך סך מה, האומדן שנתן לה לקנות תכשיטיה, ואם נתן לה תכשיטים קיים תנאו (מהר"י בו לב) לאפוקי הרב אלשקר.

הרב אלשקר בשם מהרי בי רב: התנה לתת לה כלי או חפץ ונתן לה דמים שווי הכלי – אינה מקודשת, אא"כ נתן יותר מכדי טורח הקנייה שאז הוי ספק מקודשת.

לח - ז

ויז ופסוקי תורה: לא אמר לה: על מנת, אלא אמר: אם אתן לך מנה

וקודשת לי בפרוטה זו - אין הקידושין חלים אלא משעה שנתנו לה.

לפיכך אם קדשה אחר קודם שיתקיים התנאי, מקודשת לשני.

(וע"ל ס"ס ט', בסמוך). (הג' מעשה ניסים – הגה זו צ"ל בסוף ס"ח-הגה).

לח - ח

ע"מ שירצה אבא

האומר לאישה: הרי את מקודשת לי על מנת שירצה אבי, רצה

האב - מקודשת, לא רצה, או ששתק או שמת קודם שישמע הדבר - אינה מקודשת.

(V – מקודשת, X – אינה מקודשת)

שירצ	א	מ	ש	מ
ה	מ	חה	תק	ת
ק	ק			
רא"ש	V	X	V	V
רמב"ם	V	X	X	X
ראב"ד	V	X	?	V

רצה האב

ח"מ: שאמר 'הן', שנדע בבירור שרצה וגילה דעתו (אבל שתק לא מקרי רצה).

כ"כ הרשב"א, ה"ה והר"ן בדעת הרמב"ן – שע"מ שירצה פירוש שיאמר האבא 'הן'.

לא רצה... אינה מקודשת

ח"מ: ויש לחלק

במת האב – בטלו קידושין מיד, דשוב לא יכול לומר 'הן'. אבל אם אמר 'לא' או שתק – הוי ספק מקודשת כל זמן שהאב חי, שהרי יכול לחזור ולומר 'הן' (כמ"ש ס"י).

קידושין (סג.): משנה – ע"מ שירצה אבא, רצה מקודשת לא רצה אינה מקודשת.

מת האב – ה"ז גט מקודשת. מת הבן – מלמדים האב לומר שאינו רוצה (שלא תיפול ליבום).

גמ: מאי על מנת שירצה אבא?

אילמא עד שיאמר 'אין', אימא מציעא: מת האב ה"ז מקודשת, והרי לא אמר 'אין'?

אלא ע"מ שישתוק אבא, אימא סיפא: מת הבן מלמדים האב שיאמר 'איני רוצה'. אמאי הרי שתק?

אלא סיפא מיירי: ע"מ שלא ימחה אבא (ולכן צ"ל שאינו רוצה).

ורישא ומציעא מיירי: ע"מ שירצה אבא.

רב יוסף אמר: כולה מיירי ע"מ שירצה אבא, ופירוש ע"מ שלא ימחה מכאן ועד ל' יום.

שיטות הראשונים: ע"מ שירצה אבא

• הרא"ש – ע"מ שירצה פירוש ע"מ שישתוק, ולכן אם אמר 'אין' או שתק או מת האב – מקודשת, ואם מחה אינה מקודשת.

כ"כ הרמב"ן.

• הרמב"ם – ע"מ שירצה שיאמר 'הן' בבירור, אבל אם מחה או שתק או מת – אינה מקודשת כ"ד הרשב"א.

• והראב"ד – ע"מ שירצה פירוש ע"מ שלא ימחה.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

פוסקים הוי ספק בשתק ולא אמר 'לא' (שבסעיף י' היא דעת שאר הפוסקים).

ב"ש: ולפי הרמב"ם – הכל תלוי בשעת השמיעה, ואם לא אמר 'הן' בטלו הקידושין בכל גוונא, ורק לשאר

לח - ט

ע"מ שלא ימחה אבא

- על מנת שלא ימחה אבי: שמע ומיחה - אינה מקודשת. לא מיחה, או שמת - הרי זו מקודשת. (ועיין בסמוך ס"ס י').
א. **ראמ"ט אהמכא:** מת הבן ואח"כ שמע האב - מלמדין את האב שיאמר: איני רוצה, כדי שלא יהיו קידושין ולא תפול לפני יבם.
- ראמ"ד:** וי"א דאומר: ע"מ שירצה - דינו כאומר: ע"מ שלא ימחה.
א. **הרא"ע:** ויש מי שאומר שדינו כאומר: ע"מ שישתוק.

ב"ש: לרמב"ם – הוי מקודשת ודאי, כי התנאי שלא ימחה כשישמע (וזה שמע ולא מיחה).

ולש"פ - הוי ספק מקודשת שמא ימחה אח"כ ויבטל הקידושין, ורק כשמת מקודשת ודאי (דשוב לא יכול למחות).

א. מלמדים את האב

ב"ש: שיאמר אינו רוצה

לפי במחבר (רמב"ם) – יכול למחות מיד כשישמע, ולכן כתב "מת הבן ואח"כ שמע האב" כיון שאח"כ שוב לא יכול למחות.

אבל לש"פ – יכול למחות גם אחר השמיעה.

מ"מ אם התנה ע"מ שישתוק כיון ששתק שוב לא יכול למחות אף שעסוקים באותו עניין.

ענין סס"י

(שם): ... והאומר: ע"מ שלא ימחה, כל זמן שמיחה נתבטל התנאי, ואפילו נתרצה בשעת שמיעה. וזוהי שיטת שאר הפוסקים.

א. מת הבן מלמדים האב

ח"מ: אבל בע"מ שירצה האב אם מת הבן אין מועיל ללמד האב שימחה, שאף שמחה יכול לומר "הן" – טור(הרמ"ה).

1. ע"מ שלא ימחה אבי

• **הרא"ש** – מיחה אינה מקודשת, אמר 'כן' מקודשת. אבל שמע ושתק ספק מקודשת שיכול למחות אח"כ. מת ולא מיחה – מקודשת.

• **והרמב"ם** – ע"מ שלא ימחה פירושו שישתוק, וכ"ש אם אמר 'הן' (ה"ה).

ולכן לא מחה אינה מקודשת, לא מיחה (פירוש שתק) או שמת – מקודשת.

ה"ה: ע"מ שיתקו דינו לפי הרמב"ם כמו ע"מ שלא ימחה.

כלומר:

שלא	א	מי	שתק	מ
ימח	מ	ח		ת
ה	ר	ה		
רא"ש	V	X	ספק: שיכול למחות	V
✓רמב"ם	V	X	מקודשת: ששוב אין יכול למחות	V

1. ה"ז מקודשת

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

"על מנת שיאמר הן"

לח - י

1. אמר: על מנת שיאמר: 'הן' אף על פי שאמר בתחילה: 'איני רוצה', כל שחזר ואמר: 'הן' נתקיים התנאי. א. (הט"ו) - ולכן לעולם הוי ספק, עד שימות האב).

"על מנת שישתוק"

2. והאומר: ע"מ שישתוק, אם שתק בשעת שמיעה, מקודשת, אף על פי שחזר ומיחה. א. הגה: מיהו אם לא היה בביתו כששמע, וכשבא לביתו מיחה - הוי מחאה, דמה ששתק בתחילה משום שלא היה בביתו (כך משמע בריב"ש סי' י"ד וקנ"ג). ב. ראב"ן והרשב"א: ואם מיחה בשעת שמיעה, אפילו חזר ונתרצה, אינה מקודשת. מת האב עד שלא שמע, מקודשת.

"על מנת שלא ימחה"

3. והאומר: ע"מ שלא ימחה - כל זמן שמיחה נתבטל התנאי, ואפילו נתרצה בשעת שמיעה. א. (וי"א דאם אמר: הן, פעם אחת, שוב אינו יכול למחות) (טור).

לח - יא

ב. מת הבן - מלמדין את האב שימחה, כדי שלא תזקק ליבם.

ועשה כיון שהוציאו בלשון מעשה. ולכן: אם שתק בשעת שמיעה מקודשת ולא יכול למחות אח"כ, שממ"נ אינו ממש קום עשה שאם מוחה בשעת מעשה אף שיתוק אח"כ אינה מקודשת, שהרי אי אפשר שידבר תמיד.

• וכל תנאי שהוא בשת וא"ת ולא קבע לו זמן - כל זמן שיעבור על התנאי בטל התנאי (כגון אל תשתי יין) ובטלו הקידושין. ולכן -

3. והאומר: ע"מ שלא ימחה - כל זמן שמיחה נתבטל התנאי, ואפילו נתרצה בשעת שמיעה. א. והטור חולק בזה - שאם אמר: הן, פעם אחת, שוב אינו יכול למחות.

1. כל שתזר ואמר הן

ת"מ: דכל תנאי התלוי בקום ועשה ולא קבע לו זמן - זמנו לעולם, וכל זמן שיאמר "הן" מקודשת אף שאמר תחילה "לא".

1. הרמ"ה: ואם אמר "על מנת שיאמר אין". מתי שיאמר 'אין' מקודשת אף שאמר תחילה "לא". הילכך לעולם הוי ספק עד שימות האב. מת הבן אפילו אמר האב "איני רוצה" הוי ספק שמא יחזור ויאמר 'אין'. ולכן חולצת או מתייבמת. ✓ זוהי שיטת ש"פ וכ"פ המחבר כאן. לאפוקי הרמב"ם - שכל שאמר "איני רוצה" שוב לא יכול לחזור ולומר 'אין'.

שיטת הר"ן:

• כל תנאי שהוא בקום עשה ולא קבע זמן שקיומו - כל זמן שיתקיים נתקיים התנאי ומקודשת. ולכן:

1. ע"מ שיאמר אבא 'הן' - אמר הן מקודשת אף שאח"כ או קודם מחה. (כמ"ש הרמ"ה). - ולכן מת האב ולא אמר "הן" - לא מקודשת. - מת הבן אסורה להינשא עד שימות האב, אף שמיחה כבר שמא יאמר אח"כ "הן".

2. ע"מ שישתוק - אע"פ שהוא בשב וא"ת דינו כקום

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ח"מ: ואם מת הבן מבקשים מהאב שימחה מיד כשישמע ולא ישתוק.

3. ע"מ שלא ימחה

ח"מ: זהו תנאי בשב ור"ת, וכ"ז שימחה נתבטל העניין, ודומה לאומר לאישה "הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין" שכל זמן שתשתה יין נתבטל הגט.

א. **דאם אמר "הן" פ"א** (הטור)

ב"ש: אבל בתנאי "על מנת שיאמר הן" ס"ל לטור אפילו אם מיחה תחילה, כשיאמר אח"כ "הן" הוי קידושין כיון שהתנאי בקום עשה (מהרש"ל).

ב. מלמדין שימחה

ח"מ: אף שאמר קודם "הן" מהני המחאה אח"כ לבטל הקידושין. ולדעת הטור (א.) לא מהני מחאה אחר "הן". ולכן: מחה אחר שאמר "הן" חולצת או מתייבמת ממ"ג, אבל בלא חליצה לא מותרת לשוק שמא קי"ל כהטור שלא בטלו הקידושין.

וקשה: כאן סתם כשמת הבן האב יכול למחות. משמע אף ששמע קודם ושתק.

והס"ט כתב: מת הבן ואח"כ שמע האב. משמע שאם שמע קודם ושתק א"א למחות יותר?

י"ל: ס"ט הם דברי הרמב"ם דס"ל "על מנת שלא ימחה" כוונתו גם ע"מ שישתוק (כמ"ש ה"ה), ולכן אם שתק בשעת שמיעה לא יועיל שוב מחאה.

וכאן מיירי "על מנת שלא ימחה" לחוד, ושתיקה אינה "על מנת שלא ימחה", ולכן אף ששתק תחילה יכול למחות אח"כ.

והב"ש כתב – דכאן מיירי לשיטת ש"פ שהתנאי לא קאי אשעת שמיעה, ולכן מהני מחאה אח"כ אפילו כבר שמע.

וכן בע"מ שישתוק דינו כקום ועשה (כיון שאמרו בלשון מעשה) וכיון ששתק בשעת שמיעה מקודשת אף שימחה אח"כ. מ"מ אם מיחה בשעת שמיעה לא מהני מה ששתק אח"כ, שהרי לא יכול למחות לעולם.

א. לעולם הוי ספק

טור: ואף שאמר "לא" הוי ספק מקודשת שמא יחזור ויאמר "הן", אא"כ מת האב שאז ודאי אינה מקודשת.

2 א. אם לא היה בביתו... הוי מחאה

והח"מ: הרמ"א למד כן מת' הריב"ש, וזה אינו.

שהריב"ש מיירי בקטנה שנתקדשה לדעת אביה ונשאת שלא לדעת אביה, שאם שמע האב במקום אחר א"צ למחות ולגלות דעתו במקום אחר עד שיגיע לביתו.

אבל בנ"ד – התנאי היה ע"מ שישתוק, וא"צ שישתוק בפניו, כי מיד ששמע ושתק אף שלא במקומו נתקיים התנאי ומקודשת, שכוונתו ע"מ שישתוק כשיאמרו לו לא ימחה בפני הבריות.

גם הב"ש – דחה דברי הרמ"א.

ב. אם מיחה בשעת שמיעה

ח"מ: ע"מ שישתוק פירוש שישתוק כשישמע, ולכן אם מיחה בשעת שמיעה שוב לא יעזור ריצוי ונתבטלו הקידושין.

מת האב

ב"ש: אף שתנאי "על מנת שלא ימחה" אם מת האב קודם שמיחה אינה מקודשת, שלא חוששים שמא אם היה שומע היה מוחה! שאני מחוסר שתיקה ממחוסר אמירה (תו"ס).

[מ"מ כתבו התו"ס כן לפי הסלקא דעתין שכל המשנה "על מנת שישתוק", אבל לפי המסקנה מציעא וסיפא "על מנת שלא ימחה" ואם אמר ע"מ שישתוק לא הוי מקודשת].

לח - יב

1. **אמר לה: התקדשי בפרוטה ע"מ שאעשה עמך כפועל או אדבר עליך לשלטון: אם יש עדים שעשה עמה כפועל או דבר עליה לשלטון - מקודשת בודאי, ואם אין עדים - מקודשת מספק.**

דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל – מקודשת. **ואם** לאו - אינה מקודשת.

1. **קידושין(סג):** משנה - האומר לאישה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון, ואעשה עמך כפועל:

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ח"מ: ואם היא מודה שעשה, הודאתה כעדים דמי, אבל אם היא מכחישה אותו (כשאין עדים) – אינו נאמן. ואם אינה יודעת הוי ספק מקודשת. וברמ"א(סל"ט) כתב – שהוא נאמן אם אינה מכחישה אותו.

אם אדבר עליך לשלטון

ברכ"י: ואם דיבר ולא הועילו דבריו יש להסתפק בדעת הרמב"ם אם מקודשת.

1. לדבר עליך לשלטון

ח"מ: אם הם דברי ידועים מה שיש לדבר עליה צריך לדבר דווקא אותם, ואם לאו מה שידבר לטובתה מקודשת. כ"כ הב"ש. לאפקוי הב"י – שאם הדברים אינם ידועים יכולה לומר לא לזה נתכוונתי.

אם יש עדים

לח - יג לא נתן לה כלום, ואמר לה: התקדשי לי בשכר שאעשה עמך כפועל שלטון - אינה מקודשת, שישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והו"ל מקדש במלוה.

וקמ"ל שבשכר עבודה לא מקודשת דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף (והוי מלוה).

קידושין(סג): אר"ל – והוא שנתן לה פרוטה, אבל בשכר לא, משום שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.

פרש"י: שנתן לה פרוטה – א"ל הרי את מקודשת לי בזו ע"מ שאעשה עמך...

לח - יד 1. על מנת שיש לי מנה: אם ידוע בעדים שיש לו מנה - מקודשת. א. אפילו הוא אומר: אין בידי.

כ"כ הב"ש. אבל בת' הב"י – הוכיח שהטור חולק על הר"ן. כ"כ באה"ט.

ידוע בעדים

ב"י(הרמ"ה): ע"מ שיש לי מנה במקום פלוני, אף ששניהם מודים שאין לו – מקודשת מספק. ולפ"ז: ה"ה כאן אף ששניהם מודים שאין לו – עדיין מקודשת מספק.

ב"ש – ואם עדים מעידים שלא היה לו מנה מעולם (בשעת קידושין) – אינה מקודשת.

1. **קידושין(ס):** משנה – ע"מ שיש לי 200 זוז – הרי זה מקודשת ויש לו (שיש עדים שיש לו).

ג"מ(ס): וניחוש שיש לו (אף שאין עדים שיש לו)? ל"ק: כאן (כשיש עדים) – הוי קידושין ואי וכאן (כשאין עדים) – הוי קידושי ספק.

א. **הרא"ש:** אף שהוא אומר שאין לו ספק מקודשת, חיישין שמא נתחרט ורוצה לבטל הקידושין.

1. אם ידוע בעדים

ח"מ: ואם ראינו בידו מנה אף שאין עדים שהוא שלו או שעדים מעידים שראו בידו מנה – מקרי יש לו, דחזקה כל מה שביד אדם שלו הוא (הר"ן).

לח - טו

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

1. על מנת שיש לי מנה ביד פלוני, אם ידוע בעדים שיש לו מנה ביד פלוני - מקודשת בודאי. ואם אין ידוע, מקודשת מספק, א. אפילו אומר אותו פלוני: אין לו בידי.

לח - טז

2. ע"מ שיאמר פלוני שיש לי מנה בידו, אמר: יש לו בידי - מקודשת, לא אמר: יש לו בידי - אינה מקודשת.

ב"ש: ואם אין ידוע בעדים אבל אותו פלוני אומר שיש לו אצלו - הוי ספק, אא"כ גם היא אומרת שיש אצלו שמקודשת, שהרי שניהם מודים הוי כנתקיים התנאי (שהרי כאן אין חשש קנוניא).

2. שיש לו מנה בידו

ב"ש: הלשון "שיש לו" משמע שהיה לו בשעת קידושין דווקא. ולכן לא מהני הודאת פלוני, שאף שהודאתו מחייבת אותו מכאן ולהבא מ"מ אין ידוע אם היה לו בשעת קידושין.

1. תוספתא: ע"מ שי שלי ביד פלוני, אע"פ שאמר אין לו בידי - מקודשת (מספק), שמא עשו קנוניא בניהם.

2. ע"מ שיאמר פלוני שיש בידו: אם אמר יש לו בידי מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת.

1. ידוע בעדים

ח"מ: ואם אותו פלוני מודה שיש בידו מנה של פלוני ואין עדים בדבר, נראה שהודאתו הוי כעדים, מיהו י"ל שאין האישה סומכת רק על עדים, שחוששת שעשו קנוניא.

א. אפילו אומר אותו פלוני

ב"ש: ואף ששניהם אומרים אין לו אצלו, עדיין הוי ספק מקודשת (רי"ו בשם הרמ"ה).

לח - יז

1. ראב"ם: על מנת שיש לי מנה במקום פלוני:

אם יש לו באותו מקום - הרי זו מקודשת. ואם אין לו באותו מקום שאמר - הרי זו מקודשת מספק, שמא יש לו באותו מקום והוא מתכוון לקלקלה.

יצאו, דחיישינן שמא היו ונגנבו אחר הקידושין.

1. באותו מקום

ב"ש: שכל התנאים צ"ל שמקפידים אם משנה, וכאן היא מקפידה שרצונה להלך לאותו מקום דווקא. ולכן אפילו יש לו מעות במקום אחר קרוב לא נתקיים התנאי (כמ"ש הר"ן וה"ה).

1. ע"מ שיש לי 200 זוז במקום פלוני.

ויש לו במקום אחר

• **רמב"ם** - אינה מקודשת (ודאי אלא ספק - פרישה)
✓ **כ"פ הרא"ש** - אינה מקודשת ודאי אלא ספק שמא יש לו ואומר שאין לו כדי לקלקלה.

• **וי"א** - שמקודשת לפי שזוזים קל להולכים ממקום למקום.

הרמ"ה: ואם לא נתברר שלא היו באותו מקום בשעת קידושין, אף ששניהם מודים שלא היו, מכלל ספק לא

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

לח - יח

- 1. על מנת שאראך מנה - אינה מקודשת עד שיראנה מנה שלו.**
 - א.** והאמר לה אהוה לך מנה שיש לו בעיסקא מאחרים - אינה מקודשת.
 - ב.** הגה: וי"א דאפילו הגיע מחלקו מן הריווח מנה - אינה מקודשת, מאחר שעדיין לא חלקו.
- 2.** הראה לה מנה משלו, והיא משועבדת לבעל חוב - מקודשת.
- 3.** לא היה לו בשעת קידושין, והרוויח אח"כ והראה לה - י"א דמקודשת, **א.** אבל באומר לה: ע"מ שיש לי, לכו"ע בכה"ג אינה מקודשת (סברת הרב), ולא חיישינן דילמא מראה לה בתר הכי למהוי ספק קידושין (טור).
 - ב.** אמר לה: ע"מ להביא לה 200 זוז, דינו כמו בע"מ שאראך מנה, וצריך להיות משלו (הרשב"א בתשובה, הובאה בב"י).

מקודשת.

ב. הרשב"א: התנה שיביא לארוסות בשעת נישואין מנה, והביא משל אחרים לא קיים תנאו, שהרי בע"מ שאראך מנה והראה על השולחני - אינה מקודשת.

1. עד שיראנה

ח"מ: ולא מהני עדים שיש לו מנה (הרמ"ה).
כ"כ הב"ש.

ב. מאחר שעדיין לא חילקו

ח"מ: והר"ן כתב - כיון שלא הגיע זמן העסק, והריווח משתעבד לקרן.

משמע שאם הגיע זמן החלוקה אף שלא חילקו מקודשת, ולא כמ"ש הרמ"א.

כ"כ הב"ש - ואף שבמשועבד לבע"ח (2) הוי כשלו (ומקודשת!) שם איירי שהוא בידו.

2. משועבד לבע"ח

רי"ן: כיון שלא הקנה לו מעכשיו מקודשת ודאי.

ח"מ - משמע שאם הקנה לו מעכשיו אינה מקודשת ודאי.

3. והריווח אח"כ... מקודשת

ח"מ: ורי"ן כתב שהרא"ש חולק, צריך שיהיה לו בשעת קידושין, אפילו בע"מ שאראך, שאל"כ מה גבול יש בדבר לעולם יאמר עדיין יש לי זמן להראותך.

והב"ש - אף לרמ"ה י"ל שיש גבול, שלא יכול לאחר אחר יב"ח, דמסתמא לא היה התנאי לעגן אותה כל ימי חייה.

1. קידושין(ס): ע"מ שאראך 200 זוז - ה"ז מקודשת ויראה.

הראה על השולחן (אצל השולחני) - אינה מקודשת.
פרש"י: על השולחן - הראה לה מעות אצל השולחני ואינם שלו - אינה מקודשת, שנתכוונה לראות מעות שלו.

הרמ"ה: ע"מ שאראך - אפילו יש עדים שיכול להראות לה - לא מקודשת עד שיראה לה וכשיראה לו תהיה מקודשת למפרע.

רי"ן(הרא"ש) - לא נהירא, אלא צריך להראות לה בשעת קידושין, שאל"כ מה גבול יש לו, לעולם יאמר עדיין יש לי זמן להראותך.

א. ג"מ(ס): על השולחן אינה מקודשת - פשיטא? ל"צ אע"ג דנקיט דמי בעיסקא.

פרש"י: בעיסקא - למחצית שכר היו לפני השולחני.

ב. הר"ן: יש מי שמפרש - שאף שהריווחו כדי שיעשו לחלקו 200 זוז, אפ"ה אינה מקודשת, כיון שלא הגיע זמן העסק להתחלק, והרווח משתעבד לקרן להמשך העסק ולא חשוב שלו.

2. רי"ן(הרמ"ה): ע"מ שיש לי 200 זוז ויש לו והם משועבדים לבע"ח, כיון שלא הקנה לו מעכשיו - מקודשת ודאי.

3. הרמ"ה: יש קולא בע"מ שאראך, שאפילו לא היו לו מעות בשעת הקידושין ואח"כ הריווח הוי קידושין.
א. אבל בע"מ שיש לי צריך להיות בשעת הקידושין, שאל"כ אינה מקודשת.

הטור - מיהו לא חיישינן שיראה אח"כ שתהיה ספק

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

לכאורה נראה כיון שבעניין גזל נדר או חיוב – חייב לשלם מנה שלם, ג"כ אם חסר פרוטה אינה מקודשת וצריך להתיישב בדבר!

ולא חיישינן דילמא מראה לה

ב"ש: הב"י פירש – שמא הראה לה (ה"א במקום מ"ם).

ח"מ, והב"ש: זוהי דעת הרמ"ה שמחלק ביו האומר "ע"מ שיש לי" לאומר "ע"מ שראה לך או אתן לך": שבע"מ שיש לי – אף שאין ידוע בעדים שיש לו מקודשת מספק שמא יש לו, שהרי אינו מחוסר מעשה.

אבל בע"מ שאראה לך – אם אין עדים שהראה לה אינה מקודשת כלל, ולא חיישינן שהראה לה בינו לבינה כיון שהוא בקום עשה, ואם נתקיים היה מתקיים בעדים.

ב"ש: והמהרש"ל פירש – לא חיישינן שמה מראה לה אח"כ ואין גבול לדבר, אלא מדי שתבעה אותו צריך להראות לה, שאל"כ אינה מקודשת.

ב. ע"מ להביא לה

ח"מ: כלומר (לדעת הרמ"ה) אף שלא היו לו בשעת קידושין אם יביא לה ממה שמצא אח"כ מהני. וממילא בע"מ שאביא לך ממנה שיש לי צריך להיות לו בשעת קידושין. כ"כ הב"ש.

הג' מעשה ניסים (ספק המקנה) – ואף האומר ע"מ שאתן לך 200 זוז א"צ לתת ממנה שיהיו בשעת קידושין, ואין אומרים אין גבול לדבר!
שאני התם שבשעת קידושין נתחייב באמירה ויכולה לתובעו בב"ד ואינה חוששת כל כך.
משאכ"כ "אראך מנה" שלא נתחייב בכלום יש טענה "שאין גבול לדבר".

ח"מ: ואם אמר "על מנת שאראך מנה שיש לי" גם הרמ"ה יודה שצריך להראות מעות שיש לו משעת קידושין, וזה כוונת הרמ"א שכתב "האומר ע"ח שיש לי" כו"ע מודים שאינה מקודשת.

א. ע"מ שיש לי – לכו"ע אינה מקודשת

ח"מ: פירוש שא"ל ע"מ שאראך מנה שיש לי.

ברכ"י: א"ל ע"מ שאראך מנה שיש לי (שצריך להיות לו בשעת קידושין), ולא היה לו אלא שנפל לו ירושה ולא ידע, (ונמצא שבשעת קידושין היה לו) – מקודשת.

והראיה (לט"ב): המקדש ע"מ שאין עליה נדרים והיו נדרים, והלכה לחכם והתיר לה קודם שישמע הבעל – מקודשת. אף שבשעת קידושין היה ספק אם יתיר החכם כיון שבסופו התיר (ונמצא בשעת קידושין לא היה עליה נדרים, שהרי חכם עוקר הנדר מעיקרו) מקודשת

גם כאן אף שבשעת קידושין לא ידע שיש לו מנה, כיון שאח"כ התברר שהיה לו מנה בשעת קידושין – מקודשת.

ברכ"י: ויש להסתפק אם בשעת קידושין היה לו מנה חסר פרוטה, האם מקודשת כיון שאין מקפידה על הפרוטה, או לא?

לח - יט

ע"מ שיש לי בית כור עפר:

אם יש עדים שיש לו - הרי זו מקודשת, ואם לאו - הרי זו מקודשת מספק, שמא יש לו והוא אומר: אין לי, כדי לקלקלה.

790.

בית כור עפר

*: פירוש מקום הראוי לזרוע ז' סאין (כור) והוא 50*150 אמה.

קידושין(ס): משנה – ע"מ שיש לי בית כור עפר – הרי זה מקודשת ויש לו.

גמ': וניחוש שמא יש לו (אף שאין ידוע לנו)?
ל"ק: הא בקידושי ודאי (כשידוע לנו שישלו) הא בקידושי

לח - כ

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

1. הרי את מקודשת לי בזה ע"מ שיש לי בית כור עפר במקום פלוני: אם יש לו באותו מקום - מקודשת בודאי, א. ואם לאו - מקודשת מספק, שמא יש לו שם והוא מתכוון לקלקלה.

1. באותו מקום

ב"ש: אבל אם יש לו במקום אחר אף שהוא יותר קרוב לא מהני, ש"ל שהיא רוצה דווקא באותו מקום, או שמא פירות אותו מקום טובים יותר.
כ"כ הר"ן לאפוקי הרשב"א (דס"ל שמקודשת).

1. קידושין(ס:): ע"מ שיש לי בית כור עפר

במקום פלוני. אם יש לו באותו מקום - מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת.

א. אינה מקודשת

רמב"ם - אינה מקודשת ודאי אלא מספק, שמא יש לו ומתכוון לקלקלה.

רא"ש - אינה מקודשת כלל, שאם יש לו בית כור עפר שם שלא יהא נודע.

לח - כא
1. על מנת שאראך בית כור עפר - הרי זו מקודשת, ויראנה.

2. הגה - הר"ן: אבל אם יש לו קרקע שמעלה ממנה מס - הרי היא מקודשת, דהא הקרקע שלו, ובלבד שיהא לו בכדי בית כור עפר שאינו מעלה מס, דע"מ שיהא לו בית כור עפר שלו גמור משמע.

וכשיש לו קרקע שמשועבד לבע"ח - מקודשת, דמסתמא יפרע לו במעות (ריטב"א).

2. בית כור עפר שאינו מעלה מס

ובית הילל: צריך להגיה "בכדי שיהא שווה כבית כור עפר שאינו מעלה ממנו מס".

פירוש: שצריך להיות ערך השדה יקר מספיק שאף שמעלה ממנה מס עדיין שווה כבית כור.

שאינו מעלה מס

ח"מ: ואם כל השדות מעלים מס, א"כ כשאמר ע"מ שיש לי בית כור עפר, כדרך העולם אמר. כ"כ הב"ש.

1. קידושין(ס:): משנה - ע"מ שאראך בית כור

עפר - הרי זה מקודשת ויראנה.
הראה לה בבקעה (שאינו לו) - אינה מקודשת.

א. ג"מ: בבקעה אינה מקודשת - פשיטא?
ל"צ דנקיט באריסות (שאף באריסות אינה מקודשת).

1. ויראנה

ח"מ: ולא מהני שיביא עדים שיש לו, שלא נוח לה לסמוך על עדים עד שתראה היא בעצמה. כ"כ הב"ש.

א. באריסות - אינה מקודשת

פת"ש(הג' יד אפרים): אם קיבל שדה במשכנתא אף שאוכל פירות או שקיבל קרקע במתנה ע"מ להחזיר - לא מהני. כ"כ הריטב"א.

לח - כב

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

- 1.** היה לו בית כור עפר והיו בו בקעים עמוקים י' טפחים או סלעים גבוהים י' טפחים:
אם היו הבקעים מלאים מים - הרי הן כסלעים ואין נמדדין עמו, מפני שאינם ראויים לזריעה.
ואם אינם מלאים מים - נמדדין עמו, מפני שאינם ראויים לזריעה.
2. ובור מלא מים, אע"פ שאינו בר זריעה - נמדד עמו.

2. הר"ן(רשב"א): ובור מלא מים אע"פ שאינו בר זריעה נמדד עמה, שהוא שצורך השדה. כ"כ ה"ה בשמו.

1. מלא מים

ב"ש: אף שלעניין מכר אף בלא מים אין נמדדין עמה! שאני קידושין שאומר לה: מה איכפת לך, אני טורח ומביא לך.
ואע"פ שבתנאי: 'בית כור עפר יש לי כאן', ויש לו במקום אחר - לא מהני מה שיאמר אני אטרח ואביא לך! שאני התם שעבר על התנאי שיש לו כאן, אבל כאן לא עבר על התנאי (כ"כ הר"ן)

1. שם(סא): בית כור עפר -

לגבי הקדש (פדיון ביובל) אף נקעים עמוקים י"ט נמדדים עמה א"כ מלאים מים.
ואילו לגבי מקח וממכר - אף נקעים העמוקים י"ט אף שאינם מלאים מים אין נמדדים עמו, לפי שאין אדם רוצה שיתן מעותיו בשדה אחת ותראה בשנים ושלשה מקומות.
ולגבי קידושין: מדמי להקדש (שבלא מים נמדדים עמה) שיאמר לה המקדש אני אטרח ואזרע ויביא.
פרש"י: מלאים מים לא נמדדים עמה - ודוקא שרחבים ד"ד.
כ"פ הטור: היה לו בית כור עפר אם יש בו סלעים גבוהים י"ט אינם נמדדים עמה.
היו בקעים עמוקים י"ט אם מלאים מים לא נמדדים עמה כסלעים, ואם לאו נמדדים עמה.

1. ה"ה בשם הרשב"א: בית כור עפר שאמרו, צריך שיהיה במקום **לח - כג** י"ט טפחים, ובקעים אינן מפסיקין, אע"פ שאינם נמדדים עמו).
אבל אם היה בשנים אינן בג' מקומות מחולקים לגמרי - אינן מצטרפין.

לח - כד
1. ע"מ שאני עשיר, ונמצא עני, או עני ונמצא עשיר. על מנת שאני כהן ונמצא לוי, או לוי ונמצא כהן. נתין ונמצא ממזר, או ממזר ונמצא נתין. בן עיר ונמצא בן כרך, בן כרך ונמצא בן עיר. ע"מ שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק, רחוק ונמצא קרוב. ע"מ שיש לי שפחה או בת גדולה או אופה ואין לו, ע"מ שאין לו ויש לו. ע"מ שיש לו אישה ובנים ואין לו, ע"מ שאין לו ויש לו: בכל אלו -
2. או שאמר: התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש, או דבש ונמצא מים, א. כגון שהיה מכוסה ולא הכירה בו עד אחר כך, בכל אלו והדומה להם.
ב. אפילו אמרה: בלבי היה להתקדש לו אפילו לא יתקיים התנאי - אינה מקודשת.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ג. אפי רבא (מנחם): לא שנא אם קבלה היא הקידושין, לא שנא אמרה לשליח לקבלם בתנאי ושינה השליח. ד. וכן אם הטעתו.

3. ראמ"ט: אפילו אמר: בלבי היה לקדשה אף על פי שהטעני - אינה מקודשת.

א. הגה - א"כ אמרה כן בפירוש בשעת הקידושין ושמע הבעל ושתק (טור).

4. וכן אם היא הטעתו (ואמר בפירוש: ואע"פ שלא יהיה כן) - קידושיו קידושין.

5. אבל אם כנסה סתם ואמר: כסבור הייתי שהיא כהנת והיא לוייה, או לוייה והיא כהנת. עשירה והיא עניה, עניה והיא עשירה - הרי זו מקודשת.

שלא פירש הוי דיבורים שאינם כלום.

1,2. קידושין(מח): משנה - התקדשי לי

בכוס זה של יין ונמצא של דבש, של דבש ונמצא של יין. בדינר זה של כסף ונמצא של זהב, של זהב ונמצא של כסף. על מנת שאני עשיר ונמצא עני, עני ונמצא עשיר - אינה מקודשת.

ר"ש אומר אם הטעה לשבח מקודשת.

שב(מט): משנה - ע"מ שאני כהן ונמצא לוי, לוי

ונמצא כהן. נתין ונמצא ממזר, ממזר ונמצא נתין. בן עיר ונמצא בן כרך, בן כרך ונמצא בן עיר. על מנת שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק, רחוק ונמצא קרוב. על מנת שיש לו בת או שפחה מגודלת ואין לו, או על מנת שאין לו ויש לו. על מנת שאין לו בנים ויש לו, או על מנת שיש לו ואין לו -

ב. ובכולם אף על פי שאמרה בלבי היה להתקדש לו אעפ"כ - אינה מקודשת.

ד. וכן היא שהטעתו.

א. רשב"א: בכוס של יין - ומיירי שהיה מכוסה או שפניה מכוסות, שאל"כ סברה וקיבלה.

ג. שב(מח): ר"ש חולק - אם הטעם לשבח מקודשת.

אמר רבא: מיירי שאמרה שליח צא וקבל קידושי מפלוני בדינר של כסף והולך וקיבל דינא של זהב:

✓ ת"ק סבר - אף בכה"ג הוי קפידא ואינה מקודשת.

ור"ש סבר - לשבח מקודשת.

3. הרמ"ה: אע"פ שאמרה בלבי... - דווקא

בלביה, אבל אמרה כן בפירוש בשעת קידושין ושמע הבעל ושתק - מקודשת, דכיון ששמא הבעל נתבטל התנאי.

5. שב(סב): משנה - המקדש את האישה ואמר:

סבור הייתי שהיא כהנת - הרי זה מקודשת מפני שלא הטעתו.

פרש"י: לא הטעתו - אלא הוא הטעה עצמו, כיון

1. ע"מ שאני עשיר ונמצא עני

תח"ס: אף שלא אמר לה בפירוש שהוא עשיר, כל גגילה דעתו בשום פעם שהוא עשיר, או שהיא גלתה דעתה שהיא כהנת אף שלא אמרו כן בשעת קידושין - אינה מקודשת.

והראיה קידושין(סב): המקדש את האישה ואמר כסבור אני שהיא כהנת ונמצאת לוייה - מקודשת מפני שהיא לא הטעתה אותו.

משמע שלא אמרה בשום פעם שהיא כהנת, הא הטעתו אף שלא בשעת קידושין - אינה מקודשת.

ומ"ש כאן: "ע"מ שאני עשיר... - אינה מקודשת" שמשמע דווקא שאמר כן בשעת קידושין אבל גילה דעתו קודם אינו כלום! ל"ד שאמר כן בשעת קידושין אלא אף גגילה דעתו קודם אינה מקודשת, שהרי הטעתו. מ"מ למעשה צ"ע, ובפרט שהתשב"ץ חולק ע"ז. ועוד מי יאמר שאינו נקרא עשיר.

ונמצא עשיר

ב"ש: כתב ירושלמי - בעינן בכל התנאים שיהיה קפידא אם משנה, שאם אין קפידא כלל לא בטלו הקידושין.

ובעשיר יש קפידא - שיש טרחה (מרבה נכסים מרבה דאגה).

בכהן - לא נוה לה בטרחת כהן.

וכן בכולם.

באה"ט: ואם א"ל התקדשי לי בדינר ונמצא שנים -

מקודשת, ואין כאן שינוי, דבכלל מאתיים מנה.

כ"כ שלטי גיבורים, ב"ח, בית הלל, כנה"ג והב"ש.

ונמצא של דבר

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ת"מ: אף שי"ל שבשליח מראה מקום הוא לו, קמ"ל דהוי קפידא אם אמרה לקבל של כסף וקיבל של זהב, ואינה מקודשת.

3 א. **אא"כ אמרה כן בפירוש**

ת"מ: כלומר שהיא השיבה: "אף שלא יהיה כן אני מסכימה", והוא שתק, נמצא מסכים לדבריה. כ"כ הב"ש.

4. **וכן אם היא הטעתו**

ת"מ: כן צ"ל "וכן אם היא הטעתו אינן קידושין, אא"כ אמר בפירוש אע"פ שלא יהיה כן קידושיו קידושין".

ב"ש: אף שהדבש יקר יותר יכולה לומר שהיא צריכה יין ולא דבש.

2 א. **כגון שהיתה מכוסה**

ת"מ: שאילו ראתה אותו וקיבלה, הרי סברה וקיבלה. כתב הרשב"א – נתן לה כוס וא"ל: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו", אם היו פניה מכוסות – אינה מקודשת, אבל אם ראתה – סברה וקיבלה ומקודשת. מ"מ טוב לחוש לחזור ולקדשה.

ג. **לשליח לקבלה בתנאי**

לח - כה
1. ע"מ שאני יודע לקרות - צריך שיקרא התורה ויתרגם אותה וינו גוט אונקנוט זיגלר. א. (וי"א דאם יודע לקרות ולתרגם ג' פסוקים, סגי).
2. ואם אמר לה: ע"מ שאני קראה - צריך להיות יודע תורה, נביאים וכתובים בדקדוק יפה. (וכ"ש שצריך לדעת לתרגם – ח"מ והב"ש).

ר"י חולק בתרתי: לא מספיק ג' פסוקים אלא את כל התורה, וגם צריך לקרוא התרגום).

א. והטור – ר"י לא חולק על ר"מ שמפסיק ג' פסוקים, אלא מוסיף שצריך גם תרגום על ג' פסוקים אלו.

2. (שם): והני מילי דא"ל קריינא, אבל אמר לה קרא אנא עד דקרי אורייתא נביאי וכתובי בדיוקא.

1. קידושין(מט.): ת"ר – על מנת שאני קריינא כיון שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת הרי זו מקודשת (דברי ר"מ).
ר' יהודה אומר עד שיקרא ויתרגם תרגום דידן.

להלכה:

✓רמב"ם – כרבי יהודה שלא מספיק ג' פסוקים אלא צריך לקרוא את כל התורה ובנוסף שגם יתרגם (כלומר

לח - כו
1. ע"מ שאני יודע לשנות - צריך להיות יודע המשנה. א. (וי"א דאם יודע מדרשי התלמוד, מקודשת).
2. ואם אמר: על מנת שאני תנאה - צריך להיות יודע לקרות המשנה וסיפרא וספרי ותוספתא של רבי חייא.

להלכה:

✓הרי"ף – כחזקיה שהיה רבו של ר' יוחנן (כלומר צריך לדעת הלכות, היינו משנה).
כ"ד הרמב"ם.

א. והרמב"ם – הלכה כרבי יוחנן שצריך לדעת מדרש תורה. וסיפרא וסיפרי מדרשי תורה הם.

1. (שם): ע"מ שאני שונה –

✓חזקיה אמר – הלכות.

ר' יוחנן אמר – מדרש תורה.

חזקיה אמר: הלכות

רש"י - הלכה למשה מסיני, מדרש סיפרא וסיפרי.

✓הרי"ף – משנה.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ת"מ: ולא נתברר אם צריך לדעת כל המשניות או רק ג' משניות.

והב"ש – לדעת הי"א סעיף כ"ה (א.1) גם כאן אין צריך לדעת רק ג' משניות.

א. **מדרשי תלמוד**

ת"מ: כלומר הדרשות שבתלמוד מפסוקי תורה, והיינו נמי ספרא וסיפרי.

2. (שם): וה"מ דא"ל תנינא, אבל א"ל: תנאה – עד

דמתני הלכתא ספרא וסיפרי ותוספתא.

רמב"ם – תוספתא זו היינו תוספתות של דרבי חייא, שכל ברייתא שלא שנה רבי חייא ורבי אושעיא משובשת היא.

1. יודע המשנה

לח - כז
על מנת שאני תלמיד - כל ששואלין אותו דבר אחד בתלמודו, לכות החג שמלמדים אותו ברבים מדברים הקלים סמוך לחג כדי שיהיו כל העם בקיאים בהם.

ת"ח שרוצים לדרוש בירחי כלה באלול ואדר.
כ"כ המרב"ם - כל ששואלין אותו דבר אחד בתלמודו, ואומרו, אפילו בהלכות החג שמלמדים אותו ברבים מדברים הקלים סמוך לחג כדי שיהיו כל העם בקיאים בהם.

קידושין (מט): ע"מ שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן עזאי וכשמעון בן זומא, אלא כל ששואלין אותו בכ"מ דבר אחד בלימודו ואומרו, ואפילו במסכתא דכלה.

פרש"י: בכל מקום – א' מהמקומות ואפילו מסכת כלה שאין עומק בה.

והערוך (ר"ח) פירש – מסכת כלה שמתעסקים בה

לח - כח
על מנת שאני חכם - כל ששואלים אותו דבר חכמה, דהיינו דבר התלוי בסברא, בכל מקום, ואומרה.

דבר חוכמה
באה"ט: כתב נחלת צבי – אפילו דבר חוכמה במילי דסחורה.
אבל מש"פ – לא משמע כן.

(שם): על מנת שאני חכם אין אומרים כחכמי יבנה כר' עקיבא וחביריו אלא כל ששואלים אותו דבר חכמה בכל מקום ואומרה.

לח - כט
(סע): ע"מ שאני גבור, כל שחביריו מתיראים ממנו מפני גבורתו:

לח - ל

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

ע"מ שאני עשיר, כל שבני עירו מכבדים אותו מפני עשרו. (pe)

לח - לא

ע"מ שאני צדיק, אפילו רשע גמור, הרי זו מקודשת מספק,

שמא הרהר תשובה בלבו.

נקרא צדיק.

הרהר תשובה

ח"מ: אף שהגזלה עדיין בידו ולא מקרי בעל תשובה עד שישלח השרץ מידו, מ"מ כיון שהסכים בדעתו לשוב כבר

לח - לב

ע"מ שאני רשע, אפילו צדיק גמור, הרי זו מקודשת מספק,

שמא הרהר ע"א בלבו (שבעבודה זרה מתפס אף על הרהור).

לח - לג

ע"מ שאני בן עיר, ונמצא בן עיר ובן כרך, ע"מ

שמו יוסף ושמעון - הרי זו מקודשת. ונמצא בשם ובורסקי (פירוש אומן לעבד העורות), ע"מ ששמי יוסף, ונמצא

אבל אם אמר לה: ע"מ שאין שמי אלא יוסף, ונמצא שמו יוסף ושמעון, שאיני אלא בן עיר, ונמצא בן עיר ובן כרך, שאיני אלא בשם, ונמצא בשם ובורסקי - אינה מקודשת.

באה"ט: ה"ה אמר "אלא דינר" ונמצא שנים אינה מקודשת (בית הלל).

לח - לד

המקדש את האישה וחזר בו מיד הוא או היא, אע"פ שחזרו בתוך

כדי דיבור - אין חזרתם כלום והרי היא מקודשת (כיון שעשה מעשה).

כלום וצריכה גט.

נדריים(פז): תכ"ד כדיבור חוץ מע"ז וקידושין.

כ"פ הרמב"ם: המקדש את האישה וחזר בו מיד הוא או היא, אע"פ שחזרו בתוך כדי דיבור - אין חזרתם כלום והרי היא מקודשת.

שו"ע(מט"ב): המקדש אישה וחזר בו מיד, ואמר שהמעות יהיו מתנה, אפילו תוך כדי דבור, אין חזרתו

הרי היא מקודשת

ח"מ: משמע מקודשת ודאי. כ"מ מהר"ן.

אבל הרשב"ם - מקודשת מספק.

לח - לה

1. רמב"ם: המקדש על תנאי, וחזר אחר כמה ימים וביטל התנאי,

אע"פ שביטלו בינו לבניה שלא בפני עדים - בטל התנאי והרי היא מקודשת סתם.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

א. וכן אם היה התנאי מן האישה וביטלה אותו בינה ובינו, בטל התנאי.
2. לפיכך המקדש על תנאי ובעל סתם, או כנס סתם - הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי, שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס.
א. (ואם קדשה אחר, צריכה גט משניהם) (ד"ע).

מחל על התנאי אלא בגלל שאינו עושה בעילתו בעילת זנות, מ"מ ר' אלעזר חולק וס"ל שטעמו של רב שהמקדש על תנאי ובעל סתם ד"ה צריכה גט, וקי"ל כרב שרף בבעל סתם צריכה גט. וכנ"ד הרי"ף.

1. וביטל התנאי

ב"ש: ואפילו בתנאי שאינו של ממון יכול לבטל והקידושין חלים למפרע.
וטעמו: שאין כוונתו בתנאי שיתבטלו הקידושין מיד אלא דווקא אם יקפיד כשישמע, ואם אז לא יקפיד לא יתבטלו הקידושין.
מ"מ אם כששמע הקפיד שוב לא יכול למחול התנאי, אא"כ בתנאי של ממון דהוי כאומר "כאילו התקבלתי" (וכ"ה בר"ן).

בינו לבינה

ב"ש: שאז חלים הקידושין למפרע ואז הוי בפני עדים.
ח"מ: וה"ד ששניהם מודים על המחילה והוי כאילו שניהם מודים שנתקיים התנאי ומקודשת ודאי. אבל אם מכחישים זה את זה – הוי ספק מקודשת. כ"כ הב"ש.
ותימה: אם הוא טוען ברי שלא קידשתיך (או היא טוענת לא קידשתי) למה לא יהא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרובותיו, שכ"א שמכחיש חברו הוא המוציא ועליו להביא ראיה.

2. בעל סתם – צריכה גט (מספק)

ב"ש: טעמו של דבר –
לפי הרמב"ם – דחיישינן שמא מחל התנאי. ולפ"ו א"צ בעדי ייחוד.
אבל לרא"ש והטור – טעמו שמא קידשה מחדש בביאה. ולפ"ז צריכה עדי ייחוד.

מקודשת

הב"ש: אבל אין לה כתובה.

1. רמב"ם: המקדש על תנאי, וחזר אחר כמה ימים וביטל התנאי, אע"פ שביטלו בינו לבינה שלא בפני עדים - בטל התנאי והרי היא מקודשת סתם.
א. וכן אם היה התנאי מן האישה וביטלה אותו בינה ובינו, בטל התנאי.

הר"ן: ולמד כן מכתובות(עב): איתמר – קידשה על תנאי וכנסה סתם:
✓רב אמר – צריכה ממנו גט.
ושמואל אמר – לא צריכה גט.
אמר אביי: לא תימא טעמו של רב שחושש שאם כנסה סתם מחל על תנאו, אלא טעמו שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.
משמע שאם חזר ומחל בפירוש תנאו – מהני מחילתו ומקודשת (אפילו בינו לבינה).

מ"מ דעת הראב"ד – שמחילה מהני רק בפני עדים.
והרשב"א כתב – אין מחילת תנאי מהני רק בדבר של ממון (כגון ע"מ שתיתן לי 200 זוז) שיכול לומר "הרני התקבלתי", אבל ע"מ שאין עליך נדרים והיו עליה, מיד נתבטלו הקידושין ולא מועיל מחילה.
והר"ן מפרש – כיון שהתנאי לטובתו, תלוי הדבר בראייתו שמיעתו (אף בנדרים) ולא נתבטל מיד, ואם אז מוחל מקודשת. מיהו אם הקפיד שוב לא יכול למחול, שכבר נתבטלו הקידושין בעת שהקפיד.
וא"ת: והא דתנן (מח., מט:) ע"מ שאני עני ונמצא עשיר אף שאמרה בליבי היה להתקדש – לא מהני. למה הרי מחילה מהני?

יש מתרצים – באמת אם היתה מוחלת בפירוש מהני, ושם מיירי שלא מחלה רק הודאתה שהיה בליבה להתקדש, ודברים שבלב אינם דברים.
ואינו נ"ל – אלא י"ל שכיון שכבר מתחילה לא הקפידה בליבה משמע שאינו לטובתה רק לתנאי בעלמא, ולא יכולה לבטלו.

2. רמב"ם: לפיכך המקדש על תנאי ובעל סתם, או כנס סתם - הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי, שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס.
ב"י – ואף שלאביי טעמו של רב אינו כיון שכנסה סתם

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

- 1. הכף הפוך (הרב נרבוני):** אמר לה: התקדשי לי בפרוטה זו על מנת שאתן ליך מנה, ואח"כ אמר שאינו רוצה לקיים תנאו לעולם - אין כופין אותו לקיימו, אלא קידושיו בטלים ואינה צריכה גט.
א. ומ"מ בעל נפש לא ישאנה בלא גט, שמא אח"כ אמר שרוצה לקיים התנאי, לקלקלה על השני.
- 2. ואם אמר שעדיין רוצה לקיימו - אין יכולים לכופו כל י"ב חדש, כדין זמן שנותנים לבתולה, ומי"ב חדש ואילך כותבין עליו אגרת מרד.**
א. ואם מת קודם שיתקיים התנאי - אפילו חליצה לא בעיא.
- 3. ואם מחלה היא התנאי בחיי המקדש - גמרו הקידושין מיד, כאלו קיימו.**
א. וכל זה כשלא כנסה, אבל כנסה - מקודשת מיד, דמסתמא בשעת כניסה לחופה מחלה לתנאי, וחייב ליתן לה כתובתה.

1 א. בעל נפש לא ישאנה

ב"ש: וע"פ דין מותרת.

ותמה הב"י - מ"ש מתנאי 'שיאמר אבא הן' שאסור הל להינשא לאחרים שמא יאמר בהמשך 'הן' ויתקיים התנאי? וי"ל: שאני הכא שיש ביד המקדש לקיים מיד, וכשאינו מקיים נתבטלו הקידושין מיד, ולכן רק ממידת חסידות לא ישאנה, משא"כ שם.

2. אין יכולין לכופו כל יב"ח

פרישה: למה א"א לכופו שיתן מיד ואם לא אינה מקודשת, שהרי אם התנה ע"מ שאראה לה דינר צריך להראות מיד, ואם לא בטלו הקידושין? וי"ל: "שאתן לך" כוונתו שיתן בשעת הנישואים ולא בקידושין, ולכן נותנים לו יב"ח.

3. בחיי המקדש

ח"מ: אבל אחר מותו לא יכולה למחול כדי לקבל כתובתה. כ"כ הטור.

אבל ד"מ(רי"ו) - אפילו אחר מיתה יכולה למחול ונמצא מקודשת למפרע ונוטלת כתובתה.
כ"כ הטור (הר"מ נרבוני).

א. אבל כנסה... ליתן לה כתובתה

ח"מ: אף שלעניין קידושין יש מחלוקת בכנסה סתם, לעניין כתובה מסתמא מחלה לו כדי שתקבל כתובה.
והב"ש - כאן כיון שלא קיבלה, ודאי מחלה (ומקודשת ודאי).

לח - לו

- 1. מי שהלך למדינת הים וקידש על תנאי: 'אם באתי מכאן עד י"ב חדש ולא בא, ובא קודם הזמן האחרון - הוי קידושין, דכל מעשה שנעשה על תנאי יכול לבטל התנאי א. (או להוסיף או לגרוע ממנו) (הרא"ש ור' ירוחם).**
ב. ואפילו נתאכלו המעות - הוי קדושין למפרע כשנתקיים תנאי השני.

מעכשיו, וקודם שהלך נתרצו שניהם להאריך הזמן, ועברו י"ב חדש ולא בא, ובא קודם הזמן האחרון - הוי קידושין, דכל מעשה שנעשה על תנאי יכול לבטל

1. הרא"ש: מי שהלך למדינת הים וקידש על תנאי: 'אם באתי מכאן עד י"ב חדש תהיה מקודשת

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

הט"ז: וקשה ביו"ד (רכח/לט): הנשבע לשלם לזמן פלוני אינו יכול להרחיב הזמן. ואיך כאן יכול?

ב. אפילו נתאכלו המעות

ב"ש: טעמו – כיון שבאו לידה בתורת קידושין.

ול"ד למלוה שמלוה להוצאה ניתנה. ול"ד לפקדון שהוא ברשות המפקיד משאכ"כ המעות ברשותה, וכיון שצריכה להחזיר המעות אם לא תתקדש הוי כאילו נתן לה מעות עכשיו.

התנאי.

והראיה שאפשר לבטל תנאי מכתובות(עב): סעיף לה.א1.

ואף שהתנאי היה תנאי כפול שאם לא יתקיים התנאי יתבטל המעשה, כשביטל התנאי המעשה קיים. **א.** וכמו שיכול לבטל התנאי יכול לשנותו להוסיף או לגרוע ממנו, **ב.** אפ' נתאכלו המעות.

1. להאריך הזמן

לח - לח

1. ת' הרא"ש: בקידושין, תנאי שהוא לטובתו, כגון על מנת שאין

בה מומין או שאין עליה נדרים - יכול לבטלו.

א. אבל אם הוא לטובת האישה, כגון ע"מ שאתן ליד מאתים זוז, נהי שהתנאי יכול לבטל, מ"מ אינה מקודשת אם לא יתן לה מאתים זוז (שלא נתקדשה אלא ע"מ שיתן לה 200 זוז).

והב"ש – מתרץ, אמרינן כוונתו שלא יתבטל אא"כ ידע ויקפיד, ולכן לא בטל אוטומטית בשעת קידושין.

א. אינה מקודשת

ח"מ: והר"ן (ירושלמי) – כנסה תוך זמן תנאו, מסתמא בשעת כניסה בטל התנאי כדי שלא תהא בעילתו בעילת זנות, מ"מ נעשו הדמים מלוה עליו.

אינה מקודשת

ב"ש: היינו כל זמן שלא מחלה.

1. בקידושין

הרא"ש: אבל בגיטין אף שהוא לטובתה יכול לבטל אף שלא נתקיים התנאי הוי גט.

יכול לבטלו

אבל דעת הרשב"א: בתנאי שאין עליה נדרים או מומים אף שביטל התנאי נתבטלו הקידושין, שמיד בשעת הקידושין כשהיו עליו מומים נתבטלו הקידושין (אוטומטית) ומה תועיל מחילתו.

לח - לט

1. האומר לאישה: הרי את מקודשת לי חוץ מפלוני, כלומר שלא

תיאסר עליו, אלא תהיה אשת איש לכל העולם ולפלוני כפנויה - הרי זו מקודשת מספק.

2. אבל אם אמר לה: הרי את מקודשת לי ע"מ שתהיה מותרת לפלוני - ה"ז מקודשת ותהיה אסורה עליו כשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו.

3. הגה: אם חולקין אם נתקיים התנאי או לא:

א. הר"ן: י"א דכל תנאי שהוא בקום עשה אין אחד מהם נאמן לומר שקיים תנאי שהיה עליו לקיים, אלא צריך עדים. אבל תנאי שהוא בשב ואל תעשה, כל אחד מהם נאמן, אם אין שכנגדו מכחישו.

ב. ראפ"ן וכו"ן: וי"א דאפילו בקום עשה נמי נאמן, כל שאין כנגדו מכחישו.

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

▪ **ה"ר"ן (אחרונים)** – תנאי שהוא בקום עשה, אף שהוא לטובתה אינו נאמן אלא בעדים (ואינה מקודשת), שהרי הוא מוציא (שטוען שקנה אותה) עליו הראיה. כ"פ הרמ"א (א3).

ב"ש: ומה שפסק המחבר (יב): א"ל ע"מ שאעשה עמך כפועל אם אין עדים מקודשת מספק אף שהוא תנאי בקום ועשה (ולפי הר"ן אינה מקודשת)! לפי שחשש לשיטת הרמב"ן.

ובתנאי קום ועשה ואמר שלא עשה לכו"ע בטלו הקידושין.

תנאי שהוא בשת וא"ת: כ"א נאמן (כיון שלא מכחישים זה את זה).

כ"ד הרמב"ן והר"ן (אחרונים).

כ"פ הרמ"א כאן (א3).

(ב). כשהם מכחישים זה את זה

תנאי בקום ועשה:

רמב"ן: תנאים שבנו לבינה, כגון ע"מ שתתני לי 200 זוז או אתן לך 200 זוז – הממע"ה. ובקידושין – היא נאמנת, ובגיטין – הוא נאמן לאוסרה.

ב"ש: אמר הבעל שלא קיים התנאי והיא אומרת שנתקיים התנאי, לפי הרמב"ן – הממע"ה, כאן היא באה להוציא שתהא אשתו בלא ראה (מ"מ היא אסורה בקרוביו לפי שאמרה קדשתני).

אומנם הב"ח – ס"ל דהוי ספק מקודשת.

תנאי של שב וא"ת:

רמב"ן: א"ל הרי את מקודשת לי ע"מ שלא אשתה יין עד יום פלוני, והיא אומרת שעבר ושתה – הממע"ה ואינה מקודשת.

(ג). שניהם מודים שנתקיים/לא נתקיים

ב"ש: בקום ועשה שניהם נאמנים שנתקיים או לא נתקיים.

ובשב וא"ת שאמרו עברנו על התנאי – אינם נאמנים, שלא חיישינו שעברו על התנאי בקום ועשה.

ועצי לבנון – מ"ש "בשב וא"ת שאמרו עברו על התנאי (לבטל הקידושין) אינם נאמנים" – זה כנגד שיטת הרמב"ן שכתב: "ע"מ שלא אשתה יין, והיא אומרת ששתה (וביטל הקידושין) נאמנת (המע"ה)", וכ"ש כשגם הוא מודה שנאמנים.

1. גיטין (פב): המגרש את אשתו וא"ל: הרי את

מותרת לכל אדם אלא לפלוני:

רא"א – מותרת. וחכ"א – אסורה.

שב (פב): בעי רבי אבא – בקידושין האך?

ומסקינן: מקישים ויצאה והיתה ולכן אותה מחלוקת גם בקידושין: לר"א – מקודשת, ולחכמים – אינה מקודשת.

להלכה:

• **ה"ר"ן והתוס' – אינה מקודשת.**

• **✓ והרמב"ם – ספק מקודשת.**

ה"ה: שלפי אב"י בגמרא משמע שיש ספק בדבר.

• **ה"ה (יש פוסקים) – מקודשת ודאי.**

והראיה: קידושין (ס). – א"ל אחד הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום. שני א"ל מעכשיו ולאחר כ' יום: א"ר יוחנן – אפילו הם מאה מקודשת לכולם (כ"פ המחבר מ/א), משום שרווחא שביר לחבריה.

גם כאן הו"ל כאומר הרי את מקודשת לי חוץ מאותם שיקדשוך תוך ל' יום. אלמא בקניין כל דהו סגי לן.

2. רמב"ם: אבל אם אמר לה: הרי את מקודשת

לי ע"מ שתהיה מותרת לפלוני – ה"ז מקודשת ותהיה אסורה עליו כשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו.

ה"ה – וכבר נתבאר (פב). שבע"מ אפילו רבנן מודים דהוי גט, וה"ה בקידושין שהיא מקודשת.

3. אם חולקים

ח"מ: ל"ד חולקין, אלא מיירי שאחד אומר איני יודע אם נתקיים. אבל אם טוענת ברי לי שלא נתקיים התנאי הוי כאומרת לא קדשתני ולפי הב"ח היא מותרת בקרוביו והוא אסורה בקרובותיה.

אם חולקים מי נאמן?

(א). א' אומר קיימתי התנאי והשני אינו יודע:

תנאי שהוא בקום עשה:

▪ **רמב"ן ורי"ן (הרמ"ה)** – אם התנאים לטובתה (שהוא צריך לעשות) הוא נאמן שקיימן (ומקודשת מספק), או שלא קיימן ואינה מקודשת.

ואם התנאים לטובתו (שהיא צריכה לעשות) היא נאמנת שלא קיימה (כ"ז שלא מכחישה).

הלכות קידושין

סימן לח: המקדש על תנאי וכל דיני תנאי.

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראיה אם נמצאו.

ובו ז' סעיפים (כתובות: עב - עו.).

לט - א

1. המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ונמצא עליה אחד מג' נדרים אלו שדרך בני אדם להקפיד עליהם: שלא תאכל בשר, או שלא תשתה יין, או שלא תתקשט במיני צבעונים - אינה מקודשת. (ואינה צריכה גט) (טור).
 - א. וה"ה לנדרים שבינו לבינה דהוּו בכלל נדרים שדרך בני אדם להקפיד עליהם.
 - ב. נמצא עליה נדר חוץ מאלו, אע"פ שהוא אומר: מקפיד אני על זה - הרי זו מקודשת.
2. ואם אמר לה: ע"מ שאין עליך כל נדר, אפילו נמצא שנדרה שלא תאכל חרובין - אינה מקודשת.

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראיה אם נמצאו.

א. פר"ן מהירושלמי: **ויש מי שאומר שחוששין שמא תלך אצל חכם ויתיר לה** (ולכן אסורה להינשא בלא גט).

רשב"א ופר"ן – א"צ גט, לפי שאינה מקודשת.
ור"ן – יש לחשוש שמא תלך לחכם ויתיר לה.
כ"פ הרמ"א – ולכן צריכה גט להתירה.

1. א' מג' נדרים

ב"ש(הר"ן): אע"ג שבגדרה תחתיו יכול להפר כי שיש קצת עינוי נפש, לפי שאינו בדין שתהיה נדרנית. כשגדרה קודם שתבוא לרשותו מקפיד אף בדברים שאין בהם עינוי נפש ומתגנה עליו.
הט"ז – אבל בדבר שאין מקפידים בו, כגון קליות ואגוזים אף שהוא עינוי נפש ויכול להפר, מ"מ כאן בהקפדה יתרה תלוי הדבר, ואין הקפדה רק בדברים גדולים.

אינה מקודשת

ב"ש: ואם רוצה למחול חלים הקידושין למפרע כמ"ש ב (לח/לה), וא"צ קידושין אחרים.
ומ"ש הרמ"א(ס/א) – שצריך לקדשה שנית! איירי בטעות אחר (כגון שקידש בפחות משווה פרוטה). א"נ מיירי שהקפיד כששמע דתו לא מהני מחילה.

א. בינו לבניה

ת"מ: ל"ד כל הנדרים שבינו לבניה (המבוארים ביו"ד ל"ד) אלא דברים גדולים שרוב בנ"א מקפידים (הר"ן).

2 א. שמא תלך אצל חכם ויתיר

ת"מ: זהו י"א בירושלמי שחושש שתלך לחכם ויתיר לה ונמצאת מקודשת למפרע.

וקשה: הרי הרשב"א ופר"ן פסקו שאין חוששים שתלך לחכם ותקלקל עצמה. כ"פ ב (מג/ב) כל תנאי שהוא בידה והיא בשב ואת"ל לא חוששין שמא תעבור עליו.

א"כ איך פסק שצריכה גט שמא תקלקל עצמה?

והג מעשה ניסים – ויש לחלק, בגט ודאי לא חיישינן שתקלקל עצמה ואין מקום לטעות. אבל כאן אפשר שתטעה (כמו סברת הת"ס) שתחשוב שכל שנודע לבעל אפילו תתיר נדרה לא חלו הקידושין למפרע ותלך ותינשא לאחר, מש"ה החמיר (עצי ארזים).

וב"ש – כאן חיישינן שתלך ותתיר נדרה שלא רוצה שיהיו עליה נדרים כל ימיה, אף שאין כוונתה לקלקל עצמה רק כוונתה לשם מצווה.

1. כתובות (עב:): תנן – המקדש את האישה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצא עליה נדרים – אינה מקודשת. כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים – תצא בלא כתובה.

גמ': אר"י יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק – דווקא נדרים שלא תאכל בשר ולא תשתה יין ולא תתקשט בבגדי צבעונים.

על מה חוזר רבי יוחנן?

א"ר פפא – אסיפא קאי, שרק כשכנס סתם ונמצאו עליה אלו ג' נדרים תצא בלא כתובה. אלא ברישא (ע"מ שאין עליה נדרים) בכל נדר אינה מקודשת שהרי מקפיד על כל הנדרים.

ורב אשי אמר – ארישא, ודבר שאנשים מקפידים הוא הקפדה (כלומר רק על ג' דברים אלו) אבל בשאר דברים לא הוא קפידא.

ואם אומר שהוא מקפיד גם בשאר

נדרים:

ב. הרי"ף והרא"ש – אע"פ שמתנה עליה נדרים בסתם, והוא אומר שמקפיד ורוצה להוציאה בלא כתובה – לא שומעים לו, שדוקא נדרי עינוי נפש דרך בנ"א להקפיד, כגון אלו ג' דברים, אבל שאר נדרים, כגון שנדרה לא לאכול קליות ואגוזים – אינה יוצאת בלא כתובה אף שמקפיד.

א. ופר"ן – ויש חלוקים על הרי"ף. דל"ד הני ה"ה לכל הדרי עינוי נפש.

2. ירושלמי: וה"מ שאמר סתם, אבל אם אמר: ע"מ שאין עליה שום נדר אפילו נמצא עליה נדר כלשהו, כדון שנדרה לא לאכול חרובין – אינה מקודשת. כ"כ הרא"ש הרמב"ם ופר"ן.

א. ירושלמי: האם חוששים שמא תלך לחכם ויתיר לה הנדר (והו"ו מקודשת למפרע)?

י"א – שמוותרת להינשא בלא גט, ולא חיישינן שתלך לחכם ויתיר נדרה.

ור"א – שאסורה בלא גט, שמא תלך לחכם ויתיר לה הנדר ונמצאת מקודשת למפרע ונמצאו בניה ממזרים.

להלכה:

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראייה אם נמצאו.

לט - ב

- 1. היו עליה נדרים, והלכה אצל חכם והתירה - מקודשת.**
 - א. ואפילו היא אישה חשובה** (ול"א שלא ניח"ל שתהיה מקודשת שלא יאסרו עליו קרובותיה).
- 2. במה דברים אמורים, שהתירה חכם קודם שנודע לבעל, אבל אם נודעו לבעל קודם שהתירה - מיד נתבטלו הקידושין.**
- 3. ויש מי שאומר שאם היא אישה חשובה, אפילו אם קודם שנודעו לבעל התירה חכם - היא ספק מקודשת.**
- 4. (ואם קדשה ע"מ שאין עליה נדרים, ובעל סתם, עיין לעיל סימן ל"ח סעיף ל"ה).**

ומהירושלמי משמע – אף שהתירה החכם אחר שנודע לבעל מקודשת, שחכם עוקר הנדר מעיקרו.
4. שו"ע (לח/לה): ... לפיכך המקדש על תנאי ובעל סתם, או כנס סתם, הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי, שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס.

2. אבל נודעו לבעל קודם (תו"ס)

ת"מ: כ"פ הטור ורי"ן – וס"ל שהירושלמי לא חולק ע"ז. כ"כ הרא"ש.

אבל הר"ן – מחמיר, דס"ל התרה מהני אף לאחר ידיעת הבעל. אף שמחילת הבעל לא עוזר אחר שהקפיד פ"א! שאני התרת חכם שעוקר הנדר מעיקרו וכאילו לא נדרה.

קודם שהתירה

הג' מעשה ניסים (ספק המקנה): ודוקא שנודע לו והקפיד, אבל כ"ז שלא הקפיד מהני התרת חכם, שאין הידיעה גורמת ביטול הקידושין אלא ההקפדה.

3. אישה חשובה

ב"ש: היינו שאומר א"א באישה נדרנית.

לפי תירוץ רבא – עדיף לו שלא יחולו הקידושין באישה חשובה, שלא יצטרך לגרשה ויאסרו עליו קרובותיה ולכן אינה מקודשת.

ולפי תירוץ רבה – אף באישה חשובה מקודשת (לר"מ שקי"ל כמותו).

משום הכי: באישה חשובה ספק מקודשת.

מיהו נראה מהרא"ש, הטור ורי"ן: דהעיקר כרבא שאינה מקודשת, אלא דרך חומרא פסקו כרבה, וא"כ אם קידשה אחר הוי מקודשת לשני דאורייתא.

ומ"ש כאן "ספק מקודשת" היינו לפי הר"ן (רמב"ן).

1. כתובות (עד:): תר – הלכה אצל חכם והתירה מקודשת. והתנא אינה מקודשת?

אמר רבה לא קשיא:

הא ר"מ (דאמר מקודשת) – דאמר רוצה אדם שתתבזה אשתו בב"ד (שאינו מקפיד שתלך לב"ד שיתירו לה).

[הרא"ש – הלכה כר"מ בזה שאין אדם חש על ביזוי אשתו שהרי יכולה להביא ג' הדיוטות ויתירו לה בביתה].

הא ר"א (דאמר אינה מקודשת) – דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד.

רבא אמר לא קשיא:

הא דאמר אינה מקודשת – באישה חשובה עסקינן (ואף לר"מ אינו חושש שתתבזה), דאמר לא ניח"ל שיאסרו עליו קרובותיה (שלא נוח לו שתהיה מקודשת ותצא הגט שאז יאסרו עליו קרובותיה).

והא דאמר מקודשת – באישה לא חשובה עסקינן.

להלכה: להלכה במחלוקת רבה * רבא

• **הרא"ש:** הגאונים – הסתפקו בדבר. הילכך יש להחמיר להצריכה גט אף באישה חשובה (מספק).

כ"פ הרמב"ן – באישה חשובה מקודשת מספק, אבל באישה רגילה מקודשת ודאי (דקי"ל כר"מ שאין אדם חש על ביזוי אשתו בב"ד). **3.**

• **אבל הרמב"ם** – כרבה שמקודשת. ולא חילק בין אישה חשובה ללא חשובה.

כ"כ הר"ן וה"ה בשם הרמב"ם. **1 א.**

הר"ן: התירה חכם מקודשת (רמב"ם).

2. תו"ס – דווקא שהתירה חכם קודם שנודע לבעל, אבל אם נודעו לבעל קודם שהתירה – מיד נתבטלו הקידושין.

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראיה אם נמצאו.

כ"כ הב"ש.

הט"ז – אבל באישה שאינה חשובה לכו"ע מקודשת ודאי אם התירה חכם קודם ידיעת הבעל.

לט - ג

1. המקדש את האישה על מנת שאין בה מומין, ונמצאו בה א' מן המומין הפוסלים בנשים - אינה מקודשת.
א. נמצא בה מום אחר חוץ מאותן המומין, אע"פ שאמר: מקפיד אני אפילו על זה, הרי זו מקודשת.

א. נמצא בה מום אחר

ב"ש: ואפשר שאם אמר בפירוש ע"מ שאין בה כל מום אז אף בשאר מומים מעכב כמו בנדרים.
כ"פ שוב"י – בפשיטות.

1. כתובות(עב): משנה – ע"מ שאין בה מומים ונמצאו בה מומים – אינה מקודשת.
א. כפ הרמב"ם ע"פ הגמרא: המקדש את האישה על מנת שאין בה מומים, ונמצאו בה א' מן המומים הפוסלים בנשים - אינה מקודשת.

לט - ד

1. ומה הן המומין הפוסלים בנשים: כל המומין הפוסלים בנשים.
2. ויותר עליהם בנשים - ריח רע וזיעה וריח הפה (ברא"ה: וי"א דאף ריח החוטם), וקול עבה, ודדיה גסים מחברותיה טפח (יותר מטפח), וטפח בין דד לדד, א. ונשיכת כלב ונעשה המקום צלקת (פירוש שנתרפאה המכה וקרום עליה עוד ולא נשאר אלא רושם המכה), ב. ושומא (פירוש ורואה בלע"ז, רש"י) שעל הפדחת, אפילו היתה קטנה ביותר ואע"פ שאין בה שיער, וזו היא השומא שיתירה אישה על הכהנים, והוא שעומדת תחת כיפה שבראשה, פעמים נראית ופעמים אינה נראית, שאם תמיד נראית, הרי ראה ונתפייס, ואם תמיד אינה נראית, אינו מום.
3. הגה: ואם יש מרחץ בעיר, אפילו מומין שבסתר אין מבטלים. א. במה דברים אמורים, כשדרך הבנות לילך למרחץ בגלוי, אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ, רק בלילה ובהחבא, אפילו מומין שבגלוי מבטלין.
4. נכפה, אם הוא לזמן קבוע, הוי מום שבסתר, ואם אינו לזמן קבוע, הוי מום שבגלוי. ועיין לקמן סי' קי"ז עוד מדיני מומין.
א. י"א דנכפה וריח הפה אין חילוק בין מרחץ בעיר, או לא.

עליהן באדם, הכילון, והלפתן, המקבן, ושראשו שקוע, ושקיפס. ובעלי החטורת, רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין:

(ב) הקרח, פסול. איזהו קרח, כל שאין לו שטה של שער מקפת מאזן לאזן. ואם יש לו, הרי זה כשר. אין לו גבינים, אין

1. כתובות(עב): משנה – כל המומים הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים:
בכורות פרק ז: מומים הפוסלים בכהנים - (א) מומין אלו, בין קבועין בין עוברין, פוסלין באדם. יותר

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראיה אם נמצאו.

פרש"י: בעמדת על פדחתה ולעולם כשאין בה שער קוטנה.

שומא עם שער, או גדולה כאיסר:

✓ **מהטור משמע** – בכל מקום בגוף הוא מום.

אבל הרמב"ם – רק בפנים.

מומים שבגלוי:

- ✓ **התו"ס והטור** – לא הוא מום, שראה ונתפייס.
- **והמרדכי והג"א** – נתגלה לאחר אירוסין הוא מום, לאחר נישואין לא הוא מום.
- **והרמב"ם** – לעולם הוא מום לענין קידושין.

3. כתובות(עה): בד"א במומים שבסתר אבל

בגלוי אינו יכול לטעון (לפי שידע ונתפייס).

ואם יש מרחץ בעיר אף מומים שבסתר אינו יכול לטעון שהוא בודקה בקרובותיה.

בד"ה – מהטור משמע שלענין ביטול קידושין קאמר.

ויש לגמגם בזה, שלא נאמרו דברים אלו אלא לענין שתצא בלא כתובה ולא לענין ביטול קידושין. כ"מ מהרמב"ם.

בזק בקרובותיה

הטור(הגאונים) – אפילו גר שאין לו קרובות בעיר

א"א שלא יהיו לו רעים ומיודעים ובודקה ע"י נשותיהן. כ"פ הרמ"א(ק"ז/ו).

אבל הרמב"ם – דווקא כשיש לו קרובים, שאין מוציא

מה שבלבו אלא לקרוביו.

כ"פ שו"ע(ק"ז/ה).

א. רמב"ם והרא"ש: במה דברים אמורים, כשדרך

הבנות לילך למרחץ בגלוי, אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ, רק בלילה ובהחבא, אפילו מומין שבגלוי מבטלין.

4. כתובות(עו): אר"נ – ונכפה דינו כמות

שבסתר, וה"מ שקבוע לו הזמן, שאם לא קבוע לה הזמן דינו כמות שבגלוי.

פרש"י: כמות שבסתר – לפי שנזהרים בזמנו שלא

לצאת בין הבריות.

א. רי"ו: נכפה וריח הפה אין חילוק בין מרחץ

בעיר, או לא, לפי שאין להם בדיקה בבית המרחץ.

1. הפסולים לכהנים

ב"ש: ואישה המשתינה במיטה תוך שינה או מצורעת:

לפי הב"י – הוא מום. אולם ד"מ כתב – שצ"ע.

לו אלא גבין אחד, הוא גבן האמור בתורה. רבי דוסא אומר, כל שגביו שוכבין. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, כל שיש לו שני גבים ושתי שדראות:

(ג) החרום, פסול. איזהו חרום, הכוחל שתי עיניו כאחת. שתי עיניו למעלה, ושתי עיניו למטה, עינו אחת למעלה, ועינו אחת למטה, רואה את החדר ואת העליה כאחת, סכי שמש, זוגדוס, והצירן. ושנשרו ריסי עיניו, פסול, מפני מראית העין:

(ד) עיניו גדולות כשל עגל, או קטנות כשל אוז, גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו, חטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו, הצמם, והצמע. איזה הוא צמע, שאזניו קטנות. והצמם, שאזניו דומות לספוג:

(ה) שפתו העליונה עודפת על התחתונה, והתחתונה עודפת על העליונה, הרי זה מום. ושנטלו שניו, פסול, מפני מראית העין. דדיו שוכבים כשל אשה, כרסו צבה, טבורו יוצא, נכפה אפלו אחת לימים, רוח קצרית באה עליו, המאשכן, ובעל גבר. אין לו ביצים, או אין לו אלא ביצה אחת, זהו מרוח אשר האמור בתורה. רבי ישמעאל אומר, כל שנמרחו אשכיו. רבי עקיבא אומר, כל שרוח באשכיו. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, כל שמראיו חשוכין:

(ו) המקיש בקרסליו, ובארקובותיו, ובעל פיקה, והעקל. איזהו עקל, כל שמקיף פרסותיו ואין ארקובותיו נושקות זו לזו. פיקה יוצאה מגודלו, עקבו יוצא לאחוריו, פרסתו רחבה כשל אוז. אצבעותיו מרכבות זו על זו, או קלוטות (למעלה) עד הפרק, כשר. למטה מן הפרק וחתכה, כשר. היתה בו יתרת וחתכה, אם יש בה עצם, פסול. ואם לאו, כשר. יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע, רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלים. השולט בשתי ידיו, רבי פסול, וחכמים מכשירים. הכושי, והגיחור, והלבקן, והקפת, והננס, והחרש, והשוטה, והשכור, ובעלי נגעים טהורין. פסולין באדם, וכשרין בבהמה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, שוטה בבהמה אינה מן המבחר, רבי אליעזר אומר, אף בעלי דלדולין, פסולין באדם, וכשרין בבהמה:

2. שם(עה): תנא – הוסיפו עליהם – זיעה ושומא

וריח הפה.

א"ר חיסדא – קול עבה באישה ב"ז מום, שנאמר "כי

רולך ערב ומראך נאוה".

תני ר' נתן ביראה – בין דדי אישה טפח (הוי מום),

וכל אישה שדדים גסים משל חברת טפח ה"ז מום, ומה? טפח.

א. א"ר שילא – נשכה כלב ונעשה מקומו צלקת –

ה"ז מום.

ב. שם(עה): שומא – האי שומא ה"ד?

כשיש בה שיער – ה"ז מום בכל גוונא

אין בה שיער – גדולה – מום. קטנה – אין זה מום.

איזו גדולה? ארשב"ג – כאיסר האטלקי.

✓ **א"ר יוסי בר חנינא:** בעומדת לה תחת הכיפה,

שפעמים נראית ופעמים שלא נראית.

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראייה אם נמצאו.

ג בדיקת מרחץ לא שייך רק אחר אירוסין והמשנה מיירי בנישואין.

ג הרמב"ם לא מחלק בין מום שבגלוי למום שבסתרי (שאף מומים שבסתרי מבטלים הקידושין) רק לעניין כתובה ולא לעניין קידושין. ולכן יש להחמיר אפילו במומים שבגלוי.

תמיד אינה נראית אינו מום

ח"מ: דווקא בשומא קטנה בלא שער אינה מום כשאינה נראית, אבל גדולה כאיסור או שיש בה שער אפילו אינה נראית – הוי מום. אבל הרמב"ם – שומא אינה מום, אלא כשנמצאת בעור פניה. כ"כ הב"ש.

3. שאינן הבנות הולכות למרחץ

ח"מ: ומיירי שקידשה ע"י שליח שלא ראה אותה, ולכן אף מום שבגלוי מבטל קידושין.

4. ורית הפה

ח"מ: גם זיעה אין לה בדיקה במרחץ, גם קול עבה אפשר לשמור עצמה שעה שהיא בבית המרחץ.

ורית הפה

ח"מ: כתב הטור – אם היא טוענת משנתארסה נולדו בה מומים – עליה להביא ראייה.

ונראה שדינים אלו רק לעניין כתובה, אבל לעניין קידושין שקדשה ע"מ שאין עליה מומים צריכה גט (אף שלכתובה אינה נאמנת).

והט"ז פסק – שצריכה גט וכתובה, מ"מ יכול לגרשה בע"כ אף אחר חרם רבנו גרשום.

פ"ת: סוגים נוספים של מומים באישה **ת' נו"ב:** משודכת שמחמת חולי ניטל חוש השמע שלה, האם יכול החתן לבטל השידוך (בלי לשלם קנס)? בכהנים חרש פסול, כ"ש באישה. אך יש להסתפק אם חרש הכוונה לחרש אילם או אף לחרש לבד? להלכה: הוי מום ויכול לבטל השידוכין, אבל כשלא נחרשה ממש רק שצריך לצעוק באוזנה שתשמע, אם צריך לצעוק עד ששומעים בחדר הסמוך – הוי מום. **ת' חו"י:** שידך אישה והסתבר שיש לה חוטם ארוך יותר מן הראוי, והוא שיעור אצבע קטנה – אם אינו ארוך כ"כ שאין רוב בנ"א שוחקים עליה אין בדבריו כלום, אא"כ התנה שלא יהא בה מום שאז מספק א"א להוציא ממנו הקנס.

אישה שאינה יכולה להריח הוי מום, לפי שצריכה להתעסק בתבשילים.

2. אף ריח החוטם

כ"כ הרמ"ה. לאפקוין הר"ם שס"ל שאינו מום, שהאיש יכול לסבול יותר מהאישה.

טפת בין דד לדד

רעק"א: וכ"ש כשאין לה דדים כלל.

ראה ונתפיים

ב"ש: וכ"ה בכתובות(עה): אבל מומים שבגלוי אין יכול לטעון. כ"ד התו"ס.

אבל המרדכי והג"א – אפילו מום שבגלוי כל שלא נכנסה לרשות הבעל י"ל שלא ראה.

ל"ט - ה **מקדש אישה סתם, ונמצא עליה אחד מן המומין, או נמצא עליה אחד מנדריים שדרך בני אדם להקפיד עליהם, הרי זו**

מקודשת מספק.

והב"ח – לא הוי מקח טעות ואין כופין להוציא.

מקודשת מספק

ח"מ: מיירי מיד שרואה מקפיד ואינו חפץ בה, אבל אם שותק וגם לא התנה מתחילה, אף שצורח אח"כ הוי קידושי ודאי.

מקודשת מספק

המקדש אישה סתם

ב"ש: אף שלא התנה אם היא איילונית אינה מקודשת כלל (כמ"ש התו"ס).

ואם נמצאו בו מומים?

ב"ש – גם כשנמצאו בו מומים הוי מקח טעות וכופין אותו להוציא.

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראייה אם נמצאו.

דין האישה כנשואה דקי"ל קידושין תופסים בחייבי לאווים כשלא הכיר בה. מ"מ הולכים לחומרה שאם אחר יקדשנה צריך גט גם ממנו.

ת' נו"ב: אישה גרושה שאמרה שהיא אלמנה ונשאה לכהן, ולאחר שנודע לו שהיא גרושה עזב אותה וברח והניחה גלמודה, אחר כך מת הכן ולו אח בן 70 שלא נודע מקומו.

לט - ו

- 1. קידשה ע"מ שאין בה מומין, והיו בה מומין והלכה אצל רופא וריפא אותה - אינה מקודשת.**
- 2. אבל אם התנתה האישה ע"מ שאין בו מומין, והיו בו מומין והלך אצל רופא וריפא - הרי זו מקודשת, שאין גנאי לאיש במומין שכבר נתרפאו, והאישה אינה מקפדת על זאת.**

1. וריפא אותה

ח"מ: כלומר, אף שריפא אותה קודם שנודע לבעל אינה מקודשת (שאף שבנדרים כה"ג מקודשת) לפי שנמאסת בעניו כשנזכר שהיו בה מומים.

מיהו אם בשעת קידושין כבר נרפאו מקודשת, שהרי לא התנה שלא היו בה מומים מעולם, רק מקפיד שלא יהיה בה מום עתה.

ב"ש: ואם היתה מצורעת ונתרפאת לפני הקידושין או היתה נכפת בילדותה ונתרפאת - אפשר דהוי מום שיש לחוש שיחזור.

כ"כ ח"מ (סעיף קי"ז).

2. והלך אצל הרופא

ח"מ: משמע שהלך אצל הרופא לפני שנודע לה, שאל"כ מיד בטלו הקידושין.

מיהו י"ל שאין האישה מקפדת רק על מום שאין לו רפואה (כלומר נשאר הדבר בספק).

ב"ש - מיהו אם התנתה היא שאין עליו נדרים, ונמצאו בו נדרים אף שחכם התיר לו אחר שנודע לה - אינה מקודשת, שהרי נדרים לא משום מיאוס (שנאמר שאישה לא מקפידה).

1. כתובות(עד:): ת"ר - הלכה אצל חכם והתיר לה את נדרה - מקודשת, לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו (ומסתבר למפרע שבשעת קידושין לא היו עליה נדרים), משא"כ ברופא.

ב"י - וכיון שהיו בה מומים בשעת קידושין בטלו מיד הקידושין, ולא מהני מה שריפא הרופא אח"כ.

2. כתובות(עה): אבל הוא שהלך לרופא וריפא אותו - מקודשת, משום שאישה ניח"ל בכל דהו.

וקשה: מה הבדל אם הוא התנה שאין עליה מומים ונתרפאה שאינה מקודשת, לבין היא התנתה שאין לו מומים ונתרפא שמקודשת?

התו"ס - אין חילוק בלשון, אלא הדבר תלוי בקפידת המומים, שהאיש שנתרפא אינו מאוס בעיניה, אבל אישה שנתרפאת מאוסה עליו. כ"ד הרא"ש הר"ן והרמב"ם.

והטור - תלוי בלשון התנאי. "ע"מ שאין בה מומים" אפילו נתרפאה אינה מקודשת, שהרי בשעת קידושין היו בה מומים. "ע"מ שלא יהא בה מומים" ונמצאו מומים ונתרפאת - מקודשת.

בד"ה: ואפשר שאין כאן מחלוקת, ומ"ש התו"ס "אין חילוק בלשון" מיירי כשדיברו בהווה, אבל כשפירש דבריו בלשון עתיד "שלא יהא בה" גם התו"ס מודה לטור.

ולכן פסק בשו"ע: ס"ו - כהתו"ס. ובס"ז - כהטור.

לט - ז

הלכות קידושין

סימן לט: המקדש את האישה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראיה אם נמצאו.

הרופא - הרי זו מקודשת למפרע. **קדשה ע"מ שלא יהיו בה מומין, ונמצאו בה מומין וריפאן** **הטור:**

פת"ש – ולפ"ז ה"ה אם הבעל חכם ויודע שיש לה רפואה מקודשת.

שלא יהיו בה מומים

ב"ש: משמע שמקפיד שלא יישארו בה מומים. ולכן – שאף שריפאן אחר שנודע לבעל מקודשת. שהרי נתקיים התנאי שאין בה מומים. מיהו י"ל כשנודע לו סבר שאין לה רפואה (ובטלו הקידושין). וברכ"י (מהר"ח אלפנדר) – ואם הבעל רופא ויודע שיש לה רפואה מקודשת.

סימן מ: המקדש את דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

ובו ח' סעיפים (קידושין: נח, נט, סב).

מ - א

- 1. האומר לאישה: הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר ל' יום, אף על פי שנתאכלו המעות בתוך ל' יום, הרי זו מקודשת לאחר ל' יום. א. ואם חזר בו בתוך השלושים יום, או חזרה היא - אינה מקודשת.**
- 2. הגה:** וי"א דאם קדשה בשטר ואינו בעין לאחר ל' יום, אלא נקרע או נאבד תוך ל' - אינה מקודשת.
- 3. הר"ן (יב"מ):** המקדש אישה על ל' יום (פירוש עד ל' יום ולא יותר - ט"ז) - מקודשת לעולם.

לחול אין מעות. לא למלוה דמו – דנימא המקדש במלוה אינה מקודשת (דמלוה להוצאה ניתנו וכאילו לא נתן לו כלום). אלא ניתנו ע"מ שתתקדש בהם לכן אף שנתאכלו, שלה אכלה וכשיגיע הזמן מקודשת. **וביאור הר"ן:** כשנתן לה לקידושין, מיד שלה הם ומקנה לעצמה באלו זוזים, אף שאח"כ נתאכלו כשיגיע הזמן מקודשת.

א. (שם): לא בא אחר וחזרה בה, מהו?

1. קידושין (נח): משנה – האומר לאישה: הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום, ובא אחר וקדשה תוך ל' – מקודשת לשני. **ג"מ (נט):** לא בא אחר וקידשה, מקודשת שראשון אע"פ שנתאכלו המעות, מ"ט? הני זוזי לא למלוה דמו דמלוה להוצאה ניתנה ואלו בתורת קידושין נתן לה. ולא לפקדון דמו, שהפקדון ברשותו קאי ומעות אלו ברשותה נתאכלו. **פרש"י:** אף שנתאכלו – תוך ל', וכשהקידושין צריכים

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

ב"ש: כשהיא מקודשת לאחר לי, קודם ל' אין בה חשש קידושין, ואם היא בת כהן מותרת התרומה (הר"ן).

או חזרה היא

הג' יד אפרים: אף שחזרה שלא בפניו מהני.

מיהו הריטב"א - - בינה לבין עצמה לא מהני אלא צריכה לחזור בפני עדים. וגם הוא צריך לחזור בפני עדים.

שער המלך: אמרה שחזרה תוך ל' (בפני עדים והלכו למדינת הים) האם נאמנת?

ל"ד לאומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתי שנאמנת! לפי ששם יש לה חזקת פנויה, אבל כאן שקידשה אולי לא נאמנת.

אלא תלוי הדבר במחלוקת הר"ן * רשב"א: המקדש על תנאי בשב וא"ת אם נאמנת לומר שלא נתקיים התנאי (פירוש שקם ועבר על התנאי):

לפי הר"ן והרמב"ן - ג"כ נאמנת לומר שחזרה בה אפילו הוא מכחישה.

ולפי הרשב"א - אינה מקודשת.

ואם הוא אמר שחזר בו - כו"ע אינו נאמן.

ולהלכה: יש לחוש לסברת הרשב"א להצריכה גט (אפילו אמרה שחזרה בה). וכל זה להלכה ולא למעשה.

חזרה היא

ספר גט מקושר: אם נשתתית תוך ל' וחזרה ונשתפתה לא הוי חזרה, כיון שלא חזרה בפירוש, אף שבאמצע הזמן לא היתה ראויה לקידושין.

אבל אם חזרה בפירוש תוך ל' ושוב חזרה ונתרצית - יש להסתפק.

2. קדשה בשטר - אינה מקודשת

ח"מ: מיירי שאמר לה בפירוש שמקדשה בתורת שטר (שאז אף שהשטר שווה פרוטה אינה מקודשת).

בשטר

ב"ש: שאם קדשה בכסף הוי כאילו הכסף קיים כיון שצריכה להחזירו. משא"כ בשטר שלא נשאר כלום.

ה"ה אם השטר קיים אלא שאינו ברשותה כגון שמונח ברה"ר.

ואם השטר שווה פרוטה הוי קידושי כסף, כי דעתה גם על הנייר (ומיירי שלא אמר בפירוש שמקדשה בתורת שטר).

3. ל' יום מקודשת לעולם

ח"מ: דווקא שמקדשה בכסף אבל בשטר אינה מקודשת, שדמי לגט, "היום אין את אשתי ולמחר את אשתי" (קלז/ה) - ספק מגורשת. ה"ה כאן דהוי ספק מקודשת.

רבי יוחנן - חוזרת, אתי דיבור ומבטל דיבור.

וריש לקיש - אינה חוזרת.

פרש"י: וחזרה בה - תוך ל' ואמרה א"א באותם קידושין.

הר"ן - כשם שהיא חוזרת אך הוא יכול לחזור. כ"פ הרמב"ם.

2. הר"ן: דווקא בקידושי כסף מקודשת אף שנתאכלו המעות (לפי שזכתה במעות מיד ומשלה אכלה), אבל קידשה בשטר (לאחר ל' יום) אם נקרע או אבד - אינה מקודשת, כיון שבשעה שחלו הקידושין אין השטר בעולם כמו לענין גט.

מיהו הרשב"א כתב - אם היה בשטר שווה פרוטה מקודשת, שכל המקדש בשטר דעתו גם על הנייר.

1. אע"פ שנתאכלו המעות

ב"ש: ול"ד לאומר לחברו משוך פרה זו וקנה אותה לאחר ל' שלא קנה! דשאני משיכה שלאחר ל' כלתה המשיכה, אבל כאן עכ"פ צריכה להחזיר המעות אם תחזור בה, והוי כאילו נתן המעות בסוף ל'.

נתאכלו המעות

ת' רע"א: יש להסתפק שמא דווקא אם אכלה או נאבדו שלא באונס שחייבת לשלם אם תחזור בה, לפיכך מקודשת. אבל נאבד באונס שפטורה לשלם שמא אינה מקודשת. וצ"ע.

ב. ואם חזר

ב"ש: כתב הר"ן - ואינה צריכה להחזיר המעות אם הוא חזר בו, שהרי הם שלה. שאם נאמר שעד שעת הקידושין המעות ברשותו א"כ כשנתאכלו המעות איך היא מקודשת.

ובת' הרא"ש כתב - צריכה להחזיר הקידושין אם חזר בו (לפי שהמעות ברשותו). וכשמקדש לאחר ל' אם לא חזר בו מקודשת אף שנתאכלו המעות! משום שבא לידה בתורת קידושין.

ואם היא חזרה לכו"ע צריכה להחזיר המעות - הר"ן, מרדכי והרא"ש.

סיכום: אם חזרו בהם תוך ל', דין המעות?

אם הוא חזר: לפי הר"ן - א"צ להחזיר המעות.

לפי הרא"ש - צריכה להחזיר המעות.

אם חזרה היא - לכו"ע צריכה להחזיר המעות.

ואם חזר

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

מ - ב

1. בא שני וקדשה בתוך ל' יום - הרי זו מקודשת לשני לעולם (אף לאחר ל' יום), א. לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קידושי שני ונעשית אשת איש, ולאחר השלושים יום כשיבואו קדושי ראשון ימצאו אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שקידש אשת איש שאין קידושין תופסין בה.
2. (אבל אם מת השני או גירשה תוך ל', חזרו קדושי ראשון, ולכן צריכה גט מן הראשון. א. ויש חולקין.

2. אבל מת שני

ח"מ: בירושלמי - ואם מת השני והניח אה, מאחר שזקוקה ליבם לא חלו קידושי ראשון.

אבל הרמב"ן - לא קי"ל כירושלמי שס"ל שקידושין לא תוספים ביבמה. אבל לדידן שקי"ל יבמה שנתקדשה (לפני שחלצה) צריכה גט, אף כאן אין הזיקה מונעת לקידושי ראשון לחול.

והג' מעשה ניסים - וה"מ לרמב"ן שס"ל דמה שקיבלה קידושין משני לא הוי חזרה מראשון. אבל יש חולקים:

וא"כ הוי ס"ס (לא להצריכה גט) -

שמא קידושין לא תוספים ביבמה (כהירושלמי).

ושמא כשקיבלה קידושין משני הוי חזרה מראשון.

(ח' מהר"ש ענגל).

לכן צריכה גט מראשון

ח"מ: משמע דהוי רק ספק מקודשת, והוא דעת הר"ן שחשש לירושלמי (שחלים קידושי ראשון כשמת שני תוך ל' או גרשה).

ואף שהרשב"א והרא"ש חלוקים וס"ל שאינה מקודשת, ראוי לחוש לירושלמי.

1. קידושין(בח:): משנה - האומר לאישה הרי

את מקודשת לי לאחר ל' יום, ובא אחר וקדשה תוך ל' - מקודשת לשני.

גמ(נט:): אמר רב - ומקודשת לשני לעולם (אף לאחר ל' יום).

א. **כ"פ הרמב"ם** - וטעמו לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קידושי שני ונעשית אשת איש, ולאחר השלושים יום כשיבואו קדושי ראשון ימצאו אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שקידש אשת איש שאין קידושין תופסים בה.

2. ה"ה: גרשה שני או מת תוך ל'

לפי הרמב"ם - שכתב "כשיבואו קידושי ראשון ימצאו אשת איש" כשמת שני תפסי קידושי ראשון (שהרי אז אינה אשת איש).

כ"ד הרמב"ן וה"ה. וכ"ה בירושלמי.

א. **אבל הרשב"א** - כל שקדשה השני הרי חזרה בה מקידושי ראשון, ושוב לא חלים, ואין לסמוך על הירושלמי בזה.

כ"ד הרא"ש.

מ - ג

1. האומר לאישה: הרי את מקודשת לי בפרוטה זו מעכשיו ולאחר ל' יום, ובא אחר וקידשה בתוך השלושים יום - הרי זו מקודשת מספק לשניהם. לפיכך שניהם נותנים גט, א. בין בתוך הל' יום ובין לאחר הל' יום.

יום, ובא אחר וקדשה תוך ל' - מקודשת ואינה

1. קידושין(בח:): משנה - מעכשיו ולאחר ל'

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

התנאי "מעכשיו ולאחר ל'" רק הוא יכול לחזור בו (לפי רש"י) ולא היא, משא"כ אם אמר "הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום" אף היא יכולה לחזור בה.

שניהם נותנים גט

ואם א' רוצה לגרש ושני לישא

■ הרש"ל – דווקא ראשון מגרש ושני נושא, אבל לא יגרש שני וישא ראשון, שיאמרו מחזיר גרושתו (שיאמרו מתחילה נשא ראשון וגרשה ונשא שני, ועכשיו מגרש שני וראשון מחזיר גרושתו).

■ והפרישה – אף יכול לגרש שני ולישא ראשון, שכאן אין חשש שיאמרו מחזיר גרושתו ממ"נ: שאם יסברו שהוא תנאי – קידושין ראשון חלו ולא של שני.

ואם יסברו שהוא חזרה – קידושין שני חלו ולא של ראשון.

כ"כ הב"ש – מלשונו של הטור "או אסרה לשניהם אא"כ יתן לה אחד גט" משמע שכ"א יכול לגרש והשני ישא. וכן מסתבר דלא שייך לומר שיגרש תחילה ראשון תוך ל', שהרי תוך ל' הקידושין תלויים ועומדים. כ"כ הט"ז.

מקודשת.

א. ג' (מ'נט): אמר רב – מקודשת ואינה מקודשת לעולם (אף לאחר ל' יום).

ושמואל אמר – מקודשת ואינה מקודשת עד ל' יום. ולאחר ל' פקעי קידושי שני וגמרי קדושי ראשון.

טעמו של רב: משום שמסתפק בלשון "מעכשיו ולאחר ל'", האם הוא תנאי (מקודשת מעכשיו אם לא אחזור תוך ל') או הוי חזרה (שחזר בו ב "מעכשיו" ומתכוון שתהיה מקודשת רק לאחר ל' יום) ולכן הוי ספק מקודשת.

פרש"י: האם תנאי הוא – הרי לאחר ל' יום מקודשת למפרע לראשון וקידושי שני לא חלו.

או חזרה הוי – קידושי שני חלו ולא קידושי ראשון. הילכך הוי ספק לעולם.

1. מקודשת מספק

ב"ש: הספק הוא אם "מעכשיו" הוא תנאי או חזרה.

לפי רש"י – תנאי אם לא אחזור תוך ל'.

לפי הרמב"ן – תנאי אם אחיה אחר ל'.

א"כ לפי רש"י יכול לחזור בו תוך ל' ולפי הרמב"ן אינו יכול (שהרי לא התנה על חזרה).

מ - ד

1. הכל לפי הראש"ט: אמר לה: 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום', ובא אחר ואמר: 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום', ובא אחד ואמר: 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר י' ימים', אפילו הם מאה, על הסדר הזה - קדושי כולם תופסין בה וצריכה גט מכל אחד ואחד, מפני שהיא ספק מקודשת מכולן.

ביו כ"א) וכל אחד הניח רווח לחברו לקדש, ולכן תספו קידושי כולם.

פרש"י: לרב – שמסתפק אם הוא תנאי או חזרה. מעכשיו ולאחר כ' יום – שכלו של שני לפני ל', שאם הראשון הוי חזרה הוי קידושי שני קידושין שהרי הראשון חזר בו. ולפי אב"י יש להסתפק אם כולם הוי תנאי או כולם חזרה (ול"א לזה תנאי ולה חזרה).

וטעמו של ר' יוחנן – לא משום שהלשון "מעכשיו ולאחר ל'" הוי שתי לשונות, אלא שכ"א הניח רווח לחברו לתפוס בו קידושין.

ומבאר הר"ן – טעמו של ר' יוחנן: כיון שלא נגמרו קידושי שום אחד, כ"א הניח רווח להיות קידושי חברו

1. קידושין(נט): אליבא דרב (שהסתפק אם

חזרה הוי או תנאי), אם בא אחד וא"ל: 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום', ובא אחר ואמר: 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום', ובא אחד ואמר: 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר י' ימים':

אמר אב"י – צריכה גט מראשון ואחרון ולא מאמצעי, ממ"נ:

אם הוא תנאי – קידושי ראשון מהני ולא לשאר.

ואם חזרה הוי – קידושי אחרון מהני ולא לשאר.

ולא תימא: שהלשון משמע גם תנאי וגם חזרה וצריכה גט מכ"א, קמ"ל.

עולא אמר רבי יוחנן – אם מאה תוספים בה וצריכה גט מכולם, לפי שעשו עצמו כלבנים (שיש רווח

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

גם ה"ה כתב – שהרי"ף לא פסק כאב"י, וא"כ חיישינן שהראשון הוא חזרה והשני תנאי ותפסו קידושי שני.

על הסדר

ב"ש: זוהי דעת הרמב"ם שפסק כרב שמסתפק בלשון. וא"כ לא יכול לגרש מיד, דשמא תנאי הוא ועדיין לא חלו הקידושין. וכ"ד הרשב"א בשיטת הרמב"ם. אבל לרא"ש – אף לשיטת הרמב"ם יכולים לגרש מיד. וטעמו דמ"נ אם נתקיים התנאי מקודשת מעכשיו ואפשר לגרש, ואם לא נתקיים התנאי אז נתבטלו הקידושין. נמצא שגירש אישה לשוק.

מיהו יש להחמיר כהרשב"א שאין יכול לגרש מדי.

גט כ"א

ט"ז: שהרמב"ם פוסק כרב שמסתפק אם הלשון הוא תנאי או חזרה.

ולפי אב"י בדעת רב רק ראשון ואחרון הוא ספק ולא האמצעי (כ"פ הרא"ש), אלא שהרמב"ם החמיר להצריך גט מכולם דשמא ראשון הוא חזרה והאחרונים הוא תנאי ותפסו קידושי אמצעי.

ספר מקודשת מכולם

ח"מ: מכולן – דחיישינן שמא לאחד תנאי ולשני חזרה. וגם חיישינן לרבי יוחנן שקידושי כולם תפסו (כל חד רווחא שבק לחבריה).

ולפ"ז: אף שהשני אמר "מעכשיו ולאחר מ" תפסו קידושין מספק, דנקטינן לכולהו לחומרה (שמא לאחד תנאי ולאחר חזרה).

נתפסים בה, ולכן מקודשת לכולם (קידושי וודאי).
ל"ש אמר השני "אחר כ' יום" שזמנו לפני זמן הראשון ול"ש אמר "אחר מ' יום" שזמנו אחר זמן הראשון בכל גוונא תוספים גם קידושי שני, שהרי הראשון השאיר זמן לכל מי שיקדש תוך ל'.

אבל לפי רב שמסתפק אם הוא תנאי או חזרה, אם אמר שני "אחר מ' יום" קידושי ראשון כבר חלו אחר ל' ממ"נ.

להלכה:

• **✓הרמב"ם** פסק: שמקודשת מספק לכולם.

ה"ה: טעמו שפסק כרב דהוי ספק מקודשת לעולם. ולא כאב"י אליבא דרב (שרק מראשון ומאחרון מקודשת). וגם לא כרבי יוחנן שמקודשת מכולם ודאי. אלא מקודשת מכולם מספק.

וכנ"ד הרי"ף – שלא הזכיר את אב"י כלל אלא רק דברי רב. כ"כ הרא"ש.

• **והרשב"א** – פסק כרבי יוחנן (שמקודשת מכולם ודאי). כ"פ הר"ח.

• **והרמב"ן** – פסק כרב לפי הסברו של אב"י (שרק מראשון ואחרון צריה גט), שהרי אין חולק על אב"י הסברו על רב.

1. על הסדר

ב"ש: משמע (לפי הרמב"ם והמחבר) אם שני קידשה מעכשיו ולאחר מ' יום (אחר כלות זמן הראשון) אינה מקודשת לשני לפי שאינו "לפי הסדר".

וזו אינו, שהרי –

כתב הר"ן – לפי ר' יוחנן גם קידושי שני תופסים לפי שהניח רווח לחברו (ול"ש אמר אחר כ' יום או אחר מ' יום). כ"פ כמה פוסקים.

מ - ה
האומר לאישה: הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שאתגייר, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר שתמות אחותך - אינה מקודשת, לפי שאינו יכול עתה לקדשה.

לאחר שימות בעליך

ח"מ(ב"ח): אישה פנויה שקדשה ראשון לאחר ל' יום, ובא שני ואמר לה: הרי את מקודשת לי אחר שימות בעליך (הראשון) – קידושי של שני תוספים לאחר שימות

קידושין(סב): משנה - האומר לאישה, הרי את מקדשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגייר, לאחר שאשתחרר או לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך או לאחר שתמות אחותך - אינה מקדשת.

פרש"י: טעמו – משום דהוי דבר שלא בא לעולם, ועכשיו אין בידו לקדשה.

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

ולכן אם קידשה לאחר שימות בעלה הוי ספק מקודשת. כ"כ הב"ש.

בעלה ראשון, לפי שגם עכשיו יכול לקדשה לו (כמ"ש ס"ב).

ואפילו קדשה ראשון "מעכשיו ולאחר ל" יתפסו קידושי שני מספק אחר שימות הראשון, שהרי גם עכשיו יכול לקדשה השני קידושי ספק (כמ"ש ס"ג).

מ - ו

האומר ליבמה: הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שיחלוץ לך יבמיך - הרי זו ספק מקודשת.

והב"י - י"ל בכוונתו לקידושין גמורים, דכיון שעכשיו יכול לקדשה קידושי ספק לא הוי דבר שלא בא לעולם, ולכן "לאחר שיחלוץ לך יבמיך" הוי קידושי ודאי.

לאחר שיחלוץ לך

ח"מ: ואף אם יקדשנה עכשיו (לפני חליצה) הוי ספק מקודשת דקי"ל כשמואל (כמ"ש קנט/א), אלא שקמ"ל שאף לאחר שיחלוץ לה יבמה הוי רק ספק מקודשת. כ"כ הב"ש.

קידושין(סב): משנה - ... לאחר שיחלוץ לך יבמיך - אינה מקודשת,

פרש"י: ס"ל לתנא זה שאין קידושין תוספים בימה לשוק.

הר"ן: אינה מקודשת - ה"מ לרב (יבמות צב:) דס"ל שאין קידושין תוספים ביבמה לשוק, אבל לשמואל שמצריך גט מספק שמא קידושין תופסין בה, א"כ הוי כאומר הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום. כ"כ הרא"ש - דהוי ספק מקודשת.

והרמב"ם - הוי מקודשת (ודאי), כיון שגם עכשיו יכול לקדשה קידושי ספק. ה"ה: כוונת הרמב"ם דהוי ספק מקודשת.

מ - ז

1. הנותן שתי פרוטות לאישה (פנויה) ואמר לה: הרי את מקודשת לי בפרוטה אחת, ואחרי שאגרשך - הרי זו מקודשת, וכשיגרש אותה תהיה ספק מקודשת.

2. אבל אם נתן פרוטה לאשת איש ואמר לה: הרי את מקודשת לאחר שתגרש, או אם נתן פרוטה לאשתו ואמר לה: הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך - אינו כלום.

שאגרשיך - אינה מקודשת. ה"נ לרבי יוחנן דהווי קידושין?

נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה (שמא לא תסכים)

1. תפשוט דבעי רב אושעיא: הנותן שתי פרוטות לאישה באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשיך תפשוט מינה דלא הווי קידושין (כיון שיתכן שלא תסכים להתקדש אחר הגירושין)? דילמא כי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן.

0. קידושין(סב): תנן בתם - אין תורמין מן

התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה.

בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו ונתלשו מהו? א"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי.

2. שם(סב): ואלא הא דאמר ר' אושעיא - הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

1. לאחר שאגרשך

ח"מ(רשב"א): ויכולים שניהם לחזור מקידושין שניים, וכדין הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום. ואפילו א"ל "מעכשיו ולאחר שאגרשך" יכולים לחזור, כיון שמעכשיו א"א לחול מחמת קידושין ראשונים. כ"כ ה"ה הר"ן וב"ש.

פרש"י: דילמא – הגמרא מסתפקת כיון שקידושי עכשיו תופסים גם קידושין שלאחר הגירושין תופסים. אבל המקדש אשתו לאחר גירושין לא מהני, שהרי עכשיו לא יכול לקדשה כיון שהיא מקודשת ועומדת. וכ"ד הרמ"ה – דהוי ספק מקודשת. **אבל הרמב"ם כתב** – ה"ז מקודשת (משמע ודאי) עד שיגרשנה פעם שנייה. ב"י: ואפשר שהרמב"ם ס"ל דהוי ספק מקודשת. ומ"ש מקודשת כוונתו מקודשת מספק וצריכה גט.

מ - ח

1. האומר לחבירו: אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי - אינו

כלום.

2. ולהרמב"ם וקצת מפרשים, אם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר - הבת מקודשת, א. וצריך לחזור ולקדשה מאביה לאחר שתלד, כדי שיכניסנה בקדושין שאין בהם דופי.

2. והוכר עוברת... מקודשת

ח"מ: משמע דהוי קידושי ודאי. ואף שפסק בחו"מ(רי"א) המזכה לעובר לא קנה. וכ"פ הרמב"ם! שאני קידושין שהאב בעולם והוא זוכה בכסף הקידושין. מיהו קשה (חו"מ ר"ט/ד): מה שתלד פרתי – לא קנה, אף שהיא מעוברת (וגם כאן המוכר שמקבל הכסף בעולם, ולמה לא קנה)? **והב"ש** – תירץ, דמ"ש "מקודשת" היינו לחומרא, אבל אינם קידושי ודאי.

1. **קידושין(סב):** תניא - האומר לחברו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי לא אמר כלום. **פרש"י:** לא אמר כלום – דהוי דבר שלא בא לעולם, ועכשיו אין בידו לקדשה. 2. **הרמ"ה:** אפילו הוכר עוברת אינה מקודשת. כנ"ד הרי"ף, הרא"ש וה"ה(השגות). **אבל הרמב"ם** – משהוכר עוברת מקודשת. כ"כ קצת מפרשים. ה"ה: וראוי לחוש לזה.

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

הלכות קידושין

סימן מ: דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו.

הלכות קידושין

סימן מא: דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

סימן מא: דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

ובו ד' סעיפים (קידושין: נ - נב).

מא - א

1. מקדש אדם כמה נשים כאחת, א. והוא שיהיה שוה פרוטה לכל אחת ואחת. ב. ויכולה אחת מהן לקבל הקידושין בשביל כולן, לדעתן.

א. שם(נ.): המקדש שתי נשים בפרוטה – אינן מקודשות.

ב. שם(נב.): א"ר – ש"מ מהמשנה שיכולה אישה להיעשות שליח לחברתה לקבל קידושיה, אפילו במקום שנעשית לה צרה.

1. קידושין(נ): משנה – מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אדם אחד כלכלה של תאנים ושלהן היתה ושל שביעית היתה, ואמר: הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו, וקיבלה אחת מהן ע"י כולן – ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות (אבל השאר מקודשות).

מא - ב

1. המקדש שתי נשים כאחת, שאסור לישא שתיהן משום ערוה – אינן מקודשות. כיצד, כגון שקדש אישה ובתה, או שתי אחיות כאחת, שאמר: הרי שתיכן מקודשות לי – אינן מקודשות, ואין שום אחת מהן צריכה גט.
2. ואם לא קידש אלא אחת מהן, ולא פירש איזו, כגון שאמר לאב: אחת מבנותיך מקודשת לי, וקבל האב הקידושין, או אם שתים או ג' אחיות עשתה אחת מהן שליח לחבירתה לקבל קדושיה, ונתן בידה ואמר לה: אחת מכן מקודשת לי – כולן צריכות גט ממנו, ואסור לבא על שום אחת מהן, שמא היא אחות אשתו.

לביאה :
✓אב"י אמר – הוי קידושין.
רבא אמר – לא הוו קידושין.
פרש"י: שאין מסורים לביאה – קידוש אחת משתי אחיות ולא פירש איזו, שאין יכול לשאת אף אחת מהן, שמא היא אחות אשתו.

1. קידושין(נ): משנה – המקדש אישה וביתה או אישה ואחותה כאחת – אינן מקודשות.
גמ(נ): מ"ט?
אמר רבה – כל שאינו בזה אחר זה (שלא יכול לקדש ביתה ואח"כ אמו) אף בבית אחת אינו.
2. שם(נא): איתמר – קידושין שאין מסורין

מא - ג

הלכות קידושין

סימן מא: דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

- 1. קידש נשים רבות כאחת, והיו בהן שתי אחיות או אישה ובתה:**
 - א. אם אמר:** הראויה מכן לביאה מקודשת לי - הרי כולן מקודשות לו חוץ משתי אחיות או אישה ובתה וכיוצא בהן.
 - 2. ואם אמר:** כולכן מקודשות לי - נכריות מקודשות ואחיות אינן מקודשות.
 - א. וי"א שאף נכריות - אינן מקודשות.**
 - ב. הלכך נכריות מקודשות מספק.**
- 2. ראמ"ט:** ואם אמר: אחת מכולכן מקודשת לי - כולן, בין נכריות בין אחיות, מקודשת מספק.

מקודשות. שהעמידו המשנה באומר "הראויות מכן לביאה מקודשות לי", הלא"ה אף נכריות אינן מקודשות. הר"ן: וטעמם - שהגמרא איירי כהילכתא ש"את וחמור" קנה חמצה, ועכ"ז בקידושין לא קנה כלל, דשאני מקח וממכר שאף שהחמור לא קנה כוונתו שיקנה מי שיכול לקנות חלקו. משא"כ בקידושין שהתכוון לקדש כולן או אף אחת מהן. **והרא"ש** - בקידושין שונה מ"את וחמור" לפי ששם שאמר בשני מילים (את, חמור) לכן קנה מחצה, משא"כ בקידושין שאמר הכל במילה אחת (כולכן), כיון שאחיות לא קנה אף נכריות לא קנה. **ב. הר"ן** - אעפ"כ אין להקל והנכריות מקודשות מספק.

1 א. כולן מקודשות חוץ מהאחיות

ב"ש: מ"ש "הראויה לביאה" כוונתו על כולן הראויות לביאה, ולא בא לאפוקי אא"כ אמר "אחת מכולן הראויה לביאה" שאז כ"א מקודשת מספק.

כולן מקודשות

באה"ט: קידושי ודאי.

2. כולכן מקודשות לי

ב"ש: שזה דומה למי שאמר לחברו "קנה את וחמור" שאף שהחמור לא קונה החבר קונה מחצה (כמ"ש בחו"מ ר"ג), אף כאן אף שהאחיות לא נקנות הנכריות נקנות. **וי"א (א.)** - ס"ל שכאן גרוע מ"את וחמור" כיון שאמר הכל בדיבור אחד, ואילו שם אמר בשני דיבורים (הרא"ש).

ולפ"ז: אם גם כאן בשני מילים "כולכן והאחיות" אף ל"א נכריות מקודשות ואחיות לא.

1. קידושין (נא): קידושין שאין מסורים לביאה (כגון שאמר לשתי אחיות: א' מכן מקודשת לי): **אביי אמר** - מקודשות (וצריכות גט). **רבא אמר** - אינן מקודשות.

קושיה לרבא מרישא: המקדש אישה וביתה בב"א אינן מקודשות. הא קידש א' מהם ולא פירש איזה - מקודשת, אף שאינן מסורות לביאה? **קושיה לאביי** מסיפא - מעשה בחמש נשים... אין האחיות מקודשות. הא נכריות מקודשות. ה"ד: אילמא אמר: "כולן מקודשות לי" הוי "קני את וחמור" שלא קנה. אלא דאמר: "אחת מכן", וקתני אין האחיות מקודשות. ש"מ קידושין המסורין לביאה אינן מקודשות?

רבא מתרץ - המקדש אחת מהן (אישה או ביתה) נעשה כמי שקידש שניהם ואינה מקודשת.

מתרץ אביי - המקדש אישה וביתה (יחד) אינן מקודשות.

א. ואם אמר: הראויה מכם לביאה מקודשת לי - אין האחיות מקודשות. ומעשה בחמש נשים...

[**ז"א:** המשנה בחמש נשים שהשאר מקודשות מיירי שאמר "הראויות מכם לביאה מקודשות יל",].

2. ואם אמר: כולכן מקודשות לי

לפי הר"ף - הנכריות מקודשות.

שהרי הר"ף לא הביא את אביי (שצריך לומר הראויות לביאה), שאף בכולן מקודשות השאר.

וטעמו: אביי תירץ את תירוצו מפני הקושיה: "את וחמור" שלא קונה. אבל אגן דקי"ל "את וחמור" קונה מחצה אתי שפיר המשנה כצורתה שקונה את הנכריות.

א. אבל בה"ג והרמב"ם - אף נכריות לא

הלכות קידושין

סימן מא: דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

כ"כ ח"מ.

והר"ן מסביר את הי"א אחרת – דשם אין סברה לומר כיון שאין לחמור יד לקנות מש"ה גם האדם לא קונה. אבל כאן שהוא קונה, לפי דרך לקחת הרע והטוב במקח אחד, ואם לא יקנה הכל המקח בטל. **ולפ"ז:** אם אמר "כולכן ואחת מהאחיות" לא הוי "את וחמור", שהרי אם ידעו איזה אחת הוי קידושין גמורים. אבל עכשיו האחיות מקודשות מספק ונכריות מקודשות ודאי.

מא - ד

כאמ"ס:

אם היתה בתוך הנשים שקידש שפחה או עכו"ם, או כגון אשת איש או בתו או אחותו וכיוצא בהן, ואמר: הראויה מכן לביאה מקודשת לי - שאר נשים מקודשות. ואם אמר: כולכן מקודשות לי - שאר נשים מקודשות מספק.

הלכות קידושין

סימן מא: דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

הלכות קידושין

סימן מא: דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

ובו ה' סעיפים (קידושין: ב, מג, מח, סה. יבמות: קכב. סנהדרין: כו)

מב - א

- 1. אין האישה מקודשת אלא לרצונה. א. והמקדש אישה בעל כורחה, אינה מקודשת.**
 - ב. אבל האיש שאנסוהו עד שקידש בעל כורחו - הרי זו מקודשת, וי"א - שאינה מקודשת, הילכך הוה ליה ספק.**
- 2. הגה: אמרה תחלה: "קדשיני", וזרק קידושין לתוך חיקה ואמר לה: "הרי את מקודשת לי", וניערה בגדיה תוך כדי דיבור להשליך ממנה הקידושין (אך לא אמרה כלום, ואח"כ), ואומרת שלא כיוונה מתחלה (כשאמרה קדשני) רק לשחוק בעלמא - אפילו הכי הוי מקודשת. ואין הולכים בענין קידושין אחר אומדנות והוכחות המוכיחות שלא כיוונה לשם קידושין.**
- 3. נדה"ק: לקח יד האישה בחזקה שלא ברצונה וקידש, והיא לא זרקה הקידושין - הוי מקודשת. אע"פ שמתחלה באונס היה, ונתן לה סתם ולא אמר לה כלום, הואיל ובתחילה דבר עמה מקידושין.**
- 4. ת' הרא"ש: היה חייב לה מעות ואמרה לו: "תן לי מעותיי", וכאשר התחיל ליתן אמר לה: "הרי את מקודשת לי", וזרקה היא המעות מידה - אינן קידושין.**

הרי"ף: הלכה כמר בר רב אשי, שאין קידושין קידושין.

כ"פ הרמב"ם והרא"ש.

ב. דין האיש שאנסוהו לקדש

- **רמב"ם** - קידושיו קידושין (כדין תורה). ה"ה: טעמו שרק באישה הפקיעו חכמים קידושין, לפי שלא יכולה האישה להפקיע עצמה ממנו. אבל האיש יכול לגרשה בע"כ, הילכך הוי מקודשת, ודמי לקונה באונס דהוי קניין. כ"פ המחבר בסתם.
 - **והרי"ף** - אין קידושיו קידושין. כ"פ העיטור והמחבר (י"א).
- סמ"ג:** טעמם, שמחלוקת אמימר*מר בר רב אשי גם באיש שקידש מאונס, ופסקו כמר בר רב אשי שאינה מקודשת.
- והגמ"י** - תימה, מהגמרא משמע דאיירי רק באישה

1. קידושין(ב:): האישה נקנית מדעתה אבל

שלא מדעתה לא.

א. ב"ב(מת:): תלויה זבין - זבניה זבניה.

תלויה וקדיש:

אמימר אמר - קידושיו קידושין.

מר בר רב אשי אמר - לא הוי קידושין, הוא עשה שלא כהוגן (שכפאה לקידושין) עשו לו חכמים שלא כהוגן והפקיעו קידושין ממנו.

פרשב"ם: תלויה וקדיש - מקודשת לפי שדומה למכר שמוכרת עצמה.

מר בר רב אשי - במכר מודה, אבל גבי אישה תקנו חכמים שאינם קידושין, שהוא עשה שלא כהוגן שהכריחה לפיכך נעשה עמו שלא כהוגן, שאף שמהתורה הוי קידושין הפקיעו חכמים קידושיו ועשו המעות מתנה, שכל מקדש ע"ד חכמים מקדש.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

מקודשת

באה"ט: כתב כנה"ג – שנים אומרים נתקדשה באונס, ושנים אומרים נתקדשה לרצונה – אף שנישאת לאחר תצא. אא"כ נתקדשה לאחד מעדיה שאמר שהיה אונס. והרדב"ן – אף שנישאת לאחר לא תצא. **עצמות יוסף:** נתקדשה לא לרצונה אפילו אמרה "רוצה אני" – אינה מקודשת. כ"כ ת' מהרי"ט.

וי"א שאינה מקודשת

באה"ט: אפילו אמר רוצה אני אינה מקודשת (עצמות יוסף). **והרש"ד** – ואם מסר מודעא על הקידושין שמקדש באונס – קידושין בטלים.

י"א שאינה מקודשת

פת"ש: קשה – הקנסות שעושים בשידוכין כדי שלא יבטלו הקידושין והחופה, לכאורה אם החתן יחזור בו ויחייבוהו נחשב לאונס? **וי"ל** כיון שדעת המחבר שבאונס האישה הוי מקודשת א"צ לבטל הקנסות. **ועי"ל** – הטעם של הי"א שהיא ספק מקודשת לפי שעשו בו שלא כהוגן שאנסוהו, אבל בשידוכין הוא עשה שלא כהוגן שרוצה לבטל השידוכין ולכן א"צ לבטל הקנסות.

שאינה מקודשת

פת"ש: תח"ס – משודך שרוצה לחזור בו (ואין לו כסף לשלם הקנס), ויש ביד מנהיגי הקהל לכופו להכניסו לחופה, האם יש חשש משום מקדש בע"כ? **הרב השואל** – צידד להתיר לכופו, שהרי ח"מ והב"ש חלקו על פסק הרמ"א בחו"מ(רה"ב) שבאנסוהו לקנות – אינה קונה, וס"ל דהוי קניין. וא"כ ג"כ הוי קניין. אלא שנשאר הספק שעושים שלא כהוגן, והכא אדרבא הוא עושה שלא כהוגן שחוזר בו. **וכן הסכים** עמו החת"ס – והראיה שבקורבן כופין אותו שיאמר "רוצה אני" משום דניח"ל דלהוי ליה כפרה.

גם כאן שנתחייב בקנס ובחרם, שאף אם ישלם הקנס עדיין החרם קיים פשוט שצריך כפרה והקידושין כפרתו. **ואף** שבקורבן צ"ל "רוצה אני" כאן א"צ לומר כמ"ש ה"ה, שכל העושה המעשה אמרינן מרצונו עשה. מ"מ אם יכפוהו אותו לקדש לא יהא שלום בניהם – אין כופים טוב להפריד בניהם.

כמו שאמרו בגמרא "הוא עשה שלא כהוגן". וכן פירוש הר"י והרשב"ם.

2. ת' מהר"ם: אמר תחילה קדשני, וגם בשעת קידושין כשאמר בפני עדים "פלונית בקשה ממני לקדשה" שתקה. וזרק לה הקידושין לתוך חיקה, ונענעה בגדיה תכ"ד להשליך הקידושין – עכ"ז מקודשת.

ואף דאמרינן (קידושין ח:) א"ל התקדשי לי במנה, נטלתו וזרקתו – אינה מקודשת! שאני התם שלא אמרה מעולם קדשני, משאכ"כ. ומה שזרקה אותו אח"כ י"ל שתחילה קיבלה לשם קידושין ואח"כ חזרה בה, וקי"ל בקידושין שא"ל לחזור אף תכ"ד.

ואף שבליבה לא היה רק לשחוק ומעולם לא נתרצית – הוי דברים שבלב שאינם כלום.

א. ואף שיש אומדן שאמרה כן להתלוצץ, לא נסמוך על אומדן זה, שהרי יתכן שאישה בכל דהו ניח"ל.

1. אלא לרצונה

פת"ש(שו"ת לחם רב): אישה שנתקדשה ושנים אומרים לרצונה ושנים אומרים שנתפשרה באונס ופחד – הוי קידושי ודאי כוח ס"ס: **שמא** – נתקדשה לרצונה (כמו שאמרו עצים ראשונים). **ואת"ל מאונס** – ספק אם פחד חשוב אונס (כמ"ש חו"מ הרמ"א רה"ז).

וכל ס"ס להחמיר הוי מקודשת ודאי. ושער המלך – גמגם בזה.

ב. איש שאנסוהו – מקודשת

ב"ש: כתב ה"ה – שיש חילוק בין איש לאישה. האישה יש לו תקנה לגרשה בע"כ משא"כ באישה. **לפ"ז:** בימנו שיש חרם רבנו גרשום לא לגרש אישה בע"כ דין איש והאישה שווים, שאף באיש שקידש בע"כ אינה מקודשת. **וי"ל** שרבנו גרשום לא תיקן בכה"ג לגרש בע"כ. כ"כ הט"ז.

מקודשת

ב"ש: והראב"ד כתב – מיירי שאמר הבעל "רוצה אני" ולכן תפסו הקידושים שהיו בעל כורחו. וה"ה כתב – שאף בלא "רוצה אני" מקודשת.

ב"ש(רשב"ץ): איש שקידש איש כשהוא נים ולא נים תיר ולא תיר – מקודשת.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

הוי מקודשת

ב"ש: אף שהנתינה בע"כ מקודשת, שאם לא נוח לה היתה צריכה לזרוק הקידושין.

וקשה: הרמ"א (כח/ד) פסק כהרמ"ה שאם זרק לה קידושין לא מקודשת, משמע אף שלא ניערה הקידושין. א"כ הרמ"ה(שם) חולק על הגמ"ר(כאן), ואיך פסק הרמ"א דברי שניהם?

וכן הקשה הח"מ

ויש לחלק: כאן שמתחילה היה רצונה להתקדש, צריכה לזרוק הגט כדי לבטלו, משא"כ שם לא היה מתחילה רצונה לכן אף בלי לנער לא הוי קידושין.

הפת"ש – תירץ, כאן מיירי שהכניס הטבעת לאצבעה דרך נוי, ואף אם נאמר שפחדה לזרוק שחשבה שתתחייב באחריותו, לפחות היתה צריכה להסירו מאצבעה ולשמור בידה ולא להתקשט בו, וכין שלא עשתה כן מקודשת.

4. והתחיל ליתן לה

ח"מ: ול"ד לדוגמא (3). שאמר תחילה "קדשני" ונתן לה שאז לא מועיל זריקה אחר שקיבלה, מאחר שגילתה דעתה מתחילה שרצונה בקידושין.

זרקה

ב"ש: ואם לא זרקה, אף שחייב לה, כיון שלא אמר לה "הא לך מעות שאני חייב לך" – מקודשת (כמ"ש הרמ"א כח/ג).

2. קדשני, זרק לה קידושין

ב"ש: מכאן משמע – כיון שרצתה בקידושין אף שלא רצתה שיזרוק לה – אינו מעכב, ואין צריך רצון על הזריקה. כ"כ הט"ז.

א. והוכחות המוכיחות שלא כיוונה

ת' נו"ב: קשה למה לא נאמין לה שלא כיוונה לשם קידושין, והרי עד אחד נאמן באיסורים אפילו על עצמו כלא נתחזק איסורא. וכאן יש לה חזקת פנויה? **וי"ל** שטעמו של מהר"ם (הרמ"א כאן) לא משום שלא נאמנת, אלא משום דהוי דברים שבלב לא הוי דברים שאף שנאמין לה.

עד אחד נאמן באיסורים כשלא התחזק

איסורה. מה הדין בערווה?

מת' נו"ב – משמע שאף בערווה עד אחד נאמן (ואך האישה נאמנת) כשלא הוחזק איסורה. מ"מ בתשובה אחרת – מסתפק.

ספר בינת אדם – מהתו"ס משמע דמהני, כ"מ מהרשב"א והרמב"ן.

אך ממנה"ק – משמע שבערווה לא מהני עד אחד. כ"כ בגדי כהונה (נמ"י והרא"ש).

3. לא זרקה הקידושין – מקודשת (הגמ"ר)

ח"מ: משמע דהוי מקודשת ודאי.

וזה אינו – אלא הוי ספק מקודשת. כ"מ לשון הגמ"ר "מאחר שלא זרקה צריכה גט", משמע לחומרה.

מב - ב

1. המקדש שלא בעדים, ואפילו בעד אחד, אינם קידושין.

א. ואפילו שניהם מודים בדבר, **ב.** ואפילו קדשה בפני עד אחד ואחר כך קידשה בפני עד אחר, זה שלא בפני זה, אינה מקודשת.

2. הגה: ויש מחמירים אם מקדש לפני עד אחד (טור בשם סמ"ג) **א.** אם שניהם (החתן והלכה) מודים, אבל אם אחד מכחיש העד – אין לחוש (כך מפרש הרשב"ץ לדעת הסמ"ג). **ב.** ובמקום עיגון ודוחק – יש לסמוך אדברי המקילין.

3. ואין חילוק בין אומר העד שנתקדשה לפניו לבד, או שאומר שנתקדשה לפני שנים והוא לבד ראה, והאחרים אומרים שלא ראו (ב"י וכן משמע בתשובת הרשב"א).

4. **כ"ו"ן(הר"מ):** וכן אם קידש לפני שנים, והאחד מהם קרוב, הוי כמקדש לפני עד אחד. ועיין לקמן סימן מ"ז סעיף ג'.

אחד אין חוששים לקידושיו, ואפילו שניהם (המקדש

0. קידושין(סה): אר"נ א"ש – המקדש בעד

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

והמתקדשת) מודים.

בסוף הסוגיה: מאי הוי עלה?

רב כהנא אמר – אין חוששין.

רב פפא אמר – חוששין

ולא איפשטא.

להלכה:

1. הרי"ף – הלכה כר"נ א"ש שאין חוששים

לקידושין.

כ"פ רמב"ם, רא"ש והרשב"א.

א. כ"פ מהרי"ק – אין לחשוש לעד אחד אפילו

שניהם מודים לעדים.

כ"פ הר"מ – אין חוששים. ואם תאמר נצריכה גט לחומרא

א"כ אתה פוסלה לכהונה.

ואם משום קול קודם הנישואין נצריכה גט, הרי קול ושוברו

עמו שהיה בעד אחד. ולכן אם מתחילה יצא הקול שנתקדשה

ורק אחר זמן נודע שקידשה בפני עד אחד (שהשובר בא רק

אח"כ) צריכה גט מפסק (אם לא מבטלים קול).

אומנם – ראבי"ה פסק שמבטלים הקול.

2. סמ"ג – ראוי להחמיר (שפסק כרב פפא לחמורה

בסוף הסוגיה). כ"פ בספר יראים.

א. רשב"ץ: דווקא לעד אחד חושש, אבל לעדות

נשים כו"ע אין לחשוש.

דווקא כששניהם מודים לעדים, אבל אם יש הכחשה

בניהם לא.

כ"כ מהר"ם פדואה.

3. תה"ד: כשהיו שני עדים אצל הקידושין ועד אחד

מעיד שנעשה בפניו ובפני חברו, אף שחברו מכחיש,

כיון שלפי דברי זה היו קידושין גמורים לכו"ע חוששים.

והב"י – חולק על תה"ד, אין חילוק ביו אומר

נתקדשה לפניו לבד או לפני שנים והוא לבדו ראה –

נחשב הדבר קידושין בפני עד אחד.

כ"כ הרשב"א והר"ן, ואף תה"ד סתר עצמו.

1 א. אפילו שניהם מודים

ספר ראש פינה: פירוש שמודים שנתקדשה בלא עדים

או בעד אחד. אבל אם מודים שנתקדשה בפני שני עדים

רק שאינן כאן – מקודשת.

אינה מקודשת

ט"ז: אפילו אמרו שכיוונו לשם קידושין או שבא עליה

לשם קידושין – אינה מקודשת, שאין קידושין בפני עד

אחד.

ואף שבסעיף ג' "שאומרת שכיוונה לשחוק" משמע שאם

אמרה שכיוונה לשם קידושין – מקודשת אף שאינה

יודעת בעדים! שאני התם שמ"מ היו עדים אלא שהיא לא

ראתה אותם.

ב. זה שלא בפני זה – אינה מקודשת

ס' המקנה: ומיירי שאחד מהם מכחיש העדים, שאם

שניהם מודים מקודשת כמו שמסיק הב"י בחו"מ(ל): שגם

לעניין אישות מצטרפים העדים ורק בקידושין כיון שלא

ראו יחד תלינן שלא כיוונו לשם קידושין, אבל אם שניהם

מודים מצטרפים ומקודשת.

זה שלא בפני זה

תוספת גיטין: ראוה שנים שנתייחדה עמו לאחר גט,

צריכה ממנו גט שני. ואם ראו א' שחרית וא' בין הערבים

אין צריכה גט שני (שאינם מצטרפים).

כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם – לעניין קידושין.

2. יש מחמירים

ב"ש: אבל לפני נשים לכו"ע אין לחשוש (תשב"ץ).

א. אפילו אחד מכחיש

מה דין זה שמודה לעד שנתקדשה?

■ **הב"ח** – אם המכחיש טוען שלא היו קידושין כלל,

המודה שהיו קידושין צריך לחשוש לאסור בקרובותיה.

אבל אם המכחיש טוען שאומנם היו קידושין אבל כוונתו

היתה לשחוק (השטאה) א"כ אין כאן קידושין כלל ואף

המודה אין לו לחשוש.

■ **ת"מ וב"ש** – אין להקל כהב"ח, דשמא כמו שבפני שני

עדים אין טענת השטאה, כך בפני עד אחד אין טענת

השטאה, שדברים שבלב אינם כלום, ולכך המודה יש לו

לחושש אף בעד אחד.

■ **ב"מ** – מחלק, כשהאיש הוא שאומר שהיה בשחוק אינו

נאמן והוי דברים שבלב (כמ"ש ח"מ).

אבל כשהאישה אומרת שכיוונה לשחוק – נאמנת, שמוכח

שהתכוונה לשחוק (ולא הוי דברים שבלב), דמי פתי

שתתקדש לאיש ותאסור עצמה לכל העולם, כאשר הבעל

יכול להכחיש העד ויפטר ממנה (לעניין כסות ועונה)

ותתעגן (וכמו הב"ח).

אבל איש אין שום הוכחה שהתכוון לשחוק, שמה איכפת

לו אם תכפור, הרי יכול לשאת אחרות וגם יכול לגרשה

בע"כ.

אחד מכחיש אין לחוש

כ"פ ת' נו"ב – שעד אחד הכחשה לאו כלום הוא.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

- (ו). העד לא ראה ממש נתינת הטבעת מידו לידה.
 - (ז). החושש לעד אחד רק במודים שניהם, אבל כאן שאומרת שאינה יודעת ואינה זוכרת לא הוי מודה.
- ע"פ ז' התרים הנ"ל יש להתיר, ואפילו ימצא על איזה מהם פקפוק אפשר להתיר ע"פ הנשואים.

3. ואין חילוק... לבדו ראה

באה"ט: פרטי דינים

- דווקא שהוא אינו אומר שראו כולם רק שהיו שם עוד עדים ואינו יודע אם ראו.
- אבל אם אמר שגם האחרים ראו (והוי קידושין גמורים) וחברו מכחישו:
- אם יש לה חזקת פנויה – מעמידים אותה על חזקתה ומותרת.
- אבל אם נתקלקל חזקתה, כגון שזרק לה קידושין ויש מחלוקת אם קרוב לו או קרוב לה – לא תינשא לכתחילה ואם נישאת לא תצא.
- ואם היו שלושה עדים, א' אומר שנתקדה ושנים אומרים לא נתקדה – תינשא אף לכתחילה לאחר אף בלא חזקת פנויה (הרא"ם).
- וה"מ כשאינן א' מהם מודה לעד, אבל אם א' מודה לעד שהיו שנים שראו הקידושין עשה עצמו חתיכה דאיסורא.
- עד אחד אמר נתקדה בפניו ובפני פלוני שהלך – יש לחוש לדבריו, מ"מ אם נישאת לא תצא.
- אמרה נתקדשתי בפני שנים, והעדים מכחישים אותה – שוויה נפשיה חתיכה דאיסורא (רשד"ם).
- אמרה נתקדשתי לפלוני בלא עדים, ואחר זמן אמרה שהיו עדים – שוויה נפשיה חתיכה דאיסורא.
- אמרה נתקדשתי לפלוני ואחר זמן אמרה שהיה שלא בפני עדים – נאמנת (מהריב"ל).
- עד אחד אומר קידש, ועד אחר אומר ששמע מפי אחר שראה הקידושין – מצרפים העדויות והוי מקודשת.

מתי חוששים לעד אחד אף למ"ד אין לחוש

לקידושין בעד אחד?

- ת"מ:** אחד אמר התקדה בפני ובפני אחר נוסף, וחברו מכחישו:
- אם היו שם הרבה אנשים והלכו כולם ונשאר השנים, כיון שעדות הראשון אינה תלוי רק בעדות המכחיש (שהרי היו רבים) – חוששים, והוי כאחד אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה שחוששים.

ת' נו"ב: מעשה שהיה בקיבוץ חברים ביום השבת ולקח אחד מהנערים טבעת מחברו בשאלה ושאל לריבה אחת אם מוכנה להתקדש לו, ותושיט את ידה ונתן לה וא"ל הרי את מקודשת לי, והחזיקה בטבעת 5 דקות. וכל זה סיפר אחד מהנערים.

והנערה מכחישה – שחשבה רק לשחוק, ובנוסף לא שמעה מה שאמר הנער, ועוד שהנער הוליך והביא הטבעת על אצבעה ולא הניחו שם כלל.

והעד מעיד – שלא הניח הטבעת בידה רק הוליך והביא.

תשובה: האישה עצמה שמכחשת העד מותרת לגמרי. שעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא.

אך האישה שמודה שקידש לפני עד אחד יש להסתפק:

(א). אם מותר בקרובותיה כיון שהוא אומר שהניח הטבעת בידה.

(ב). ועוד יש ספק אם מותר באישה אחרת קודם שיתן גט לזו משום חרם רבנו גרשום.

לעניין לישא אישה אחרת(ב). – נראה להקל אף קודם שיתן גט לראשונה, שעיקר תקנת רבנו גרשום היתה מפני שלא יוכל לפרנס שתי נשים או משום קטטה, וטעמים אלו לא שייכים כאן, שהרי הראשונה מותרת להינשא לאחר.

לעניין לישא קרובותיה(ב).

לפי הב"ח – כיון שהיא כיוונה לשחוק מותר לאיש לישא קרובותיה ואין לחוש כלל.

אבל הח"מ והב"ש – חלקו על הב"ח, שדברים שבלב אינם דברים.

ונראה לי להכריע שמותר בקרובותיה, שרק כשהוא אומר לשחוק אינו נאמן לפי שדברים שבלב אינם כלום. אבל כשהיא אמרה שלשחוק התכוונה שאז מוכח שבאמת כיוונה לשחוק (דמי פתי שתתקדש ותאסור עצמה על כל העולם) נאמנת ולא הוי קידושין כלל.

ב. במקום עיגון יש לסמוך

ת' נו"ב: בנדון מי שנתקדה בעד אחד – צדדים להקל:

(א). ר"פ לא חוששים בעד אחד. ואף הרמ"א שחושש, כשהלך המקדש למקום רחוק הוי שעת הדחק שיש להקל.

(ב). העד שהעיד שקודם הקידושין אמר לו המקדש שאין כוונתו אלא לשחוק, ויש הוכחה לכך שהרי נתקשר קודם עם אחרת ומסתמא לא יעבור כל החרם והתנאים.

(ג). לפי שהעד מסופק אם אמר המקדש "לי", ולא היו מדברים על עסקי קידושין לפני זה.

(ד). הנערה טענה שלא כיוונה לשם קידושין, ולא הבינה מהו 'מקודשת'.

(ה). גם העד מעיד שמרוב בהלה לא היתה בדעתה.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

תשובה: למחמירים בקידושין בעד אחד פשוט שאין לאישה שום היתר משום קורבת בנימין.

(א). שלדעת תו"ס והרא"ש – לא נפסל הכשר בגלל הקרוב, אא"כ כיון לראות יחד ובאו להעיד יחד. א"כ פשוט שכאן לא נפסל הכשר.

- מה שהעידו יחד בשטר לא מיקרי כמו שהעידו יחד (כדעת הסמ"ע לאפוקי הש"ך).

- ואף לדעת הש"ך אינו נפסל הכשר רק משעת חתימה, ולכן בשעת הראיה היה כשר.

(ב). ולדעת הרמב"ם – שאף בצירוף ראייה לבד פוסל, מ"מ מי יודע שהקרוב התכוון להיות עד.

- ועוד כתב הב"י (גאון אחד) – כשנמצא קרוב שפוסל גם את הכשר דווקא קרוב מהתורה. ובנ"ד הקרוב הוא רק מדרבנן.

- ועוד שלפי הרי"ף אם הכשר לא יודע בקרוב לא נפסל, וכאן טוען שלא ידע שבנימין קרוב לו.

(ג). על דין שקרוב פוסל את הכשר יש לפקפק אם שייך בדיני קידושין.

וא"כ לחוששים לעד אחד בקידושין – פשוט שאין היתר לאישה.

ואף למקלים בעד אחד מ"מ כאן מהתורה יש שני עדים, ולכן אין להתיר האישה:

(א). בנימין קרוב לדינה רק מדרבנן, וא"כ מהתורה יש כאן שני עדים.

(ב). אף שהרי"ף ס"ל שאף המקדש הפסולי דרבנן אין חוששים לקידושין – הרי הוא דעה יחידאה והרמב"ן כבר דחאו.

(ג). הרי יש החוששים לקידושין בעד אחד.

ולכן: אפילו במקום עיגון ודחק אין לה תקנה רק לקבל גט או להינשא לו.

ואם היו רק שנים – כיון שהראשון זקוק לשני, והוא מכחישו – אין לחשוש.

4. ואחד מהם קרוב (הוי כעד אחד)

קשה: למה הקרוב לא פוסל את הראשון בגלל קרבתו (כמ"ש חו"מ לו/א)?

ח"מ – מיירי שלא הצטרף לעדות בשעת ראייה כמ"ש הרא"ש (דבעי תרתי לפסול כל העדות: כוונה בשעת הראיה להעיד, וגם בא להעיד יחד).

או לדעת הרי"ף – שנאמן לומר שלא הכיר בקרוב.

ומשום חומרת קידושין חיישין לכתחילה.

כ"כ הב"ש – והוסיף, ועי"ל שלא נתכוון הקרוב להעיד כלל.

ועי"ל – שלפי הרא"ש אף שנתכוונו להעיד יחד והעידו יחד שאז נתבטלה העדות היינו רק לענין שב"ד לא יכול לפסוק ע"פ עדות זו, אבל כאן בשעת קידושין עדיין לא נתבטלו עדותם, א"כ הוי קידושין בפני עד הכשר.

ב"ש: ואם העד קרוב לאביה ורחוק ממנה, אם האב מקבל הקידושין פסול לעדות.

קרוב

מהר"ם פדואה: דווקא קרוב אבל פסול אף שלא ידע הכשר בפיסולו – נפסל העדות.

כ"כ בית הלל ובאה"ט.

קרוב

ת' נו"ב: עד אחד מעיד ששמעון קידש את דינה והם הודו לו. בנוסף הופיע כתב חתום בשם עד זה ובשם בנימין ששמעון קידש את דינה, אלא שבנימין קרוב לדינה (שאמה של דינה ואשת בנימין אחיות מן האם. כלומר בנימין בעל דודה של דינה), ועד הראשון אמר שלא ידע שבנימין קרוב לכלה:

מב - ג 1. **צריך שיראו המקדש והמתקדשת את העדים, אבל אם**

ואו אינו שנים מהחלון והם רואים ואינם נראים לו או לה - אינה צריכה ממנו גט.

הגה: א. ואפילו שמעו העדים שאמרה שמקבלת לקידושין - יכולה לומר: "יודעת הייתי שאין קידושין בלא עדים וכוונתי לשחוק בו" (ריב"ש סימן רס"ו).

ב. ודוקא שאומרת שכיוונה לשחוק בעלמא, אבל אם מכחשת שקבלה כלום, והעדים מעידים שקבלה - שוב אינה נאמנת לומר: "לשחוק כוונתי", והוי קידושין (מהר"ם פאדוואה סימן ל"ב).

כ"כ הר"ן וה"ה (רשב"א).

א. **כ"כ הריב"ש** - ואפילו שמעו העדים שאמרה שמקבלת לקידושין, אין ראייה שקיבלה לשם קידושין,

1. רשב"א: צריך שיראו המקדש והמתקדשת את

העדים, אבל אם ראו אותם שנים מהחלון והם רואים ואינם נראים לו או לה - אינה צריכה ממנו גט.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

והרדב"ן – כיון שהעדים שמעו שהבעל בעל או קידש לשם קידושין יש ספק בקידושין, שכיון שאין אדם מוציא דבריו לבטלה שמא אמר בלבו יש עדים שרואים אותנו ואמר דבריו על הספק.

ב"ש: ונ"מ בין הטעמים (ח"מ – אנן הסדי שלא קיבל לשם קידושין, ומהרי"ט – התורה הפקיעה קידושין שלא בפני עדים): אם קיבלה קידושה בפני עדים שהיו פסולים והם לא ידעו, מ"מ אחרי הגדר ראו עדים כשרים שהם לא ראו אותם –

לפי הח"מ – הוי קידושין, שהרי כוונתם לשם קידושין, כיון שלא ידעו שהעדים פסולים.

ולפי מהרי"ט – אף כה"ג לא הוי קידושין, לפי שהתורה הפקיעה קידושין שלא בפני עדים.

יכולה לומר.. וכיוונתי לשחק

ת' ב"י: אבל אם לא טענה כן אנו לא טוענים לה.

אבל כנה"ג – אף שלא טענה אנו טוענים לה.

ב. אינה נאמנת לומר לשחוק

ח"מ: כ"ד מהר"ם פדואה.

וזה אינו – שהרי (חו"מ פא"א) בדין משטה – אף שאמר להד"מ אנו טוענים לו השטאה, מילי דכדי לא דכירי אינשי.

וכ"ד הרשב"א והב"י – שכל שלא ראו את העדים לא הוי קידושין אפילו הוכחשו ע"י עדים.

סבורה שאין שם עדים ויודעת שהמקדש בלא עדים אין חוששים לקידושין.

כ"כ הרשב"א – ויכולה לומר צחקתי, וכן הסכימו כל המפרשים.

ב. מהר"ם פדואה: ודוקא שאמרת שכיוונה לשחוק בעלמא, אבל אם מכחשת שקבלה כלום, והעדים מעידים שקבלה - שוב אינה נאמנת לומר: "לשחוק כוונתי", והוי קידושין.

1. אינה צריכה ממנו גט

ב"ש: אף שבממון קי"ל (חו"מ פא"יב) כל שראו עדים את ההלוואה אפילו בהכמנה מעידים! שאני בממונות שא"צ עדים אלא כשהוא מכחיש (תפקיד העדים להעיד על המציאות) משא"כ בקידושין שבלא עדים אין כאן כלום.

אינה צריכה גט

באה"ט: ואם יודע שיש עדים שאינו ראוה אותם – הוי קידושין (רדב"ז).

א. יכולה לומר... וכיוונתי לשחוק

ב"ש: לפי הרמ"א (ב.) שפסק בשם מהר"ם פדואה שהכל הולך אחר הכוונה כיון שלא ראו העדים, ולכן אם אמרה שכיוונה לשם קידושין מהני.

אבל לדעת מהרי"ט – אפילו אם כוונתם לשם קידושין לא מהני, שהתורה הפקיעה קידושין בלא עדים.
כ"פ ח"מ – וטעו, אנן סהדי שלא קיבלה לשם קידושין.

מב - 17

1. אם קידש בפני עדים, אפילו לא אמר: אתם עדים – מקודשת.

א. והגמ"ז ואפילו ייחד עדים, יכולים אחרים שראו המעשה להעיד (ריב"ש ס' תע"ט).

2. וצריכים העדים לראות הנתונה ממש לידה או לרשותה, אבל אם לא ראו הנתונה ממש לידה, אע"פ ששמעו שאמר: "התקדשי לי בחפץ פלוני", ואחר כך יצא מתחת ידה - אינן קידושין עד שיראו הנתונה ממש (תשובת רשב"א ס' תש"פ). **א.** ואין הולכין בזה אחר אומדנות והוכחות.

3. כ"מ: מי שקידש דרך חור שבכותל, כגון שאחת פשטה ידה דרך חור ובא אחד ונתן לה קידושין (וראו העדים), והחור צר ואי אפשר לראות אותה בשעת קידושין, והיא אומרת שלא שמעה שקדשה - נאמנת במיגו שיכולה לומר שלא היתה ידה רק יד אחרת (רשב"א אלף קע"ט), **א.** ובלבד שלא יהיו עדים המכחישים אותה.

1. קידושין (מג.): לענין אם שליח נעשה עד –

אלא מעתה קידש אישה בפני שנים ולא אמר להם אתם

עדיי, ה"נ דלא הוי קידושין?

משמע שא"צ לומר אתם עדיי.

פרש"י: ומ"ש בסנהדרין (כט.) צריך שיאמר "אתם

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

השגיוחו בקידושין. אחר כמה שבועות נתברר שאחד העדים קרוב לכלה שני בשני בחד בעל. האם צריך לקדש שנית בעדים כשרים? האם אין זילות של הרבנים שהיו שם וכן זילות המשפחה?

ת' חת"ס – מדינא א"צ קידושין חדשים, ורק מהיות טוב אם יוכל לקדש בהסתר לפני שני עדים כשרים. **וטעמו** – (א). אף שלא היו שני עדים כשרים, מ"מ כיון שיש ידיעה גמורה וברורה שזו נכנסה לחופה וברכו ברכות ויצאו מהחופה בחזקת שהיא נשואה, אנן סהדי שכולנו עדי מסירת הקידושין, שהרי לפי הריב"ש אף מי שלא הוזמן לעדות יכול להעיד.

(ב). מצד שהזמין עד קרוב יש לפקפק שמא ביטל כל העדות.

אולם לפי הב"ש לדעת הרא"ש הקידושין כשרים, שמה שהתבטלה העדות הוא רק לענין שאין ב"ד יכול לפסוק על פיהם, אבל בשעת הקידושין לא נתבטלו עדותן, א"כ הוי קידושין כשרים (ע"פ שאר הכשרים).

(ג). ע"פ מ"ש אבני המילואים וקצה"ח – מה שהרי"ף והרמב"ם כתבו שבראיה לבד פוסל הקרוב כל העדות, ה"מ בעדות ממון ונפשות, אבל בקידושין שתחילת עשייתן צריכים עדים, דעת הבעלים אינו אלא על הכשרים ואין במינוי הרב את העד הקרוב לבטל רצון הבעלים. ולכן אף שהזמין הרב עד קרוב לאו כל כמניה להפסיד הקידושין.

ות' תו"י – חופה לפני קהל סגי בשמיעה לבד ואף שאף אחד לא ראה מעשה הקידושין.

מ"מ מה שהרב ייחד עד פסול או קרוב ביטלה כל העדות וצריך קידושין חדשים.

ואף שלדעת התו"ס והרא"ש – אין חשש, מ"מ הש"ך פסק כהרמב"ם שבראיה לבד עד הפסול פוסל כל העדות.

ולכן מספק יש לקדש שנית.

ופת"ש – אם אין עד ראשון יודע שהשני קרוב אין לחשוש.

2. **לראות הנתנינה ממש** (הרשב"א)

ב"ש: והמרדכי – אפילו לא ראו הנתנינה ממש אין לבטל הקידושין אם ראו המוכיח, ויכול להעיד כאילו ראה גוף המעשה, וכמו דאמרינן "הן הן עדי יחוד הן עדי ביאה", אע"פ שלא ראו הביאה ממש הוי כאילו ראו.

אבל הרשב"א – דווקא בביאה אמרינן כן משום שא"א לראות כמחול בשפופרת, ועוד אש הנעורת ואינה שורפה? אבל קידושין צריך לראות המעשה ממש.

עדיי! ה"מ בהודאה, שפעמים מודה כדי לסלקו על פניו, ולכן צ"ל אתם עדיי להתחייב שהודה באמת.

א. כ"כ ריב"ש – אצ"ל "אתם עדיי", א"כ אף שהוזמנו שנים לעדות (שא"ל אתם עדיי) יכולים אחרים להעיד (לפי שא"צ הזמנה).

2. הרשב"א: שנים שעמדו אחר הגדר ושמעו שאמר ראובן ללאה: "התקדשי לי באתרוג זה", אבל לא ראו נתנינה ממש, אפילו ראו אח"כ אתרוג בידה – אין כאן כלום. **ואפילו** היא מודה שלקחה לשם קידושין. שצריך עדות ראייה ממש.

א. **אומדנות המוכיחות**

מרדכי: כתב הרא"ם – כשאחד העדים לא ראה הנתנינה ממש – אין לבטל הקידושין, שהרי ראה דבר המוכיח (שהיה בשעת החופה וראה שהחתן הולך לתת לה קידושין רק שלא ראה הנתנינה ממש).

ואומנם הרשב"א – אף שיש הרבה אומדנות המוכיחות אין כאן כלום, עד שיראו העדים הנתנינה ממש. כ"כ בת' מהר"ם ות' מימוני.

1. **אפילו לא אמר אתם עדיי**

ב"מ: אפילו לא כיוונו העדים מעצמם לעדות רק באו לראות – הוי עדים ומקודשת. וכנ"ד מת' הרשב"א.

ואף שת' פמ"א למד מהגמרא (כריתות יב:) והתו"ס – שאם לא כיוונו לעדות אינו כלום! מ"מ אין זה עיקר להלכה.

ואף תח"ס חלק על הפמ"א – וחילק אם באו זמן מועט אחר המעשה הוי עדים אף שלא כיוונו, אבל אם באו אח"כ אין מקבלים עדותם. וכן כוונת התו"ס.

מ"מ לכתחילה מראוי להזמין עדים לקידושין וגירושין – **וטעמו:**

ריטב"א (קידושין) – כיון שבין העומדים יש גם קרובים יש לחוש למורי שגם בקידושין אף שבאו רק לראות – פוסלים כל העדות.

ריטב"א (מכות) – לרש"י אם יכוון אחד מהקרובים לעדות, מצטרף לכת העדים ופוסל כולם.

כ"כ הדרישה שנכון לכתחילה לזמן עדים, וכן מנהג אשכנז.

אתם עדיי

פת"ש: רב שסידר קידושין וצירף שני עדים שהיו עדי הקידושין. ובחופה היו אנשים רבים ורבנים חשובים שלא

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

פת"ש - מ"מ קהילות יעקב ועוד אחרים חלקו כל הרמ"ט.

שלא היתה ידה

באה"ט: אם העדים לא מכירים את האישה:

מהריב"ל - אם האישה מכחשת הוי ספק מקודשת. ואם היא מודה הוי קידושין גמורים.

והרש"ך - אם מכחשת אינה מקודשת כלל.

והרמ"ט - אפילו אם מודה אינה מקודשת כיון שלא הכירוה. ואפילו הכירוה אח"כ יחזור ויקדש.

ובספר קהילות יעקב - חולק על הרמ"ט, כל שברור להם ענין הקידושין ושבא לידה אף שאין יודעים מי היא הוי קידושין גמורים.

והרדב"ז - אם הכירוה אח"כ מקודשת גמורה.

והרמ"ט: הכרה זו באישה סגי אפילו בעד אחד אפילו עבד ושפחה או קרוב.

שלא יהיו עדים מכחישים אותה

הג' מעשה ניסים: קשה אם כוונת הרמ"א שהעידו העדים שודאי שמעה, כגון ששמעו שאמרה "הן" - שאינה נאמנת במיגו, זה פשיטא, דהוי מיגו במקום עדים? אלא כוונתם הרמ"א שאם מוכחשת מעדים שוב לא נאמנת לומר שחקתי (עצי ארזים).

וספר ראש פינה - מפרש שכן קאי על טענת המיגו, שאם העדים מכחישים אותה שלא היתה שם רק היא לבדה, שוב אין לה מיגו שהיתה יד אחרת, דהוי מיגו במקום עדים.

כלומר: מה היא הכחשת העדים ומה טענתה?

עצי ארזים - העדים מכחישים אותה שבודאי שמעה, ולכן אין לה טענת שחקתי.

ראש פינה - העדים מכחישים את המיגו, וטוענים שהיתה שם לבד ואין זו יד אחרת. ולכן לא נאמנת שלא שמעה, דהוי מיגו במקום עדים.

לראות הנתינה ממש

ת' תו"י: דווקא בכה"ג של הרשב"א ששני עדים אחר הגדר ושמעו שקידשה באתרוג ולא ראו הנתינה כיון שיתכן שלא נתן בשעת אמירה, או שמא היא לקחה לבד וכיו"ב - יש לחשוש.

אבל החופה שקידשו בפני קהל ועדה נ"ל דסגי בשמיעה להיות עד אם היא יוצאת וטבעת קידושין בידה.

פת"ש - ולפ"ז י"ל שאין מחלוקת בין המרדכי והרשב"א (ולא כמו שכתב הב"ש שיש מחלוקת).

והמרדכי - מיירי שאין שום ספק, כגון שעמדו בחופה וראו הטבעת ביד המקדש ושמעו שקידשה רק שלא ראו הנתינה ממש, ומיד אח"כ ראו הטבעת בידה.

והרשב"א - מיירי שיש להסתפק שמא נתן לה מתנה (ולא לקידושין) וכיו"ב.

כ"כ ספר המקנה. וכ"ד הב"מ ותח"ס.

וכ"מ מהרשב"א שכתבו הרמ"א(3) - שקידש דרך החור.

הנתינה ממש

ט"ז: אפילו היא מודה שלקחתו לשם קידושין לא מהני.

3. שלא שמעה

ח"מ: משמע שאם מודה ששמעה וקבלה לשם קידושין - מהני אף שדרך החור א"א לראות אותה וגם היא לא ראתה העדים.

מ"מ אם טוענת שידעה שהיו שם עדים ושמעה קולם קודם קבלת הקידושין, וגם העדים ראו אותה קודם ובשעת קידושין שמעו קולה - מקודשת שדומה לעדי ייחוד.

כ"כ ב"ש - דווקא שידעה שיש שם עדים ואף שהעדים לא ראו אותה כיון שראו הנתינה ועכשיו הקידושין בידה - מהני, כמו בעדי ייחוד.

ול"ד לדין שבסמוך(2). דלא מהני כיון שלא ראו הנתינה.

והרמ"ט - אף שמודה ששמעה אינה מקודשת ואף שהכירו אח"כ.

מב - ד

1. הגה - **מרדכי**: כל עדות שלא נחקר בבית דין, לא מקרי עדות לענין קידושין (כן משמע במרדכי ריש אחד דיני ממונות). **א. ת' הרשב"א**: ולכן אפילו אמרו עדים חוץ לבית דין שנתקדשה - יכולים לחזור בהם בבית דין לומר: לא נתקדשה. וכן להפך.

2. רשב"א: עדי קידושין אינם צריכים דרישה וחקירה, אם לא בדבר שנראה שיש בו רמאות.

3. ה"מ: מצאו כתוב בשטר: "פלוני קידש פלונית", ועדים חתומים בו - כל זמן שאין השטר

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

מקוים, אין לחוש לקידושין.

א. אהר"ק: ודלא כיש מי שמחמיר בדבר.

2. יבמות (קכב): תניא – אין בודקים עדי נשים

בדרישה וחקירה - דברי ר"ע.

רבי טרפון אומר – בודקין.

וקמפילגי בדר' חנינא דאמר רבי חנינא: דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר "משפט אחד יהיה לכם", ומה טעם אמרו דיני ממונות אין צריכין דרישה וחקירה שלא תנעול דלת בפני לוי.

ובמאי קמפילגי?

מב סבר - כיון דאיכא כתובה למשקל כדיני ממונות דמי

ומב סבר - כיון דקא שרינן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמי.

פרש"י: דרישה – בדיקות לכוון דבריו.

חקירה – באיזה יום ובאיזה שעה.

כדיני נפשות – שהבא על א"א בחנק.

רשב"א: הלכה כר"ע שא"צ דרישה וחקירה.

כ"ד הגאונים, רמב"ם והרמב"ן.

כ"כ הריב"ש.

לאפוקי ר"ת – שמצריך דרישה וחקירה כר"ט.

3. הגמ"ר: שטר שכתוב בו: "פלוני קידש פלונית",

ועדים חתומים בו - כל זמן שאין השטר מקוים, אין לחוש לקידושין.

ביאור הגר"א – כמ"ש ביבמות (לא): מפיהם ולא מפיה כתבם, וס"ל כהרמב"ם שכל שאינו מקוים אינו כלום.

והרבה חולקים – הרי קיום שטרות דרבנן (ולכן חוששים אף בשטר שאינו מקוים).

אבל הרשב"א – ס"ל שאף במקוים אינו כלום, שמא חתמו שלא מדעתה.

2. א"צ דרישה וחקירה

ב"ש: אף שלאסור אישה על בעלה בעינן דרישה וחקירה, שם הטעם משום עיגון, אף שאינו מרומה. (כ"כ באה"ט בשם נמ"י והרדב"ז).

ולכן גם בעדי קידושין אם האישה מכחישה צריך דרישה וחקירה דהוי דין מרומה (כ"כ באה"ט בשם רא"ם).

דרישה וחקירה

ת' נו"ב: דווקא שמעידים על קידושי פנויה, אבל אם מעידים על אישה שהיתה נשואה קודם שנתקדשה מחדש הוי דיני נפשות שצריך דרישה וחקירה, שלפי עדותן

זינתה כשהיא א"א.

סיכום: באיזה מקרים צריך דרישה וחקירה בעדי קידושין?

(א). רשב"א – כשנראה לדיין שהדין מרומה.

כ"פ הרמ"א כאן.

(ב). נמ"י – אף לאסור אישה על בעלה צריך דרישה וחקירה משום עיגון או משום דין מרומה. כ"כ הב"ש.

(ג). נו"ב – ואם מעידים על אישה נשואה שקודם נישואיה נתקדשה לאחר – ודאי צריך דרישה וחקירה, שכאן הוא דיני נפשות.

(ד). נמ"י – אישה המכחשת שהיו קידושין צריך דרישה וחקירה.

3. מצאו כתוב בשטר

ב"ש: אם שניהם מודים, ודאי מקודשת (אף בלא קיום), וכאן מיירי שאחד מכחיש השטר. וס"ל להגמ"ר שצריך קיום מדאורייתא, ולכן בלא קיום אינו כלום.

ומהרי"ק – חולק על הגמ"ר אף שאחד מכחיש א"צ קיום מהתורה (ומקודשת). כ"פ הש"ך.

והרשב"א – ס"ל שאף במקוים יש לחוש שכתבו העדים שטר שלא מדעתה, ואז הוי כפנקס ולא כשטר, דאנן סהדי שאין העדים בקיאים שצריך לכתוב מדעתה.

והב"י מקשה על הרשב"א – אף שדינו כפנקס עדיין יש חשש שיבואו אח"כ העדים עצמם לב"ד ויעידו שנתקדשה?

ואף לרשב"א: אם נכתב בשטר "שנכתב מדעתם" - לכו"ע מקבלים עדותם כמו שאר שטרות, דקי"ל הוי כמי שנחקרה עדותם בב"ד.

כ"ד הח"מ.

ובת' הרדב"ז: בא לפני מעשה כנ"ל והשבתי:

לפי הרשב"א – מקרי מפיה כתבם שאינו כלום, כיון שהעדים לא העידו בפנינו, וכיון שאין העדים בקיאים כתבו שלא מדעתם.

ולכן אם הסופרים הם סופרי העיר הבקיאים – מקודשת, ואפילו היא מכחישה הקידושין.

ואם אינם סופרי העיר – אין חשש, אא"כ נכתב בשטר "שנתקדשה בפנינו מדעתה ואמרו לנו כתבו" שאז מקודשת, ואם מכחישה יתקיים בחותמו.

סיכום: עדות בשטר שנתקדשה פלונית

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

ב"ש: הוציא קול שקידש אישה ואומר שיש לו עדים שיצאו מהעיר ולא הרחיקו – עכ"ז אין לחשוש אפילו פירש שמות העדים.

ואפילו היא רק משודכת מותר לה להינשא ואין לחשוש, שכל קול שאינו מוחזק אין לחשוש (כמ"ש בת' הרמ"א). מיהו למעשה מסור הדבר לחקירת הדיינים.

ת' שב יעקב – ת' הרמ"א נסמכה על ת' הריב"ש שכתב: אין חילוק בין ייחד עדים לאמור פלוני ופלוני, ובין לא ייחד עדים, בין שאמר שהלכו למקום רחוק או קרוב – לעולם אין חוששים שלא תינשא וא"צ להמתין לעדים. **משמע** דווקא כשהגיע זמנה להינשא (שיש לה שידוך). שאל"כ לא תפסיד כלום בהמתנה זו וצריכים לברר פי העדים.

ת' הרשב"א: אפילו הוציא שטר חתום ונתקיימו החתימות ע"י עדים אחרים, אם באו העדים החתומים בשטר ואמרו שאמר להם לזייף אותו – נשאת האישה בחזקת היתר והשטר פסול.

▪ **מהרי"ק** – חוששים לקידושין, אף שאמר אח"כ המקדש שהוא שקר, העדים אומרים שאינו כתב ידם. דס"ל שאף שאחד טוען מזויף (האישה) א"צ קיום מהתורה.

▪ **הגמ"ר** – בשטר מקוים מקודשת, שאם אחד טוען מזויף צריך קיום מדאורייתא.

✓ **כ"פ הרמ"א** כהגמ"ר ולא כיש מחמירים לפסוק כמהרי"ק. מ"מ הש"ך פסק כמהרי"ק.

▪ **הגמ"ר (רבנו שמחה)** – אף בשטר מקוים אינו כלום, ששטר מועיל רק בממונות ולא בעדות קידושין.

▪ **הרשב"א** – אין לחשוש, שכל שטר שלא נעשה מרצון המתחייב אינו כלום והוי מפי כתבם, אא"כ יבוא העדים עצמם ויעידו.

אין לחשוש לקידושין

מב - הו
1. המקדש בפסולי עדות דאורייתא - אינן קידושין. א. אבל בפסולי עדות דרבנן, או בעדים שהם ספק פסולי תורה, אם רוצה לכנוס חוזר ומקדש בעדים כשרים. ואם לא רצה לכנוס - צריכה גט מספק. ואפילו כפרה האישה ואמרה: לא קידשתני, כופין אותו ליתן גט. ב. וכן דין כל קדושי ספק, אם רצה לכנוס חוזר ומקדש ודאי, ואם לא רצה לכנוס צריכה גט ממנו מספק.
2. ה"ה: ואם עמד אחר וקידשה - הרי זו מקודשת לשני מספק, וצריכה גט משניהם, או מגרש ראשון ונושא שני, אבל לגרש שני ולכנוס ראשון, לא (שמא יאמרו מחזיר גרושתו לאחר שנישאת לשני).

גנובים ימתקו" - קא משמע לן דכמה דקיימא הכי שכיחא ליה.

✓ **כנ גרסת** הרי"ף רא"ש והרמב"ם (שלא כגרסה שלנו) – שבין לקידושין בין לגירושין פסולים העדים.

לאפוקי העיטור שגורס – ל"א אלא לאפוקא אבל לעיולא לית לן בה (וכשרים).

א. העיטור: המקדש בפני פסולי דרבנן או ספק דאורייתא:

י"א – שאין לחשוש כלל, אף ששניהם מודים שנתקדשו.

1. סנהדרין(כו): אר"נ – החשוד על העריות כשר לעדות (שרק רשע דחמס פסול לעדות, דכתיב: "אל תשת עד חמס").

א"ר ששת - עני מרי (ענני אדוני) ארבעים בכתפיה (יש לו חיוב 40 מלקות) וכשר?

אמר רבא - ומודה רב נחמן לענין עדות אישה שהוא פסול.

אמר רבינא ואיתימא רב פפא - לא אמרן אלא לאפוקה (לגרושין) אבל לעיולה (לקידושין) לית לן בה.

פשיטא? מהו דתימא הא עדיפא ליה דכתיב "מים

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

כיון שאינן חשודים להעיד שקר בשביל ממון רק על שאר עבירות.

ועוד אף על איסור נשג"ז אין עדות ברורה אלא חשד ולא נפסלו רק מדרבנן, ולכן חוששים מספק לקידושין.

ת' קהלת יעקב: כהן שקידש גרושה והעדים ידעו מזה ואחד העדים היה סרסור ומסייע בדבר, ואם יש לפסול הקידושין מטעם שהעדים פסולים שעברו על "אל תשת ידך עד רשע".

תשובה: הדבר פשוט דהוי קידושין –

ומה שלא מיחו לא נפסלו בשביל זה לעדות, והלאו "אל תשת ידך עם רשע" מיירי ברשע של **חמס**, רק שעברו על "הוכח תוכיח" ולא נקראים בשביל רשעים לפוסלם לעדות.

ופת"ש – לענ"ד אין ממש בשאלה, שהרי לפי רבא (קידושי עה.) אף הכהן אינו לוקה (כל שלא בעל), וכ"ש שהעדים לא עברו על לאו ולא נפסלו.

פסולי עדות דאורייתא

באה"ט: פרטי דינים בפסולי עדות -

- המקדש את הקטנה שהכסף לאביה והעדים קרובים לאבא ולא לבת – אין חוששים לקידושין (הרב אדרי ורשד"ם).
- והוסיף הרש"ך – אף שבשעת קבלת העדות מת כבר האב אין לחשוש לקידושין.
- **כנה"ג:** אבל קידש גדולה בעדים קרובים לאב ולא לבת – מקודשת.
- אך יש להסתפק: קידש את הקטנה והעדים קרובים לבת ולא לאב, האם כיון שכסף הקידושין לאב והעדים רחוקים לאב מקודשת א"ד כיון שהם קרובים לבת אין כאן קידושין, א"ד הוי ספק?
- **מהרי הלוי:** גויים פסולים לעדות מדאורייתא לכו"ע.
- **מהריב"ל:** עדים שקיבלו שוחד להעיד שקר פסולים מהתורה.
- **ריב"ש:** עדי קידושין כשרים שאח"כ נפסלו הרי הם פסולים להעיד על הקידושין כיון שעכשיו הם פסולים.
- **הג' מעשה ניסים** – ולכם אם אחרים מעידים שהיו קידושין בפני אלו שנפסלו אח"כ – הוי קידושין.
- **מהרי"ו:** מקדש שייחד עדים פסולים, אף שנתקדשה בפני רבים – ל"א תתקיים העדות בשאר.
- **אבל מהריב"ל** – אין להתיר אישה לשוק.
- **הר"ן:** הנוטל שכר להעיד פסול מדרבנן:

והרמב"ם – הוי ספק, ואם רצה לכנוס חוזר ומקדש. כ"ד ר' אחא ורב האי.

ב. רמב"ם: וכן הדין בכל קידושי ספק אם רצה לכנוס חוזר ומקדש.

1. פסול עדות מהתורה

ח"מ: פסולי קורבה –

רמב"ם – קורבה מצד האב פסולים מהתורה, אבל קרובים מצד האם או מצד אישות פסולים רק מדרבנן.

אבל הרמב"ן – כל הנלמדים מהדרש פסולים מהתורה, אפילו מצד האם.

כ"כ הרשב"א.

כ"כ הר"י בן הרא"ש – אף קרובי אישות פסולים מהתורה.

ב"ש: ואף בשעת הרמב"ם נחלקו הפוסקים –

לפי הב"י – פסולים מדרבנן.

אבל לפי הרשב"ץ – גם לרמב"ם פסולים מהתורה, אלא שלא נכללים בתרי"ג מצוות, ולכן אם קידש בפניהם אין לחשוש.

א. פסולי עדות

ת' רע"א: עדי שהעידו שעדי הקידושין מגלחים זקנם בתער – עכ"ז אין להתיר האישה בלא גט, וטעמו –

(א). אין עדות ברורה שהתגלחו ע"י ישראל, וגלחו במקום האיסור ממש.

(ב). כיון שאיסור השחתה בתער לא נתפשט בעוונותינו, ואצל הרבה לא נחשב להם הדבר לאיסור כ"כ. וכמ"ש בחו"מ(לט/כ"ד): ראו שקשרו העדים בשבת – תולים שלא ידעו שהוא מלאכה.

פסולי עדות

ת' פני אריה: בתולה שנתקדשה בפני עדים רקים ופוחזים, ואח"כ באו עדים והעידו לפני הרב שהעדי הקידושין פסולים מהתורה שעוברים בכל יום איסורי נשג"ז (נידה, שפחה, גויה וזונה) ואוכלים טרפות, האם יש לחוש לביטול הקידושין?

תשובה: אין בעדות זו לפסול עדי הקידושין –

(א). כיון שעדות הכשרים נתקבלה רק בפני אחד (הרב), ולא נתקבלה בפני ג' מומחים אינו כלום.

(ב). כיון שלא נתקבלה בפני עדי הקידושין – לא כלום הוא.

(ג). ואין לומר שנבטל עדי הקידושין אף בלא עדות עדים הכשרים, כיון שהם חשודים לכל. דליתא –

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

והטעם שכופים אותו והוי כאומר קידשתך והיא אומרת לא קידשתני, שכופין אותו לתת גט (כמ"ש בהרמ"א מח/ו).

מיהו אם רוצה לקדש מחדש אין כופין אותו, רק כשלא רוצה לקדשה כופין אותו לתת גט.

2. עמד אחר וקידשה

ב"ש: משמע – דווקא בספק קידושין תופסים קידושי אחר, אבל בפסול דרבנן אין קידושי אחר תופסים שהרי מהתורה מקודשת.

מיהו הב"י בשם מ"כ – אפילו בפסולי דרבנן תופסים קידושי אחר.

ואפילו גם האחר קידש בפני פסולי דרבנן תופסים קידושי האחר [והקשה אבני מילואים – הרי ממ"נ א"צ גט מהשני: שאם קידושי ראשון תפסו אין קידושי שני כלום. ואם קידושי ראשון לא תפסו אף קידושי שני לא תפסו?].

אבל לגרש שני ולכנוס ראשון לא

באר הגולה: פירש ה"ה – שמא יאמרו החזיר גרושתו מהאירוסין אחר שהתארסה לשני.

ת' הרדב"ן – ודוקא שיודע עדות ולא מוכן להעיד רק בשכר (כיון שמחויב להעיד ואינו מעיד אלא בשכר נפסל).

אבל מי שאינו יודע עדות, רק שמזמינים אותו לראות עדות כדי להעיד – מותר ליטול שכר.

מהריב"ל – ואם נטל שכר יותר מכפי דרכו יתכן שנפסל מהתורה.

- כנה"ג: הבעל ארמית פסול מהתורה.
- רשד"ם: השותה סתם יינם ואוכל גבינות עכו"ם פסול מדרבנן.

חוזר ומקדש

ב"ש: אבל אינו חוזר ומברך.

כופין אותו ליתן גט

ת"מ: כן גרסת הטור – כופין אותו.

אבל הרמב"ם כתב – כופין אותה ליקח גט, והוא פשוט שהרי היא אסורה להינשא בלא גט שהרי מדאורייתא מקודשת היא. אבל לכופו אותו לתת גט לא כופין אם הוא רוצה לקדש שנית.

והב"ח מפרש – כופין אותה שלא תינשא בלא גט.

והב"ש – והכ"מ כתב: שעיקר כגרסת הטור, שכופין אותו, כי לא שייך כפיה אצלה, שהרי ממילא לא יכול להינשא בלא גט.

מב - הז

1. **הגה:** החשוד על העריות, אע"פ שאין עדים שבא על הערווה, רק שחשוד בעלמא (והטפות והרא"ש) – פסול לעדות אישה, בין לענין קידושין בין לענין גירושין (הרמב"ם).

2. המקדש לפני פסולי עדות דאורייתא מכח רשתתו, כגון לפני אנוסים או שאר רשעים:

א. י"א - שחיישין לקידושין, דלמא חזרו בתשובה (ר"י מינץ סי' י"א, וז"כ בא"ח בשם רש"י).

ב. ויש מקילין (ב"י ומהר"ם פאדוואה סי' ל"ז).

ג. מיהו אלו האנוסים שהוצרכו להמיר מכח יראה, וא"א להם למלט על נפשם, ובצנעה מקיימים המצוות - הם כשרים לעדות (ריב"ש סי' י"א).

3. י"א הא דאמרינן המקדש בפסולי עדות דרבנן חוששין לקידושין, היינו בקידושי דאורייתא, אבל בקידושי דרבנן ועדים פסולים מדרבנן (כגון שקידש קטנה שלא בפני אביה שחוששים מדרבנן) - אין חוששין לקידושין כלל (בית יוסף בשם הרשב"ץ בתשובה).

פסול.

אמר רבינא ואיתימא רב פפא - לא אמרן אלא לאפוקה (לגרושין) אבל לעיולה (לקידושין) לית לן בה.

פשיטא? מהו דתימא הא עדיפא ליה דכתיב "מים גנובים ימתקו" - קא משמע לן דכמה דקיימא הכי שכיחא ליה.

1. **סנהדרין(כו:):** אר"ן – החשוד על העריות כשר לעדות (שרק רשע דחמס פסול לעדות, דכתיב: "אל תשת עד חמס").

א"ר ששת - עני מרי (עניי אדוני) ארבעים בכתפיה (יש לו חיוב 40 מלקות) וכשר?

אמר רבא - ומודה רב נחמן לענין עדות אישה שהוא

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

ב"ש – מ"מ בסוף נדרים (צא): אמרינן ל"א "מים גנובים יומתקו". ויש ליישב בדוחק.

המקדש בפני גזלנים:

שליטי גיבורים: אפילו פסול מדאורייתא אינו פסול אלא לדבר שהוא חשוד בו, ולכן המקדש בפני גזלנים חוששים לקידושין (שהרי אינן חשודים על העריות).
והב"ש – לא משמע כן מהפוסקים (ואין לחשוש כלל).

2. כגון לפני אנשים

ח"מ: אף שתחילתן באונס סופן הוא לרצון, שהרי יכלו לברוח ולא ברחו.

וי"ל שאין כאן מחלוקת וכמו שחילק מהר"ם פדואה:

כשאין נראה בהם סמני טהרה, שאף לבסוף לא חזרו בתשובה – פסולים.

אבל אם לבסוף חזרו בתשובה אמרינן שמא הרהרו בלבם כבר בשעת עדות וכשרים הם.

כ"כ ב"ש – ול"ד למקדש על תנאי שהוא צדיק גמור אף שאינו צדיק חוששים שמא הרהר תשובה (אף שבסופו לא חזר בתשובה)! דשם יש רגלים שהרהר שהרי התנה בפירוש.

דילמא חזרו בתשובה

הג' מעשה ניסים: יש לעיין הרי האיש והאישה אין יודעים שחזרו בתשובה, א"כ הוי כמקדש בלא עדים ומה בכך שהרהרו בתשובה?

3. אבל בקידושי דרבנן

ח"מ: כגון שקידש בת קטנה שלא בפני אביה בפני עדים פסולים מדרבנן – אין כאן חשש כל שלא נתרצה הבא בפירוש (ת' הרשב"ץ).
כ"כ ב"ש.

ת' רע"א: המקדש בקידושי כסף לפני עדים הקרובים מצד האם – אין לחוש:

(א). יש פוסקים (ה,ה כ"מ) - דס"ל שקידושי כסף דרבנן, שכל הנלמד בגזרה שוה (קיחה קיחה) הוי רק דרבנן. וכ"ד הרמב"ם.

ויש הסוברים – דהוי דאורייתא רק שלא מנאם הרמב"ם בתרי"ג מצוות. כ"פ הש"ך.

(ב). קרובים מצד האם פסולים מדרבנן לדעת הרמב"ם (לאפוקי רמב"ן דס"ל שפסולים מהתורה).

להלכה:

חשוד על העריות

פרי"ת – שבא על הערוה. כ"מ מרש"י והרי"ף.

אבל התו"ס והרא"ש – חשוד בעלמא בלא עדים.

2. קידש בפני אנוסים

א. מהרי"ק – מעשה שהיה בפני רש"י שאנוס קידש בפני אנוסים, ואח"כ חזרו העדים בתשובה – קידושיו קידושין להצריכה גט, שאע"פ שחטא ישראל הוא, ועוד שמא הרהרו תשובה בליבם.
כ"כ או"ח ומהר"י מינץ.

ב. והב"י – דברים תמוהים הם (שאין לחשוש).

כ"כ מהר"ם פדואה – אין לחשוש לקידושין.

וכ"ה בת' בר ששת.

ואף לרש"י דווקא שעדים חזרו אח"כ בתשובה אז חיישין שכבר מתחילה הרהרו בתשובה, הלא"ה לא חיישין.

ג. והריב"ש כתב – אם יכלו למלט נפשם ולא עשו כן – פסולים. אבל לא יכלו למלט נפשם ושומרים המצוות בצנעה ורק שעוברים בפרהסיה – כשרים הם.

1. החשוד על העריות

ח"מ: החשוד על העריות, שמתייחד עמיהם, פסול מדרבנן.

אבל הבא על העריות ממש פסול מהתורה (כרב ששת).

מיהו לקצת פוסקים שפסקו כר"נ אף הבא על העריות כיון שיצרו תוקפו כשר לעדות ורק לעדות אישה פסול מדרבנן.

כ"כ הב"ש – ואם מחבק ומנשק לערוה בחייבי כריתות ומיתות ב"ד – פסול מהתורה.

בין לעניין קידושין או גירושין

ח"מ: משמע – דווקא לעדות קידושין או גירושין, אבל לעדו אישה שמת בעלה כשרים.

מיהו רש"י פירש - לאפוקה לומר שבעלה מת (שאינו נאמן).

בין לעניין קידושין

ב"ש: ואף שאוסר אותה על כל העולם (א"כ למה נחשוש)! עכ"ז הוא פסול משום "מים גנובים יומתקו".

ב"מ – אף שהוא יודע שהיא פנויה "מים גנובים יומתקו" שצריך לעשות מעשיו בצנעה שהרי בפני העולם מוחזקת לנשואה, וזה הוא שמתוק לו.

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשים אלא לרצון האישה ובפני שני עדים.

מדרבנן – יש לחוש להצריכה גט.

▪ אם הם קרובים מצד האב – פסולים מהתורה ואין כאן מקום לחשש כלל.

▪ ואם קרובים מצד האם פסול מדרבנן. ולכן אם היה בקידושי כסף שגם הוא דרבנן א"צ גט (כמ"ש הרמ"א).

▪ אבל למ"ד קידושי כסף דאורייתא אף שהעדים פסולים

הלכות קידושין

סימן מב: אין מקדשין אלא לרצון האשה ובפני שני עדים.

הלכות קידושין

סימן מא: אין קידושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו.

סימן מג: אין קידושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו.

ובו ב' סעיפים (יבמות: סב, קיד. קידושין: נ. גדרים: עג. כתובות: צ.)

מג - א

1. קטן שקדש או נשא - אינו כלום, דלא תיקנו רבנן נישואין לקטן. ואסור להשיאו אישה בעודו קטן.
א. הגה: מיהו אם כבר נשאה, אין צריך לגרשה, ומותרת לעמוד עד שתגדיל (מרדכי, וכן משמע באשרי).
2. ואפילו שלח סבלונות משהגדיל - אינו כלום, דלא חיישינן שמא שלח לשם קידושין.
3. אבל אם יש עדים שנתייחד עמה משהגדיל - צריכה גט, משום דמסתמא בעל לשם קידושין.
א. ואם קיימה משהגדיל - כתובתה קיימת ואין צריך לכתוב לה כתובה אחרת. ודוקא מנה ומאתים, אבל תוספת אין לה.
4. הגה: לא כתב לה כתובה כשהוא קטן, כשיגדיל אינו כותב לה רק מנה, דהא ההיא שעתא לאו בתולה היא (הגהות אלפסי).

יכול לכתוב לה כתובה, ואם לאו - הוי כזנות.

- ר"י ברזילי - האם יכול לקדש בנו (ולא להשיאו) מטעם זכין לאדם שלא בפניו אף קידם י"ב. שהרי לא מספיד כלום.

אבל הפת"ש - חלוק עליו, בימנו שעושים קידושין וחופה יחד לא הוי זכות שהרי התחייב בשאר כסות ועונה. ועוד שאחר חרם רבנו גרשום נאסר בשאר נשים, והוי חובה.

א. מרדכי: ואם נשא הקטן אישה, אף שהוא קטן מ"מ אין ביאתו ביאת זנות הואיל ונשא דרך נישואין, ומותרת לעמוד אצלו.
וכ"מ מהאשרי והתו"ס.

אבל מת' הרשב"א - משמע שבעילתו בעילת זנות ואסור להשיאו.

2. קידושין(ג.): משנה - המקדש שתי נשים בשוה פרוטה, או אישה אחת בפחות משוה פרוטה אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן אינה מקודשת שמחמת קידושין הראשונים שלח. וכן קטן שקידש. פרש"י: אינה מקודשת - ול"א יודע שאין קידושין

1. יבמות(ק"ב): לא תיקנו רבנן נישואין לקטן, שדוקא לקטנה תיקנו כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. כתב רש"י(כתובות עג): - קטן אין קידושיו כלום, דלאו בר קיחה הוא, דכתיב "כי יקח איש".

יבמות(סב): המשיא בניו סמוך לפרקם עליו הכתוב אומר "ידעת כי שלום אהליך...".

סמוך לפרקם

- רמב"ם - פירוש אחר י"ג שנים, אבל קודם אסור לשאת אישה, וכיון שאין לון נישואין בעלתו בעילת זנות. הראיות לכך: יבמות (צ): אשת קטן פטורה מחליצה וייבום. יבמות(ק"ב): קטן לא תיקנו לו חכמים נישואין. כ"פ שו"ע(א/ג) וכאן.
- רש"י ותו"ם - סמוך לפרקן חצי שנה שנה קודם י"ג, שבזמן קצר כזה אין חשש שתזנה עליו.
- הב"ח - מגיל י"ב אם אביו משיאו הוו קידושין דרבנן ומצוה להשיאו.

כ"כ כנסת יחזקאל - רק אם אביו מתפיסו נכנסים שאז

הלכות קידושין

סימן מא: אין קידושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו.

(א). שזכות הוא לקטן בקידושין אלו.
(ב). כיון שלא מחה בקידושי אביו עד אחר שגדל שמא אביו ארצוויי ארצי קמיה לאחר שגדל וקיבל.

לכן צריכה גט.

לפי טעם (א). שזכות הוא לו – אינו, שהרי –

- כשיש לה קרובות יודה ר"י שחובה הוא לו שהרי נאסר בקרובותיה.

- בימנו לפי חרם רבנו גרשום שנאסר לקחת אישה נוספת חוב הוא לו.

- במקרה דנן שהיתה אף חופה התחייב לה כתובה ואין זכות הוא לו.

ולכן אף ר"י יודה שאין כאן זכות ואינה מקודשת.

ואף לטעם (ב). שמא ארצוויי ארצי קמיה לא שייך כיון שאין זה זכות לו.

ולכן: אישה זו מותרת אף בלא גט, ובתנאי שיסכימו עמי גדולי הדור.

כ"כ בספר רביד הזהב – כל חכמי ישראל לא חששו לר"י ברזילי ולא לב"ח.

ספר רביד הזהב: קטן שנתן כסף לאישה וא"ל: הרי את מקודשת לי לכשאגדל – אין בדבריו כלום, שאין במעשי קטן כלום. כ"ד הרשב"א.
ומל"מ – מסתפק.

אבל ת' נו"ב – יש להחמיר בזה מאוד, שאם אין אתה אומר כן אתה עושה הרבה נשים בפולין תחת בעליהן שדרים כל ימיהם בלי קידושין. שהרי נפוץ מאוד שקטן מקדש אישה ולא מצינו שיחזור ויקדש כשיגדל, או שיעמוד עדי ייחוד.

אלא כיון שמתחילה נושא אותה ע"מ שיישאר עמה הוי כהתנה שיחולו לאחר שיגדל, ומהני.

שלא תיקנו נישואין לקטן

ב"ש: אבל קטנה תיקנו נישואין שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ולכן בקטנה אחר שתגדיל גדלו הקידושין מדרבנן (אף שלא בעל כשגדלה) וצריכה גט מד"ס.

משא"כ בקטן אף אחר שהגדיל לא גדלו הקידושין כלל אפילו לא מד"ס אא"כ בעל או נתייחד עמה אחר שגדל.

ואסור להשיאו בעודו קטן

ת"מ: אבל מצוה להשיאו סמוך לפקרו (כמ"ש ביבמות סב:). וסמוך לפרקו היינו המחלוקת (א. 1 בב"י).

3. יש עדים שנתייחד

ב"ש: אם דר עמה כדרך איש ואשתו

- לפי ת' מימוני – הוי כעדי ייחוד. כ"כ הריב"ש (הרא"ה).

תוספים ומשלח סבלונות לשם קידושין, אלא אמרינן מחמת קידושין ראשונים שלח.

וכן קטן שקידש – ושלח סבלונות משגדל.

3. נדרים (עג:): תניא – קטן שקידש אע"פ

ששלח סבלונות אינה מקודשת, בעל – קנה.

ר"ש בן יהודה אומר – אף שבעל לא קנה.

ב"י: והלכה כת"ק (שאם בעל לאחר שגדל קנה).

הרא"ש – ודוקא שיש עדי ייחוד.

והטעם שחוששים בביאה יותר מסבלונות משום דקי"ל אין אדם עושה בעילתו זנו, ושמא בעל לשם קידושין.

א. כתובות (צ:): משנה – קטן שהשיאו אביו, כתובתה קיימת, שע"מ כן קיימה.

פרש"י: כתובתה – שכתב לה כשהוא קטן קיימת אף לאחר שגדל.

(שם): איזה כתובה מדובר?

✓ אר"ה – ל"ש אלא מנה ומאתיים אבל תוספת לא.

ורב יהודה אומר – אף תוספת יש לה.

פרש"י: מנה ומאתיים שהם תנאי ב"ד, דאילו בשטר לא גובה דחספא בעלמא הוא (דשטר של קטן אינו כלום).

4. תו"ס: כשנשאה בתולה אף כשגדל עמה כבר

היא בעולה יש לה כתובה מאתיים, שע"מ כן קיימה שיהא עדיין כתחילת נישואין.

✓ ד"מ (הג' אלפסי) – ואם לא כתב לה מתחילה כתובה כשהיה קטן, עכשיו שהגדיל א"צ לכתוב אלא מנה, שהרי בעולה היא. כ"כ שליטי גיבורים.

1. אינו כלום

ת"מ: וא"צ גט ולא ייבום וחליצה.

והב"ח כתב – האב שקידש את בנו בן י"ב הוי קידושין מדרבנן.

ולא ידעתי מניין לו, והמחדש עליו הראיה.

אינו כלום

ת' נו"ב: קטן לפני י"ב שנים שקידש בחופה וקידושין בתולה, אבל לא נתייחד עמה כלל לחשוש לפוסקים שבעלה קודם י"ג הוי בעילת זנות, ואח"כ נולדו קטנות בניהם וכבר הגדיל הקטן והבתולה טוענת שאינה חפצה בו. האם צריכה גט לחוש לר"י ברזילי דס"ל קטן שקידשו אביו אף קודם י"ב צריכה גט?

תשובה: טעו של ר"י ברזילי –

הלכות קידושין

סימן מא: אין קידושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו.

או לא (וכה"ג לא אמרינן ס"ס), מ"מ אפשר להתחיל הס"ס שמא לא היה גדול ואז הוי ס"ס שפיר.

- ויש מקום להתיר אף שלא מצד ס"ס, שהרי אין לה חזקת אשת איש, שהרי היה קטן כשנשאה ובכה"ג עד אחד (האישה) נאמן, מ"מ יש לאסור משום קול שהיא אשת איש, ואף שלא חוששים לקול במקום שאין לה תקנה (שהרי היבם קטן).

מ"מ לא מלאני ליבי להתיר.

א . אם קיימה משהגדיל

ת"מ: כלומר שנתייחד עמה משהגדיל, דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

4 . לא כתב כתובה כשהוא קטן

וח"מ: דין זה צ"ע!

מהרמב"ם מוכח - שאף שלא כתב לא כתובה מעיקרא יש לה מאתיים וזו מתנאי ב"ד, מדלא חילק בין כתב לה קודם או לא. וכ"מ מהטור.

כ"כ באה"ט.

אבל הב"ש - העיקר כהרמ"א. וכ"מ מהתוס'.

- ולפי הריב"ש (כל הגאונים) - לא הוי כעדי ייחוד.

דמסתמא בעל

ת' נו"ב: קטן שהשיאו אביו פחות מי"ב שנים ונפטר הבן אחר שנתיים, ולערך שנה קודם מותו (כבן י"ג שנים) עזב אם אשתו והלך לאביו, ויש ספק אם היה בן י"ג כשנסע מאשתו (ולא בעל אחר שגדל):

יש כאן ס"ס: שמא לא היה בן י"ג ולא הוי אשת איש, ואת"ל היה בן י"ג שמא לא בעל. וכן אומרת האישה שלא נבעלה.

אף למ"ד ל"א ס"ס כשיש חזקת איש, שאני הכא שבשעת הנישואין היה קטן ולא הוי חזקת אשת איש. האם הזקוקה ליבום?

תשובה:

- אף שספק שלא נבעלה יש כנגדו חזקה שכל ככנוסה בחזקת בעולה. מ"מ כל זה תוך ל' לנישואין, אבל אח"כ אין חזקה שבעל. וכאן מיירי בשעה שהגיע לי"ג ואין חזקה שבעל.

- אף ששני הספקות עניין אחד הם שמא נתקדשה בביאה

מג - ב

1 . המקדש את הקטנה היתומה, או קטנה שיצתה מרשות אביה,

אימתי ממאנת וכל דיניה יתבאר בסימן קנ"ה.

2 . הגה: ועיין לקמן סימן קס"ט מי נאמן על קטן וקטנה אם נתגדלו.

3 . ת' הכ"א"ע: ספק אם הם גדולים או קטנים - הוי ספק קידושין.

4 . נ"ל: יכולין בית דין לפסוק להשיא את הקטנה, כמו שיש רשות לאמה ולאחיה, ויכולין להתנות שאם תמאן תאבד כל אשר לה (שכל שהוא לתקנת וטובתה יש להם רשות בנכסיה).

א . אבל אין להם רשות להשיא את הקטן.

5 . ועיין לקמן ריש סימן קנ"ה.

הלכות קידושין

סימן מא: אין קידושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו.

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

ובו י"ב סעיפים (יבמות: מז, נד, עב, פא, פג. קידושין: סו, סח. גיטין: מג.)

מד - א

1. הכל הוה הראשון: חרש וחרשת אינם בני קידושין מן התורה, בין נשאו כיוצא בהן בין חרש שנשא פקחת בין חרשת שנישאת לפקח. א. אבל חכמים תקנו להם נישואין.
2. לפיכך אם בא פקח וקידש אשת חרש, הפיקחת - הרי זו מקודשת לשני קידושין גמורים, ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש.

יבמות (קיב): ואינה יכולה החרשת למאן (כמו קטנה) שאם תוכל למאן לא ישאו אותה, שהרי לעולם יש חשש שתמאן, משא"כ בקטנה שזמן המיאון מוגבל.

1. אינם... מהתורה

נו"ב: יש להסתפק אם לברך ברכת אירוסין לחרש, שהרי מדינא החתן צריך לברך אלא שתיקנו שיברך אחר כדי לא לבייש מי שלא יודע לברך. ואף אם נאמר שאחר יברך להוציא את הכלה, אם גם היא חרשת ודאי אין לברך. ונטע שורק - מ"מ ברכת החופה מברכים, לפי שהם ברכות השבח.

שלטי גיבורים: אילם השומע ואינו מדבר קידושיו מהתורה ויקדש ברמיזה כמו חרש.

2. מותרת לבעלה החרש

ב"ש: ואף שאם היה החרש הראשון מגרשה ונישאת לחרש או לפיקח שוב אסורה לחזור לבעלה הראשון! שאני הכא שלא גירש ולא חיישינן שיאמרו מחזיר גרושתו, שאף אם היה מגרש אינו איסור דאורייתא להחזירה.

וקידש אשת חרש

ב"ש: ואם בא פיקח או חרש ונשא אשת חרשת (שבא עליה) אסורה שוב לבעלה הראשון (כשם שאסורה לבעלה כך אסורה לבעול).

1. רמב"ם: חרש שנא פיקחת או פיקח שנשא חרשת אין הקידושין גמורים מהתורה, אלא מד"ס.

א. יבמות (קיב): משנה - חרש שנשא פיקחת ופיקח שנשא חרשת - אם רצה להוציא יוציא ואם רצה לקיים יקיים, כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה. גמ: מ"ש חרש וחרשת שתיקנו להם חכמים נישואין ומ"ש שוטה שלא תיקנו? (עין שם. משמע שתיקנו חכמים נישואין לחרש וחרשת).

2. רמב"ם: לפיכך אם בא פקח וקידש אשת חרש, הפיקחת - הרי זו מקודשת לשני קידושין גמורים, ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש.

ה"ה - מקודשת לשני, פשוט הוא שכל הקידושין מד"ס וקידושי תרה חלין בה.

ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש

והראב"ד - אוסר לבעלה החרש שמא יאמרו גירש זה ונשא זה, ונמצא מחזיר גרושתו מן הנישואין.

וה"ה - לא חיישינן שיאמרו רק כשיש לראשון קידושין מהתורה, אבל בחרש שאין לו קידושין וגירושין אין לחוש שיטעו, שאפילו יאמרו שגרש ואח"כ החזירה אינו עובר באיסור תורה. ואין לנו להוסיף על גזרת חכמים.

סיכום: גרש פיקח האם מותרת לחרש?

רמב"ם וה"ה - מותרת, ולא חיישינן שיאמרו מחזיר גרושתו.

ראב"ד - אסורה, דחיישינן.

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

חרשת אשת פיקח שזינתה, מה דינה?

- **שו"ע(קעח/ג):** קטנה שהשיאה אביה וזינתה לרצונה: רמב"ם – אסורה, אך ר"פ – מורת אא"כ בעלה כהן, לפי שפיתוי קטנה הוי כאונס.
- **פת"ש:** ת' רע"א(מל"מ) – וחרשת דינה כקטנה שפיתויה הוא אונס. ולכן קטנה שזינתה מורת לבעלה ישראל. אומנם ת' נו"ב – יש להסתפק בזה.

ובספר בית הלל – כיון דליכא איסור תורה לא קנסינן אותה.

ב"מ – בית הלל לא מיירי שנשא אותה פיקח שהרי נישאת בדעת ואין כאן קנס, אלא מיירי באשת איש שהלך בעלה למדינת הים ואמר לה שמת והלכה ונישאת בטעות, ואח"כ בא בעלה (שלא קנסינן בחרשת).

אומנם נעלם מעניהם דברי הרמב"ם – שנאסרה על שניהם וצריכה גט משניהם.

אשת חרש

בי"מ(מל"מ): אשת חרש שזינתה מותרת לבעלה, שדומה ליבמה לשוק שזינתה שמותרת ליבם, אבל אם נישאת לאחר אסורה ליבם.

מד - ב
1. שוטה ושוטית אין להם קידושין לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, לא שנא עם כיוצא בהם לא שנא עם פקחים.

2. **הגה** – **יו"ד:** ודוקא שוטה גמור, אבל אם דעתו צלולה, אע"פ שהיא דלה וקלושה הרבה, וכן עתים שוטה ועתים צלול, ולא ידענו העת שהוא עומד בדעתו - חוששין לקידושין.

2. אבל אם דעתו צלולה... חוששין

- ח"מ:** ור"ן כתב – שבדעתו צלולה מקודשת ודאי, ורק בעיתים שוטה עתים צלול חוששין לקידושיו. כ"כ הב"ש.
- ח"מ:** ואם דעתו משובשת שאינו משיג שום דבר על בוריו ה"ז בחזקת שוטה ואין קידושיו גמורים (שחוששין לקידושיו). כ"כ הב"ש.

1. יבמות(ק"ב): מ"ש חרש וחרשת שתיקנו לה

חכמים נישואין, ומ"ש שוטה ושוטה שלא תיקנו? חרש וחרשת דקיימא תקנתא דרבנן, תיקנו להו רבנן נישואין, שוטה ושוטה דלא קיימא תקנתא דרבנן, דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, לא תיקנו רבנן נישואין. **פרש"י:** חרש וחרשת – קיימא תקנת חכמים שדרכן להיות שלום בניהם, משא"כ בשוטה אפילו לפיקחת אין שלום בניהם.

מד - ג
כאמ"פ: שיכור שקדש - קדושיו קידושין אפילו נשתכר הרבה. ואם הגיע לשכרותו של לוט - אין קדושיו קידושין. ומתיישבין בדבר זה.

מתיישבין בדבר

ח"מ: כלומר חוקרים הרבה בדבר אם היה שיכור ממש כלוט, שפעמים נראה כן ואינו כן אחר החקירה. כ"כ הב"ש.

מד - ד

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

1. סריס שקידש, בין סריס חמה (שהוא סריס מלידה) בין סריס אדם

(שנעשה סריס ע"י אדם).

א. וכן איילונית שנתקדשה, הוי קידושין ב. ויש אומרים שאיילונית ודאית אינה מקודשת.

ב. איילונית ודאית – אינה מקודשת

ח"מ: ומיירי שלא הכיר בה ולכן הוי קידושי טעות. ואף שבשאר מומים שכנסה סתם צריכה גט! שאני איילונית שהוא מום גדול ואין אדם מוחל (כ"כ הרא"ש). אבל בספק איילונית צריכה גט מספק.

מיהו נמ"י(ר"ת) – אף בודאי איילונית צריכה גט מדרבנן.

איילונית ודאי

ט"ז: סמני איילונית כמו שכתב הטור –

(א). אין לה דדים.

(ב). קולה עבה כקול האיש.

(ג). אין לה בשר גבוה ועגול כמין כף למעלה מאותו מקום.

(ד). תשמיש קשה לה.

בכמה סימנים תקרא איילונית

הטור – באחד מהסימנים כבר נקראת איילונית.

רמב"ם – כל הסימנים.

1. רמב"ם: סריס שקידש, בין סריס חמה בין סריס

אדם הוי קידושין.

ה"ה – ואף שסריס אדם אינו ראוי לבוא בקהל מ"מ קידושיו קידושין. שקי"ל קידושין תוספים בחייבי לאו-ים.

דין איילונית

א. רמב"ם – וכן איילונית שנתקדשה הוו קידושין צריכה גט.

ב. והתו"ס (יבמות עב. ד"ה או) – ספק איילונית (שאין לה סמנים מובהקים) מקודשת מספק, אבל איילונית ודאית – אינה מקודשת.

1. סריס אדם

ב"ש: היינו פצוע דכא שהוא בלאו, וקי"ל קידושין תוספים בחייבי לאו-ים.

א. וכן איילונית... הוו קידושין

פת"ש(ת' נו"ב): ודוקא איילונית גדולה מקודשת ודאי כיון שלא חקר, סבר וקיבל, אבל קידש קטנה שא"א לברר ואח"כ נמצאת איילונית הוי מקח טעות.

1. כאמ"פ: טומטום ואנדרוגינוס שקידשו, או שקידשם איש,

קידושיהו ספק וצריכין גט מספק. א. (י"א דאנדרוגינוס ודאי זכר).

מד - ה

1. להלכה: כרבי יוסי –

✓ הרי"ף – הלכה כרבי יוסי בברייתא (פג.) שהוא ברייה בפני עצמה ולכן קידושי ספק. כ"פ הרמב"ם.

א. אבל התו"ס – פסקו כרבי יוסי במשנה (פא.) שדינו כזכר ודאי וכפירוש רש"י. כ"פ הרא"ש.

1. צריכה גט מספק

ח"מ: הראב"ד הקשה – למה צריכה גט הרי ממילא אינם ראויים להינשא, שהרי הם ספק זכר?

1. יבמות(עב.): טומטום שקידש או נתקדש

קידושיו ספק.

יבמות(פג.): משנה – רבי יוסי אומר אנדרוגינוס ברייה בפ"ע ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה (לפיכך קידושיו ספק). כ"פ הרי"ף.

אבל שם(פא.): משנה – רבי יוסי אומר

אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה תרומה (משמע שקידושיו ודאי, שדינו כזר ודאי)?

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

והבא על אנדרוגינוס דרך זכרותו חייב כמו הבא על הזכר, ואף לרמב"ם שהוא ברייה בפני עצמה ריבתה התורה "את זכר" אף אנדרוגינוס.

א. ודאי זכר

ב"ש: ואין להקשות על מ"ש הטור (כ"ב) אם אנדרוגינוס מתייחד עם השנים אינו לוקה, ואם זכר ודאי הוא למה אינו לוקה? וי"ל דשאני ייחוד דליכא איסור ודאי.

ואם יקרע הטומטום וימצא נקבה צריכה גט ודאי ולא מספק.

ב"ש: אם קדשו אחרים יש חשש שהם זכרים ולכן צריכים גט.

ואם הם נתקדש האנדרוגינוס צריך גט שמא יבוא עליו אחר דרך נקבותו שלא יהא חייב משום ספק אשת איש.

מד - ו

1. כמ"ס: המקדש אחת מכל העריות - לא עשה כלום, שאין קידושין ונכסין בהן.

2. חוץ מהנדה, שהמקדש נדה מקודשת קידושין גמורים, א. ואין ראוי לעשות כן.

מקור הרמב"ם:

1. קידושין(סו): ילפינן כולהו עריות מהדדי,

דכתיב "על אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו", ובאחות אישה כתוב "לא תקח" כלומר שאין בה קידושין. ולכן בכל העריות לא תופסים קידושין.

2. שב(סח): "ותהי נידתה עליו" אפילו בשעת נידה תהיה בהווייתה.

א. ה"ה - ס"ל לרמב"ם שאין ראוי לעשות כן כיון שאינה ראויה לביאה ולא לחופה, וי"א טעמו שמא ידע בבשרה.

1 א. ואין ראוי לעשות כן

ט"ז: ומה שאנו לא נזהרים כיון שכבר הוכן כל צורך הסעודה ואין להפסיד בשביל זה.

מד - ז

1. כמ"ס מקידושין(סו): המקדש אחת מהשניות או מאיסורי לאוין

או מאיסורי עשה - הרי זו מקודשת קידושין גמורים (אף שאסור לו לכנוס מוציא בגט).

2. חוץ מיבמה שנתקדשה לזר - שאינה מקודשת אלא מספק.

ת' נו"ב: השואל רצה לחלק בכסף ושטר מקודשת אבל בביאה כיון שעבר איסור אינה מקודשת. דקי"ל כרבא (תמורה ד:): כל שאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני.

וזה טעות, שהרי ישנם הרבה דוגמאות שאף שעשה איסור מהני המעשה:

כגון: המקדש ביום כיפורים בביאה לא תהיה מקודשת? אן הבעול בתולה בשבת (למ"ד אסור משום חובל) האם לא תהיה מקודשת? השוחט ביום כיפור שחיתתו כשרה.

2. יבמות(נד): א"ר - מניין שאין קידושין

תופסים ביבמה? שנאמר: "לא תהיה אשת המת החוצה" לא תהיה בה הויה (קידושין).

ושמואל אמר - צריכה גט מספק.

רמב"ם: פסק כשמואל.

1. מאיסורי לאוי-ם מקודשת

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

2. חוץ מיבמה

רמב"ם ויבם שקידש צרת יבמה (פ' שמת אחיו והיו לו ב' נשים ונתייבמה אחת, צרתה אסורה לשאר אחים) מקודשת שאיסורו בלאו הבא מכלל עשה ("יבמה יבוא עליה" ולא על צרתה).

חוץ מיבמה

ב"ש: צרת ערווה (כגון שיש לו שתי נשים, ואחת מהן בת אחיו ומת, האח לא יכול לבים ביתו שהיא ערווה לו. אישה השנייה נקראת צרת ערווה) הוא מחייבי כרת שאין קידושין תופסין בה.

ועוד הגמרא מצאה חילוקים בין אביי לרבא, למה לא הביאה חילוק זה?

וטעם הדבר כמ"ש הש"ך – ל"א "דאי עביד לא מהני" אלא במעשה שא"א לעשותו בהיתר כלל. אבל כאן הרי אפשר לקדש בהיתר (ע"י כסף ושטר) אף שקידש בביאה מהני.

[ועוד לפמ"ש רעק"א – ל"א "דאי עביד לא מהני" רק כאשר בביטול המעשה תבוטל העבירה, אבל כאן אף שהקידושין יהיו בטלים לא תבוטל העבירה].

ולפנ: בקידושי ביאה אף שיש עבירה מקודשת. כ"פ שער המלך.

מד - ח

מד - ח **המקדש עכו"ם או שפחה - אינו כלום, שאינו בני**
ס ועבד שקידשו ישראלית - אינו כלום.

ג"מ(מ.סת.): מנלן דלא תפסי קידושין? דאמר קרא: "שבו פה לכם פה עם החמור" עם הדומה לחמור".

קידושין(סו): משנה – כל מי שאין לה (קידושין) עליו ולא על אחרים הוולד כמותה, ואיזהו? ולד השפחה ונוכרית (פירוש שקידושין לא תוספים בשפחה ונוכרית).

מד - ט

1. ישראל מומר שקידש - קדושיו קידושין גמורים, וצריכה ממנו

2. **הכ"ן:** ואפילו זרעו שהוליד משהמיר, אם קידש אותו זרע ישראלית - קדושיו קידושין.

ודוקא שהולידו מישראלית, אפילו מומרת, אבל אם הולידו מן העכו"ם - דינו כעכו"ם, אפילו היה המוליד ישראל שאינו מומר.

א. **מכ"כ:** (אבל ישראלית מומרת שיש לה זרע עם העכו"ם, שקידש - קדושיו קידושין).

בית הלל: ה"ה גר שחזר לסורו קידושיו קידושין.

שו"ת הרמ"א: ה"ה למקדש משומדת תוספים קידושין.

באה"ט(הרא"ם): האנוסים בפרקני"א אין חוששין שאמן גויה, לפי שנזהרים מלהתחתן בגויים.

קידושין גמורים

ת' נו"ב: נער אחד שהיה בחזקת יהודי דיבר על לב אלמנה וקידשה, ואחר כמה שבועות לקח את כספה וברח, ועתה נודע שהוא משומד כמה שנים. מה דין האישה, האם תישאר עגונה כל ימי חייה?

תשובה: אין היתר לאישה זו –

1. **יבמות(מז): תניא** – טבל ועלה הרי הוא

כישראל. למאי?

נ"מ אם חזר בו והלך ונשתמד דינו כישראל ואם קידש בת ישראל קידושיו קידושין.

קידושיו קידושין

• **בעה"ט** – קידושין גמורים. כ"פ הרמב"ם.

• **בעה"ט(י"א)** – מחלל שבת בפרהסיה ועובד ע"ז אין קידושיו קידושין. ולא נהירא.

1. שקידש

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

ת"מ: והוי קידושין גמורים, ואף אם נאמר שהיא פרוצה וחוששים לבניה שאינם מבעלה, מ"מ הוולד ממנה ישראל הוא ודינו כמשומד. כ"כ הב"ש

אותו זרע ישראלית

באה"ט: כתב הרא"ם – אפילו זרע זרעו עד עולם דינו כיהודי.

מי שנשתמד לרצון

מהר"י בן חביב: דווקא שנשתמד מאונסו אבל נשתעבד מרצון מטבעו הרע – זרעו דינו כגוי ואין קידושיו קידושין. כ"כ הרשד"ם.

אבל הרא"ם – חולק, אף במזיד זרעו יהודי.

בנה"ג: אף לרא"ם ה"ד בניו, אבל בניו דינם כגויים.

(א). כשבא לפנינו התנהג כיהודי, חיישין שמא הרהר תשובה ותפסו הקידושין.

(ב). ואפילו היה בא לפנינו משומד הרי פסק המחבר שקידושיו קידושין.

(ג). ול"א דהוי קידושי טעות, וע"ד שהוא משומד לא התקדשה, דזה אינו –

שאפילו באיש שקידש בחייבי לאו-ים ולא הכיר בה – מקודשת, כ"ש אישה דבכל דהו ניחא ליה.

ועוד שיש היתר לאיסורו שיכול לחזור בתשובה לכן ל"א דהוי קידושי טעות.

גמורים

ומהר"י מינץ: הוי קידושי דרבנן.

2. ואפילו זרעו

מד - י

הצ"ח: **כותי שקידש - צריכה ממנו גט.** (ב"י: ואע"פ שעשאו כגויים גמורים, ה"ד שלא לסמוך עליהם באיסור והיתר, אבל לא לענין להפקיע קידושיהן. כ"כ ח"מ).

מד - יא

מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש ישראלית - הרי זו ספק מקודשת.

ב"ש: ולא דמי לאומר לאישה "תתקדשי לחציי" שמקודשת! דשם יכול לקדש לכולו, משאכ"כ.

גיטין (מג.): חציו עבד וחציו בן חורין שקידש אישה מהו? ולא איפשטא.

רמב"ם – הוי ספק מקודשת.

מד - יב

1. המקדש מי שחציה שפחה וחציה בת חורין - צריכה גט. **תן לה גט, נשתחררה, ואחר כך קידשה אחר - מקודשת לשניהם, וצריכה גט משניהם, א. או מגרש ראשון ונושא שני. ואם מתו אחיו של אחד, חולץ, ואחיו של שני או חולץ או מייבם.**

להלכה:

הרא"ש: הלכה כרבה בר ר"ה שמקודשת. כ"פ הר"ן וכ"ד הרמב"ם.

2. (שם): איתמר – חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה

1. גיטין (מג.): דרש רבה בר ר"ה – אע"פ שאמרו

המקדש חצי אישה – אינה מקודשת. חצי שפחה וחצי בת חורין – מקודשת (חציה). מ"ט? הכא (חצי אישה) שייר בקניינו, הכא (בחצי שפחה) לא שייר בקניינו.

וכן אמר רב חיסדא. רב ששת אמר – אינה מקודשת.

הלכות קידושין

סימן מד: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

לשמעון:

רב יוסף בר חמא בשם ר"נ – פקעי קידושי ראשון.

רבי זירא בשם ר"נ – גמרי קידושי ראשון.

פרש"י: פקעי קידושי ראשון – אפילו למ"ד מקודשת בא השחרור והפקיעה ומקודשת לשני, שהרי נשתנה גופה והוי כקטן שנולד.

גמרי קידושי ראשון – ע"י השחרור גמרו.

להלכה:

✓הרא"ש: מספקא צריכה גט משניהם, ואם רצו אחד מגרש ואחד נושא. (כ"כ ב"י בשם הרמב"ם).

ואם מתו, אח של אחד מהם חולץ ואח של שני או חולץ או מיבם.

ב"י: אבל ליבם תחילה לא, שמא פוגע ביבמה לשוק (שמא קידושי שני תפסו וצריכה חליצה משני).

א. בד"ה: מ"ש הרא"ש אחד מגרש ואחד נושא, דווקא ראשון מגרש ושני נושא, אבל לא יגרש שני וישא ראשון שמא יאמרו מחזיר גרושתו.

אבל ת"מ – לפי הרא"ש יכול אף שני לגרש ולישא ראשון, ולא חיישינן שיאמרו הראשון מחזיר גרושתו, שהכל יודעים שקידושי ראשון אינם גמורים.

ועוד אף אם גירש ראשון ונשא שני, וגרשה שני יכולה לחזור לראשון, שלא היתה אשת איש גמורה אצל הראשון.

ואם בא עליה אחר השחרור?

ה"ה – מסתמא מקדש אותה בביאה.

הר"ן – כיון שלנו יש ספק אם גמרו קידושין או פקעו, כ"ש שלמקדש לא ברור שפקעו ולא בועל לשם קידושין.

והב"י – אף ביאה לשם קידושין אינה צריכה, כיון שקידושי ראשון תפסו מהתורה אינה צריכה קידושין אחרים.

1. צריכה גט

ת"מ: ולא נתבאר אם צריכה גט מספק או הוי קידושי ודאי.

ואם בא אחר וקידשה אינה מקודשת לשני, ממ"נ (אם קידושי ראשון לא תפסו גם קידושי שני לא תפסו, ואם קידושי ראשון תפסו של שני לא תפסו).

והב"ש – קידושין תוספים בה ואינן קידושי גמורים לעניין שהבא עליה חייב מיתה אלא רק אשם. כ"ד הרא"ש והר"ן. וכן יש לפרש דברי הרמב"ם.

2. ואח"כ קידשה אחר

ת"מ: ה"ה לא קידשה אחר הוי ספק אם גמרו קידושי ראשון או פקעו והוי פנויה.

הלכות קידושין

סימן מז: קדושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין.

הלכות קידושין

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

ובו ג' סעיפים (קידושין: נ).

מה - א1

1. מקום שנהגו לשלוח סבלונות לארוסה אחר שתתארס, ובאו עדים שראו סבלונות הובלו לה - חוששין שמא נתקדשה וצריכה גט מספק.
2. אע"פ שרוב אנשי העיר אין משלחין סבלונות אלא קודם הקידושין, א. (אעפ"י שלא שלח הסבלונות בעדים) (טור וכ"כ הר"ן).
- ב. ומקום שנהגו כולם לשלוח סבלונות בתחילה, ואחר כך מקדשים, ג. (אעפ"י שלפעמים שולחין דרך מקרה אחר קדושין, הואיל ואין מקפידים בכך) (שם בהר"ן) וראו סבלונות - אין חוששין לה.
3. ורש"י פירש - שחשש הסבלונות הוא שמא הם עצמם ניתנו לקידושין. א. הגה - ולכן אפילו יש עדים שלא קידשה כבר, חיישינן שמא הסבלונות לשם קידושין.
4. ויש לחוש לשני הפירושים להחמיר (טור).

קידושין א"כ דיבר עמה תחילה, מ"מ מדי ספק לא יצא.

• וזהתו"ס - לכן נראה שחוששין שכיון ששלח סבלונות כבר קידשה קודם (שהרי תחילה מקודשת ורק אח"כ שולחים סבלונות).
כ"כ הרא"ש (ר"ח) - חיישינן שכבר קידשה בפני עדים והלכו למדינת הים.
כ"ד הר"ן - וטעמו, שבמקום שרגילים תחילה לקדש יש חשש שגם זה קידש כבר קודם.

הגרסה:

גרסת רש"י - כדלעיל, ל"צ דרובא מקדשי והדר מסבלי, ומיעוטא מסבלי והדר מקדשי (ולא נחוש למיעוט להקל אף שיש לה חזקת פנויה - הר"ן).
הר"ן: לפי גרסה זו מקום שהרוב מסבלי ואח"כ מקדשים - אין לחשוש.

✓ אבל הר"ן (הגאונים) - גורסים, ל"צ דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוטא מקדשי והדר מסבלי. מד"ת לא ניחוש למיעוט, קמ"ל שחוששים למיעוט. כ"ד הר"ח.

ב. ולפ"ז: לעולם חוששים, אא"כ כולם מסבלי

1. קידושין(נ): איתמר - ר"ה אומר: חוששין לסבלונות. וכן אמר רבא.
ואסיקנא: אמר רב הונא - מקום שמקדשים ואח"כ מסבליים (פירוש שולחים סבלונות) - חיישינן.
מקום שמסבליים ואח"כ מקדשים - לא חיישינן.
שמקדשים ואח"כ מסבליים פשיטא שחיישינן? ל"צ דרובא שמקדשים ואח"כ מסבליים ומיעוטא שמסבליים ואח"כ מקדשים. מד"ת ניחוש למיעוטא שלא מקדשים, קמ"ל דחיישינן.

2. חיישינן לסבלונות.

- רש"י - מי ששידך אישה תחילה ואח"כ שלח סבלונות בעדים, חוששים שמא קידושין הם, ואם נתקדשה לאחר צריכה גט מראשון 3.
- התוס': רש"י חושש שהסבלונות עצמם הם הקידושין שמקדשה עכשיו, ולכן הצריך שידך תחילה.
והקשה הר"מ: מ' שידך מאי מהני, הרי צריך שידבר מעניין לעניין באותו עניין (שאל"כ אינה מקודשת כשקיבלה בשתיקה).
והרא"ש כתב - אף שמסתמא שלא פירש לא הוי

הלכות קידושין

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

מקדשה תחילה, אבל כשנשבעו אין חשש שתחזור בה ויפסיד המתנות ששלח.

אבל אם עשו רק קניין שישאו זא"ז עדיין חיישינן (תה"ד).

ז. אם שלח המתנות בשבת:

לרש"י – אין חשש, לפי שאין מקדשים בשבת. לתו"ס – יש חשש.

2. אע"פ שרוב אנשי העיר

ב"ש: והטעם שחוששים למיעוט -

כתב הרא"ש: משום חומרת אשת איש, וכמו בדין מי שטבע המים שאין להם סוף אף שרובם מתים עכ"ז חוששים למיעוט שלא מתים משום חומרת אשת איש.

והר"ן – כתב טעמו, שרוב שהוא ע"פ מנהג לא נקרא רוב כי עשוי להשתנות.

א. אע"פ שלא שלח בעדים

ח"מ: משמע שלא היו עדים ששלח רק שניהם מודים, א"כ לא נאמנים שלא קידשה הרי הפה שאסור הוא הפה שהתיר?

וצ"ל דהוי מיגו במקום עדים, דאנן סהדי כיון ששלח סבלנות ודאי קדשה.

אע"פ שלא שלח בעדים

ח"מ: היינו לפירוש התו"ס חוששים שכבר קידשה קודם (אבל לפרש"י שהחשש שמקדש בסבלונות, צריך עדים).

ובב"ש – לפי תה"ד כשאין עדים במקום שמסבלים ואח"כ מקדשים נאמנים במיגו, משא"כ במקום שמקדשים ואח"כ מסבלים אין נאמנים במיגו.

כ"פ הט"ז – בשם ח' מהרי"ט.

ואם שניהם מודים שהיו מתנות ולא היו עדים אלא שהוא אומר שקדשה בהם והיא אומרת שלא קדשה – היא נאמנת, דהוי כאומר: קידשתך והיא אומרת לא קידשתני שנאמנת (מח/א).

4. ויש לחוש לשני הפירושים להחמיר

ב"ש: יש לחוש בכל הנ"מ שבין שני הפירושים (כדלעיל).

ואף במיעוט מקדשים ואח"כ מסבלים אף לפרש"י.

כ"כ רי"ו(הרמ"ה), ת' מהרשד"ם ונמ"י.

מיהו בריב"ש – משמע, שלפרש"י לא מחמירים אא"כ הרוב מקדשים ואח"כ מסבלים. כ"כ הב"ח.

וטעמם: כיון שהחשש קידושין בסבלונות חששה רחוקה היא שהרי לא דיבר עמה תחילה – אין להחמיר במיעוט

ואח"כ מקדשים. וטעמו שחוששים למיעוט כאן כיון שאין הרוב כאן קבוע, שרוב זה הוא מנהג שהוא משתנה.

הטור: כיון שחוששים לשיטת התו"ס והר"ח שחשש שמא כבר קידש קודם, אפילו שלח הסבלונות בלא עדים חוששים (ואף שלרש"י אין חשש).

3. שיטת רש"י לעיל.

א. הטור: ולפי רש"י – אף שיש עדים שלא קדשה אחר שידוכין עדיין יש חשש שקידשה בסבלונות אלו (ולהתו"ס אין חשש).

4. הטור: ויש להחמיר כשני הפירושים.

1. סבלנות

ב"ש: נ"מ בין שיטת רש"י לשיטת התו"ס והר"ח:

(א.) שלח מתנות לא ע"י עדים:

לרש"י – אין חשש.

לתו"ס – חוששים שמא קידש קודם בפני עדים והלכו להם למדינת הים.

ת' הרמ"א: ואם אמר שקידש אותה בסבלונות שוב אין חשש שקידשה קודם

ואם שלח ע"י עד אחד ואין חשש שקידש קודם אין לחשוש כלל אף לא לשיטת רש"י, כי לא מחמירים ב' חומרות: אחד לשיטת רש"י שמא עכשיו מקדש, והשני חומרת סמ"ג שקידושין תוספים בעד אחד.

(ב.) סבלנות שאולים:

לרש"י – לא חיישינן שקידש בסבלונות כיון שהם שאולים.

ולתו"ס – חיישינן שקידש כבר קודם.

(ג.) שלח מתנות לקטנה אחר שמת אביה:

לרש"י – אין חשש, ודי המיאון.

ולתו"ס – יש חשש שאביה כבר קידשה.

(ד.) ואם האישה שלחה לו מתנות (מהרי"ט):

לרש"י – אין חשש.

לתו"ס – יש חשש (שלפני ששולחים מתנות, אף מהאישה, מקדשים תחילה).

(ה.) אבי החתן שלח מתנות (ריב"ש):

לרש"י – אין חשש.

לתו"ס – יש חשש.

(ו.) נשבעו שישאו זא"ז ואח"כ שלח מתנות – יש לסמוך שמסתמא סומך על השבועה ואינו מקדש אותה.

הג' מעשה ניסים – שהטעם שחוששים לסבלונות לפי שהחתן חושש שמא הכלה תחזור בה ויפסיד המתנות ולכן

הלכות קידושין

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

(א). א"צ עדים בסבלונות.
(ב). חוששים למיעוט שמא נתקדשה כבר.
וחומרת רש"י – אף שיש עדים שלא קדשה חושש שמקדשה עכשיו.

שמקדשים ואח"כ מסבלים.
מיהו יש להחמיר כהרמ"ה.
להחמיר
ת"מ: ר"ח מחמיר כשני הפירושים, היינו -

מה - אג

1. הגה - הר"ן: וכל זה ששולח סתם, אבל אם פירש בהדיא ששולח לה
לשם סבלונות, ליכא למיחש לפירש"י.
א. מהרי"ק: וכל שכן אם אמר ששולח לשם דורון בעלמא, אפילו אמר שהחתן שלח לכלה.
2. רמב"ם: וכל זה מיירי בדשידוך תחלה, אבל בלא שידוכין - ליכא למיחש, לכולי עלמא.
3. הר"ן ומהרי"ק: וכל היכא דחיישינן, אפילו אמרו שניהם שלא כיוונו לשם קידושין, תה"ד:
ונשבעו על זה - אינם נאמנים.
4. מהרי"ק: י"א דכל סבלונות ששלח מיד אחר השידוכין יום או יומים - אין לחוש להם כלל.
א. ואפילו שלח לה אח"כ, ג"כ, דמאחר ששלח לה תחלה אנו רואים דמסבל ואח"כ מקדש, ואין
חוששין לסבלונותיו (מהרי"ק).

1. ששלח סבלונות

ת"מ: ואם אמר "משום אהבה וחיבה" חוששים לקידושין.

א. אפילו אמר שהחתן שלח

ת"מ: לפי שלשון "חתן וכלה" אינו מורה על קידושין, שגם למשודך קוראים חתן. כ"כ הב"ש.

2. בשידוך תחילה

ב"ש: כ"כ הרשב"א והר"ן לפירוש הת"ס שאין לחשוש לקידושין, שאל"כ כל מי שיתן מתנה לאישה פנויה בפני עדים נחשוש לקידושין.

מיהו לפי גרסת הת"ס שלנו משמע - שאף שלא שידך חיישינן (ורק לשיטת רש"י מצריך שידוך).
כן דייקו ת' מהריב"ל ומהרשד"ם.

4. כל סבלונות ששלח (ת' מהרי"ק)

ב"ש: כתב מהרי"ק טעמו - שאם היה מקדשה אחר השידוכין (לפי הת"ס) היה קול לדבר, ודוקא שנתיישן הדבר יש לחשוש שקידש ונשכח הדבר, אבל יום יומיים לא נשכח הדבר.
אבל לשיטת רש"י - עדיין יש לחשוש שמא מקדשה עכשיו במתנות אלו.

בן הקשה הח"מ - שלרש"י עדיין יש חשש!

א. אפילו שלח אח"כ

ת"מ: דין זה לא ממהרי"ק, שהרי לאחר זמן חושש. אלא דין זה מהרשב"א.

ולהלכה: יש להחמיר מהרי"ק שלאחר זמן יש חשש.

כ"כ הב"ש - דין זה מהרשב"א וטעמו כיון שמה ששלח אחר שידוכין ליכא למיחש, משמע שזה מסבל בלא קידושין, מש"ה אף ששלח לאחר זמן אין חשש.

מה - אג

1. מהרי"ק: וכל חששא דסבלונות אינו אלא להצריכה גט לכתחילה, אבל אם כבר נשאת - לא תצא, ואזלינן בספיקא להקל.
2. מהרי"ק: י"א דאם לא שלח לה הסבלונות בעדים - אין חוששין לפירוש רש"י, שהסבלונות הן עצמן לקידושין, ואפילו למאן דאמר המקדש בעד אחד חוששין לקידושין - בסבלונות ליכא למיחש.
ב. תה"ד: ויש מחמירין אם שלח בעדים, אע"ג דלא היו עדים בנתינה לאישה.

הלכות קידושין

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

- 3. אהר"ק:** ו"א דכל זה מיירי דהכלה קבלה הסבלונות בעצמה, אבל במקום שדרך הכלות שאין מקבלין הסבלונות, רק אחר מקבל להן - אין חוששין להם.
- 4. וי"א** שאין לחלק בין שלח לה הסבלונות או אם החתן נותן לה בעצמו - וכן עיקר (הרשב"א).
- א. ת' מה"ר שכנא מלפאין:** ודלא כיש מי שהחמיר לומר דבמקום שהחתן בעצמו נותן לה חוששין בכל ענין (מחצית השקל - פירוש אפילו במקום שכולם מסבלים ואח"כ מקדשים).

1. אלא להצריכה גט (מהרי"ק)

ח"מ: מהלשון משמע - שלא כגרסת רש"י דמיירי ברוב מקדשי ואח"כ מסבלי. אם נישאת לא תצא. אבל המעיין בת' מהרי"ק יראה שזה אינו, שהרי הוציא דין זה מהת"ס שמדמים דין זה למיעוט נמלטים ממים שאין להם סוף, שאם נישאת אשתו לא תצא. אבל כאן שרוב מקדשים ואח"כ מסבלים (אפילו נאמר מחצה על מחצה) אפילו נישאת תצא ולא אזלינן בספקו להקל.

כ"כ הב"ש - דוקא כשמיעוט מקדשים ואח"כ מסבלים יש להקל שאם נישאת לא תצא, אבל ברוב מקדשים ואח"כ מסבלים אף שנישאת תצא.

מיהו י"ל כיון שכל זה אינו אלא חששה בעלמא (לרש"י, כ"כ תה"ד אף לתו"ס) - לעולם לא תצא.

2. לא שלח... בעדים

ח"מ: כלומר לא שלח ולא נתן השליח סבלונות בעדים. גם דין זה דווקא כשמיעוט מקדשים ואח"כ מסבלים, אבל במקום שרובם מקדשים ואח"כ מסבלים - חוששים לסבלונות אף בעד אחד.

א. בסבלונות ליכא למיחש

ב"ש: ה"ד לשיטת רש"י כיון שיש שני חומרות (חומרת רש"י וחומרת סמ"ג שחושש למקדש בפני עד אחד) אין לחשוש לסבלונות בעד אחד. אבל לשיטת תו"ס (כשיש לחשוש שקידשה קודם) יש להחמיר אם שלחם אפילו ע"י עד אחד. וה"ד שמודים לעד ששלח סבלונות (רק שאומרים שלא קידש).

ואין להקשות למה לא יהיו נאמנים שלא קידש במיגו שהיו מכחישים העד! דקי"ל אין אומרים מיגו שיכלו להכחיש העד.

ב. אף שלא היו עדים הנתינה

ח"מ: טעמו - דלא בעינן עדים בשעת חלות הקידושין שהרי בקידושי ביאה סגי בעדי ייחוד אף שלא ראו הביאה, כיון שמתוך הייחוד באים בדאי לביאה. ה"ה לסבלונות אמרינן בודאי עשו שליחותם. כ"כ הב"ש.

ותה"ד(ר"י והר"א ממיץ) - אף א"צ עדים בשילוח הסבלונות במקום שהמנהג פשוט לשלוח סבלונות אחר קידושין ושלח סבלונות, כיון דאנן סהדי דשלח לשם קידושין.

וסבלונות עדיף מקידושין ממש, שבקידושין בלא עדים אינו כלום משום דליכא למימר "אנן סהדי" אבל בסבלונות אנן סהדי שודאי שלח לשם קידושין. כ"כ הב"ש - שהב"ח מחמיר בזה.

3. שדרך הכלות שאין מקבלין (ת' מהרי"ק)

והח"מ: חולק - בת' מהרי"ק הביא זה רק לסניף לדבריו הראשונים ולא להלכה בפ"ע.

גם תה"ד(או"ז) - אף שקיבלה אישה אחרת יש לחוש שמא עשתה אותה שליח לקבל קידושיה.

ואף שקיבלה קטנה אחרת שאינה יכולה להעשות שליח יש לחשוש לשיטת הר"ח והתו"ס שמא כבר נתקדשה קודם, ולא קיבלה בעצמה הסבלונות מחמת בושה. כ"כ הב"ש.

4. שהחתן עצמו נותן (מה"ר שכנא)

ב"ש: מהר"ש מחמיר רק כשהחתן אומר שלשם קידושין נתן, ובזה יש להחמיר.

ומה שהרמ"א מקל (שלא סובר כמהר"ש) אף שבסעיף ב' ס"ל שאם החתן אומר לשם קידושין חוששים! מיירי שיש עוד צד להקל (במקום שפעמים מקדשים ואח"כ מסבלים) לאפוקי המר"ש שמחמיר אף שיש עוד צד להקל.

כד"ה הח"מ - כשהחתן אומר לשם קידושין יש לחשוש.

הלכות קידושין

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

- 1. מהרי"ק:** י"א דבמקום דהיה לנו למיחש שעשה איסור אם היה כוונתו לקדש בשליחות הסבלונות, כגון ששלח בשבת, **ג"י פ"ט ה"ט"א**: או שיש חרם בעיר שלא לקדש כי אם בעשרה - אין חוששין לסבלונות שמא הם קדושין.
- 2. ריב"ע:** לא שלח לה החתן בעצמו, רק אבי החתן שלח - לא חיישין לפרש"י שמא הסבלונות עצמן הם קידושין, אפילו אמר השליח: 'החתן שלח לה'.
- 3. פסקי מהרא"י:** וכל זה מיירי דידיעין בודאי בשליחות הסבלונות, אבל בקלא דסבלונות - לא חיישין לכולי האי.

- 1. שעשה איסור... אין חוששים**
ח"מ: כלומר לדעת רש"י אין חוששים, אבל לדעת התו"ס ור"ח חוששים שכבר קידשה קודם שבת. וכשיש חרם בעיר אף לר"ח אין לחשוש שאם קידשה בעשרה יש קול. כ"כ הב"ש.
איסור
ב"ש: ה"ה אם אח"כ נשא אישה אחרת אין לחשוש שקידש את הראשונה לפי שיש חרם רבנו גרשום (שלא לשאת שתי נשים). כ"כ שארית יוסף.
- 2. אבי החתן שלח... לא חיישין**
ח"מ: אם אבי החתן שלח ע"י שליח סבלונות בפני החתן ושתק החתן (דהוי כאילו הרצה לפני האב כדלעיל לה/ב) חיישין במקום שרוב מקדשים תחילה, ואפשר שאף במקום שמיעוט מקדשים חיישין כמו ר"ח.
- 3. קלא... לא חיישין**
ח"מ: כלומר ודי לנו לחוש לקול של קידושין גמורים או ודאי שליחת סבלנות, אבל לקול של סבלנות לא חיישין לצרף שתי חששות (שמא שלח סבלנות ושמא הוי קידושין).

מה - ב

- 1. האידנא, נהגו בכל מלכות ארץ ישראל ומצרים ותוגרמא שלא לחוש לסבלונות, זולתי בקוסטנטינה שחוששין להם.**
- 2. הגה - ריב"ע:** היה מנהג בעיר, ונתבטל - הולכין אחר עכשיו.
- 3. תר"ן:** לא היה מנהג בעיר, כגון שהיה עיר חדשה - נידון כמחצה על מחצה.
- 4. תה"ד:** וי"א דיש להחמיר אפילו במקום דכו"ע מסבלי והדר מקדשי, אם לא שיש עוד צד היתר אצל זה.
- 5. ונ"ל דאם החתן אמר שלא שלח רק לסבלונות בעלמא - לכו"ע ליכא למיחש בכה"ג.** וכן מעשים בכל יום, לפעמים חוזרים בשידוכים, והסבלונות חוזרים, ולא נהגו להצריכה גט הואיל והוא במקומות בזמן הזה דכו"ע מסבלי והדר מקדשי, והחתן אינו אומר ששלח לשם קידושין.

- 1. האידנא נהגו**
ח"מ: טעמו לפי שכולם מסבלים ואח"כ מקדשים והוא מנהג קבוע.
- 3. עיר חדשה**
ח"מ: ומיירי שערים שמסביב חלוקים במנהגייהם, ולכן עיר חדשה זו נידונה כמחצה על מחצה. אבל עיר חדשה בא"י שאין חוששים גם זו לא צריכה לחשוש.
- 4. דיש להחמיר (תה"ד)**

הלכות קידושין

סימן מה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

צד היתר אצל זה

ב"ש: משמע כשאין רק חשש של רש"י או תו"ס יש להקל, שאין לחשוש לתרי חומרות (חומרת רש"י/תו"ס, חומרה שכולם מסבלים תחילה).

ת"מ: וטעמו לפי שמהר"ם מרוטנבורג כתב – מי יכניס עצמו לידע מנהג המקומות, דאולי יש מיעוט שמקדשים תחילה.

ב"ש – ומהר"ם מלובלין חולק על זה, אפילו שאמר החתן שקידש אין משגיחים בו כיון שכולם מסכלים ואח"כ מקדשים וכן המנהג. כ"כ ת' מ"ב.

מה - ג

1. חוששין לכתובה: שאם כתב לה כתובה, אף על פי שלא הגיעה לידה, אם דרך מקצת אנשי העיר שמקדשין ואח"כ כותבים כתובה - חוששין שמא נתקדשה, אע"פ שאין שם סופר מצוי, ואין אומרים שמא הסופר נזדמן לו וכתב. א. ואם דרך כל אנשי העיר שכותבין הכתובה קודם הקידושין - אין חוששין לקידושין.

אף למיעוטא (ולכן הצריך כאן "כל אנשי העיר"), וא"כ לרש"י שלא חייש למיעוטא א"צ "כל אנשי העיר". והשו"ע פסק כלשון הרמב"ם אלא שהשמיט מילת "כל".

1. חוששין לכתובה

ב"ש: אף דלא שידך.

גם רש"י לא הזכיר כאן דאיירי בשידך.

א. כתובה קודם קידושין

ב"ש: ואף ששלח לה גם סבלנות לא חיישין במקום שכולם מסבלים תחילה.

וכ"ה לפי הרמב"ן שפירש סוגיה זו בשלח לה סבלנות אף בנמצא כתובה לא חיישין שכולם מסבלים תחילה.

1. קידושין(נ): בעא רב אחא בר ר"ה מרבא –

הוחזק שטר כתובה בשוק מהו?

ואסיקנא: אמר רב אשי – במקום שמקדשים ואח"כ כותבים כתובה חיישין, ובמקום שכותבים כתובה ואח"כ מקדשים לא חיישין.

מקדשים ואח"כ כותבים מזוזה שחיישין – פשיטא?

ל"צ אף דלא שכיח ספרא, מד"ת סופר הזדמן וכתב, קמ"ל.

פרש"י: הוחזק שטר כתובה בשוק – שראו הכתובה.

מהו – אם נתקדשה לאחר.

סופר הזדמן – וקדם לכתוב קודם קידושין.

א. כ"כ הרמב"ם: ואם דרך כל אנשי העיר שכותבין

הכתובה קודם הקידושין - אין חוששין לקידושין.

ב"י – הרמב"ם לשיטתו שגורס כמו הרי"ף שחוששים

הלכות קידושין

סימן מ"ה: שחוששין לסבלונות ולכתובה.

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

ובו ח' סעיפים (גיטין: פה, פט.).

מו - א

1. פנויה שיצא עליה קול שנתקדשה היום לפלוני בעיר זו - חוששין לה והרי היא ספק מקודשת, אע"פ שאין שם ראייה ברורה.
2. וכל קול שלא הוחזק בב"ד - אין חוששין לו. וכיצד הוא הקול שהוחזק זו בו שהיא מקודשת:
 - א. כגון שבאו ב' עדים והעידו שראו הנרות דולקות, ומטות מוצעות, ובני אדם נכנסים ויוצאים, ונשים שמחות לה ואומרות: 'נתקדשה פלונית היום'.
 - ב. אבל אם שמעו אותן אומרות: 'פלונית נתקדשה היום' - אין חוששין לה, שמא נזדמנו לקדש ולא נתקדשה.
 - ג. הגה - וכן אם אמרו נתקדשה, סתם, ולא אמרו: לפלוני, או שאמרו: ותקדשה בעיר אחרת - לא מקרי קול (טור).

1. שנתקדשה היום

ח"מ: וצריך ד' דברים שיצא הקול:

(א). 'נתקדשה' בלשון עבר ולא 'תתקדש' בלשון עתיד.

(ב). 'היום' ולא 'אתמול'.

(ג). 'לפלוני' ולא סתם.

(ד). 'בעיר זו' ולא בעיר אחרת.

ובסיפא (2). הזכיר רק את (א). והרמ"א הוסיף ג,ד.

ומה שלא הזכיר (ב). לפי שהוא פשוט כיון שנרות דולקות ודאי נתקדשה היום.

והב"ש - לא שהנשים צריכות לומר 'לפלוני היום כאן' (ב,ג,ד) אלא הקול שיוצא כן הוא, רק שהנשים אומרות 'שנתקדשה' (א).

כ"כ הב"ח וח"מ.

מיהו הטור כתב - שצריך לומר 'נתקדשה פלונית לפלוני' (א,ג), אלא א"צ לומר 'כאן' (ג) שפשוט הוא שנתקדשה במקום הנרות.

כ"כ ריב"ש וכן גרסת הרמב"ם.

2. א. שבאו שנים והעידו

ב"ש: וצריכים שנים אלו להיות כשרים. וא"צ שיבואו באותו היום אלא אפילו יבואו לאחר כמה זמן ויעידו

1. גיטין(פה): משנה - יצא שמה בעיר

שמקודשת - ה"ז מקודשת, ובלבד שלא שם אמתלא.

רמב"ם: מקודשת - היינו ספק מקודשת. כ"כ הטור.

2. גמ(פט): א"ר אשי - כל קלא דלא איתחזק

בב"ד לאו קלא הוא.

שם(פט): יצא שמה בעיר

א. אמר עולא: לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שיהיו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית מתקדשת היום מתקדשת.

ב. ודילמא לא אקדשה? אימא פלונית נתקדשה היום.

אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב - לא

ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים.

[כ"פ המחבר בסעיף ב'].

ג. שם(פט): לא אמרו שנתקדשה לפלוני אלא

סתם נתקדשה - אין חוששים. אמרו נתקדשה בעיר אחרת - לא חוששים.

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

ח"מ: למ"ש לא קאי על הנשים היוצאות ממקום שהנרות דולקות, אלא מוציאי הקול שאמרו 'נתקדשה פלונית' סתם אין זה קול ברור. וכן שלא יצא הקול בעיר. וכ"ד הב"ח.
הב"ש – לפי הטור והריב"ש: אף בנשים שאמרו 'נתקדשה' סתם לא מהני (אבל אין צריכות לומר 'כאן').

שהנשים אמרו 'נתקדשה היום' – מהני (הב"ח).
לכאורה לא משמע כן מהרשב"א (שס"ל שאחר זמן טוב צריך חקירה אחר העדים כמו בס"ב). ויש לישב.
והבאה"ט – אין סתירה, שהרשב"א מיירי שלא ראו נרות דולקות ולכן לאחר זמן לא מהני, אבל אם ראו נרות דולקות אף עדות שלאחר זמן מהני.

נשים שמחות עמה

ב"ש(פרישה): אבל אם האנשים שמחים עמו שקידש לא הוי קול. כ"כ הט"ז.

ג. נתקדשה סתם... לא מקרי קול

מו - ב

1. וכן אם באו שנים ואמרו: ראינו כמו שמחת אירוסין, ושמענו וזכו, ושמענו מפלוני ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני והלכו להם העדים למדינה אחרת או מתו - הרי זה קול שמחזיק אותה מקודשת.

א. הגה - וי"א דלא הוי קול אלא כששמעו תרי מתרי, אבל חד מתרי, לא (טור בשם הרא"ש והר"ן והמ"מ בשם הרשב"א).

**2. ואין חוששין לקול, אלא כשהוחזק בבית דין, שבית דין חקרו בדבר ושמעו שיש ממשות בקול, כמו שנתבאר, אבל כל זמן שלא הוחזק בבית דין - לא, א. אם לא במקום שיש חזקה טובה שנתקדשה, אז לא בעינן הוחזק בבית דין (מהרי"ק שורש פ"ו).
ב. ויש לבית דין לחזור ולדקדק אחר הקול, כדי לברר אם יש בו ממשות (ב"י בשם התשב"ץ ובשם הרשב"א).**

כגון: ראובן שמע משמעון ולוי שמע מיהודה ובאו ראובן ולוי והעידו ששמעו משמעון ויהודה והלכו למדינת הים, אף שאין כאן שנים ששמעו משנים – מהני.
כ"ד הרשב"א – שנים משנים (כהרא"ש) או שנים שכ"א שמע מחברו (כהר"ן).

והרמב"ם כתב: וכן אם באו שנים ואמרו - ראינו כמו שמחת אירוסין, ושמענו הברה, ושמענו מפלוני ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני והלכו להם העדים למדינה אחרת או מתו - הרי זה קול שמחזיק אותה מקודשת.
והר"ן: משמע מדברי הרמב"ם כמה נקודות –
- א"צ לומר 'נתקדשה היום' ולא 'נתקדשה מפלוני', כיון שהקול מפרט.
- שנים מעידים ששמעו מאחד ששמע משנים שהלכו גם מהני. וזה איני יכול ליישבו.
כ"ד הרשב"א שצריך שנים משנים.

2. שם(פט:): א"ר אשי – כל קלא דלא איתחזק בב"ד לאו קלא הוא.

1. שם(פט:): יצא שמה בעיר שמקודשת

אמר עולא: ... אלא כדי שיהיו נרות דולקות ומטות מוצעות.... כ"פ המחבר ס"א.

אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב - לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים.

הרא"ש: שני הדעות לא חולקות, דשני עניינים הם ושניהם חשובים קול או זה או זה.

ועוד שקול של נרות דולקות שייך רק לקידושין ולא לגיטין וקול ששמעו מפלוני שייך אף לגיטין.

כ"ד הר"ף הרמב"ם והר"ן – שדעות אלו לא חולקות.
כ"ד הרשב"א – שבזמנו בעינן עדות של נרות (כעולא) ולאחר זמן בדיקת קול מפי עדים.

א. הרא"ש: שמע פלוני מפלוני – דווקא שנים משנים, כגון ראובן ושמעון שמעו מלוי ויהודה, אבל אחד משנים או שנים מאחד לא.

והר"ן – אף שהיו שנים וכל אחד שמע מחברו מהני,

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

ב"ש: כ"כ הרמב"ם.

אבל הטור(הרמ"ה) – חולק, דס"ל דווקא כשהם אומרים שהשנים עדיין בחיים (שהלכו למדינת הים) לפי שאז מפחדים שמא יחזרו ויכחישו אותם. אבל אם אומרים שהעדים מתו – לא הוי קול.

וכנה"ג – אפשר שאין כאן מחלוקת –

הרמב"ם מיירי שאמרו שנים ששמעו מאחד שנתקדשה בפני שני עדים, אף שעדים האחרונים מתו עדיין הוא חושש שמא יבוא האחד שתלה בו ויכחישו אותו, ולכן הוי קול.

אבל הטור(הרמ"ה) – דמיירי ששנים שמעו משנים שנתקדשה, אם שנים אחרונים מתו אין להם לחשוש ולכן לא הוי קול.

מיהו קשה: בשו"ע חו"מ(ע) כתב הטור בשם הרמ"ה – אף שאמר פרעתי בפני שנים ומתו נאמן? ויש ליישב.

א . תרי מתרי

ח"מ: אף שאין כאן שנים ששמעו משנים, כגון ראובן שמע משמעון, ולוי שמע מיהודה – מהני (כמ"ש הר"ן). כ"כ הב"ש.

2. אבל כ"ז שלא הוחזק

ב"ש: אף שאמרו שיש עדים במקום קרוב אין מונעים אותה להינשא (כיון שלא הוחזק הקול בב"ד).

ב . ויש לב"ד לחזור ולדקדק

ח"מ: ה"ד כל זמן שלא נישאת (כמ"ש הר"ן).

ה"ה(רש"י): כל שלא בדקו ב"ד אחריו אם הוא קול גמור, כמו שמעידים פלוני מפולני או נרות דולקות – לא הוחזק, ולכן אם באו אותם עדים ובטלוהו – מבטל.

א . מהרי"ק: דווקא כשאין אלא קול בעלמא צריך חקירת ב"ד ובלא חקירה מותרת להינשא (שאל"כ לא הנחת בת אברהם שמתרת להינשא). אבל כשיש חזקה טובה א"צ להתחזק בב"ד.

1. באו שנים ואמרו

ב"ש: היינו שיש הברה בעיר שפלוגית נתקדשה לפלוני, ובחקירת ב"ד צריך שיבואו שנים ששמעו מפלוני. אבל כשאין קול הברה והמולה לא הוי קול (ב"ח בשם מהר"ל מפרג).

ח"מ: בלא שמחת אירוסין לא הוי קול אף שהעידו ששמעו מפלוני... ולא משמע כן משאר פסוקים. כ"כ הב"ש.

ששמע מפלוני שנתקדשה

ח"מ: ספק אם צריך שיצא קול שנתקדשה בעיר זאת א"ד כיון שהקול גומר בשנים שהלכו למדינת הים, וכשם ששם אצ"ל היום ה"ה כאן שאצ"ל לפלוני בעיר זאת. **אבל באה"ט** – פשוט שצ"ל 'נתקדשה היום לפלוני' כיון שאין רגליים לדבר (לאפוקי ח"מ וב"ש).

או מתו (העדים)

מו - ג

1. במה דברים אמורים, שלא היה שם אמתלאה. אבל אם היה

שם אמתלאה, ושמעו האמתלאה כששמעו שנתקדשה - לא הוחזקה מקודשת.

א . כיצד היא האמתלאה: פלונית נתקדשה על תנאי או קדושי ספק, כגון שאומרים שזרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה.

ב . או אם יש להסתפק אם יש בקידושין שוה פרוטה, או שהיה קטן - לא הוחזקה.

ג . אלא שואלים אותה וסומכים על דבריה, הואיל ואין שם ראיה ברורה ולא קול חזק.

באיצפא תתחילא:

אמר אביי – אף למ"ד שאין מבטלים קול, כאן מבטלים, שאומרים עיינו חכמים בקידושין וגילו שלא היה בה שווה פרוטה.

אותה שיצא עליה קול שנתקדשה לאחד מבני פלוני. **אמר רבא** – מבטלים הקול, שאומרים עיינו חכמים בקידושין ומסתבר שהיה קטן.

1. שם משנה: ובלבד שלא יהא שם אמתלאה.

א . איזוהי אמתלאה? גירש/קידש על תנאי, או זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה.

פרש"י: על תנאי – זהו שובר של קידושין שמא לא נתקיים התנאי.

ב . שם(פ"ט): ההיא דנפק עלה קלא שנתקדשה

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

אם יצא קול ואמתלאה יחד (שלא חיישינן) ואחר זמן התברר שהאמתלאה שקר – עכ"ז לא חוששין לקידושין.

ב. להסתפק אם יש בקידושין שווה פרוטה

ח"מ: אפילו לא נתברר שלא היה שווה פרוטה או שהיה קטן, תלינן לקולא.

וה"ד אם יצא הקול שקידש בחפץ קל שיתכן שאינו שווה פרוטה או שקידש אחד מבני פלוני ויש שם קטן.

אבל יצא קול שזרק לה קידושין סתם לא מיקרי אמתלאה, דאמרינן מסתמא קרוב לה היה עד שיצא אמתלאה אח"כ. כ"כ הב"ש.

פרש"י: איצפא דתוחלא – גרעיני תמרים שלא נתבשלו כל צורכן ונשאר קצת הפרי על הגרעין, יאמרו אנשים שהנישואין לא תפסו כיון שלא היה בהם שווה פרוטה.

ג. **רמב"ם:** אם לא הוחזק הקול, שואלים אותה וסומכים על דבריה הואיל ואין ראייה ברורה ולא קול חזק.

1. אמתלאה

באה"ט(מ"ב): ולא בעינן אמתלאה חשובה, אלא באמתלאה כל דהו מבטלת הקידושין.

מו - 14

1. יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני, ולאחר ימים אמרו: אמונתא, אט נו אים הדברים לב"ד שהוא כן - סומכין על האמתלאה ולא הוחזקה מקודשת.

ואם לאו, הואיל ולא נשמעה האמתלאה בעת שנשמעו הקידושין - אין חוששין לאמתלאה.

2. **הגה:** נתברר אחר כך ששקר היה הקול, כגון שבאו העדים שתלו בהן הקידושין ושנתקדשה בפניהם, ואומרים: לא היו דברים מעולם - מבטלין קלא (טור בשם הרמ"ה).
א. וי"א שבזמן הזה - אין מבטלין קלא (ב"י ושכן דעת הרמב"ם ושכן משמע מהרי"ף וכ"כ הר"ן פרק המגרש).

מייירי מיד או לאחר זמן).

• **הרמב"ן ע"פ שחטת הרי"ף** - רב זביד חולק

ולא מתיר אמתלאה לאחר זמן.

מ"מ אם היה בשעת הקול מקום ופתח לאמתלאה, כגון שאמרו בשעת הקול "זרק לה קידושין" חוששים לאמתלאה אח"כ שיאמרו לא קרוב לה היה ומבטלין הקול, ואם לא יצא אמתלאה לעולם לא תינשא לאחר ואם נישאת לא תצא.

• **✓ הרמב"ם** - יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני,

ולאחר ימים אמרו: אמתלאה, אם נראים הדברים לב"ד שהוא כן - סומכין על האמתלאה ולא הוחזקה מקודשת.

ה"ה: וזהו ע"פ שיטת הרי"ף שרב זביד חולק על רבה בר"ה.

2. **שם(פט.):** אבעיא אביי לרב יוסף - במטלין

קלא או לא?

ואסיקנא אתרוותא נינהו (שתלוי הדבר במקום).

בסורא - מבטלין הקול. **בנהרדעא** - לא מבטלין הקול.

פרש"י: מבטלין קלא - כגון שחזרו אותם שהלכו

1. **גיטין(פח):** משנה - ובלבד שלא יהא שם אמתלאה.

גמ(פט.): אמתלאה שאמרו (שמבטל הקול) -

רבה בר"ה אמר - אף מכאן ועד י' ימים.

✓ רב זביד אמר - במקום אמתלאה חוששין לאמתלאה.

פרש"י: כל שאמר דבר (קול) מקוים ולא גמרו הדבר אלא הוציא שובר עם הקול, כגון נתקדשה פלונית בספק - הוי אמתלאה, אבל אמרו דבר מקוים תו לא מהני אח"כ אמתלאה.

להלכה:

• **הרי"ף והרא"ש:** הלכה כרב זביד (שמיד עם הקול חוששים לאמתלאה).

הר"ן: משמע ש"ל לרי"ף שרב זביד חולק על רבה בר"ה ולא מתיר אמתלאה לאחר זמן.

• **אבל הר"ן(על פי רש"י)** - אין כאן מחלוקת, "שמקום אמתלאה" שאמר רב זביד אומר אפילו אין ממש אמתלאה אלא מקום ופתח שיוכלו לומר אמתלאה חוששים שמא אמתלאה יש לדבר והקול בטל (אבל לא

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

ב"ש – אף אם בשעה שיצא קול אמרו שזרק לה ואח"כ אמרו היה תנאי ולא נתקיים – לא מבטלים הקול, כיון שבשעה שיצא הקול לא אמרו שהיה תנאי.

2. להד"מ

ב"ש: דווקא שבאו אותם שהלכו למדינת הים (שאמרו בשמם שראו הקידושין), אבל באו עדים שהוציאו קול – לא מהני.

הב"ח – מדייק מהרא"ש שמהני אף כשבאו עדי הקול. **ובספר המקנה** – ולא נהירא שיטת הב"ח, דקי"ל כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד (ועדי הקול כבר אמרו ולא יכולים לחזור ולסתור דבריהם).

א . וי"א (הר"ן)

ח"מ: כלומר אף שבזמן הגמרא היו מקומות שהיו מבטלים הקול, בימנו חוששים שמא אנו ממקומות שלא היו מבטלים הקול.

אבל הרמ"מ – כיון שהחשש לקול הוא מדרבנן הלך אחר המיקל. כ"פ הרא"ש.

כ"כ באה"ט – מהריב"ל, משפטי שמואל, ומהר"ם די בטון – פסקו להקל.

ואילו הרשד"ם – נטה להחמיר. וכנ"ד הרש"ל.

אין מבטלים קלא

הגרע"א: ואם הוחזק הקול ואח"כ נתברר שהעדים פסולים – לכו"ע אין חוששים.

כ"כ הר"ם אלשקר.

אבל הר"י אדרבי – כתב להצריכה לגט.

למדינת הים ואמרו להד"מ, האם משתקים הקול שהנשים אומרות. **כ"כ התוס' והרא"ש**.

להלכה:

✓ הרא"ש: הר"מ פסק שמבטלים הקול כמנהג סורא שהוא מקומו של רב דקי"ל כרב באיסורים. **ועוד** שבשל סופרים הלך להקל. **ועוד** שבירושלמי משמע שרבי יוחנן ס"ל שמבטלין קול.

הרמ"ה: אבל אם לא נתברר שהיה שקר אלא יצא הקול בלא אמתלאה ואח"כ נתברר מעיקרא שהיה תנאי בקידושין ולא נתקיים התנאי – לא מבטלים הקול, כיון שאמתלאה לא יצא עם הקול.

א . אבל הר"ן – ונראה עכשיו בסתם מקומות לא מבטלים הקול (אף שנתברר שהקול היה שקר). לפיכך לא כתבה הרי"ף והרמב"ם.

ור"ח פירש הסוגיה בעניין אחר: "אתרווחא ניהו" שבסורא מיקרי ואמרי (שבקל מוציאים קול) ולכן מבטלים. ובנהרדעא לא מיקרי אמרי (שלא מוציאים קול בקלות) לכן לא מבטלים, ואין כאן מחלוקת.]

1. אם נראים מדבריהם

ח"מ: כגון שבתחילה יצא הקול שקדשה בזריקה ואח"כ יצא אמתלאה שהיה קרוב לו, אם נראה לב"ד לסמוך על אמתלאה זו – לא הוחזקה מקודשת.

אבל אם יצא קול סתם, ואח"כ אמרו שזרק לה והיה קרוב לו – אין לסמוך על אמתלאה זו (ה"ה).

מו - 2ד

1. הגה: שלח לה סבלונות, והוא בדרך שאין חוששין לסבלונות ששלח לה,

משמע בתשובת הרא"ש כלל ל"ה).

2. וכל מקום שאין צריכין להחמיר - אין להחמיר בקול כלל, כדי שלא יתן יד לרשעים שיוציאו קולות על בנות ישראל לעגנן או להוציא מהן ממון (ב"ש הרשב"א).

ואם לא יצא קול גמור רק שפלוני שלח סבלנות לפלונית וסברו העולם שהם קידושין – הרי נתבאר שאין חוששים לקול ששלח לה סבלנות, כמ"ש הרמ"א (א).

ודוחק לתרץ שיצא הקול, והאמתלאה יצא לאחר זמן ששלח לה סבלנות.

1. אין חוששין לקול

ח"מ: דברי הרמ"א סתומים –

אם מיירי שיצא קול גמור שפלונית נתקדשה והוחזק בב"ד – ודאי חוששין לקול אף שקורין לסבלונות קידושין.

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

שבגלל הסבלונות יצא קול, כמו הדין שיצא קול שקידש בחפץ קל (איצפא).

והמעין בת' הרא"ש יראה שאין משם ראייה, דשם מיירי שיצא קול שהיא ארוסה וכתב שדרך העולם לקרוא למשודכת ארוסה.

והב"ש – אף שיצא קול שנתקדשה – אינו כלום דהוי קול ושוברו עמו, כיון שידוע ששלח לה סבלנות תלינן

מו - ה

1. ראמ"ט: יצא עליה קול שהיא מקודשת לפלוני, ובא אחר וקדשה

בפנינו, בודקין על קדושי ראשון שהם בקול:

אם באו עדים ברורים בראיה ברורה שהיא מקודשת לראשון - אין קדושי שני כלום.

2. **ואם לאו - מגרש ראשון שקדושיו בקול, ונושא שני שקדושיו ודאי.**

א. **ואם גירש השני - לא יכנוס ראשון, שמא יאמרו: החזיר גרושתו מן האירוסין אחר שנתארסה לאחר.**

ב. **ואם כנסה שני קודם שגירש ראשון - הרי זו אסורה עליו עולמית, אף לאחר שגירש ראשון.**

ג. (ועיין לעיל סי' ל' סעיף ד').

טור: מגרשה ראשון – דלא מבטלים קול הראשון ולכן צריכה גט מהראשון.

פרש"י: ונושא שני – אם ירצה.

מחזיר גרושתו – שיאמרו גרשה ראשון ונושא שני, ועכשיו גרשה שני וחוזר ראשון ומחזיר גרושתו.

הרי"ף: הלכה כר"ה שדוקא מגרשה ראשון ונושא שני ולא הפוך. כ"פ הרא"ש והרמב"ם.

ב. **הטור:** אם כנסה השני קודם גירושי ראשון אסור לשני עולמית, שהרי היא החזיקה אשת איש מהראשון (ע"פ הקול).

ג. **שו"ע (לא/ד):** (בקידושי ספק) - ואם קדשה אחר קידושין גמורים, יגרש ראשון ונושא שני, אבל לא יגרש שני וישא ראשון (שלא יאמרו מחזיר גרושתו).
הגה: ודוקא שלא בא עליה השני קודם גירושין, אבל בא עליה הרי נאסרה לראשון (מרדכי), וכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל (ועיין מו/ה).
וי"א שאם ילדה משני ולא גירש ראשון - הוולד כשר.

1. וקדשה בפנינו

ח"מ: ואם האחר קידשה בפני הראשון היא נאמנת (ואינה צריכה גט מראשון), דא"ר המנונא: אישה שאמרה לבעלה גרשתני – נאמנת, חזקה אינה מעיזה בפני בעלה (הר"ן).

1. **גיטין (פ"ט):** שלחו מבי רב לשמואל: ילמדנו

רבנו – יצא עליה קול מראשון, ובא שני וקדשה קידושי דאורייתא, מהו?

שלח להו: תצא והעמידו הדבר על בריו והודיעני.

מא העמידו דבר על בריו? שאם יתגלה שקידושי ראשון טובים אינה צריכה גט משני.

ופליגא דרב הונא, דאמר רב הונא: אשת איש שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר – מקודשת, מדרב המנונא דאמר רב המנונא האישה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין אישה מעיזה פניה בפני בעלה.
ואידך: כי אתמר דרב המנונא בפניו שלא בפניו מעיזה ומעיזה.

פרש"י: על בריו – בדקו אחר הקול להעמיד דבר על אמיתו אם אמת או שקר.

הרי"ף: פסק כשמואל. כ"פ הרא"ש והרמב"ם.

והר"ן: ואם קיבלה קידושין מאחר בפני בעלה לכו"ע מקודשת לשני. וכ"ד הרא"ש.

2. **(שם):** לא מצאו דבר על בריו מהו?

אמר רב הונא: מגרש ראשון ונושא שני, אבל מגרש שני ונושא ראשון לא. מאי טעמא? אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין

רב שינא בריה דרב אידי אמר: אף מגרש שני ונושא ראשון, מימר אמרי עייני רבנן בקידושי וקידושי טעות הוה.

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

שמא לא קידש ראשון כלל (ולא הוי מחזיר גרושתו).
ואת"ל קידש שמא לא גירש.

והבאה"ט(ת' ר' בצלאל) – כופין אותו להוציא.

ב . אסורה עליו עולמית

ח"מ: אסורה על שניהם עולמית.

כ"כ הב"ש – ודוקא שהיו עדים שנתייחדה עם השני, אבל היה רק חופה מותרת כיון שקידושי ראשון הוי ספק (ואז הוי ס"ס: שמא לא קידשה ראשון, ושמא לא בעל שני – ספה המקנה).

אבל באה"ט (מהר"א ששון) – לא סגי בהכי אלא דווקא כשבאו עדים שלא זזה ידן מתוך ידן ולא נתייחדו, וכן הסכימו רוב חכמי שלוניקי.

וי"א (הרמ"א יז/ב) – שאף בפניו אינה נאמנת רק לחומרה.

2. ונושא שני

הג' מעשה ניסים: הטור כתב – שצריך לקדשה מחדש אחר גרושי ראשון (ולא מספיק רק בנישואין) שהרי אם הקול אמת הוא לא מהני קידושין שני קודם גרושי ראשון.

ותימה על המחבר שהשמיטו (עצי ארזים).

א . לא יכנוס ראשון שמא יאמרו וכו'

ח"מ: משמע שאם כנס ראשון לא יוציא, רק שלכתחילה לא יכנוס.

מיהו אפשר שאף בדיעבד יוציא משום שמא יאמרו.

והב"ש – ברור שלא יוציא דהוי ס"ס:

יצא עליה קול שהיא מקודשת לפלוני, ויצא קול אחר במותו אחר - אחד מגרש ואחד כונס, בין ראשון בין אחרון.

מו - ו

ונושא ראשון, ואף ר"ה מודה בזה.

בין ראשון ובין שני

ט"ז: הואיל ואין קידושי שני ודאין אלא ע"י קול, לא יאמרו גרש זה ונשא זה.

(שם): יצא עליה קול מזה ומזה –

אמר רב פפא - אף זו מגרש ראשון ונושא שני.

אמימר אמר - מותרת לשניהם.

והילכתא מותרת לשניהם.

פרש"י: מותרת לשניהם – כלומר אף מגרש שני

1. יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני וגירשה - אין חוששין לאסורה משום הקידושין, א. (אבל) ואסורה לכהן משום קול הגירושין.

מו - ז

ב"ש(הר"ן): ואם יצא קול שנתגרשה על תנאי יש מחלוקת:

לראב"ד – לא תולים שנתקיים התנאי ולכן היא בחזקת מקודשת.

לרמב"ן – תלינן שנתקיים התנאי והיא גרושה ואסורה לכהן.

1. גיטין(פח): יצא שמה ביר מקודשת ומגורשת

– ה"ז מגורשת, לפי שהוא קול ששוברו עמו.

פרש"י: ה"ז מגורשת – ומותרת לכל. שהרי הקול שחששנו לו שוברו עמו.

א . הר"ן: ואסורה לכהן ומותרת לעלמא.

1. שנתקדשה לפלוני וגרשה

1. קול היוצא אחר הנישואין, או אפילו אחר אירוסין, לומר שנתקדשה לפלוני - אין חוששין לו.

מו - ח

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

- 2. הגה:** ואפילו אם יצא קול כבר, שלא הוחזק בבית דין עד לאחר שנתארסה - אין בודקין אחר הקול להחזיקו (כ"כ הב"י בשם הרמב"ן).
- 3. מיהו אם היא מודה אח"כ שנתקדשה לראשון - אסורה לבעלה (החדש)** (כך משמע מתשובת הרא"ש כלל ל"ה), הואיל ויצא הקול תחלה.
- 4. (ועיין לקמן ס"ס מ"ח/ז).**

ואפילו אם תאמר היא: אמת שקידשתני - אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה, ואפילו אם יביא עדים שקדשה. אם נתקדשה אחות אשתו בפניו - אינה נאסרת על בעלה, וזה אסור באשתו, שכיון שאמר: שקידש אחותה תחלה, נאסר בקרובות שתיהן (ועיין לעיל סוף סימן מ"ו).

1. שנתקדשה לאחר תחילה

ח"מ: ה"ה אישה הנשואה לכהן ויצא עליה קול שהיא זונה או גרושה - אין חוששין להוציאה מבעלה.

אין חוששים

ב"ש: וא"צ גט מאחר שלא תתגנה על בעלה ואף שהיא רק ארוסה.
כ"כ ה"מ והב"ח.

2. אין בודקין

ב"ש: פירוש אחר שנישאת אין בודקים הקול שנתקדשה לאחר, ואף אם באו עדים ואמרו ששמעו מפלוני ופלוני שנתקדשה והלכו למדינת הים - לא חיישינן, שאין אלא קול ולא דבר ברור.

3. מיהו אם היא מודה

ח"מ: משמע אף שלא הוחזק בב"ד ואפשר שאף אם יחקרו בב"ד עכשיו לא ימצאו קול ממש, אפ"ה כיון שהיא מודה שנתקדשה כבר שויתה לנפשה חתיכא דאיסורא בצירוף הקול.

כ"כ הב"ח - כיון שיש קצת קול בצירוף הודאתה.

אבל המעיין בת' הרא"ש - יראה דלא מיירי שהיה קול לפני הקידושין, רק שרבי יעקב הוציא את הקול אחר הנישואין שקידשה כבר.

ומ"ש הרמ"א שאם היתה מודה אין כוונתו לעשות אותה חתיכא דאיסורא מדינה, אלא עצה טובה שיגרשנה אבל לא לאוסרה.

ולכן אף שמודה אין לאוסרה על בעלה.

1. **שם(פט:): אמר רב אשי** - כל קול שאחר הנישואין לא חיישינן. הא בתר אירוסין חיישינן.

צורב חביבא אמר - אף אחר אירוסין לא חיישינן.

רי"ן: ר"ל שיצא אחר שנישאת או שהתארסה שנתקדשה לאחר קודם זה.

2. **רמב"ן:** אפילו יצא הקול קודם נישואין/אירוסין אלא שלא הוחזק בב"ד קודם נישואין - אין להחזיקו בב"ד אחר נישואין.

3. **ת' הרא"ש:** ר' משה קידש אלמנה, ובא ר' יעקב וטען שקידש אותה תחילה אך אין זוכר את עדי הקידושין. אף שניסה רבי משה לפייסו שיתן לה גט לא נתרצה ר' יעקב.

כיון שרבי משה והאלמנה חששו שיביא ר' יעקב עדי שקר על הקידושין הלכו ושכרו עדי שקר וכתבו גט על שם ר' יעקב. כשנודע הדבר לר' יעקב טען שזו ראייה שנתקדשה לו וא"צ עדים אחרים -

תשובה: אין ממש בדברי ר' יעקב מכמה טעמים:
(א). לפי שאין זה ממש קול, שמה שהאדם עצמו אומר קידשתי פלונית והיא מכחישה אין זה קול.
(ב). קול אחר קידושין אינו קול.

(ג). מה שכתבו גט אינה הודאה שהיתה מקודשת, שהרי עשתה זאת רק מחשש עדי שקר של ר' יעקב.

(ד). אף אם היתה מודה שנתקדשה לא נאמנת לאסור עצמה על בעלה (ר' משה).

ולכן: אין לאוסרה על בעלה ר' משה.

ד"ייק הד"מ מתשובה זו - שאם היא מודה אח"כ שנתקדשה לראשון - אסורה לבעלה, הואיל ויצא הקול תחלה.

ב"י - וטעמו דס"ל לרא"ש שאף אחר אירוסין אם היא מודה נאסרת על המקדש.

4. **שו"ע(מח/ז):** מי שאמר: קודם שקידשתי את אשתי קידשתי את אחותה בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים, ולא גירשתיה והרי היא נשואה - אינו נאמן לאוסרה על בעלה, כל זמן שלא יביא עדים.

הלכות קידושין

סימן מו: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

הלכות קידושין

סימן מז: דיני קלא בקידושין ואם מבטלים הקול.

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקידושין; או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

ובו ד' סעיפים (כתובות: כב.)

מז - א

1. שנים אומרים: ראינו שנתקדשה, ושנים אומרים: לא ראינו שנתקדשה - הרי זו מקודשת, אפילו כולם דרים עמה בחצר, לא ראינו אינו ראינו, שאפשר שנתקדשה בצנעה.

(שם): פשיטא, לא ראינו אינה ראינו?
ל"צ דדיירי בחצר אחת, מד"ת אם איתא דנתקדשה קלא אית לה, קמ"ל שמקדשי בצנעה.

ה"ז מקודשת

ב"ש: ואפילו נישאת לאחר האומרים שלא ראו שנתקדשה - תצא.

אבל אם כולם היו במעמד אחד הוי כשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה (ס"ב) ואם נישאת לא תצא.

1. כתובות(כב): ת"ר - שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה - ה"ז לא תינשא, ואם נישאת לא תצא.
שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה - ה"ז לא תינשא, ואם נישאת תצא.
מ"ש רישא ומ"ש סיפא?
א"ר אשי - איפוך שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה - ה"ז לא תינשא (לאחר), ואם נישאת תצא.

מז - ב

1. שנים אומרים: נתקדשה, ושנים אומרים: לא נתקדשה, א. טור אהת"ו"ס: לא שנא שזרק לה קדושיה, שנים אומרים: קרוב לו, ושנים אומרים: קרוב לה, לא שנא אמרו השנים שמעולם לא היו לה ספק קידושין - לא תינשא, ואם נישאת, תצא.
2. ואם נישאת לאחד מעדיה, ואומרת: ברי לי שלא נתקדשתי - לא תצא.

מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי (איך לא תצא)?
א"ר ששת - כיון שנישאת לאחד מעדיה שאומר שמת, והיא גם אומרת ברי לי שמת.
כ"פ המחבר לעניין קידושין.

1. כתובות(כב): ת"ר - שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה - ה"ז לא תינשא (לאחר), ואם נישאת תצא.
2. שם: שנים אומרים מת בעלה ושנים אומרים לאמת - לא תינשא ואם נישאת לא תצא.

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

1. שנים אומרים

ח"מ: ל"א אוקי תרי להדי תרי ואוקי איתתא בחזקת פנויה, דמ"מ ספקא הוי ולכן אם נישאת תצא (כ"כ התו"ס).

מעולם לא היו ספק קידושין

ט"ז: פירוש מעולם לא זרק לה (שלא נכנס לספק כלל).
ב"ש – ול"ד למ"ש (ז/ג) שמכשירים תרי ותרי, לפי שענייני אישות שאני.

2. לאחד מעדיה

באה"ט: ודוקא המקדש והמתקדשת צריך שיאמרו ברי לי, אבל אחרים שאומרים ברי לנו – לא, אפילו נישאת תצא (הרש"ך).

רשד"ם – אף לעדיה לא תינשא לכתחילה, רק בדיעבד שנישאת לא תצא.

ת"ב"י – גם אם האישה אומרת לא נתקדשתי אין דבריו של אחד במקום שנים.

פנה"ג – שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ואח"כ באו עוד עדים, שנים אמרו נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה – מותרת מטעם ס"ס (שמא לא נתקדשה, ואת"ל שנתקדשה שמא נתגרשה).

מז - ג

עד אחד אומר: נתקדשה, ועד אחד אומר: לא נתקדשה, אם אמר שמעולם לא היו בה ספק קידושין - תינשא לכתחילה.

2. ואם זרק לה קידושין, אחד אומר: קרוב לו, ואחד אומר: קרוב לה - לא תינשא, ואם נישאת, לא תצא.

3. (ועיין לעיל סי' מ"ב סעיף ב').

אומר לא נתקדשה].

1. משמע שאם ידוע שלא זרק לא אף לכתחילה תינשא.

3. שו"ע(מב/ב): המקדש שלא בעדים, ואפילו בעד

אחד, אינם קידושין. ואפילו שניהם מודים בדבר. ואפילו קדשה בפני עד אחד ואחר כך קידשה בפני עד אחר, זה שלא בפני זה, אינה מקודשת.

הגה - ויש מחמירים אם מקדש לפני עד אחד (טור בשם סמ"ג) אם שניהם מודים. אבל אם אחד מכחיש העד, אין לחוש (כך מפרש הרשב"ץ לדעת הסמ"ג). ובמקום עיגון ודוחק, יש לסמוך אדברי המקילין.

ואין חילוק בין אומר העד שנתקדשה לפניו לבד, או שאומר שנתקדשה לפני שנים והוא לבד ראה, והאחרים

אומרים שלא ראו (ב"י וכן משמע בתשובת הרשב"א). וכן אם קידש לפני שנים, והאחד מהם קרוב, הוי

מקדש לפני עד אחד. ועל לקמן סימן מז סעיף ג'.

רמב"ם: עד אחד אומר נתקדשה והיא מכחישה

אותו – ה"ז מותרת. עד אחד אומר מקודשת ועד אחד אומר אינה מקודשת לא תינשא, ואם נישאת לא תצא

0. (שם): ת"ר – שנים אומרים נתקדשה ושנים

אומרים לא נתקדשה – ה"ז לא תינשא, ואם נישאת לא תצא.

שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה – ה"ז לא תינשא, ואם נישאת תצא.

מ"ש רישא ומ"ש סיפא?

א"ר אשי – איפוך...

אביי מתרץ – עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד

אומר לא נתקדשה שניהם מעידים על פנויה, וזה שאומר נתקדשה הו"ל חד ואין דבריו של אחד במקום שנים (להוציאה מחזקת פנויה).

פרש"י: שניהם מעידים על פנויה – לדברי שניהם עד עכשיו חזקתה שהיתה פנויה.

2. תו"ס: מעידים על הפנויה – תימה, נעמידה

בחזקת פנויה ותינשא לכתחילה?

ו"ל: דמיירי שידוע לנו שזרק לה קידושיה ועד אחד אומר קרוב לה ועד אחד אומר קרוב לו, דכיון שודאי זרק לה אין לה שוב חזקת פנויה.

[א"נ: כגון שנרות דולקות וכו' שעומדת להינשא (דשוב אין לה חזקת פנויה), ועד אחד אומר נתקדשה ועד אחד

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

שהרי היא אומרת שלא נתקדשה.

ב"י: ותימה, הרי אף בלי עד שמסייע לה מותרת, למה כשיש עד המסייע לא תינשא? ותירץ ה"ה – לרמב"ם עדיף כשאין עד המסייע שאז לא מעיזה פניה להכחיש עד השני. אבל כשיש עד המסייע לה סומכת עליו ומעיזה בפני העד שכנגדה. אבל הראב"ד – ס"ל שאם היא מכחשת אחד מהעדים מותרת להינשא. וכ"ד הרמב"ן והרשב"א.

1. עד אחד אומר נתקדשה

ח"מ: אפילו היא שותקת, כגון עד אחד אומר אביה קדשה ועד אחד אומר לא קדשה – כיון שהיא בחזקת פנויה מותרת להינשא לכתחילה לאחר. וכ"ש אם גם היא מכחישה שלא נתקדשה. אבל הרמב"ם – ס"ל כשעד מסייע לה שלא נתקדשה גרע טפי, שחיישינן שמא סומכת על העד ומעיזה פניה.

מעולם לא הוי ספק – תינשא לכתחילה

ח"מ: כ"ד התו"ם שחילקו – אם אמרו שלא הוי ספק קידושין – תינשא לכתחילה, ואם אמרו זרק לה (שיש ספק) – לא תינשא לכתחילה. אבל הראב"ד כתב – אף שאמרו שלא היה בה ספק קידושין לא תינשא לכתחילה מאחר שהיא אינה יודעת כלום.

כ"ד הרמב"ן, הרשב"א, וכנ"ד הרא"ש. ותימה למה המחבר השמיט דעתם!

2. זרק לה קידושין

ב"ש: כיון שידוע לנו שזרק לה קידושין איתרע ליה חזקת פנויה (כ"כ התו"ם).

משמע שאם אין ידוע לנו רק שהעדים אומרים שזרק לה וחולקים בניהם אם קרוב לו או לה – מעמידים אותה על חזקת פנויה.

לאפוקי הפרישה – דס"ל דכיון ששני העדים מודים שזרק לה איתרע ליה חזקתה.

אף שלפי התו"ם רק ידיעה שלנו מריעה חזקתה, מ"מ הר"ן ס"ל שאף כה"ג (שאין ידוע לנו) לא תינשא, מטעם אחר שחיישינן שמא טעה מה שאמר קרוב לו.

לא תינשא

ב"ש: והרי עד אחד בקידושין לא מהני (לרו"פ לאפוקי סמ"ג)?

וי"ל: שאומר שנתקדשה בפניו ובפני אחרים, ולכן לא תינשא ואם נישאת לא תצא, שאין דבר שבערוה פחות משנים. כ"כ הר"ן.

לא תינשא

באה"ט(הר"ש חיון): שנים אמרו קרוב לה, ואחד אמר קרוב לו – עכ"ז לא תינשא לכתחילה.

מז - ד

1. אמרה היא מעצמה: נתקדשתי, וחזרה ואמרה: פנויה אני: תוך

כדי דיבור – נאמנת, לאחר כדי דיבור - אינה נאמנת.

2. ואם נותנת אמתלאה לדבריה, שאמרה כן תחלה כדי שלא יקפצו עליה אנשים שאינם מהוגנים וכיוצא בזה, וראינו בדבריה ממש - הרי זו נאמנת. ואם לא נתנה אמתלאה, או שנתנה ואין בה ממש - אינה נאמנת.

א. ואם קדשה אחר, הוי ספק קידושין. לפיכך נותן לה גט ותהיה אסורה עליו ועל הכל, עד שיבוא ארוסה.

3. הגה - וי"א דכל זה מיירי באמרה: נתקדשתי, סתם, אבל אמרה: נתקדשתי לפלוני - שוב אינה נאמנת לומר: פנויה אני, דלאו כל הימנה לחוב לו ולהפקיע עצמו ממנה.

הפה שהתיר.

2. שם: תנו רבנן - האישה שאמרה: אשת איש אני

0. כתובות(כב.): משנה - האישה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

■ **✓ רבנו יונה** – דווקא שאמרה גרושה אני תכ"ד ל "אשת איש הייתי", שאל"כ אינה נאמנת אא"כ נותנת אמתלא לדבריה.

כ"כ הרמ"ך בשעת הרמב"ם.

■ **הרמ"ה** – א"צ תכ"ד אלא מספיק תוך כדי דיבור האחרון קודם שיסתלקו מאותו עניין.

■ **והטור** – אף אחר כדי דיבור נאמנת, שהרי דבריה האחרונים לא סותרים דברי הראשונים אלא מוספים עליהם שנתגרשה. וכיון שלא יודעים שהיתה אשת איש אלא על פיה נאמנת.

וכ"פ המחבר (קנב/ו): האישה שבאה ואמרה: "אשת איש הייתי וגרושה אני", נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

וי"א דווקא כשאומרת כך בתוך כדי דיבור, אא"כ נתנה אמתלא לדבריה.

והב"ש(שם) כתב: כשאמרה בלשון עבר "אשת איש הייתי" אף אחר כ"ד נאמנת שהרי לא סותרת דבריה אלא מפרשת: "בעבר אשת איש הייתי אבל עכשיו גרושה אני".

אבל כשאומרת: "אשת איש אני" לכו"ע אינה נאמנת לומר התגרשתי שהרי היא סותרת דבריה אא"כ תוך כדי דיבור.

ולכן גז' כאן: (כשאמרה: נתקדשתי וחזרה ואמרה פנויה אני) כיון שסותרת דבריה אינה נאמנת אלא תכ"ד.

2. נותנת אמתלא לדבריה

ב"ש: אף אחר שנקדשה לאחר מהני אמתלא.

מקרים דלא מהני אמתלא:

- **באה(ט)מהרי"ט(ט):** שאל אותה עד אחד האם את לא נשואה? ואמרה: כן, שוב לא מהני אמתלא.

- **מהר"י הלוי:** ומה דמהני אמתלא דווקא שלא עשתה מעשה אלא אמרה בפיה, אבל אם עשתה מעשה המוכיח קיום דבריה הראשונים – לא מהני אמתלא (כגון לבשה בגדי נידותה).

- **מהריב"ל:** נשבע האב שקידש ביתו או נשבעה הבת שנתקדשה לא מהני אמתלא.

אמתלא לדבריה

פת"ש: כתב בת' חו"י - אישה מעוטפת ראשה בחזקת שנשואה לפלוני והיא הודית, וטוענת עכשיו שבגלל ריצוי כסף עשה זאת אבל בתולה היא –

וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת. והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא? אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה.

ומעשה נמי באישה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני. לימים עמדה וקידשה את עצמה. אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן? אמרה להם בתחילה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים, אמרתי מקודשת אני, עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקידשתי את עצמי.

כ"פ הרמב"ם: אמתלא – וראינו בדבריה ממש, ה"ז מותרת.

א. רמב"ם: אמרה מקודשת אני וחזרה וקידשה עצמה ולא נתנה אמתלא לדבריה או שאין ממש באמתלא – ה"ז אסורה, וקידושי שני ספק הם. לפיכך השני נותן גט ואסורה לכל העולם עד שיבוא ארוסה הראשון.

1. הרא"ש: והוא שחזרה תכ"ד ואמרה פנויה אני.

כ"כ התוס' והר"ן.

תו"ס – הטעם שנאמנת תכ"ד לפי שיש לה מיגו, שאם רצתה לשקר הייתי אומרת מעיקרא פנויה אני, אבל אחר כדי דיבור שוב הוי מיגו למפרע דלא מהני.

1. תוך כדי דיבור

פרישה: וקשה בסימן (מט/ב) קדשה וחזר תכ"ד וא"ל המעות למתנה ולא לקידושין – לא מהני? וי"ל דשאני שם שעשה מעשה ואין דיבור מבטל מעשה, משאכ"כ דהוי דיבור ודיבור, ודיבור מבטל דיבור.

והט"ז – תירוצו קשה, הרי אמרו בב"ב(קכט:): דווקא קידושין ועבודה זרה תכ"ד אינו כדיבור, ולפי תירוץ הפרישה אף בכל שאר מקרים לא אתי דיבור ומבטל מעשה אף תכ"ד?

ולכן נ"ל: שבקידושין אף דיבור לא מבטל דיבור, ואין כאן קושיה כלל, שבוודאי לעניין קידושין עצמם אם הוי קידושין או לא, לא מהני תכ"ד לבטל הקידושין, אבל כאן מיירי לעניין נאמנות במה שחוזרת ואמרת תכ"ד "פנויה אני" שנאמנת, דהוי ככל נאמנות שבעולם שתכ"ד כדיבור.

כשאמרה: א"א הייתי וגרושה אני (קנב/ו)?

כתובות(כב.): משנה – האישה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני – נאמנת, שפה שאסר (שהיתה אשת איש) הוא הפה שהתיר (שאמרה גרושה אני).

נאמנת, מתי?

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

א. עד שיבוא ארוסה

ח"מ: פירוש שיבוא אדם שיאמר 'אני קידשתי', ותודה לדבריו, שאז היא מותרת לו.

ואף אם לא הודתה רק שאמרה פנויה אני ג"כ מותרת לו. **ואם** אמרה נתקדשתי לפלוני, וחזרה ואמרה פנוי אני – אסורה לכל עד שיבוא אותו פלוני או שימות. כ"כ הב"ש.

3. נתקדשתי לפלוני (הר"ן בשם הרא"ה)

ת' נו"ב: אישה שהודתה בפני אביה שנתקדש לפלוני בפני עד אחד. ואח"כ חזרה בה באמתלא שכוונתה הייתה להוציא מאביה מה שהבטיח לה כשתתקדש, האם מהני אמתלא כיון שאמרה נתקדשתי לפלוני?

■ הרא"ה עצמו כתב בלשון 'אפשר' כמסתפק, וא"כ יש כאן שני חומרות:
א. ספקו של הרא"ה.

ב. ספק אם הוא קידושין בפני עד אחד (כסמ"ג).

ולכן: אין להחמיר בס"ס להוציא בתולה מחזקתה.

■ **אומנם** הר"ן שהיה בקי בלשון הרא"ה כתב בלשון מוחלט, ואעפ"כ יש להתירה מטעמים אחרים:

טעמו של הרא"ה (שנתקדשתי לפלוני לא מהני אמתלא), לפי שסובר שלעניין ממון לא מהני אמתלא רק באיסור מהני. ולכן כשאמרה סתם נתקדשתי שיש כאן עניין איסור (שאינן מי שיתבע הממון) מהני אמתלא, אבל כשאמרה נתקדשתי לפלוני שיש גם צד ממון (של אותו פלוני) לא מהני אמתלא (אף שיש בו גם צד איסור).

וכאן באירוסין אין שום תביעת ממון.

■ **ועוד** רק בהודית בפני ב"ד או שאמרה בפני עדים אתם עדיי שאז יש חיוב ממון אז לא מהני אמתלא, אבל שלא בפני ב"ד ולא אמרה לעדים אתם עדיי אף הרא"ה יודה דמהני אמתלא. וכאן לא הידית בפני ב"ד.

■ **ועוד** אי לא מסתפינא אמינא סברה אחרת בדברי הרא"ה: הרא"ה קאי עמ"ש בגמרא (כתובות כב.) שקפצו עליה אנשים לא מהוגים ולכן מפסיק שתאמר אשת איש ואח"כ מהני אמתלא. אבל לא צריכה לומר נתקדשתי 'לפלוני', ולכן אם אמרה 'לפלוני' אמתלא לא מהני.

אבל כאן שהייתה חייבת לומר 'לפלוני' לפי שאביה הבטיח למשודך שלה ולא לאחר, ולכן מהני אמתלא אף 'לפלוני'.

ולכן: יש להקל, אומנם יש לבדוק את הפרטים נכונים ע"פ העניין.

שוב אינה נאמנת

יש לצדד להתירה באמתלא. אי משום שהוחזקה נידה בשכנותיה בלבישת בגדי נידתה דלא מהני אמתלא (יו"ד קפה/ג)! שאני לבישת בגדי נידות שאין האישה מנוולת עצמה בהם כי מאוסים הם, משא"כ בכיסוי ראש שלפעמים אף בתולות מכסות ראשן מפני כיעור שערותיה. **ולכן** יש לומר דמהני אמתלא שלה.

ולענ"ד יש לפקפק בהיתר זה –

(א). הרמ"א כאן פסק דלא מהני אמתלא אם אמרה נתקדשתי לפלוני. וכאן היתה בחזקת נשואה לפלוני.

(ב). **כתב המהרי"ט:** אמר לה עד אחד ולא אשת איש את? ואמרה כן – לא מהני אמתלא. וכאן הרי הודית שהיא נשואה לפלוני.

(ג). אמתלא שבגלל ריצוי כסף עשתה כן לא הוי אמתלא טובה.

(ד). החילוק בין בגדי נידותה לכיסוי ראש אינו מכורח. שהרי כתב החמדת שלמה: שכיסוי ראש הוי מעשה יותר גדול מלבישת בגדי נידותה, שבבגדים יש לומר שנזדמן לה ולבשה.

ולכן: קשה לסמוך על היתר זה.

וכיו"ב

נו"ב: לא מצינו אמתלא אלא כשנסתלק הגורם הראשון, כגון אישה שקפצו עליה אנשים שאינן מהוגים, ועתה נתקדשה להגון. וכן כשאמרה טמאה אני מחמת שלא היתה בריאה ועתה היא בריאה.

אבל אם הגורם הראשון נשאר, כגון שחזרה ונתקדשה לאחד מאלו הלא הגונים ואמרה ששינתה דעתה – לא מהני.

וכיו"ב

בעל ההפלאה: הא דמהני אמתלא באמרה אשת איש אני דווקא מחוץ לב"ד, אבל אמרה בפני ב"ד אשת איש אני כיון שיש לה נאמנות מדין עדות (במיגו שיכלה לקדש עצמה) אינה חוזרת ומגדת אמתלא.

ות' רעק"א – דבריו תמוהים.

הנאמנות אינה מכוח מיגו שיכלה לקדש עצמה, שהרי יתכן שלא תמצא מי שירצה לקדשה. אלא נאמנת רק מדין דשוויה נפשה חתיכה דאיסורא, ולכן לא מהני אמתלא.

מ"מ יש נ"מ לבעל ההפלאה, באב שאמר שקידש ביתו בפני ב"ד, כיון שהתורה זיכתה לאב לקדש ביתו לא מהני אח"כ אמתלא (שדבריו כעדות שלא יכול לחזור בו)

ולכן נראה להקל, אף שאמרה בפני ב"ד מקודשת אני וחזרה ואמרה פנויה אני – נאמנת באמתלא.

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

ח'מ ויהב'ש: משמע אף תכ"ד אינה נאמנת, אף שנתנה אמתלא לדבריה.
כ"כ הר"ן(הרא"ה) – שוב אינה נאמנת בשום מיגו אא"כ הודה המקדש בדבר.
ולא דעתי למה לא תהיה נאמנת אם חזרה תכ"ד, שהרי בכל התורה תכ"ד כדיבור.
וגם אחר כדי דיבור למה לא תהיה נאמנת במיגו של "גרשתני" ?
ב'ש – ויותר מסתבר דמיירי אחר כדי דיבור ולכן לא נאמנת אפילו באמתלא, שלפי הר"ן אין לה מיגו דגרשתני (דס"ל שאינה נאמנת בגרשתני).
וגן אין לה מיגו שלא היתה אומרת שמקודשת היא כיון שהוא אחר כדי דיבור (והיו מיגו למפרע דל"א).

אומנם ספר יד המלך – אף שבכל התורה תכ"ד לא מתיר הרא"ה באמתלא. אף שבכל התורה תכ"ד כדיבור! זה דווקא כשגוף הדבר נגמר ע"י דיבור, כגון מקדיש דבר להקדש ונודר, משא"כ כשהדיבור הוא גילוי מילתא על דבר שנעשה כבר (שנתקדשה כבר) אף שיכולה לחזור בה מצד דשוייה נפשיה חתיכה דאיסורא מ"מ נשאר הבירור מכוח הודאתה שטענתה אמת.

מי ששוייה נפשיה חתיכה דאיסורא, והוא עצמו יודע שאין כאן איסור, האם מותר לו לעבור ע"ז בצנעה?
פת"ש(בכור שור): שנים שאמרו על דבר שהוא אסור, ואחד יודע בבירור שהוא מותר ושיקר והעיד, אף שבפרהסיה אסור לו מ"מ האם בצנעה מותר לו?
מהראב"ד – נראה להתיר, שכתב: שנים שהעידו על שמעון שהוא טמא, ושמעון יודע שהוא טהור, לא יאכל קודש בפני העדים שהעידו שהוא טמא, אבל בינו לבין עצמו מותר.
אבל דעת הרמב"ם – לאסור.
וצ"ל טעמו כיון שאסרנו עליו בפרהסיה אף בחדרי חדרים אסור.
ולכן: האומר דבר זה אסור אף ששני עדים מכחישים אותו שמותר, לו אסור אף בינו לבין עמו, אא"כ לצורך גדול.
פת"ש – ונ"ל דווקא באיסור דאורייתא, שדווקא באיסור דאורייתא שויה חתיכה דאיסורא, אבל באיסור דרבנן יש להתיר בצנעה (אף בלא צורך גדול).
ולפ"ז: אישה שאמרה אשת אישי הייתי ואחר כדי דיבור אמרה גרושה אני (שאינה נאמנת), והיא בטוחה שגרושה היא – יש להסתפק אם יכולה ללכת למקום רחוק ולומר גרושה אני ולהינשא.

הלכות קידושין

סימן מז: עדים המכחישים זה את זה בקדושים. או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה.

הלכות קידושין

סימן מח: אמר לה קידשתיך, והיא אומרת: לא, או להפך.

סימן מח: אמר לה קידשתיך, והיא אומרת: לא, או להפך.

ובו ז' סעיפים (קידושין: סה).

מח - א

1. האומר לאישה: קידשתיך, והיא אומרת: לא קידשתיני - הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו.

מח - ב

2. קידשתיני, והוא אומר: לא קידשתיך - הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו.

מח - ג

3. קידשתיך, והיא אומרת: לא קידשתיני, אלא בתי - הוא אסור בקרובות האם והאם מותרת בקרוביו. ומותר בקרובות הבת, והבת מותרת בקרוביו.

מח - ד

4. קידשתי את בתך, והיא אומרת: לא קידשתי אלא אותי - הוא אסור בקרובות הבת, והבת מותרת בקרוביו. ומותר בקרובות האם, והאם אסורה על קרוביו.

בקרוביו.

1. קידשתיך

ח"מ: כתב הטור – דווקא שאמר "קידשתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים". אבל אמר סתם "קידשתיך" יש לפרש שקידשה בלא עדים שאינו כלום.

אסור בקרובותיה

באה"ט(רשד"ם): ואפילו יש עדים שלא קידשה, אסור בקרובותיה דשויה נפשיה חתיכה דאיסורא.

הר"מ מזרחי – ואם נשא קרובותיה כופין אותו להוציא.

אסור בקרובותיה

פת"ש(מל"מ): אישה שאמרה נתקדשתי בפני פלוני

1. קידושין(סה): משנה - האומר לאישה

קידשתיך והיא אומרת לא קידשתיני: הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו.

2. היא אומרת קידשתיני והוא אומר לא קידשתיך - הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו.

3. קידשתיך והיא אומרת לא קידשתי אלא בתי - הוא אסור בקרובות גדולה (האמא) וגדולה מותרת בקרוביו. הוא מותר בקרובות קטנה (הבת) וקטנה מותרת בקרוביו.

4. קידשתי את בתך והיא אומרת לא קידשתי אלא אותי - הוא אסור בקרובות קטנה וקטנה מותרת בקרוביו. הוא מותר בקרובות גדולה וגדולה אסורה

הלכות קידושין

סימן מח: אמר לה קידשתיד, והיא אומרת: לא, או להפך.

וכן מבואר ברא"ש.

ת' שב יעקב: אם העדים במקום קרוב והיא לא מפסידה בהמתנה לשאול מפני העדים עדיף להמתין ולשאול את העדים אם קידש.

2. והיא אסורה בקרובין

פת"ש: הקשה הל"מ – אם מיירי שנתן לה גט הא קי"ל (הרמ"א ו') כל שנתן גט נאסר בקרובותיה, ואם לא נתן הוי אסורה על כל העולם ולא רק על קרוביו? ותירץ קורבן נתנאל – מיירי שמת קודם שנתן גט.

ופלוני, ובאו עדים ואמרו שלא נתקדשה – אסורה, דשויה נפשיה חתיכה דאיסורא.

והראיה (יו"ד א/יב): טבח שאמר על בהמה שלא נשחטה (ולכן היא נבלה) ובאו עדים שאמרו שהטבח שחטה – מותרת הבהמה, אבל על הטבח אסורה, דשויה נפשיה חתיכה דאיסורא (רשב"א).

אבל שאר הפוסקים – חולקים, אם באו אותם עדים שהיא תלתה בהם ומכישים אותה אף היא מותרת, ורק שבאו עדים אחרים שויה נפשיה חתיכה דאיסורא.

והיא מותרת בקרובין

פת"ש (הג' יד אפרים): ואם בא על קרובותיה לא פסלה לכהונה, שעליו אסור אבל להן מותר (ולא מיקרי ביאת איסור לפוסלה על כהן).

מח - ה

קידושין (סה.): כל אלו שטוענין הקידושין, כשטען הטוען שהיו שם למדינה אחרת או מתו, אבל אם הודו שהיו הקידושין בלא שני עדים

- אין כאן קידושין.

מח - ו

1. כל מקום שאמרנו שאמרה האישה לאיש: קידשתני, והוא אומר: לא קידשתיד מבקשים ממנו שיכתוב לה גט להתירה.

א. הגה: ואז נאסר בקרובותיה, הואיל ונתן לה גט.

2. אבל אם הוא אומר: קידשתיד, והיא אומרת: לא קידשתני, וכפאו לגט משום חשש הנמנע לנושאה - אין האישה נאסרת בקרוביו מחמת הגט (הגהות מרדכי).

יאמרו נושא קרובת גרושתו. כ"כ ה"ה.

והרמב"ם כתב: מבקשים ממנו לתת גט שהרי אין לו בזה הפסד.

ה"ה – ואולי כוונתו שאין לו הפסד ממון, ומה שנאסר על קרובותיה אין הפסד שהרי יכול לישא נשים אחרות.

1. מבקשים ממנו

ב"ש: כיון שנאסר בקרובותיה מבקשים ממנו לתת גט ולא כופין אותו.

באה"ט (מהרשד"ם): ודוקא שאומרת ודאי קדשני, אבל אם אומרת אני זקוקה לך בגלל שבאת עלי ואני רוצה גט – אף לא מבקשים ממנו.

א. נאסר בקרובותיה

1. קידושין (סה.): קדשתני – א"ר: ומבקשים ממנו לתת גט. ואם נתן מעצמו כופין אותו לתת כתובה.

פרש"י: כופין אותו – כיון שנתן מעצמו גליה דעתיה שקידשה. וארוסה יש לה כתובה.

ה"ה: קי"ל כהרמב"ם ושאר גאונים שארוסה אין לה כתובה. ובגמרא מיירי שכתב לה כתובה והוא במקום שכותבים כתובה לפני האירוסין.

הר"ן וה"ה (רשב"א): ואם הוא חכם ויודע שהיא אסורה לכל העולם ופירש נתן הגט שלא תתעגן – אין כופין אותו לתת כתובה, אבל לא פירש כופין אותו אף שהוא חכם.

א. **הר"ן:** משמע מהגמרא שכל מקום שנתן גט אפילו אינו מודה בקידושין נאסר בקרובותיה, כדי שלא

הלכות קידושין

סימן מח: אמר לה קידשתך, והיא אומרת: לא, או להפך.

כ"כ המרדכי (ר"א מביה"ס, אף שגדולים אחרים חלקו עליו).

ואף הרא"ש פסק כה"ג שנאסרת לקרוביו, שהיודע שנתגרשה אינו יודע שהגט היה רק לחומרה בעלמא. וכ"פ הרמ"א עצמו (א'), ותימה שכאן פסק שלא נאסרת!

ב"ש: טעמו – שלשון הגט הוא כאילו הבעל מדבר עמה, ומודה שהיא אשתו.

אבל בדוגמא ההפוכה שהוא אומר קידשתך, והיא כופרת אף שיתן גט היא לא נאסרת בקרוביו, שאין מלשון הגט מוכח שיהא מודה שהיא אשתו.

והמרדכי כתב – אף היא אסורה בקרוביו ואסורה לכהן.

2. אין האישה נאסרת בקרוביו.

ת"מ: ויש חולקים וס"ל שנאסרת.

מח - ז

1. תו"ס (ר"ת), הרא"ש והמרדכי: מי שאמר: קודם שקידשתי את

אשתי קידשתי את אחותה בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים, ולא גירשתיה והרי היא נשואה - אינו נאמן לאוסרה על בעלה, כל זמן שלא יביא עדים. ואפילו אם תאמר היא: אמת שקידשתיני - אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה, אפילו אם יביא עדים שקדשה.

א. אם נתקדשה אחות אשתו בפניו - אינה נאסרת על בעלה, וזה אסור באשתו, שכיון שאמר: שקידש אחותה תחלה, נאסר בקרובות שתיהן.

2. (ועיין לעיל סוף סימן מ"ו).

אמת שקידשתיני... אינה נאמנת

ב"ש: ה"ד כשהיא תחת בעלה, אבל אם גירש אותה אסורה לו, דשוויתה עליו חתיכה דאיסורא. ומה שאינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה במיגו דגרשתני, דהוי מיגו דהעזה.

א. נתקדשה אחות אשתו בפניו

ט"ז: והתו"ס כתב – טעמו משום דאמרינן אין האישה מעיזה בפני בעלה.

ולפי מ"ש הרמ"א (י"ב) שהאידינא שכיחי פרוצות שמעיזות בפני בעליהן, ג"כ אסורה אחות אשתו (שמא העיזה).

וזה אסור באשתו

ת"מ וב"ש: לאחר חרם רבנו גרשום שלא יכול לגרש אשתו בע"כ גם לא יכול לאסור עצמו על אשתו (מהרש"ל והב"ח).

2. הרמ"א (מו"ת): קול היוצא אחר הנישואין, או

אפילו אחר אירוסין, לומר שנתקדשה לאחר תחילה - אין חוששין לו.

הגה: ואפילו אם יצא קול כבר, שלא הוחזק בבית דין עד לאחר שנתארסה - אין בודקין אחר הקול להחזיקו (כ"כ הב"י בשם הרמב"ן).

מיהו אם היא מודה אח"כ שנתקדשה לראשון - אסורה לבעלה (החדש) (כך משמע מתשובת הרא"ש כלל ל"ה), הואיל ויצא הקול תחלה. (ועיין לקמן ס"ס מ"ח/ז).

1. אינו נאמן לאוסרה על בעלה

ט"ז: דלא מהני בזה לאשוויה חתיכה דאיסורא לקלק אחר.

הלכות קידושין

סימן מח: אמר לה קידשתך, והיא אומרת: לא, או להפך.

הלכות קידושין

סימן מט: קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש.

סימן מט: קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש.

ובו ג' סעיפים (יבמות: קיח, קכט. קידושין: ו.)

מט - א

1. המקדש אחת מחמש נשים, וכתב לה כתובה ואינו יודע איזו היא, וכל אחת מהן אומרת: אני הוא - אסור בקרובות כולן ונותן גט לכל אחת ואחת ומניח כתובה ביניהם ומסתלק.
א. ואם קידש בביאה - קנסו אותו חכמים שיתן כתובה לכל אחת ואחת.

ור"ט אומר - מניח כתובה ביניהם ומסתלק.

פרש"י: קידש בביאה - שגינה אותה

הרי"ף: הלכה כר"ע מחברו. כ"פ רא"ש והרמב"ם.

רמב"ם: ומיירי שכתב כתובה לאחת מהן ואבד ממנה (שאם לא כתב כלל כתובה קי"ל אין כתובה לארוסה).

1 א. כתובה לכל אחת

ב"ש: פסק בחו"מ (מ"ס א) - גזל מאחד מחמישה נותן לכל אחד, וכ"א ישבע לו.

ותימה למה כאן לא הצריך הנשים להישבע, שהרי הגמרא מדמה שני דינים אלו?

1. יבמות (ק"ח): משנה - קידש אחת מחמש

נשים ואין יודע אי זו קידש כל אחת אומרת אותי קידש: נותן גט לכל אחת ואחת ומניח כתובה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון.

רבי עקיבא אומר - אין זו דרך מוציא מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת גזל אחד מחמשה ואין יודע מאיזה.

גמ': תניא - רשב"א אומר לא נחלקו במשנה (רט"ר"ע) על שקידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזה שמניח כתובה ביניהם ומסתלק.

א. על מה נחלקו: על שבא על אחד מחמש נשים לשם קידושין ואינו יודע איזה:
✓ שר"ע אומר - עד שיתן גט לכל אחד כתובה.

מט - ב

המקדש אישה וחזר בו מיד, ואמר שהמעות יהיו מתנה, אפילו חזרתו כלום וצריכה גט.

אין בחזרתו כלום

ב"ש (ריב"ש): והא דאין תכ"ד כדיבור דווקא כשהמקדש עצמו עשה מעשה, אבל אם עדים העידו שפלוגי קידש יכולים לחזור תכ"ד.

ב"ב (קכט): בכל התורה כולה תכ"ד כדיבור, חוץ ממקדש אישה, מגרש ומגדף.

אין חזרתו כלום

ב"ש: והוי קידושין דאורייתא (כמ"ש לעיל סימן לח"ס"ק נו).

וכתב הב"ח (הריב"ש) - אפילו להחמיר לא הוי כדיבור (כגון אם קיבלה קידושין מאחר).

מט - ג

הלכות קידושין

סימן מט: קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש.

1. כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין - לא יהא לו עסק עימהם להורות בהם, שבקל יכול לטעות ויתיר את הערוה וגורם להרבות ממזרים בישראל.

כ"כ הב"ש.

אבל השבוי"י – אף לסדר קידושין לא יסדר. ולהכי כתבה הגמרא "לא יהא לו עסק" שום עסק.

וכ"מ ממהרי"ל.

כ"כ פת"ש – וכן המנהג היום שרק הרב מסדר קידושין כדי לחוש להרבה מכשולים.

כ"כ בעל כנסת יחזקאל.

1. קידושין(ו.): אר"י א"ש – כל שאינו יודע

בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עימהם.

פרש"י: לא יהא לא עסק – להיות דיין בדבר שמא

יתיר ערוה, וזהו עיוות שאין יכול לתקן.

להורות

ט"ז: דווקא להורות אבל לסדר קידושין מותר שאין שם

הוראה, אבל לסדר גט שיש בו הרבה פרטים אסור לסדר.

הלכות קידושין

סימן מט: קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

ובו ז' סעיפים (ב"ב: קמה, קמו. קידושינו: מו. כתובות: ער)

נ - א

- המקדש את האישה, בין שחזרה היא בה ובין שחזר הוא, בין שמת הוא בין שמתה היא או שגירשה - אין הקידושין חוזרין לעולם. אפילו קדשה באלף דינר, הרי הם מתנה גמורה שאין לה חזרה.
א. ואם היו קדושי טעות - חוזרים המעות. ב. וכן אם היתה ממאנת. ג. וכן אם היו קידושין על תנאי ולא נתקיים התנאי. א. וכן אם היו קדושי ספק.
2. (וכל זה לא מיירי אלא מן האירוסין, אבל מן הנישואין - הקידושין חוזרין) (מהרי"ל).

ב"ש(מהר"מ מלובלין): אמיר ס"ל שקידושין לאו לטיבועין נתנו ומדינא היה ראוי לחזור אף כשמת וכ"ש אם היא חזרה בה, אלא מטעם שלא יאמרו מותר באחותה.
וכן שיטת מהרי"ל שפסק הרמ"א כאן(2). שאחר נישואין שאין חשש שיאמרו וכו' הקידושין חוזרים.

א. קידושי טעות

כתובות(עו): אר"נ בר יצחק - אף למ"ד קידושין לטיבועין ניתנו ה"מ קידושי ודאי, אבל קידושי טעות, אם מביא ראייה חוזרים, לא מביא ראייה אינם חוזרים.
פירוש מביא ראייה - שמביא הבעל ראייה שהמומים היו לפני האירוסים ולכן הוי קידושי טעות.

ב. ממאנת

הרמב"ן(גאון): אם מיאנה הקטנה כסף הקידושין חוזרים, שהרי (יבמות קח.) היא מותרת בקרוביו והוא מותר בקרוביה ואין חשש לגזרה שיאמרו נושא אחות גרושתו. אבל אם גירש את הקטנה בגט אסור בקרוביה. כ"כ ח' הרשב"א ונמ"י.

ג. הגמ"ר: וכן אם היו קידושין על תנאי ולא נתקיים התנאי - כסף הקידושין חוזר.

ד. מרדכי: לא נפסקה הלכה אם קידושין לטיבועין ניתנו או לא. מיהו ספק קידושין לכו"ע לא ניתן לטיבועין.
כ"מ בכתובות(עו): - גבי אם נמצאו בארוסה מומים בעודה בבית אביה, ויש מחלוקת מתי נולדו מומים אלו. על

1. ב"ב(קמה): האם קידושין לטיבועין נתנו (פירוש כשנתן לה כסף הקידושין כאילו נטבעו בים ולא חזר אליו)?
רבי נתן אומר - לאו לטיבועין ניתנו (שאם מתה הכסף הקידושין חוזר).
רבי יהודה הנשיא - לטיבועין ניתנו (ואינו חוזר).

הילכתא:

א"ר פפא: הילכתא בין שמת הוא או היא בין שחזר הוא: הנדוניה - חוזרת, אבל כסף הקידושין - אינו חוזר. חזרה היא - אף כסף הקידושין חוזרים.

אמימר אומר - קידושין לא חוזרים, גזרה שמא יאמרו קידושין תוספים באחותה (פרש"י - שיאמרו קידושי טעות היו ויתירו אחותה).

רב אשי אומר: גיטה מוכיח עליה (ולא יתירו אחותה, ולכן כסף קידושין חוזרים).

והא דרב אשי בדותא היא, שיש מי שישמע על חזרת הקידושין ולא ישמע על הגט.

להלכה:

הרי"ף: הלכה כאמימר שקידושין לא חוזרים שמא יאמרו וכו', בין מת הוא או היא או חזר הוא.
כ"כ הרא"ש.

✓ כ"פ הרמב"ם - מקדש אישה אפילו קידשה באלף דינר, בין חזרה היא או הוא, בין מתה היא או הוא - אין הקידושין חוזרים לעולם, אלא הם כמתנה גמורה שאין לה חזרה.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

בר יצחק לא סובר כאמיר אף בספק קידושין לא חוזרים המעות.

והב"ש – קשה על המחבר שהוציא דין מהגמ"ר :

שכתב הגמ"ר: לא נפסקה הלכה אם קידושין לטיבועין ניתנו, מיהו בספק קידושין לכו"ע לא ניתן לטיבועין.

המחבר הבין – שבספק, קידושין חוזרים אפילו כשיש חשש שיאמרו (כגון אירוסין).

ול"נ פירושן – אם היה נפסק שקידושין לטיבועין ניתנו אז המעות לא חוזרים אף כשאין חשש שיאמרו (כגון אחר נישואין), אבל כיון שלא נפסקה הלכה אז בספק לכו"ע לא ניתן לטיבועין כשאין חשש שיאמרו (כגון אחר נישואין).

[אבל כשיש חשש, כגון אחר אירוסין, בכה"ג לא חוזרים מעות הקידושין].

והפת"ש(ת' חת"ס) – כיון שיש ספק קידושין יש גם מכשול בהפך שאם לא יחזרו הקידושין, מי שישמע שהיה גט יאמר ודאי אסור באחותה, ואם יקדשה אחר יאמרו אינה מקודשת, אף דהוי ספק מקודשת.

וכיון שבין כך ובין כך אי אפשר להינצל ממכשול, עדיף להחזיר המעות שעכ"פ מי שישמע שניהם (החזרת המעות והגט) ידע דהוי ספק.

2. אבל מן הנישואין (מהרי"ל)

■ **ב"ש**: באיזה עניין מיירי מהרי"ל?

- מהר"מ מלובלין: שיטת מהרי"ל ורי"ו אף שמת הוא או נתגרשה חוזר הטבעת, לפי שאמיר (דקי"ל כמותו) ס"ל שקידושין לא ניתנו לטיבועין ולשמא יאמרו לא שייך אחר נישואין.

גם מהר"מ מינך כתב: ראיתי הלכה מרבתי שהחזירו כסף קידושין אחר נישואין. וטעמו מה ששווה קידושין יותר מש"פ הוי כמתנה שתתנאה בהם ששמין לה כשחוזרים (כמ"ש סימן צט).

- אבל ת' מהרי"ו ות' שי – אף לאחר נישואין כסף הקידושין לא חוזר חוששים שמא יאמרו, ואפילו באישה מורדת לא חוזר.

ולכן דין זה הוי ספקא דדינא.

■ **ות"מ**: מהרי"ל מיירי דווקא שמת תוך שנתיים ראשונות שהבעל יורש מדינא, אלא שמחמת תקנת ר"ת שאם מתה בשנה שנייה מחזיר חצי הנדוניה שהכניסה לו והבעל מקבל את הסבלונות.

וע"ז פסק מהרי"ל שמוהר וקידושין חוזרים. אבל נתגרשה או נתאלמנה הקידושין שלה מתנה גמורה הם.

האב להביא ראיה שנולדו אחר אירוסין, ואם לאו צריך להחזיר הקידושין, ועכ"פ צריכה גט דהוי ספק מקודשת (ע"פ תירוצו של ר"נ בר יצחק).

מכאן הוכיח המרדכי שקידושי ספק חוזרים.

2. ד"מ(מהרי"ל): קבלתי ממורי שדוקא

באירוסין כסף הקידושין אינו חוזר שלא יאמרו קידושי טעות היו ומותר באחותה. אבל הנשואה דליכא חשש הקידושין חוזרים. וכן דן הלכה למעשה.

1. וגרשה

ח"מ: היינו שגירשה מחמת שנאסרה עליו. כ"כ הב"ש.

אין קידושין חוזרים

ט"ז: גזרה שמא יסברו שלא היו שם קידושין ויקח אחת אשתו.

ואפילו נתן גט חיישינן שמא אנשים שלא ידעו מהגט וידעו שזו ארוסתו ויתירו אחותה כיון שהחזיר לה הקידושין.

הם מתנה גמורה

ח"מ: אף שלפי האומדן נתן לה ע"ד לכונסה והיה ראוי שיחזרו הקידושין, מ"מ חששו שלא יאמרו קידושי טעות היו ויתירו לו אחותה.

א. קידושי טעות חוזרים המעות

ב"ש: היינו מה שהדעת טועה, אבל אם הוא טעות שאין הדעת טועה, כגון המקדש את אחותו – הוי מתנה. כ"כ לקמן.

רי"ו(ירושלמי): כהן שקידש גרושתו שתקנו חז"ל כתובה דרך קנס, כך קנסו לעניין קידושין שמאבד את כל כסף הקידושין. והנדוניה שחייב עצמו צריך להחזיר לה.

ב. וכן ממאנת

ב"ש: וטעמו שבמאנת קידושין תוספים באחותה, ומוטב שיאמרו הקידושין תוספים באחותה (הג' מעשה ניסים – שאם יקדש אחותה שלא יבוא אחר וישא אותה ונמצא נושא אשת איש). ולכן הקידושין חוזרין.

ד. קידושי ספק (הגמ"ר)

ח"מ: קשה – הרי כל קידושי ספק צריכה גט (וא"כ אסור באחותה) ואם הקידושין יחזרו יאמרו שמותר באחותה? ולכן השמיטה הרמב"ם.

והראיה של הגמ"ר מתירוצו של ר"נ בר יצחק בגמרא אינו, שהרי רמי בר יחזקאל דחה תירוץ זה, ואפשר שר"נ

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

נ - ב

המקדש אחותו - המעות מתנה, מפני שהכל יודעים שאין קידושין תופסין בעריות, ואין זה טועה אלא גמר ונתן לשם מתנה.

✓שמואל אמר – המעות מתנה, שאדם יודע שאין קידושין תוספים באחותו וגמר ונתן לשם מתנה.
רמב"ם: פסק כשמואל

קידושין(מו): המקדש את אחותו –
רב אמר - המעות חוזרות, שאדם יודע שאין קידושין תוספים באחותו וגמר ונתן לשם פקדון.

נ - ג

1. השולח סבלונות לבית חמיו, בין מרובין ובין מועטין, בין שאכל שם סעודת אירוסין בין שלא אכל, בין שמת הוא בין שמתה היא, או שחזר בו האיש - יחזרו הסבלונות כולם חוץ מהמאכל והמשתה.
א. וכן מעות וכן כלים מועטים ששלח לה להשתמש שם בבית אביה, אם נשתמשה בהם ובלו או אבדו - אינם משתלמין. אבל אם הוו קיימין - חוזר הכל וגובה אותם בבית דין, שהדבר ידוע שלא שלחם אלא דרך נוי בלבד.

2. הגה: וי"א דאפילו בדבר מאכל ומשתה ודברים מועטים דאין חוזרים, דווקא כשאכל שם החתן, ואז אפילו מה שהוא בעין אינו חוזר, אבל אי לא אכל שם - חוזר הכל (שם טור).

פרשב"ם: השולח סבלונות – אחר שקידש אשתו שולח לבית חמיו לכבוד אשתו תכשיטים ומיני פירות וכדי יין, ופעמים אוכל עמה.

אינם נגבים – אם מת הוא או היא או חזר בו ורוצה לגרשה, אינם נגבים שמחמת חיבה שאכל ושתה מחל סבלונות העשויים ליבלות. אבל אין עשויים ליבלות חוזר אף שאכל שם.

סבלונות מרובים – כדי שיבואו עמה לבית בעלה, ה"ה מועטים אם שלחן ע"ד שיבואו עמה לבית בעלה. העשויים ליבלות – קודם נישואין אין נגבים שמחל עליהם בסעודת חתן. שאין עשויים ליבלות – כגון תכשיטי זהב וכסף.

שיטת הפוסקים: סבלונות מרובים חוזרים

הר"ן – אין מחלוקת בגמרא. סיפא: "שלח סבלונות מרובים" שחוזרים בא לפרש הרישא, שמ"ש ברישא" אם אכל שם נגבים" ה"ד במועטים אבל במרובים חוזר בכל גוונא (אף שאכל שם).

ומרובים ל"ד אלא מתקיימים אע"פ שהם מועטים ונגבים אע"פ שאכל.

[כלומר: דברים העשויים ליבלות אם אכל שם נגבה לא

1. ב"ב(קמו): משנה – השולח סבלונות לבית חמיו. שלח 100 מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר – אינן נגבים. לא אכל – נגבים.
שלח סבלונות מרובים כדי שיבואו עמה לבית בעלה – הרי אלו נגבים, סבלונות מועטים – אינם נגבים.
ג"מ: אמר רבא – אבל אכל פחות מדינר לא נגבים. ואסיקנא: ל"ד אכל אלא ה"ה שתה.

(שם): אכל או שתה בבית חמיו ומת, הלכה זו העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים לאושא ואמרו: סבלונות העשויים ליבלות אין נגבים ושאין עשויים ליבלות נגבים.

איבעיא להו: סבלונות העשויים ליבלות ולא בלו מהו? ולא איפשטא.

(שם): יתיב רבין קמיה דרב פפא וקאמר – בין שמתה היא או הוא או שחזר הוא – סבלונות חוזרים, מאכל ומשתה – אינם חוזרים.

חזרה היא: אפילו כישא וירקא חוזרים.

אר"ה ברי דרבי יהושע: ושמן לה דמי בשר בזול (שני שליש מחיר).

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

- ארוס שבשעת כניסתו לחופה לא רצה לכנוס, אחר שהפצירו בו ובא לקדש אמרה הכלה: כיון שמתחילה לא רצה לכנוס עכשיו אני לא רוצה, ותבע החתן הוצאות החופה – אינה משלמת כלום (שארית יהודה).
- ה"ה הפוך, שהיא לא נתרצתה ואחר שנתרצתה הוא לא רצה – פטור (רדב"ז).
- ה"ה ארוס שהיה מכה ארוסתו וחזרה היא בה – אינה חייבת לשלם (מהרח"ש וכנה"ג).

2. וי"א אפילו בדבר מאכל ומשתה

ב"ש: כ"ה שיטת רוב הפוסקים החולקים על הרמב"ם, דס"ל שרבין אינו חולק על המשנה.
ולכן: לשיטה זו – אם לא אכל:
- אם לא אכל הכל חוזר אפילו חזר הוא, וצריכה לשלם אף דברים העשויים ליבלות.
- מאכל שאכלה היא משלמת פחות שלישי.
- אם הם בעין ולא בלו לגמרי וראוי למלאכתו ראשונה אינה צריכה לשלם מה שבלה כמ"ש לעניין נדוניה (פח"ב).

- מכרה דברים שלא עשויים לבלות דינה כגזלן שמשלמת כשעת גזילה ואינה פוחתת שלישי.

ואם אכל בדינא וחזר הוא

- דברים העשויים ליבלות ובלו – מחל.
- ואם עדיין לא בלו ספקא בגמרא ולא משלמת, ואם תפס מהני (למ"ד מהני תפיסה בבעיא שלא נפשטה בגמרא).
- דברים שלא עשויים ליבלות חייבת להחזיר אפילו מכרה.

- במעות אפילו הרוויחה א"צ להחזיר הרווח (נמ"י).

שלחו לביתו ואכל, או אכל השליח?

אלו שאלות בגמרא שלא נפשטו.

להלכה:

הרא"ש והטור – מספק לא נגבים.

אבל נמ"י כתב – נגבים כיון שלא אכל בבית חמיו.

שלח סבלנות והשביחו ואח"כ בלו, האם מחזיר

גם השבח?

שאלה שלא נפשטה בגמרא.

נמ"י: להלכה הממע"ה.

אבל דברים שאינם עשויים ליבלות:

- אם הם בעין גובה עם השבח.

- הוציאה אותם בלא רשות משלמת מה שהשביח קודם הוצאה.

אכל לא נגבה, אבל דברים שאינם עשויים ליבלות בכל גוונא נגבה [

כ"ד הרמב"ן, רשב"א וכנ"ד הרי"ף והרא"ש.

אבל הרמב"ם – ס"ל כרבו הרי"ף מיגאש דס"ל שיש מחלוקת. לכן: בסבלנות המתקיימים – חוזר אף שאכל. שאינם מתקיימים (מאכל ומשתה) – לא חוזר אף שלא אכל.

סיכום: מתי סבלונות חוזרים?

דברים המתקיימים	דברים הכלים	דברים המתקיימים	דברים הכלים
אכ	לא	אכ	לא
ל	לא	ל	לא
ח	לא	ח	לא
זר	לא	זר	לא
זר	לא	זר	לא
ח	לא	ח	לא
זר	לא	זר	לא

1.הר"ו

ו

2.רמ

ב"ם

ב"י: וקי"ל כהרמב"ם והר"י מיגאש.

1א. נמ"י(הרב יונה): ומעות דין עשויים ליבלות דלהוצאה ניתנו. ה"ה מלבושים וקישורי פשתן ואינם נגבים.

רמב"ם: ואפילו הם עשויים ליבלות, אם הוו קיימין - חוזר הכל וגובה אותם בבית דין, שהדבר ידוע שלא שלחם אלא דרך נוי בלבד.

1. חוץ מהמאכל והמשתה

ב"י: סבלנות העשויים ליבלות והשתמשה בהם בבית אביה – אינם חוזרים (רמב"ם והטור).

משמע שאם לא השתמשה בהם חוזרים.

א. וכן מעות

ח"מ: טעו שמעות להוצאה ניתנו ואינם של קיימא (נמ"י).

אבל אם היו קיימים... גובה

באה"ט: כמה דינים

- ואם אבדו כשהייתה קטנה פטורה מלשלם ואף אביה פטור, אבל אם אבדו כשהייתה גדולה – חייבת.

- ואם חזר מפני שחמיו לא קיים תנאו שאז חמיו חייב לשלם, משלם אף המאכל והמשתה (רש"ך).

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

הב"ת – הרא"ש מיירי בשידוכים מש"ה מנכה כל הפחת.

- השביחו לאחר הוצאה יחזרו בלא שבח כדין גזלן שמשלם כשעת גזילה.

ב"ש: כתוב בת' הרא"ש – אם כ"א שלח זל"ז ושל אחד כלה, מנכה השני כל הפחת.

נ - ג

- חזרה היא בה - חוזר הכל. ואפילו המאכל והמשקה נותנת דמיו בזול, דהיינו שאם היו דמי המאכל והמשקה ששה, משלמת ארבעה.**
- ואם היה מנהג המדינה שיעשה כל אדם סעודה ויאכיל לרעיו או יחלק מעות לשמשים ולחזנים וכיוצא בהם, ועשה כדרך שעושים כל העם, וחזרה בו - משלמת הכל, שהרי גרמה לו לאבד ממון. והוא שיהיה לו עדים כמה הוציא.**
- (וי"א דכל זה מיירי במה ששלח לאחר אירוסין, אבל קודם אירוסין, לאחר שידוכין - חוזר הכל . א. ויש חולקין.**

ח"מ: ומדמה זה לדין גרמי, ואף בגרמא אם הוא דבר שכיח ורגיל חייבת לשלם משום קנס (כמ"ש בחו"מ שפ"א).

באה"ט(רדב"ז) – ואינה חייבת לשלם רק ההוצאה שדרך בנ"א להוציא, אבל אם הוציא יותר לא משלמת יותר.

ב"ש: ואם הוא חזר בו אינה צריכה לשלם כלום.

3. חוזר הכל (נמ"י)

ח"מ: משמע אף דברי מאכל וכלים מועטים שבלו צריכה לשלם ואף שהוא חזר בו.

וקשה: אם הוא חזר בו למה תשלם (פירוש למה לא תפחת שלישי – עצי ארזים)?

והב"ש מתרץ – באמת משלמת פחות שלישי, ומה שהקשה הח"מ למה משלמת כשהוא חזר? י"ל שהרי אחר הקידושין כשלא אכל משלמת אף שהוא חזר וס"ל לנמ"י שבמשודכת אף שאכל הוי כלא אכל ולא מחל, ולכן צריכה לשלם מלא.

לאחר שידוכין

ספר ב"מ: האידנא שעושים חרם וקנס אף בשידוכין, דינו כמו באירוסין שנקרא מחילה.

אבל בת' חת"ס – משודך שמת ויורשיו תובעים למשודכת להחזיר 50 זוז שנתן לה וגם אכל שם כמה ימים, מה דינו?

- לא יכולה לומר קי"ל כיש חולקים שכתב כאן הרמ"א (3.א – שאף לפני שידוכין לא מחזירה), שהרי הט"ז

1. ב"ב(קמ"ו): חזרה היא אפילו כישא דיקרא (אגודת ירק) מחזירה.

א"ה ברי דרבי יהושע – ושמין להן דמי בשר בזול עד תילתא (כשמחזירה דברים העשויים ליבלות).

פרש"י: בשכר בזול – כל הנאכלים דלא ע"ד להחזיר משלמת פחות שלישי, שאילו היתה יודעת שצריך להחזיר לא היתה אוכלת מהם, מיהו בזול מחזירה.

2. רמב"ם: ואם היה מנהג המדינה שיעשה כל אדם סעודה ויאכיל לרעיו או יחלק מעות לשמשים ולחזנים וכיוצא בהם, ועשה כדרך שעושים כל העם, וחזרה בו - משלמת הכל, שהרי גרמה לו לאבד ממון. והוא שיהיה לו עדים כמה הוציא.

והראב"ד – השיגו, דומה הדבר למוכר זרעוני גינה ולא צמחו אינו משלם לו ההוצאות של הזריעה (אלא רק מחיר הזרעונים)!

וה"ה – ויש לחלק, שם הוציא הוצאות ע"מ להרוויח, אבל כאן לא היתה כוונתו רק להתנהג כמנהג העיר, וכין שסומך עליה והיא חזרה חייבת לשלם.

3. נמ"י: דווקא בשולח סבלנות לאחר קידושין, אבל בלא קידושין ודאי לא מחל (אף שאכל שם), אפילו היה שם שידוכין, כיון שיכול לחזור בו (ריטב"א).
א. ב"י – ואין נראה כן מת' הרשב"א.

2. משלמת הכל שהרי גרמה לו

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

והב"ש תמהו על דעה זו. ובספר עצי ארזים פירשו שי"ח חולקים על הפחתת שלישי ולא עם עצם החזרה.

- סתימת האחרונים שבשידוכים אף שנעשו חרמות וקנסות נמי לא מחל (שלא כהב"מ), כיון שיכול לחזור בו בטענה כל שהיא.

ולכן: המעות שבעין בשעה ששמעה שמת יחזור, ומה שכלה עד אז תפחית שלישי, ויכול אביה לנקות מזונות שאכל שם המשודך.

ת' חת"ס: משודכת שטוענת בברי שהמשודך נתן לה בפירוש לשם מתנה ולא מטעם השידוך - בד"כ על המוציא להביא ראייה, וכאן שהיא מוחזקת מרצונו תשבע היסת ותיפטר.

אלא שכאן כיון שטוענת נגד המנהג והחזקה שהחתן נתן לה לשם שידוכין ולא לשם מתנה עליה להביא ראייה. וטוב שיעשו פשרה.

א. ויש חולקים

ט"ז: משמע שאף לאחר שידוכין לא חוזר הכל.

והוא תימה, מאי מחלוקת יש כאן, שהרי האומדן הוא שלא לשם מתנה נתן אלא לשם שישאו זה את זה, ודין זה לא היה ולא נברא.

כ"כ הב"ש - לא משמע כן מת' הרשב"א, ולא קאמר שם אלא שפוחתת שלישי ממה שבלה ואין חילוק בין קודם קידושין או אח"כ, ול"א שמוחל מחמת סעודה אלא לאחר קידושין ולא לפני.

ג - ד

ת' הרשב"א: המשדך בתו לחבירו, ושלח לו בגדים ותכשיטין, ואח"כ נתבטלו השדוכין, וחזר בו החתן או חמיו - יחזיר מה ששלח לו, דכי היכי דהדרי סבלונות דשלח איהו לה (כמו שחוזרים הסבלונות ששלח לה), הדרי מאי דשלחה איהי לדידיה (חוזרים מה ששלחה היא לו), דאמרן דעתה הוא שלא שלחה לו (שאומרים שדעה הוא שלא שלחה לו) אלא על דעת שיכניסנה לחופה.

שאלה לרא"ש: ראובן שידך ביתו לשמעון ופסק לתת לו סכום ידוע נתן לו מאותו סכום 300 זהובים, ושמעון שלח למשודכת תכשיטים שעלו 120 זהובים, ואח"כ נתפרק השידוך: שמעון ינקה מ ה 200 דמי התכשיטים והשאר יחזיר לראובן.

ת' הרשב"א: המשך ביתו וכו' כ"פ הרא"ש.

מיהו מסתבר שכל מה שבלה בבגדים אף שחזר הוא פוחת שלישי, וכמו שהיא מחזירה פוחתת שלישי. כ"פ ח"מ.

ה - ה

1. ת' הרא"ש: ראובן שידך בתו לשמעון בקנין ושבועה והשלישו שטרות, ואחר כך אירע שהמירה אחות המשודכת - יכול שמעון לחזור בו ופטור מהקניין ומהשבועה ומחיוב השטר (דהיינו הקנסות שעשו ביניהם). ואם החזיר השליח השטר למשודכת - לא עשה כלום.

2. אהר"ק: וה"ה אם נשתטית המשודכת - שיוכל המשודך לחזור בו.

3. ת' הרא"ש: וכן אם קלקל המשודך מעשיו - יכולה המשודכת לחזור בה ופטורה מהקנין ומהשבועה ומחיוב השטר. ואם החזיר השליש השטר למשודך - לא עשה כלום.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

4. הגה – אהרי"ק: ויש אומרים דכל זה קודם אירוסין, אבל אחר אירוסין - נסתחפה שדהו.

5. ועיין ביו"ד רכ"ח/מ"ג, ורל"ב/ט"ז.

1. השתמדה אחות המשודכת

ט"ז: ה"ה זינתה אחות המשודכת שהיתה אשת איש. ואפילו פנויה אם זינתה והרתה הוי פגם גדול. כ"כ ב"ש.

זינתה המשודכת עצמה:

פת"ש: אם המשודכת עצמה זינתה אף שהיא פנויה אפילו לא הרתה יכול לבטל השידוכין. **ת" חו"י:** מי שזינה זינה עם המשודכת שלו ולא מצא לה בתולים, והודתה שזינתה עם אחר אלא שטוענת: הרי גם אתה קלקלת עימי ולא הקפדת לישא בתולה בשעת החופה – יכול לחזור בו ולבטל השידוכין. וה"מ ששידכה בחזקת בתולה, אבל אם היתה אלמנה או גרושה לא יכול לבטל.

תח"ס: כמה פרים כשזינתה המשודכת –

(א). נבעלה למשודך וגם לאחרים ולא נתעברה – לא יכול המשודך לחזור בו, שהרי גם הוא קלקל מעשיו שבא על נידה (שלא כתובה חו"י). כ"כ מהרי"ט.

ואף שת' חו"י פסק שיכול לחזור בו, ה"מ מטעם שאינה בתולה, אבל בבעולה מודה שלא יכול לחזור בו. **ואם** אינו מודה שבא עליה ישבע היסת ויפטר.

(ב). ואם נתעברה מאחרים – יכול לבטל השידוכים אף שגם הוא בא עליה, שיכול לטעון כיון שהוא פרוץ ורוצה לגדור עצמו לכן קידש אותה. ועכשיו שהיא מעוברת יצטרך להמתין כ"ד חודשי הנקה.

(ג). ואם היא טוענת שממנו הולד ורוצה נישואין – יכול להישבע שזה אינו ממנו ויפטר.

(ד). ואם כשכפוהו להישבע חזר והודה שנתעברה ממנו, מיד מותרת לו ולא שויה חתיכה דאיסורא, לפי שיש לו אמתלא, שכפר מתחילה מפני הבושה.

פת"ש(ש"ת צלעות הבית): עשו שידוכין ואח"כ נתגלה שלמשודך יש שני אחים אילמים שלא יכולים לחלוץ (באם תצטרך חליצה) – יכולה המשודכת לחזור בה ופטור מהקנס.

השתמדה האחות

ב"ש: ואם השתמדה קודם השידוך ולא ידע מזה, הוי מום שבגלוי ואין לו טענה. כ"כ בית הלל.

השתמדה

בנה"ג: אפילו יצא קול שהמירה דתה פטור מן הקנס מטעם הקול.

4. נסתחפה שדהו (מהרי"ק)

המשך מהרי"ק: והראיה – מום שנולד אחר אירוסין חייב לתת לה כתובה (כשיש כתובה לאירוסין), ולא יכול לומר שע"ד לא כתב כתובה. כ"כ ח"מ.

ב"ש: אפילו השתמדה אחות המשודכת אמרינן נסתחפה שדהו. כ"מ מתק הרא"ש.

ובאה"ט – כתבו התו"ס דווקא באישה אמרינן נסתחפה שדהו, אבל האיש ל"א, כיון שהאיש אינו שדה האישה. ולפ"ז: אם אחי המשודך השתמד אפילו אחר אירוסין יכולה לחזור בה.

5. עיין

שו"ע יו"ד (רכח/מג): נשבע לתת בתו לפלוני לאישה לזמן פלוני, ובתוך הזמן קלקל המשודך מעשיו - פטור הלה משבועתו. וה"ה אם המירה אחות המשודך.

הגה - וי"א דווקא אם נשאר בקלוקלו, או שבא לבית דין בעודו בקלוקלו ואי אפשר להינשא לו, כגון שהמיר דתו, אבל אם חזר בתשובה ואח"כ בא הנשבע לבית דין, צריך התרה לשבועתו אעפ"י שפטור מן הקנס ששיעבד עצמו אם יעבור מכל מקום צריך התרה לשבועתו.

אבל אם בא לבית דין בעודו בקלוקלו, אפילו התרה לא צריך, דהא אי אפשר שתינשא למומר, ומאחר דהותר באותו הזמן, הותר לעולם אף אם יחזור בו אחר כך, וכן נראה לי עיקר.

שו"ע יו"ד (רלב/טז): מי ששידך בתו ונדר לתת עמה סך מעות, (ונשבע), ואחר כך נתקלקלו החובות שהיו חייבים לו, אם אין לו ממה לפרוע לא חובות ולא קרקעות וחפצים חוץ מבית דירתו וכלי תשמישו - פטור, דאין לך אונס גדול מזה.

הגה - ראובן ושמעון שהיו דרים בעיר אחת, ונשבעו שניהם להשיא בניהם זה לזה, ואחר כך יצא ראובן ובנו מן העיר - שמעון פטור ואין צריך להוליך בתו אחריו, גם ראובן פטור אם הוצרך לצאת, דמקרי אונס.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

אסמכתא בקנסות של קידושין

נ - נ

- 1.** כשרוצין לעשות הבטחות לשידוכין, עושים בענין שלא יהא אסמכתא, דהיינו: שעושים שטר מזה שחייב לחבירו מנה, ואחר שחייב עצמו מנה (מתנה (החתן) עם אבי הכלה) שאם יקיים השידוכין ויכנס לחופה עם משודכתו זאת הרי החוב מחול לו. ואח"כ עושים שטר שחבירו חייב לזה מנה, ומתנה עמו שאם יכניס בתו לחופה עם זה המשודך יהא החוב מחול לו, ומניחים שני שטרות אלו ביד שלישי.
- 2. הגה** – וי"א דכל קנסות שעושים בשידוכין אין בהם משום אסמכתא (תוס' פרק איזהו נשך והרא"ש פ"ד דנדרים). וכן המנהג פשוט לגבות קנסות שעושים בשידוכין, וכמו שיתבאר בחו"מ סימן ר"ז/ז.

קנסות שעושים בשידוכין הרי הם

אסמכתא?

- 1. לפי הרמב"ם** – כדי שלא יהא אסמכתא נהגו חכמי ספרד שכ"א כותב שטר שחייב לחברו כ"כ, ומתנים שאם השידוך יצא לפועל כ"א מוחל לחברו ואם לא יתנו את השטרות לצד שכנגדו חזר בו. כ"פ המחבר.
- 2. אבל התו"ס** – ס"ל שבשידוכין אין אסמכתא, וז"ל: קנס שעודים בשידוכין מהני אף שלא עשו קניין בב"ד חשוב. וטעמו: - שכל העולם נהגו כן והוי כמו סיטומתא שקונה (אף שאינה קניין). - ועוד בדין שיתחייב החוזר בו כיון שמבייש חברו. כ"כ הרא"ש (ר"י הזקן).
- וכן הביא המחבר** מחלוקת זו בחו"מ (רז/טז): כשהיו חכמי ספרד רוצים להקנות באסמכתא כך היו עושים: קונים מזה שהוא חייב לחבירו מאה דינרים, ואחר שחייב עצמו קונים מבעל חובו שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך הרי חוב זה מחול לו מעכשיו, ואם לא יהיה או לא יעשה הריני תובעו בממון שחייב עצמו בו. ועל דרך זה היו עושים בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשידוכים ובכל הדברים הדומים להם, וכן אנו נוהגים.
- הגה** - וי"א שקנס שעושים בשידוכים לקנס החוזר בו לא הוי אסמכתא, כי כדאי הוא שיתחייב החוזר בו בקנס לדמי הבושה שבייש את חבירו. (וכן המנהג פשוט בכל גלילות אלו, ומיהו קנין צריך, וכן נוהגין).

2. וי"א... אין בהם משום אסמכתא

- ב"ש:** וטעמו – משום בושת והוסף המהרי"ק – אף שלא עשו קנס קרוב בעני שחייב לשלם דמי בושתו. ודווקא קנסות שבשעת שידוכין לא הוי אסמכתא משום בושת, אבל קנסות בשית נישואין (שאינן שייך בושת שהרי היא שאתו וצריך לגרשה בגט) הוי אסמכתא.
- אין בהם משום אסמכתא**
- ב"ש:** האם צריך קניין? - הרמ"א (חו"מ רז/טז) – צריך קניין. ונראה שאם השלישו השטרות א"צ קניין. - והש"ך (שם) – א"צ קניין.
- ספר בית מאיר:** כיון שנהגו כבר כהרמ"א שצריך קניין, שוב אינו כמנהג סיטומתא, ולכן בלא קניין אין חיוב.

כל הקנסות

- ספר ישועות יעקב:** יש לתמוה על הקנסות והחרם שעושים בשעת שידוכין שאם לא ישא פלונית ליום ידוע יחול הקנס ועונש החרם. והרי בגירושין מתירים תחילה אם נדר או נשבע לגרשה, כדי שלא יהא כפיה בגירושין, וכ"ש אם קיבל קנס אם לא יגרשנה קרוב הדבר שיתבטל הגירושין כמ"ש הרשב"א.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

ב"מ – ר"ל כמו בב"מ (קד.) אדם שקיבל שדה באריסות ואמר: "אם אוביר אשלם במיטבא" – לא הוי אסמכתא שלא נחשב גזים, גם כאן לא הגזים. ולפ"ז אם הגזים הרבה יותר מדמי הבושת דינו כמ"ש (שם) "אם אוביר אשלם אלפא זוזא" דהוי אסמכתא.

לגבות הקנסות

ת' רדב"ז: ראובן רצה לשדך אישה, וקנו מידו על התנאים והקנס, וכשבאו אצל הכלה לא נתרצתה ויצאו הקהל. למחרתו נתרצית וקנו מידה אבל החתן אומר כיון שהיא לא רצתה אינו חפץ בה – אינו מחויב בקנס.

ואם כן גם כאן שקיבל בחרם וקנס אם לא ישא פלונית, נמצא שנושא בע"כ והוי כאונס בנישואין. וכ"ש שפעמים רואים שהחתן רוצה לחזור בו ונמנע בגלל הקנס והרחם? **ותירץ הפת"ש** – אין זה תימה, שבאמת השו"ע (מב/א) הביא בסתם דעת הרמב"ם שאנסוהו לקדש ה"ז מקודשת, ורק משום חומרה פסק דהוי ספק. ואף לדעת בעה"ט שאינה מקודשת, כאן הרי הוא קיבל על עצמו הקנסות והחרם, ובגט בכה"ג הוא רק חומרה בעלמא.

ולכן: בקידושין אף באונס גמור יש מחלוקת, ולכן כשקיבל על עצמו יש להקל. ועוד שהרשב"א הוא המחמיר בגט וכאן פסק כהרמב"ם.

שעושים בשידוכין

ב"ש: טעמו משום בושת, אף שפעמים לא הוי הבושת כל כך כמו הקנס לא הוי אסמכתא.

נ - 21

- 1. הגה** – **ת' הרא"ש:** ודוקא אם כבר נכתבו שטרי הקנסות, אבל קבלו קנין על מנת לכוונת השטרות, וקודם שנכתבו חזר אחד בהם ומיחה בעדים שלא לכתוב השטרות - הרשות בידו למחות בשטר, א. (וכמו שיתבאר בחו"מ ל"ט/ד, רמ"ג/ז).
- 2. ת' הרא"ש:** י"א דמי שפסק על בתו או על בת בתו או קרובתו שתינשא לפלוני, ואחר כך אין הבת רוצה - שהפוסק פטור מן הקנס, דזה מקרי אונס אע"ג דלא התנה, ובלבד שלא יהא ערמה בדבר. א. ועיין לקמן ס"ס ע"ז/ה.
- 3. מרדכי:** וכן בשאר אונסים, כגון שמת הפוסק - אין יורשים צריכין לקיים, ופטורים מן הקנס. א. **מהרי"ו:** ודוקא בפסיקא בעלמא פטורים מן הקנס, אבל אם נתחייב עצמו בשטר, חייבין יורשיו לשלם, ולא מהני אונס. ב. ועיין לקמן ס"י נ"א/א.

לאפוקי שארית יוסף – דס"ל שאין יכול לעכב כתיבת השטר.

כתיבת ראשי פרקים

ט"ז: אם כבר כתבו ראשי פרקים ועשו קניין סודר אף שלא אמרו ע"מ שיכתוב השטר, הוי כאומר ע"מ לכתוב כיון שכן המנהג לכתוב שטר אחר כתיבת ראשי פרקים. ולכן כ"א יכול לחזור לפני שכתבו השטר עצמו ופטור מהקנס. אבל אם כבר השלישו השטר בזה נגמר החיוב וחייבים בבושת. כ"כ הב"ש.

ב"ש - ואם כבר נמסרו ראשי הפרקים לסופר לכתוב השטר שוב א"א לחזור.

א. **חו"מ (לט/ד):** אם הלוח מוחה בעדים שלא יכתבו

1. וקודם שנכתבו (ת' הרא"ש)

באר הגולה: מת' הרא"ש (שם) משמע שאפילו נכתבו השטרות כל שלא נמסרו לשליש יכול לחזור בו.

חזר א' ומוחה

ח"מ: ואז פטור אף מגוף השידוך מאחר שהקניין היה ע"מ לכתוב השטרות והרי חזר בו קודם שכתבו השטר. **והב"ש** – דווקא אם נעשה קניין ע"מ לכתוב השטר ואז כיון שיכול למחות הרי בטל הכל אף השידוך, אבל אם לא אמר ע"מ אף שיכול לעכב לכתוב השטר מ"מ צריך לקיים השידוך.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

פת"ש(ת' שב יעקב): ראובן שידכך ביתו עם בן שמעון בתנאים וקנס כנהוג. ועתה ממאנת הבת מפני כמה סיבות:

(א). קול שהולך שלחתן יש חולי הנכפה.
(ב). אבי החתן התחייב להנחיל לבנו כל קרקעותיו ועתה מסתבר שכולם משועבדים לבעלי חובות.
(ג). שם אבי הכלה כשם החתן, וחוששת לצוואת רי"ח, וקודם השידוך לא ידעו על צוואת רי"ח.
ולכן טוענת הכלה שהחתן מאוס עליה.
תשובה:

(ג). בעיני צוואת רי"ח – אין כדאי לבטל שידוך ע"ז שרק לכתחילה חוששים לזה, אבל בדיעבד אין לבטל השידוך, הואיל ויש ספק אם רק לזרעו ציוה כן, ועוד שכמה גדולים אף לכתחילה לא חששו לזה.

(ב). אף ששמעו שאבי החתן בע"ח גדול, אין זו טענה לבטל השידוך, שהרי בשעת נישואין מתחייב אבי החתן לשעבד כל קרקעותיו ולעשות חיזוק ע"ז בין בדיני ישראל והן בערכאות, ומכריזים שמי שיש לו חוב על אותן קרקעות שיבוא.

(א). קול שיצא שיש לו חולי נכפה, אם יש רגלים לדבר כגון שהוא ירקרק יש לה אמתלא לטעון מאוס עלי, רק שצריך לברר שיש ממש באותו קול, וצריכה הכלה להישבע שבאמת מאוס עליה בשביל זה ולא הושפעה ע"י אביה או קרוביה.

ולכן להלכה:

אם אבי הכלה מוכן לתת הקנס וההוצאות – יכול לטבל השידוכין.

אבל אם אינו רוצה, אם לא יכול לברר שיש ממש בקול צריכה הכלה להישבע שמאוס עליה כנ"ל.

והוסיף עוד שבוי"י: כמה כללים כשהכלה חוזרת בה בטענה שמאוס עליה:

▪ אם מביאים ראיות שהחתן הולך בדרך לא טובה – פטורה היא ואביה מהקנס ומהשבועה (כמו השו"ע כאן).
ואף שגם מתחילה היו מעשים מקולקלים אלא שהחזיק בדבר ביותר.

▪ אף שלא יכולה להביא עדים מ"מ אם יש קול שלא נפסק ואין לחתן אויבים שמוציאים הקול – יכולה לטעון מאוס עלי ופטורה מקנס.

מ"מ כיון שהיא חזרה חייבת לשלם מה שאכלה אצלו ולהחזיר את הסבלונות בניכוי שלישי, וכן לשלם תשלום מלא לסעודה שעשה לרעיו (אם זה מנהג המקום).

לו שטר, יש אומרים שאין כותבים. ואפילו קנו מידו שלא יוכל למחות בהם מלכתוב, אינו מועיל.

ואם יאמר המלוה: כיון שאינך רוצה שיכתבו לי שטר תחזיר לי מעותי – שומעין לו.

חז"מ(רמג"ז): אמר להם: זכו לו בשדה זו על מנת שתכתבו לו את השטר או על מנת שתתנו לו 200 זוז, אע"פ שהחזיקו בשדה יכול לחזור בו שלא יכתבו לו שטר או שלא יתנו לו 200 זוז ותבטל גם המתנה.

ואפילו כתבו לו השטר, כל זמן שלא מסרוהו בידו, אם מיחה בהם מלמסרו לו, בטלה המתנה.

הגה – וה"ה בשנים שעשו קנין שישאו זה את זה, ואמרו על מנת שיכתבו השטרות, ואחר כך חזר האחד קודם כתיבת השטרות ומוחה בכתיבת השטר – נתבטל הקניין הואיל ואמרו ע"מ שיכתבו השטרות.

2. שפסק על בתו

ב"ש: ואין חילוק בין חייב עצמו לתת לחתן והכלה הנדוניה ואם לא יתן הקנס (כמו שכותבים עכשיו), ובין אם מחייב עצמו בלי תנאי והחתן כותב שאם יקבל הכלה והנדוניה ימחול לו (כמ"ש המחבר) – פטור האב כשהכלה לא רוצה, דהוי אונס, דאומדנא דמוכח שלא חייב עצמו אלא כשבתו לא תסרב.

אבל הט"ז – כשהחייב עצמו סתם (כמ"ש המחבר) – לא נפטר מאונס וחייב לשלם.

והח"מ – מסתפק בזה.

שארית יוסף: האב ששלח בנו לבקש זיווג לביתו ולא נתן לו הרשאה. הלך הבן ומצא ונתקשר בקנס והאב ממאן – שניהם פטורים. כ"כ כנה"ג.

והקשה הב"ש – למה הבן פטור הרי הוא גרם לבושה?
וי"ל דס"ל דגרמא בבושת פטור, א"נ שאינו אלא גרמא ולא כרמי.

ובספר ב"מ – תמה על תירוץ הב"ש, הרי בביישו בדברים לכו"ע פטור! אלא שכאן מיירי שקיבל עליו התחייבות ומה מהני שהוא רק גרמא ולא גרמי, הרי חייב עצמו?

אלא שי"ל שאם שיקר הבן ואמר שיש לו הראשה מאביו או שהבטיח שאביו יתרצה – הבן חייב, דהוי דבר שכיח שהאב לא יתרצה (ולא הוי אונס, ול"ד להא שהבת לא נתרצתה דהוי אונס).

ושארית יוסף מיירי שאמר שיש לו כוח ובכוח זה כתב קנס על אביו אם ימאן – אז שניהם פטורים.

אין הבת רוצה

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

א"צ לקיים

ת' נו"ב: א' שפסק לביתו בתנאים סך נדן ושטר חצי זכר בקנס וחרם כנהוג, וקודם החתונה מת האב. האם היורשים צריכים לשלם?

השואל רצה לפסוק: כיון שהוא קניין "אתן" (ולא התחייבות רגילה) והחיוב הוא מצד קנס וחרם היורשים פטורים מלשלם. כמבואר בסמ"ע(חו"מ רמה) והרמ"א(כאן).

כ"פ שארית יוסף – כיון שהוא קניים "אתן" פטורים היורשים. ושורש הדברים ממהרי"ו.

ואף ששו"ת עבה"ג – דחה דברי שארית יוסף ע"פ דברי מהר"מ מינץ, מ"מ שארית יוסף אינו יחיד.

ולא פסק יפה: שהרי עבה"ג אינו חולק על הרמ"א, ומהרי"ו ושאר אחרונים, ומודים להם בקניין "אתן" שפטורים.

אלא שהם (עבה"ג ומהר"מ מינץ) באים מצד אחר אף שקניין אתן לא מהני והחרם והקנס לא חלים על היורשים מ"מ חל עליהם חיוב חכמים (פסחים סח). שתיקנו פרנסה לבת כפי אומדנא של האב, וקשה על שארית יוסף שהרי יש פרנסת הבת, ולה פטר היורשים.

ולכן סך נדן שגילה האב שרוצה לתת לבתו חייבים היורשים, אבל שטר חצי זכר אין כאן גילוי דעת רק שרוצה לעשות לה שטר.

א . אבל נתחייב עצמו בשטר

ח"מ: חייבים היורשים כפי סך הקנס.

כ"פ מהרי"ו – שאם נתן האב שט"ח על הקנס הוי כמו הלואה ולא מהני טענת אונס.

■ אם טוענת מאוס עלי בלי טענה מבוררת, והאב בא בהרשאה ממנה והיא מודה – גם האב פטור ובלבד שתשבע שלא למדוה לומר כן, ושלא נתנה ענייה באחר. אבל הוצאות שהוציא החתן תשלם הכל. ואם לא רוצה הכלה לשלם תשלם כפי התנאים (הקנסות) עם ההוצאות.

א . שו"ע(ע/ה): ארוסה שאינה רוצה להינשא בטענת "מאוס עלי", אין אביה חייב ליתן לו מה שפסק ליתן לו בנדונייתא.

3. ה"ה שאר אונסים... כגון מת הפוסק

ח"מ: ה"ה אם העני הפוסק (כמ"ש יו"ד רלב/טז).

כ"כ הב"ש – אפילו היו בתנאים וקניין, שקניין זה לא בא לזכות את הבן או הבת אלא על האבות לתת הקנס אם יחזרו בהם. כ"כ שארית יוסף ומהרי"ו.

ואף שהוא קניין ממש (ל"ד קניין אתן) ומחייב עצמו פטור באונס, ואף שהשליש שט"ח על הקנס פטור.

ובית הלל כתב – דווקא בלא קניין ובלא שטר אלא מכוח שבועה, אבל אם היה קניין חייב לתת לו כל מה שפסק.

באה"ט: ודוקא במת פטור בקניין אבל העני חייב.

כ"מ ממהרי"ו לאפוקי הב"ש שכתב שאף שהעני פטור (אף בקניין ושטר).

אין היורשים צריכים לקיים

ח"מ: גם המשודך פטור. כ"כ הב"ש.

ב"ש: ובסימן (נ/א) נתבאר כשזכו הבן והבת (בדברים הנקנים באמירה) צריכים לקיים ומוציאים מהם.

נ - 31

1. ריב"ע, ת' הראשון: שנים ששידכו ביניהם והיו דרים בעיר אחת ועשו קנס ביניהם, ואחר כך יצא אחד מן העיר ורוצה שהשני ילך אחריו לקדש - אם אינו רוצה, פטור מן הקנס.

2. ועיין בחו"מ (י"ב/ט): אם רוצה העובר ליתן הקנס, אי מחויב לקיים הדבר מצד קיבול הקניין.

ובית הלל – חולק, אין כופין החתן ללכת לעיר הכלה לקדש אותה שם.

2. עיין חו"מ

חו"מ(יב/ט): ריב"ע: שנים שקבלו פשרנים בקנין וקנס חמישים, ואחר הפרשה אמר אחד מבעלי דינים: אשלם הקנס ולא אקיים הפרשה - אין בדבריו כלום

1. ואח"כ יצא מן העיר

ב"ש: היינו ע"פ אונס לכן שניהם פטורים מקנס, אבל אם יצא בלא אונס הוא חייב בקנס והשני פטור.

ואם אינן דרים בעיר אחת מסתמא משדכי בנותיהם ע"ד שישאו במקומן אא"כ התנו בפירוש. כ"ד ח"מ והש"ך(יו"ד רלב).

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

והב"ח – כל שלא פירש שהקנס לא פוטר השבועה י"ל שדעתו שתשלום הקנס יפטור השבועה (ואז יכול להפטר בתשלום הקנס).
והסמ"ע – המנהג הוא לא להחרים העובר בשידוכין ואפילו וכתב בפירושו "הקנס לא פוטר החרם" עכ"ל יכול לבטל השידוך בקנס. כ"כ באה"ט.

(שהרי הוא חייב מכוח הקניין, ואין פרעון הקנס פוטר שאין הקנס אלא תוספת בטחון).
ת"מ – וה"ד שכתב 'אני מקבל על עצמי זה בקניין וקנס' (שהקנס הוא רק לחיזוק).
אבל אמר אמר: 'דבר זה אני מקבל עלי בקניין ואם לא אקיים אשלם הקנס' - ברור שיכול לחזור בו ולשם הקנס. כ"כ הב"ש

נ - ז
1. אם נותן משכון לחבירו להבטיחו שלא יחזור בו מהשידוכין, כד"ל סימניו: אם אחזור בי תזכה בכך וכך ממון בגוף חפץ זה.
2. הגה: שנים שנשבעו זה לזה שישאו זה את זה, ועבר אחד מהם, או שאחד נשבע לבד, נתבאר הכל ב"ד סי' רל"ו.
דיני שדכנות עיין בחו"מ סוף סימן פ"ז/ז-לט-הגה וסוף סי' קפ"ה/י-הגה וסי' רס"ד/ג-הגה).

חו"מ(קפה/י) – הגה: פסקי מהרא"י: השדכן הוא כמו סרסור, ואם השדכן רוצה שישלמו לו מיד שער שדכנותו, והבעלים אינם רוצים לשלם עד הנישואין – תלוי במנהג המדינה, ובמקום שאין מנהג – הדין עם הבעלים.
ובמקום שאין צריך לשלם לו עד הנישואין, אם חזרו בהן ונתבטל השדכנות – פטורים הבעלים מלשלם לו שכר, אלא אם כן התנו בהדיא על מנת שיתפייס, ואז צריך לשלם לו מיד אפילו יחזרו בהן (פסקים וכתבים מהרא"י סימן פה).

תלוי במנהג המדינה

ערוה"ש: ואצלנו נהגו שמשלמים לשדכן לאחר כתיבת התנאים, ולכן אף שנתבטל השידוך בהסכמתם משלמים לו.

חזרו בהם – פטורים הבעלים

סמ"ע: והע"ש – תימה, הרי בכל שידוכין יש קנס ועל המבטל לשלם כנגדו, וא"כ בביטול יקבל כנגדו הקנס, ונמצא הואיל השדכנות לקנס, ולמה לא יקבל השדכן כלום?
ולי נראה:

א. על הרמ"א לא קשה, שהרי המקור מהרא"י.
ב. הטעם הקנס כמ"ש התו"ס – משום שנתביישה הבתולה או הבחור ובני משפחותיהם, ובעיניהם מוטב שלא היה נעשה השידוך מעולם ולא היו מקבלים הקנס. וא"כ לא הרוויחו אלא יצא שכרם בהפסדם.

1. הטור: ואם כל א' נותן משכון לחבירו על הקנס שמתחייב לו, אם אמר: זה לזה, אם אחזור בי אני נותן לך כך וכך, והרי זה החפץ בידך בשביל הקנס שאתחייב לך אם אחזור בי – אינו כלום דכי האי גוונא לא קנה במשכון כל זמן שלא נתחייב לו כלום שאדם יכול לשעבד נכסיו בדבר שכבר נתחייב אבל בדבר שלא נתחייב בו לא יחול בו שיעבוד.
אלא צריך להקנות לו בסודר דלא כאסמכתא בבית דין חשוב כדי שיתחייב לו מן הדין אם יחזור בו ואז יתן לו החפץ במשכון ואז יחול השעבוד על המשכון כיון שנתחייב לו בקנס אם יחזור בו אן יאמר לו אם אחזור בי תזכה בכך וכך ממון בגוף חפץ זה.

2. יו"ד(רלו/ו): שנים שנשבעו לעשות דבר אחד, ועבר אחד מהם על השבועה, השני פטור ואינו צריך התרה.

לפיכך איש ואישה שהשתדכו זה לזה וקבלו חרם להינשא לזמן קבוע, מי שיעכב והעביר המועד אסור להינשא לאחר, והלה מותר ואינו צריך התרה. וגם המעכב עצמו מותר בלא התרה לאחר שנשא שכנגדו.

3. דיני שדכנות

חו"מ(פז/לט) – הגה

תבעו בשכר השדכנות, וזה כופר ואמר שלא היה שדכן שלו, או שאר טענות שבניהם, דינו כבשאר תביעות ממון, ונשבעים על כך (פסקי מהרא"י פ"ה).

חו"מ(קפה/י) – הגה

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

ע"מ שיתפייסו

ש"ד: יש"ש – כל שדכנות סתם כאילו התנה ע"מ שיתפייס לקניין שעושים בקנס.

מ"מ אם א' הצדדים ביטל השידוך וא"א להוציא ממנו הקנס – חייב השדכן להחזיר חלקו מהשדכנות.

כ"פ הט"ז – ואף אם חזרו שניהם בהסכמה, מ"מ לא הפסיד השדכן שדכנותו במקום שגובים השדכנות אחר כתיבת התנאים.

ערך לחם (רדב"ז): הנותן מעות לחברו להלוותם למי שנראה לו הגון, והלווה אותם לאיש מפורסם בכל העולם בחוסר הגינותו – אינו נאמן לומר בעיני נראה הגון.

דני שדכנות

פת"ש: והכלל הוא שמקום שיש מנהג לשלם דמי שדכנות אחר שידוכין אפילו חזרו הצדדים אח"כ – חייבים לשלם.

והמהרש"ל – אם כבר לקח השדכנות והצדדים חזרו וא"א להוציא הקנס מצד החוזר – צריך השדכן להחזיר דמי השדכנות.

משמע שאם מוציאים הקנס א"צ להחזיר דמי השדכנות.

ובמקום שאין משלמים השדכנות אלא בעת הנישואים וחזרו א"צ לשלם.

לאפוקי הלבוש (חו"מ קפה"י) – דס"ל שצריך לשלם השדכנות אפילו חזרו כיון שמוציאים הקנס מצד החוזר.

וכבר השיגו הסמ"ע

ת' חוט השני: ושדכן שאמר שמשדך חינם – פטורים לשלם לו, ולא כמו שרגילים העולם לומר שחייבים לשלם לו.

ת' עבודת הגרשוני: אישה אלמנה שנישאה ונתנה כל אשר לה לבעלה. כשבא השדכן לאישה לתבוע דמי שדכנות אמרה שאין לה לשלם. והבעל טוען "לאו בעל

דברים דידי את" – הבעל מחויב לשלם לשדכן שכרו, דהוי כמלוה בשטר שגובה מהבעל אף שהכניסה לו מטלטלים (אחר תקנת הגאונים).

ת' פמ"א: אדם עשה שידוך שבני הזוג גרים כ"א במקום אחר, ובכל מקום שכר שדכנות שונה, ותובע השדכן דמי שידוך היקרים – הולכים לפני מנהג מקום השדכן שאם הוא גר אצל החתן שהוא ביוקר יקבל ביוקר וכן הפוך.

1. צריך שיאמר

ח"מ: טעמו – שכל שאינו מחויב מצד הדין בכסף אין המשכון משועבד. וכן האומר לתת מתנה לחברו מנה (שלא נתחייב) לא יעזור שיתן משכון.

תזכה בכל וכך

ב"ש: וה"מ לרמב"ם (שיש אסמכתא בשידוכין), אבל לפי התוס' (ר"י) שאין בשידוכין אסמכתא מפני הבושת א"כ יש חיוב מצד הדין, ולמה לא מהני משכון?

והרש"ל תירץ – כיון שמגלה דעתו שאינו סומך על הקנס אלא רוצה משכון, ומשכון אין כאן צ"ל שתזכה בגוף החפץ.

והט"ז תירץ – בשידוכים יש תרתי לגרועותא: (א). משום אסמכתא, (ב). משום מנה אין כאן משכון אין כאן.

ובושת אע"פ שמסלק את עניין האסמכתא, אבל עדיין המשכון לא קונה אם רוצה לגבות מהמשכון, ולכן צ"ל שיזכה בגוף המשכון.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

הלכות קידושין

סימן נ: מתי חוזרים הקידושין והסבלונות, ודיני קנסות.

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

ובו סעיף אחד (כתובות: נב, קב)

נא - א

1. איש ואישה שהיו ביניהם שידוכין, ואמר לה: "כמה את מכנסת לי, כך וכך", ואמרה לו: "וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך", א. (ואין חילוק בזה בין נישואין ראשונים לשניים) (כן נראה מהרמב"ן וכ"כ הריב"ש ש"ס' שמ"ה).
2. וכן האב שפסק ע"י בנו ובתו: "כמה אתה נותן לבנך כך וכך", "וכמה אתה נותן לבתך כך וכך".
 - א. הגה – ארכ"ש: דוקא בדברים כאלו, שביד האב לקיים, אבל אם פוסק על בנו שיעשה איזה דבר, כגון לילך אחריה למקום אחר - אינו נקנה באמירה, דאין זה תלוי באב רק בבן.
 - המשך 1. עמדו וקדשו - קנו אותן הדברים, ואע"פ שלא היה ביניהם קנין, ואלו הן הדברים הנקנים באמירה.
 - ב. והוא שיהיו הדברים שפסקו מצויים ברשותם, שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

א. ירושלמי: דווקא בנישואים ראשונים אבל בנישואים שניים לא.
כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם – טעמו, שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ומרוב שמחתו בנישואין ראשונים גמר ומקני באמירה.
✓ והריב"ש: אפשר שלא חילקו בין נישואים ראשונים לשניים אלא בפוסק אבי החתן והכלה, אבל אם הם עצמם פוסקים אפילו נישואין שניים קנו.
וכ"מ מהרמב"ם – שלא חילק בין נישואים ראשונים לשניים רק בפסיקה שבין אבי החתן והכלה, ואלו בין החתן והכלה עצמן.

1. כמה אתה נותן

ת"מ: ה"ה לנושא איש ופסק לתת לבת אשתו כו"כ נקנה באמירה (כמ"ש כתובות קב). כ"כ הב"ש.
א. נישואין ראשונים לשניים (ריב"ש)
באה"ט: דווקא באיש ואישה שפסקו ע"י עצמם אין חילוק, אבל אב שפוסק לבנו דווקא הנישואים ראשונים

2. כתובות(קב): אמר רב גידל אמר רב - כמה אתה נותן לבנך כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך כך וכך, עמדו וקידשו קנו, הן הן הדברים הנקנים באמירה.
אמר רבא: מסתברא מילתא דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לידיה אבל בוגרת דלא מטי הנאה לידיה לא, והאלוקים אמר רב אפילו בוגרת, דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אתא לידיה? אלא בההיא הנאה דקמיחתני אהדדי גמרי ומקני להדדי.
ב. רמב"ם: וצריך שיהיו הדברים שפסקו ברשותם, שאל"כ אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.
לאפוקי בעה"ט – דס"ל שכל תנאי בשעת קידושין מקנה באמירה אף שלא בא לעולם. כ"כ ד"מ(ריב"ש).
1. רמב"ם: גם איש ואישה שהיו ביניהם שידוכין, ואמר לה: "כמה את מכנסת לי, כך וכך", ואמרה לו: "וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך", עמדו וקדשו - קנו אותן הדברים, ואע"פ שלא היה ביניהם קנין, ואלו הן הדברים הנקנים באמירה.
מרדכי – והוא ק"ו מדברי רב (לעיל) שבאותה הנאה שמחתנים גמרי ומקני.

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

המשך 1. עמדו וקידשו

ריב"ש: ואפשר אף אם פסקו כן בשעת נישואין קנו באמירה אע"פ שכבר קידשו, כיון שאותה שעה הוי גמר החיתון. והחידוש הוא אף בשעת קידושין מהני אף, ואף שבשעת נישואין לא הוזכרו התנאים. וכנ"ד הרמב"ם.
פ"כ מהר"ש הלוי – ה"ה אם נישאו נקנו, אבל אם רק שידכו לא נקנים באמירה.

ב. מצווים ברשותם

ח"מ: דווקא שנתן בלשון מתנה צריך שיהא ברשותו, אבל אפ חייב עצמו או שעבד לה כל נכסיו – מהני אף שאינו ברשותו.

פ"כ הט"ז – שדרך חיוב יכול האדם לשעבד עצמו אף בדבר שלא בא לעולם. כ"ד הב"ש.

נקנה באמירה ולא בשניים (כמ"ש המחבר במשך).

2 א. אבל הפוסק על בנו

פת"ש (יד המלך): אבל בביתו כיון שנוח לאישה באיש כל דהו מסתמא נתרצית מה שאומר האב.

אינו מקנה באמירה

ח"מ: משמע שאם קנו מן האב מתחייב הבן לקיים. ותימה, איך יכול האב לחייב את בנו?
והב"ש – לא מבעיא באמירה אלא אף בקניין לא מהני, כיון שאין בידו לחייב בנו.

בית הילל: ואם נתרצה הבן מתחייב אף באמירת האב אף בלא קניין.

נא - נא

1. **ודברים אלו לא ניתנו להיכתב. א. לפיכך אפילו נכתבו, אינם כשטר שיטרוף בהם ממשועבדים.**
2. **בד"א, כשפסק האב לבתו, בין קטנה בין גדולה, או לבנו ובנישואין הראשונים.**
3. **(וי"א דבעינן דעמדו וקדשו מיד ולא הפסיקו בדברים אחרים, אבל הפסיקו בדברים אחרים, לא (טור). א. ת"ו"ס: וכן אם קדשו ואח"כ פסקו, לא מהני.**
4. **וי"א דבעינן גם כן דהתנו כן ביחד, אבל אם עשו בלא תנאי אלא כל אחד אומר מעצמו, אינו נקנה באמירה) (ריב"ש סימן שמ"ה).**
5. **אבל אח שפסק לאחותו, או אישה שפסקה לבתה, וכן שאר קרובים, וכן האב שפסק לבנו או לבתו, בנשואין שניים - לא קנו אותם הדברים עד שיקנו מיד הפוסק, שיתן כך וכך.**

על דעתם להשתעבד באמירה משום הנאת חיתון, אלא גובה מבני חורין ולא ממשועבדים. ואף נכתב אינו טורף ממשועבדים.

כ"ד הרי"ף והרשב"א.

• **הר"י** – אם שניהם מסכימים ניתן להיכתב (לטורף ממשועבדים).
כ"כ התו"ס והרא"ש.

התנאים שדברים אלו נקנים באמירה

• **רמב"ם:** צריך שדברים אלו יהיו ברשותם, שאל"כ אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

• **2. ירושלמי:** ודוקא בנישואים ראשונים אבל

1. **כתובות (קב:):** א"ל רבינא לרב אשי - דברים

הללו ניתנו להיכתב או לא ניתנו להיכתב?

אמר ליה לא ניתנו להיכתב.

פרש"י: לא ניתנו להיכתב - שלא יטרוף ממשועבדים, וכיון שאין קניין לא משתעבדים נכסיו.

א. כששניהם מסכימים האם ניתן להיכתב?

• **רא"ש (רש"י)** - אף ששניהם מסכימים לא ניתן להיכתב.

כ"כ הטורף (רמב"ם).

לפ"ז: אם עברו וכתבו טורף ממשועבדים.

• **ה"ה (רמב"ם)** - אינו ניתן להיכתב, שלא עלה

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

שניים לא.

• **5. המשך הירושלמי:** דוקא באב הפוסק על בנו או ביתו, אבל מי שפוסק בשביל אחותו או שאר קרוביו או אישה שפסקה בשביל ביתה – אינה נקנה באמירה בלא קניין.

כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם – וטעמו, שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ומרוב שמחתו בנישואין ראשונים גמר ומקני באמירה.

• **3. תו"ס והרא"ש:** כתובות(קח): – הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל (שלא רוצה לתת לו), תהא יושבת עד שתלבין שערה.

וא"ת: למה לא יוציא ממני בב"ד?

• **וי"ל:** דמיירי הנישואין שניים שלא נקנה באמירה.

• **והרשב"ם תירץ** – שלא קידש מיד אחר הפסיקה אלא לאחר זמן שאז דברים אלו לא נקנים באמירה. כ"כ הטור.

• **והרמ"ה תירץ** – דמיירי שאין לאב.

• **א. כתובות(נב):** רב פפא השיא את בנו לבת אבא סוראה. הלך לאבא סוראה שיפסוק בנדוניה ולקח עמו את יהודה בר מרימר.

כשהתקרב לא רצה יהודה להיכנס כדי שלא יהיה לחץ על אבא סוראה שיפסוק הרבה בשביל כבודו ונמצא מעביר נחלה מהבנים לבת, אך לבסוף נכנס ושתק. **חשב** אבא סוראה שיהודה כועס עליו שלא נתן הרבה ולכן שותק והוסיף עוד נדוניה. א"ל יהודה: אם היית נוטל עצה ממני אף מה שכתבת בתחילה לא נוח לי.

אמר אבא סוראה: א"כ אחזור בי. א"ל לחזור לא אמרתי.

• **תו"ס: קשה** – איך יכל לחזור הרי אלו דברים שנקנים באמירה?

ו"ל: דמיירי שמתחילה קידשו, ואח"כ פסקו דלא מהני ויכול לחזור בו.

• **4. ריב"ש:** ו"א דבעינן גם כן דהתנו כן ביחד, אבל אם עשו בלא תנאי אלא כל אחד אומר מעצמו, אינו נקנה באמירה.

1. לפיכך אפילו נכתבו אינו כשטר

ח"מ: כלומר אם נכתב השטר "בפנינו עדים שאמר פלוני לפלוני כתב אתה נותן וכו'", מאחר שכתבו דברים כהווייתן לא עלה ע"ד להשתעבד במאירה אצל משועבדים אלא בבני חורין. כ"כ ה"ה.

משמע שאם כתבו בשטר: "אמרנו לנו פלוני ופלוני כתבו וחתמו בשטר ותנו לכל אחד וכו'" – פשוט דהוי שטר גמור. כ"ד הב"ש.

אינו כשטר

ב"ש: כ"ד הרי"ף, רמב"ם, רשב"א והר"ן.

2. נישואין ראשונים

ב"ש: נישואין ראשונים של בן או בת של הפוסק, אף שכנגדו אינם נישואין ראשונים. כ"ד ח"מ.

ו**כתב הרמב"ם** – טעמו, שדעתו של אדם קרובה אצל בנו וביתו ומרוב שמחה בנישואין ראשונים גמר ומקנה באמירה.

3. עמדו וקידשו מיד

ב"ש: ואם לא קידשו מיד בשעת התנאים אבל בשעת הקידושין הזכירו התנאים – נמי מהני (תו"ס).

ואם לא פסקו עד הנישואין ובשעת נישואין פסקו ונישאת מיד – גם מהני (כן דייק הריב"ש מהרמב"ם). ובמרדכי – לא משמע כן.

וקידשו מיד

באה"ט(הרמ"ט): ואם כתבו התנאים בשטר אף שלא קידשו מדי קנו.

ומתו"ס משמע אף שכתבו בשטר אם לא קידשו מיד לא קנו.

4. שהתנו ביחד

ח"מ: ה"ה אם היא התנתה לבד (כגון שהוא יזון את ביתה, אבל אם הוא אמר: אני אזון ביתך - יכול לחזור בו דהוי פיטומי מילי).

5. אישה שפסקה לביתה

ח"מ: פירוש שהאם פסקה לביתה כך וכך – לא קנתה הבת בלא קניין.

הג' מעשי ניסים – וכתב המאירי טעמו, שאין דעת האם/האח כדעת האב הואיל ואין עליהם להשיאה ואין כאן הנאת חיתון כל כך.

נישואין שניים

פת"ש(שער המלך): וכ"ש במחזיר גרושתו דלא מהני אמירה לבד.

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

- 1. הגה – ריב"ש:** הדברים הנקנים באמירה, או שפסק האב וקנו מידו, הוי כשאר חוב, ואפילות האב קודם שנשאה - חתן מוציא מן היורשין, ואפילו ממשעבדי, כשאר חוב. א. וי"א דאין מנכין לבת מירושתה, הואיל וזכתה בהן בחיי האב.
- 2. אבל אם אמר: "אתן כך וכך",** וכן חתן שפסק לעשות לה כתובה כך וכך, ובשעת הנישואין חוזרים בהם, עיין בח"מ (רמ"ה/ב), אם צריך לקיים מצד הקניין, א. אבל מצד הקנס שפסקו על עצמן ודאי צריך לקיים.
- ב. ולכן נהגו לעשות תנאים חדשים קודם הנישואין, כן נראה.

ומצי' הדר.
ב. **ואיכא מרבותא** – קניין לתת לאו קניין דברים הוא, דלא מיקרי קניין דברים אלא במי שקנו ממנו לחלוק או להשתתף.

1. הנקנים באמירה (ריב"ש)

ב"ש: הסבר דברי הריב"ש – אם היה קניין ממש (שחייב עצמו לתת) – גובה אפילו ממשועבדים כיון שהיה קניין. אם היה רק קניין "אתן" או בלא קניין רק בדברים הנקנים באמירה – גובה מבני חורין. לא היה קניין וגם לא נקנה באמירה – לא גובה כלל.

אפילו ממשועבדים

ט"ז: משמע שאף שלא נכתב השטר. ותימה, שהרי המחבר פסק כהרמב"ם והרי"ף שאף שנכתב השטר לא גובה ממשועבדים והרמ"א לא הגיהו. וע"כ ריב"ש ס"ל כרש"י שאם כבר נכתב השטר גובה ממשועבדים?

וי"ל דמיירי שעשה שט"ח ממש.

א. אין מנכים לבת מירושתה

ב"ש: ומה שבח"ו (רפ"ג) פסק שמנכים לה (כמהרי"ו)! שם מיירי שפסק לה ולא קנתה באמירה, ואף שקיבל קניין סתם אמרינן שהקניין הוא על הקנסות לכנגדו ולא על הזכייה של הבן/הבת. אבל כאן מה שפסק הריב"ש מיירי שקנתה באמירה או עשה קניין בפירוש לתת לה – זכתה ואין מנכים לה. כ"ד ח"מ.

2. אתן כו"כ

2. ד"מ(שו"ת מהרי"ו): אם כתב בתנאים שיעשה כו"כ לכתובה וכן מלבושים, ובשעת חופה עשו שטר אחר ע"ז – לא זכתה האישה אפילו קיבלו קניין סודר ע"ז.

והב"י כתב – אם קיבלו קניין לתת מתנה צריך לקיים. לאפוקי שו"ת הרשב"ש דס"ל – שא"צ לקיים אא"כ כתב "מעכשיו".

ובח"מ(רמ"א, ב): 1. כתב בשטר אתננו לו אע"פ שהעידו עליו העדים – לא זכה המקבל.

2. הגה: ואפילו קנו מידו, דהוי קניין דברים. א. ויש מי שאומר שאם קנו מידו מהני לשון "אתן". ב. ומהרי"ו פסק כסברא ראשונה (שקניין "אתן" לא מועיל) ולכן כתב: שהכותב לאשתו בשעת שידוכין לעשות לה כתובה גדולה לא זכתה כל זמן שלא כתב לה (דהוי "אתן"), ולכן נהגו לעשות תנאים חדשים בשעת החופה. ועיין אה"ע סימן נ"א.

1. גיטין(מ): אתננה לפלוני רמ"א – קנה. √ וחכ"א – לא קנה.

פרש"י: רמ"א – דס"ל אתננה משמע שבשטר זה שאני מוסר עכשיו.

וחכמים – ס"ל שלא קנה, שאין זה אלא מבטיח שיתן לו לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה.

2. רשב"ץ: ת' הרי"ף – ובאומר אתננו אפילו קנו מידו לא קנה דקניין דברים בעלמא הוא ולא חייב לקיים. כ"כ הטור, הרא"ש.

טור (קכז – כ): קניין אתן

א. **הרמ"ה** – אם קנו ממנו לתת כו"כ כיון שאין קניין נופל על החיוב ולא על גוף הממון אלא על הנתנה עצמה, והנתנה אין בה ממש (שהרי לא נותן עכשיו כלום אלא מקבל עליו לעשות כו"כ) – הוי קניין דברים

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

והח"מ: הרמ"א הבין במהרי"ו שקניין "אתן" לא מועיל, וזה אינו שממהרי"ו משמע שקניין "אתן" מועיל רק שלא זכתה מיד.
הג' מעשה ניסים – פירוש, לפי שח"מ מפרש במהרי"ו (פירוש שני שכתב הב"ש במהרי"ו) שקניין אתן מועיל לכוף האב רק בחייו, אבל אם מת – פטורים היורשים, ולכן כתב שלא זכתה מיד שתוכל להוציא מהיורשים (לב חיים).

ב. ולכן נהגו לעשות תנאים חדשים

סמ"ע(חו"מ רסה/ב): והיינו בלשון חיוב וקבלה, שמשמעבד בו מיד אפילו בדשלב"ל (כמ"ש סימן ס) או מקנה בק"ס מעכשיו שמהני אפילו קניין אתן.
והא שאין עושים כן בתנאים הראשונים משום שיראים שמא יחזור בו א מהם מהשידוכין, ולכן אינם מחייבים עצמם רק בקנס משום בושת, מש"ה בלא תנאים חדשים אינם חייבים בגוף הדברים.

ב"ש: ולמ"ד שקניין "אתן" לא מהני (הרשב"ש) – אין עליו שום חיוב. כ"כ הסמ"ע בחו"מ(רס"ה).
ולכן כל הקניינים שעושים בתנאים כיון שהם כלשון "אתן" אין יכולים לכוף, ורק החיוב הוא מפני הבושת, ולכן אם נותן הקנס פטור.

למ"ד קניין "אתן" לא מועיל, מה דין החרם שכותבים בשטר?

הב"ח – לא נפטר מהחרם אף שישלם הקנס, שהרי כותבים בפולין "הקנס לא יפטור החרם", ואם לא כתבו כן בשטר הקנס יפטור מהחרם.
מהר"מ מיניץ ומהר"א ששון – אף בסתמא שלא כתבו לא נפטר מהחרם, אלא שרק ב"ד כופים האב ולא בעל הדבר. כ"כ בית הלילה.
הסמ"ע – אין החרם חל אף שכתב שהקנס לא יפטור החרם, כיון שקבלת החרם הוא מחמת הקניין, וכיון שקניין "אתן" לא חל ממילא לא חל החרם.

אם צריך לקיים

נא - נא

- 1. הגה** – **ג"מ(הכא"מ), וכ"ה בירמיהו:** וכל הדברים שנתבארו כאן שאינם נקנין באמירה, היינו דווקא במתנה מרובה, ולעשיר, אבל הפוסק לעני - צריך לקיים משום דהוי כנדר.
א. ג"מ(כ"ט): וכן בעשיר מתנה מועטת, אית ביה משום מחוסרי אמנה אם חזר בו. (ועיין בחו"מ סי' רמ"ט/א בהלכות מתנה).
- 2. נ"מ:** החתן צריך לשלם שכר התנאים, אם לא נכתב רק שטר אחד, אבל אם נכתבו ב' שטרות, כל אחד משלם שלו.
- 3. ד"ה סוף:** כל מה שפוסקין צריכין ליתן קודם שיכנוס, אבל לא יוכל לומר: כנוס ואח"כ אתן, אבל אם רוצה להשליש המעות, הרשות בידו.
- 4. ועיין בחו"מ ע"ג/ח - מי שנשבע ליתן נדוניא לחתנו והוא מרגיל קטטה עם הבת (מהרי"ק שורש פ"א).**

כבודו צריך לקיים נדרו, כי הזוג היו עניים בשעת שידוכין.
ואף שאבי החתן גם התחייב להלביש בנו (והוא לא מקיים התחייבותו) מ"מ אין הדברים תלויים זה בזה.

1. דהוי נדר

יו"ד(רנח/ב): אמר ליתן לחבירו מתנה אם הוא עני, הוי כנודר לצדקה ואסור לחזור.

כנדר

ח"מ(ת' מהרי"ל): מי שכתב להלביש ביתו לפי

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

דהוי כנדר

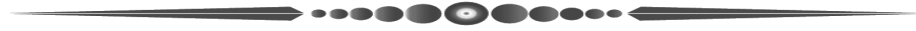
ב"ש: כתב הסמ"ע (חו"מ קכה) – ויכול להתיר נדרו כל זמן שהוא בידו כמו בנודר לצדקה.
אדם שעשה שידוכין לבנו ועכשיו הצד השני (חמיו של החתן) לא רוצה לקיים התנאים שאומר לאבי החתן הבטחתי לחתן ולא לך, ולחתן אומר אתה לא הייתה בשעת התנאים ורק שמעת מאביך – השיב ר"ת שיש תקנה שיכתוב החתן הרשאה לאביו ואז חייב השני לסלק לאבי החתן (ת' מהר"מ בן ברוך).

3. ואם רוצה להשליש

ח"מ: כלומר שאם אינו מאמין לחתן יכול להשליש המעות עד אחר החופה ואז יתן השליש לחתן.

4. עיין חו"מ

חו"מ (עג/ח) - הגה: מי שנשבע ליתן נדוניא לחתנו, ובתוך זה הרגיל קטטה עם בתו, ויש לחוש שירגיל יותר אם יתן לו, אין צריך ליתן לו.

הלכות קידושין

סימן נא: דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב.

הלכות קידושין

סימן נב: הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו.

סימן נב: הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו.

ובו סעיף אחד (כתובות: קח, קט)

נב - א

1. הפוסק מעות לחתנו והלך האב למדינה אחרת, או שאין לה - יכולה היא לומר לבעל: "אני לא פסקתי על עצמי, או כנוס בלא נדוניה או פטרני בגט".
א. אבל אם פסקה היא על עצמה, ולא הגיע ידה - הרי זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות.
2. במה דברים אמורים, בגדולה, אבל בקטנה שפסקה על עצמה - כופין אותו ליתן גט, או יכנוס בלא נדוניה.
3. הגה - וכל זה כשאין יד האישה משגת ליתן מה שפסק אביה, אבל אם ידה משגת צריכה ליתן מה שפסק אביה, ואינה יכולה לומר: "כנוס או פטור" (הגהות אלפסי פ' דיני גזירות, ותשובת מיימוני סוף הלכות אישות).
4. וכל זה לא מיירי אלא קודם שנשאה, אבל לאחר שנשאה ודאי לא יוכל לבגוד באשתו משום שאין נותנין לו מה שפסקו לו, אלא חייב בכל דבר שאיש חייב לאשתו (הגהות מרדכי פרק שני דיני גזרות).
5. מי שפסק לתת לבתו, ואח"כ אומר שנתן לבתו, לא מהני, אלא צריך לתת לזוג (מהרי"ל סי' קל"ו).
6. וע"ל סימן ב/א שלא יתקוטט אדם בעבור נדוניה אף על פי שפסקו לו.

או פטור בגט".
על מה נחלקו: על שפסקה היא על עצמה: שחכמים ס"ל - שתשב על שתלבין שעה, ואדמון אומר - שיכולה לומר כסבורה אני שאבא נותן עלי ועכשיו שאין אבא נותן עלי מה אני יכולה לעשות, או כנוס או פטור בגט.

כלומר:

להלכה	פסקה היא	פסק אביה	משנה
כ"פ הרי"ף והרמב"ם	לכו"ע: תשב עד שתלבין שעה	מחלוקת: אדמון - כנוס או פטור	✓
כ"פ הרא"ש	מחלוקת: אדמון - כנוס או פטור	לכו"ע יכולה לומר או כנוס או פטור	ברייתא

1. כתובות(קח): משנה - הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל (רש"י - שלא רוצה לשלם) - תהא יושבת עד שתלבין שעה.
✓ אדמון אומר - אדמון אומר יכולה היא שתאמר: "אילו אני פסקתי לעצמי אשב עד שתלבין ראשי עכשיו שאבא פסק מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור".
אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון

פשט לו הרגל

- רש"י: שאין לו או שאינו רוצה לשלם.
הרא"ש: ומיירי שהחתן לא יכול להוציא ממנו, כגון בנישואים שניים (שלא מתחייב בדיבור), או שאין לו לתת.
א. שב(קט): המשנה דלא כברייתא זו:
דתניא - לא נחלקו כשפסק האב שיכולה לומר "או כנוס

הלכות קידושין

סימן נב: הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו.

מהרי"ק: מי שנשבע לתת סך נדן ועתה טוען האב שאינו רוצה לתת לפי שבעלה מרגיל קטטות ומוציא עליה שם רע, וירא שאם יתן לו הנדן ירגיל יותר קטטות ויוציאנה – הדין עם האב.

ת' הרא"ש: נשבע לתת לביתו סך גדול כשהיה עשיר, ואח"כ העני, צריך למכור חפציו לתת הסך חוץ מדירתו וכלי תשמישו שע"ד זה לא נשבע.

6. שו"ע(ב/א) – הגה: ומי שפסקו לו ממון הרבה לשידוכין וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווג עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, וכל העושה כן מקרי נושא אישה לשם ממון, אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יצליחו (ב"י בשם א"ח).

1. והלך האב... או כנוס

ב"ש: וכ"ש שהוא כאן ויש לו לפרוע ולא רוצה לפרוע אינו יכול לעגנה, שהרי יכול להוציא מהאב. ואפילו פסק במעמד אשתו אין הבעל יכול לעגנה. כ"פ הח"מ – אף שפסק במעמדה אין יכול לעגנה. כמ"ש התו"ס מרדכי והב"י.

או פטרני בגט

הג' רעק"א: אפילו נשבע לכונסה אמרינן ע"ד כן לא נשבע (ת' משפטי שמואל).

פת"ש: בימנו שאין לגרש אישה בע"כ אם יכול לגרשה כשלא מקבל הנדוניה?

ת' פני משה: יכול לגרשה בע"כ, שבכה"ג לא תיקו רבנו גרשום. כ"כ מ"מ.

שו"ת שיבת ציון: מעשה בעשיר אחד ששידך ביתו בסך עצום וכשבאו לעשות נישואין אמר אבי הכלה שהנדן מונח אצל עשיר אחד, והחתן האמין לו ונישאו.

אח"כ באו בעלי חובות וטרפו מהעשיר כל רכושו ואין בידו לשלם הנדן, ורצה החתן לגרש אשתו בע"כ.

חכם אחד רצה להתיר לו לגרשה בע"כ בהסתמך על ת' פני משה הנ"ל.

ואף דשם היו רק קידושין וכאן נישואין, ולפמ"ש הרמ"א(הגמ"ר) אין לבגוד באשתו אחר שנשאה, דכיון שנשאה סביר וקביל! ה"מ בחתן שיכול לפרנס עצמו, אבל בנ"ד שאין לחתן פרנסה כלל לא סביר וקביל.

ועוד שכאן החתן ביקש מהכלה ללכת אחריו לעיר אחרת והכלה ממאנת, א"כ הוי מורדת שאפשר לגרשה בע"כ.

(שם): כל מקום שאמר ר"ג רואה אני דברי אדמון – הלכה כמותו.

א"ל רבא לר"נ – אפילו בברייתא? א"ל – בכל מקום.

להלכה:

• **הרי"ף** – הלכה כהמשנה (ולא כהברייתא) שאם היא פסקה על עצמה לא יכולה לומר "או כנוס או פטור בגט".

כ"פ הרמב"ם והב"י בדעת הרא"ש.

• **והרא"ש(י"א)** – כיון שר"נ אמר שהלכה כר"נ אף בברייתא, קי"ל כהברייתא, שאף בפסקה על עצמה יכולה לומר "או כנוס או פטור בגט".

מרדכי: כשהאב פסק במעמד ביתו:

כתב הירושלמי – המשנה איירי שפסק במעמד הבת, אבל פסק לא במעמד הבת יכולה לומר "או כנוס או פטור בגט".

והר"מ כתב – בגמרא שלנו הוא הפוך, שאם פסק במעמד הבת הוי כאילו פסקה היא ולכו"ע תשב עד שתלבין שעה.

2. שם(קט): תנא - במה דברים אמורים בגדולה

אבל בקטנה כופין לבעל ליתן גט (שהרי אין בדיבורה כלום).

ולפי הרמב"ם: קאי על המשנה (שבפסקה על עצמה) אם היא קטנה כופין אותו לכנוס או לגרש.

והרי"ף – השמיטה, משמע דס"ל דקאי על הברייתא, וכין שאין הלכה כהברייתא לא הביאה.

[**כלומר:** קטנה שפסקה על עצמה

לרמב"ם – כופין אותו לכנוס או לגרש.

לפי הרי"ף – אין כופין אותה ודינה כגדולה].

3. הג' אלפסי: ואם יש ביד הבת לשלם, יכול בעלה

לעגנה עד שתיתן. כ"כ ת' מיימוני.

כ"פ הרמ"א(כאן).

ד"מ – וצ"ע הרי היא לא פסקה למה נכופ אותה.

מ"מ ת' מיימוני פסק כהג' אלפסי.

4. הגמ"ר(ת' מוהר"ם): ואם כבר נישאו ופשט

לו חותנו הרגל ולא נתן לו מה שפסק – אינו יכול לבגוד באשתו בשביל זה, כיון שכבר כנסה סביר וקביל וחייב בכל מה שחייב האיש לאשתו.

הג' אלפסי: הפוסק לחתנו לא יכול לומר לו כנוס ואח"כ

אתן לך, אלא צריך לתת לפני שיכנוס, ואם רוצה לתת ליד שלישי הרשות בידו.

הלכות קידושין

סימן נב: הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו.

ואינו מקום להיתר זה:

- קשה לסמוך על ת' פני משה, שהרי המל"מ עצמו נסתפק בדבר.

- ועוד שבת' פני משה מיירי בארוסה וכן מיירי בנשואה שפסק הרמ"א שאסור לבגוד בה.

- ואין לומר סברות מלבנו להקל נגד חרם רבנו גרשום.

- עניין מורדת, אף אם התנו מראש על מקום המגורים וע"ד כן נשאה לא ראינו מעולם שמטעם זה התירו לגרשה בע"כ. וטעמו שעפ"ר מחמת קטטה שהיתה בניהם לא רוצה האישה לעבור לעיר אחרת.

וכאן הרי האישה טוענת שיראה מחמת קטטה שבניהם אם תרחיק למקום שאין לה קרובים יצר לה בעלה וימצא תחבולות לגרשה.

ולכן לא ברור שי לה דין מורדת.

ובת' חת"ס – היתר של פני משה ברור אף שנסתפק בו המל"מ.

ועוד שכאן יש לה דין מורדת שהרי בת' מהר"ם מסיים – מיהו יכול לכופה לילך אחריו מעיר לעיר ואם לא תאבה יש לה דין מורדת.

מ"מ מהיות טוב לא יגרשנה בע"כ אך יכול לשאת אישה אחרת וישלש הגט כנהוג.

כ"כ בשם חתנו רע"קא – שקשה לגרש בע"כ, מ"מ יכול לישא אישה אחרת על אשתו מטעם מורדת, בצירוף מ"ש המהרי"ק שאולי לא פשט חרם רבנו גרשום שלא לישא אישה על אשתו אלא עד האלף השישי.

האם דנים כה"ג דין מורדת?

הרי"ף – עכשיו שתקנו חכמים למורדת לגרשה בע"כ, ל"ש פסקה היא או אביה כשאמרה לו "או כנוס או פטור" – כופין אותו לגרשה.

ב"י(רמב"ם) – אין דינה כמורדת, שהרי היא רוצה בעל אלא שהוא לא קוצה בלי נדוניה.

כ"ד המחבר שלא הביא כאן דין מורדת אלא כתב "יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות".

סיכום: לגרשה בע"כ אחר נישואין כשלא קיבל את

הנדון:

▪ שו"ת שיבת ציון (חכם א) – מותר בצירוף הטעם שהיא מורדת.

▪ שו"ת שיבת ציון עצמו – אין להתיר.

▪ והחת"ס – יכול לישא אישה אחרת על אשתו אבל אין לגרשה בע"ג. כ"כ רעק"א.

א. פסקה היא לעצמה

ח"מ: אף במעמד אביה, שלא חילק המחבר כן כמו שחילק הטור.

כ"כ הב"ש – מיהו בעל המאור והרא"ש פסקו שבמעמד אביה אינו יכול לעגנה.

באה"ט – ה"ה באיש שפסק לתת ולא נתן יכולה לפטור עצמה (משפט צדק).

ואם פסק המורשה שלה דינה כפסקה היא (משפט צדק, כנה"ג).

ולא הגיע לידה

ח"מ: משמע קצת שאף שבשעת פסיקה היתה משגת ועכשיו אינה משגת אין זה טענה (הג' מעשה ניסים – שיכול לומר: מי לי לאונסך, אני לא התחייבתי לכנוס אא"כ יתקיים התנאי – מחצית השקל).

3. אם ידה משגת

ב"ש: מי פסק לו?

הב"ח – מיירי שהיא פסקה על עצמה כמ"ש הג' פרישה (משמע שאם אביה פסק אינו יכול לעגנה), וכן מיירי בש"ג.

אבל ת' מימוני – אף שאביה פסק עליה בלא מעמדה, יכול לעגנה אם ידה משגת (שאז לא יכולה לומר "מה אני יכולה לעשות").

4. אבל אחר שנשאה

ח"מ: ה"ה פסקה על עצמה ואין לה כיון שכנסה לא יכול לבגוד בה.

ב"ש – מ"מ ב"ד מוציא מאביה ע"פ מה שפסקו.

הלכות קידושין

סימן נב: הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו.

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

ובו ג' סעיפים (כתובות: מז, סו)

נג - א

- 1. הכף fief ה"מא"ס:** האב שפסק ע"י בתו - לא קנתה הבת אותה המתנה עד שיכניס אותה בעלה. וכן הבן לא קנה עד שיכניס, שכל הפוסק אינו פוסק אלא ע"מ לכנוס.
- 2. לפיכך הפוסק מעות לחתנו (או לבנו), ומת (חתנו) קודם שיכניס, ונפלה לפני אחיו ליבם - יכול האב לומר ליבם: "לאחיך הייתי רוצה ליתן, ולך איני רוצה ליתן".** א. ואפילו היה הראשון עם הארץ והשני חכם, ב. **ה"מא"ס:** ואע"פ שהבת רוצה בו.

1. שפסק ע"י ביתו

ה"מ: כלומר שפסק לחתנו נדן, משא"כ כשפסק לביתו ממש מבואר ס"ב. כ"כ הב"ש.

2. או לבנו

ה"מ: ה"ה מת בנו (שפסק לו) ונפלה אשתו לפני בנו השני ליבום - יכול לומר לבנו השני לראשון פסקתי ולא לך.

1. ירושלמי: תני בר קפרא - פוסק ע"מ לכנוס.

כתב הרי"ף - פירוש כל הפסוק לחתנו דעתו ע"מ שיכנוס, וכיון שמת לפני שכנס אינו חייב לתת לאחיו.

2. כתובות(סו): משנה - הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן.

א. (שם): תנו רבנן אין צריך לומר ראשון תלמיד חכם ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני תלמיד חכם יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן.

נג - ב

- 1. יש מי שאומר:** שהפוסק לבתו, כגון שאמר בשעת קידושין: "כך וכך אני נותן לבתי" - קנתה הבת לענין שאם נתיבמה לא מצי למימר: "לאחיך הייתי רוצה ליתן", שהרי לבתו פסק ולא פקעין הקדושין שמכחם יבמה אחיו.

יבמה אחיו חייב לתת לה.

זזה לא מסתבר - דודאי פסק לה ע"מ שתנשא ואם לא נישאת ומת ויש לה בן אינו יורש אותו ממון. אבל אם נתיבמה לא יכול לומר לייבם לאחיך פסקתי ולא לך, שהרי הפסיקה לביתו ולא פסקי קידושין שמכוחם יבמה אחיו.

1. הר"ן(הרב האי): דווקא הפוסק לחתנו "כשתכנוס ביתי אתן לך כך וכך", אבל אמר בשעת קידושין: "כך וכך אני נותן לביתי" קנתה הבת אף שמת חתנו.

א. כ"כ הרא"ש - משמע שאם מת החתן אפילו לא

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

1. לביתו

באה"ט: ולא חולק על ס"א, דשם מיירי שפסק לחתנו וכאן מיירי שפסק לביתו ממש.

א. **לעניין שאם נתייבמה**

ח"מ: אבל אם אינה זקוקה ליבום (כגון שיש לה בן)

ורוצה להינשא לאחר אינה קונה (שאינה נקנית באמירה רק לחתן או ליבם הבא מכוחו – ראש פינה).

אא"כ נתן בידה המעות סתם קודם קידושין וא"ל: "הילך מעות לנדן", שאז למי שתקדש קונה.

ב"ש – כ"כ הרא"ש בפירושו רב האי, מיהו בר"ן לא משמע כן.

נג - ג

1. **הטור (רמ' הא' דאין):** הפוסק מעות לחתנו בשעת הקידושין,

ונתנם לו קודם החופה, ומתה הבת ויש לה בן - יחזיר המעות לאב (ולא לבן שלה), שכל הפוסק דעתו ע"מ לכנוס.

א. **(pe):** ויש מי שאומר דהני מילי בפוסק לחתנו, אבל מי שנותן לבתו סתם, שתינשא בו, ולא הזכיר שתינשא לפלוני - קנתה אותה מתנה, וכיון שנתקדשה, אע"פ שבטלו הקידושין כשמת הארוס, אין האב יכול לחזור בו.

א. **אין האב יכול לחזור בו**

*: פירוש אף שמת הארוס שלה מ"מ עדיין יכולה להינשא לאחר ולזכות במעות, ולכן האב לא יכול לחזור בו.

ח"מ – אבל אם מתה הבת (ששוב לא תינשא) אין בנה יורשה אלא חוזר לאב שהרי נתן לה ע"מ שתינשא והיא לא נישאה (כ"כ הב"ח).

הב"ש: כמה דינים –

- אם נתן לביתו סתם (ולא הזכיר שתינשא) הוי מתנה גמורה, ואם מתה בנה יורשה.

- אם פסק ע"מ שתינשא לפלוני אין לה זכות במעות עד שתינשא לפלוני או לאחיו היבם.

- אם פסק סתם: "על מנת שתינשאי", אף שנתקדשה לאחד ומת ונישאת לשני זכתה במעות, אבל לא נישאת כלל ומתה אין בנה יורשה.

- אם פסק **בשעת הקידושין** (אפילו סתם) הו"ל כמפרש (שתינשא לאותו פלוני) ולא זכתה עד שתינשא לאותו לפלוני או לאחיו. כ"כ הט"ז.

נג - ג

פסק לחתנו וכנסה ומתה ביתו לפני שקיבל

1. **הגה** - מי שנודר מעות להשיא יתומה, ומתה - עיין ביו"ד סי' רנ"ג.

2. הפוסק מעות לחתנו או לבתו, וכנסה, ואח"כ מתה הבת ועדיין לא נתן:

א. **ר"ע:** י"א שזכה בהן הבעל וצריך ליתן לו כל מה שפסק (כ"כ הרמב"ם והר"ן ומרדכי בשם ר"י הלבן).
ב. **ור"ת פירש:** דלא זכה בהן הבעל.

3. **תה"ד, מהר"ק ופ"ק:** ומכוח ספק לא מפקינן ממונא מן האב, **פ"ק:** כל זמן שלא באו פעם אחת ליד החתן.

א. **תה"ד:** אפילו באו ליד שלישי מכח שניהם.

ב. **מרדכי:** וי"א דאם באו ליד שלישי, זכה בהם. ג. **פ"ק:** וכן אם העמיד לו ערבות (זכה החתן).
ד. **תה"ד:** אבל בלא זה, אפילו עשה האב עליו שטר וזקפן עליו במלוה ויש לו בנים ממנה - לא זכה

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

בהן הבעל, ולא מפקינן מן האב.

4. מרדכי: אבל אם תפס החתן - לא מפקינן מיניה, דיכול לומר: קים לי כסברא הראשונה.

5. וכל זה שלא בא פעם אחת ליד החתן בחיי הבת, אבל אם בא לידו פעם אחת, אף על פי שהחזיר ליד האב - זכה (הבעל) בכל.

6. הפ"ק (נ"ח פ"ט): ואין חלוק בכל זה בין פוסק לבתו או לבנו ומת (כך משמע מלשון התקנה וכ"כ הגהות מרדכי בשם מוהר"ם).

תה"ד: ואפילו מתה אחר כמה שנים ויש לה ממנו כמה ילדים אין הבעל זוכה בנדוניה שלא באה לדיו.

2 ב. לא זכה הבעל

ב"ש: כתב הג"א - אבל נכסי מלוג אף שלא בא לידה, כגון שמת מורישה בחייה, הבעל יורש (כ"כ ת' מהרי"ל).
וכן מתנות שנותנים לחתן וכלה ועדיין לא באו לידו זכה בהם.

אבל נכסי מלוג שנתן אביה (פירוש שנתחייב לתת לביתו הסך שפסק בתורת נכסי מלוג - מחצית השקל) כיון שלא באו לידו - לא זכה שדינן כנדוניה.

ואפשר שמתנות שנתן אביה לחתן וכלה כל שלא באו לידו ומתה אשתו לא זכה, שהאומנדא שנתן האב כדי שתהנה ביתו.

לא זכה

הג' מעשה ניסים (ראש פינה): אבל אם כבר הגיע פ"א ליד החתן - שוב זכה, כיון שאז נהנתה ביתו.

פת"ש (התומים): אבל הפוסק ליתומה שנישאת אף ר"ת ס"ל שזכה אף שמתה היתומה, שכאן אין אומדנא שנתן כדי שתהנה היתומה אלא כיוון לשם מצווה והרי מצווה, ולא הוי נדוניית חתנים.

3. פ"א ליד החתן

פת"ש: ואם כבר באו ליד הכלה, האם החתן זכה בהם אף שאינם ברשותו?

ת' נו"ב - פשוט דהוי כבאו ליד החתן וזכה בהם.

מעשה באחד שהשיא את אחותו ופסק בשעת תנאים לתת 400 זהובים ומקום בבית כנסת. תוך שנה לאחר שילדה בת נפטרה האישה וישנם בגדים של האישה שנתן לה אחיה והם עדיין בבית אחיה, וכן תכשיטים, מה דינם?

■ **ראשית** כיון שיש לה זרע אין תקנת ר"ת להחזיר הכל אם מתה תוך שנה.

1. יו"ד (רנג/ז): הגה - והוא הדין אם נדר א'

ליתומה מעות להשיאה, ומתה - דלא זכו בהם יורשים. (מרדכי פ' אף על פי בשם ה"ר חיים והרא"ש כלל כ').

ומיהו כל זמן שהיא חיה הם של היתומה וצריך לתת לה מיד, ואין ממתנים עד נישואיה. ואם מתה המעות חוזרים.

חו"מ (רנג/טז): אם אמר: 200 זוז לפלונית

בנדונייתא - אין להם לתת עד שתנשא ותצטרך לכך. ואם מתה בנתיים, אין ליורשיה כלום.

אבל האומר: תנו 200 זה לנדונייתא, חייבים לתת לה מעכשיו, ויוקרא וזולא דידה הוי, ואם מתה קודם שתנשא זכו בהם יורשיה:

הגה - בכל אלו אין חילוק בין שכיב מרע למתנת בריא בקנין (טור). ויש חולקין באלו הדינים וסבירא להו דאם אמר ליתן להשיאה ומתה לא זכו בהם יורשיה (מרדכי פ' אע"פ), וכנ"ל עיקר (ועיין ביו"ד סי' רנ"ג סעיף ו').

2. כתובות (מז): ת"ר - כתב לה פירות כסות

וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה 0 לא זכה הבעל בדברים אלו.

רבי נתן אומר - זכה.

במה מדובר

א. רש"י - מיירי בארוסה, אבל נשואה לכו"ע זכה הבעל (אף שלא באו לידו).

כ"ד הרי"ף, הרמב"ם והרמב"ן.

ב. ר"ת - מיירי בנשואה, והלכה כת"ק שלא זכה הבעל, כיון שעדיין לא באו ליד החתן. דאומנדא שלא כתב לה אלא כדי שתהנה ביתו.

כ"פ הר"ח. תה"ד, מהרי"ק (הרבה פוסקים)

כ"כ התוס' - שכן הורה ר"ת למעשה בחתן שמתה אשתו והיה אבי הכלה מוחזק בנדוניה ופסק שלא זכה בהם החתן.

ועוד תיקן שאפילו זכה בהם הבעל אם מתה אשתו תוך שנה בלא זרע של קיימא שיחזיר הנדוניה, וחזר בו בסוף ימיו.

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

והפת"ש(ת' פמ"א) – העיקר כמ"ש הרמ"א בת' שלא זכה הבעל. ומ"ש כאן אינו להלכה אלא לפי הי"א. ובפרט שבתשובת מ"ב(מהרי"ל) כתב – שיש לילך אחר התשובה שהוא מעשה רב.

ד. עשה עליו האב שטר

ט"ז: בד"מ הביא ב' שיטות –

(א). הג' אלפסי – אם זקפן עליו במלווה הוי כאילו בא ליד החתן.

(ב). תה"ד – אף שזקפן במלווה לא מהני, כיון שתלוי הדבר באומדנא שלא נתן אלא ע"מ שתהנה ביתו, גם המלווה יש טעם זה.

ט"ז: ואם נתן האב לחתן ממרנ"י (שטר מוכ"ז, שכל מי שמוציא שטר זה יכול לגבות בו) – זכה החתן (כהג' אלפסי), שהרי ממרנ"י מחייב עצמו לכל מי שיוציא שטר זה. והוי כנותן האב לחתן מעות, שגמר ומקנה ליה. כ"כ הב"ש.

אבל ת' פמ"א – חולק על הט"ז, בממרנ"י אין מוצאים.

לא זכה בהם הבעל

ב"ש: וכתב הרמ"א – הוי ספקא (הג' אלפסי * תה"ד) ולא מוציאים מהאב.

מיהו לפי התו"ס דהוי ס"ס מוציאים ממון :

▪ ספק כרש"י – שאחר נישואין בכל גוונא זכה הבעל.

▪ ואת"ל כר"ת – שמא כאן שזקף עליו במלווה זכה כהג' אלפסי נגד תה"ד.

כ"פ ת' בן לב ות' הרש"ך.

זקפן במלווה

פת"ש(ת' פמ"א): אחד שכתב לחתנו שטר על רביעית בתו או 300 רייכס טאלר שעה לפני מותו, והברירה בידו לסקל חתנו במעות, ואחר 4 שנים מתה ביתו (אשת חתנו) בלי זרע.

יש שרצו לומר שהאב מחויב לחתנו כמ"ש הב"ש דהוי ס"ס.

וזה אינו:

- כאן לא חשוב זקפן עליו במלווה כיון שהאב התחייב רביעית בית (ולא מעות) אלא שיכול לסלקו במעות, והוי כמו כסות וכלים שיבואו עמה לבית בעלה לשר"ת לא זכה הבעל.

- ועוד הרי הרמ"א הכריע שלא כהג' אלפסי, שאף בזקפן המלווה לא זכה הבעל, שעדיין יש אומדנא של האב שלא נתן ע"מ שתהנה ביתו. א"כ אין ספק כלל.

- מ"ש הב"ש שבס"ס מוציאים ממון מהמוחזק, רבו

▪ נדוניית חתנים שלא זכה הבעל (בגדי אשתו והתכשיטים) אף לר"ת כיון שזכתה אשתו ירש הבעל, ושוב לא שייך אומדנא שנתן ע"מ שתהנה ביתו.

▪ ולכן: גם המקום בבית כנסת כיון שזכתה בהם אשתו בחייה זכה הבעל.

אף ת' פמ"א – חולק.

הבגדים או התכשיטים שנתן לה אביה והם עדיין בבית אביה אין לך אומדן גדול מזה שלא נתן אלא ע"מ שתהנה בהם ביתו, ואף שמסר לה בשעת חופה. ול"ד לנדן שמסר ליד החתן שהרשות בידו להוציא או לתת מתנה, משאכ"כ בבגדי ותכשיטי אשתו שאין רשות לבעל למוכרן, וא"כ עדיין ברשות האב הם.

וא"כ יאמר האב קי"ל כר"ת, אבל כשהם מוחזקים ביד הבעל הוא יאמר קי"ל כרש"י.

א. באו ליד שלישי (לא זכה)

ב"ש(מהרי"ל): ודין זה נחלק לג' אופנים –

(א). מ"ש ת' מימוני כאן – מיירי שהשליש האב ליד שלישי שיתן לבעל אחר זמן קצוב ומתה ביתו תוך הזמן – לא זכה הבעל.

(ב). מ"ש המרדכי – שיחלקו, מיירי כשהשליש סתם.

(ג). ואם עשו שלישי לטובת בני הזוג שירוויח לטובתם אף שמתה תוך הזמן שקצבו – זכה בעל.

ב. וי"א... שזכה

וח"מ: ובתה"ד(מרדכי) כתב – שאם הנדוניה ביד שלישי יחלוקו (ולא זכה הבעל), וטעמו שלא ברור אם נקרא שגבה הבעל כיון שיצא מיד האב והסיח דעתו מהם.

ולכן החצי ודאי חוזר לאב, והחצי השני כיון שנחלקו בו [ר"י(א). * והמרדכי(ב).] הרי יחלקו. ונמצא שהאב נוטל 3/4 והבעל 1/4.

והב"מ – תמה על הח"מ, איפכא מסתברא, כיון שהשליש תופס לבעל א"כ יאמר הבעל קי"ל כרש"י ונוטל חצי ועל החצי השני יטול חצי מטעם הספק [כלומר הבעל יטול 3/4 והאב 1/3].

מ"מ בגדי ישע – תמה על הב"מ.

פת"ש: ועדיין צ"ע.

ג. העמיד לו ערבות (זכה החתן)

ב"ש: שאז גמר ומקנה כאילו הוציא מידו ליד החתן.

מיהו בת' הרמ"א כתב – אפילו העמיד ערבות לא זכה הבעל, ותימה למה כאן פסק שזכה הבעל? ועוד כתב – שאפילו קניין לא מהני.

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

ב"ש – אפילו היה ביד החתן דברים שאולים מחמיו בחיי אשתו ואח"כ מתה אשתו ורוצה לתפוס – לא מהני (אא"כ תבע אותו חמיו החיי אשתו ולא רצה להחזיר כיון שתופס).

קי"ל כסברא ראשונה

ב"ש: מתי אומרים קי"ל?

מהרי"ק – כגון מחלוקת רש"י * ר"ת שדברי רש"י מסתברים ועוד ר"ת אחרון. כ"כ הסמ"ע.
מיהו המרדכי – בכל מחלוקת אפשר להגיד קי"ל ובתנאי שיש לפחות שני פוסקים דס"ל כן.

5. שלא בא פ"א לידו

ח"מ: וככב כ"כ הרמ"א לעיל (3).

מרדכי: מיהו אם תפס החתן לא מוציאים ממנו דיכול לומר קי"ל כרש"י.

תה"ד – תפיסה מהני קודם שנולד הספק (היינו קודם שמתה אשתו) אבל אח"כ לא מהני תפיסה.

6. ואין חילוק

ב"ש: קשה, שלא מציינו בשום פוסק שהפוסק לבנו ומת בנו שפטור לתת.

כ"כ ח"מ – שבבן ליכא עוגמת נפש כמו בבת וחיוב לשלם.

הג' מעשה ניסים – ובמהדורא קמא כתב הב"ש: ואפשר שלמד מסברת עצמו, דהואיל והטעם משום אומדנא שרצונו שתהנה ביתו ה"ה בבן שרצונו שיהנה בנו.

מיהו כשיש לו זרע של קיימא מבנו אין כאן אומדנא מאחר ואותו זרע יורש שלו.

ובית הילל כתב – ט"ס היא הגה זו, וצ"ל בסוף הסעיף (ג.3ב) אחר "וכן המנהג פשוט במדינות אלו שנוהגין בזה כתקנת שו"ם", ושם יש להוסיף "ואין חילוק בין פוסק לביתו או לבנו, כן משמע התקנה", אבל קודם התקנה יש חילוק.

החולקים בדבר, ואף הט"ז עצמו סובר כן שאין להוציא ממון, וא"כ אין הבעל יכול לומר קי"ל.
כ"כ הברכ"י – שאין להוציא ממון מכוח ס"ס.
כ"כ ת' שוב"י.

לא זכה הבעל

שו"ת שוב"י: מי שנתן מתנה לחתנו מקום בבית כנסת של נשים על תנאי שלא ישתמש כל ימי אשתו (שהיא חמותו), וגוף המקום יהא שלו מהיום למכור ולהשכיר בל הפירות לא ישתמש בלחיי אשתו. ואחר זמן נפטרה ביתו בחיי אשתו ואח"כ מתה אשתו (חמתו של החתן).

וביקש החתן להשתמש במקום והיורשים טוענים שלא זכה כיון שאשתו נפטרה ולא נהנתה מהמקום.

תשובה: אין בטענת היורשים ממש, מה דבעינן שתהנה אשתו ה"ד במטלטלים שלא זכה בהם הבעל מעולם, אבל קרקע זכה בגוף הקרקע מיד שעשה שטר קניין ויכול למכור לאחרים.

ואף שגם בשט"ח יכול למכור מ"מ יכול לחזור בו ולמוחל השטר, משא"כ במקום בית הכנסת שיכול למכור וזאת הנאתה.

שו"ת שבו"י: אדם שנתן לחתנו שטר נדוניה 400 רייכס טאלר כמשכון על הבית, ויכול לתת לחתנו או הבית או המעות, ובינתיים יגור חתנו בבית בנכייטא, ונעשה בנו ערב לחתן, ואח"כ מתה ביתו (אשת החתן), האם חייב האב שלשלם לחתן?

תשובה: משכנתא במקום שיכול לסלקו במעות משמטת שביעית (שדינה כמלוה), וא"כ כיון שכאן יכול לסלק חתנו במעות, הוי כמלוה שלא זכה חתנו.

ומ"ש הרמ"א – שאם העמיד ערב זכה החתן, כבר כתב הב"ש שבתשובת הרמ"א חולק.

ויש לו בנים ממנה

ח"מ: ואף אם מת הבעל לא זכו היורשים, כיון שלא זכה בהם הבעל.

4. אבל תפס החתן... לא מוציאים ממנו

ח"מ(תה"ד): ודוקא שתפס בחיי אשתו, אבל אח"כ (שכבר נעשה ספק) לא מהני תפיסה. כ"כ הב"ש וד"מ.

תקנת ר"ת ותקנות שו"ם

נג - גג

1. הגה: עוד תיקן ר"ת וחכמי צרפת שאף אם כבר נתן האב הנדוניא, אם מתה האישה או האיש תוך שנה ראשונה בלא זרע קיימא - חוזר הכל לאב או ליורשי המת.

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

ואם היה לו משא ומתן בנדוניה ג"כ מנכה, ואם היה לו ממון שלו מנכה לפי שניהם. ומעשר שניכה מהנדוניה ג"כ מנכה.

ח"מ: כתב המרדכי – וזמן ב"ד ל' יום.

משמע שיכול עוד ליזון מהנדוניה ל' יום ולא להחזיר מיד. כ"כ ד"מ.

אבל מה שהוציא

פת"ש(ת' כנסת יחזקאל): דין הכניסה לו מעות –

(א). אם לא היה לו ממון משלו רק מעות הנדוניה – מנכה לו מה שהוציא אף הוצאות מזונותיה, ואף אם בזבז או פרע חובו (שהרי ודאי ממעות אלו הוציא שהרי לו היו מעות).

(ב). אם גם לו היו מעות – אינו מנכה אפילו הוצאות מזונות אשתו, כי הוצאות אלו על הבעל לבדו, זולת הוצאות רפואתה ומזונות העדפה לחולה (שנתן לה מזונות יותר מאישה בריאה) וקבורתה שהם על היורש.

[שהרי אין סימן למטבע ולא ברור שהוציא ממעותיה אולי הוציא ממעותיו].

(ג). אף שגם לו היו מעות אם הוציא דבר מסוים שהיה שלה כגון בגדיה או תכשיטיה אף אם בזבז או נתן לבעל חובו כל שאינו בעין פטור. ובזה איירי הרמ"א.

והספר ב"מ – חלק על ת' כנסת יחזקאל.

3. למכור נכסיה תוך שנתיים

ח"מ: כלומר אף שהאישה חיה ומתרצה שימכור – יכולים היורשים למחות שמא תמות ויחזור הנדוניה להם.

ב"ש – יכולים למחות שלא תמכור מנכסי מלוג (הג' מעשה ניסים – אבל מנכסי צאן ברזל יכול למכור שהרי הם ברשותו ואחריותו).

א. דאף השנה השנייה... וכן המנהג

ח"מ: ואף שלא נכתב בתנאים שיעמדו כתקנת שו"ם כאילו נכתב, ואף ביתומה שנישאת המנהג כן (אף שאין עוגמת נפש).

כ"כ הב"ש – לפי שכל הנושא ע"ד המנהג נושא, ודוקא שידע המנהג (כמ"ש הרשב"א).

ובת' תשואת חן כתב – מ"ש ר"ת שתוך שנה מחזיר, ודאי אינו יכול לטעון שלא ידע מהמנהג, שהרי תקנת ר"ת התפשטה בכל ישראל.

ומ"ש הב"ש "שידע המנהג" – מיירי רק בתקנת שו"ם שמתה השנה שנייה, וגם בזה במדינת פולין אין טענת "לא ידע" רק בשאר מדינות.

ת' חוט השני: אחד שטען שחמיו מחל לו על החזרת הנדוניה כיון שמתחילה לא נתן לו כמה שהבטיח, ולכן מחל לו – נאמן בשבועת היסט.

תקנת קהילות שו"ם

פת"ש: ובקהילות סלוניקי תיקנו, שאם מתה –

תוך ג' שנים הכל חוזר אף בגדי שאתו.

ואחר ג' שנים עד חמש שנים – חוזר מחצה.

ואחר חמש שנים – הכל לבעל אא"כ יש זרע שהוא יורש.

ושמעתי מדיינים הזקנים – שאין המנהג שתוך ג'-ה' מקבל מחצה (אלא מקבל הבעל הכל).

2. אבל מה שהוציא... פטור

ב"ש: כתב האגודה – כשמתה תוך שנה בלא ולד של קיימא מחזיר הבעל הנדוניה לנותנה או ליורשיה מה שנשאר ולא הוציא על חוליה וקבורתה.

משמע מה שהוציא על רפואתה וקבורתה מנכה מהנדוניה.

הלכות קידושין

סימן נג: דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת.

הלכות קידושין

סימן נד: דין הפוסק לבנו או לבתו, ומת:..

סימן נד: דין הפוסק לבנו או לבתו, ומת:.

ובו סעיף אחד (כתובות: ט)

נד - א

1. מי שציוה לתת לבתו כך וכך מעות לפרנסתה, ליקח בהם קרקע, א. בין שהיה שכיב מרע בין שהיה בריא, ומת, והרי המעות ביד השליש, ואמרה הבת: "תנו אותה לבעלי, כל מה שירצה יעשה בהם":
 2. אם היתה גדולה - ונשאת, הרשות בידה.
 - ואם עדיין מאורסה היא - יעשה שלישי מה שהושלש בידו.
 - ואם עדיין קטנה היא, אפילו נישאת - אין שומעין לה, אלא יעשה שלישי כמו שציוה האב.
3. (וי"א דבעינן שהושלש מתחלה לכך, ועיין בחו"מ רנ"ב/ב).

הרשת בידה
קטנה בין מהאירוסין או מהנישואין - יעשו השליש מה שהושלש בידו.
פ"ש"י: מן הנישואין הרשות בידה - שאף האב לא עלה על דעתו למוסרם ביד שלישי אלא עד שתינשא, שאחר נישואין הבעל זכאי לאכול פירות.

כלומר:

נישואין		אירוסין	
קטנה	גדולה	קטנה	גדולה
יעשו מה שציוה	יעשו מה שציוה	יעשו מה שציוה	יעשו מה שציוה
יתנו לה	יתנו לה	יתנו לה	יתנו לה

איתמר: ר"י א"ש - הלכה כרבי יוסי אבא אר"נ - הלכה כר"מ

הר"ת: הלכה כר"מ כמו שפסק ר"נ כ"פ הרמב"ם והרא"ש.

1. מעות לפרנסתה

ח"מ: אבל אם הניח לה אביה שדה ומת - אין רשות ביד בעלה למוכרו, שהרי אף היא לא יכולה למוכרו עד גיל 20 (ואף שהבעל מעל 20). וכ"מ מהר"ן. כ"פ באה"ט.

1. כתובות(סט): משנה - המשליש מעות לביתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי - יעשה השליש מה שהושלש בידו - דר"מ.
רבי יוסי אומר - וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרו הרי היא מכורה מעכשיו.
פ"ש"י: המשליש מעות לביתו - מסר מעות לשליש לצורך ביתו לקנות שדה או נדוניה לכשתינשא נאמן עלי בעלי - שלא יעכבם לעצמו, תנם לו והוא יקנה לי שדה כשארצה.
יעשה שלישי - אין שומעין לה אלא יקנה שדה לקיים דברי המת.
וכי אינה אלא שדה - אפילו היתה כבר שדה היא יכולה למוכרו. הילכך שומעים לה.
א. תו"ס: ואין חילוק בין בריא לשכיב מרא.
כ"כ הרא"ש והר"ן - שגם בבריא שמת יש מצווה לקיים דברי המת.
2. (שם): בד"א (ששומעין לה) בגדולה אבל קטנה אין מעשה קטנה כלום.
גמ': ת"ר - המשליש מעות לחתנו ליקח בהם שדה לביתו והיא אומרת ינתנו לבעלי:
רמ"א - מן הנישואין הרשות בידה, מן האירוסין יעשה שלישי מה שהושלש בידו.
רבי יוסי אומר - גדולה בין מהאירוסין או מהנישואין -

הלכות קידושין

סימן נד: דין הפוסק לבנו או לבתו, ומת:..

והב"ש – לא משמע כן מהר"ן, שהרי היא נותנת מתנה לבעלה ובמתנה יכולה לתת אף קודם עשרים.

וה"מ לסוברים שאין יכולה למכור לפני עשרים, אבל לר"ח והרשב"א אף קודם עשרים יכולה למכור. ולכן יכולה למכור שדה שהניח לה אביה.

2. יעשה שליח

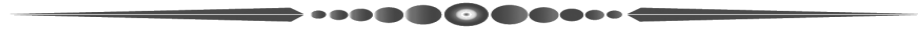
ת"מ: כלומר יקנה קרקע, ואם אח"כ רוצה האישה למכור הרשות בידה, שהרי קרקע זו לא ירשה מאביה (הר"ן).

3. שהושלש מתחילה לכך

ת"מ: אבל אם השליש האב תחילה לשליח לא לשם כך (רק אח"כ אמר כן) אין מצווה לקיים דברי המת כמבואר בחו"מ(רנב/ב).

ובפרישה כתב – כאן שהוא טובת הבת שלא יתן לבעלה אף שלא הושלש מתחילה לכך מצווה לקיים דברי המת.

אד הב"ש כתב – לא משמע כן מהרא"ש, אלא אף כאן דווקא שהושלש מתחילה לשם כך.

הלכות קידושין

סימן נד: דין הפוסק לבנו או לבתו, ומת:..

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

ובו ז' סעיפים (כתובות: ז, מג, מז, נב-נד. קידושין: י. יבמות: נה)

נה - א

- 1. הרא"ם: הארוסה, אסורה לבעלה מדברי סופרים, כל זמן שהיא בבית אביה. א. והבא על ארוסתו בבית חמיו, מכין אותו מכת מרדות.**
- 2. הגה: ואפילו בייחוד, אסורים. א. ולכן ארוס שהוא עם ארוסתו בבית אחד, מברכים ז' ברכות פן יתייחדו (מרדכי פ"ק דכתובות).**
- ב. וי"א דאין להם לדור ביחד, שמא יקוצו זה בזה (כל בו). ג. ואפילו בשידוכין בלא אירוסין יש לחוש (חידושי אגודה פרק קמא דכתובות).**

– עכ"ז כופין אותו בכל היכולת לפרוש ממנה עד שיעשה חופה וז' ברכות, ולא חיישינן שיוציאו לעז על בניה.

ואפילו בייחוד אסורים

ח"מ: ה"ה משודכת אסור בייחוד שהיא בכלל ייחוד עם הפנויה.

2 א. מברכים ז' ברכות

קשה: הרי ז' ללא חופה לא מהני, כמ"ש ס"ה?

■ **ח"מ** – וי"ל שארוס וארוסתו השהים יחד בבית הוי כחצר השותפות והייחוד הוי נישואין ומותרת לו אחר ז' ברכות. ואין איסור אלא חתן שגר בבית אחר ובא אל ארוסתו בבית חמיו.

■ **ועי"ל** – שאף בבית חמיו אם בא עליה לשם נישואין מהני.

כ"כ הב"ש – ע"פ הר"ן (הרי"ף והרמב"ם) שביאה לשם נישואין א"צ חופה.

■ **הג' מעשה ניסים (ראש פינה)** – לפי הזוהר האיסור בפנויה הוא לפי שנהנה מהעולם הזה בלא ברכה, א"כ י"ל מה שאסרו ייחוד בפנויה לא מחשש בעילה אלא אף בייחוד לבד יש הנאה שצריכה ברכה, ולכן אחר הברכה מותר בייחוד אף בלא חופה.

1. מסכת כלה (פ"א): כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנידה.

כ"כ רש"י: אסר לנו את הארוסות – מדרבנן גזרו על ייחוד פנויה, ואף ארוסה לא התירו לנו עד שתכנס לחופה ובברכה.

א. ירושלמי: הבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו מכת מרדות.

2. מרדכי: אסור לארוס להתייחד עם ארוסתו –

א. ולכן המנהג כשארוס וארוסתו שוהים יחד בבית מברכים ז' ברכות פן יתייחדו. וכ"כ בטור.

וכ"מ מהרא"ש – שאסור להתייחד בלא ברכה.

ב. והכלבו (ראבי"ה) – אסור לדור יחד פן יתייחדו, וגם יש לחוש משום שנאה שיקוצו זה בזה.

מיהו הרי"ף כתב – אם רוב עם בבית (הרבה אנשים) אין לחוש משום ייחוד.

ג. וכתב האגודה – אף בשידוכין לבד לא טוב שיהיו יחד ולא משום איסור אלא שיקוצו זה בזה.

1. אסורה לבעלה

פת"ש (ת' שב יעקב): מעשה בראובן שקידש אישה ובא עליה בלא חופה וז' ברכות ויש לו ממנה כבר ג' בנים

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

נה - א2

1. אפילו אם קדשה בביאה, אסור לו לבא עליה ביאה שנייה בבית אביה, עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתייחד עמה ויפרישנה לו, ויחוד זה הוא נקרא כניסה לחופה, והוא הנקרא נישואין בכל מקום.
2. והבא על ארוסתו לשם נישואין, אחר שקידשה - משיערה בה, קנאה, ונעשית נשואה והרי היא כאשתו לכל דבר.
3. ראמ"ט: וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין.
4. הגה: מה היא חופה?
 - א. וי"א דחופה אינה יחוד, אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נישואין (כ"כ הר"ן בשי"א ריש כתובות).
 - ב. וי"א שהחופה היא שפורסין סודר על ראשם בשעת הברכה (הב"י הביאו).
 - ג. וי"א דחופת בתולה משיצאה בהינומא. ואלמנה, משנתייחדו (תוספות פ"ק דיומא).
 - ד. א"א: והמנהג פשוט עכשיו לקרות חופה מקום שמכניסים שם יריעה פרוסה על גבי כלונסות, ומכניסים תחתיה החתן והכלה ברבים, ומקדשה שם ומברכין שם ברכת ארוסין ונישואין, ואח"כ מוליכים אותם לבית ואוכלים ביחד במקום צנוע, וזהו החופה הנוהגת עכשיו.
 5. ועיין לקמן סי' ס"ב ט' וסימן ס"א.

הברכה. כ"כ או"ח(העיטור).

- ג. התו"ס - חופת בתולה משיצאה בהינומא. ואלמנה, משנתייחדו.
 - או"ח(בעה"ט) - המסירה שמוסר האב ומכניסה בבית שיש בו סדינים המצוירים, או סוכה מוורדים ובה מתייחדים שניהם ("יחוד שאינו ראוי לביאה, ואף לא הבאה לתוך ביתו).
- לעשות חופת בתולה בשבת
- רמב"ם: אין כונסים את הבתולה לחופה בשבת לפי שע"י החופה זוכה במציאתה והמעשה ידיה והו"ל כקונה קניין בשבת. כ"פ הרא"ש והטור. וכ"פ בשו"ע(סב"ה).

א1. ויפרישנה לו

- ת"מ: אבל אם הביאה לפי שעה לביתו ובא עליה שלא לשם נישואין (שפירש בפירוש לא לשם נישואין - ראש פינה) ושילחה אח"כ לבית אביה - אין זה נישואין.
2. הבא על ארוסתו
- ב"ש(הר"ן): אף שיש איסור לבוא על ארוסתו לפני חופה, כיון שבא עליה לשם נישואין א"צ חופה לפי שביאה לשם נישואין קונה בלא חופה.

1. קידושין(י): איבעיהו להו - ביאה אירוסין עושה או נישואין? ולא איפשטא. משמע שאב"י ורבא ס"ל שאיסורין עושה.
 2. יבמות(נה:): אישה ובעלה נקנית בהערה, דאיתא קיחה קיחה. כתיב הכא "כי יקח איש אישה" וכתיב בעריות "קיחה" מה בעריות חיוב כרת בהערה גם כאן בהערה.
 4. מה היא חופה?
 - רמב"ם - שיביא אותה לתוך ביתו ויתייחד עמה (יחוד הראוי לביאה) ויפרישנה לו. כ"פ המחבר כאן (א1).
 - א. הר"ן(י"א) - כל שהביאה החתן לתוך ביתו לשם נישואין (אף שלא נתייחד עמה, כגון שהיה שם אנשים).
- והראיה: אמרו בגמרא "אלמנה מן הנישואין אין לה אלא מנה, אף שמעידים שלא נסתרה ולא נבעלה". משמע אף בלא יחוד הוי נישואין.
- ולמדו זאת מדכתיב: "ואם בית אישה נדרה" כל שהיא בבית בעלה היא ברשותו.
- ב. ב"י - מה שפורסים סודר על ראשם בשעת

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

ובשער המלך – ראוי לפסוק כהרמב"ם שבתולה צריכה ייחוד הראוי לביאה. ולכן לא יכולה לטבול בשבת כיון שלא היה ייחוד הראוי לביאה מבעוד יום.

ב . שפורסין על ראשן

ח"מ: כ"כ הב"י בשם או"ח בשם בעה"ט. וכתב דלאו מילתא היא, אלא חופה משמע מקום מיוחד כעין כילה שיושבים בה שניהם.

ג . בהינומא

ח"מ: בתולה משעה שיצאה בהינומא נקרא חופה, אבל אלמנה שאינה יוצאת בהינומא צריך להתייחד עמה.

הב"ח: ומנהגינו לצאת לכל הדעות –

ולכן: ביום ו' בבוקר מכסת ראשה.

לערב בעת הקידושין פורסין יריעה ע"ג כלונסאות מעל החתן והכלה.

ועיקר החופה מה שאוכלים החתן והכלה יחד אחר החופה.

האם חופה צריכה עדים?

■ **אור שמח** – יש להסתפק אם צריכה עדים או מספיק הודאת שניהם.

■ **ברכת יוסף** – חופה א"צ עדים, כיון שאינו חב לאחרים שהרי ממילא אסורה כבר אחר הקידושין, ולענין חיוב ממון אחר הנישואין מהני הודעת בעל דין.

כ"כ אלך לך שלמה – והראיה גיטין (מז): מעשה בארוס וארוסתו שנשבו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תיגע בי שאין לי כתובה ממך. **משמע** שהבעיה היתה רק כתובה ולא מעשה הנישואין שא"צ עדים לזה.

■ **אבני מילואים** – חופה צריכה עדים, כמו בקידושין, שדבר שבערווה צריך ב' עדים, שהרי יש הבדל בין ארוסה לנשואה (שזו בסקילה וזו בחנק וכו').

כ"כ ספר המקנה ואמרי דוד – שהרי אף ארוסה אסורה לבעלה עד שתינשא לו. כ"כ יעלת חן.

חופה על תנאי (לאחר זמן)

תורת חסד: חילקו התו"ס במקדש על תנאי שיחולו הקידושין לאחר ל', האם מהני?

בקידושי כסף – אף שנתעכלו המעות תוך ל' – מקודשת, שנחשב שהמעות בעין, שהרי חייב באחריותם.

אבל בקידושי שטר – אם נאבד השטר אינה מקודשת, שהרי בשעת חלות הקידושין אין שטר שתתקדש בו.

ולפ"ז: גם החופה לאחר זמן לא מהני, שהרי בזמן חלות

4 א . וי"א דחופה אינו ייחוד (הר"ן)

ח"מ: לכו"ע (אף לרמב"ם) ייחוד לבד אינו קונה, וכל שהביאה לביתו אף בלא ייחוד קונה.

שהרי הר"ן הביא ראיה לזה מהגמרא (יא): דאמרינן אלמנה מן הנישואין אין לה אלא מנה אף מעידים שלא נסתרה ולא נבעלה. משמע שנקראת נשואה אף שלא נתייחדה עמו כל שהביא לביתו.

וכתב הר"ן שלמדו דין זה מדכתיב "וְאִם בַּיִת אִישָׁה נָדְרָה" כל שהיא בבית אישה היא ברשותו.

והב"ש – הרמב"ם חולק, דס"ל עד שיביאה לביתו ויתייחד עמה

דין אלמנה

ירושלמי: אלמנה לא מהני חופה (כיון שאינה בתולה אין חיבת בתולים, ורק בביאה נקנית).

ב"ש – וא"כ לפ"ז –

לרמב"ם – דס"ל חופה הוי ייחוד, א"כ באלמנה צריך דווקא ביאה ממש.

ולפי הר"ן – דס"ל חופה היינו הבאה לביתו אף בלא ייחוד, באלמנה בעי גם ייחוד (שלא יהא שם אדם).

ולסוברים – שחופה כשיוצאת בהינומא, באלמנה צריך כניסתה לביתו.

אבל ח"מ – ס"ל שלפי הר"ן באלמנה מהני הבאה לביתו אף בלא ייחוד.

סיכום: אלמנה לפי שיטת הר"ן

ב"ש – צריך בנוסף להבאה לביתו גם ייחוד (אף שלא בעל), שאין ייחוד לבד קונה האלמנה.

ולכן אלמנה נידה שבאה לבית החתן בליל ה' (שלא קנה כיון דלא הוי ייחוד לפי שהיא נידה) אסורה לטבול בשבת (שאם יבעלה בשבת הוי קניין האסור בשבת).

כ"פ המ"א.

אבל הח"מ – אף בהבאה לתוך ביתו לבד קנה, לכן אלמנה נידה קנה בהבאה לתוך ביתו ויכולה לטבול בשבת.

כ"פ ב"מ – הסומך על ח"מ לא הפסיד.

כ"פ ספר תוספת שבת והט"ז.

פת"ש: וראוי להחמיר כב"ש והמ"א ובפרט שיש סכנה בדבר.

פת"ש: לפי הב"ש שבתולה סגי רק בהבאה לביתו אף שלא היה ייחוד הראוי לביאה. ולכן אף אם היתה נידה (דהוי ייחוד שלא ראוי לביאה) יכולה לטבול בשבת ולשמש, שהרי קנאה כבר מבעוד יום.

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

החופה אין חופה, אא"כ יתנה שיחול הקניין מעכשיו.

חופת בתולה בשבת:

רמב"ם: אין כונסים את הבתולה לחופה בשבת, לפי שע"י החופה זוכה במציאתה ומעשי ידיה והו"ל כקונה קניין בשבת.
כ"פ הרא"ש והטור. וכ"פ שו"ע (סב"ב).

מהרי"ל: המנהג לייחד חתן וכלה מיד לאחר נישואין.

מיהו יב"א (ה,ח): – אין כן מנהג הספרדים.

5. עיין לקמן סב"ב

ח"מ: דשם נתבאר שאף שהולכים לבית אחר גם שם נקרא חופה.

ד. אוכלים יחד בחדר צנוע

נה - ב

המארס את האישה וברך ברכת חתנים, ולא נתייחד עמה בביתו, עדיין ארוסה היא, שאין ברכת חתנים עושה הנישואין, אלא כניסה לחופה.

ה"ה: משמע שברכת חתנים בלא ייחוד לא מיקרי נשואה.

עדיין היא ארוסה

ח"מ: ולכן לא יפה עושים שלא מתייחדים מיד אחר ברכת חתנים (דבעי סמוך לברכה עשייה).

כתובות (ז:): ת"ר – מברכים ברכת חתנים בבית חתנים.

רבי יהודה אומר – אף בבית האירוסין (פירוש אחר האירוסין).

אמר אביי: ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה (והוי ככניסה לחופה).

נה - ג

1. ראמ"ט: אירס וכנס לחופה, ולא ברך ברכת חתנים - ה"ז נשואה.
2. ראמ"ט: וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה, ואח"כ יהיה מותר באשתו.

1. נשואה גמורה

ובספר עצי ארזים – מסתפק עד אמתי יכול לברך.
ובספר ראש פינה – מסתפק אם גם ברכת "שהכל ברא" יכול לברך.

2. כתובה קודם כניסה לחופה

הג' משעה ניסים: דין זה הוא בפ"ע ולא המשך (1). שאם לא בירך, אלא בכל נישואין צריך כתובה לפני החופה כדי שתהיה חופה ראויה לביאה, שהרי בלא כתובה אינה ראויה לביאה (ס' ראש פינה).

ח"מ: שברכת חתנים לא מעכבת והוי חופה ראויה (ה"ה).

וחוזר ומברך

פרישה: לפי שלא נזכר בברכה כלום מנישואין, מש"י יכול לברך אח"כ.
אבל ברכת אירוסין צריך לברך קודם קידושין שצ"ל עובר לעשייתן.
כ"כ ב"ש.

נה - ד

1. אין הארוס חייב במזונות ארוסתו, א. אא"כ היתה בת הניזונת מהאחין (כגון יתומה), שהרי אין לה מזונות מאחיה אלא עד שתארס או עד שתבגור, וזו אינה בוגרת כדי שתזון עצמה.

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

ב. (וי"א דאינו חייב במזונותיה כל עיקר) (טור בשם הרא"ש).

א"ל: מסברא אפשר לדחות, כיון דלא קי"ה בגביה (שמא לא תנשא לו) לא ישיך מעותיו בחינם ולכן יש לה מהאחים.

איכא דאמרי: מסברא יש לה מהאחים, דכיון שחתן לא נשאה לא ישליך מעותיו בחינם.

דחיית הסברא: כיון שהתארכה לא נוח לו שתתבזה והוא זנה, לכן אין לה מהאחים.

והריף גורס שהשאלה אם יש לה מהארוס

בל"ק: מסברא – יש לה מהארוס דלנחי"ל שתתבזה.

דחיה – אין לה מהארוס דלא קי"ל בגביה.

ובל"ב: מסברא – אין לה מהארוס דלא קי"ל בגביה.

דחיה – יש לה מהארוס, דלנחי"ל שתתבזה

הלכה: כל"ב

סיכום: מחלוקת רש"י והרי"ף ארוסה שהיא קטנה

לפי רש"י – השאלה אם יש לה מזונות מהאחים, ולא מיירי כלל בארוס, וקי"ל כל"ב שאין לה מזונות מהאחים וכרב.

ולפי הרי"ף – השאלה אם יש לה מהארוס, וקי"ל כל"ב שיש לה מהארוס.

1. כתובות(נב): משנה – לא כתב לאשתו

"בנות שיהיו לך ממני ישבו בבתי ויזונו מנכסי עד שינשאו לגברים" – חייב שתנאי ב"ד הוא.

ג"מ(נג): עד מתי ניזונות הבנות?

רב תני – עד שתלקחן

לוי תני – עד שיתבגרו.

ואסיקנא: שהמחלוקת בארוסה

✓רב סבר – לארוסה אין לה מזונות מביא אבא.

ולוי סבר – יש לה מזונות אא"כ בגרה או נישאת.

כתנאי: עד מתי הבת ניזונת? עד שתתארס (כרב)

ר"א אומר – עד שתתבגר.

[**כלומר:** המחלוקת בארוסה קטנה

✓רב ס"ל – שאין לה מזונות משהתארסה.

ולוי ס"ל – יש לה עד שתתבגר או תינשא].

אמר רב חיסדא לרב יוסף: מה דין ארוסה לענין מזונות?

א"ל: לא שמעתי, אבל מסתברא שאין לה מזונות, דכיון שהתארכה לא נוח לחתן שתתבזה לחזור על הפתחים, ולכן הוא זנה (ולכן אין לה מהאחים).

כלומר:

הלכה כל"ב	ל"ב		ל"ק		
	דחיית הסברא	סברא	דחיית הסברא	מסברא	
אין לה מהאחים (וכרב)	אין לה מהאחים דלנחי"ל שתתבזה	יש לה מהאחים לא קי"ל בגביה	יש לה מהאחים לא קי"ל בגביה	אין לה מהאחים דלנחי"ל שתתבזה	רש"י: האם יש לה מהאחים?
✓ יש לה מהארוס כ"פ הרמב"ם	יש לה מהארוס דלנחי"ל שתתבזה	אין לה מהארוס לא קי"ל בגביה	אין לה מהארוס לא קי"ל בגביה	יש לה מהארוס דלנחי"ל שתתבזה	הרי"ף: האם יש לה מהארוס?

אותה החתן במה שאירסה אינו חייב לשונה עד לכניסה לחופה (ספר המקנה).

א. **הניזונית מהאחים**

הג' מעשה ניסים: דווקא הניזונית אבל אם אינה ניזונית כגון שאין לאחים שלה לתת לה, כיון שלא הפסיד

נה - ה

1. ארוסה שמתה, אם היה הארוס כהן - אינו מטמא לה. ואם מת הוא - אינה חייבת ליטמא לו, ואינו יורשה, א. ואינו חייב בקבורתה, אלא אביה יורשה ואביה קבורה.

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

2. (וה"ה אם נשאה במקום שלא זכה בנדוניה (סברת הרב), כדרך שנתבאר ס"ס נ"ג. וע"ל סט/ה).

אינה חייבת

ב"ש: אבל אין איסור בדבר לפי שבני אהרון מוזהרים מלטמא ולא בנות אהרון.

ורש"י כתב (יבמות כט:) – אבל ברגל אסורה ליטמא, לפי שחייב אדם לטהר עצמו ברגל.

פת"ש – מהב"ש משמע שאף בזה"ז יש איסור לטמא עצמו ברגל.

אבל מהשו"ע שכתב "אינה חייבת" משמע שמותרת לטמא, משמע שרק בזמן המקדש אסור לטמא ברגל, אבל בזה"ז אין איסור. ובאמת בשו"ע לא הביא זו של רש"י.

כ"כ באה"ט, שאגת אריה ויד אליהו.

וכן קי"ל להלכה שבזה"ז אין נוהג דינו של רש"י ומותר אדם (שאינו כהן) לטמא עצמו אף ברגל.

2. במקום שלא זכה בנדוניה

ח"מ: לדעת ר"ת כשהנדוניה בבית אביה או כשצריך להחזיר הנדוניה תוך שנה ראשונה שמתה בלא וולד – אינו צריך לקבורה אלא מהנדוניה, והיינו שאינו יורש כלום אפילו נכסי מלוג.

ובשנה השנייה שמחזיר חצי נדוניה הקבורה על שניהם (הבעל והאב).

כ"כ ת' שב יעקב וטיב קידושין.

והב"ש – חולק בשנה השנייה, הבעל חייב לבדו בקבורה, אף שזכה רק בחצי הנדוניה.

שהרי שומרת יבם שמתה שחלוקים היבם והיורשים בירושה, ועכ"ז היבם לבדו חייב בקבורתה.

כ"מ מת' מהרי"ל. כ"כ פת"ש (ת' שב יעקב ות' מהרי"ל צהלון).

1. כתובות(נג.): תנינא – אשתו ארוסה (שמתה)

לא אונן לה ולא מטמא לה, וכן היא לא אוננת ולא מטמאה לו.

מתה – אינו יורשה.

פרש"י: אינו מטמא לה – אם כהן הוא, דלאו שארו היא.

ולא מטמא לה – אינה חייבת להיטמא, אבל אם רוצה (אף שהיא כהנת) מותרת שכהנות אין מוזהרות על הטומאה.

אינו יורשה – נדוניית בית אביה שלא תקנו ירושת הבעל רק לאחר שתכנס לחופה.

א. כתובות(מז): חכמים תקנו קבורתה תחת כתובתה.

תו"ס – כתובה היינו הנדוניה ולא מנה/מאתיים.

ולפ"ז כיון בארוסה לא זכה הבעל בנדוניה לא חייב לקבורה אלא אביה קבורה.

2. לפי ר"ת – לא זכה הבעל בנדוניה אם מתה אפילו נשואה כל שלא הגיע לידו.

שו"ע(סט/ה): אם היא אומרת: איני נותנת לך

פירות ואיני חפצה שתפדני אם אשבה, אין שומעין לה, כדי שלא תתערב בין העובדי כוכבים.

הגה - (וכן בירושה וקבורה, אין אחד מהם יכול לומר: איני קובר ואיני יורש, אלא קובר ויורש) (ר"ן פ' נערה).

1. אינו מטמא לה

ח"מ: אף שנקראת קניין כספו מהתורה אחר האירוסין,

מ"מ לעניין טומאה כתיב "כי אם לשארו" וארוסה לא מיקרי שארו (היינו שאר בשר).

נה - ו

1. המארס את האישה וכתב לה כתובה, ולא כנסה לחופה - עדיין ארוסה היא ואינה נשואה, שאין הכתובה עושה נישואין. ואם מת או גירשה - גובה עיקר כתובה מבני חורין, ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא כנסה.

אבל אם אירס אישה ולא כתב לה כתובה, ומת או גירשה והיא ארוסה - אין לה כלום, ואפילו העיקר, שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתינשא או עד שיכתוב.

2. (וי"א דארוסה יש לה כתובה - (הרא"ש והר"ן והטור). אבל נוהגין כסברא הראשונה).

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

לארוסה.

א. וד"מ – כן המנהג כשלא כתב אין לה, אבל כשכתב לא קי"ל כהרמב"ם אלא גובה ממשועבדים.

2 א. נוהגים כסברא ראשונה

ח"מ: כלומר כשלא כתב אין לה כתובה כלל ולא כהרא"ש דס"ל שיש לה (כ"כ הב"ש).

אבל כשכתב קי"ל כהרא"ש שגובה ממשועבדים ולא כהרמב"ם דס"ל שגובה רק מבני חורין.

ריב"ש: אם כתב למשודכת שלו כתובה וחזרו בהם קודם קידושין – אפילו מנה/מאתיים אין לה, שלא כתב אלא ע"מ לקדשה ולכונסה. כ"כ ח"מ והב"ש.

כסברא ראשונה

הר"ם מטראני: ואם מתה הארוסה והיורשים מוחזקים: או יקברנה הארוס ויטול מה שבידם, או יקברוה היורשים ויישאר בידם הכתובה (מנה/מאתים).

0. כתובות(נד): משנה – נתאלמנה או נתגרשה

בין מהאירוסין או מהנישואין – גבה את הכל.

זראב"ע אומר – מן הנישואין גובה הכל מן האירוסין גובה מנה/מאתיים ולא תוספת. שלא כתב לה התוספת אלא ע"מ לכנוס.

גמ: אמר שמואל – הלכה כראב"ע.

להלכה: כתובה בארוסה

1. רמב"ם – אם כתב לה גובה רק מבני חורין.

לא כתב לה – לא גובה כלום.

ותוספת אף שכתב אין לה, שלא כתב אלא ע"מ לכנוס. כ"כ רב שרירא גאון.

2. והרא"ש – אף שלא כתב לה גובה ממשועבדים,

דלא גרע משט"ח שגובה ממשועבדים. והתוספת אף שכתב לה אין לה.

ב"י: וסוגיה דעלמא כהרמב"ם שאם לא כתב לארוסה אין לה כתובה ומעולם לא שמענו מי שהגבה כתובה

נה - ז

המארס את בתו ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין, אפילו כמה פעמים, קודם שתבגור, - כתובתה של אביה. נשאת, ונתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין - אין לאביה בה כלום, אפילו בראשונה.

אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות בה.

פרש"י: המארס את ביתו – קטנה או נערה.

כתובתה שלה – משהשיאה פקעה רשותו.

כתובות(מג): משנה – המארס את בתו וגרשה

אירסה ונתארמלה - כתובתה שלו.

השיאה וגרשה השיאה ונתארמלה - כתובתה שלה.

ר' יהודה אומר הראשונה של אב.

הלכות קידושין

סימן נה: דין הארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה, ואם יש לה כתובה.

הלכות קידושין

סימן נו: כמה זמן נותנים לארוסה.

סימן נו: כמה זמן נותנים לארוסה.

ובו ד' סעיפים (כתובות: ב, נו)

נו - א

1. המאירס אישה, ושהה כמה שנים, ותבעה לנישואין והרי היא נערה - נותנים לה י"ב חדש מיום התביעה לפרנס את עצמה ולתקן מה שהיא צריכה לה, ואח"כ תינשא.
2. תבעה אחר שבגרה - נותנים לה יב"ח מיום הבגר. וכן אם קדשה ביום הבגר - נותנין לה יב"ח מיום הקידושין, שהוא הבגר. קדשה אחר שבגרה, אם עברו עליה יב"ח בבגרותה ואח"כ נתקדשה - אין נותנין לה אלא שלשים מיום התביעה.
3. וכן המאירס את הבעולה - נותנין לה שלשים מיום התביעה.

[סיכום: כ"ז שלא בגרה - מקבל יב"ח מיום התביעה.

בגרה - נותנים לה יב"ח מיום הבגר ולא פחות מל' יום].

ומהב"ש משמע - שבא לאפוקי אם תבעה כשהיא בוגרת אף שנתקדשה בנערות יש לה יב"ח רק מיום הבגר ולא מיום התביעה לפי הרמב"ם (מחצית השקל).

נותנים לה יב"ח

ח"מ: ואם עשתה 6 חודשים לפני הראשון ומת, והתארסה לשני - נותנים לה שוב יב"ח מהשני. וטעמן (הרא"ש ע"פ הירושלמי) - שיכולה לומר חיבתו של השני יותר מהראשון ולא הכנתי מספיק לשני (ולכן מקבל שוב יב"ח).

2. ל' יום מהתביעה

ב"ש: כ"פ הרמב"ם, הרא"ש והרמ"ה. אבל רש"י ס"ל - מיום האירוסין. כ"פ שלטי גיבורים.

3. וכן המאירס את הבעולה

הג' מעשה ניסים (עצי ארזים): במשנה כתוב "המאירס את האלמנה".

והרמב"ם כתב - "בעולה" משום שאלמנה מן האירוסין יש לה יב"ח.

1. כתובות(נוז): משנה - נותנים לבתולה יב"ח משתבעה הבעל לפרנס עצמה. וכשם שנותנים לאישה כך נותנים לאיש.
3. ולאלמה נותנים ל' יום.

פרש"י: לפרנס עצמה - בתכשיטים.

לאלמנה ל' יום - שאינה צריכה לטרוח כל כך בתכשיטים שכבר יש בידה.

2. (שם): ונותנים יב"ח משעת בתביעה ולא משעת האירוסין.

בגרה הרי היא כתבועה ועומדת, כיצד?

בגרה יום אחד ונתקדשה - נותנים לה יב"ח.

בגרה ועברו עליה יב"ח - נותנים לה ל' יום כאלמנה.

1. והיא נערה

ח"מ - לאפוקי אם תבעה כשהיא קטנה שגם היא וגם אביה יכולים לעכב הזמן עד שתתבגר כמ"ש בסעיף ד.

הלכות קידושין

סימן נו: כמה זמן נותנים לארוסה.

[כלומר: אלמנה מן האירוסין
לרמב"ם – יש לה יב"ח. לרש"י – יש לה רק ל' יום].

אבל רי"ו(רש"י) כתב – אף אלמנה מן האירוסין יש לה
רק ל' יום.

נו - ב

1. כשם שנותנין זמן לאישה משתבעה הבעל לפרנס את עצמה,
כן נותנין זמן לאיש לפרנס את עצמו משתבעה האישה אותו.
2. וכמה זמן נותנין - כמו שנותנין לה, אם י"ב חדש י"ב חדש, ואם שלשים יום
שלשים יום.

כ"פ הר"ן – כן משמע מהגמרא.

2. כמו שנותנים לה

ח"מ: כלומר שלא משגיחים בו אלא בה:

שאם היא בעולה אף שהוא בחור – נותנים ל' יום.

ואם היא בתולה אף שהוא אלמן נותנים – יב"ח.

כ"פ הר"ן.

אבל בירושלמי כתב – שגם לו נותנים זמן לפי מה שהוא

לבחור יב"ח ולא למן ל' יום.

פת"ש(בית הלל): ולפי מנהגנו שאבי הכלה עושה

את הסעודה, א"כ אין כאן טרחה גדולה לחתן ודי לו ל'

יום או קצת יותר.

1. כתובות(נז.): משנה – כשם שנותנים לה זמן

לפרנס עצמה, כך נותנים לו זמן לפרנס עצמו.

פרש"י: לפרנס עצמו – בצרכי סעודה.

2. ירושלמי: הוא אלמן והיא בתולה והוא רוצה

להינשא – יכולה לומר חיבתו עלי יותר מבחור (ומקבלת
יב"ח).

הוא בחור והיא אלמנה והיא רוצה להינשא – יכול לומר
חיבתה עלי יותר מבתולה (ומקבל יב"ח).

✓ אבל הרמב"ם – הזמן שנותנים לאיש הוא כמו

הזמן שנותנים לאישה:

אם היא בתולה – יב"ח.

ואם היא אלמנה – ל' יום אף שהוא בחור.

1. הגיע זמן שנתנו לאיש ולא נשאה - נתחייב במזונותיה אע"פ

בנו אונס, כגון שחלה הוא או היא, או שפירסה נדה, או שהגיע זמן
באחד בשבת שאינו יכול לכנוס - אינו חייב לזונה.

2. הגה - אדפי: ודוקא שחלה תוך הזמן, אבל הגיע הזמן ולא כנסה, ואח"כ חלה - חייב
במזונותיה אע"ג דהשתא הוא אונס.

פת"ש(ס' טיב קידושין): ופשוט שמעשי ידיה שלו

תמורת מה שזנה.

מיהו צ"ע אם זוכה במציאתה.

כגון שחלה הוא או היא

ב"ש: כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם.

ואע"ג שנסתחפה שדהו מ"מ כל שהוא אונס אין חייב

בזונותיה.

ואפשר שאף בימנו שאין מקדשים אלא משדכין מ"מ אם

הגיע זמן הנישואים והוא מעכב – חייב במזונותיה. מיהו

אין נוהגים כן.

1. כתובות(ב.): הגיע הזמן באחד בשבת, מתוך

שאינו יכול לכנוס – אינו מעלה לה מזונות.

לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה - אינו

מעלה לה מזונות.

1. ולא נשאה

באה"ט(מהר"י קראו): ל"ד זמן שהקצו חכמים,

אלא אפילו הגיע זמן שהתנו בניהם – חייב במזונותיה.

נתחייב במזונותיה

הלכות קידושין

סימן נו: כמה זמן נותנים לארוסה.

ב"ש: ואחר שעבר האונס חייב לכונסה שאל"כ מתחייב במזונותיה.

ובספר המקנה – הקשה, הרי בשידוכין יכולה לבטל השידוך אם אינו כונסה (ולמה יתחייב במזונותיה), ול"ד לקידושין שאינה יכולה לבטל.

שחלה הוא

נו - ד

- 1. המאירס את בתו קטנה, ותבעה הבעל לנישואין - בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תינשא עד שתגדיל ותעשה נערה, א. ואם רצה לכנוס, כונס, ואין ראוי לעשות.**
- 2. הגה -** ואם היא ובעלה מתרצים לכנוס, והאב מת - אין הקרובים יכולים למחות, אע"פ שהיא חולנית והוא ממהר לכנוס כדי ליורשה (מרדכי פרק האיש מקדש).

ח"מ: צריך לגרוס "אם רצו לכנוס", כלומר נתרצו היא ואביה.

ואין ראו לעשות כן

ח"מ: אף בקידושין (ול"ד בנישואין) מצווה שלא יקדש עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה (כמ"ש לז/ח).
וספר המקנה כתב – בנישואין יש חידוש שלא לכנוס. שבקידושין לא טוב לקדש קטנה שיש חשש שלא תוכשר בעניה ותתפתה ותזנה תחתיו, משא"כ בנישואין שהוא שומר עליה. קמ"ל שאף בנישואין לא ראוי לכנוס קטנה.

אין ראוי

ב"ש: ובזה"ז מותר, כמ"ש התו"ס (לז/ח-הגה).

א. אין הקרובים יכולים למחות

ח"מ: שהרי אין טענה "שמא תמרוד ותיפול עלינו- כמו אצל האב.

והוא ממהר לכנוס כדי ליורשה

ח"מ: אף שאם תמות תוך שנה מחזיר הכל! מ"מ הוא מצפה שתמות אח"כ, או מיירי במקום שלא התפשטה תקנת ר"ת.

וב"ש – תירץ, שבנדן שהיא מכניסה אינו חייב להחזיר. [ובמהדורה קמא של הב"ש כתב – לכן נוהגים לכתוב ביתומה "כתקנת שום" אף בכה"ג].

1. כתובות(נז): תנא – קטנה בין היא בין אביה יכולים לעכב.

אם היא מסכימה, למה אביה יכול לעכב? יכול לומר: למחר תמרוד בבעלה בו ותבוא ותיפול עלי חזרה.

פרש"י: תמרוד בבעלה – שלא תוכל לסבול ותחזור אלי, ונמצאתי צריך לתכשיטים אחרים.

א. רמב"ם: ואם רוצה לכונסה כשהיא קטנה – כונס, ואין ראוי לעשות כן.

ב"י – ומפרש הרמב"ם דמה שאמרו "שאסור לקדש ביתו כשהיא קטנה", ל"ד אסור אלא שאין ראוי לעשות כן.

אבל מהתו"ס – משמע שאף יש איסור בדבר.

והוסיפו התו"ס: ועכשיו נוהגים לקדש בנותינו אף קטנות, לפי שבכל יום הגלות מתגברת ואם יש סיפק עכשיו לתת נדוניה שמא לא יהיה בידו לתת אח"כ ונמצאת עגונה.

2. מרדכי: מעשה באחד שקידש ביתו הקטנה ומת

האב, והיתה הבת חולנית, ורצה הבעל לכנוס לפני שתמות שיוכל לרשת נכסיה המרובים (שירשה מאביה), והקרובים מוחים – התיר ר"ת לכנוס לאחר יב"ח מהקידושין.

1. יכולין

לעכב

באה"ט(הרמ"ט): אף אפטרופוס יכול לעכב.

א. ואם רצה לכנוס

הלכות קידושין

סימן נו: כמה זמן נותנים לארוסה.

הלכות קידושין

סימן נז: היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו.

סימן נז: היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו.

ובו סעיף אחד (כתובות: מח)

נז - א

0. ראמ"ט: הבעל קודם לכל אדם בירושת אשתו.

1. ומאימתי יזכה בירושתה, משתצא מרשות האב, ואע"פ שעדיין לא נכנסה לחופה, הואיל ונעשית ברשות בעלה, יירשנה.

כיצד, האישה שנתארסה ומסרה אביה לבעלה, או לשלוחי בעלה, או מסרוה שלוחי האב לבעלה או לשלוחיו, ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה, אע"פ שהנדוניא עדיין בבית אביה - בעלה יורשה.

א. (ויש חולקין אם הנדוניא לא הגיע לידו, ועיין לעיל סוף סי' נ"ג^{2,3} ולקמן סימן קי"ח.) (טור בשם ר"ת).

ב. וכן אם הלך האב או שלוחי האב עם הבעל, ונכנס עמה בדרך לחצר ונתייחד עמה שם לשם נישואין, ומתה - ה"ז יירשנה בעלה.

2. אבל אם עדיין האב עם הבעל להוליכה לבית בעלה, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, או עם הבעל, אפילו נכנס הבעל עמה לחצר ללון כדרך שלנין עוברי דרכים בפונדק אחד, הואיל והאב או שלוחיו עמה, ועדיין לא נתייחד עמה לשם נישואין - אם מתה יירשנה אביה, אע"פ שנדוניתא בבית בעלה.

3. ה"ה: וכן אם היתה בוגרת או יתומה או אלמנה, והלכה היא בעצמה מבית אביה לבית בעלה, ואין עמה לא בעלה ולא שלוחיו, ומתה בדרך - אין הבעל יורש אותה.

4. הגה - הר"ן: וי"א דבחצר שלו, או של שניהם - סתם ייחוד הוא לשם נישואין.

א. ה"ה קמכאמ"ן ורמב"ם: וחצר שלה, או שאינה של שניהם - סתם ייחוד הוא ללון.

עם שלוחי הבעל, א. או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללון אף על פי שכתובתה בבית בעלה מתה אביה יורשה.

2. מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל, א. או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשום נישואין אף על פי שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה.

4. הר"ן: ואם החצר של שניהם סתמא נכנסו לשם נישואין.

כ"כ ה"ה (רמב"ן ורשב"א).

כתובות(מת.): משנה - לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין.

1. מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל.

2. הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב.

1. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל.

(שם): תניא

1. הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב

הלכות קידושין

סימן נז: היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו.

ב. ונכנסה עמו לחדר לשם נישואין (רמב"ם)

ח"מ: אם נכנס לשם נישואין כל חדר שיכנס מקודשת וירשנה. ואם נכנס לחדר שלו אף בסתמא מקודשת כמ"ש רב אשי בגמרא.

נמצא שהרמב"ם אינו חולק על הראשונים שהביא הרמ"א כאן (4).

4. בחדר שלו

ב"ש(ה"ה): הרמב"ם לא חולק על זה.

ובחדר שלו אם התייחד עמה הוי חופה וזוכה בכל דבר.

1. בעלה יורשה

ב"ש: דווקא לעניין ירושה, אבל לשאר דברים לא, ולכן לא מטמא לה ולא זוכה במציאתה ולא מפר נדריה. כ"פ רש"י והר"ן, וכ"מ מהרמב"ם.

והתוס' – ס"ל שמטמא ומפר נדריה (שהיא אשתו לכל דבר).

תח"ס: אלמנה שנכנסה לחופה בנידתה ונכנסה לרשות בעלה ומתה קודם טהרתה – בעלה אינו מתאבל עליה, כיון שכניסה לרשותו אינו מועיל רק לעניין ירושה ומטעם מחילה (שהיא מחלה לו נכסיה) כמ"ש הב"ש, אבל לא לטמא לה, וממילא אסור להתאבל עליה שמא יטמא לה.

הלכות קידושין

סימן נז: היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו.

הלכות קידושין

סימן נח: כמה כסות יתן לבתו.

סימן נח: כמה כסות יתן לבתו.

ובו ב' סעיפים (כתובות: סז)

נח - א

1. לפיו הראה"ט: צו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו, וזהו הנקרא פרנסה. המשיא את בתו סתם - לא יפחות לה מכסות שפוסקין לאשת עני שבישראל. א. בד"א, שהיה האב עני, אבל אם היה עשיר - הרי זה ראוי ליתן לה כפי עשרו.

1. כתובות(סז): משנה - המשיא את בתו סתם

- לא יפחות לה מ 50 זוז.

ב"י: והכל לפי המקומות, והעיקר שיתן לה בגדים הראויים לימות החמה והגשמים לפי פחות שלובשת כלח אישה באותה מדינה.

א. הטור: בד"א, שהיה האב עני, אבל אם היה עשיר - הרי זה ראוי ליתן לה כפי עשרו

ב"י - מהלשון "צריך" משמע שכופין אותו לתת לפי עושרו, וזו לא שמענו.

✓אבל הרמב"ם כתב - שראוי (ולא צריך) לתת לפי עושרו.

1. לאשת עני

ח"מ: היינו בגד לימות החמה ובגד לימות הגשמים ליב"ח. כ"כ הב"ש.

א. ראוי ליתן כפי עושרו

ח"מ: אבל אין כופין אותו, שאין כופין על סך הנדן. אבל כופין אותו להשיאה ולתת לה פרנסה בצמצום. כ"כ הב"ש.

התנה עם החתן להכניסה לו ערומה, לא יאמר: לכשתבוא לביתי, הן אותה ועודה בבית אביה.

נח - ב

1. כתובות(סז): משנה - פסק להכניסה ערמה, לא

יאמר הבעל כשאכניסה לביתי אכסנה בכסותי, אלא מכסה ועודה בבית אביה.

התנה

ספר המקנה: דווקא שהתנה אבל בלא תנאי בחיוב על האב.

אלא מכסה

ספר המקנה: אף שחיוב כסות רק אחר חופה מ"מ לניח"ל דתיזיל.

הלכות קידושין

סימן נח: כמה כסות יתן לבתו.

הלכות קידושין

סימן נט: המשיא בנו גדול בבית, קנאו.

סימן נט: המשיא בנו גדול בבית, קנאו.

ובו ד' סעיפים (ב"ב: קמד)

נט - א

1. המשיא בנו גדול בבית - קנה הבית. א. והוא שיהיה נישואין ראשונים לזה הבן, ב. ולא השיא האב בן זכר אחר קודם לו, ג. ולא שייר האב בזה הבית שייחד לו, כלום. אבל אם שייר שם אפילו פך אחד - לא קנה הבית. ד. (וי"א דבעינן גם כן שישא לו בתולה, ב. כא"פ"ט: ושיהא לאב בית אחר לדור בו).

1. ב"ב(קמד.): אמר רבי חנינא - המשיא אישה לבנו גדול בבית - קנאו ודוקא גדול ד. ודוקא בתולה א. ודוקא אשתו ראשונה ב. ודוקא שהשיאו ראשון. הטור: שאמדו חכמים דעתו שמאוב שמחתו גמר ונתנו לו במתנה. ב. הרא"ש: ודוקא גדול אפילו קדמוהו בנות שהשיאן קודם לזכרים. ג. (שם): ואם היה אוצרו של אביו או שובכו פתוחים לאותו מקום - לא קנאו.

1. בנו גדול

ח"מ: ולשון הרמב"ם - "המשיא בנו הגדול לבתולה בבית", ולא ידעתי למה השמיטו המחבר לשון "בתולה" וצ"ל שהוא ט"ס, ולכן לא היה על הרמ"א לכתוב כאן לשון "יש חולקין", אלא להגיה בלשון המחבר.

נט - ב

(pe)nd: ייחד לו בית וכלי בית, אע"פ ששייר בבית כלי א' לעצמו, או היה לו שם אוצר וכיוצא בו - קנה כלי הבית, אבל הבית לא קנה.

נט - ג

(pe): ייחד לו בית ועלייה: בית - קנה, עלייה - לא קנה. וכן אם ייחד לו בית ואכסדרה: בית - קנה, אכסדרה - לא קנה.

נט - ד

(pe): ב' בתים זו לפניו מזו - לא קנה האחד שנשא בו.

הלכות קידושין

סימן נט: המשיא בנו גדול בבית, קנאו.

הלכות קידושין סימן ס: דיני השושבינות.

סימן ס: דיני השושבינות.

ובו סעיף אחד (ב"ב: קמד)

נט - א

כשנושא אדם אישה, דרך שריעיו ומיודעיו שולחין לו מעות כדי שיתחזק על ההוצאה שמוציא במשתה, ואלו המעות נקראים שושבינות. ושושבינות זו אינה מתנה גמורה, שלא שלח לו זה אלא שאם ישא הוא אישה יחזור וישלח לו כמו ששלח לו. לפיכך אם נשא זה אישה ולא החזיר לו השושבינות, ה"ז תובעו בדין ומוציא ממנו. ויש בזה כמה חלוקים, ולפי שבזמן הזה לא נהגו לתבוע תביעה זו ראיתי שלא להאריך בזה.

גמ' (שם): דתניא - שלח לו אביו שושבינות כשהיא חוזרת חוזרת לו. שלח אביו שושבינות סתם כשהיא חוזרת חוזרת לאמצע.

ב"ב (קמד): משנה - האחים שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב חזרה שושבינות חזרה לאמצע שהשושבינות נגבית בבית דין. אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן אין נגבין בב"ד מפני שהן גמילות חסדים.

הלכות קידושין

סימן ס: דיני השושבינות.

הלכות קידושין

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

ובו ב' סעיפים (פתובות: מח, נו)

סא - א1

1. כיון שהכניס האיש ארוסתו לחופה, א. אע"ג שלא נבעלה, הרי היא כאשתו לכל דבר, וגובה עיקר כתובתה ותוספת, אם תתאלמן או תתגרש.
2. במה דברים אמורים, כשראויה לביאה. אבל אם היתה נדה, ואחר כך כנסה לחופה ונתייחד עמה:
א. אינה כאשתו, אלא לכל הדברים היא עדיין כארוסה, מאחר שהיתה נדה.
ב. וי"א דדוקא לענין שלא תגבה התוספת היא עדיין כארוסה, אבל לכל שאר דברים הרי היא כנשואה.
3. הגה - ועיין לעיל ריש סימן נ"ה/א מהו נקרא חופה.
4. כאמ"ס: וצריכין לכתוב הכתובה קודם החופה, כדי שתהא חופה הראויה לביאה.
א. ולמ"ד (שיטת הרא"ש) דחופת נדה הוי חופה אף על פי שאינה ראויה לביאה, הוא הדין אם לא כתב כתובה. מכל מקום נוהגים לכתחילה לכתבה קודם לכן.
5. ת' הרא"ש: אישה חולנית חולת מות, אע"פ שכונסה עם המטה תחת החופה כדי שיירשנה בעלה - אינה חופה כלל, מאחר שאינה ראויה כלל לביאה, ואין בעלה יורשה.

- **ב. מרדכי** - מה שפורסים סודר על ראשם בשעת הברכה. כ"כ הב"י, או"ח(העיטור), ריא"ז ורד"א.
- **ג. התו"ס** - חופת בתולה משיצאה בהינומא. ואלמנה, משנתייחדו.
- **או"ח(בעה"ט)** - המסירה שמוסר האב ומכניסה בבית שיש בו סדינים המצוירים, או סוכה מוורדים ובה מתייחדים שניהם (ייחוד שאינו ראוי לביאה, ואף לא הבאה לתוך ביתו).
- **יבי"א**: והמנהג כהמרדכי. וכ"פ אחרוני הספרדים, וכיון שיש מנהג לא"סב"ל במקום מנהג.
- א. **כתובות(נו.)**: משנה - נתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין - גובה הכל.
- (שם)**: בעי - נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו, חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה? נכנסה לחופה ופרסה נדה מהו?
- ✓ ואת"ל חיבת חופה קונה, חופה הראויה לביאה או

1. **כתובות(מח:)**: משנה - לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה.
וקידושין(ה:): חופה גומרת (פרש"י) - גומרה ליורשה ולהפר נדריה).
- מה היא חופה?** (נה/א.2)
- **רמב"ם** - שיביא אותה לתוך ביתו ויתייחד עמה (ייחוד הראוי לביאה) ויפרישנה לו.
כ"פ המחבר בסימן נה/א.2.
 - **א. הר"ן(י"א)** - כל שהביאה החתן לתוך ביתו לשם נישואין (אף שלא נתייחד עמה, כגון שהיה שם אנשים).
 - והראיה: אמרו בגמרא "אלמנה מן הנישואין אין לה אלא מנה, אף שמעידים שלא נסתרה ולא נבעלה". משמע אף בלא ייחוד הוי נישואין.
 - ולמדו זאת מדכתיב: "ואם בית אישה נדרה" כל שהיא בבית בעלה היא ברשותו.

הלכות קידושין

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

ל"ש? – תיקו.

רמב"ם והגאונים: הלכה כאת"ל, דהוי כבעיא שנפשטה.

2 א. חיבת חופה קונה או חיבת ביאה

ב"י: כיון שלא נפשטה השאלה אם צריך חופה הראויה לביאה, כגון איש שפרסה נדה - מספק לא מוציאים ממון. כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם.

חופת נדה – תיקו

א. רמב"ם – היתה נדה ונכנסה לחופה אף שנתייחד עמה דינה עדיין כארוסה.

כ"כ הרי"ף ומקצת הגאונים.

ב"י – כיון שרב אשי הסתפק בחופה שאינה ראויה לביאה, לכן לאף עניין אינה קונה (לא ליורשה ולא להיטמא לה).

ב. והרא"ש – דינה כנשואה לכל דבר פרט שאינה גובה תוספת הכתובה. ויכולים לברך ברכת חתנים, אלא שהוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים.

ב"י – לפי ששאלת רב אשי היתה רק לענין תוספת כתובה. כ"כ הר"ן.

הג"א(ר"י): אם ידע החתן שהיא נדה הרי הכניסה ע"ד לבועלה לכשתטהר, ולכן הוי נשואה לכל דבר. וראוי להודיע לחתן שהיא נדה.

5. ת' הרא"ש: אחד ציווה לתת קרקע לביתו

לנדון, והתנה שאם תמות קודם נישואין יהיה הקרקע הקדש. וחלתה חולי מוות, וכדי להפקיע מן ההקדש הלכו קרוביה והושיבוה במטה בחוליה והכניסה לחופה וברכו ז' ברכות כדי שיירשנה בעלה – לא הוי חופה.

(א). לפי שהיא חופה שאינה ראויה לביאה כלל, וגרוע מפרסה נדה שראויה לביאה לאחר זמן.

(ב). אומדן דעת האב שרוצה לעשות טובה לנשמת ביתו לתת להקדש ולא שיירשנה בעלה.

והרמ"א פסק כת' הרא"ש אלא שלא הביא רק טעם הראשון "שאינה ראויה לביאה כלל".

וה"מ הקשה על הרמ"א – שהרי לפי טעם ראשון שמדמה לנדה הרי הרא"ש חזר בו ופסק שבנדה הוי חופה.

והב"ש – תירץ שהרמ"א פסק כתירוץ ראשון. ויש לחלק בין נדה שראויה לביאה לאחר זמן, לזו שאינה ראויה לביאה כלל. שהרי לפי הרא"ש חופת נדה הוי חופה.

וכן הסכים ת' פרח מטה אהרן.

1. הכניס ארוסתו לחופה

פת"ש: ואם הכניסה לחופה ורק אח"כ קידשה, האם החופה קנתה?

מ"מ[רמב"ן] – מהני.

כ"ד הרדב"ז – אלא שסיים עדיין צ"ע.

כ"כ שער המלך – ואין ראייה מהתו"ס הרשב"א ורי"ו שהם מדברים בחופה לבד.

משאת בנימין – לא מהני.

כ"פ ב"ש, ה"ה[תו"ס, רשב"א ורי"ו].

שער המלך: ואפשר דלא פליגי –

אם עשה חופה ואח"כ קידושין **בביאה**, כיון שבשעה שמקדשה בביאה הרי גם מסורה לחופה, וחופה וקידושין באים כאחד ולכן מהני.

אבל אם רק קידשה (כסף או שטר) - החופה לכו"ע לא קני לה.

הכניס ארוסתו לחופה

ילקוט יוסף: מנהג הספרדים שאין החתן מתייחד עם הכלה אחר החופה מיד, אלא רק בסיום החתונה בביתם.

וכבר כתבו גדולי האחרונים שמנהג מכוער הוא להתייחד מיד אחר החופה.

וכן נהגו הספרדים ע"פ גדולי תורה מדורי דורות, וכן הנהיג הגר"ע עטיה, הגר"י צדקה והגר"ב צאבא שאול.

וטעמם:

(א). המנהג לא כמרן (נה/א) והרמב"ם שחופה הוא ייחוד, אלא כהמרדכי שחופה היא פריסת הטלית ע"ג כלונסאות, ובמקום מנהג ל"א סב"ל.

(ב). ז' ברכות אינן ברכות המצוות אלא ברכות שבח וא"צ להיות עובר לעשייתן, ולכן אפשר שיהיה הייחוד בסוף הלילה.

2. היתה נדה ונכנסה לחופה

ח"מ: כתב הרא"ש – ואם פרסה נדה אח"כ, כבר קנאה בתחילת חופה, לפי שסוף החופה נקראת תחילת ביאה,

נמצא שחופה היא בתחילה ואז קנאה. כ"כ הב"ש.

אבל מהמרדכי משמע – אף שהיתה טהורה בתחילה אם פרסה נדה תוך החופה פסקה חיבת ביאה (פירוש ולא הוי חופה הראויה לביאה).

והדבר תמוה.

א. אינה אשתו

הלכות קידושין

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

ובנוסף התברר שאין לראובן גבורת אנשים – לכו"ע אין הבעל יורשה, שהרי אין זמן מוגבל מתי יתרפא.
ושער המלך – חולק עליו, הרי הר"ן ונמ"י לא ס"ל הכי, וכן מתבאר מת' מיומוני.
פת"ש – וצ"ע שאף הרמ"א מחלק כמו מהר"ש גאון במכניס אישה חולנית חולת מוות דלא מהני חופה, מאחר ואינה ראויה לביאה כלל.

חופת נדה לפני שבת, האם מותר לבוא עליה

בשבת?

לרמב"ם – שחופה שאינה ראויה לביאה לא מיקרי חופה, א"כ אסור לבוא עליה בשבת שהרי אז קונה אותה.
ולשאר פוסקים – דמהני חופת נדה מותר לבוא עליה בשבת.

והב"ש: אף לרמב"ם יש תקנה שיודיעו לחתן שהיא נדה ואז נעשית החופה ע"ש סופה כשתטהר וקונה אותה מיד, אבל כשאינו יודע אין קניין.

4. לכתוב כתובה קודם החופה

באה"ט(ת' הגאונים): נכתבה הכתובה קודם החופה ונמצאת פסולה – החופה כשרה, ויכתוב כתובה אחרת.

א. למ"ד חופת נדה הוי חופה

ב"ש: אף לרמב"ם (שחופת נדה אינה חופה) בדיעבד שהיתה חופה בלא כתובה הוי חופה, ול"ד לנדה. אבל לכתחילה צריך להקדים הכתובה שלא יחסר דבר אפילו שהוא מדרבנן.

5. אישה חולנית

באה"ט: חולנית – כיון שאינה ראויה לביאה כלל. ונמ"ש (נו/ג-הגה) שממהר לכונסה לפני שתמות דמהני החופה! מיירי שראויה לביאה (הב"ח).

שער המלך: אם החופה אינה ראויה מחמת איסור דרבנן?

מהר"י אבולאפיא – בדיעבד הוי נשואה.
ואין נ"ל – שאף באיסור דרבנן לא הוי אלא ארוסה לדעת הרמב"ם.

כארוסה

ת"מ: משמע שאינו יורשה ואינו זוכה במציאתה ומעשי ידיה ובפירות.

וקשה הרי (נו/ג) – מיד שהגיע הזמן (של נישואין, אחר יב"ח) מתחייב הבעל במזונות, וממילא זוכה במעשה ידיה ובמציאתה (שהם כנגד מזונות), ואף שהוא קודם חופה? וכן בסימן נ"ז – מיד שנמסרה לשלוחי הבעל ומתה אף קודם חופה בעלה יירשה?

וי"ל: לדעת הרמב"ם, דשם ראויה לביאה ולכן מתחייב אף קודם החופה, אבל כאן מיירי שאינה ראויה לביאה.

והב"ש – מתרץ, המחבר ס"ל שדין מסירה לשלוחי הבעל ל"ד לחופה:

שבחופה אביה עמה או שהחופה בבית אביה ולכן אינו יורשה עד שתהיה חופה הראויה לביאה.

אבל כשמסר לשלוחי הבעל מאותה שעה מחלה ירושתה לבעלה, ולכן אף שהיא נדה יורשה.

כארוסה

באה"ט: דווקא כשמת הבעל קודם שנראית לביאה, אבל אם נראית לביאה קודם שמת נאמנת האישה לומר שנבעלה (ראנ"ח).

ב. וי"א דווקא

מהר"ש גאון: אף לדעה זו שחופת נדה הוי נישואין (חוץ לתוספת) ה"מ בנדה שיש לו זמן מוגבל ויש חיבת ביאה לאחר זמן. אבל אם אין חיבת ביאה כלל לא חשיבה חופה כלל.

ומעשה בראובן שנשא בת שמעון וכנסה לחופה ולא קרב אליה כיון שהיתה צועקת באופן שא"א להם להתייחד,

סא - אג

1. **כאמ"ס**: כנסה לחופה ולא בירך ברכת חתנים - הוי חופה גמורה, דאין יוצא מזה שיש לה זמן מוגבל, ויברך אחר כמה ימים.

א. ולכתחילה יברך אותם קודם שיתייחד עמה (כך משמע בתשובת הרא"ש). ועיין לעיל סי' נ"ה/א-הגה.

2. ונהגו עכשיו לברך תחת החופה, קודם שנתייחד עמו.

3. **מהר"י מנ"ץ**: ונהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתו, ועיין באו"ח סימן תקע"ג.

הלכות קידושין

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

4. אם קידש בטעות, והיו לו נישואין עמה, ואח"כ נודע שהקידושין היו בטעות, אף על פי שחוזר ומקדש אין צריך לברך שנית שבעה ברכות, וסגי ליה בברכות הראשונות.
5. יש אומרים לעשות החופה תחת השמים, לסימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים.

1. אין הברכות מעכבות

ב"ש: כ"ד הרמב"ם והרא"ש שאין הברכות מעכבות, כמ"ש (נה/ג).
אבל לדעת הפוסקים שכלה בלא ברכה אסורה כנדה א"כ ברכות מעכבות. כ"פ שליטי גיבורים.
ואפשר דלא הוי כנדה ממש כיון שאינו אסור רק מדרבנן וגם יכול לברך אח"כ הברכות.

3. מתענים ביום חופתן

מהר"י מינץ: טעמו –

- (א). דהוי יום סליחה שלהם ונמחל להם עוונותיהם.
(ב). שמא ישתכרו ולא תהיה דעתם מיושבת עליהם.
(ג). מהר"י ברונא: אין חופה שאין בה תיגרא, לפיכך מתענים לבטל הפורענות.
(ד). הרוקח(אגודה): כשם שבנ"י התענו ביום מתן תורה גם החתן מתנה, שהרי כל מנהגי חתן למוד ממעמד הר סיני.
(ה). לפי הזוהר נשמות הקרובים מגיעות לחופה, כדי שלא יראו צאצאיהם מלאים עבירות הם מתענים.

נ"מ בין הטעמים:

היתה חופה ביום האם צריך להשלים התענית?
לפי (א) – צריך להשלים. כ"פ הב"ח
לפי שאר הטעמים – א"צ להשלים.
אם האב מקבל קידושי ביתו הקטנה (או שליח):
לפי (א) – אף אחד לא מתענה. היא לא כיון שהיא קטנה, אביה גם לא – כיון שלו לא נמחלים העוונות
לפי (ב) – אביה או שליח צריך להתענות. כ"פ באה"ט.
כנה"ג: ולכן בימים שאין מתענים יעשו החופה בבוקר ויאכלו מיד אחר החופה.
פת"ש(חכ"א): ואם החופה נתארכה כמה שעות לתוך הלילה – יש לסמוך על טעם (א) שהוא משום מחילת עוונות, ומספיק להתענות עד צאת הכוכבים.

מתענים

ילקוט יוסף: אומנם מנהג הספרדים שלא מתענים ביום חופתם, שהרי יו"ט שלהם הוא ואיך יתענה.

כ"כ גדולי הספרדים מדורי דורות – כנה"ג, מזבח אדמה, מהר"י עייאש, דברי מנחם ברכ"י ועוד.
ועדיף יותר שיעסוק החתן ביום חופתו בתורה ותענית דיבור שזה עדיף מתענית ממש.
כ"פ יבי"א(ג,ט).

בן איש חי – אף ספרדים שמתענים, הנשים לא יתענו.
ספר כרם שלמה: נוהגים שהחתן בסוף תפילת י"ח שבמנחה לפי שעקר רגליו אומר כל סדר הוידוי של יום הכיפורים. ואף בימים שאין מתענים יאמר סדר זה.

4. קידש בטעות... א"צ לברך שנית

ב"ש: כ"כ הגמ"ר ות' מהרי"ו. כ"כ הרמב"ם לענין חופת נדה. וטעמם – שאין ברכות מעכבות.
כתב בת' מהרי"ו – וא"צ לחזור ולכתוב כתובה חדשה, כי הכתובה הראשונה קיימת.
כתב הב"ח: אם הקידושין לא היו קידושין כלל – צריך לחזור ולברך.

5. חופת תחת השמים

תח"ס: וכן המנהג להעמיד החופה תחת השמים לסימן טוב שיתקיים ברית אברהם (דכתיב: **ויצא אתו החופה ויאמר הקב"ה וספר הפוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו פה יתקף זרעך**).
באה"ט: יש להעמיד הכלה לימין החתן, כדכתיב: **"נצקה שגל (אשתך) לימינה"**.

תחת השמים

ילקוט יוסף: הספרדים לא נהגו בזה.
הספרדים נוהגים לפרוס טלית גם כשיש כילה מעל החתן והכלה.

לקדש מבעוד יום:

הרא"מ – אין לקדש אישה בלילה, עבר וקידש מקודשת.
אבל כנה"ג – המנהג כיום לקדש בלילה. כ"פ שאר הפוסקים.

הלכות קידושין

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

סא - ב

1. כשר הדבר שלא תינשא עד שתטהר.

2. (ועכשיו המנהג שלא לדקדק, ואין ממתניין. א. ומכל מקום טוב להודיע לחתן תחלה שהיא נדה).

1. רמב"ם: לא תינשא עד שתטהר, ואין מברכים

ברכת חתנים עד שתטהר, ואם עבר ונשא ובירך אינו חוזר ומברך.

כ"כ ה"ה – כ"כ נ' מיגאש ומקצת גאונים, ונראים דבריהם שהרי אסור לבוא עליה ולא להתייחד עמה. ונ"א הטעם שמא יגע בבשרה.

2. והרא"ש – ראיתי בכל המקומות שאין חוששים

לברך, אלא שאין נכנסת עמו לסתר אלא הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים.

והר"ן – כיון שנוהגים לעשות חופה בלא ייחוד אין מקפידים בכך אף שהיא נידה, מ"מ לכתחילה לא תכנס לחופה עד שתטהר.

2 א. מרדכי(ר"י): אף למ"ד שחופת נדה אינה

קונה ה"מ שלא ידע שהיא נדה, אבל כשידע שהיא נדה ודאי קונה (שאז החופה נעשית ע"ש הסוף כשתטהר וקונה אותה מיד – ב"ש).

2. ועכשיו נהגו

ח"מ(הגמ"י): טעם ההיתר לפי שאנו מעט במקום אחד (פירוש אין מספיק נשים) ויש לחוש שיקדמנו אחר ברחמים, רק שיודיעו החתן שהיא נדה.

נהגו שלא לדקדק

כנה"ג: ודוקא שעדיין א"א לה להיטהר, אבל אם כבר עברו ז' נקיים אלא שלא רוצה לטבול לסיבה כל שהיא – ראוי להחמיר כהרמב"ם שלא תינשא עד שתטבול.

נהגו שלא לדקדק

יבי"א(ה"י): המנהג שאם פרסה הכלה נידה לפני הקידושין מותר לקדשה (שלא כהרמב"ם), לפי שכבר הכינו צרכי חופה והוי הספר אם ידחו.

כ"פ ילקוט יוסף – ואין לחזור לקדשה אחר שתטהר, שיבואו לפקפק על הקידושין הראשונים.

א. טוב להודיע

באה"ט: כתב כנה"ג – ועכשיו נוהגים לישא נדות אף בלי להודיע לחתן.

לענין נתינת הטבת בחופת נדה:

מהרי"ל – אם אינה טהורה מניח הטבעת ליפול באצבעה (ולא יכניס הוא).

מהר"י עטיה – יזרוק מידו לידה ושתהא ידה מכוסה בבגד.

מהר"י עייאש – יתן לה טבעת ע"י אחר.

האו"ז – יתן הטבעת באצבעה כרגיל, שהרי קודם שקידשה לא הוי אשתו (וחשש נגיעה קל יותר), ואחר שקידשה פורש מיד. כ"פ יבי"א(ה"י).

טוב להודיע

האם תקנה זו מועילה גם לרמב"ם?

ב"ש – מהני אף לרמב"ם. כ"מ מהח"מ.

אבל ת' פמ"א – לא מהני. כ"ד ח"צ והב"מ.

ילקוט יוסף: כלה שפרסה נידה ורק אחר ז' ימי המשתה נטהרה וטבלה, האם אפשר לברך ז' ברכות?

מרדכי והג"א(ר"ת) – יש לברך ז' ברכות בליל הטבילה אם יש פנים חדשות כשעושים סעודה.

ת' בנימין זאב – אין לברך כיון שעברו ימי המשתה.

וכן יש לפסוק להלכה. מיהו בזימון יכול לומר "השמחה במעונו".

הלכות קידושין

סימן סא: חופה לענין מה קונה.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

ובו י"ג סעיפים (כתובות: ז, ח. פסחים: קב. סוכה: כה)

סב - א

1. צריך לברך ברכת חתנים בבית החתן א. קודם נישואין, והן

שש ברכות.

2. ואם יש שם יין, מביא כוס יין ומברך על היין תחלה, ומסדר את כולם על הכוס, ונמצא מברך ז' ברכות. א. ואם אין יין מצוי, מברך על השכר.

1. כתובות(ז:): מברכים ברכת חתנים בית

חתנים.

פרש"י: ברכת חתנים – כשנכנסת לחופת נישואין.

כתובות(ת.): מאי מברך?

(א). בא"י אמ"ה שהכל ברא לקב"ד.

(ב). בא"י אמ"ה יוצר האדם.

(ג). בא"י אמ"ה אשר יצר את האדם בצלמו. בצלם דמות תבניתו. והתקין לו ממנו בגין עדי עד. ברוך אתה ה', יוצר האדם.

(ד). שוש תשיש ותגל עקרה בקבוץ בניה לתוכה במהרה בשמחה. ברוך אתה ה', משמח ציון בבניה.

(ה). שמח תשמח רעים אהובים פשמחך יצרך בגן עדן מקדם. ברוך אתה ה', משמח חתן וכלה:

(ו). בא"י אמ"ה אשר ברא ששון ושמחה. חתן וכלה. גילה רנה. דיצה וחדנה. אהבה ואחווה. שלום ורעות. מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים. קול ששון וקול שמחה. קול חתן וקול כלה. קול מצהלות חתנים מחפתם. ונערים ממשחה נגינתם. ברוך אתה ה', משמח החתן עם הכלה.

פרש"י: נראה בעיני שברכות על עסק הזוג מתחילות רק מ"אשר יצר את האדם" (ג).

א. ברכת שהל ברא לכבודו – אינה מסדר הברכות אלא לאסיפת העם ונאספים לגמול לחתן וכלה, והוי ברכות ההודאה, כמו בפ"ע שפותחת בברוך ולא מסיימת בברוך.

ב. יוצר האדם – גם היא ברכת שבח שפותחת בברוך

ולא מסיימת בברוך.

ג. אשר יצר את האדם – מדבר על הזכר. והתקין לו – היא הנקבה. ממנו – מצלעותיו. בנין עדי עד – בנין הנוהג לדורות, וחיה נקראת בניין.

ד. שוש תשיש – לפי שצריך לעלות את זיכרון ירושלים על ראש שמחתנו. עקרה – ירושלים.

(ה). שמח תשמח – ברה לחתן וכלה שיצליחו בשמחה וטוב לב. רעים האהובים – חתן וכלה שהם רעים זה עם זה. כשמחך יצירך – אדם הראשון.

(ו). אשר ברא – לשם כל ישראל.

משמח חתן עם הכלה – בברכת "שמח תשמח" (ה). מסיים "משמח חתן וכלה" בלי "עם", דלא איירי בשמחת החתונה, אלא תפילה שיהיו שמחים כל ימיהם לפיכך חותם "משמח חתן וכלה" בלי "עם", שהקב"ה משמח אותם לעולם בכל טוב.

אבל כאן מודים לקב"ה על דיבוק אדם באשתו, ולכן יש לחתום "משמח החתם עם הכלה".

פתיחת וחתימת הברכות (רש"י)

כיון שמתחיל בברכה (ג). כמ"ש לעיל, מתחיל בברוך ומסיים בברוך כדרך כל ראשי הברכות. ואח"כ הברכות ד^לה הוי ברכה הסמוכה לחברתה שרק מסיים בברוך. ברכת אשר ברא (ו). לפי שנאמרת ברוב ימי המשתה בפ"ע כשאין פנים חדשות, לפיכך פותחת בברוך ומסיימת בברוך.

א. רמב"ם: ואם יש שם יין, מביא כוס יין ומברך על היין תחלה, ומסדר את כולם על הכוס, ונמצא מברך ז' ברכות.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

■ אבל המרדכי וראבי"ה – פסק שמברך על היין לבסוף.
ד"מ והב"ש: בליל החופה כשמברכים ברכת האירוסין והנישואין מברך תחילה על היין, כהרמב"ם. אבל בכל ימי המשתה אחר הסעודה מברך על היין לבסוף.
בית הלל – וטעמו שלא יראה שמברכים בפ"ג לצרוך ברכת הזימון ולא משום ז' ברכות. לכן מאחרים ברכת בפ"ג לבסוף.

א. אין יין מצוי

מהר"ם מינץ: ונוהגים לקרות הכתובה בין ברכת אירוסין לברכת נישואין כדי להפסיק בין ברכת בפ"ג של אירוסין לברכת בפ"ג של נישואין.
כ"פ הרמ"א (ט).

פנה"ג – ובקושטאנטיא נוהגים לקרוא בכתובה קודם ברכת אירוסין, ובין אירוסין לנישואין מפסקים בקידושין.

באה"ט: בירך ברכת נישואין לפני ברכת אירוסין

הרא"מ – יחזור ויברך ברכת אירוסין ונישואין מחדש.
ומדברי הריב"ש – נראה שא"צ לחזור ברכת הנישואין.
ופת"ש – לפי הריב"ש אם הקדים ברכת חתנים שוב לא יברך אף ברכת אירוסין.
כ"כ כנה"ג בשם הריב"ש.

מברך על השכר

באר הגולה: לעיל (לד/ב) שבברכת אירוסין אם אין יין או שכר מברך אותה בפ"ע! טעמו שמעכב יותר בנישואין משום דבעינן ז' ברכות. כ"כ הב"ש.

א. רבנו ניסים: ואם אין יין מברך על השכר, לפי שברכת חתנים היא ז' ברכות, משא"כ ברכת אירוסין שאם אין יין לא מברך על השכר.
טור: ויש הנוהגים להביא הדס ומברך עליו אחר ברכת היין ואח"כ ו' ברכות.

1. קודם נישואין

ב"ש: זן שיטת הרמב"ם, דס"ל שהחופה היא הייחוד, ואסור להתייחד בלא ברכות.
אבל שיטת הרא"ש שא"צ חופה הראויה לביאה, לכן א"צ לברך קודם החופה.
ומה שאנו נוהגים בברכת נישואין תחת החופה, משום שהחופה אינה ייחוד והוי עובר לעשייתן קודם שאוכלים במקום צנוע.

פנה"ג: וצריכים כולם לעמוד בשעת הברכות.

פת"ש: כתב באגרות הרמב"ם – ברכת חתנים אין לה סדר, ולכן אם חיסר אחד מהם מברך כשנוזר.

2. מביא כוס

ח"מ: מברך על הכוס –

לפי הרמב"ם משמע – שאינו לעיכובה.
כ"פ ה"ה.

אבל לפי הרא"ש – הכוס מעכב.
כ"כ הטור [ר' ניסים].

מברך על היין תחילה

■ כ"פ הרמב"ם – מברך על היין תחילה ואח"כ שש ברכות. ✓ כ"פ בשו"ע.

סב - ב

1. **ראמ"ט:** יש לאדם לישא נשים רבות כאחד, ביום אחד, ומברך ברכת חתנים לכולם כאחד. א. אבל לשמחם, צריך לשמוח עם כל אחת שמחה הראויה לה, אם בתולה שבעת ימים, ואם בעולה שלשה ימים, ואין מערבין שמחה בשמחה.

2. **הגה:** ואין לעשות חופת ב' אחיות ביחד (מו"ק בשם פ"ר חסידים).

3. **וי"א** דאף בשתי נכריות יש ליזהר שלא לעשותן כאחת, משום איבה, שמא יכבדו אחת יותר מחבירתה (מרדכי פ"ק דמ"ק).
ב. ואין נזהרין מזה, ואדרבא יש מכוונים לעשות חופות עניות עם חופות עשירות, משום מצוה (הגהות מיימוני בשם ר"י מפריז).

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

3 ב. אבל שתי נוכריות אין לחוש, וכן היה נוהג הר"י מפריש שהיה עושה חתונת יתום ויתומה עם נישואי בתו או בנו.
א. אומנם המרדכי – אף ב' נוכריות היו נזהרים, כדאמרין באיכה "אין מקלסים ב' כלות כאחת משום איבה" (שמא יכבדו אחת יותר מחברתה).
ד"מ – מיהו העולם לא נזהרים בזה.

2. ביחד

והב"י בשם הסמ"ק כתב: בשבוע אחד.

- 1. רמב"ם:** יש לאדם לישא נשים רבות כאחד, ביום אחד, ומברך ברכת חתנים לכולם כאחד.
ה"ה – דבר ברור הוא ויש לו סמך מיעקב אבנו.
א. רמב"ם: אבל לשמחם, צריך לשמוח עם כל אחת שמחה הראויה לה, אם בתולה שבעת ימים, ואם בעולה שלשה ימים, ואין מערבין שמחה בשמחה. **באר הגולה** – מקורו מ"ק(ח): אין מערבין שמחה בשמחה.
2. והמרדכי: יש נוהגים שלא לעשות שתי חופות כאחד. כ"כ הגמ"י.
ווסמ"ק – אין לעשות חופת שתי אחיות בשבוע אחד.

סב - ג

1. אם יש שני חתנים יחד - מברכים ברכת חתנים אחת,

- א. הגה** - ואפילו לא היו החתנים ביחד, אלא שהיה דעתו על שניהם, כמו שנתבאר בי"ד סימן רס"ה לענין מילה.
2. א. נדב"י: וי"א דאין לברך לב' חתנים ביחד, משום עין הרע. **ב.** וכן נוהגין לעשות לכל אחד חופה בפני עצמו ולברך לכל אחד. אבל לאחר הסעודה מברכין להרבה חתנים ביחד, אם אכלו ביחד.

א. כ"כ הגמ"י – שאין לברך ב' חתנים יחד משום עין הרע.
1 א. יו"ד(רסה/ה): מי שיש לו שני תינוקות למול, יברך ברכה אחת לשניהם, ואפילו אם שנים מלים, הראשון יברך על המילה ועולה גם לשני, והשני יברך: אשר קדש ידיד, ועולה גם לראשון.
ואפילו אין הנער לפניו בשעת הברכה, כיון שדעתו עליו, רק שלא יסיח דעתו בינתיים.

- 1. הרא"ש בת':** אם יש שני חתנים יחד - מברכים ברכת חתנים אחת, לשניהם.
כ"כ הרשב"א – אם שני חתנים עושים חתונה בבית אחד מסתבר שמברך על שניהם כאחד כמו שתי חבורות שאכלו כל אחד לעצמה כל שרואים זו את זו מברך אחד לשניהם.
2 ב. ודעתי נוטה – שכ"א מכניסה את החתן והכלה לחדר בפ"ע ומברכים כ"א לעצמה, וזהו בענין ז' ברכות שבים החופה, אבל ברכות של סעודה א"צ.
ת' הרדב"ז: ואם החתנים עצמם מקפידים שרוצים כ"א ברכה בפ"ע "ש"ד ומכניסים כ"א לחדר ומברכים כ"א לעצמו.

סב - ד

1. אין מברכין ברכת חתנים, אלא בעשרה גדולים ובני חורין,

בין כשאומרים אותה בשעת נישואין בין כשאומרים אותה אחר ברכת המזון.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

2. אבל כשאין אומרים אחר ברכת המזון, אלא ברכת אשר ברא, אינו צריך עשרה. א. (ומ"מ ג' בעינן).

1. כתובות(ח): א"ר יוחנן – ברכת חתנים

בעשרה וחתנים מן המניין.
דילפינן מבעוזה (רות ד,ב): " וַיִּקַּח עֵשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזְקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שָׁבוּ פֹה וַיֵּשְׁבוּ."
רמב"ם: וצריך שיהיו גדולים ובני חורין (כלומר עבד וקטן לא מצטרפים).

כשאין עשרה

רשב"א: ועיר שאין בה עשרה בנ"א לברכת נישואין הדבר מעכב (ב"ש – ואין לעשות נישואין).
ואילו תה"ד(ת' מיומי) – אין ברכת חתנים מעכבת, ומה שכלה בלא ברכה אסורה לבעלה ה"ד בלא חופה ("ברכה" פירושו "חופה") אבל אחר חופה מותרת.
וכי תעלה על דעתך שמדינה שאין בה עשרה לא תינשא האישה משום ברכת חתנים.
והב"י: ואין דברים נראין (וברכת חתנים מעכבת).
ובד"מ – אינה מעכבת.

ופסק הח"מ: צריכים החתן והכלה לילך למקום שיש בה עשרה ואסור לעשות נישואין בלא עשרה. ואם בכל המדינה אין עשרה וטורח גדול הוא ללכת למדינה אחרת – הוי דיעבד ויש להקל, וחוזר ומברך אפילו אחר כמה ימים כשיהיה מניין, כמו שנתבאר (נה/ג).
כ"פ הב"ש – מ"מ ברכת אירוסין לכו"ע לא בעינן עשרה אלא לכתחילה כמ"ש (לד/ד).

עשו חופה בלא ברכת חתנים, האם מותר לחתן לבוא עליה?

רמב"ם: אף שלא בירך ה"ז זו נשואה גמורה, וחוזר ומברך אפילו אחר כמה ימים. כ"פ בשו"ע(נה/ג).
נשואה גמורה:

רדב"ז – ואף מותר לבוא עליה אע"פ שלא בירך ברכת חתנים.

שיורי ברכה – "נשואה גמורה" לענין ירושה אבל אסור לבוא עליה. וכן מבואר בב"י שחולק על תה"ד.

2. כשברך רק "אשר ברא"

- **הרא"ש** – א"צ עשרה. כ"כ הטור והר"ן[רמב"ם].
- **הר"ן[רמב"ן]** – צריך עשרה. כ"כ הרשב"א.

א. **הר"ן:** אע"פ שא"צ עשרה מ"מ ג' בעינן.

1. אלא בעשרה

ת' נו"ב: מעשה במסדר קידושין שבירך ברכת אירוסין ונישואין בלא עשרה – בודאי הדיוט כזה עוון פלילי הוא, מ"מ האירוסין והנישואין גמרו קניינם. ואף הרשב"א דס"ל ברכות מעכבות ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד שכבר ברכו מהני. וכאשר יזדמן נישואין אחרים, יעמדו זוג זה ויכוונו לצאת וגם המברך יכוון להוציאם.

אחר ברכת המזון

זכור לאברהם: יש לעיין אם צריכים עשרה שיאכלו כולם פת או לפחות שיוכלו להצטרף לזימון (לפי כללי צירוף לזימון) או אף שלא אכלו כלום מצטרפים לברכת חתנים. שרק בזימון צריך צירוף שאל"כ מוציא דבר שקר מפיו (ברוך שאכלנו משלו), משא"כ ברכת חתנים. וחכם אחד דעתו נוטה דלא בעינן שיאכלו כל העשרה, וסגי ברוב. כ"פ ילקוט יוסף

שו"ת האלף לך שלמה: החתן והכלה צריכים לאכול כזית פת שאל"כ אין לברך ברכת חתנים. כ"פ ילקוט יוסף.

2. אלא ברכת "אשר ברא"

מחצית השקל: ר"ל שאין שם פנים חדשות שאז אין מברכים רק "אשר ברא".

א"צ עשרה

הר"ן: לפי שברכת "אשר ברא" בפ"ע אינה ברכת חתנים אלא בצירוף כל הברכות.

ברכת "אשר ברא"

כאשר חסר מהתנאים לאמירת ז' ברכות אפשר לברך "אשר ברא", אם מתקיימים התנאים הבאים:
(א). צריך ג' אנשים גדולים שישתתפו בסעודה, והחתן מן המניין.
כ"ד הרא"ש, הר"ן, ריטב"א ואבודרהם. וכנ"ד הרמב"ם.
לאפוקי הרשב"א והר"ן – שמצריכים עשרה אף לברכת "אשר ברא".
(ב). צריך שכל השלושה יאכלו כזית פת.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

כ"פ חזון עובדיה (א,מח).

ג. יש להקפיד שגם החתן והכלה יאכלו כזית פת. כ"מ מהריטב"א.

חיים שאל: כשמברכים רק ברכת "אשר ברא" מקדים ברכת בפה"ג ואחר "אשר ברא".

סב - ה

1. מברכין ברכת חתנים בבית חתנים אחר ברכת המזון, בכל סעודה וסעודה שאוכלין שם, א. ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים.

א. אין לצירוף עבדים וקטנים לברכה זו כדעיל (סב/10).

ח"מ – ואף לג' אין לצרפם. כ"פ בילקוט יוסף (חופה וקידושין).

1. כתובות(ז): ת"ר – מברכין ברכת חתנים בבית חתנים, וברכת אירוסין בבית אירוסין. **(שם):** ברכת חתנים כל ז' ימי המשתה. ומיירי הברכות שאחר ברכת המזון. כ"פ הרמב"ם.

סב - ו

1. עד כמה מברכים ברכה זו?

א. אם היה אלמון שנשא אלמנה - מברכין אותה ביום ראשון בלבד.
ב. ואם בחור שנשא אלמנה, או אלמון שנשא בתולה - מברכין אותה כל ז' ימי המשתה.

2. (ת' הרא"ש: ואלו ז' ימים מתחילין מיד לאחר ז' ברכות שבירך בראשונה (פירוש ברכות החופה)).

כלומר:

אלמן שנשא אלמנה	בחור שנשא אלמנה	ברכה שמחה
יום אחד	ז' ימים	
ג' ימים	ג' ימים	

וטעם הדבר:

ברכה בא על שמחת החתן, לפיכך אם הוא בחור מברך ז' אף שנשא אלמנה.

אבל שמחה שהוא ביטול מלאכה שהיא תקנת האישה תלוי באישה, לכן אלמנה ג"י שאין צריכה פיתוי.

וכ"ד הרמב"ם, כ"כ ה"ה (מקצת גאונים והרמב"ן) והטור.

אבל הר"י מגאש – הלשונות חולקות וקי"ל כל"ב.

אלמן שהנשא אלמנה – ג' לשמחה וים אמתלא לברכה.

אבל בחור שנשא אלמנה – ז' לברכה וז' לשמחה, שאין

אופן שימי ברכה יתר מימי שמחה, שלא יתכן שילך

למלאכתו (שאין שמחה) ומברך ברכת חתנים.

כ"כ ה"ה (רשב"א).

1. כתובות(ז): אר"ה א"ר – אחד בתולה ואחד אלמנה טעונה ברכה כל ז'.

ודוקא אלמנה שנישאת לבחור אבל אלמנה לאלמן – רק יום אחד.

והא דתנן – שקדו חכמים על בנות ישראל (האלמנות) שיהא שמח איתה ג", ואם מיירי שהבעל אלמן הרי אמרת יום אחד?

איב"א: בחור שנשא אלמנה – ז' לברכה ג' לשמחה.

ואיב"א: אלמן שנשא אלמנה - יום אחד לברכה ג"י לשמחה, לפי שאין בתולה פחות מז' ואין אלמנה יותר מיום אחד.

להלכה:

הר"ן(י"א) – שני הלשונות לא חולקות. ולכן –

לשמחה - בכל גוונא יש לאלמנה ג"י לשמחה.

ולברכה - אם נישאת לבחור יש לה ז' ימים. אבל נישאת לאלמן לברכה יום אחד.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

אלמן שנשא אלמנה : לכו"ע ג' ימים.
 בחור שנשא אלמנה: לרמב"ם – ג".
 לר"י מיגאש – ז' ימים.

מסקנה: לעניין ברכה אין מחלוקת
 א. אלמן שנשא לאמנה – יום אחד לברכה.
 ב. בחור שנשא אלמנה – ז' ימים לברכה.
לעניין שמחה:

סיכום: אלמנה שנישאת

אלמן שנשא אלמנה		בחור שנשא אלמנה		רמב"ם הר"י מיגאש
לשמחה	לברכה	לשמחה	לברכה	
ג' ימים	יום אחד	ג' ימים	ז' ימים	
ג' ימים	יום אחד	ז' ימים	ז' ימים	

ולפ"ז: אם נבעלה לבעל עצמו ולא לאחר דינה כבתולה.
 וכן פשט מנהג (ואף שהוא אלמן).
מ"מ בנו של השמש צדקה כתב – שאף שנבעלה ממנו
 יש לה רק יום א'. כ"מ מת' דבר שמואל.
כ"פ תח"ס – אלמו שנשא בעולה פנויה (אף בעולת
 עצמו) יום א' לברכה.
 אך פנוי שנשא בעולה מברך כל ז' (וחולק על הנו"ב),
 שעל חיבת נישואין או חיבת ביאה מברך.

סיכום: דין בעולה

נו"ב – נואף שנשא בעולת עצמו (אף ששניהם פנויים)
 מברך רק יום א'.
ת' שמש צדקה – נואף שנשא בעולת עצמו מברך ז', ורק
 אלמו שנשא בעולה מאחר מברך יום א'.
 כ"פ ילקוט יוסף.
בנו של השמש צדקה – אף אלמן שנשא בעולת עצמו
 מברך רק יום א'.
כ"פ יבי"א(ה,י,א) – אבל אם הוא בחור יש להם ז'
 ברכות.

אלמן שנשא אישה בחזקת בעולה ונמצאת

בתולה

שו"ת אדמת קודש – מברך ז' ברכות, שהרי הר"ן תלה
 טעם הדבר בשמחה, וכאן יש שמחה שהרי מצאה בתולה.
אבל שו"ת חיים שאל (לחיד"א) – דווקא כשיש לו
 שמחה משעת נישואין, אבל כה"ג שלא ידע שהיא בתולה
 בשעת נישואין אין השמחה שלמה, ולכן יברך רק יום
 אחד.

שו"ת אדמת קודש: אלמן מן האירוסין דינו כבחור,
 משום שעדיין לא נשא אישה יש לו שמחה.

1. אלמנה שנישאת לאלמן

ב"ח: אלמנה שלא נבעלה דינה כאלמנה לעניין ברכות
 ולכן אם נישאת לאלמו מברכים רק יום אחד.
 והראיה: כאן בברכת חתנים נקט לשון "אלמנה" ובדיני
 שמחה נקט לשון "בעולה", לומר שלעניין ברכה דינה
 כאלמנה אף שהיא בתולה, אבל לעניין שמחה דינה
 כבתולה.

כ"פ חיים שאל, ב"ש, עצי לבנון, בית חתנים.

המחזיר גרושתו מן הנישואין:

חיים שאל – מברך בשעת הנישואין ובסעודה ראשונה ז'
 ברכות. כ"ד הרי"ף

כ"פ דב"ש, מהרח"ף, יעב"ץ, קש"ע ויפ"ל.

אולם הרדב"ז – אף שמברכים בשעת חופה, בשעת
 הסעודה אין לברך (אף בסעודה ראשונה), שהרי אין חייב
 לשמחה ג"י כמו באלמן ואלמנה, שאין שמחה בהחזרת
 גרושתו, וסב"ל. כ"פ מהריק"ש, ועוד אחרונים
 כ"פ בית חתנים – סב"ל.

*: אבל מחזיר גרושתו מן האירוסין משמע שדינו כבחור.

אלמנה שנישאת לאלמן – יום ראשון בלבד

ת' נו"ב: נואף שנשא בעולת עצמו (וכ"ש אלמן שנשא
 בעולת עצמו) – דינם כאלמן ואלמנה שיש להם יום אחד
 לברכה.

וטעמו: שעיקר ז' ברכות הוא מטעם שמחה, וזה רק כשלא
 טעמו טעם ביאה, משא"כ שכבר טעמו.

ות' שמש צדקה(גו"ר) – נערה שזינתה ואח"כ נישאה
 לאלמן – אין לה ברכה אלא יום א' ושמחה ג"י. אבל
 במוכת עץ אף שאין לה דין בתולה (וכתובתה מנה) מברך
 כל ז' כמו בתולה, הואיל והיא חדשה אצלו שלא נבעלה
 לזולתו.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

ח"מ: דין אלמנה בסעודה

כתובות(ת): לענין בתולה – רב אשי יומא קמא בריך כל ז' ברכות, מכאן ואילך אם יש פנים חדשות מברך ז' ברכות ואם לאו מברך "שהשמחה במעוננו", ו"אשר ברא". ובאלמנה לא מהני פנים חדשות.

כתב הרא"ש: "יומא קמא" - י"מ סעודה ראשונה, מיהו אם לא אכלו עד הלילה מברכים ז' ברכות כיון שעדיין לא אכלו בני החופה (והוי כפנים חדשות).

באלמן שנשא אלמנה "יום אחד" לברכה. ויש להסתפק אם אכלו סעודה ראשונה בלילה, האם מרך ז' ברכות (לפי הרא"ש)?

שיש לומר יום הראשון דווקא, אפילו אכלו כמה פעמים באותו יום מברך ז' ברכות (ובלבד שבסעודה שנייה ואילך יהיו פנים חדשות). אבל בגמר היום שוב אין לברך ז' ברכות אף שהיא סעודה ראשונה (שטעם הרא"ש שבבתולה מברך בלילה בסעודה ראשונה דהוי כפנים חדשות, וזה לא מהני באלמנה).

או דילמא "יום אחד" היינו סעודה ראשונה אפילו בלילה, ולכן באותו יום סעודה שנייה כבר לא מברך.

[סיכום בדעת הרא"ש: אלמו שנשא אלמנה מברכים "יום אחד"

דעה א: יום הראשון בכל הסעודות מברך ז' ברכות (סעודה שנייה ואילך צריך פנים חדשות). בלילה שוב אינו מברך אף שהיא סעודה ראשונה.

דעה ב: "יום ראשון" היינו רק סעודה ראשונה בין ביום ובין בלילה.]

כ"כ הב"ש – לפי הרא"ש "יומא קמא" היינו דוקא יום הראשון סעודה ראשונה.

ולכן אלמן שנשא אלמנה אם לא אכלו ביום אין מברכים בלילה, ולא מהני פנים חדשות. כ"כ רי"ו.

אלא שבבד"ה - הבין בדעת הרא"ש שבסעודה ראשונה אף בלילה מברכים. כ"כ שארית יוסף.

והרי"ף והרמב"ם - ס"ל שיומא קמא היינו שכל יום הראשון מברכים.

כ"כ פסקי התוס', שליטי גיבורים והר"ן(התוס').

והאגודה – ס"ל שיומא קמא היינו סעודה ראשונה, ולכן אפשר לברך לאלמנה בסעודה ראשונה בלילה.

ולהלכה: נקטינן כחומרות כל השיטות דאמרינן סב"ל (שרק בסעודה ראשונה ביום הראשון).

כ"פ באה"ט

בית חתנים: סיכום דעות

פרישה – בכל סעודות שביום הראשון (אם יש פנים חדשות). כ"כ ערוה"ש[רמב"ם].

אולם שו"ת הרדב"ז – רק סעודה ראשונה ביום ראשון, כיון דלא מהני פנים חדשות באלמן שנשא אלמנה. כ"מ מח"מ והב"ש.

כן משעתי בשם הרב אלישיב.

מ"מ אפשר לברך להם ברכת "אשר ברא".

עשו סעודה ראשונה בלילה

בית חתנים: סיכום הדעות

רי"ו – רק ביום ראשון אבל בלילה שוב א"א לברך.

מרא"ש משמע – רק סעודה ראשונה ואף שהיא בלילה. כן הבין בד"ה בדעת הרא"ש.

כ"פ האגודה, הרמ"ע וכנה"ג.

ופת"ש(מהר"ר מנחם עזריה): לפי ח"מ והב"ש אלמן שנשא אלמנה ולא אכלו עד הלילה – נשאר ספק אם יכולים לברך בלילה (כדלעיל)

אבל יש מקומות שנהגו לברך וסומכים על האגודה שמתיר לברך בליל שבת אם נישאו ביום שישי.

ומצאתי למורי ר' ישמעאל חנינא שמחלק –

אם יכלו לאכול סעודה מבעוד יום ולא אכלו – אין לברך בלילה.

ואם לא יכלו לאכול מבעוד יום (כגון יום שיש אחר הצהריים) – אפשר לברך בלילה.

והגאון מליסא – דווקא שהיה מבעוד יום ייחוד הראוי לביאה (שהרי אלמנה צריכה ייחוד הראוי לביאה שתקרא נשואה), שאל"כ לא מיקרי חופה אלא בלילה, והלילה הוא יום ראשון.

ויבני"א(ה,נ,ה) – להלכה לא יברכו בלילה, אא"כ התחילו ביום וסיימו בלילה בזה יש לסמוך להקל לברך.

כ"כ בית חתנים בשם הגר"צ אבא שאול.

אלמן שנשא אלמנה

כנה"ג: התחילו לאכול ביום הראשון ונמשכה הסעודה עד הלילה – מברכים בלילה ז' ברכות.

טור ובית הלל: מ"מ ברכת "אשר ברא" מברך כל ג"י.

ב. שושא בתולה

זכ"ל: אלמן מאירוסין שנשא אלמנה יברך ז' ימים, וכן אם נשא ע"ד שהיא בעולה ונמצאת בתולה יברך ז'.

ושיורי ברכה (לחיד"א) – בנושא בעולה ונמצאת בתולה לא יברך כל ז'.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

כ"ד ספר המקנה.

יב"א(ה,ז,ד): עשו החופה לפני השקיעה אבל החתן התפלל קודם החופה ערבית – עכ"ז מונים מאותו יום ז' ימי המשתה, דל"א כשהתפלל ערבית הוי לילה רק לחומרא ולא לקולא (כמ"ש הט"ז).

חזון עובדיה(א,סח): סעודת חתנים שהתחילה ביום השביעי לפני השקיעה ונסתיימה בליל שמני – אין לברך ז' ברכות. שרק לעניין הזכרת מעין המאורע הולכים לפי תחילה הסעודה כיון שאין בה הזכרת השם. כ"פ מהרש"ק והרדב"ז. ואף אם נסתיימה בין השמשות (שיש ס"ס) אין לברך דסב"ל.

2. מיד אחר ז' ברכות שבירך ראשונה

ח"מ: לאפוקי ז' ברכות שבאכילה (אלא מתחיל למנות מ ז' ברכות שבחופה).

כ"מ מהרמ"א והגאון מליסא.

לאפוקי ת' כנסת יחזקאל – דס"ל שהולכים אחר סעודה ראשונה ומשם מונים ז' ימי משתה.

האם ז' ימי משתה מעת לעת?

ת' כנסת יחזקאל – לא מונים מעת לעת, אלא מקצת היום ככולו. ולכן אם עשו חופה ביום ד' אחר חצות, ימי המשתה נגמרים בסוף יום ג' שאחריו, ולא מונים עד יום ד' לפני חצות.

ושערי תושבה(גו"ר) – מונים ימים שלמים (מעת לעת). **ומחזיק ברכה** – לעניין נפילת אפיים יש להקל ולא לעניין ז' ברכות.

סב - ז

1. כמ"ס: ברכה זו שמוסיפים בבית חתנים היא ברכה אחרונה

מז' ברכות, שהיא ברכת "אשר ברא".

2. הגה – **כמ"ס:** וי"א דאף "אשר ברא" אין מברך כל ז' אלא כשמזמנים אחרים, אבל אם אוכל עם בני ביתו אין מברכים (לאפוקי הר"ן בשם דס"ל שאף עם בני ביתו מברך).

3 א. בד"א, כשהיו האוכלים הם שעמדו בברכת הנשואין ושמעו הברכות, אבל אם היו האוכלים אחרים, שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין - מברכין בשבילם אחר ברכת המזון ז' ברכות, כדרך שמברכין בשעת נישואין, והוא שיהיו י', וחתן מן המניין.

ב. וי"א שאפילו היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה, מקרי פנים חדשות ומברכים בשבילם ז' ברכות אחר ברכת המזון, וכן פשט המנהג.

4. הגה – **הכ"ן:** וי"א דאם היו שם פנים חדשות, אע"פ שאין אוכלין שם, מברך בשבילם לילה ויום.

2. ברכת "שהשמחה במעונו"

הרא"ש: ברכת "שהשמחה במעונו" שבזימון א"צ עשרה.

ואם מברך רק עם בני ביתו:

המב"ן – אין מברך "השמחה במעונו" רק אם עושה סעודת מרעים.

הר"ן – אף עם בני ביתו לבד מברך "השמחה במעונו" "ואשר ברא".

ד"מ: ונוהגים כדעת הרמב"ן.

ח"מ: כיון שנוהגים כהרמב"ן אף "השמחה במעונו" אין לברך כשסועד רק עם בני ביתו.

כ"כ ב"ש ובאה"ט.

3. כתובות(ז): ת"ר – מברכים ברכת חתנים

בעשרה כל ז'. א"ר יהודה – והוא שבאו פנים חדשות.

פרש"י: והוא שבאו – אל המשתה פנים חדשות בכל יום שלא היו אתמול.

פנים חדשות

ב. הרא"ש והטור – אנשים שלא אכלו בחופה אף

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

ששמעו הברכות.

א. רמב"ם – כל שלא שמעו הברכות בחופה (אבל שמעו הברכות אף שלא אכלו לא מקרי פנים חדשות).

פנים חדשות

מהערוך משמע – אף אחד פנים חדשות סגי.

וכ"מ מהריטב"א, הטור, כלבו ושטמ"ק.

ומהרי הלוי [רמב"ם] – כל העשרה צ"ל פנים חדשות.

ורבי אברהם בן הרמב"ם – שנים פנים חדשות.

כ"פ יפ"ל, רב פעלים, יב"א(ה, יג, יב"ג).

4. הר"ן: כתב הרמב"ן – כל שבאו פנים חדשות

ועומדים שם, אע"פ שאל אוכלים שם מברכים ז' ברכות.

וכתבו התוס'ס – אם באו פנים חדשות בלילה מברכים עליו לילה ויום והוא שעומד שם בכל שעת הברכה.

3. ולא שמעו הברכות

ב"ש: בחור שנשא בתולה מהני פנים חדשות כל ז'.

ואפילו אחד פנים חדשות מברכים עליו. כ"כ הר"ן והב"ח. וילקוט יוסף – צריך שני פנים חדשות בכל סעודה.

בית חתנים: פנים חדשות צריך יאכלו כ"א כזית פת.

וכ"מ מהשו"ע שכתב - "פנים חדשות היינו אנשים שלא אכלו עד עתה"

כ"מ מהמאירי, שטמ"ק ורש"י

אבל דעת הר"ן – שא"צ שיאכלו. כ"פ הרמ"א(ז).

זכ"ל: ואישה לא נחשבת פנים חדשות, דבעינן מי שראוי להימנות לעשרה של ברכת חתנים.

כ"כ מהר"ר בצלאל – ה"ה עבדים וקטנים לא נחשבים לפנים חדשות.

מהר"ר בצלאל: אם התחילו בעשרה ויצאו מקצתן, או שיצא הפנים חדשות – יגמרו.

ב. ז' ברכות אחר ברכת המזון

אם לא אכלו לחם, האם מברכים ז' ברכות?

רמב"ם – רק אחר סעודת לחם.

כ"מ מרבנו משלום – שברכת חתנים תלויה בברכת המזון.

כ"ד בעה"ט, בלכו, הרא"ש ומרן.

אבל הרשב"א – אפשר לברך ז' ברכות אף שלא בשעת סעודה. כ"כ הר"ן.

יבי"א(ג, יא, ו): להלכה אין לברך אא"כ אכלו כזית פת, אבל אכלו פירות או עוגות אין לברך.

כ"פ המהרש"ל וזב"צ.

מ"מ די שיאכלו שבעה פת והשאר יאכלו שאר דברים, כיון שמצטרפים לזימון אף לז' ברכות מצטרפים.

ריטב"א: וצריך שהחתן והכלה יאכלו כזית פת, ושיהיו נוכחים בשעת הברכות, שאל"כ אין לברך.

כ"פ יבי"א(ו, ט) – אף שמהר"ן משמע שמספיק שאחד מהם יהא נוכח יש לחוש לריטב"א שסב"ל.

וכן פשט המנהג

ב"ש: ומהרש"ל פסק כהמרב"ם (א).

4. אע"פ שאין אוכלים שם

ח"מ: ובלבד שעומד שם בשעת הברכה, מ"מ צריך שיהיו בני החופה שמחים על ביאתו.

ואף שלא הרבו בשבילו רק שראוי להרבות בשבילו (פירוש שהוא אדם חשוב שבד"כ מרבים בשבילו).

לילה ויום

ח"מ: אבל מהרא"ש משמע שלכל סעודה צריך פנים חדשות אחרות.

כ"כ הב"ש – רו"פ חלקו ע"ז. כ"פ ילקוט יוסף.

סב - ח

1. י"א שאינם נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם בני אדם

שמו בית בטניט.

א. וי"א דשבת וי"ט ראשון ושני הוי כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית, אבל לא בסעודה שלישית, וכן פשט המנהג.

2. הגה: ועכשיו נהגו במדינות אלו לברך ז' ברכות בסעודה ג', ואפשר משום דרגילים לבא פנים חדשות.

וי"א מטעם דרגילין לדרוש, והדרשה הוי כפנים חדשות (ד"מ – מ"כ בשם מנהגים).

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

שם. כ"כ הב"ח.

והב"ש – וה"מ לפוסקים דס"ל שצריכים לאכול שם, אבל לפי הר"ן שא"צ לאכול שם (כמ"ש הרמ"א ז) אף א"צ להיות ראויים להרבות בשבילם, ובתנאי ששמחים בו.

ילקוט יוסף – א"צ שירבו בשבילם.

א. שבת ויו"ט

שו"ת מאהבה: צ"ע ביאת מצווה תוך ז' ימי המשתה חשוב כפנים חדשות כמו שבת.

ובספר ב"מ כתב – פשוט דהוי פנים חדשות ק"ו משבת.

לא סעודה שלישית

ת' הרמ"ע מפאנו: ע"פ הזוהר אף סעודה שלישית מקרי פנים חדשות.

הגר"ע יוסף – מ"מ לפי שעת מרן אין לברך בסעודה שלישית ללא פנים חדשות.

1. תו"ס(שם ז): פנים חדשות –

אומר ר"י אין נקרא פנים חדשות אלא בבנ"א שמרבים בשבילם השמחה יותר.

א. ושבת נחשב פנים חדשות כמ"ש באגדה: "מזמור שיר ליום השבת", אמר הקב"ה פנים חדשות (הכוונה לשבת) באו לכאן נאמר שירה. וגם שמרבים לכבוד השבת.

כ"פ הטור - שבת וי"ט ראשון ושני הוי כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית, אבל לא בסעודה שלישית.

והטעם שבסעודה שלישית לא הוי פנים חדשות לפי שאינו עיקר כ"כ, שהרי י"א שיוצא י"ח במיני תרגימה.

ובאו"ח כתב – י"א שאין אומרים ז' ברכות ביו"ט אפילו הראשון (בלא פנים חדשות).

1. שמרבים בשבילם

ח"מ: מקצת פוסקים כתבו – כל שדרך להרבות בשבילם לכבודו אף שלא הרבו מ"מ יש שמחה, ואף שלא אוכלים

סב - ט

1. **י"א שאין לומר ז' ברכות על כוס ברכת המזון, אלא מביא כוס אחד ואומר עליו ברכות, וחוזר ולקח כוס של ברכת המזון ואומר עליו: "בורא פרי הגפן".**

א. וי"א שאין צריך, אלא על כוס של ברכת המזון מברך ז' ברכות, וכן פשט המנהג.

ב. (במדינות אלו נוהגין כסברא הראשונה.

וי"א דאפילו לאשר ברא לחוד בעינן שתי כוסות) (מ"כ מנהגים ישנים).

2. **וברכת אירוסין וברכת חתנים אומרים אותה על שני כוסות, אפילו מקדש בשעת החופה.**

א. (ונוהגין להפסיק ביניהם בקריאת הכתובה) (כ"כ התוספות ואשרי).

כוס ברכת המזון, אלא מביאים כוס אחר. **כ"כ הרא"ש** – לכן מביא כוס אחר ואומר עליו שש ברכות, וחוזר ולקח כוס ברכת המזון ומברך עליו בפה"ג.

כ"כ הטור – מנהג אשכנז וצרפת.

כ"כ חיים שאל – מנהג א"י.

כ"פ חזון עובדיה (א, מח)

א. אך בשם רבנו משלום – הכל על כוס אחד. ול"ד לברכת המזון וקידוש (פסחים שם)! דתרי מילי נינהו (כוס של ברכת המזון וכוס של קידוש), אבל כאן הכל

0. פסחים(קב):

חבורה שקדש עליה היום (שצריכים לברך ברכת המזון על הכוס, ולקדש ליל שבת על הכוס) על כוס ראשון מברך ברכת המזון ועל השני קידוש.

ונימרינהו אחדא כסא? לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד, לפי שאין עושים מצוות חבילות חבילות.

כוס ברכת המזון וכוס של ז' ברכות

1. **התו"ס:** ולכן יש הנוהגים שלא לומר ז' ברכות על

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

כ"כ זכ"ל ות' מאהבה, חזון עובדיה (א, מח).
ברכות המים – אחד מהמסוכים יברך שש ברכות על כוסו ואח"כ יברך המברך כל כוס ברכת המזון.
פת"ש: ותימה שנשמטו מהם דברי ד"מ (או"ח תעג/ד) בשם המנהגים – שיברך ברכת המזון על כוס שלו ושש ברכות על כוס של חתן.

א. אלא על כוס אחד

חיים שאל: מנהג א"י לברך על ב' כוסות. כ"פ יב"א וילקוט יוסף.

אם אין יין כלל

בית חתנים: כשאין יין כלל אין לברך ברכת חתנים.
(א). **כמבואר מדברי הרא"ש** – במקום שיש מצוי אין לברך על כוס ברכת המזון על שאר משקים.
(ב). **לשיטת רבנו משלום** – כוס ברכת המזון גורמת לברכת חתנים. ולכן כשאי כוס אין ברכת חתנים.
אפ שמנהגנו כהרא"ש שאין קשר בין ברכת המזון לברכת חתנים מ"מ לחומרא חוששים לרבנו משולם.
כ"פ חזון עובדיה (א, מח).

ואפ שתחת החופה יכול לברך על שכר כשאין יין! שאני התם שברכת הכוס הוא על הנישואין משאכ"כ שהברכה על ברכת המזון.
כ"פ הגר"צ אבא שאול.

מ"מ אם יש יין רק רביעית יברכו על כוס אחד.

ב. אפילו ל"אשר ברא"

ח"מ(ב"ח): וכן ראוי לנהוג. כ"פ הב"ש.

2. על שתי כוסות

ח"מ: ומברך על כל כוס בפה"ג (לפי שמפסיקים בינתיים בכתובה – ראש פינה).
אבל ברכה אחרונה על היין מברך רק פעם אחת על כוס שני.

אחד, שברכת המזון גורם לברכת חתנים.
כ"פ המאירי, אבודרהם (בעל העיטור), כלבו

ב. ד"מ: מ"כ (מנהגים ישנים) שלפי מנהג אשכנז אפילו ל"אשר ברא" בעיני ב' כוסות, וטוב להחמיר.

2. המשך התו"ס: מ"מ ברכת אירוסין ונישואין לכו"ע נהגו לומר על ב' כוסות, לפי שרגילים זה בלא זה.

א. ועוד שנהגים לקרות הכתובה בינתיים והוי הספק.

1. מביא כוס אחר

פת"ש(ס' המקנה): יכול לברך ברכת המזון על כוס, ואחר יברך שש ברכות על כוס שני, וחזור הראשון ומברך בפה"ג ופותר גם כוס השני. וכ"מ מהרמב"ם והשו"ע.

וכ"מ מהגרמא (כתובות ח.): לוי נקלע לבי רבי ובירך שש. משמע שלא בירך על היין (שא"כ הוי שבע) אלא אותו שבירך ברכת המזון בירך על היין.

שש ברכות

ב"ש(ב"ח): ואין לברך "השמחה במעוננו" כשיש גברים ונשים בחדר אחד, דאין שמחה כשיצר הרע שולט.
ופת"ש(פרישה) – לא נזהרים בזה כי עכשיו הנשים מורגלות בין האנשים ואין כ"כ הרהור
כ"כ יב"א (ג, י, ט) – ובלבד שלא ישבו מעורבים.

ז' ברכות בליל פסח

היעב"ץ – יכול לברך על כוס אחד, כיון שאף בעלמא רבנו משולם ס"ל לברך על כוס אחד, ובליל פסח אין מוסיפים על הכוסות.

ואם ירצה יקדש על ב' כוסות וכוס שמברך על ברכת חתנים יניחנו לכוס שלישית.

חיים שאל – עדיף לברך על כוס אחד של ברכת המזון.

1. י"א שאם החתן יוצא מחופתו, אפילו כלתו עמו, והולכים

י"א שאם החתן יוצא מחופתו, אין אומרים שם ברכת חתנים.

2. והני מילי כשדעתו לחזור אחר כך לחופתו, אבל אם הלך לגמרי לבית אחר וכל החבורה עמו, נעשה אותו בית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין ברכת חתנים.

א. וכן לפעמים שהולכין החתן והכלה לעיר אחרת, צריך לברך שם ברכת חתנים, אם הוא תוך שבעה ב. (ואין דעתו לחזור) (ב"י).

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

ב"ש: "אשר ברא" ו "השמחה במעונו"

תו"ס – גם "אשר ברא" ו "השמחה במעונו" לא מברך שם.

כ"כ המרדכי.

ור"ן – "השמחה במעונו" מברך, שהרי לפי דינא דגמרא מברך מכי רמו שיערי באסינתא שאז אין עדיין חופה.

א"א שם ברכת חתנים

והט"ז: עכשיו נוהגים לברך ז' ברכות אף במקום שלא במקום חופה. שהרי –

א. מה שאמרה הגמרא (סוכה כה:): שאין שמחה בסוכה אלא במקום חופה, לפי שבסוכה אין שמחה כלל (שיש צער לחתן אי משום ייחוד אי משום צער חתן). משאכ"כ אם הוא מוזמן לבית אחר שיש שם שמחה מברך.

ב. בזמנם היו עושים מקום מיוחד למושב חתן וכלה, ועושים להם אפריון שהוא נקרא חופה. משאכ"כ בימנו שאין מקום חופה רק מה שמקדשים תחת מטלית פרוסה, אין שום מעלה לבית שעושים בו סעודת נישואין מבתים אחרים.

ג. אף הר"ן כתב שנראה שאפשר לברך גם בבתים אחרים, וכן המנהג. אלא שחשש לתו"ס.

ד. אף מהר"ל מפראג פסק שהמנהג לברך אף שלא במקום חופה. ושאינו סוכה שלא מברך כיון שאינו יכול לשמוח שם כראוי.

ולכן: אפשר לברך ז' ברכות אף שלא במקום חופה, וכן המנהג.

מ"מ ילקוט יוסף – אין לספרדים לברך ז' ברכות אלא בבית החתן:

(א). **ע"פ הגמרא** משמע שאין לברך אלא במקום חופה. כ"פ התו"ס.

כ"ד האו"ז (ריב"א), מרדכי, רשב"א, ריטב"א. וכן הבין הב"י בדעת הרא"ש.

(ב). **אולם** המאירי והראב"ד – פסקו עשו סעודה במיוחד לחתן ולכה במקום אחר יכולים לברך ז' ברכות.

הגרי"ש אלישיב: כשהחתן ספרדי אין לאשכנזי לברך להם ז' ברכות כשהסעודה אינה בבית החתן. כיון שיש מחלוקת האם הברכה לכבוד פנים חדשות (ואז אם פנים חדשות אשכנזים אפשר לברך ז' ברכות) או לכבוד החתן והכלה שאז אין לברך. ולכן אין לברך מחשש סב"ל.

כ"פ הגר"ע יוסף וילקוט יוסף.

ילקוט יוסף – מ"מ אשכנזי שבירך ז' ברכות לחתן ספרדי מותר לענות אמן, שיש כאם ס"ס:

1. סוכה(כה): אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב –

חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעה.

מאי טעמא? משום דבעו למיחדי.

ולילכו בסוכה וליחדו בסוכה? אין שמחה אלא בחופה.

ולילכו בסוכה וליחדו בחופה? אין שמחה אלא במקום סעודה.

וליעבדו חופה בסוכה?

אביי אמר – משום ייחוד.

ורבא אמר – משום צער חתן.

מאי בינייהו? איכא בינייהו דשכיחי אינשי דנפקי ועיילי להתם: למאן דאמר משום ייחוד – ליכא. למאן דאמר משום צער חתן – איכא.

תו"ס: מכאן שאם החתן יוצא מחופתו, אפילו כלתו

עמו, והולכים לאכול בבית אחר, אין אומרים שם ברכת חתנים. כיון שאין שמחה אלא בחופה.

ומה היא חופה? לא במקום שברכו ברכת נישואין לפי שפעמים עושים ברחובה של עיר. אלא חופה נקרא מקום עיקר ישיבת החתן והכלה.

כ"כ הרא"ש – ונוהגים באשכנז שעושים אפריון למושב חתן וכלה והוא הנקרא חופה ושם מברכים.

2. הרא"ש: ואם יצא לאכול בבית אחר ודעתו

לחזור אח"כ לחופתו – אין מברך שם.

אבל אם הלך לגמרי לבית אחר וכל החבורה עמו, נעשה אותו בית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין ברכת חתנים.

א. וכן לפעמים שהולכין החתן והכלה לעיר אחרת, צריך לברך שם ברכת חתנים.

והקשה הב"י: והרי התו"ס פסקו שאם הלך החתן לעיר אחרת אין לברך?

(א) **י"ל** שהתו"ס אינו חולק על הרא"ש. שהתו"ס מיירי שכוונתם לחזור. והרא"ש מיירי שכוונתם להתיישב שם.

(ה) **ואפ** אם נאמר שהם חלוקים, קי"ל כהרא"ש.

נ"מ בין התירושים של הב"י: חתן וכלה שהלכו לבית קרוביהם ע"ד להישאר שם עד סוף ימי המשתה.

לפי תירוץ ראשון – אין לברך כיון שלא הולכים להתיישב שם.

לפי תירוץ שני – קי"ל כהרא"ש שיכולים לברך.

וקי"ל: סב"ל.

ב. ולכן כתב ב"י – ודוקא אם הוא תוך שבעה,

ודוקא שהולך לשם לדור ואין דעתו לחזור.

1. א"א שם ברכת חתנים

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

אם תוך ז'

ב"ש: כתב הב"י – אף שלא ברכו ז' ברכות אחר החופה אלא מיד אחר החופה הלכו למקום אחר ושהו בדרך עד אחר ז' ימי החופה – אין לברך אחר ז' ימי המשתה.

והט"ז – חולק, אם מיד אחר החופה הלכו ולא קבעו כאן מקום חופה, כשיגיע למקומו מתחיל ז' ימי משתה (אף שעברו ז' ימים מהחופה).

פת"ש(חכ"א) – אף להט"ז ה"מ שקובעים שם דירתם, אבל במלון שלנים שם חתן וכלה אין לברך, שלא נקרא מקום חופה.

מיהו בסידור הגאון מליסא – סתם שלא כהט"ז.

שמא – מברכים ז' ברכות כה"ג (כהראב"ד והמאירי).

ושמא – הלכה כהט"ז, שאף למרן אפשר לברך בזמן הזה.

ואף שס"ס זה לא מתיר לברך, אבל לענות אמן מותר.

דין בית הורי החתן:

הרש"ל – אף בבית הורי החתן אין לברך ז' ברכות שאינו מקום חופה.

כ"פ הגר"ע יוסף.

והגר"צ אבא שאול – אפשר לברך משום שישנה שמחה מרובה, וכן המנהג. אבל בבית הורי הלכה לכו"ע אין לברך.

2. ה"מ כשדעתו לחזור

ח"מ: לחזור תוך ז' ימי המשתה (ב"י).

סב - יא

1. בני החופה שנתחלקו לחבורות, אפילו אם אכלו בבתים שאינם בנותיהם למקום שהחתן אוכל - כולם מברכין ברכת חתנים.
לא מבעיא אם השמש מצרפן, אלא אפילו אין השמש מצרפן, כיון שהתחילו לאכול אותם שבשאר בתים כשהתחילו אותם של בני החופה - כולם חשובים כאחד לברך ברכת חתנים, כיון שאוכלים מסעודה שהתקנו לחופה.

בני החופה כולם חשובים כאחד לשמחה ומברכים ברכת חתנים כיון שאוכלים מסעודה שתקנו בחופה. וכן המנהג.

יבי"א(ו,ט): אף שבשעת סעודה אכלו בחדרים נפרדים, מ"מ לכתחילה בשעת הברכות יביאו הכלה אל החתן, מיהו אינו לעיכובא. כ"כ ערוה"ש.

1. הרא"ש והטור: אם בני חופה אוכלים בשנים שלוש בתים –

י"א – שאין מברכים ברכת חתנים ולא "השמחה במעונו" אלא בבית החופה (שאין השמחה אלא בחופה).

ול"ב – שאם יש שמש שמשמש בכל הבתים מצרפן ומברכים בכל הבתים ז' ברכות.

והרב יחיאל בשם הרב יהודה – אף שאין השמש כיון שהתחילו שאר הבתים לסעוד כשהתחילו

סב - יב

1. השמשים האוכלים אחר סעודת נישואין:
א. **וי"א שאין מברכים שבעה ברכות.**
ב. **וי"א שמברכין, ולזה הדעת נוטה.**

מרדכי: י"א שאין לומר "השמחה במעונו" בסעודת אירוסין (כ"כ הרשב"א – שמא יחזרו בהם).

כ"כ ד"מ(כלבו).

ויש מי שאומר – שאומרים אותה.

1. כלבו: השמשים האוכלים אחר סעודה של נישואין:

א. **אין** מברכים ז' ברכות.

ב. **והרב טוביה** – מברכים.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

ולכן: כיון שהשמש שימש בעניין הסעודה וצירף אותם בודאי יצר י"ח ברכת חתנים במה שכבר שמע מהאוכלים שם.
וכ"ש אם כבר חתן וכלה הלכו שאין להם לברך ברכת חתנים.

1. ולזה הדעת נוטה

והט"ז: חולק – איני יודע למה הדעת נוטה, שהרי אין חיוב על האכילה שנאמר שאין לו רשות לאכול בלי ברכת חתנים, אלא החיוב על האדם ששמח בשמחת חתנים.

סב - יג

1. **הסועד בבית חתנים, משיתחילו להתעסק בצרכי סעודת נישואין ולהכינה, עד שלשים יום אחר הנישואין - מברך: "נברך שהשמחה במעונו שאכלנו משלו". ואם היו עשרה - מברך: "נברך אלוקינו שהשמחה במעונו וכו", והם עונים: ברוך אלוקינו שהשמחה וכו".**
וכן סעודה שעושים אותה אחר הנישואין, מחמת הנישואין, שנים עשר חדש - מברך: "שהשמחה במעונו".
א. **והאידנא ערבה כל שמחה, ואין אומרים: "שהשמחה במעונו", אלא בשבעת ימי המשתה.**
ב. **ומכל מקום נראה דאף לאלמון שנשא אלמנה אומרים: "שהשמחה במעונו", בשלשה ימים שהוא שמח עמה.**

שטמ"ק: מצאתי בפירושו הגאונים – במעון מלאכי השרת היו מבאים לאד"ר סעודתו ביון שנשא את חוה.
הכלבו: השמחה במעונו של הקב"ה לפי שהיכולת שלו לחדש פנים חדשות, שהרי בכל יום בורא הקב"ה מלאכים חדשים.

"השמחה במעונו"

בד"ה: אף אלמן שנשא אלמנה שמברך ז' ברכות רק ביום ראשון יכול לומר השמחה במעונו כל ג"י, לפי ששמח עמה כל ג"י.
כ"כ המאירי ושטמ"ק.

לברך "השמחה במעונו" לא בבית חתנים

הר"ן – אף שאין מברכים ז' ברכות אלא בבית החתן, אפשר לומר "השמחה במעונו" בכל מקום שעושים סעודה לכבוד החתן, שהרי ברכה זו נאמרת לפי דין הגמרא אף קודם הנישואין, אע"פ שאין מקום חופה.
כ"ד המאירי והריטב"א.
כ"פ הגר"צ אבא שאול.

אבל דעת התו"ס – אין לברכה אלא בסעודה שנעשית בבית החתן.

1. **כתובות(ה):** משבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא ובין לא אמר להו מחמת הלולא - מברך "השמחה במעונו".
מכאן ואילך אי אמר להו מחמת הלולא - מברך "השמחה במעונו", ואי לא – לא.
וכי אמר ליה מחמת הלולא עד אימת?
אמר רב פפי משמיה דרבא: עד תריסר ירחי שתא.
ומעיקרא מאימת? אמר רב פפא: מכי רמו שערי באסינתא.

א. **סמ"ג:** והאידנא ערבה קול שמחה ואין לומר אותו כלל אחר ז'.

בד"ה – ואף קודם ז' אין לאומרו, וכן מנהג העולם לאומרו רק בז' ימי במשתה.

ב. **אבל** באלמן שנשא אלמנה אף האידנא אומר ג"י "השמחה במעונו".

1. שהשמחה במעונו

אבודרהם: פירוש הברכה – כי השמחה היא במעונו של הקב"ה שאין לפני עצבות, שנאמר "עוז וחדווה במקומו".
בעל העיטור: ולכן תיקנו לומר "במעונו" ולא במכונו ולא בזבולו, לפי שיש ז' רקיעים (כמ"ש בחגיגה יב): וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון וערבות.
ומעון הוא מקום שמלאכי השרת אומרים לפני שירה.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

בנימים זאב: כלת נידה שלא נטהרה עד אחר ז' ימי המשתה – אין לברך ז' ברכות וכן המנהג לאופקי המרדכי.

כ"פ פמ"א, ת' מאהבה ויבי"א(ה,י,ט).

מ"מ אפשר לברך "השמחה במעונו".

ב . "השמחה במעונו"

באה"ט: ה"ה "אשר ברא".

מהרימ"ט: אבל במחזיר גרושתו אין מברך "השמחה במעונו", וכמו שבברית מילה אין אומר "השמחה במעונו" לפי שיש צער לתינוק והשמחה לא שלימה, אע"פ שיש קצת שמחה.

כ"כ חיים שאל, בית הלל, כנה"ג ועוד

כנה"ג – ודוקא מחזיר גרושתו מנישואין, אבל מחזיר גרושתו מאירוסין מברך "השמחה במעונו". שהרי מותר להחזירה גרושתו במועד, וה"מ מנישואין אבל מן האירוסים לא לפי שאין מערבים שמחה בשמחה. כ"כ בית הלל, בית חתנים.

כ"ד מרדכי, הרא"ש והריא"ז.

א . והאידנא

פת"ש: כלה שפרסה נידה קודם חופה ונטהרה אחר כלות ימי המשתה, ועושים סעודה בליל טבילתה, האם מברך?

ת' פמ"א – אין לברך, מ"מ "השמחה במעונו" יכול לברך.

כ"כ ת' מאהבה – והוסיף, מ"מ הרש"ל מפקפק על הסעודה שעושים שאינו צנוע, אבל לאנשי ביתו מותר כיון שא"א להסתיר הטבילה. כ"כ ב"מ.

והג"א כתבו – תקנו רבותינו כיון שפסקו ז' נקיים וטובלת מכניסים אותה ומברכים ברכת חתנים.

מ"מ ספר בני אהובה – אין לסמוך ע"ז, דאפשר דבכה"ג תקנו לא לברך ברכת חתנים בחופה אלא לאחר טבילה. אבל אם ברכו בשעת החופה שוב אין לחזור ולברך.

כ"פ תח"ס – שאין לברך. כ"פ ילקוט יוסף.

הלכות קידושין

סימן סב: מתי מברכים ברכת חתנים, ואם אוכלים בהרבה בתים.

הלכות קידושין

סימן סג: בעילת מצוה וברכתו.

סימן סג: בעילת מצוה וברכתו.

ובו ג' סעיפים (כתובות: ז)

סג - א

1. כתובות (ל.ו.): מותר לבעול בתולה בשבת.

2. נדה (סה:): הבעל את הבתולה, כיון שבעל בעילת מצווה פורש מיד, אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה. ומיהו אותה בעילה גומר כדרכו באבר חי.
3. ואפילו בדקה ולא מצאה דם - טמאה, שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחפהו שכבת זרע.
4. וצריכה שתפסק בטהרה ותבדוק כל שבעה. ולא תתחיל לבדוק עד יום חמישי לשימושה, כשאר אישה ששמשה ואחר כך ראתה.
5. ונוהג עמה כשאר נדה, לענין הרחקה, אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מיטתה אפילו כשאינה במטה, והכלה מותר לו לישן באותו מטה לאחר שעמדה מאצלו, אפילו בסדין שהדם עליו (ועיין בי"ד סי' קצ"ג).

משום צער.

מותר

דגמ"ר (לפי הב"ש): ודוקא אם היתה טהורה בחופה, אבל אם היתה נידה והגיע זמן טבילתה בליל שבת:

לפי הרמב"ם - שחופה הוי ייחוד הראוי לביאה נמצא שרק בשבת קונה אותה ואסור.

אבל לש"פ - דמהני החופה מותר לטבול בשבת.

2. פורש מיד

ב"ש(רשב"א): דחיישינן שמא ראתה דם. ולא תלינן הדם במכה כמ"ש ביו"ד(קפז/ה) לעניין ראתה דם מחמת תשמיש! דשאני התם שמקילים כדי לא לאוסרה על בעלה אם ימצא ג"פ אחר כל ביאה, אבל לא תלינן בכה"ג במכה.

גומר כדרכו

ח"מ: לאפוקי הראב"ד שס"ל שממתין עד שימות האבר ואז פורש. לפי שהרשב"א חולקים על הראב"ד.

2-5. יו"ד(קצג/א): הכונס את הבתולה, בועל

בעילת מצוה וגומר ביאתו ופורש מיד. אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה.

ואפילו בדקה ולא מצאה דם, טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיהו שכבת זרע.

הגה - ויש מקילין אם לא ראתה דם, (הגהות מיימוני), ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם, אבל אם בא עליה ביאה ממש, צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם (טור וב"י בשם רוב הפוסקים). ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות.

וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה.

ונוהג עמה ככל דיני נדה לענין הרחקה, אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מיטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו.

1. מותר לבעול בשבת

ח"מ: כתב באו"ח(רפ"ב) - ואין בו משום חובל או

הלכות קידושין

סימן סג: בעילת מצוה וברכתו.

ומתה"ד - נראה שמחמיר, וכ"פ המאור הגדול מהר"ר ליב צונש.

פת"ש - יש להקל ביושבת על כתם וכ"ש בתבעוה להינשא ומצאה כתם בגי"ר.

אבל בדם בתולים אינה יכולה לתלות בגי"ר בדבר אחר (יותר מכגריס) לפי שדמיה מצויים.

5. לישן על מיטתה

ח"מ: בנידה רגילה אסור לישב על מיטתה אפילו שלא בפניה, ובכלה אפילו לישון מותר.

3. אפילו בדקה ולא נמצא דם

ח"מ: ודוקא שגמר ביאתו, אבל אם רק עשה העראה ופירש ולא ראתה דם יש מקילים (יו"ד קצג/א).

4. עד יום חמישי

ב"ש: הרמ"א יו"ד(קצו/י) - לא תלינן כתב בגי"ר ראשונים של ז' נקיים.

ונראה שכאן שבג' ימים ראשונים לא מחמירים חומרה זו, שי"ל שלא היה דם כלל מן המקור.

וכן בעלת כתם (שלא ראתה דם) אין להחמיר בג' ימים ראשונים שלה.

סג - ב

1. ויש אומרים שאחר שמצא בתולים מברך: בא"י אלוקינו מלך

העולם אשר צג אגוז בגן עדן (שושנת העמקים בל ימשול זר במעין חתום על כן אילת אהבים שמרה בטהרה וחוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם).

א. (וי"א דאין מברכים אותה בלא כוס) (רי"ו בספר תולדות אדם וחווה נתיב כ"ח בשם רבנו ניסים).

1. וי"א

ב"ש: פרישה והב"ח הקשו על דברי הרא"ש שפסק לברך ברכה זו, שהרי כתב שאין מברכים שום ברכה שלא הזכרה בגמרא?

והמהרש"ל - חלוק, אין לברך ברה זו.

והב"ח - פסק לברך בלא שם ומלכות.

כ"כ ח"מ - גם הרי"ף והרמב"ם לא הזכירו ברכה זו.

כ"פ ילקוט יוסף - שלא נוהגים לברך ברכה זו.

אחר שמצא בתולים מברך

למה לא יברך לני הבעילה?

ח"מ - שמא לא שמרה עצמה (ואינה בתולה).

ט"ז - שמא לא יוכל לבעול, כמו שאין מברכים על השינה בסוכה שמא לא יירדם.

מברך

מור וקציעה: ואם הכלה הגונה וחביבה עליו יברך שהחינו.

אל מתזיק ברכה - יברך בלי שם ומלכות.

א. **בלא כוס**

ח"מ: וכבר השיגו על זה דרישה והב"ח.

1. בה"ג: אחר שמצא בתולים מברך - בא"י אלוקינו

מלך העולם אשר צג אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר במעין חתום על כן אילת אהבים שמרה בטהרה וחוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם.

פירש הפרישה: צג אגוז בג"ע - אלו ישראל שנמשלו לאגוז, דכתיב "אל גינת אגוז ירדתי", ומרמז גם על הבתולים של בנות ישראל, כמו שלאגוז יש קליפה זו על זו כן בנות ישראל משמרין קליפות בתוליהן.

שושנת העמקים - ישראל נמשלו לשושנה, דכתיב "כשושנה בין החוחים", ומרמז גם על הבתולים, דכתיב "סוגה בשושנים" שהוא גדר קל ואין פורצו, שהרי החתן שאמרה לו כלתה טיפת דם כחרדל ראיתי והוא פורש.

איילת האהבים - ישראל נמשלו לאיילת האהבים, ורומז גם לבתולים, דמה איילה רחמה צר ובתוליה חוזרים כל פעם, כך גם ישראל מחמירים שמשמרין בתוליהם, ולעולם אינה בלא בתולים עד שתינשא.

כ"פ הרא"ש והוספה - ואפשר שברכה זו תקנוה הגאונים ומברכים לאחר שמצא בתולים.

א. **ד"מ(תולדות אדם וחווה):** כתב רבנו ניסים - שצריכה כוס של יין, ולא יברך בלא כוס.

הלכות קידושין

סימן סג: בעילת מצוה וברכתו.

הלכות קידושין

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

ובו ו' סעיפים (כתובות: ב, ה, ז. מ"ק: ח)

הנושא את הבתולה

סד - א

1. הנושא בתולה צריך לשמוח עמה ז' ימים.
 2. שלא יעשה מלאכה, ולא ישא ויתן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח עמה, בין אם הוא בחור בין אם הוא אלמון.
- א. (וחתן אסור בעשיית מלאכה, ואסור לצאת יחידי בשוק) (ר"ן פ"ק דכתובות ובפרקי ר"א).

הנושא את הבעולה

סד - ב

3. הנושא את הבעולה צריך לשמח עמה שלשת ימים, בין בחור בין אלמון. א. וי"א דבחור שנשא בעולה צריך לשמוח עמה ז' ימים.
4. (והאישה יכולה למחול על שמחתה) (ר' ירוחם נכ"ב).

3. הנושא את הבעולה

1. כתובות(ז.): בתולה ז' לשמחה.

2. איסור מלאכה

רמב"ם: אסור לחתן לעשות מלאכה כל ימי המשתה.

כ"כ ה"ה(תוספתא, פרקאי ר"א).

כ"כ הר"ן – והראיה כתובות(שם): מפני מה אמרו אלמנה נשאת ביום ה' כחמים ייחדו ג"י (ה, ו, ושבת) שישמח עמה ולא יצא למלאכתו.

ב"י: ה"ה לבתולה ז' ימים שצריך החתן להיות בטל ממלאכתו.

א. פרקי ר"א: החתן דומה למלך, מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו אף החתן כן. מה המלך אינו עושה מלאכה אף החתן כן.

כ"כ הר"ן – חתן אסור בעשיית מלאכה.

אלמן שנשא אלמנה		בחור שנשא אלמנה		
לשמחה	לברכה	לשמחה	לברכה	
		3.		רמב"ם
ג' ימים	יום אחד	ג' ימים	ז' ימים	
		א.		הר"י מיגאש
ג' ימים	יום אחד	ז' ימים	ז' ימים	

1. לשמוח עמה ז' ימים

ת"מ: שמחה זו (שמחה וביטול מלאכה) תיקנו חכמים משום תקנת בנות ישראל:

לבתולה – תיקנו ז' ימים (אף שהחתן אלמן) לפי שבתולה צריכה פיתוי יותר מאלמנה.

ובאלמנה – תיקנו ג' ימים.

כ"כ הב"ש – כיון שהוא תקנת הכלה יכולה לכלה למחול כמ"ש הרמ"א(4).

הלכות קידושין

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

ובספר בניית אדם כתב – ה"ה שלסחורה אסור, אך נראה שמחילתה מהני.

א . וחתן אסור בעשיית מלאכה

ח"מ: מה חידש הרמ"א, הרי גם המחבר פסק כן? וי"ל שלפי המחבר הטעם משום תקנתה (פירוש שלא יעשה מלאכה משום שצריך לשמוח עמה), ואם תרצה יכולה למחול. וכמ"ש הרמ"א (סעיף ב) בשם רי"ו והרמ"א כאן מחדש – שבמלאכה יש איסור על החתן אף שהיא מוחלת כיון דדמי למלך. רק שעל שמחתה, האכילה ושתייה עמה, יכולה למחול.

וכן נראה לפרש כוונת הרמ"א, אך אינו מוכרח.

ובספר המקנה – לא מיקרי חתן שאסור בעשיית מלאכה אלא כשנושא בתולה.

פת"ש – ולפ"ז ברורים דברי הרמ"א

בסעיף א: מיירי בבתולה לכן יש איסור מלאכה ולא מועיל מחילתה.

בסעיף ב: שמירי בבעולה, אין איסור מלאכה רק משום שמחה, דאז מהני מחילתה.

3. הנושא את הבעולה

הב"ח: הא דנקט בעולה ולא אלמנה, לומר שאלמנה שלא נבעלה דינה לעניין שמחה כבתולה.

א . וי"א...ז' ימים (הר"ן)

ח"מ: טעמו – שאינו בדין שיהא משכים למלאכתו ומברכים לו ברכת חתנים, ולכן יש לו ז' ימים שמחה. וכן נהגו.

וה"רן (א2). שכתב בלשון "איסור מלאכה" – ס"ל שאין יכולה למחול, ואזיל לטעמיה הואיל ומברך כל ז' אינו בדין שיצא למלאכתו והם יברכו לו. והרמ"א(רי"ו) – ס"ל שיכולה למחול.

2. שלא יעשה מלאכה

פת"ש: שני שותפים בחנות ואחד התחתן האם מותר לשני להמשיך במלאכה ולתת לחתן חלקו?

ת' פרח שושן: מותר, ול"ד לאבל (יו"ד שפ/כא) שכאן לא אסרו רק לחתן עצמו ולא לאחרים שיתעסקו במלאכה. מ"מ אם יש מנהג בעיר שלא לעשות מלאכה לא יעשו. כ"כ ספר כרם שלמה – שאיסור מלאכה לחתן משום שמחתו, וא"כ ע"י שותפו מותר.

ספר כרם שלמה(מהריב"ל): אסור לחתן להסתפר כל ז' ימי המשתה.

אבל ילקוט יוסף – מותר להם להסתפר ולהתגלח כל ז' שהרי יו"ט שלו הוא. וכ"ה המאירי, כ"פ יבי"א(ד,ח,ו).

מלאכה

חזון איש: כתבו התוס' שאיסור מלאכה לחתן קל יותר מאיסור מלאכה בחול המועד, וא"כ דבר האבד מותר לחתן.

ושמח עמה

ת' הרדב"ז: חתן תוך שנה ראשונה האם מותר ללכת למדינה אחרת לסחורה? תשובה: מהגמרא (סוטה מד.) משמע דלאו ד"לא יצא בצבא" ועשה ד"נקי יהיה לביתו" איירי שלא יצא ולא יספק צרכי מלחמה, אבל לבחורה לתועלתו אין איסור. וכ"מ מהסמ"ג והרמב"ם.

סד - ג

- 1. י"א שאין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזירה שמה יבא לידי חלול שבת בתיקון הסעודה.**
- 2. ויש מתירין. וכן פשט המנהג לישא נשים בערב שבת, א. והוא שיטרח בסעודת הנשואין ג' ימים קודם הנשואין.**
- 3. ומקום שאין ב"ד יושבים בו אלא בשני ובחמישי בלבד, בתולה נשאת ביום רביעי, שאם היתה לו טענת בתולים ישכים לב"ד.**
- 4. ומנהג חכמים שהנושא את הבעולה ישאנה בחמישי, כדי שיהיה שמח עמה ג' ימים, חמישי בשבת וערב שבת ושבת, ויוצא למלאכתו יום ראשון.**

הלכות קידושין

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

א. (ונהגו שלא לישא נשים אלא בתחילת החדש, בעוד שהלבנה במלואה) (הר"ן סוף פרק ארבע מיתות).
(ועיין בי"ד סי' קע"ט/ב).

ישא אלא ביום חמישי ויבעול בשישי.

א. לישא אישה בחצי הראשון של החודש

הר"ן (רמב"ן) – ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה.

ומהרי"ל – המנהג להקל.

והשו"ע (קעט"ב): (בענין ניחוש) – ... ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה.

אחרונים: אם יש חשש שאם ידחו החופה כדי שתהיה במחצית הראשונה שחל החודש תהיה האישה נידה – אין להחמיר כלל כ"כ ילקוט יוסף.

1. אין נושאים נשים בע"ש

ת"מ: אף לדעה זו (הרמב"ם) אם כנס קודם, מותר לבעול בעילה ראשונה בליל שבת.

משמע שאין עושים סעודה בליל ביאה (שאל"כ שוב יש חשש שישחט בן עוף).

אבל מהתור"ם – משמע שעושים סעודה בליל ביאה.

ולא באחד בשבת

עצי ארזים: קשה שבגמרא משמע שהאיסור רק במ"ש ולא באחד בשבת?

ותירץ ספר המקנה – וזאת גם כוונת המחבר "באחד בשבת" פירוש במ"ש.

2. ויש מתירין, וכן המנהג

פת"ש: המנהג לישא בע"ש, אבל ביום א' אין מנהג. וכן מצאתי בשו"ת הרמ"א (קכא) שאין לעשות נישואין ביום א' כחוקות הגויים.

א. שיטת בסעודת נישואין

ת"מ: כיון שהוא תקנת הכלה, אם היא וקרוביה מוחלים אין להקפיד. וכן המנהג עתה שלא להקפיד בטורח ג' ימים דווקא.

1. כתובות(ה): לא יבעל (פירוש ישא אישה ולבעול)

לא בע"ש ולא במ"ש שמא ישחט (בשבת) בן עוף.

ב"י – פירוש שמתוך טרדתו ישכח שהוא שבת וישחט. **להלכה:**

רמב"ם – אין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזירה שמא יבא לידי חלול שבת בתיקון הסעודה.

2. והר"ן – כיון שמסקינן דשרי למיבעל, אלמא לבן עוף לא חיישינן. וזה דעת הר"ף שלא הזכיר חשש לשחיטת בן עוף.

ודעת הרמב"ם – שמסקנת הגמרא שמותר לבעול, דווקא כשכנסה קודם, שרק בשעת נישואין חיישינן שישחט בן עוף אבל לישא ולבעול בע"ש יש חשש. מ"מ מנהגו לישא בע"ש.

והרמב"ן והוא מנהג בורים לישא בע"ש. כ"כ הר"י הלוי.

ב"י: ועכשיו המנהג לשיא בע"ש.

3. כתובות(ב): בתולה נישאת ברביעי. וטעמא (שם ד.) כיון שב"ד קבועים ב - ב' ה' שאם לא ימצא בתולים ישכים לב"ד.

א. ותינשא ליום א' (שהרי ביום ב' יש ב"ד)?

שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה ג' ימים (א,ב,ג) וברביעי כונסה.

4. כתובות(ה): תני בר קפרא – אלמנה נישאת בחמישי ונבעלת בשישי הואיל ונאמרה ברכה לאדם.

א"נ משום "שקדו", דתניא מפני מה אמרו אלמנה נישאת בחמישי ונבעלת בשישי שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך לו שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת.

מאי איכא בין ברכה לשקדו? איכא בינייהו אדם בטל אי נמי יום טוב שחל להיות בערב שבת.

הרא"ש: הטעם העיקרי משום "שקדו", הילכך אדם בטל יכול לישא בכל יום שירצה. אבל בעל מלאכה לא

הרב אפרים: אם החתן אינו רוצה לעשות סעודה, וקרובי הכלה

סד - ד

הלכות קידושין

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

רוצים שיעשה סעודה, כופין אותו שיעשה סעודה לפי כבודו ולפי כבודה.

לפי כבודה

הבתולות, והבעל מוחה לפי שהו אלמן – אין הבעל יכול לעכב, דעולה עמו ואינה יורדת עמו.

באה"ט: אלמן שנשא בתולה ורוצים קרובי הכלה להוליכה מבית אביה לבית בעלה בתוך וכינור כמשפט

סד - ה

- 1. כאמ"ס והרא"ש:** אין כונסין בתולה לחופה, בשבת, לפי שעל ידי ייחוד ייחודי ויחודי אתה ובמעשה ידיה, והוה לו כקונה קנין בשבת. א. ואלמנה, אין חופה קונה בה, אלא על ידי ייחוד של ביאה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, לפיכך צריך להתייחד עמה קודם שבת, כדי שלא יהא כקונה קנין בשבת.
- 2. (ועיין באו"ח סימן של"ט).**

לפי שיטת הרא"ש – שחופת בתולה היינו ייחוד אף שאינו ראוי לביאה, באלמנה צריך ייחוד הראוי לביאה (וא"צ ביאה ממש).

ואפשר שאף לשיטת הרמב"ם דס"ל חופה הוא ייחוד הראוי לביאה, ס"ל כהירושלמי ואין חילוק בין בתולה לאלמנה. ולכן באלמנה מספיק ייחוד הראוי לביאה לפני שבת וא"צ ביאה ממש. כ"כ ת' הרמ"א לשיטת הרי"ף.

מיהו מהרי"ל הבין בדעת הרמב"ם שפסק כהירושלמי. ולכן: לפי המחבר שפסק כהירושלמי (סא/ב) וגם פסק כהרמב"ם שחופה היא ייחוד הראוי לביאה, א"כ באלמנה צריכה ביאה ממש לפני שבת.

סיכום: **אלמנה צריכה "ייחוד לש ביאה"**

■ **שיטת הרא"ש** – צריכה ייחוד הראוי לביאה מע"ש (אבל א"צ ביאה ממש).

וי"א שכ"ה שיטת הרמב"ם, כ"כ משאת בנימין וח"מ.

■ **לשיטת הרמב"ם** – צריכה ביאה ממש מע"ש.

כ"כ הרמ"א לפי הרי"ף, מהרי"ל, מרדכי ב"ח והט"ז.

וביבני"א(ה,ט) – פסק כשיטת הרא"ש שמספיק ייחוד הראוי לביאה, ואז מותר לבוא עליה בשבת ביאה ראשונה.

ב"ש: מ"מ אם היא טמאה מותר לכונסה שהרי אין בא עליה בשבת (ט"ז).

ואם בעלה הולך עמה מהחופה להוליכה לבית נישואין קונה אותה בהולכה זו (ט"ז).

ואין נראה לי

1. הרא"ש: אין כונסין בתולה לחופה, בשבת, לפי שעל ידי החופה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, והוה לו כקונה קנין בשבת.

וכ"ד הרמב"ם
א. הרא"ש: הירושלמי כתב – אלמנה שנכנסת לחופה בע"ש צריכה להיכנס מבעוד יום, שלא יהא כקונה בשבת.

פירוש: כיון שאלמנה, אין חופה קונה בה, אלא על ידי ייחוד של ביאה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, לפיכך צריך להתייחד עמה קודם שבת, כדי שלא יהא כקונה קנין בשבת.

2. או"ח שלט/ה

הכונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה, לא בשבת ולא ב"ט (וע"ל סי' ר"פ):

1. אין כונסין... בשבת

ב"ש: ואם היתה חופה מבעוד יום אלא שהכלה היתה נידה, תלוי במחלוקת רמב"ם*ש"פ –

לרמב"ם – שלא מהני חופת נידה, אסור לבעול בשבת לפי שרק אז הוא במעשי ידיה וכו'.

לפי ש"פ – כיון דמהני חופת נידה מותרת להיבעל בשבת.

א. ייחוד של ביאה

ב"ש: לפי הירושלמי אלמנה צריכה ייחוד בחופה מע"ש. לפי שיטת הרמב"ם – שבתולה נקנית בחופה, היינו ייחוד הראוי לביאה, באלמנה צריך ביאה ממש, ולכן צריך לבעול אותה מע"ש.

הלכות קידושין

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

להתייחד עמה קודם השבת

ט"ז: בין השמשות מותר להתייחד עמה, דכל שבות לא גזרו בין השמשות במקום מצווה.

שער המלך: ודוקא באלמנה מן הנישואין אבל מן האירוסין לכו"ע נקנית בייחוד הראוי לביאה.
ספר המקנה: ונראה שיכלים להתנות שלא רוצים לקנות בביאה זו שבשבת שום זכייה עד שיתייחד עמה אחר השבת.
מ"מ ספר ישועות יעקב – נוטה דעתו דלא מהני תנאי זה.

סד - ו

1. אין נושאים נשים בחול המועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא

מיבמין.

2. אבל מחזיר גרושתו מן הנישואין, אבל לא מן האירוסין.

כ"כ הרא"ש ונמ"י.

ב"י – וטעמו שמאחר שלא כנסה עד עתה שמחה היא לו.

1. אין נושאים

או"ח (תקמו"א): אין נושאים נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מיבמין.

ומותר לארס, ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין הארוס בבית ארוסתו בשעת אירוסין.

ומותר לעשות ריקודין ומחולות ולעשות סעודת הארוס עם מריעיו שלא בבית ארוסתו, וכן לסעוד הארוס בבית ארוסתו שלא בשעת אירוסין, מותר:

שב"ב: מותר להחזיר גרושתו מן הנישואין.

שב"ג: הכל מותרים לישא בערב הרגל ולעשות סעודה ברגל, בין בתולות בין אלמנות.

רשב"א – ואף שהסעודה ברגל עצמו מותר, לפי שעיקר שמחה הוא הנישואין עצמן.

1. מ"ק(ח:): משנה - אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין, מפני שמחה היא לו.

ג"מ: מ"ט?

אמר רב יהודה אמר שמואל - לפי שאין מערבין שמחה בשמחה.

רבה בר רב הונא אמר - מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו, ונאמר "ושמחת בחגך" בחגך ולא באשתך.

עולא אמר - מפני הטורח.

רבי יצחק נפחא אמר - מפני ביטול פריה ורביה.

ופסק הרמב"ם: אין נושאים נשים במועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר "שבוע זאת (ז' ימי משתה של לאה) וניתנה לך גם את זאת" (שאין מערבין שמחה בשמחה).

2. (שם): אבל מחזיר הוא את גרושתו.

פרש"י: שאינה שמחה כל כך.

א. תו"ס(ירושלמי): אבל גרושתו מן האירוסין לא (שאסור להחזיר המועד).

הלכות קידושין

סימן סד: מן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעודה.

הלכות קידושין

סימן סה: מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה.

סימן סה: מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה.

ובו ד' סעיפים (כתובות: טז, יז. ברכות: ו. ב"ב: ס)

סה - א

1. מצווה לשמח חתן וכלה ולרקד לפניו, ולומר שהיא נאה וחסודה (פירוש מן "ותשא חן וחסד לפניו" (אסתר ב, יז)) **אפילו אינה נאה.**
2. **הגה:** ומצינו שרבי יהודה בר אילעי היה מרקד לפני הכלה. ומבטלין תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה (דברי הרב).

ברכות(ו:): אמר רבי חלבו אמר רב הונא – כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות: שנאמר "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות".
ואם משמחו מה שכרו? אמר רבי יהושע בן לוי – זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות, שנאמר "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' ויהי קול השופר וגו' והאלוקים יעננו בקול".

1. אפילו אינה נאה

ת"מ: אבל כשיש לה מום לא יאמר שאין לה מום שזהו שקר גמור. אלא יאמר סתם "נאה".
מהרש"א - ואינו שקר כיון שהיא נאה וחסודה בעניו, שאל"כ לא היה נושאה.

2. ומבטלים ת"ת

ת"מ: דווקא כשרואה שמכניסים לחופה, אבל אם יודע שיש חופה בעיר א"צ לבטל מלימודו.
אבל הב"ש – לא משמע כן בגמרא (כתובות יז). שכתוב: מבטלים ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה. וכמו שבהוצאת המת חייב לבטל מלימודו אף שאינו רואה (יו"ד שסא/א) כך בהכנסת כלה.

1. כתובות(טז:): תנו רבנן - כיצד מרקדין לפני הכלה?

בית שמאי אומרים - כלה כמות שהיא.
ובית הלל אומרים - כלה נאה וחסודה.
אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים לה "כלה נאה וחסודה", והתורה אמרה מדבר שקר תרחק?
אמרו להם בית הלל לבית שמאי - לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הוי אומר ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.
כי אתא רב דימי אמר: הכי משרו קמי כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן.
פרש"י: כמות שהיא – לפי יופיה וחיבותה.

ופירש הפרישה: כלה נאה – אף שכתוב "מדבר שקר תרחק"? יש לתרץ דבריו שנאה במעשיה .
כ"כ ח"מ ובאה"ט.

2. שם(יז:): אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי - שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה.

אמרו במדרש: למה לא אכלו הכלבים כפות ידיה ורגליה של איזבל, לפי שהיתה מרקדת לפני חתן וכלה

סה - ב

1. **אסור להסתכל בכלה, א** . (אבל מותר להסתכל בתכשיטין שעליה או בפריעת ראשה) (טור).

הלכות קידושין

סימן סה: מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה.

קובץ מפרשים (שי למורא): אסור לרקד עם הכלה, אף ע"י מטפחת, וע"ז נאמר "יד אל יד לא ינקה".
א. הרא"ש: י"א שביום ראשון מותר להסתכל שהוא עיקר החיבוב כדי לחבבה על בעלה. וליתא אפילו שעה אחת אסור.
אבל מותר להסתכל בתכשיטין שעליה או בפריעת ראשה.

1. שם (יז): א"ר שמואל בר נתמני א"ר

יוחנן – מותר להסתכל בכלה כל ז', כדי לחבבה על בעלה. ולית הילכתא כוותיה.
ספר המקנה – דווקא הסתכלות הרבה אסור, אבל ראייה בעלמא מותרת. דאל"כ איך יעידו שיצאה בהינומא וראשה פרוע (ראש פינה).

סה - ג

1. **צריך לתת אפר בראש החתן, במקום הנחת תפילין, זכר לאבילות ירושלים, דכתיב: "לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר"** (ישעיה סא, ג).
2. **הגה:** ויש מקומות שנהגו לשבר כוס אחר שבע ברכות, א. וזהו מנהג נוהג במדינות אלו שהחתן שובר הכלי שמברכין עליו ברכת אירוסין (כל בו), וכל מקום לפי מנהגו.
3. עוד נוהגים להתענות, ועיין לעיל סי' ס"א/ב.
4. ודין זריקת אוכלין לפני חתן וכלה, עיין באו"ח סי' קע"א/ה.

4. **או"ח (קע"א/ה):** ממשיכין יין בצינורות לפני חתן וכלה, והוא שיקבלנו בכלי בפי הצנור. וזורקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה, שאינם נמאסים, אבל לא בימות הגשמים, מפני שנמאסים; אבל לא גלוסקאות לעולם.

2. לשבר את הכוס

פמ"ג (ת' אבן השוהם): ודוקא כוס זכוכית, משא"כ שבתנאים שוכרים קערה של חרס.
ספר המקנה: נהגו באשכנז לשבור כוס מלא יין. וצ"ע.
(א. דהוי בזיון אוכלים. ב.) ועוד דהוי ביזוי ברכה.
א. שברכו עליה ברכת אירוסין
ספר ראש פינה: ובזממנו אין נוהגים כן, רק לוקחים כל אחר.
ויש מתחכמים לקחת כלי שבור קצת, ויש למנוע מנהג זה, שהרי בגמרא משמע שאדרבה יהיה כלי טוב.

1. **ב"ב (ס:):** עושה אישה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט? מאי היא אמר רב בת צדעא שנאמר אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי וגו'. מאי על ראש שמחתי? אמר רב יצחק - זה אפר מקלה שבראש חתנים.
א"ל רב פפא לאב"י היכא מנח לה במקום תפילין שנאמר "לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר", וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר "שמחו את ירושלים וגו'".
2. **הרא"ש** – וכן נוהגים באשכנז לשום אפר במקום תפילין. ובספרד נוהגים לתת בראש חתן עטרה העשויה מעלי זית, שהזית מר זכר לחורבן.
3. **כלבו:** יש מקומות שלא נהגו לתת אפר מקלה בראש חתנים לפי שאין העם מוחזקים בהנחת תפילין כל היום, ולא יהיה אפר תחת פאר.
ומזה נתפשט המנהג לשבור את הכוס אחר ז' ברכות.
3. **הרמ"א (סא/ב):** מהכ"י מ"י: ונהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתן, ועיין באו"ח סימן תקע"ג.

הלכות קידושין

סימן סה: מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה.

סה - ד

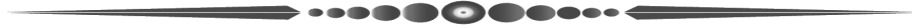
מת וכלה שפגעו זה בזה - מעבירין את המת מלפני הכלה, ליתן

לה את הדרך.

פרישה: ובטור יו"ד(רמב"ם) כתב - מניחים הכלה ועוסקים במת, לפי שמפרש "מעברין" פירוש להקדים, ועל דרך "טוב ללכת לבית האבל מלכת לבית המשתה".
ולא נהירא לרמב"ן.
וכתב כאן ע"פ הרמב"ן.

ככתובות(יז): ת"ר - מעבירים את המת לפני הכלה.

פרש"י: מעברין - כשכלה יוצאת מבית אביה לבית חתונתה, ונושאי המת יוצאים ובשניהם קהל גדול - מעברין את המת לדרך אחרת.

הלכות קידושין

סימן סה: מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה.

